

Gewijzigde Jaarstukken 2022

GEWIJZIGDE Jaarstukken 2022

Jaarverslag 2022
Programmaverantwoording
Paragrafen

Jaarrekening 2022
Programmarekening
Balans

Maastricht, april 2023

Inhoud

Inleiding	5
Deel 1 Programmaverantwoording	19
Structuur	21
1.1. Investeringsklimaat	25
1.2. Innovatiekracht	37
1.3. Onderwijs en arbeidsmarkt	57
2.1. Sociale agenda, zorg en veiligheid	67
2.2. Cultuur	81
2.3. Sport	95
2.4. Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra	101
3.1. Openbaar vervoer en railagenda	111
3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit	119
3.3. Wonen in Limburg	135
3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	141
3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas	153
3.6. Water	159
3.7. Energie, circulaire economie en milieu	165
3.8. Natuur	195
4.1. Bestuur	213
4.2. Overhead	237
4.3. Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën	239
4.4. Provinciale Staten en Griffie	243
Verplichte paragrafen	245
5.1. Lokale heffingen	251
5.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	257
5.3. Onderhoud kapitaalgoederen	267

5.4. Financiering	273
5.5. Bedrijfsvoering	283
5.6. Verbonden partijen	297
5.7. Grondbeleid	351
5.8. Portfoliomanagement	359
5.9. COVID-19	363
5.10. Openbaarheid	365
Deel 2 Jaarrekening 2022.....	367
6.1. Balans per 31-12-2022	369
6.2. Overzicht van baten en lasten 2022	371
6.3. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	373
6.4. Toelichting op balans per 31-12-2022	379
6.5. Toelichting op het overzicht baten en lasten 2022	405
6.6. Wet normering topinkomens	415
6.7. Gebeurtenissen na balansdatum	417
6.8. Verantwoording Specifieke uitkeringen 2022	419
6.9. Uitvoeringsinformatie 2022	437
Bijlagen.	439
Bijlage 1: Lijst met afkortingen	441
Bijlage 2: De bestuurlijke intenties vastgoed in verband met waardering op de provinciale balans	451
Bijlage 3: Overzicht BBV Indicatoren	453

Inleiding

Voor u liggen de Jaarstukken 2022. Met deze provinciale Jaarstukken 2022 verantwoorden wij ons over het uitgevoerde beleid in 2022 en de daarbij horende inzet van middelen conform de structuur en inhoud van de Programmabegroting 2022, inclusief de vastgestelde begrotingswijzigingen. Een beknopte versie is te vinden in de Jaarrekening in één oogopslag.

1.1. Het begrotingsjaar 2022 in retrospectief

De vorige jaarstukken stonden sterk in het teken van de gevolgen van de stikstofcrisis (vanaf mei 2019), de coronacrisis (vanaf maart 2020), de Limburgse politiek-bestuurlijke crisis (vanaf april 2021) en de crisis van de watersnood (juli 2021). Het jaar 2022 was niet minder turbulent met het uitbreken van de Oekraïne-oorlog en al haar geopolitieke gevolgen (vanaf februari 2022), een recordstijging van de energieprijzen en ongekennde compensatiepakketten gecombineerd met een inflatie van 10% over het jaar 2022 die alle inwoners, bedrijven, instellingen en overheden raakt.

Ook voor Limburg hadden deze ontwikkelingen grote gevolgen. De uitwerking van de schaderegelingen van de watersnood, het uitroepen van de netschaarste van TenneT en Enexis voor Brabant en Limburg en het vastlopen van diverse projecten door beperkte ruimte voor vergunningverlening door de stikstofcrisis of vertraging vanwege (internationaal) gestegen materiaalkosten, een tekort aan grondstoffen en personeelstekorten. De kwaliteit van de Limburgse leefomgeving en bestaanszekerheid van velen stond en staat daarmee fors onder druk.

Besluitvorming over zes majeure thema's in 2022

Toch zijn er afgelopen jaar belangrijke stappen gezet in Limburg. Het in juli 2021 geïnstalleerde College heeft in deze onzekere tijden met soms onvoorziene ontwikkelingen, belangrijke besluiten genomen en resultaten geboekt. De eerder vastgestelde 39 beleidskaders en uitvoeringsprogramma's boden daarin de richting. Voor een zestal grote majeure opgaven zijn er in zeer nauwe samenwerking met Provinciale Staten en onze Limburgse partners nieuwe stappen gezet. Stappen die meerjarig een inhoudelijke en financiële doorwerking kennen tot 2030 en verder. Begin 2022 werden er belangrijke stappen gezet met de Statenvoorstellen Stikstofreductie & Natuurherstel en het structureel opnemen van het natuurbeheer en de organisatie daarvan in de provinciale begroting. Eind 2022 heeft de stikstofaanpak o.a. geleid tot overeenkomsten met 25 piekbelasters als het gaat om de reductie van ammoniakuitstoot en zijn de allereerste PAS-melders van Nederland gelegaliseerd (zes Limburgse paardenhouders). Dit werd gevolgd door een gefaseerde besluitvorming in juni en december over de grote dossiers van de vier Limburgse Brightlands-campussen en de toekomst van Maastricht Aachen Airport. Precies één jaar na de watersnoodcrisis werd in Valkenburg het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg gepresenteerd. Een programma waarin alle 31 Limburgse gemeenten, het Waterschap, de Provincie en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat zich de komende jaren gezamenlijk voor gaan inzetten. Het nieuwe Europese landbouwbeleid werd in het najaar van 2022 vertaald in het nationaal strategisch plan 2023-2027 voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). Een zesde belangrijk thema betrof de mobiliteit in Limburg. Enerzijds is de nieuwe werk-, risico- en reserveringssystematiek vertaald in het Integraal Programma Mobiliteitsopgave Limburg (IPML), anderzijds ontstonden er onvoorziene vertraging en kostenstijgingen rondom de verdubbeling en elektrificatie van de Maaslijn. In combinatie met de personeelstekorten bij Arriva en het langzame post-corona herstel van de passagiersvolumes in het trein- en busverkeer, is er intensief gesproken, onderhandeld en gezocht naar oplossingen in de bereikbaarheid en mobiliteit in Limburg. Deze zes grote majeure thema's met een totaal extra investeringsvolume van bijna € 300 mln. hebben in zeer nauwe samenspraak met Provinciale Staten tot besluitvorming geleid. Daarbij is de financiële

Ijz gekozen dat structurele uitgaven ook structureel in de begroting geborgd dienen te worden. Deze financiële koers evenals een nieuwe structuur en opzet is dan ook verwerkt in de Begroting 2023.

Nieuwe partnerships, scherpte in de provinciale rol en benutten Europese en rijksmiddelen

Tegelijkertijd laten de jaarresultaten tevens diverse belangrijke stappen op talloze andere onderwerpen zien. Wat te denken van de steun van het Rijk voor Einstein Telescope met een ontwikkelbijdrage van € 42 mln. en een reservering voor de investering van € 870 mln. uit het Nationaal Groeifonds. Of de bijdrage uit het Just Transition Fund en Groeifonds voor de Chemelot Circular Hub, de versterkingsgelden voor een veiliger Limburg vanuit het ministerie van JenV of de CEF en Ten-T middelen voor onze logistiek en binnenhavens. Als het gaat om Europese fondsen is er ruim een half miljard (€509 mln. tot september 2022) binnengehaald voor Limburgse projecten door en met onze partners.

Er zijn belangrijke partnerships gesloten met de Limburgse gemeenten als het gaat om het programma Kansrijke Start (30 gemeenten), de samenwerkingsagenda's Kwaliteit Limburgse Centra (in totaal nu met 24 gemeenten), de voorbereidingen van de Woondeal met het Rijk en de Regio Deals in Parkstad Limburg en Noord-Limburg met nieuwe voorstellen in voorbereiding. De Regionale Energie Strategieën (RES) zijn een platform voor nauwere samenwerking tussen overheden en energiecoöperaties, bedrijfsleven en een op maat gerichte aanpak voor burgers met energie-armoede of burgers die willen verduurzamen maar niet weten hoe (energiecoaches). Met TenneT, Enexis en Rijk wordt actief samengewerkt in de speciale Taskforce Netcongestie aan zowel een korte als langere termijn aanpak. Met onze culturele instellingen is gesproken over de uitgangspunten voor een nieuwe periode en de inzet voor de landelijke nieuw basisinfrastructuur periode en provinciale sub-infrastructuur. Provinciale Staten hebben daarin ook nadrukkelijk aandacht gevraagd voor een betere spreiding over Limburg van activiteiten en inzet van middelen.

Tenslotte is besturen ook kiezen. Schaarse ruimte maar ook het voorkomen van ongewenste ontwikkelingen noodzaken de Provincie tot sturing en richting geven via ons ruimtelijk instrumentarium. De provinciale omgevingsverordening is in 2022 aangescherpt op een viertal punten: grenzen aan bedrijfslocaties, regels over zonneparken, beschermingsgebied voor de mogelijke komst van de Einstein Telescope en instructieregels voor het waterveiligheidsprogramma.

Werk maken van bestuurscultuur, tegengaan ondermijning en extraparlamenteir besturen

Na het debat in Provinciale Staten (april 2022) over de verschillende rapporten over integriteitskwesities en bestuurscultuur, heeft de Commissaris van Koning werk gemaakt van de aanbevelingen en acties uit de rapporten en dezen zijn opgepakt in het Programma Bestuurscultuur. De uitkomsten van het tijdelijk Meldpunt Bestuurscultuur 2022 en opvolging van aanbevelingen en acties zijn geland in het Werkplan bestuurscultuur 2023-2027. Een nieuwe Handreiking risicoanalyse integriteit is ontwikkeld met het oog op de vorming van een nieuw college in 2023. Daarmee is een begin gemaakt en belangrijke basis gelegd voor een permanente dialoog tussen GS, PS, ambtelijk apparaat en Limburgse samenleving.

Tevens is er in 2022 werk gemaakt van het tegengaan van ondermijning. Er is een kwartiermaker Ondermijning en Bibob aangesteld die samen met de provinciale organisatie, de RUD, het RIEC, het IPO en andere partners aan de slag is om verder vorm te geven aan de weerbare provinciale overheid. Vanuit zijn rol als rijksheer heeft de CdK uiteraard ook frequent contact met de Limburgse burgemeesters en meer algemeen het bevorderen van de kwaliteit van het openbaar bestuur in Limburg.

Tenslotte zijn in november 2022 de conclusies en lessen van de in 2019 verkozen extraparlamenteaire bestuursvorm gepresenteerd. Voor het onderzoek zijn de afgelopen jaren 91 interviews gehouden, diverse casussen onderzocht, vergaderingen van Provinciale Staten gevolgd en stemmingsuitslagen en documenten geanalyseerd. Een periode in de Limburgse politiek-bestuurlijke geschiedenis die als turbulent kan worden omschreven, zowel voor bestuurlijk Limburg zelf als ook voor besluitvorming in

de context van de coronapandemie en andere maatschappelijke ontwikkelingen. Het jaar 2022 was daar – net zoals de voorafgaande jaarstukken – geen uitzondering op.

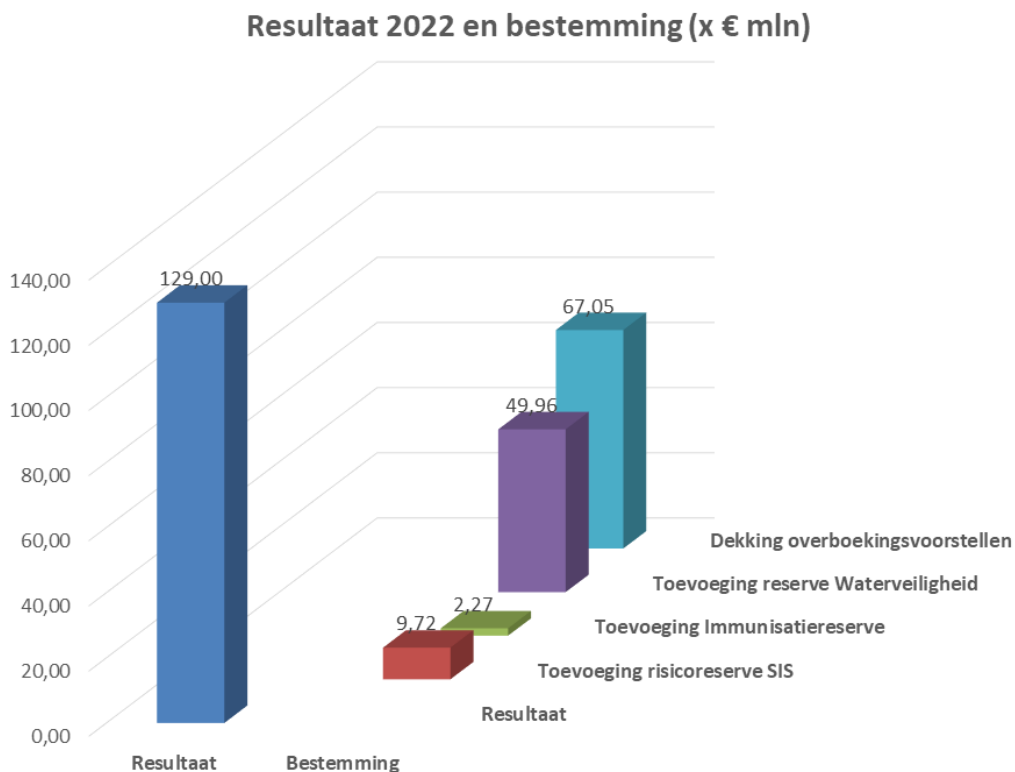
De Jaarstukken 2022 Financieel

De jaarrekening is structureel sluitend

De totale jaarrekening sluit met een voordelig resultaat van € 129 mln. Dat is bijna € 107 mln. meer dan begroot. Dit verschil heeft met name betrekking op onderhanden werk € 67 mln., vrijval uit reserves € 21 mln., € 10 mln. resultaten voorgaande dienstjaren en € 9 mln. uit overige begrotingsposten. De provinciale jaarrekening is dan ook structureel sluitend: onze structurele lasten zijn met structurele dekkingsmiddelen financieel afgedekt.

Gezonde vermogenspositie

Ook de provinciale vermogenspositie blijft gezond. Met het voorstel tot bestemming van het resultaat ad € 129 mln. wordt de risicoreserve financieel instrumentarium Sturing in Samenwerking op de juiste hoogte gebracht ad € 9,72 mln.¹, wordt de nieuwe bestemmingsreserve Waterveiligheid Limburg ingesteld voor € 49,96 mln. En de dekking voor de overboekingsvoorstellen ad € 67,05 wordt geborgd voor verdere uitvoering van beleidskaders en andere lopende verplichtingen. Het restant ad € 2,27 mln. wordt gestort in de Immunisatiereserve.

¹ Amendement 168 Van der Valk Depondt inzake Noodzakelijke bijdrage Campus Vastgoed Greenport Venlo (€ 8,50 mln.) en uitvoering van het PS-besluit Financieringsvoorstel LEF t.b.v. Mijnwater d.d. 10-2-2023 (€ 1,16 mln.) en een additionele reservering voor Duurzaam Thuis (€ 0,06 mln.)

Met het instellen van de reserve Waterveiligheid Limburg worden de financiële gevolgen van het 15-jarig programmaplan Waterveiligheid en Ruimte verankerd. Op 14 juli 2022 is door verschillende overheidspartners waaronder het Rijk, Waterschap en Provincie een Bestuursovereenkomst Waterveiligheid en Ruimte aangegaan. De provincie Limburg draagt voor € 50 mln. bij aan dit plan. Deze bijdrage is door Provinciale Staten (G-22-27) d.d. 30 september 2022 bekrachtigd (max. bijdrage € 50 mln.) Hiervan is in 2022 € 0,04 mln. besteed.

Daling van koopkracht

Ondanks deze gezonde financiële positie en voordelig resultaat is de provincie een stuk armer geworden als gevolg van de hoge inflatie. Volgens het CPB bedroeg de gemiddelde inflatie in 2022 bijna 10% gemiddeld. Hierdoor is de koopkracht van onze reserves in een jaar tijd sterk gedaald. De provincie volgt de inflatieontwikkeling volgens de systematiek van de circulaire van het Provinciefonds. De prijsontwikkeling van overheidsconsumptie lag daarbij lager dan de prijsontwikkelingen die zijn te zien bij materialen en grondstoffen. Dit raakt met name de infrastructurele projecten. In de Programmabegroting 2023 zijn deze risico's ondervangen door deze risico's door te vertalen in stelposten voor toekomstige afschrijvingen. Het prijseffect van deze prijsverhogingen op investeringen wordt daarmee gedempt over de verwachte levensduur (afschrijvingstermijn) van de projecten. Daling van koopkracht geldt eveneens voor de opcenten MRB die de loon- en prijsontwikkeling de afgelopen statenperiode niet hebben bijgehouden.

De Provincie beschikt als gevolg van wet- en regelgeving niet over verdienmodellen die het mogelijk maken om de reserves waardevast te houden. In 2022 is hier uitgebreid bij stilgestaan en de wens van PS om indexatie op de Immunisatiereserve toe te passen bleek niet haalbaar omdat dit onevenredige druk zou leggen op de beschikbare begrotingsruimte. Ter illustratie: uitgaande van de ondergrens van € 900 mln. zou 10% indexatie € 90 mln. aan begrotingsruimte kosten. Mogelijkheden tot groei van de Immunisatiereserve zijn daarmee beperkt tot het toevoegen van voordelige vrije jaarrekeningresultaten of andere incidentele meevallers.

De Nederlandse Bank verwacht dat de inflatie in 2023 zal dalen naar 4,9% in 2023 en 5% in 2024, het jaar dat het energieplafond stopt. De kerninflatie (waarin prijsstijgingen van energie en voedsel niet worden meegenomen) blijft hoog door doorwerking van energie-inflatie naar de prijzen van andere goederen en diensten, door de krappe arbeidsmarkt en door de hoge bezettingsgraad van de economie. Ondanks de voorziene afkoeling, blijft de economie waarschijnlijk boven capaciteit draaien. Hierbij worden echter de nodige voorbehouden gemaakt met de onzekerheden als energie- en voedselprijzen langer hoog blijven dan in de ramingen is voorzien. Met de in 2022 geschetste nieuwe financiële werkelijkheid in het vooruitzicht zorgt de inflatie voor extra druk op de waardeontwikkeling van de financiële positie en de structurele begrotingsruimte. Daar kunnen ook de risico's rondom de Maaslijn (paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing) worden bijgeteld.

Output en outcome

Uit het jaarverslag blijkt dat de meeste beoogde resultaten grotendeels zijn gerealiseerd. De kleurenindicator groen voert de boventoon. In vergelijking met de onderbesteding in deze jaarstukken lijkt dit een vertekend beeld te geven. De oorzaak ligt in het veelal procesmatige karakter van de beoogde resultaten. De jaarstukken geven daarbij met name inzicht op wat de Provincie Limburg heeft gedaan. De Provincie werkt daarbij veel samen met andere partijen en heeft in dit kader haar bijdrage aan het resultaat geleverd, waarbij de andere partij aan zet is. De eerdergenoemde post "onderhanden werk" bestaat vooral uit subsidies of bijdragen aan projecten van partners en daarmee zijn de bestedingen afhankelijk van bijvoorbeeld, tijd en kwaliteit van de aanvrager. Daarmee is er een "gat" tussen provinciale output in geleverde eigen prestaties enerzijds en de gewenste outcome die

zal volgen na zowel financiële als inhoudelijke realisatie. Dit gat materialiseert zich in een totale post onderhanden werk van € 104 mln. welke voor € 67 mln. gedekt wordt uit het resultaat 2022 en € 37 mln. uit reserves of bijdragen derden. Via de bijhorende 2^e begrotingswijziging 2023 worden deze middelen gefaseerd naar 2023 en verder.

Deze gehanteerde systematiek met meer focus op de eigen prestaties en output komt voort uit de Programmabegroting 2016. Het betrof een reactie op eerdere programmabegrotingen en jaarstukken die zich kenmerkten door een hoog abstractieniveau gericht op outcome. En daarmee niet goed herkenbaar voor Statenleden.

Vanaf 2016 waren de begrotingen meer output gericht. Deze kenmerken zich door een lager abstractieniveau. De voorliggende jaarstukken zijn een verplichte reflectie van de Programmabegroting 2022 en de laatste in deze (analoge) vorm.

Samen met PS is in 2022 gewerkt aan verbeteringen in de P&C-cyclus. Zo is bij de nieuwe digitale Programmabegroting 2023² gebruik gemaakt van de variabelen kwaliteit, tijd en geld, met meer focus op de maatschappelijke outcome. Ook is het aantal begrotingsprogramma's sterk verminderd van 19 naar 8. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt om het aantal beleidskaders sterk te verminderen.

Totstandkoming van het resultaat 2022

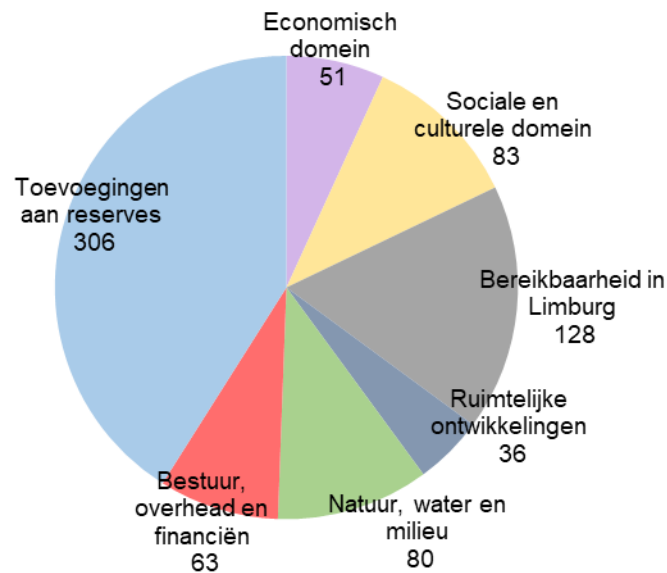
<i>x € 1.000</i>		
Verschillen met invloed op resultaat ná verrekeningen met reserves	Resultaat	Effect
Geraamd resultaat 2022 ná Eindejaarsbijstelling 2022	21.693	
Afwijkingen gerealiseerde resultaat t.o.v. de raming:		
1. Reguliere baten en lasten in programma's	69.496	V
2. Personeelskosten begrotingsprogramma's	1.192	V
3. Overhead	2.678	V
4. Kapitaallasten	2.822	V
5. Opcenten MRB	-182	N
6. Algemene uitkering provinciefonds	-900	N
7. Resultaat voorgaande dienstjaren	10.002	V
8. Vrijval reserves	20.871	V
9. Overige financiële middelen	1.330	V
Jaarresultaat 2022	129.002	V

De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn vooral incidenteel van aard waarbij een substantieel deel van de reguliere middelen zal worden doorgeschoven om in 2023 tot besteding te komen. Bij de besteding van de middelen is de Provincie Limburg daarbij in veel gevallen afhankelijk van derden. De mate van onderbesteding is een punt van aandacht dat bij de herijkte P&C-cyclus en nieuwe beleidskaders zal worden geadresseerd.

² <https://limburg.begrotingsapp.nl>

Provinciale bestedingen

Bestedingen (x € mln.)

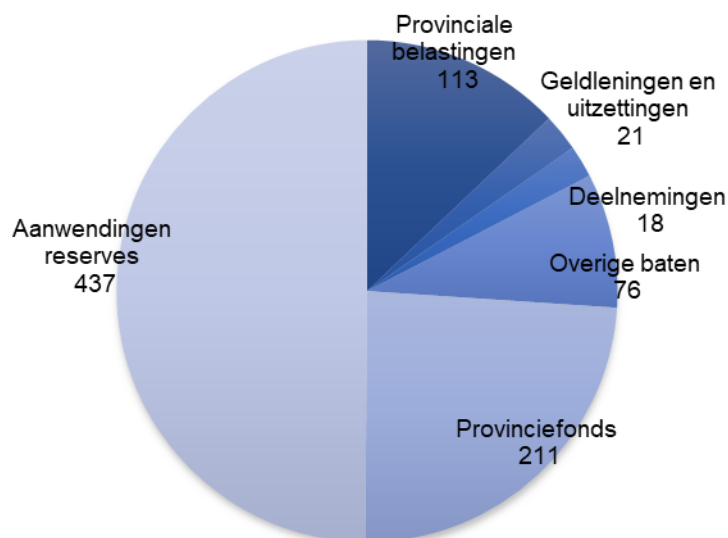

De grootste bestedingen bij de Provincie zijn terug te vinden bij de opgaven rondom de bereikbaarheid (€ 128 mln.), het Sociale en Culturele domein (€ 83 mln.) en Natuur, water en milieu (€ 80 mln.). Daarnaast is € 306 mln. toegevoegd aan de reserves.

Provinciale inkomsten

Onderstaande grafiek geeft inzicht in de provinciale inkomsten ultimo 2022:

Inkomsten (x € mln.)

De grootste externe financieringsbronnen zijn het Provinciefonds (€ 211 mln.) en provinciale belastingen (€ 113 mln.)

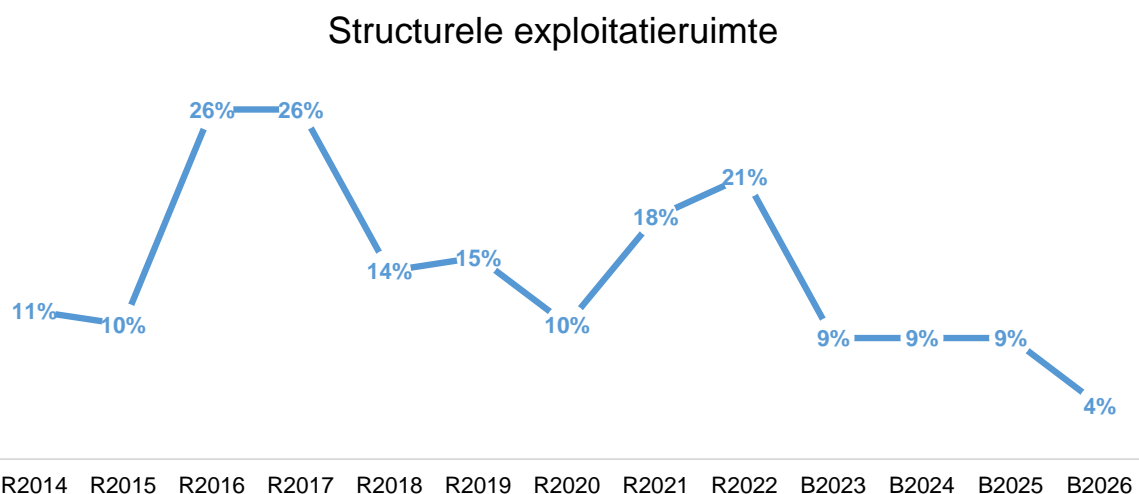
De financiële positie meerjarig

Zoals eerder gesteld is de jaarrekening 2022 structureel sluitend en beschikt de provincie over een gezonde vermogenspositie. Het meerjarige vooruitzicht laat echter een minder gunstig beeld zien, hetgeen bekend staat als de nieuwe financiële werkelijkheid: teruglopende begrotingsruimte terwijl er nog grote opgaven en ambities liggen.

Met behulp van de BBV-kengetallen wordt het resultaat 2022 geplaatst in de context van de meerjarige ontwikkelingen, waarbij aansluiting is gemaakt met de Programmabegroting 2023 en bijhorende meerjarenraming. Met als doel het financieel inzicht te vergroten. Met het vooruitzicht op de nieuwe Statenperiode is de meerjarenraming 2024-2026 beleidsarm.

Structurele exploitatie

In dit kengetal komt tot uitdrukking of de Provincie over voldoende structurele baten beschikt om de structurele lasten te dekken. Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte de Provincie heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit percentage negatief is, betekent het dat het structurele deel van de baten onvoldoende ruimte biedt om de structurele lasten te blijven dragen. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de financieringslasten) te dekken. Een cijfer van rond de nul (tussen - 0,4 en 0,4) betekent dat structurele baten en lasten min of meer in evenwicht zijn.

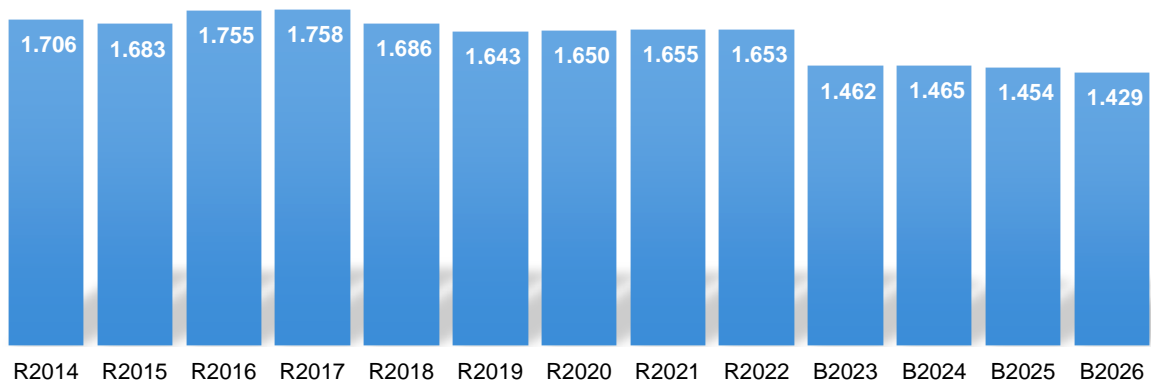

Uit de cijfers blijkt dat de Jaarstukken 2022 structureel in evenwicht zijn. De dalende trend vanaf 2023 kenmerkt zich door het structureel opnemen van enkele begrotingsposten, zoals vastgesteld bij de Programmabegroting 2023. Vanaf 2026 zijn de effecten zichtbaar van het zogenaamde ravijn in het Provinciefonds, waarbij het Rijk haar uitgaven niet structureel heeft door geraamd. Een extra risico daarbij is het nog niet afgeronde proces van herijking van het Provinciefonds. En herverdeling kan nadelige effecten hebben.

Het Eigen vermogen (EV)

Het provinciale EV bedraagt ultimo 2022 € 1,65 mld. Meerjarig laat de ontwikkeling van het Eigen Vermogen een scherpe daling zien vanaf 2023, waarna het beeld stabiliseert. De voorziene daling wordt veroorzaakt door inzet van de egaliserende reserves als dekking van de overboekingsvoorstellen en in lijn met het voorstel bestemming resultaat 2022, vastgestelde Programmabegroting 2023 en bijhorende meerjarenraming.

Eigen vermogen (bedragen in € x 1 mln.)

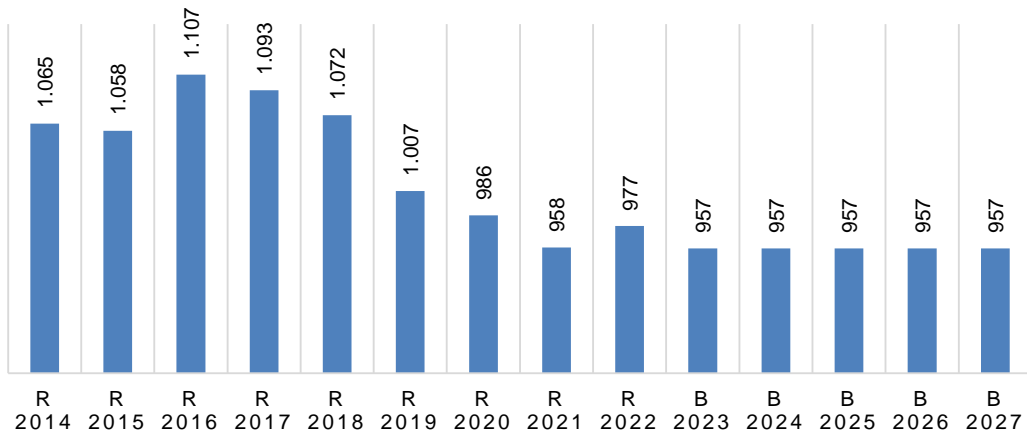

De positie van het Eigen vermogen moet worden gezien in relatie tot het provinciale weerstandsvermogen. Ultimo 2022 bedraagt dit surplus € 976 mln. (zie § weerstandsvermogen en risicobeheersing). Daarmee is de vermogenspositie solide. De provinciale belastingcapaciteit is ook een onderdeel van het aanwezige structurele weerstandsvermogen. Voor 2023 bedraagt deze € 65 mln. Dit biedt ruimte om (structurele) tegenvallers op te vangen of ambities financieel te dekken. Wij merken op dat het risicoprofiel 2022 is gestegen ten opzichte van 2021 vanwege de risico's op het dossier van de Maaslijn.

Immunisatiereserve

Een belangrijk onderdeel van het Eigen Vermogen is de Immunisatiereserve. Onderstaande grafiek geeft de ontwikkeling van deze reserve aan:

Stand Immunisatiereserve (€ X 1 MLN.)

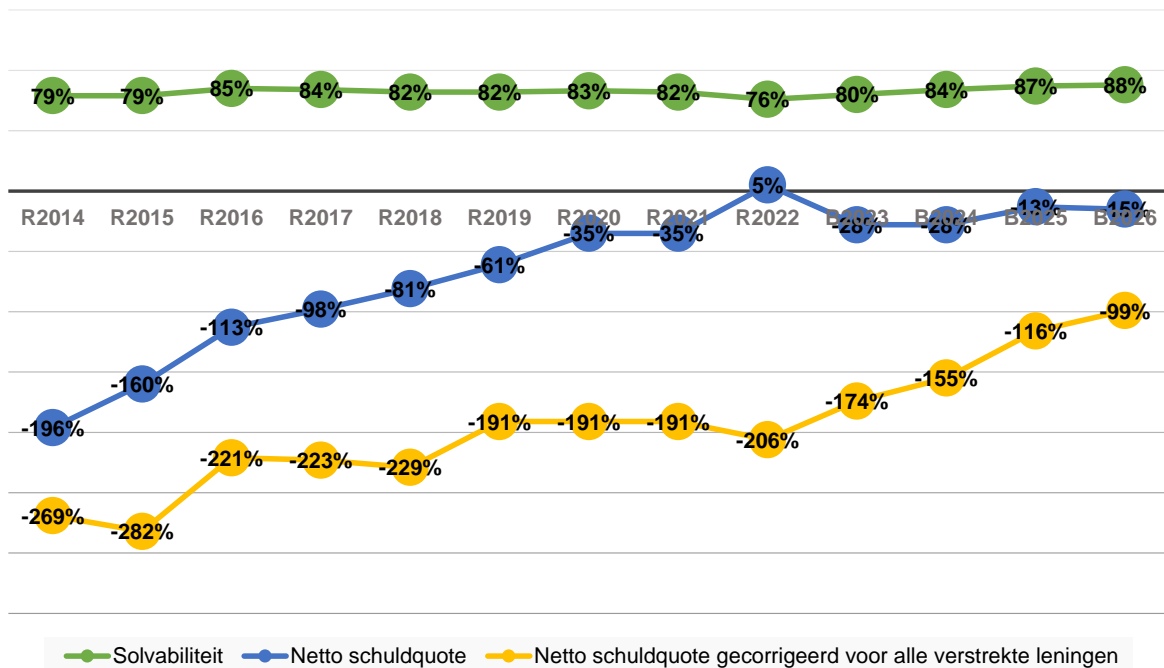
Deze Immunisatiereserve heeft het karakter van een algemene reserve met inkomensfunctie en dient met name als financiering van onze financiële vaste activa. Dit betreft veelal onze verbonden partijen (zie § verbonden partijen) en verstrekte leningen (zie § Financiering). Van belang is dat deze reserve bij aanvang van de Statenperiode 2019-2023 deels is ingezet (€ 86 mln.) als algemeen dekkingsmiddel voor uitvoering van het collegeprogramma en de daaruit volgende beleidskaders, met als ondergrens € 900 mln. Als gevolg van het toevoegen van de voordelige rekeningresultaten, incl. het resultaat 2022, bedraagt de omvang in de meerjarenraming nu € 957 mln.

Solvabiliteit en schulden

Naast het Eigen vermogen speelt ook de ontwikkeling van solvabiliteit en schuldpositie een belangrijke rol voor het inzicht in de financiële positie.

Onderstaande grafiek laat de meerjarige ontwikkeling zien van deze ratio's

Ontwikkeling schuld- en solvabiliteitkengetallen

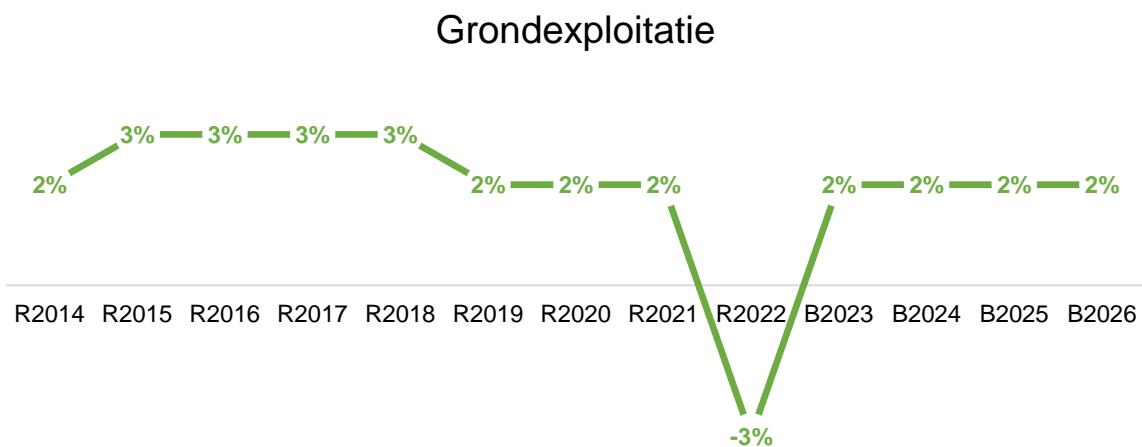

Het solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de Provincie Limburg in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft de verhouding tussen het eigen vermogen en de totale balansomvang weer. Hoe hoger het percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de Provincie. Uit de meerjarige ontwikkeling van dit ratio blijkt dat dit ratio een stabiel beeld geeft over de periode 2014-2026. Een voorbehoud moet worden gemaakt over de periode 2024-2026. Dit betreft een beleidsarme meerjarenraming, gebaseerd op de Programmabegroting 2023.

De netto-schuldquote geeft inzicht in het niveau van de provinciale schuldenlast ten opzichte van het totaal van de baten. Het geeft daarmee een indicatie van het beslag dat de financieringslasten op de exploitatie leggen en daarmee op de vrije ruimte van de exploitatiebegroting. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de schuldquote, Bij een negatieve schuldquote heeft de Provincie meer vorderingen dan schulden. De teruglopende reeks is het gevolg van inzet van financieringsmiddelen voor uitvoering van de vigerende provinciale beleidskaders en investeringsagenda. De gunstige financieringspositie loopt daarmee geleidelijk terug. Op de langere termijn kan dit betekenen dat de rentegevoeligheid gaat toenemen indien vreemd vermogen moet worden aangetrokken.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten van de Provincie. In het algemeen geldt: hoe lager dit percentage hoe beter. De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van gemeenten en provincies.

De gunstige incidentele daling in 2022 is het gevolg van vooruit ontvangen bedragen en het effect is daarmee tijdelijk. In algemene zin zijn de risico's van de provinciale grondexploitaties beperkt en zijn deze ook aanzienlijk minder dan bij gemeenten.

1.2. Kleurindicaties

Bij de beoogde en bereikte resultaten wordt er in deze jaarstukken gewerkt met kleurindicaties. Hiervoor worden de kleuren groen (gerealiseerd), oranje (deels gerealiseerd) en rood (niet gerealiseerd) gebruikt. De termen “gerealiseerd”, “deels gerealiseerd” en “niet gerealiseerd” zijn voorgaande jaren ook al gebruikt in de jaarstukken om aan te geven of beoogde resultaten gerealiseerd zijn. Met het toevoegen van de kleurindicaties maken we visueel wat er tekstueel al staat. Het voordeel is dat het meteen in één oogopslag inzichtelijk is welke beoogde resultaten zijn gerealiseerd.

Hiermee verhogen we de leesbaarheid en transparantie van onze jaarstukken en zijn Provinciale Staten beter in staat om hun controlerende taak te vervullen.

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	
Dit resultaat hebben we beoogd te bereiken in 2022.	Dit resultaat is gerealiseerd in 2022. Alles is geheel volgens planning verlopen. Dit blijkt uit...	Green
Dit is een tweede resultaat dat we hebben beoogd te bereiken in 2022.	Hier is het resultaat slechts gedeeltelijk gerealiseerd. Dit blijkt uit...	Orange
Dit is een derde beoogd resultaat uit de Programmabegroting 2022.	Dit resultaat is niet gerealiseerd dit jaar. Oorzaak is...	Red

De behaalde resultaten zijn onderdeel van de meerjarige beweging die wij maken in het realiseren van onze maatschappelijke doelen. Deze vormen een indicator waarmee kan worden aangegeven in hoeverre we op koers liggen.

Het schema wordt elk jaar aangevuld. Door het op deze manier inzichtelijk te maken kan er in één oogopslag een beeld gevormd worden van de verschillende programma's gedurende de gehele statenperiode.

Match tussen doel en resultaat bij de stoplichtenmethode

Bij de behandeling van de Jaarstukken 2017 d.d. 22-6-2018 is toegezegd (T8412) dat er een preciezere match komt tussen doel en resultaat. De stoplichtenmethodiek is met name ontwikkeld om snel inzicht te kunnen verschaffen bij welke begrotingsprogramma's resultaten worden behaald en waar juist niet.

1.1 - Investeringsklimaat				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
15	14	13	13	
0	1	2	1	
1	1	1	1	

1.2 - Innovatiekracht				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
27	22	27	27	
7	4	3	2	
0	0	0	0	

1.3 - Onderwijs en arbeidsmarkt				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
16	3	9	6	
0	0	2	1	
0	0	1	0	

2.1 - Sociale agenda				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
11	8	23	18	
0	0	3	0	
0	0	2	0	

2.2 - Cultuur				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
11	15	15	17	
0	2	5	0	
0	0	1	0	

2.3 - Sport				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
5	2	4	5	
1	3	2	1	
0	0	0	0	

2.4 - Stedelijke ontwikkeling				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
3	6	6	7	
3	1	2	1	
0	0	1	0	

3.1 - Openbaar vervoer en railagenda				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
9	8	2	4	
1	1	2	1	
4	2	2	3	

3.2 - Bereikbaarheid en mobiliteit				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
13	20	13	16	
11	8	7	2	
0	1	2	4	

3.3 - Limburgse woningmarkt				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
5	2	4	2	
0	2	0	0	
0	0	0	0	

3.4 - Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
18	13	13	13	
3	1	3	9	
0	0	1	1	

3.5 - Hoogwaterbescherming langs de Maas				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
8	5	5	4	
0	0	0	0	
0	0	0	0	

3.6 - Water				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
5	7	7	4	
3	1	0	0	
1	0	0	0	

3.7 - Energie, duurzaamheid en milieu				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
23	20	18	35	
11	3	2	9	
1	0	2	2	

3.8 - Plattelandsontwikkeling, natuur en landschap				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
21	8	7	8	
0	1	2	0	
0	0	0	0	

4.1 - Bestuur				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
28	28	28	16	
3	6	2	0	
0	0	2	0	

Totaal				
Gerealiseerde resultaten per jaar				
2019	2020	2021	2022	
192	145	192	195	
32	34	37	27	
7	4	15	11	

Toelichting
Dit betreft een overzicht van de totale aantallen geheel (groen), gedeeltelijk (oranje) en niet (rood) gerealiseerde resultaten per programmalijn. Voor een uitgebreide toelichting van de resultaten verwijzen wij u naar de toelichting bij het desbetreffende programma.

1.3. Leeswijzer

Programmaverantwoording

Met behulp van de programmaverantwoording kan controle door Provinciale Staten worden uitgevoerd op de realisatie van beleidsvoornemens zoals opgenomen in de programmabegroting.

Deze verantwoording is opgebouwd uit vier programma's, die opgesplitst zijn in 16 begrotingsprogramma's en 3 begrotingshoofdstukken: Overhead, Algemene dekkingsmiddelen en Provinciale Staten en Griffie. Voor deze laatste is een aparte begroting en jaarrekening waarover separate besluitvorming plaatsvindt.

Per afzonderlijk begrotingsprogramma wordt ingegaan op de zogenaamde 3W-vragen.

- **Wat willen we bereiken?/Wat hebben we bereikt?**
Beoogde en gerealiseerde maatschappelijke effecten.
- **Wat gaan we daarvoor doen?/Wat hebben we ervoor gedaan?**
Wijze waarop is gestreefd de maatschappelijke effecten te verwezenlijken/output. Monitoring van effecten via indicatoren. Inzicht in de rol die de Provincie daarbij speelt. In bijlage 6 is een overzicht van deze rollen opgenomen.
- **Wat mag het kosten?/Wat heeft het gekost?**
Controle van lasten en baten.

Leeswijzer tabellen 'Wat mag het kosten?/ Wat heeft het gekost?'

De lasten en baten worden per begrotingsprogramma gepresenteerd in de vorm van bovenstaande tabel. Onder de tabel volgt een toelichting op de verschillen tussen begroting ná wijzigingen en de daadwerkelijke realisatie. De begrotingsafwijkingen worden per product (reguliere middelen) toegelicht. Daarbij worden de afwijkingen in de mutaties van de reserves betrokken. De kapitaal- en personeelslasten worden op concernniveau toegelicht in het hoofdstuk 6.5. Toelichting op het overzicht baten en lasten 2022.

De tabel moet als volgt worden gelezen:

Primitieve begroting 2022

Begrotingswijzigingen

Deze bedragen vormen de optelsom van alle door Provinciale Staten vastgestelde begrotingswijzigingen (zie overzicht bij 1.3 hierboven).

Begroting na wijziging 2022

De laatste stand van de begroting (optelsom primitieve begroting en wijzigingen).

Realisatie 2022

Betreft de daadwerkelijk gerealiseerde lasten of baten.

Verschil

Geeft het verschil aan tussen begroting na wijziging en de werkelijke realisatie.

V/N

V = voordelig ten opzichte van de begroting na wijziging (lagere lasten en/of hogere baten);

N = nadelig ten opzichte van de begroting na wijziging (hogere lasten en/of lagere baten);

Lasten en baten

- **Reguliere middelen**

Dit zijn alle exploitatie-uitgaven voor het realiseren van de beleidsdoelstellingen, niet zijnde kapitaallasten, apparaatskosten en toevoegingen aan reserves. Deze zijn per product inzichtelijk gemaakt.

Baten bestaan onder andere uit doeluitkeringen, uitkering Provinciefonds, opbrengsten belastingen, dividenden, renteopbrengst beleggingen en bijdragen van derden;

- **Personele lasten, de loonsom verdeeld over de begrotingsprogramma's;**

- **Kapitaallasten**

Dit zijn de jaarlijkse rente- en afschrijvingslasten van de provinciale investeringen.

In verband met de leesbaarheid worden in de programmaverantwoording alleen de reguliere middelen toegelicht. Voor nadere informatie over de personele begroting verwijzen wij naar de § Bedrijfsvoering. Kapitaallasten worden integraal toegelicht in de jaarrekening (Deel 2).

Saldo baten en lasten

Het saldo baten en lasten moet volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht worden gepresenteerd. In feite is dit de jaaruitkomst van de resultatenrekening voor het betreffende begrotingsprogramma zonder dat rekening wordt gehouden met toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.

Mutaties reserves

- **Toevoeging reserves**

Toevoegingen aan reserves vormt een 'last' en heeft een negatief effect op het resultaat (ná bestemming);

- **Aanwending reserves**

Aanwending van reserves is een 'baat' en heeft een voordelig effect op het resultaat (ná bestemming).

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves zijn gebaseerd op de instellingsbesluiten die voor iedere reserve door Provinciale Staten zijn vastgesteld. In deze besluiten is onder meer het bestedingsdoel van de reserve beschreven, en voor zover mogelijk de wijze waarop de reserve wordt gevormd en de jaren waarin de reserve wordt aangewend.

Resultaat

Ook het resultaat moet als gevolg van het BBV verplicht worden gepresenteerd. Het wordt bepaald door het saldo van baten en lasten te verrekenen met het effect van mutaties in de reserves.

Toevoegingen aan de reserves leiden tot een lager resultaat en toepassingen van reserves leiden tot een hoger resultaat.

Volledigheidshalve merken wij op dat de bedragen in alle financiële tabellen € x 1.000 zijn, tenzij anders vermeld. Er kunnen afrondingsverschillen voorkomen in de gepresenteerde cijfers.

De toelichtingen staan hoofdzakelijk in miljoenen in het kader van leesbaarheid en abstractieniveau.

Afkortingen

Tenslotte merken wij op dat in bijlage 1 een lijst met afkortingen is opgenomen.

Deel 1

Programma- verantwoording

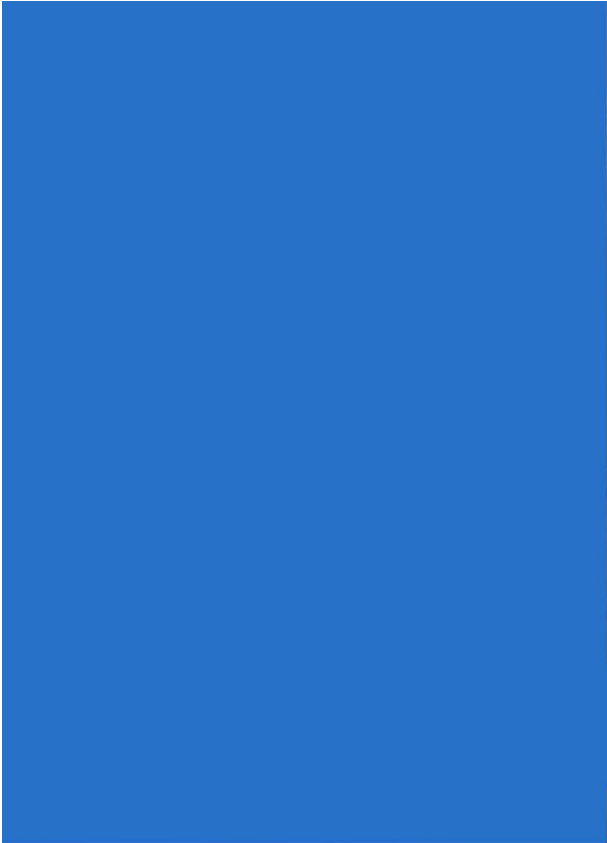
Structuur

1.1. Investeringsklimaat	1.1.1. Economische samenwerking
	1.1.2. Acquisitie en LIOF
	1.1.3. MKB
	1.1.4. Brightlands Kennis/As
	1.1.5. Maastricht Aachen Airport
1.2. Innovatiekracht	1.2.1. Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus
	1.2.2. Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus
	1.2.3. Greenport Venlo & Brightlands Campus Greenport Venlo
	1.2.4. Brightlands Smart Services Campus
	1.2.5. Logistiek
	1.2.6. Industrie
	1.2.7. Toerisme en recreatie
	1.2.8. Innovatieve landbouw
	1.2.9. Regiodeal Noord-Limburg
1.3. Onderwijs en arbeidsmarkt	1.3.1. Arbeidsmarkt
	1.3.2. Onderwijs
2.1. Sociale agenda, zorg en veiligheid	2.1.1. Sociale agenda en Zorg
2.2. Cultuur	2.1.2. Veiligheid
	2.2.1. Cultuur
	2.2.2. Erfgoed
	2.2.3. Monumenten
	2.2.4. Archeologie
2.3. Sport	2.2.5. Regionale Media
	2.3.1. Sport
2.4. Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra	2.4.1. Stedelijke ontwikkeling
	2.4.2. Kwaliteitsimpuls Limburgse centra
	2.4.3. IBA
	2.4.4. Regiodeal transformatie Parkstad
3.1. Openbaar vervoer en railagenda	3.1.1. Openbaar vervoer en concessie management
	3.1.2. Railagenda
3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit	3.2.1. Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen
	3.2.2. Fiets
	3.2.3. Verkeersveiligheid
	3.2.4. Logistieke netwerken
	3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties provinciale wegen
	3.2.7. Project N280- West
3.3. Wonen in Limburg	3.3.1. Wonen in Limburg
3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	3.4.1. Omgevingsvisie
	3.4.2. Uitvoering ruimtelijk beleid
	3.4.3. Werklocaties
	3.4.4. Integrale gebiedsontwikkelingen landelijk gebied en stad-landzones
	3.4.7. Grondzaken
3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas	3.5.1. Programma Maasvallei
	3.5.2. Ooijen-Wanssum
3.6. Water	3.6.1. Water
3.7. Energie, circulaire economie en milieu	3.7.1. Energie
	3.7.2. Duurzaamheid en Circulaire economie
	3.7.3. Milieu
	3.7.4. Bodem en ondergrond
	3.7.5. Mijnbouwschade
	3.7.11. Coördinatie RUD
	3.7.12. Vergunningen
	3.7.13. Handhaving
3.8. Natuur	3.8.1. Natuur

4.1. Bestuur	4.1.1. Rijks- en veiligheidstaken CdK
	4.1.2. Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie
	4.1.3. Integriteit
	4.1.4. Coördinatie Interbestuurlijk toezicht
	4.1.5. Toezicht gemeentefinanciën
	4.1.6. IPO
	4.1.7. Internationalisering
	4.1.8. Euregiobestuur; Managementautoriteit Interreg EMR
	4.1.9. Strategische Public affairs
	4.1.10. Branding
	4.1.13. Overige bestuurlijke zaken

Overige begrotingsonderdelen

4.2. Overhead	4.2.0. Overhead
4.3. Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën	4.3.1. MRB
	4.3.2. Provinciefonds
	4.3.3. Overige eigen middelen
	4.3.4. Reservering nieuw beleid
	4.3.5. Stelposten
	4.3.6. Vennootschapsbelasting
4.4. Provinciale Staten en Griffie	4.4.1. Provinciale Staten en Griffie

1.1. Investeringsklimaat

In het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB) (PS 29 juni 2020) presenteren wij een visie voor een gezonde Limburgse economie op de middellange termijn. In de kern beoogt het kader om het aanpassingsvermogen van de regionale economie te versterken op veranderingen die steeds sneller op ons afkomen. Kortom we zetten in op de vergroting van de wendbaarheid en weerbaarheid van onze economie. En dat doen we met twee maatschappelijke missies als stip op de horizon. Onze missies: 'Limburg maakt gezond!' en 'Limburg maakt energiek!' bepalen de komende jaren onze koers.

Deze missies zijn juist nu relevant, nu de economie hard is getroffen door de coronacrisis en is het van belang, dat de Provincie koersvast stuurt op haar economisch beleid. Het belang van gezondheid voor het functioneren van onze economie is door de huidige crisis scherp zichtbaar geworden. En ook het belang van een gezond klimaat blijft relevant. Investeringsklimaat gaat over de aantrekkelijkheid van Limburg voor ondernemingen en investeerders in een snel veranderende wereld. Dit programma richt zich op de voorwaarden die nodig zijn om van Limburg een attractieve, innovatieve en duurzame provincie te maken.

De activiteiten in het kader van het MEB zijn dan ook daarop gericht. We blijven werken aan het versterken van de leercultuur om de Limburgers wendbaar te maken in hun carrière. Daarnaast zetten we in op het toeristisch vermarkten van Limburg en het versterken van innovatie in het MKB via LIOF (Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering) (incl. de toeristische sector) en de acquisitie van nieuwe bedrijven.

Hiermee bouwen we aan een provincie die kan anticiperen op transities en andere ontwikkelingen. De internationale ligging en bereikbaarheid van Limburg biedt kansen om het investeringsklimaat ook grensoverschrijdend te verbeteren, waarbij we ook aandacht hebben voor de luchthaven MAA als een van de modaliteiten.

Wat willen we bereiken?

Limburg streeft naar een attractieve, duurzame en innovatieve kennis- en diensteneconomie. Een economie, die bestendig is geëquipeerd voor de vestiging en groei van ondernemingen die bijdragen aan onze missies. Daarbij is aandacht voor brede welvaart en zijn inspanningen gericht op uiteindelijk profijt voor de Limburger. Wij bouwen aan een beter toegankelijk, eenduidig en transparant instrumentarium voor het bedrijfsleven en het midden- en kleinbedrijf (MKB) in het bijzonder, met een sterke internationale focus. Ook het nieuwe en integrale MKB-innovatieprogramma 'Limburg Toekomstbestendig' van LIOF draagt hieraan bij. Dit is gericht op het ondersteunen van innovatie in het MKB en in het bijzonder op innovaties die bijdragen aan de missies 'Limburg maakt gezond' en 'Limburg maakt energiek'.

Maatschappelijk effect?

Het doel van het beleid is om nieuwe bestaande bedrijvigheid te stimuleren via innovatie en valorisatie en daarmee zowel te koersen op een economisch breed maatschappelijke winst. Daardoor blijft Limburg weerbaar en aantrekkelijk om te wonen en te werken, hetgeen ten goede komt van onze inwoners. Belangrijke tussendoelgroepen daarbij zijn het bedrijfsleven, kennisinstellingen en andere overheden.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: In onze samenwerking op zowel regionaal als nationaal en internationaal niveau en in de samenwerkingsverbanden tussen ondernemers, onderwijs, onderzoek en overheid (vier O's), die we aangaan, staan de missies 'Limburg maakt gezond' en 'Limburg maakt energiek' centraal.

Criterium 2: De economische structuur in Limburg is versterkt door het stimuleren van starters, het aantrekken van nieuwe bedrijven en uitbreiding van bestaande bedrijven die bijdragen aan één of beide missies 'Limburg maakt gezond!' en 'Limburg maakt energiek!'.

Criterium 3: De (innovatieve) kracht van het bedrijfsleven is vergroot, ook door het benutten van internationale relaties.

Criterium 4: De dienstverleningsstructuur voor het bedrijfsleven is toegankelijk, eenduidig, transparant en efficiënt georganiseerd.

Wat hebben we bereikt?

Het bevorderen van samenwerking blijft ons belangrijkste uitgangspunt voor de doorontwikkeling van ons investeringsklimaat. Dit komt nadrukkelijk terug in de activiteiten van LIOF en Brightlands, en in onze projectontwikkeling richting bijvoorbeeld Europese fondsen: we zetten telkens in op samenwerking in triple-helix verband, samenwerking over de grens, en samenwerking in de keten. Inhoudelijk blijven we daarbij focussen op de missies "Limburg maakt gezond" en "Limburg maakt energiek".

Wat hebben wij er in 2022 voor gedaan?

Product	1.1.1. Economische samenwerking
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Creëren van randvoorwaarden zoals hulp bij netwerkvorming, provinciale cofinanciering en praktische ondersteuning bij het indienen van Europese subsidieaanvragen. Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner, procesmanager</i>	Gerealiseerd. De thematische projectafels en boostersessies hebben plaatsgevonden. Er zijn diverse kennissessies georganiseerd over mogelijkheden binnen de Europese programma's. Waar zinvol hebben we bij de ontwikkeling van een Limburgse projectaanvraag onze (internationale) contacten ingezet om te komen tot sterkere consortia. Tenslotte is provinciale cofinanciering ingezet voor projecten die binnen de provinciale ambities passen. Met al deze inzet hebben we Limburgse projectpartners ondersteund in het opwerken van Europese subsidieaanvragen binnen o.m. OPZuid, Interreg, I3, Life en Horizon.	1, 2,3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	Fundraising wordt sowieso een belangrijk thema in onze nieuwe financiële werkelijkheid. De in 2022 opgedane ervaringen met fundraising binnen cluster E&I zullen daarom breed binnen de provinciale organisatie worden ingezet.	
2. Mee uitvoering geven aan OP-Zuid en Interreg-programma's. Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. Ook afgelopen jaar hebben we onze bijdrage geleverd in de vorm van personele capaciteit voor het programmabeheer en hulp bij Limburgse projectontwikkeling en – advies. Naast OPZuid en Interreg is ook bijgedragen aan de totstandkoming met het Rijk en andere provincies van het nieuwe Just Transition Fund (relatie met Chemelot) dat begin 2023 live kan gaan.	1,2,3
3. Inzicht in mogelijkheden om de kansen die de transities bieden voor Limburg beter te benutten. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, financier</i>	Voor de Organisatie Economische Samenwerking & Ontwikkeling (OESO) case studie is stevig ingezet om met de OESO en strategische partners tot een goede inhoudelijke focus te komen. Die gaat nu richting de combinatie van de uitdagingen die de transities vormen in een innovatief ecosysteem zoals Brightlands in relatie tot de arbeidsmarkt en skills die we daarvoor nodig hebben in Limburg. De planning is om in het voorjaar van 2023 de planningsfase met de inhoudelijke focus af te ronden en met de uitvoering na de zomer te beginnen. Limburg zal samen met negen andere Europese sterke innovatieregio's (waaronder een aantal van onze strategische partners) gebenchmarkt worden. De OESO case studie is dus weliswaar nog niet in 2022 afgerond, maar door de extra voorbereidingen die nu getroffen worden zal de studie inhoudelijk efficiënter worden en financieel voordeliger uitpakken.	3

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Aantal thematische projecttafels voor opwerken Europese projecten.	0	8	4	2022
1	Aantal project boostersessies.	0	29	20	2022

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
3	Afgeronde innovatiestudie over Limburg door de OESO.	0	0	1	2022

Product	1.1.2. Acquisitie en LIOF
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Ondernemingen en projecten ondersteunen om op basis van het Missiegedreven Economisch Beleidskader een bijdrage te leveren aan de missies "Limburg maakt energiek" en "Limburg maakt gezond". Rol Provincie: <i>toetsers, subsidiënt, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd</p> <p>Vanuit de programma's Limburg Toekomstbestendig en Limburg herstelt en versnelt, met een totaal budget van € 18 mln., zijn de volgende resultaten behaald in 2022:</p> <p>Totale projecten 97 Gerealiseerd budget: € 9.039.774 Subsidie: € 2.646.982 Multiplier 3,4</p> <p>De projecten leveren een bijdrage aan de volgende transitie: Circulariteit (23 projecten), digitalisering (24 projecten), energie (19 projecten) en gezondheid (31 projecten).</p> <p>Vanuit de business development tak van LIOF ontvangen nog eens 122 MKB-ers subsidie voor innovatietrajecten gericht op de transitie waar Provincie Limburg de focus op legt. En zijn er 15 business development cases opgezet. Vanuit Foreign Investment development zijn 8 investeringsprojecten opgezet. Vanuit Participaties & financieringen zijn 28 financieringen verstrekt om de doelstellingen van MKB-ers, in lijn met onze transitie, op te kunnen pakken.</p>	1, 2, 3, 4
<p>2. MKB-innovatieprogramma Toerisme is opgesteld en in uitvoering (zie voor nadere toelichting product 1.2.7. Toerisme en Recreatie). Rol Provincie: <i>toetsers, subsidiënt, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd</p> <p>Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het programma 1.2. Innovatiekracht product 1.2.7. Toerisme en Recreatie.</p>	1, 2, 3, 4
<p>3. LBDF 2.0 is opgericht en in werking gesteld. Rol Provincie: <i>financier</i></p>	<p>Gerealiseerd</p> <p>Het Limburg Business Development Fonds (LBDF) 2.0 is opgericht onder de nieuwe</p>	1, 2, 3, 4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	naam Limburg Startup Capital Fund (LSCF) en bestaat uit het Limburg Vroege Fase Fonds (LVFF) en Limburg Seed Fonds(LSF). De totale fondsomvang bedraagt € 32,65 mln. gedekt door een bijdrage van Provincie Limburg van € 25 mln., een bijdrage van Ministerie van Economische Zaken en Klimaat van € 5 mln. En een eigen bijdrage van LIOF van € 2,65 mln. Het programma is live gegaan op 1 april 2022. In het afgelopen jaar zijn 11 projecten goedgekeurd.	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Aantal ondernemingen die een bijdrage leveren aan het missie gedreven economisch beleidskader en een bijdrage ontvangen uit het MKB Innovatieprogramma d.m.v. Business Development of Participaties en Financiering.	33	270	48	2022
3	LBDF 2.0 is in uitvoering.	0	1	1	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Ondernemingen die een bijdrage ontvangen vanuit het innovatieprogramma LIOF, in aantal 122 MKB-ers, betreffen vooral kleinere innovaties. Desalniettemin zijn de targets voor innovatietrajecten voor het hele pallet aan instrumenten van het LIOF ruimschoots behaald.

Het onderdeel Business Cases en Foreign Investment loopt iets achter in realisatie met als aantal 15 respectievelijk 8 stuks. Dit is vooral te wijten aan de geopolitieke onrust en de nasleep van COVID-19 voor MKB-ers.

Het zwaartepunt van de maatschappelijke impact van alle projecten is vooral gelegen op het gebied van de transitiethema's circulariteit en digitalisering.

Product	1.1.3. MKB
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Vergroten van het aantal bedrijven dat grensoverschrijdend onderneemt. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt</i>	Gerealiseerd. Via LIOF namen 54 Limburgse bedrijven deel aan handelsmissies en voorlichtingsbijeenkomsten. Daarnaast hebben 58 bedrijven deelgenomen aan business-to-business	1

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	matchmaking bijeenkomsten (met mogelijke handelspartners).	
2. Vergroting van het gebruik van financieringsinstrumenten door het Limburgse MKB waaronder ook landelijke regelingen, zoals MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT), en de Europese programma's (zie ook producten 1.1.1. Economische samenwerking en 4.1.7. Internationalisering). Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt</i>	Gerealiseerd. Bij de aanvragen voor subsidie uit de regeling MIT-Zuid waren in 2022 124 Limburgse bedrijven betrokken. 57 bedrijven hebben uiteindelijk een bijdrage ontvangen. Daar was een subsidiebedrag van € 2,2 mln. mee gemoeid. Het aantal Limburgse bedrijven dat deelnam in Europese projectaanvragen binnen OP-Zuid, Interreg en I3 ligt ruim boven verwachting. Daarnaast hebben we vanuit Provincie geholpen om innovatieregelingen met Europees geld van de grond te krijgen die specifiek gericht zijn op MKB (o.m. Limburg Herstelt en Versnelt (ReactEU/ OPZuid), ET2SME (Interreg), From Waste 2 Profit (Interreg)). Nieuwe regelingen zijn reeds in de maak (o.m. Crossroads (Interreg)).	2

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Aantal bedrijven dat deelneemt aan door LIOF/Provincie georganiseerde of ondersteunde exportactiviteiten in 2022.	0	112	40	2022
2	Aantal Limburgse bedrijven dat deelneemt in een projectaanvraag binnen een Europees programma.	0	137	40	2022
2	Aantal Limburgse bedrijven dat een nieuwe aanvraag heeft ingediend voor de MIT-regeling 2022.	0	124	100	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Het aantal Limburgse bedrijven dat deelnam in Europese projectaanvragen binnen OP-Zuid, Interreg en I3 ligt ruim boven verwachting. Dit is te danken aan provinciale inspanningen zoals de booster sessies en de projecttafels. We constateren in de praktijk dat in de projectontwikkelingsfase Provincie zelf maar ook partners zoals LIOF en de campussen vanuit hun netwerken een essentiële sleutelrol vervullen om het Limburgse MKB actief te betrekken bij allerlei samenwerkingsprojecten.

Product	1.1.4. Brightlands Kennis/As
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. De samenhang en samenwerking tussen de Brightlands campussen op initiërende, dienstverlenende en ondersteunende activiteiten versterken en de effectiviteit van de governance bevorderen.</p> <p>Rol Provincie: <i>procesmanager, subsidiënt, partner, ondernemer</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Met het Statenbesluit 'Brightlands en de campus – visie en inzet van de Provincie Limburg' (G-22-021; PS, 24 juni 2022) en de vervolgbesluiten met betrekking tot de campus in Sittard-Geleen (G-22-040; PS 15 december 2022) en in Venlo (G-22-039; PS 19 december 2022 en G-22-061; PS 10 februari 2023) is het samenhangend provinciale beleid voor de periode tot 2030 vastgelegd. Het versterken van de samenwerking is hierin verankerd en in uitvoering genomen.</p>	1, 2, 3
<p>2. Voorbereiding nieuwe Kennis-As projecten en monitoring van de voortgang bij ieder lopend Kennis-As project afzonderlijk.</p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Monitoring van de voortgang van de lopende Kennis-As projecten heeft plaatsgevonden conform de met de Kennis-As partners afgesproken systematiek van Geregelde Overleggen. Zo worden alle jaarplannen en voortgangsrapportages van de projecten bestuurlijk besproken.</p> <p>In 2022 zijn geen nieuwe Kennis-As projecten tot stand gekomen. Wel heeft in december 2022 PS-besluitvorming (G-22-039) plaatsgevonden voor nieuwe tranches van de Kennis-As projecten UCV en HEFI. Bijbehorende subsidies worden in 2023 verleend. Tot slot is voor project LIME in 2022 de subsidiebeschikking voor de tweede tranche afgegeven.</p>	1, 2
<p>3. Onderwijs- en kennisinstellingen in het bereik mbo-hbo-wo vergroten hun betrokkenheid door nauwere samenwerking in voorsorteertafels, hun wervingskracht voor financiële middelen en talent, en weten daarmee kennis te valoriseren naar burger en MKB.</p> <p>Rol Provincie: <i>procesmanager, ondersteuner, partner</i></p>	<p>In 2022 hebben twee voorsorteertafels plaatsgevonden, waarin de mogelijkheden voor het opstellen van proposities ten behoeve van Europese fondsen zijn besproken. De aandacht heeft zich gericht op de nieuwe calls van Interreg Vlaanderen-Nederland.</p>	1

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streefwaarde	Jaar
1	Onderlinge afspraken ter bevordering van de governance van de Brightlands campussen en ter stimulering van samenwerking tussen de campussen op gezamenlijke activiteiten en opgaven, o.a. betreffende communicatie, public affairs, ecosysteem, community building, ondersteuning van starters, en business development.	0	1	1	2023
2	Aantal verleende subsidies voor nieuwe Kennis-As projecten en voor tweede tranches bij lopende Kennis-As projecten.	0	1	3	2022
2	Tweejaarlijks monitoren van de voortgang bij de realisatie van de resultaat en inspanningsverplichtingen conform de subsidiebeschikkingen van de individuele lopende Kennis As projecten.	0	2	2	2022
3	Aantal gefaciliteerde voorsorteertafels kennisinstellingen.	0	2	2	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Aantal verleende subsidies voor nieuwe Kennis-As projecten en voor tweede tranche bij lopende Kennis-As projecten:

Beschikking LIME 2.0 is op 25 februari 2022 verstuurd. Vanwege de PS-besluitvorming in december 2022 worden de subsidies voor UCV derde tranche en HEFI tweede tranche in 2023 verleend.

Product	1.1.5. Maastricht Aachen Airport
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. De luchthaveninfrastructuur en het niet cruciale vastgoed is conform de meerjarenonderhoudsplannen in goede staat van onderhoud gehouden. Rol Provincie: <i>procesmanager, bevoegd gezag, financier, partner (aandeelhouder), ondernemer</i>	Deels gerealiseerd. Zoals uit het, in het kader van de PS-besluitvorming op 16 december 2022 gepresenteerde, Businessplan 'Transitie naar een duurzame, omgevingsbewuste en toekomstbestendige luchthaven' van MAA BV en MAABI BV naar voren is gekomen, kampt de luchthaven met achterstallig onderhoud. Dit is in 2022 in kaart gebracht en zal de komende jaren worden weggewerkt.	1

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
2. Duidelijkheid over financiering renovatie van de start- en landingsbaan. Rol Provincie: <i>procesmanager, financier, partner (aandeelhouder)</i>	Gerealiseerd. Op 3 juni hebben PS ingestemd met het beschikbaar stellen van € 35 miljoen voor de baanrenovatie in de vorm van een 30-jarige annuïtaire lening. Op 23 september 2022 heeft een technische briefing plaatsgevonden met betrekking tot de renovatie van de start- en landingsbaan van MAA. Bij mededeling portefeuillehouder (DOC-00371780) is op 25 november 2022 nog nadere informatie toegestuurd naar aanleiding van een aantal openstaande vragen inzake de renovatie.	1
3. Duidelijkheid over grond- en vastgoedstrategie inzake de ruimtelijke ontwikkeling van MAA en haar omgeving. Rol Provincie: <i>procesmanager, financier, partner (aandeelhouder)</i>	Gerealiseerd. PS hebben op 16 december 2022 kennisgenomen van het Businessplan 'Transitie naar een duurzame, omgevingsbewuste en toekomstbestendige luchthaven' van MAA BV en MAABI BV. Hierin is de grond- en vastgoedstrategie voor de luchthaven nader toegelicht en wordt aangekondigd dat de luchthaven in 2023 een masterplan voor de vastgoedontwikkeling zal opstellen.	2
4. Vaststellen Ontwerp Provinciaal Inpassingplan MAA Proefdraaien. Rol Provincie: <i>procesmanager, bevoegd gezag</i>	Niet gerealiseerd. Om het ontwerp Provinciaal Inpassingsplan (PIP) MAA Proefdraaien ter visie te kunnen leggen dient het Ministerie van LNV ook de ontwerp Wnb-vergunning gereed te hebben. Aangezien dit tot op heden nog niet is gebeurd, kan het ontwerp-PIP nog niet in procedure worden gebracht.	2

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streefwaarde	Jaar
1	Uitvoering onderhoudsplannen, die erop gericht zijn de luchthaveninfrastructuur in zodanige staat te brengen en te houden dat de exploitatie conform de concessie optimaal ondersteund wordt.*	1	1	1	2022
2	Kredietbesluit door PS ten behoeve van de renovatie van de start- en landingsbaan.	0	1	1	2022
3	PS besluit inzake grond- en vastgoedstrategie inzake de strategisch ruimtelijke ontwikkeling van MAA en haar omgeving.	0	1	1	2022

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
4	Vastgesteld en ter inzage gelegd ontwerp PIP MAA Proefdraaien.	0	0	1	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

*Continu proces. De onderhoudsplannen zijn gereed en in uitvoering. De nadruk ligt op consistente uitvoering van de plannen. Hierover wordt gerapporteerd via de Regeling Grote Projecten en de reguliere planning- en control cyclus.

Wat mag het kosten?

Begrotingsprogramma 1.1 Investeringsklimaat	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
1.1.1 Economische samenwerking	2.263	313	2.576	2.191	385	V
1.1.2. Acquisitie en LIOF	3.899	415	4.314	3.339	975	V
1.1.3. MKB	1.876	-1.248	628	520	108	V
1.1.4. Brightland Kennis/As	900	13	913	843	70	V
1.1.5. Maastricht Aachen Airport	4.604	4.517	9.121	6.214	2.907	V
	13.541	4.011	17.552	13.107	4.445	V
<i>Personele lasten</i>						
	1.750	85	1.835	1.792	43	
<i>Kapitaallasten</i>						
	249	1	250	743	-493	
Totaal lasten	15.540	4.097	19.638	15.642	3.996	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
1.1.1 Economische samenwerking	0	0	0	1.336	-1.336	V
1.1.2. Acquisitie en LIOF	0	0	0	0	0	-
1.1.3. MKB	0	61	61	298	-238	V
1.1.4. Brightland Kennis/As	0	0	0	0	0	-
1.1.5. Maastricht Aachen Airport	896	2.000	2.896	496	2.400	N
Totaal baten	896	2.061	2.956	2.130	827	N
Totaal saldo van baten en lasten	-14.645	-2.037	-16.681	-13.512	-3.169	V
Mutatie reserves						
<i>Toevoeging reserves</i>						
Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	2.951	0	2.951	2.951	0	
Bestemmingsreserve NEDAB	4.048	0	4.048	4.048	0	
Reserve knelpunten economisch beleid	0	0	0	684	-684	
Totaal toevoegingen	7.000	0	7.000	7.684	-684	
<i>Onttrekking reserves</i>						
Egalisatiereserve DU Topperbedrijventerrijnen	0	52	52	52	0	
Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	0	243	243	243	0	
Bestemmingsreserve NEDAB	4.048	1.793	5.842	5.565	276	
Reserve aandelentransactie LIOF	1.740	-1.560	180	180	0	
Totaal onttrekkingen	5.788	528	6.316	6.040	276	
Saldo mutatie reserves	-1.211	527	-684	-1.644	961	
Resultaat	-15.856	-1.509	-17.365	-15.157	-2.208	V

Financiële toelichting

Van programma 1.1. Investeringsklimaat resteert een voordelig resultaat van € 2,21 mln. ten opzichte van de begroting. De gerealiseerde reguliere middelen zijn per saldo € 3,62 mln. voordeliger dan geraamd. De belangrijkste verschillen lichten wij als volgt toe.

Lagere besteding MEB € 0,32 mln.

Voor de uitvoering van het MEB zijn indicatieve bedragen opgenomen in de begroting 2022 en deze dienen voor de uitvoering van dit kader beschikbaar te blijven, zodat de genoemde resultaten c.q. doelen behaald kunnen worden. Deze lagere besteding wordt in 2023 met name ingezet voor de continuering van de MKB Innovatiestimulerings Topsectoren (MIT).

Afrekening MIT 2015-2018 € 1,34 mln.

Sinds 2015 voert Stimulus Programmamanagement de MKB Innovatiestimulering Topsectoren uit. Bij de subsidievaststelling van de projecten voor de periode 2015-2018 is de subsidie lager geworden, omdat de kosten uiteindelijk lager waren. Dit betreft met name de R&D-projecten. De lagere afrekening van deze regeling valt vrij ten gunste van het jaarrekeningresultaat.

Onderbesteding knelpuntenfonds € 0,68 mln.

De niet bestede middelen worden toegevoegd aan de hiervoor bestemde reserve knelpunten economisch beleid.

Procesmiddelen Einstein Telescoop € 0,40 mln.

Voor de voorbereiding van de propositie/ bidboek ten behoeve van de kandidatuur van de Einstein Telescope (ET) zijn procesmiddelen beschikbaar gesteld. Omdat dit proces doorloopt naar 2023 worden de niet bestede middelen overgeboekt naar 2023.

Gemeentelijke bijdrage i.v.m. toekomst MAA € 2,4 mln.

De ontvangen bijdragen van de gemeenten Maastricht, Heerlen en Sittard-Geleen van totaal € 2,4 mln. zijn in 2022 niet besteed. Derhalve worden zowel de baten als de lasten van € 2,4 mln. overgeboekt naar 2023.

Lagere afroep NEDAB € 0,28 mln.

In 2022 is de bijdrage in de vaste kosten van zogenaamde Niet Economische Diensten van Algemeen Belang (NEDAB) volledig afgeroepen door Maastricht Aachen Beheer & Infrastructuur (MAA B&I B.V.) € 0,28 mln. Deze middelen zijn voorzien in de meerjarenbegroting van MAA B&I B.V. en worden derhalve overgeboekt naar 2023, inclusief de dekking vanuit de bestemmingsreserve NEDAB.

Vrijval voorziening van € 0,25 mln. als gevolg van afwaardering lening.

In totaal worden € 3,71 mln. restant middelen inclusief dekking van € 2,41 mln. baten en onttrekking bestemmingsreserve € 0,28 mln. van dit programma overgeboekt naar 2023 (programma 1 Regionale Economie). Voor een specificatie hiervan wordt verwezen naar de bijlage: 2^e Begrotingswijziging 2023.

Verbonden partijen

De hieronder genoemde verbonden partijen dragen bij aan de doelen van programma 1.1. Investeringsklimaat.

LIOF, MKB-L en LBDF vervullen gezamenlijk de financieringsfunctie gericht op stimulering van bedrijfsinvesteringen, start-ups en doorontwikkeling van het MKB. Elk van deze verbonden partijen is gericht op een specifieke doelgroep.

LHB B.V. draagt bij aan de opwaardering van de Limburgse bedrijventerreinen. LDAVM C.V. en de daaraan gelieerde entiteiten richten zich specifiek op de ontwikkeling van het bedrijventerrein aangrenzend aan Maastricht Aachen Airport.

Tot slot dragen HBLM en N.V. ALTMAA bij aan de beoogde groei van het exportvolume in Limburg middels de exploitatie van de luchthaven Maastricht Aachen Airport.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

1.2. Innovatiekracht

In het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB) (PS 29 juni 2020) presenteren wij een visie voor een gezonde Limburgse economie op de middellange termijn. Juist nu is het belangrijk om voor de komende jaren een betrouwbare regionale economische koers te varen. Het missiegedreven beleidskader biedt hiervoor de juiste handvatten. Immers, dit kader beoogt om het aanpassingsvermogen van de regionale economie te versterken waarmee wendbaar en weerbaar kan worden omgegaan met veranderingen die in een steeds hoger tempo op ons afkomen. In het kader staan twee maatschappelijke opgaven als stip op horizon; onze missies 'Limburg maakt gezond!' en 'Limburg maakt energiek!' bepalen de komende jaren onze koers. We houden vast aan deze koers ook in de huidige coronacrisis, omdat de opgaven onveranderd relevant en urgent zijn.

Het MEB levert bijdragen aan enerzijds het bestrijden van de gevolgen van de crisis en anderzijds de start van het economisch herstel. Denk hierbij aan het versterken van de innovatie ecosystemen, vernieuwing en verduurzaming in industrieclusters, de acquisitie van nieuwe bedrijven, het versterken van leercultuur om de Limburgers weerbaarder en wendbaarder te maken voor de veranderingen die op ons afkomen, het toeristisch vermarkten van Limburg, het versterken van innovatie in het MKB via LIOF, of het begeleiden van internationale studenten en werkers.

We zetten met LIOF in op innovatiekracht van de toeristische en recreatieve sector in Limburg. We participeren actief op nationaal niveau in het kader van herstel van het bestemmingstoerisme en we voegen daarbij gerichte activiteiten voor de toeristische sector in Limburg. We beogen hiermee het herstel op de korte termijn te ondersteunen en tegelijkertijd de weerbaarheid en wendbaarheid van de sector te vergroten. De Limburgse ondernemers bieden wij ondersteuning via het MKB-innovatieprogramma 'Limburg Toekomstbestendig (zie product 1.1.2. Acquisitie en LIOF).

Duurzame economische ontwikkeling van de Limburgse landbouw- en agrofoodsector wordt middels het beleidskader "Koers naar de Toekomst" ondersteund (zie product 1.2.8. Innovatieve landbouw). Daarnaast wordt via het beleidskader "Circulaire Economie" gewerkt aan versterking van circulaire initiatieven, netwerken en projecten binnen de Limburgse economie (zie product 3.7.2. Duurzaamheid en Circulaire economie).

Open innovatie en verdere samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven, ook over de provinciegrens heen, om het concurrentievermogen op termijn te behouden, zal versterkt worden. De vier campussen vervullen daarin een belangrijke rol. De toegankelijkheid van bestaande instrumenten en regelingen wordt geoptimaliseerd en tekortkomingen worden verbeterd.

Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een sterke Limburgse kenniseconomie die gezond, vernieuwend en duurzaam is. Wij zetten in op innovatie, de verbinding tussen de Brightlands campussen en actoren in de sociaaleconomische structuur van Limburg zoals het MKB en onderwijs en tussen de Brightlands campussen onderling gericht op de maatschappelijke opgaven van de gezondheids- en energietransitie.

Maatschappelijk effect?

Brightlands Campussen

Binnen de Provincie Limburg werken we aan de ontwikkeling van vier verschillende Brightlands Campussen: Brightlands Chemelot Campus, Brightlands Maastricht Health Campus, Brightlands Campus Greenport Venlo en Brightlands Smart Services Campus.

De campussen leveren een direct en indirect effect op de leefomgeving van de Limburgers met hun bijdrage aan de transitieopgaven op het gebied van circulariteit, gezondheid, voeding en data. De belangrijkste toegevoegde waarde van de campusontwikkeling is de versterking van de economische structuur. De investering van de Provincie Limburg leidt direct en indirect tot werkgelegenheid in de vorm van nieuwe bedrijven en kennisinfrastructuur. Onderzoek toont aan dat het aantal bedrijven op campussen hard groeit. Ook de werkgelegenheid specifiek op de campussen groeit fors harder dan de werkgelegenheid in specifieke gemeenten. Dit bevestigt o.a. dat een campus een sterke aanzuigende werking op studenten en kenniswerkers in de regio heeft wat bijdraagt aan het voorkomen van een "braindrain". Onderwijsinfrastructuur wordt namelijk aantrekkelijker doordat de campussen verbindingen leggen met verschillende onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven. Deze verbinding vindt plaats door het onderwijs plaats te laten vinden op de campus en/of door bij te dragen aan doorlopende leerlijnen (MBO-HBO-WO).

De maatschappelijke waarde van de campussen wordt daarnaast bevestigd in het verbeteren van de leefbaarheid, veiligheid en sociale cohesie: investeringen in de campus zijn niet alleen gericht op het bedrijfsleven, maar ook op studenten, scholieren en bewoners in de regio. Voorbeelden zijn betere verbindingen met onderwijsfaciliteiten op de campus, het ruimte bieden aan field-labs. Door te investeren in de campusontwikkeling behouden bestaande gebouwen, in het campusgebied, hun waarde. Tevens worden voorzieningen op de campus (waar mogelijk) opengesteld voor de omgeving.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: De bedrijven binnen de kennisintensieve sectoren en de sectoren die behoren tot het DNA van Limburg kennen open innovatie en hoogwaardige groei. De economische sectoren zijn via crossovers goed met elkaar verbonden en dragen bij aan de twee missies.

Criterium 2: De Brightlands campussen zijn onderling goed verbonden richting een open ecosysteem met (inter)nationale reputatie.

Criterium 3: MKB is goed aangehaakt bij de Limburgse campussen en heeft een Euregionale oriëntatie (kennis, arbeidskrachten, handel en samenwerking). Het MKB-instrumentarium is goed ontsloten en toegankelijk (zie ook programma 1.1. Investeringsklimaat).

Criterium 4: Bij het versterken van de Limburgse innovatiekracht wordt optimaal gebruik gemaakt van de samenwerkingsmogelijkheden met bedrijven en kennisinstellingen in de Euregio en daarbuiten.

Criterium 5: Bij de economische ontwikkeling van bedrijven staat bijdrage aan de missie 'Limburg maakt gezond' en 'Limburg maakt energiek' centraal.

Wat hebben we bereikt?

Het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB), dat op 29 juni 2020 is vastgesteld, bevat ons herijkte beleid en de uitvoeringsopgaven onder de thema's 'Brightlands en de campussen' (producten 1.2.1 t/m 1.2.4), 'Industrie' (product 1.2.6), 'Toerisme en recreatie' (product 1.2.7) en 'Logistiek in Limburg' (product 1.2.5). Het provinciaal beleidskader voor de Limburgse landbouw- en agrifoodsector 'Koers naar de toekomst', eveneens vastgesteld op 29 juni 2020, bevat de kaders voor o.a. het

onderdeel innovatieve landbouw (product 1.2.8). Het kader 'Circulaire Economie Limburg (2 oktober 2020) bevat het beleid voor de producten 1.2.1 en 1.2.6.

In het MEB en het uitvoeringsprogramma staan twee missies centraal: 'Limburg maakt energiek!' en 'Limburg maakt gezond!'. Het doel van het beleid is om nieuwe en bestaande bedrijvigheid te stimuleren via innovatie en valorisatie. Daartoe zet de Provincie diverse instrumenten in, die onder het programma 1.2 Innovatiekracht zijn samengebracht, zoals de Brightlands campussen, LIOF en investeringsfondsen. Ook de provinciale inzet voor toerisme is gericht op de twee missies.

In 2022 heeft Provinciale Staten ingestemd met de voorstellen voor de inzet en betrokkenheid van de provincie in de ontwikkeling van de vier Brightlands campussen (PS, G-22-022).

De Provincie continueert haar bijdrage voor de periode tot 2030. Daarnaast zijn (nieuwe) bijdragen geleverd in projecten op en rond de campussen zoals Chemelot Innovation and Learning Labs (CHILL), Brightlands Materials Center (BMC), Versterking Natuurwetenschappen. Ook zijn er met partners als DSM, LIOF en Rabobank nieuwe fondsen opgezet (Limburg Startup Capital Fund, Brightlands Venture Partners Fund IV) en zijn nieuwe gebouwen gerealiseerd op Brightlands Chemelot Campus (Brighthouse 3) en de Brightlands Campus Greenport Venlo (Brighthouse en Brightworks). Die laatste ook met het oog op de versterking van de innovatieve landbouw. Voor toerisme en recreatie is samen met de sector door LIOF een specifiek MKB-innovatieprogramma in uitvoering gekomen.

Onder de vlag van de Regio Deal en Investeringsagenda Noord-Limburg zijn inmiddels ruim 100 projecten opgenomen die met cofinanciering van het Rijk, Provincie en Regio een versterking en versnelling brengen in een innovatieve, (grensoverschrijdend) samenwerkende regio en daarmee verder bouwen aan een gezonde (duurzame, circulaire, veilige en leefbare) regio onder meer door versterking van het innovatie-ecosysteem (BFFI, fieldlabs, Programma Jeugd, Voeding en Gezondheid).

Het programma Chemelot 2025 werkt mee aan de ambitie van de Chemelot partijen om uit te groeien tot de meest veilige, duurzame en competitieve chemiesite van (West-) Europa. In dit kader hebben wij de afgelopen jaren gewerkt aan een aantal trajecten, zoals het opleveren van de Strategische Gebiedsvisie omgeving Chemelot, het opstellen van een bovenwettelijk veiligheidskader en het versterken en versnellen van de samenwerkingsalliantie Chemelot Circular Hub.

De verduurzaming van de industrie is tevens een speerpunt vanuit Energie (portefeuillehouder Van Gaans-Gijbels), meer informatie hierover in product 3.7.1. Energie.

Wat hebben wij er in 2022 voor gedaan?

Product	1.2.1. Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Kennisinfrastructuur</p> <p>Vervolg en behoud van de kennisinstituten met het oog op samenhang binnen de context van de vier Brightlands campussen en Chemelot Industrial Park.</p> <p><i>Rol Provincie: subsidiënt, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd</p> <p><i>BMC</i></p> <p>Brightlands Materials Center (BMC) heeft in het jaar 2022 boven verwachting gepresteerd. Er is een order intake die hoger is dan gebudgetteerd en TNO heeft de plaatsing van de grote glas coating lijn op de campus geaccordeerd.</p>	1,2 en 4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<p>BMC is een partner in het toegekende SYSCHEMIQ project (en subsidies).</p> <p><i>AMIBM</i> De ontwikkeling van de zeven onderzoeksgroepen binnen Aachen-Maastricht Institute for Biobased Materials (AMIBM) verloopt voorspoedig. AMIBM is inmiddels harder gegroeid dan de business case.</p>	
<p>2. Meer bedrijvigheid en open innovatie Continueren acquisitie van innovatieve bedrijven passend binnen de focus van de campus inclusief scouting, selectie en begeleiding van startups. <i>Rol Provincie: financier, subsidiënt</i></p>	<p>Gerealiseerd De campus blijft inzetten op de vestiging van innovatieve en nieuwe bedrijvigheid. De sales pijplijn blijft goedgevuld en er is met name interesse in de hallen.</p> <p><i>Groeifinanciering 2023-2033</i> Op 15 december 2022 heeft PS wensen en bedenkingen geuit m.b.t. het voornemen van GS om € 67 mln. renderend ter beschikking te stellen aan Chemelot Campus Vastgoed CV als kapitaalinvestering ten behoeve van de financiering van de vastgoedontwikkeling van de campus (op basis van de business case Chemelot Campus 2023-2033). Rekening houdende met de wensen en bedenkingen die door PS zijn geuit, zal de uitvoering van dit voorstel in 2023 ter hand worden genomen.</p>	1,2,3 en 4
<p>3. Hoogwaardige infrastructuur Continueren sloop- en bouwprogramma in 2022 en realisatie nieuwe gebouwen GREX-Noord. <i>Rol Provincie: financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd Er zijn diverse investeringsvoorstellen voor nieuwbouw gedaan door de campusorganisatie die onder voorwaarden zijn gehonoreerd door de aandeelhouders.</p>	1,2 en 3
<p>4. Onderwijs op de campus Versterking van het onderwijsaanbod op de campus. <i>Rol Provincie: financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd <i>Sciences – Versterking</i> <i>Natuurwetenschappen</i> De laatste fase van het project is geëindigd per 31-12-2022. UM heeft zich gecommitteerd de komende tien jaar aan een duurzame voortzetting van het huidige activiteitsniveau door middel van duurzame financiering.</p>	1,4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<p><i>Chemelot Innovation and Learning Labs (CHILL)</i> De pijler rondom lab activiteiten is vanaf 2021 en in 2022 verder verbreed naar de opschaling van processen rondom mechanische recycling (CHILL Circular Space).</p> <p><i>Applied Sciences</i> Onderwijskundige versterking van de opleiding Applied Science, middels inhoudelijke uitwerking van het onderwijsconcept, investering in HRkapitaal en het versterken van de propositie van de opleiding.</p> <p><i>Human Capital</i> Voor de pijler Human Capital binnen de Chemelot Circular Hub werkt CHILL samen met Zuyd, Vista en UM (zie ook programma 1.3. Onderwijs en Arbeidsmarkt en in het bijzonder product 1.3.2. Onderwijs).</p>	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1, 2, 3	Aantal kenniswerkers werkzaam op de Brightlands Chemelot Campus (inclusief toename a.g.v. ontwikkeling GREX-Noord).	3.000	2.800	4.790	2030
1, 2, 3	Totaal aantal bedrijven op de campus: ▪ multinationals; ▪ MKB/startups.	9 36	14 38	60 (totaal)	2023
1, 4	Aantal kennis- en onderwijsinstellingen.	7	6	5	2023
4	Aantal studenten (MBO, HBO/WO).	1.024	794	1.000	2023
3	Aantal nieuwe gebouwen a.g.v. ontwikkeling GREX-Noord.	1	0	13-15	2030
1, 2	Een positieve uitkomst van de strategische review TNO i.h.k.v. BMC.	1	1	1	2022
1, 2	Een positieve uitslag van een externe review over de financiële continuïteit van BMC.	1	1	1	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Provinciale Staten worden via de Brightlands Rapportage integraal geïnformeerd over de ontwikkeling en resultaten van de afzonderlijke Brightlands campussen. Daarin is ook de gedetailleerde informatie over de Brightlands Campus Chemelot opgenomen.

Peildatum eindwaarden betreffen Q3 2022, vanwege het nog niet beschikbaar zijn van de jaarcijfers ten tijde van het opstellen van deze jaarrekening, met uitzondering van het aantal studenten. Deze zijn vanwege de geconstateerde daling in aantal opgevraagd en geven het beeld weer per 31 december 2022.

De daling van het aantal studenten wordt veroorzaakt door deels de doorwerking van de coronapandemie. Daarnaast is de daling het gevolg van het stoppen van 1 van de opleidingen van UM op de campus en het feit dat alleen nog de Masteropleiding van UM plaatsvindt op de campus. Wel zien we een behoorlijke groei in bachelorstudenten die echter geen onderwijs meer krijgen op de campus. Er is tevens een relatieve toename van het aantal MBO studenten te zien.

Als gevolg van het vertrek van Basic Pharma en de ontwikkelingen bij DSM is een daling te zien in het aantal kenniswerkers.

Product	1.2.2. Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Meer bedrijvigheid en open innovatie. Rol Provincie: <i>partner (aandeelhouder voor 1/3 in de BL-MHC B.V.), financier, procesmanager</i>	Gerealiseerd Er is meer bedrijvigheid en open innovatie gerealiseerd op de campus.	1

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streefwaarde	Jaar
1	Aantal nieuwe arbeidsplaatsen.	2.802	2.802	1.100	2023
1	Aantal nieuwe bedrijven.	144	144	40	2023

Toelichting prestatie-indicatoren

Provinciale Staten worden via de Brightlands Rapportage integraal geïnformeerd over de ontwikkeling en resultaten van de afzonderlijke Brightlands campussen. Daarin is ook de gedetailleerde informatie over de Brightlands Maastricht Health Campus opgenomen.

De cijfers met betrekking tot het aantal nieuwe bedrijven en arbeidsplaatsen worden vanuit de campus jaarlijks bekend gemaakt aan het begin van het kalenderjaar. De eindwaarden hebben als peildatum 1-1-2022, aangezien er nog geen nieuwe cijfers bekend zijn.

Product	1.2.3. Greenport Venlo & Brightlands Campus Greenport Venlo
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Campusontwikkeling: Ontwikkeling van de Brightlands Campus Greenport Venlo door het creëren van een samenhangend aanbod in onderwijs en onderzoek. Onder andere door het aantrekken van bedrijven en een toename van het aantal R&D faciliteiten. Daarbij het creëren van een 'ecosysteem' op en rond de campus wat bijdraagt aan een toename van de bedrijvigheid op de campus en het aantal studenten die zijn verbonden aan de campus. <i>Rol Provincie: subsidiënt, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd In 2022 hebben de aandeelhouders van de Brightlands Campus Greenport Venlo (BCGV) en de Campus Vastgoed Greenport Venlo het BCGV – groeiplan opgesteld. Hierin is een gezamenlijke visie opgenomen voor de ontwikkeling van BCGV naar een volwassen campus. De Provincie Limburg heeft haar rol in deze ontwikkeling bepaald en in december 2022 hebben PS middelen beschikbaar gesteld om de ontwikkeling van de campus te stimuleren.</p>	1
<p>2. Gebiedsontwikkeling: Het bieden van vestigingsmogelijkheden voor bedrijven waarmee economische groei en werkgelegenheid kan worden gerealiseerd in een aantrekkelijk ingericht en duurzaam functionerend gebied. Deze gebiedsontwikkeling is met name gericht op bedrijven in de sectoren agro, voeding, handel en logistiek. <i>Rol Provincie: subsidiënt, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd Het Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo is verder gegaan met de ontwikkeling van het grondgebied: groenlandschappen worden verder gerealiseerd en hectaren aan werklandschap geleverd. Het aantal uitgegeven gronden werklandschap is afgenomen. Dit komt aan de ene kant doordat - zoals aangegeven in de Mededeling portefeuillehouder Q3 Kwartaalrapportage 2022 BV Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo (DOC-00371000) - een perceel grond opnieuw in de markt wordt gezet door een uitspraak van de Raad van State. Aan de andere kant hebben verschuivingen plaatsgevonden wegens vergunnings- en voorbereidingstijd. Deze verschuivingen hebben in tijd een impact op het jaarresultaat, maar dat heeft geen effect op het financieel rendement van de aandeelhouders.</p>	2

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Aantal bedrijven en organisaties op de campus.	74	73	129	2023
1	Aantal studenten (MBO/HBO/WO).	1.169	1.129	900	2023
	University College Venlo + 2 masters (WO)	330			

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
	HAS hogeschool Venlo (HBO) Yuverta (MBO) <i>Niveau 2</i> <i>Niveau 3</i> <i>Niveau 4</i>	533 306: 62 124 120	251 476 402		
2	Uitgiften van gronden werklandschap (in hectare).	364	357	466	2034
2	Realiseren groenlandschappen (in hectare).	158	219	400	2034

Toelichting prestatie-indicatoren

Provinciale Staten worden via de Brightlands Rapportage integraal geïnformeerd over de ontwikkeling en resultaten van de afzonderlijke Brightlands campussen. Daarin is ook de gedetailleerde informatie over de Brightlands Campus Greenport Venlo opgenomen.

Het aantal studenten van de HAS hogeschool Venlo (HBO) heeft als peildatum 1 oktober 2022.

Product	1.2.4. Brightlands Smart Services Campus
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Verdere uitbouw kennisinfrastructuur. Bij de ontwikkeling en doorgroei van de kennisinfrastructuur op en rond de campus, speelt het programma Brightlands Techruption en de projecten BISS, CAROU en Expertisecentrum Data-Intelligence (ECD) een belangrijke rol. Rol Provincie: <i>subsidiënt</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>In 2022 heeft de Provincie Limburg samen met de medeaandeelhouders van Brightlands Smart Service Campus (BSSC), zijnde de UM, Open Universiteit (OU) en APG, ieders rol bepaald in de (toekomstige) ontwikkeling van BSSC. Input voor de (inhoudelijke) ontwikkeling is het visiedocument 2021 – 2025 opgesteld door de campusorganisatie.</p> <p>In juni 2022 hebben PS besloten om in de periode tot 2030 te investeren in verdere versterking van de campusorganisatie en de kennisinfrastructuur op de campus.</p> <p>Corona heeft invloed gehad op het programma Brightlands Techruption: partners stellen beslissingen uit om deel te nemen en kiezen voor kleinere Techruption contracten. Dat heeft tot gevolg gehad dat de resultaten van Techruption in 2022 achterbleven op de begroting, zowel aan de opbrengsten- als aan de kostenkant.</p>	1,2,3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	Samen met de kennispartners worden afspraken gemaakt over hoe de laatste fase van Techruption 2023 wordt ingevuld.	
2. Meer bedrijvigheid en open innovatie. Door het, onder andere in het kader van het programma Brightlands Techruption, organiseren van events door Campus Heerlen Management & Development B.V. voor studenten van de diverse onderwijsinstellingen en voor de bewoners van de Campus ontstaat een dynamiek die voor de Campus, het ecosysteem, en voor het onderwijs van belang is. Rol Provincie: <i>subsidiënt, aandeelhouder</i>	Deels gerealiseerd. Omdat begin 2022 nog corona maatregelen van kracht waren is het gestelde doel van 10.000 niet gerealiseerd.	1,3
3. Infrastructuur/ huisvesting. De inspanningen zijn erop gericht om te komen tot volledige verhuur van het campusgebouw en daarmee tot een sluitende exploitatie van Campus Heerlen Huisvesting B.V. Rol Provincie: <i>financier, aandeelhouder, bestuurder</i>	Deels gerealiseerd. Twee grote huurders hebben het aantal gehuurde m ² per 1 juli 2022 teruggebracht. Er zijn ook weer nieuwe huurders aangetrokken die een deel van de verhuurbare m ² weer invullen. Maar door het vertrek van de grote huurders (dat niet was voorzien) is het beoogde bezettingspercentage voor 2022 niet volledig gerealiseerd.	1

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1, 2	Aantal bewoners op de campus (bestaande uit: grote bedrijven en organisaties, MKB, Kennisinstellingen en Startups).	38	55	52	2022
1, 2	Aantal campus partners, niet bewoner.	32	128	42	2022
1, 2	Aantal arbeidsplaatsen bij bewoners.	800	884	900	2022
1, 2	Aantal bezoekers van events op de campus.	383	8.629	10.000	2022
3	% verhuurd van totale gebouw, incl. meters van CMD.	85	68	80	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Provinciale Staten worden via de Brightlands Rapportage integraal geïnformeerd over de ontwikkeling en resultaten van de afzonderlijke Brightlands campussen. Daarin is ook de gedetailleerde informatie over de Brightlands Smart Services Campus opgenomen.

Product	1.2.5. Logistiek
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Doorontwikkeling Brightlands Institute Supply Chain Innovation. Rol Provincie: <i>subsidiënt</i>	Gerealiseerd in lijn met de kennis-as afspraken.	1, 4, 5
2. Richting geven aan de ontwikkeling van een hoogwaardige, innovatieve en duurzame logistieke sector in Limburg. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier, partner</i>	Gerealiseerd Dit betreft een doorlopend proces. In 2022 is invulling gegeven aan het vergroten van de meerwaarde van logistieke bedrijven voor de Limburgse economie en maatschappij door (o.a.) deelname aan werkgroepen, proactieve acquisitie en provinciale regelgeving. In 2022 is gestart met het opstellen van het Programma Werklocaties, als uitwerking van de provinciale omgevingsvisie (POVI). Het Programma zal o.a. uitgangspunten bevatten met betrekking tot optimaal ruimtegebruik op werklocaties en het gewenste type bedrijvigheid. Als onderdeel van het Programma is de max. omvang van nieuwe bedrijfskavels beperkt tot 5 ha, middels een instructieregel in de Omgevingsverordening Limburg 2014 en 2021. Het in juli 2022 vastgestelde 'Actieprogramma Goederenvervoer Limburg 2030' geeft, zowel vanuit een mobiliteits- als economisch invalshoek, richting aan onze inzet op het gebied van logistiek.	1, 4, 5

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streefwaarde	Jaar
1	Financiële ondersteuning aan en blijvende monitoring van het Kennis-As project Brightlands Institute Supply Chain Innovation.	1	1	1	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

- Bij het aantal campus partners is een grote stijging te zien. Dit komt onder andere door projecten zoals ELSA en de AI-hub Brightlands en de komst van andere projectpartners;
- De stijging van het aantal arbeidsplaatsen wordt verklaard door twee grote nieuwe huurders, TecAlliance en Destiny. Er is een daling van het aantal medewerkers bij Conclusion;
- Bezoekers op de campus gaan weer in de richting van de aantallen voor corona. Begin 2022 hebben de Ccna maatregelen wel nog invloed gehad op de aantallen bezoekers, waardoor de 10.000 niet wordt gehaald;
- Het % verhuurd is lager dan verwacht. Dit komt door de krimp in m2 van Conclusion en Accenture.

Product	1.2.6. Industrie
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Participatie en communicatie met omgeving</p> <p>Het integraal organiseren en het verrijken van de participatieve en communicatieve aanpak met de omgeving van Chemelot.</p> <p><i>Rol Provincie: procesmanager, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>De participatieaanpak is als vast onderdeel opgenomen in de uitvoeringsagenda van de Strategische Gebiedsvisie omgeving Chemelot. De gebiedsgerichte opgave 'Haven Stein en Multimodale Corridor' dient als pilot voor de verdere doorontwikkeling van het handelingskader participatie. Hiermee geven we invulling aan de op handen zijnde Omgevingswet, waarin staat opgenomen dat belanghebbenden in een vroegtijdig stadium moeten worden betrokken bij het proces van de besluitvorming over een project of activiteit. De resultaten zullen eind 2023 worden geëvalueerd om te komen tot een integraal handelingskader (participatie en omgevingskwaliteit), dat als leidraad dient ten behoeve van de andere gebiedsopgaven uit de strategische gebiedsvisie.</p>	1, 4
<p>2. Strategische Gebiedsvisie omgeving Chemelot</p> <p>Het bieden van een integraal ruimtelijk perspectief voor het gebied rondom Chemelot, waarmee richting gegeven wordt voor de toekomstige ontwikkeling van de kernwaarden: een veilige en leefbare (woon)omgeving in een waardevol landschap, Chemelot als economische motor, een goede multimodale bereikbaarheid, duurzame ontwikkeling en aandacht voor de cultuurhistorie en identiteit</p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Eind 2021 hebben de gemeenteraden van Sittard-Geleen en Stein, de Provincie Limburg, DSM, Brightlands Chemelot Campus en de Chemelot Board de Strategische Gebiedsvisie Omgeving Chemelot vastgesteld.</p> <p>In december 2022 is als uitwerking hiervan een uitvoeringsagenda vastgesteld. Deze uitvoeringsagenda is een werkdocument dat de Stuurgroep Chemelot kan gebruiken</p>	1, 4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
van het gebied. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, financier, partner</i>	om vanuit haar coördinerende functie toe te zien op samenhang tussen de gebiedsopgaven en om de voortgang te monitoren. Hierbij leggen we uiteraard ook de verbindingen met andere lokale en regionale projecten en visies.	
3. Veiligheid De ambitie is het creëren van een veilige leefomgeving op en rondom de site Chemelot, door het beschermen van de fysieke leefomgeving en omgevingskwaliteit tegen een ongewoon ongeval op de site Chemelot. Met de inzet van de betrokken partijen wordt gewerkt aan verbeteringen op de volgende hoofddoelstellingen: <ol style="list-style-type: none"> 1. het (verder) reduceren van bestaande risico's binnen en buiten de inrichting; 2. het verantwoord combineren van risicovolle activiteiten; 3. het treffen van (aanvullende) maatregelen in de omgeving van de risicovolle activiteit; 4. het continue verbeteren van de beheersbaarheid van de risico's. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag, procesmanager, financier en partner</i>	Gerealiseerd. Onderdeel van de Veiligheidsvisie Chemelot en omstreken is de ontwikkeling van een bovenwettelijk veiligheidskader inclusief planologische zoning binnen en buiten Chemelot door een onafhankelijke Technische Veiligheidscommissie (TVC). De TVC heeft aanbevelingen hierover gedaan. Deze zijn inhoudelijk verdiept in 2022. Op basis van deze verdieping heeft principebesluitvorming plaatsgevonden. Een en ander vormt de basis voor een in 2023 af te sluiten convenant.	1, 4
Chemelot Circular Hub en Brightsite Verder ontwikkelen van de propositie Chemelot Circular Hub ten behoeven van de transitieopgave op Chemelot. Brightsite is een van de instrumenten die een essentiële rol zullen spelen in deze transitieopgave. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt</i>	Gerealiseerd. In 2022 is het samenwerkingsverband Chemelot Circular Hub (CCH) verder uitgebouwd (o.a. toetreding Fibrant en OCI) en is de programmatische samenwerking rondom projectvoorstellen geïntensiveerd. Dat heeft geleid tot een succesvolle beoordeling van een propositie door het Nationale Groeifonds (NGf). De samenwerkingspartners hebben een tiental voorstellen ontwikkeld gericht op indiening bij de openstelling van het Just Transition Fund in het eerste kwartaal 2023.	1,4,

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Plan van Aanpak omtrent Participatie is vastgesteld en toegepast in minimaal twee trajecten rondom Chemelot.	0	1	2	2023
2	Het vaststellen van een (dynamische) uitvoeringsagenda tussen Sittard-Geleen, Stein,	0	1	1	2023

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
	DSM, Chemelot en de Provincie Limburg inzake Strategische Gebiedsvisie omgeving Chemelot.				
3	Het convenant 'Veiligheid in samenwerking' is ondertekend en wordt uitgevoerd door Sittard-Geleen, Stein, Beek, DSM, Chemelot en de Provincie Limburg.	0	0	1	2023
4	Governance structuur Chemelot Circular Hub is vastgesteld in de Regio Board.	0	1	1	2023
4	De verkenning aanvullende middelen voor Brightsite is uitgevoerd conform motie 2591 2e Gewijzigd Ernst cs inzake Oproep bijdrage Rijk aan Brightsite.	0	1	1	2023

Toelichting prestatie-indicatoren

De verkenning naar aanvullende middelen voor Brightsite heeft zich in 2022 geconcentreerd op de uitwerking van proposities voor het EU Just Transition Fund, onder de vlag Chemelot Circular Hub.

Product	1.2.7. Toerisme en recreatie
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Innovatie in de vrijetijdssector is gestimuleerd met het ondersteuningsprogramma van het LIOF en eventuele andere programma's van het Rijk. Rol Provincie: <i>subsidiënt</i>	Gerealiseerd. In het kader van het programma LimburgToerisme zijn er 49 projectaanvragen bij LIOF ingediend, hiervan zijn 45 projecten (waarvan 19 vouchers en 26 innovatiesubsidies) gehonoreerd om innovatieve ideeën in de toeristisch-recreatieve sector verder uit te werken. Provincie Limburg en LIOF hebben op 14 november 2022 het Limburg Leisure Plus Event georganiseerd voor toeristisch-recreatieve ondernemers, gemeenten, brancheorganisaties (zoals Koninklijke Horeca Nederland, HiswaRecron), VVV's en onderwijs- en kennisinstellingen op het gebied van toerisme en recreatie. Het aantal deelnemers betrof 200, waarvan het merendeel ondernemers.	4, 5
2. Ondernemers in de verblijfsrecreatiesector hebben ondersteuning gekregen om de vitaliteit van hun bedrijf te vergroten.	Gerealiseerd. Een zgn. vitaliteitsmanager heeft diverse verblijfsrecreatieve ondernemingen	4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, subsidiënt</i>	geadviseerd over mogelijkheden om het bedrijf kwalitatief te versterken. De manager is deels door de Provincie en deels door gemeenten aangesteld. In Zuid-Limburg is het project afgerond en geëvalueerd.	
3. Ten behoeve van de uitvoering van de toeristische campagne "InLimburg" is regelmatig overleg gevoerd met stakeholders en heeft monitoring plaatsgevonden. Rol Provincie: <i>procesmanager, financier, partner</i>	Gerealiseerd. Er heeft in 2022 tweemaal overleg plaatsgevonden met Samenwerkende VVV's Limburg (SVL). Zij zijn de uitvoeringsorganisatie van de "InLimburg" campagne.	4
4. De toeristisch-recreatieve routestructuur is verder uitgebouwd en de meerjarige samenwerking met Wandelnet en Landelijk Fietsplatform is tussentijds geëvalueerd. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt</i>	Gerealiseerd. Wandelroute 'Bevrijding van Limburg' als onderdeel van Hiking Trails Liberation Route Europe is gerealiseerd, evenals de NS-wandelroute Valkenburg. Bestaande lange afstandswandelroutes en streekpaden zijn met bijvoorbeeld de ondersteuning van Wandelnet verbeterd. Dit geldt ook voor de bestaande lange afstandsfietsroute Maasroute m.b.v. Landelijk Fietsplatform. Er zijn 2 mountainbikeroutes in Zuid-Limburg aangelegd. De meerjarige samenwerking met Wandelnet en Landelijk Fietsplatform is tussentijds geëvalueerd. Afspraken zijn gemaakt over enkele verbeterpunten.	4, 5
5. Ondernemers en overheden hebben dankzij data een beter zicht gekregen op de toeristisch-recreatieve ontwikkelingen in Limburg. Rol Provincie: <i>subsidiënt</i>	Gerealiseerd. In het kader van de Landelijke Data-alliantie nam de Provincie deel aan diverse (landelijke) onderzoeken. De data voortkomend uit deze onderzoeken is actief gedeeld met regionale stakeholders via het Gastvrij Limburg Overleg (GLO).	4

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Aantal bedrijven dat deelneemt aan het LIOF innovatieprogramma voor de toeristische sector.	0	49	50	2022
1	Organisatie van een brede bijeenkomst voor toeristisch-recreatieve ondernemers i.s.m. LIOF.	0	1	1	2022
2	Aantal bedrijven dat ondersteund is bij het maken van een plan van aanpak om de vitaliteit van hun bedrijf te vergroten.	0	17	15	2022

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
3	Monitoringsgesprekken van de InLimburg campagne zijn gevoerd.	0	2	2	2022
4	Aantal gerealiseerde bovenlokale toeristisch-recreatieve routes.	0	4	2	2022
5	Deelname aan (landelijke) onderzoeken o.a. in het kader van de Landelijke Data-alliantie.	0	3	2	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

In 2022 zijn 49 projectaanvragen ingediend voor het programma Limburg Toerisme, uiteindelijk hebben 45 ondernemers een voucher (19) of een innovatiesubsidie (26) ontvangen; daarnaast heeft LIOF in 2022 14 bijeenkomsten georganiseerd waaraan meer dan 600 deelnemers hebben deelgenomen. Eén van deze bijeenkomsten was het provinciale Limburg Leisure Plus event.

Van de 17 ondersteunde verblijfsrecreatieve bedrijven lagen er 15 in Zuid-Limburg en 2 in Midden-Limburg.

In het kader van de Landelijke Data Alliantie nam Limburg in 2022 deel aan drie landelijke onderzoeken: "Inkomend toerisme (CBS)", "Inkomend Dagtoerisme (NBTC)" en "Vakanties en dagtochten (CBS)".

Product	1.2.8. Innovatieve landbouw
Portefeuillehouder	Roefs

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Rollende uitvoeringsagenda 'Koers naar de Toekomst'. Rol Provincie: <i>procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner</i>	Gerealiseerd. In september 2022 is de derde rollende uitvoeringsagenda vastgesteld door GS en middels een mededeling portefeuillehouder in oktober 2022 naar PS gestuurd.	1,3,4,5
2. Ondersteuning projectinitiatieven (missiegedreven innoveren, circulair produceren, sterker in de marktketen en grensoverschrijdend verbinden). Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner</i>	Gerealiseerd. In 2022 zijn diverse projectinitiatieven financieel ondersteund via programma's en regelingen als Plattelandsontwikkelingsprogramma 3 (POP3), Interreg, OPZuid, Investeringsagenda Noord-Limburg, Limburg Toekomstbestendig (LIOF), Interbestuurlijk Programma (IBP).	1,4,5
3. Ondersteuning/coaching individuele agrifood ondernemers bij maken van bedrijfskeuzes en vraagarticulatie (in relatie tot maatschappelijke opgaven). Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner</i>	Gerealiseerd. Coaching van ondernemers vindt voornamelijk plaats via LIOF. Daarnaast zijn ondernemers via de ondersteuningsregeling POP3 geholpen met het schrijven van een aanvraag voor één van de POP3 openstellingen. Met	3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	het organiseren van investeringstafels hebben we ondernemers in contact gebracht met de Europese fondsen en brengen we netwerken en samenwerkingen tot stand. Tot slot zijn er enkele bijeenkomsten georganiseerd om ondernemers te informeren over het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid - Nationaal Strategisch Plan (GLB-NSP).	
4. Doorontwikkeling agrofoodcommunity als thuisbasis voor Limburgse agrifoodondernemers die met de maatschappelijke opgaven aan de slag gaan. Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. De nieuwe online community (ShiftLimburg) is in 2022 live gegaan. Dit is de opvolger van Kiempunt en wordt breder ingezet dan alleen de agrofoodsector. Op basis van de cijfers weten ondernemers dit platform al goed te vinden. Daarnaast is er een whatsappgroep gestart om via korte berichten ondernemers te attenderen op zaken als openstellingen van regelingen. Er hebben, naast de online varianten, ook weer diverse fysieke events plaatsgevonden die, na de coronajaren, weer redelijk goed bezocht zijn.	1,3,4

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Door GS vastgestelde jaarlijkse rollende uitvoeringsagenda Koers naar de Toekomst.	1	3	3	2023
2	Aantal ondersteunde projectinitiatieven.	170	273	300	2023
3	Aantal ondersteunde/gecoachte ondernemers agrifoodondernemers in maken bedrijfskeuzes en vraagarticulatie.	265	672	800	2023
4	Aantal Limburgse agrifoodondernemers actief betrokken bij agrofoodcommunity.	1.530	2.747	1.600	2023

Toelichting prestatie-indicatoren

Aantal ondersteunende projectinitiatieven:

Met het toekennen van de laatste geopende openstelling POP3 (waarvan de subsidies in het voorjaar 2023 worden verleend) zal deze ruimschoots behaald worden in 2023.

De indicator aantal ondersteunende/gecoachte ondernemers heeft problemen ondervonden in de coronajaren. Hierdoor waren fysieke bijeenkomsten moeilijk in te plannen. De verwachting is dat we in 2023 nog een slag kunnen maken en wellicht hier ook in de buurt van de streefwaarde gaan komen.

Product	1.2.9. Regiodeal Noord-Limburg
Portefeuillehouder	Van Toorenborg

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Als partner in de Regiodeal in nauw bestuurlijk en ambtelijk overleg met de Regio Noord-Limburg (samen met het Regiobureau) de voortgang bewaken in de uitvoering van de Regiodeal-projecten in de 1^e en 2^e tranche en het behalen van de gestelde resultaatafspraken per thema zoals vastgelegd in de Regiodeal-overeenkomst. Rol Provincie: <i>toetsers, procesmanager, subsidiënt, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd. Van het Rijk hebben we de bevestiging ontvangen dat de termijn van de Specifieke Uitkering Regio Deal Noord-Limburg verlengd is. De nieuwe einddatum is 31 december 2025. Binnen deze verlengde termijn wordt de voortgang gemonitord en ligt de subsidieverlening en -uitvoering op schema.</p>	5
<p>2. In de rol van 'regiokassier' beheren van de ontvangen geldstromen van het Rijk (Ministerie van LNV) en de 8 gemeenten van de Regio-Noord-Limburg en zorgdragen voor de beoordeling en afhandeling van de subsidieaanvragen die worden ingediend voor projecten in het kader van de Regiodeal Noord-Limburg. Rol Provincie: <i>toetsers, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, ondernemer</i></p>	<p>Gerealiseerd. Na de bestuurlijke besluitvorming over de eerste en tweede tranche is aan 32 van de 38 projecten een subsidiebeschikking verleend. Van de overige 6 projecten wordt de subsidie in 2023 verleend.</p>	5
<p>3. In nauw overleg met de Regio Noord-Limburg zorgdragen voor de jaarlijkse inhoudelijke en financiële voortgangsrapportages van de Regiodeal richting Rijksoverheid, Provinciale Staten en Raden. Rol Provincie: <i>toetsers, procesmanager, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd. Het Rijk heeft de monitoringssystematiek vastgesteld en de monitoringsrapportage akkoord bevonden.</p>	5
<p>4. Er wordt zorggedragen, in nauw overleg met de Regio Noord-Limburg, voor een evalueatie van de Regiodeal Noord-Limburg uiterlijk 1 september 2024. Rol Provincie: <i>toetsers, procesmanager, bevoegd gezag, partner, ondernemer</i></p>	<p>Gerealiseerd. Inhoudelijke en financiële voortgang projecten wordt gezamenlijk door regio en Provincie gemonitord. In de gewijzigde Specifieke Uitkering van het Rijk is deze datum ook gewijzigd naar 2026.</p>	5

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1, 3	Opstellen van een jaarlijkse inhoudelijke en financiële voortgangsrapportage voor Rijk, Provinciale Staten en Raden in nauwe samenwerking met de Regio.	1	1	1	2022

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
2	Verstrekken projectsubsidies ingediende projecten 2 ^e tranche (inclusief verstrekken van beschikbare Rijks,- provinciale en regioniddelen).	47%	88%	100%	2022
4	Opstellen van eindevaluatie uiterlijk 1 september 2024 voor Rijk, Provinciale Staten en Raden in nauwe samenwerking met de Regio Noord-Limburg.	0	0	1	2024

Toelichting prestatie-indicatoren

1, 2 en 3. Voortgangsrapportage-verplichting en kassiersrol op basis van Regiodeal-overeenkomst 2020 met het Rijk (Specifieke Uitvoeringsovereenkomst gewijzigd per 2022) en bestuurlijke overeenkomst tussen Provincie en Regio 2021. Zoals toegelicht per mededeling portefeuillehouder van 21 juni 2022 (kenmerk DOC-00287323), heeft Gedeputeerde Staten van Limburg (in haar rol als regiokassier voor de regio Noord Limburg) op 27 mei 2022 een verzoek tot wijziging van de Specifieke Uitkering (SpUK) Regio Deal Noord Limburg aangevraagd. Op 11 oktober 2022 heeft BZK een conform aanvraag gewijzigde SpUK toegekend, met verlenging van de looptijd (met 2 jaar) tot en met 31 december 2025, zoals toegelicht per mededeling portefeuillehouder dd. 14 februari 2023 (kenmerk DOC-00425180).

4. In de (gewijzigde) Regiodeal-overeenkomst is afgesproken om na afloop van de Regiodeal (looptijd 2020 t/m 31-12-2025) uiterlijk voor 1 september 2026 een evaluatie op te stellen.

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

Begrotingsprogramma 1.2 Innovatiekracht	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
1.2.1. Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus	2.155	-122	2.033	2.044	-11	N
1.2.2. Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus	500	276	776	520	257	V
1.2.3. Brightlands Greenport Campus Venlo	100	5.537	5.637	2.328	3.308	V
1.2.4. Services & Brightlands Smart Services Campus	488	792	1.280	1.280	0	-
1.2.5. Logistiek	371	270	641	411	230	V
1.2.6. Industrie	2.106	311	2.417	1.488	929	V
1.2.7. Toerisme en recreatie	1.475	2.374	3.849	2.536	1.313	V
1.2.8 Innovatieve landbouw	835	7.085	7.920	2.287	5.633	V
1.2.9. Regiodeal Noord-Limburg	2.276	11.693	13.969	5.412	8.557	V
	10.306	28.217	38.522	18.306	20.216	V
<i>Personele lasten</i>	2.458	120	2.578	2.518	60	
<i>Kapitaallasten</i>	94	0	94	12.594	-12.501	
Totaal lasten	12.858	28.336	41.194	33.418	7.776	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
1.2.1. Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus	1.800	791	2.591	3.719	-1.128	V
1.2.2. Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus	0	13	13	27	-14	V
1.2.3. Brightlands Greenport Campus Venlo	0	0	0	3.902	-3.902	V
1.2.6. Industrie	0	40	40	44	-4	V
1.2.7. Toerisme en recreatie	0	14	14	2	12	N
1.2.8 Innovatieve landbouw	0	40	40	0	40	N
1.2.9. Regiodeal Noord-Limburg	1.651	8.921	10.573	4.143	6.430	N
Totaal baten	3.451	9.819	13.270	11.837	1.434	N
Totaal saldo van baten en lasten	-9.407	-18.517	-27.924	-21.581	-6.342	V
Mutatie reserves						
<i>Toevoeging reserves</i>						
Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	2.745	10.665	13.410	13.410	0	
Reserve aandelentransactie LIOF	0	564	564	564	0	
Totaal toevoegingen	2.745	11.229	13.974	13.974	0	
<i>Onttrekking reserves</i>						
Immunisatieserve	1.045	12.765	13.810	13.810	0	
Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	0	0	0	9.143	-9.143	
Totaal onttrekkingen	1.045	12.765	13.810	22.953	-9.143	
Saldo mutatie reserves	-1.700	1.536	-164	8.979	-9.143	
Resultaat	-11.107	-16.981	-28.087	-12.602	-15.485	V

Financiële toelichting

Van programma 1.2. Innovatiekracht resteert een voordelig resultaat van € 15,48 mln. ten opzichte van de begroting. De gerealiseerde reguliere middelen zijn per saldo € 18,87 mln. voordeliger dan geraamd. De belangrijkste verschillen lichten wij als volgt toe.

Lagere besteding MEB € 1,54 mln.

Voor de uitvoering van het MEB zijn indicatieve bedragen opgenomen in de begroting 2022 en dienen voor de uitvoering van dit kader beschikbaar te blijven, zodat de genoemde resultaten c.q. doelen behaald kunnen worden. Deze lagere besteding wordt in 2023 met name ingezet voor het onderdeel Toerisme en Recreatie.

Lagere inzet 2^e tranche University College € 0,89 mln.

Begin 2023 wordt de subsidie van de tweede tranche van het kennis-as project University College vastgesteld. Op basis hiervan kunnen de overige gereserveerde middelen ten behoeve van University College komen te vervallengezien de middelen voor de 3^e tranche reeds zijn voorzien in de begroting 2023 op basis van PS besluit van december 2022.

Lagere besteding beleidskader 'Koers naar de Toekomst' € 7,66 mln.

Voor de uitvoering van het landbouwkader 'Koers naar de Toekomst' zijn indicatieve bedragen opgenomen in de begroting 2022 en dienen voor de uitvoering van dit kader beschikbaar te blijven, zodat de genoemde resultaten c.q. doelen behaald kunnen worden. Deze lagere besteding wordt in 2023 met name ingezet voor Plattelands OntwikkelingsProgramma 3 (POP3), uitvoeringsprogramma Natuurinclusief en cofinanciering van diverse Europese programma's.

Vrijval lagere subsidievaststelling POP3 2014-2020 € 0,33 mln.

Voor diverse projecten van het POP3 van de periode 2014-2020 is de subsidie lager vastgesteld, omdat de uiteindelijke kosten lager waren. De afrekening van deze lagere subsidievaststelling valt vrij ten gunste van het jaarrekeningresultaat.

Fasering projecten Regiodeal Noord-Limburg € 8,56 mln. lasten en € 6,43 mln. baten

Voor een aantal projecten binnen het thema 1 Future Farming is de subsidie niet verleend in 2022. Hiervoor waren wel middelen gereserveerd. In de begroting betreft dit zowel de lasten als de baten. De geraamde baten betreft de cofinanciering c.q. bijdrage van het Rijk en de Regio Venlo. Daarnaast is op basis van de ontvangen liquiditeitsprognose de lastneming van een aantal projecten aangepast. In de begroting waren de volgende baten niet voorzien:

- Liquidatie resultaat Enabling Technologies € 0,32 mln.
- Dividend Chemelot Participaties BV € 0,81 mln.
- Dividend Greenport Venlo € 0,54 mln.
- Vrijval voorziening van € 3,36 mln. als gevolg van afwaardering lening / hogere kapitaallasten reserve SIS.

Hogere kapitaallasten reserve SIS € 12,50 mln. worden gedekt uit de risicoreserve SIS € 9,14 mln. en vrijval voorziening lening € 3,36 mln.

In totaal worden € 19,11 mln. restant middelen inclusief de dekking van € 6,48 mln. baten van dit programma overgeboekt naar 2023 (programma 1 Regionale Economie) voor een specificatie hiervan wordt verwezen naar de bijlage: 2e Begrotingswijziging 2023.

Verbonden partijen

De hieronder genoemde verbonden partijen dragen bij aan de doelen van programma 1.2. Innovatiekracht. Deze verbonden partijen vormen de spil in het topsectorenbeleid.

De Chemelot entiteiten beogen een versterking van de sector Chemie en materialen door de investeringen in vastgoed en innovatie ontwikkelingen op de campus. MHC B.V. zet in op de doorontwikkeling van de sector life sciences. Greenport Venlo in samenhang met het plan van aanpak GPV versterken de sector Tuinbouw en Agrofood. De entiteiten CMD en CHV focussen gezamenlijk met het instituut BISS op de sector Smart Services.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

De hieronder genoemde verbonden partijen dragen bij aan de doelen van programma 1.2. Innovatiekracht.

1.3. Onderwijs en arbeidsmarkt

Dit onderdeel van de programmabegroting richt zich op de uitwerking van de drie doelen van het thema “Talent” van het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB) (PS 29 juni 2020), namelijk kwalitatief goed, breed en toekomstbestendig onderwijs (MEB, onderdeel 3.3.4.1), een veerkrachtige en wendbare Limburgse beroepsbevolking door leven lang ontwikkelen (MEB, onderdeel 3.3.4.2) en economische aantrekkelijkheid door een sterk ecosysteem (MEB, onderdeel 3.3.4.3). Daarnaast wordt vanuit dit thema de relatie gelegd met het Uitvoeringskader Sociale Agenda waarbij nadrukkelijk de verbinding wordt aangegaan met programmalijn 2 “Kans op ontwikkeling en werk”.

Het beschikbaar hebben van voldoende, juist geschoolde en wendbare werknemers (het menselijk kapitaal, talent) is een noodzakelijke voorwaarde voor de sterke economische regio die Limburg wil zijn. De situatie als gevolg van de coronapandemie heeft een grote impact op de beroepsbevolking gehad, met korte en lange termijn effecten. Op korte termijn zagen we stijgende werkloosheid en afnemende werkzekerheid. De impact verschilde sterk per sector. Hoewel we inmiddels tekenen van herstel zien, zijn de effecten op lange termijn nog onzeker, maar zullen deze zeker in een aantal sectoren groot zijn. Een aantal ontwikkelingen dat al voor de coronacrisis zichtbaar was, is door de crisis verder versterkt. De onderliggende tendens op de arbeidsmarkt is krapte. Met onze partners in overheid, bedrijfsleven en onderwijs houden we vinger aan de pols met het Bestuurlijk Overleg Arbeidsmarkt Limburg dat naar aanleiding van de COVID-19 crisis is opgezet.

Afgezien van de COVID-19 situatie krijgen werkenden, werkzoekenden en werkgevers te maken met steeds snellere veranderingen (transities), zoals digitalisering, toepassing van (digitale) technologie en flexibilisering van de arbeidsmarkt, waardoor bestaande banen veranderen of verdwijnen maar ook nieuwe banen ontstaan. Tegelijkertijd beschikt Limburg nog over een relatief omvangrijk onbenut arbeidspotentieel, waarbij een te grote groep Limburgers nog langs de kant staat. We willen vanuit economisch en maatschappelijk perspectief een samenleving waarin iedereen meedoet, ertoe doet en zoveel mogelijk gelijke kansen binnen het onderwijs en op de arbeidsmarkt krijgt.

Het MEB benoemt dat de Provincie Limburg gaat voor een Limburg waar goed opgeleide vakmensen en kenniswerkers aanwezig zijn, ondersteund door een kwalitatief goed, breed en toekomstbestendig onderwijsaanbod. Daarbij leggen we de focus niet op het basis- en voortgezet onderwijs. Wij stimuleren de veerkracht en wendbaarheid van onze beroepsbevolking. Door een sterk leercultuur tijdens en na de opleiding leren en ontwikkelen mensen zich bij voorkeur een leven lang, waardoor ze beter toegerust zijn om mee te kunnen (blijven) doen op de steeds sneller veranderende arbeidsmarkt en duurzame inzetbaarheid van werknemers wordt verhoogd. Door de huidige situatie is het belang van Leven Lang Ontwikkelen sterker geworden. Een groter deel van de beroepsbevolking moet veranderen. Scholing en ontwikkeling wordt steeds belangrijker als voorwaarde voor ondersteuning en noodzaak voor een goed werkende arbeidsmarkt. Met ‘Limburg Leert’ wordt het Limburgse scholingsaanbod afgestemd op de behoeften van de beroepsbevolking en ontsloten via een digitaal platform.

Tot slot werken werkgevers, onderwijsinstellingen, overheden (o.a. via arbeidsmarktregio's) en andere relevante stakeholders goed samen (verbinden en afstemmen) en is er een bloeiend ecosysteem waarin kennis en kunde worden gedeeld (o.a. via de Educatieve Agenda Limburg). Schaarste aan menselijk kapitaal vraagt immers om een gezamenlijke inzet op de kwaliteit van talent. Voor werkgevers is het belangrijk dat ze over voldoende en goed personeel kunnen beschikken, voor

Limburgers is het hebben van werk een belangrijke factor in het verhogen van de zelfredzaamheid en het welzijn (brede welvaart). Hiertoe ondersteunen wij Leo Loopbaan, dat leven lang ontwikkelen stimuleert. Met de Limburgse kennis- en onderwijsinstellingen (MBO, HBO en WO) bespreken we de aansluiting van de onderwijsketen op de arbeidsmarkt en de transitieopgaven van Limburg. In een ambtelijk overleg kennisinstellingen (in de vorm van zogenaamde voorsorteertafels) werken we daarmee aan het benutten van kennis van WO/HBO naar MKB en MBO, en anticiperen we op kansen binnen ecosystemen (zoals de Brightlands campussen) en nationale en Europese programma's (zie verder programma 1.1.4. Brightlands en Kennis As).

Hierbij ligt er ook een koppeling tussen het MEB en de Sociale Agenda. De Sociale Agenda heeft als doel: "Het vergroten van de zelfredzaamheid en de samenredzaamheid van Limburgers in een kwetsbare positie en het verbeteren van hun participatie in de samenleving." Binnen programmalijn 2 "Kans op ontwikkeling en werk" van het Uitvoeringskader Sociale Agenda wordt ingezet op structuurversterkende maatregelen specifiek op samenwerkingsverbanden die een bijdrage kunnen leveren in het vergroten van de zelfredzaamheid van jongeren die van belang zijn voor de vitaliteit van de Limburgse samenleving en in het bijzonder voor onze Limburgse economie. Daarom wordt in deze programmalijn de nadruk gelegd op het verhogen van de participatie van jongeren.

De komende periode is er de noodzaak om te gaan met de gevolgen van de maatregelen tegen de verspreiding van het coronavirus op bredere groepen op de arbeidsmarkt en in het onderwijs. In aanvulling op de verantwoordelijkheden en inzet van werkgevers (ondernemers), werknemers, onderwijsinstellingen, Rijksoverheid en gemeenten, heeft de Provincie Limburg een primaire verantwoordelijkheid voor de economische ontwikkeling van Limburg als geheel. We zoeken proactief en vernieuwend met hen naar verbindingen en afstemming van inzet en ondersteuning, zoals via de arbeidsmarktregio's en de voorsorteertafel kennisinstellingen. Daarnaast wordt vanuit de Sociale Agenda de extra aandacht voor jongeren in een kwetsbare positie voortgezet zodat zij, juist in deze tijd waarin de arbeidsmarkt voor jongeren sterk fluctueert, blijvend aandacht krijgen en kansen kunnen pakken om actief deel te nemen aan de arbeidsmarkt (zie ook programma 2.1. Sociale agenda, zorg en veiligheid in het bijzonder product 2.1.1. Sociale agenda en zorg).

Wat willen we bereiken?

Limburg heeft kwalitatief goed, breed en toekomstbestendig onderwijs, een veerkrachtige en wendbare beroepsbevolking die zich een leven lang ontwikkelt, is economisch aantrekkelijk door een sterk ecosysteem en grotere zelfredzaamheid van jongeren. Hierbij streven we naar valorisatie van kennis door een goede wisselwerking tussen het wetenschappelijk en het (hoger) beroepsonderwijs en het bedrijfsleven (MKB) in Limburg. Op de korte termijn en de komende periode is er de noodzaak om te gaan met de gevolgen van de maatregelen tegen de verspreiding van het coronavirus bij bredere groepen op de arbeidsmarkt en in het onderwijs.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Bijdragen aan kwalitatief goed, breed en toekomstbestendig onderwijs dat recht doet aan de talenten van onze inwoners en is afgestemd op de toekomstige arbeidsmarktbehoefte en het DNA van werkgevers in Limburg.

Criterium 2: Vergroten van de veerkracht en wendbaarheid van onze beroepsbevolking (inclusief werkzoekenden).

Criterion 3: Overheden (o.a. via arbeidsmarktregio's), onderwijs, kennisinstellingen, werkgevers en andere relevante stakeholders werken maximaal samen (verbinden en afstemmen) en er is een bloeiend ecosysteem waarin kennis en kunde wordt gedeeld.

Criterion 4: Iedereen verdient een kans op de arbeidsmarkt zodat mensen hun talenten maximaal benutten en leveren daarmee een bijdrage aan zowel de economische als sociale structuurversterking.

Maatschappelijk effect?

Zekerheid van werk en inkomen voor mensen, de verdienkracht van bedrijven en versterking van publieke diensten zoals onderwijs dragen allen in onderling verband bij aan de regionale brede welvaart. Voldoende, juist geschoolde en wendbare werknemers (het menselijk kapitaal, talent) zijn nodig en daarom bouwt de Provincie samen met partners aan een sterke basisinfrastructuur voor voorzieningen op het raakvlak van onderwijs en arbeidsmarkt. Deze is met de inzet van afgelopen jaren versterkt. Limburgers maken gebruik van de diensten van Leo Loopbaan en de mogelijkheden die Limburg Leert biedt. Bedrijven in bijvoorbeeld de maakindustrie zijn zich bewust geworden van een strategische personeelsplanning om het hoofd te kunnen bieden aan de tekorten op de arbeidsmarkt. Een soortgelijke beweging is zichtbaar bij de samenwerking van de bedrijven in het domein chemie en materialen met het onderwijs binnen de Chemelot Circular Hub. Bedrijven weten het onderwijs (MBO en HBO) sneller te vinden door middel van de diverse publiek-private samenwerkingen, de fieldlabs ten behoeve van de Regiodeal Noord-Limburg en het Brightlands Talentoffice (CHILL) waarbij op vraaggestuurde wijze samengewerkt wordt door studenten aan concrete vraagstukken waarmee bedrijven kampen. De aanpak die in samenwerking met de Sociale Agenda wordt uitgerold, zorgt ervoor dat mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt kansen worden geboden om deel te nemen aan het arbeidsproces.

Wat hebben we bereikt?

Met het Missiegedreven Economisch Beleidskader, dat op 29 juni 2020 is vastgesteld, is gebouwd aan een basisinfrastructuur voor het opleiden, behouden, aantrekken en vormen van talent. Dat fundament is tijdens de coronacrisis verstevigd. Zo zijn ten behoeve van Leven Lang Ontwikkelen Leo Loopbaan en Limburg Leert verder verankerd. Met de continuering van diverse publiek private samenwerkingen tussen bedrijfsleven en onderwijs is vraaggestuurd onderwijs verder ontwikkeld, waar zowel studerende als werkende gebruik van maken. Voorbeelden hiervan zijn de oprichting van een aantal fieldlabs onder de vlag van de Regiodeal Noord-Limburg, de Techniek Coalitie Limburg en de selectie van CHILL om in het kader van het Nationaal Groeifondsproject opschaling PPS-en een aanpak uit te werken. De crisis heeft tot slot aangetoond dat de arbeidsmarkt onverminderd krap blijft, en van de verwachte olopende werkloosheid vrijwel geen sprake is geweest.

Wat hebben wij er in 2022 voor gedaan?

Product	1.3.1. Arbeidsmarkt
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>2. De Servicepunten Grensoverschrijdende Arbeidsbemiddeling (SGA) zijn structureel gefinancierd. Rol Provincie: <i>ondersteuner</i></p>	<p>Deels gerealiseerd. In 2022 heeft in het kader van de Grenslandagenda een onderzoek naar de huidige organisatie en financiering van de SGA's plaatsgevonden. Dit onderzoek heeft in december 2022 geleid tot aanbevelingen voor de structurele verankering van de SGA's. Deze aanbevelingen moeten vervolgens door de betrokken partners van de SGA's worden uitgewerkt en geïmplementeerd. Dat gebeurt in 2023. Een structurele financiering is daarmee op z'n vroegst in 2023 realiseerbaar zoals reeds vermeld in de 1^e en 2^e Afwijkingenrapportage 2022 en Einderjaarsbijstelling 2022.</p>	2, 3, 4
<p>3. Leo Loopbaan is conform business case sterker in de samenleving gepositioneerd als de spil in loopbaanontwikkeling voor de Limburger. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd. De coöperatie Leo Loopbaan heeft de derde en laatste tranche van de provinciale subsidie ontvangen (GS-besluit DOC-00385206). De subsidieperiode loopt tot 1 januari 2024. Een nadere toelichting is te vinden in de mededeling portefeuillehouder van 20 december 2022 (DOC-00383266)</p>	2, 3, 4

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
2	Verantwoordelijke partners hebben met ondersteuning van de Provincie Limburg een strategisch plan opgeleverd voor de Servicepunten Grensoverschrijdende Arbeidsbemiddeling (SGA).	0	0	1	2024
3	Aantal Limburgse Arbeidsregio's die (financiële) aansluiting hebben bij Leo Loopbaan.	1	3	3	2023

Toelichting prestatie-indicatoren

Ad 3: de Arbeidsmarktregio Zuid is financieel aangesloten bij Leo Loopbaan. Alle drie de Arbeidsmarktregio's hebben in 2022 financieel bijgedragen in het Leo-project LimburgLeert. In Regio Midden worden activiteiten i.s.m. het Leerwerkloket en i.s.m. Gilde gedaan.

Product	1.3.2. Onderwijs
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Limburgse leerlingen in het primair onderwijs maken met een gecoördineerde aanpak van STEAM Limburg kennis met wetenschap en techniek. Rol Provincie: <i>subsidiënt</i></p>	<p>Gerealiseerd. Met behulp van een provinciale subsidie van € 400.000,00 (amendement 64) heeft STEAM in 2022 hun activiteiten voor schooljaar 2021-2022 afgerond en voor schooljaar 2022-2023 in gang gezet. In 2022 is een extra schoolbestuur toegetreden, waarmee de teller op 18 deelnemende schoolbesturen staat. Ieder schoolbestuur heeft een coördinator benoemd. Binnen de Educatieve Agenda Limburg (EAL) is STEAM Limburg opgenomen als een succesvolle interventie. Via de onderwijsmonitor Limburg monitort het netwerk de trends binnen het basisonderwijs in Limburg op het gebied van kennis en vaardigheden. Diverse projecten zijn uitgevoerd, waaronder Spacebuzz, Brightlands Next en SmartCity (zie website STEAM).</p>	1, 3
<p>2. Het Brightlands Talent Office is ingericht en heeft een koppeling gelegd met diverse initiatieven, waaronder Leo Loopbaan. Rol Provincie: <i>subsidiënt</i></p>	<p>Gerealiseerd. Op basis van het sterke netwerk en de expertise die CHILL heeft opgebouwd, heeft zij het initiatief genomen om de samenwerking tussen Limburgse MKB en het onderwijs te versterken.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. het Chemelot Talent Office is opgericht. De vervolgstap is de opschaling naar een regionaal Talent Office in het kader van de Circular Hub (Circulaire economie). De koppeling met Leo is gelegd. 2. Doorontwikkeling en samenwerking met Sterk techniekonderwijs (VO) en STEAM (PO): realisatie 3 projecten (Euregionaal) 3. Ca. 30 pilotprojecten met 18 bedrijven en vijf VO-scholen. 4. Implementatie CHILL-concept aangaande lectoraat Circular Product Engineering. 5. Verbreding van technisch domein voor de pilot economie gericht op Circulaire 	1, 2, 3, 4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	Economie. Vijf pilotprojecten uitgevoerd met bedrijven.	
<p>3. Inzicht in de opbrengst van de subsidieregeling Euregionaal Onderwijs 2020-2021 en, daaruit volgend, bestendinging van het Expertteam Euregionaal Onderwijs. Rol Provincie: <i>ondersteuner</i></p>	<p>Gerealiseerd. De subsidieregeling Euregionaal Onderwijs is geëvalueerd. Parallel aan de evaluatie heeft de Expertgroep Euregionaal Onderwijs haar visie op het thema opgeleverd. Beide zijn terug te vinden in de mededeling portefeuillehouder van 10 januari 2023 (Zie GS-brief DOC-00386171).</p>	1
<p>4. Diverse RIF-projecten versterken het Limburgse beroepsonderwijs conform geformuleerde doelstellingen. Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> – RIF Talent in Bedrijf (TIB) is afgerond. Op basis van de verschillende inhoudelijke rapportages en gevoerde overleggen kan geconcludeerd dat TIB inhoudelijk goed gepresteerd heeft. Het aanbod praktijkleren van Gilde onderdeel uit van het instrumentarium van het Regionaal Mobiliteitsteam (RMT) in de arbeidsmarkt Midden-Limburg. Het verzoek tot vaststelling is in behandeling. – RIF Voordeel en Vervolg: de subsidieperiode eindigde per 31 december 2022. Afronding heeft plaatsgevonden, vaststelling volgt in 2023. <p>Naast bovenstaande afgeronde RIF-projecten worden diverse lopende projecten gevolgd vanuit onze subsidierelatie, zoals Digiwise, CIV Maak/Smart Industry en CoP. Voor CIV GOL (Gebouwde Omgeving Limburg) is een vaststellingsverzoek ontvangen.</p>	1, 2, 3, 4
<p>5. Kans op ontwikkeling en werk (Uitvoeringskader Sociale Agenda, programmalijn 2) – VSV-plannen 2020-2024 in uitvoering en realisatie van bijbehorende doelstellingen, het reduceren van het aantal NEET-jongeren (Not in Education, Employment or Training), het (mede) realiseren van 8.000 leerwerkplekken en het implementeren van 2 mbo-knooppunten op basis van de M@ZL-aanpak. Deze drie onderdelen worden ingevuld vanuit de Sociale Agenda (zie product 2.1.1. Sociale Agenda en Zorg). De overall coördinatie wordt opgepakt vanuit het MEB.</p>	<p>Gerealiseerd. <i>VSV-plannen</i> Vanuit lijn 2 Kans op ontwikkeling en werk van het uitvoeringskader Sociale Agenda wordt ingezet op een maximale school-/leerervaring, een goede overgang van opleiding naar werk voor jongeren en toegang tot de arbeidsmarkt voor iedereen die kan en wil werken. De streefwaarde van 8.000 leerwerkplekken voor deze collegeperiode is ruimschoots behaald. We zijn ons blijven inzetten op het gebied van <i>NEET jongeren</i> (not in employment,</p>	

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner</i>	<p>education or training). Eind november 2022 is er een subsidie van € 242.500 verleend aan de gemeente Heerlen (namens de Arbeidsmarkt Regio Zuid-Limburg) voor het project 'Kickstart Jongeren'.</p> <p>De projecten met betrekking tot de M@ZL-knooppunten en Loopbaanbegeleiding zijn in uitvoering.</p> <p>Zie evt. voor een nadere toelichting onder programma 2.1. Sociale Agenda en Zorg en Veiligheid en in het bijzonder product 2.1.1. Sociale Agenda en Zorg.</p>	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streefwaarde	Jaar
1	Monitoren van de voortgang en de resultaten van STEAM Limburg.	0	1	1	2022
2	Monitoren van de voortgang en de resultaten van Brightlands Talent Office.	0	1	1	2022
3	Evaluatie subsidieregeling Euregionaal Onderwijs 2020-2021.	0	1	1	2022
4	Aantal afgeronde RIF-projecten.	1	2	2	2022
4	Aantal gemonitorde RIF-projecten.	0	5	4	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Ad 4: afgeronde RIF-projecten zijn Talent in Bedrijf en Voordeel en Vervolg.

Ad 4: gemonitorde RIF-projecten zijn Digiwise, Hippisch Centrum, CIV Maak/Smart Industry, CIV GOL en CoP.

Wat mag het kosten?

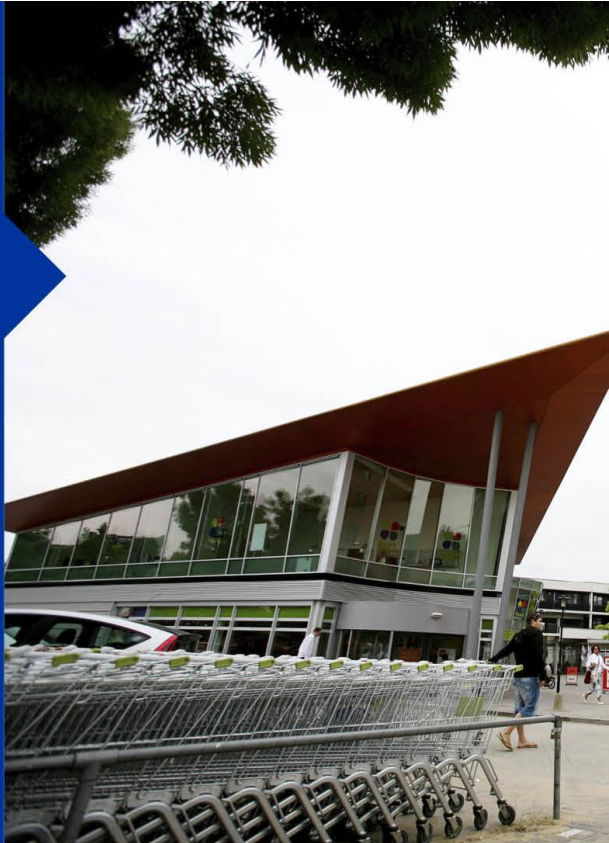
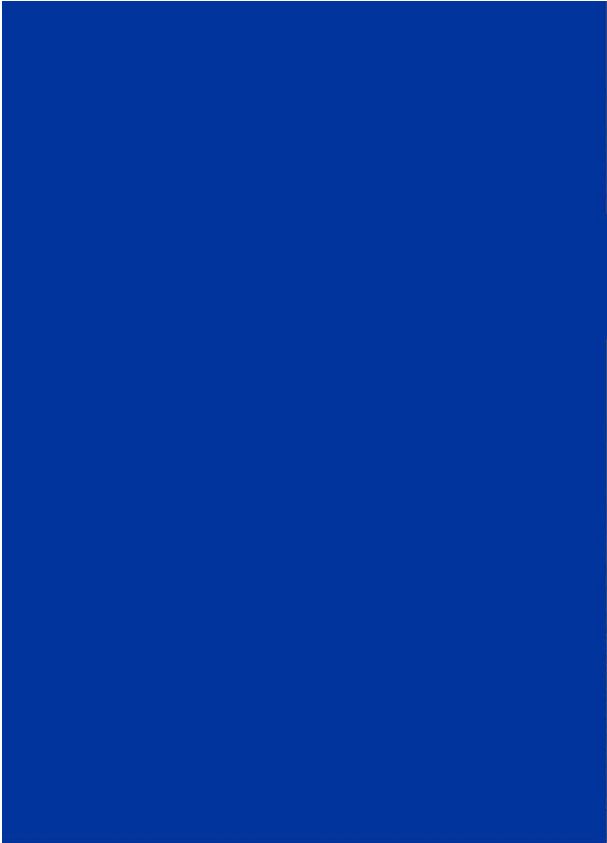
€ x 1.000

Begrotingsprogramma 1.3 Onderwijs en arbeidsmarkt	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
1.3.1. Arbeidsmarkt	1.014	-106	908	779	129	V
1.3.2. Onderwijs	935	21	956	776	179	V
	1.949	-85	1.864	1.556	308	V
<i>Personele lasten</i>	465	23	487	476	11	
Totaal lasten	2.414	-62	2.351	2.032	319	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
1.3.1. Arbeidsmarkt	372	0	372	372	0	-
Totaal baten	372	0	372	372	0	-
Totaal saldo van baten en lasten	-2.042	62	-1.979	-1.660	-319	V
Mutatie reserves						
Saldo mutatie reserves	0	0	0	0	0	
Resultaat	-2.042	62	-1.979	-1.660	-319	V

Financiële toelichting

Van programma 1.3. Onderwijs en Arbeidsmarkt resteert een voordelig resultaat van € 0,32 mln. ten opzichte van de begroting. De gerealiseerde reguliere middelen zijn per saldo € 0,31 mln. voordeliger dan geraamd. Dit betreft de niet bestede middelen van het Missiegedreven Economische Beleidskader. In 2022 zijn voor de uitvoering van dit beleidskader indicatieve bedragen opgenomen en deze dienen voor de uitvoering van het kader beschikbaar te blijven, zodat de afgesproken doelen c.q. resultaten behaald kunnen worden. Derhalve worden de niet bestede middelen van € 0,31 mln. overgeboekt naar 2023. Deze worden in 2023 onder andere ingezet voor cofinanciering van diverse Interregprojecten en de vierde projectenvelop van de investeringsagenda Noord-Limburg.

In totaal worden € 0,31 mln. restantmiddelen van dit programma overgeboekt naar 2023 (programma 1 Regionale Economie) voor een specificatie hiervan wordt verwezen naar de bijlage: 2e Begrotingswijziging 2023.

2.1. Sociale agenda, zorg en veiligheid

Iedereen in Limburg doet ertoe en moet kunnen participeren in een veilige en leefbare samenleving. De Limburgse samenleving vraagt om een resultaatgerichte Sociale Agenda die eraan bijdraagt dat iedereen kan meedoen, zich vitaal en gezond voelt en een gelijke kans krijgt. Vitale, gezonde en participerende burgers die op eigen verantwoordelijkheid kunnen worden aangesproken, zijn in Limburg nodig voor een veilige, leefbare en economisch sterke omgeving.

De Sociale Agenda draagt hieraan bij en richt zich op het vergroten van zelfredzaamheid en individuele ontplooiing van Limburgers en met name Limburgers in een kwetsbare positie. Juist in deze bijzondere tijd blijkt dat de zelfredzaamheid en samenredzaamheid van belang is. Limburg scoort slechter dan de rest van Nederland als het gaat om (arbeids)participatie, onderwijs, gezondheid, opvoeding en sociaal kapitaal, zo blijkt uit de “Eerste integrale effectmeting Sociale Agenda Limburg 2025” (2018). Deze achterstand is hardnekkig. Voor het realiseren van een trendbreuk is een integrale en langjarige aanpak nodig, omdat deze factoren met elkaar samenhangen en niet los van elkaar kunnen worden gezien. Het lukt niet alle Limburgers om actief en ondernemend in het leven te staan of aan te sluiten bij de kansen en ontwikkelingen die zich voordoen. Soms hebben zij extra ruimte en ondersteuning nodig om mee te kunnen doen. De Sociale Agenda draagt bij aan het bevorderen van een samenleving waarin iedereen naar vermogen mee doet.

Een belangrijke taak van de overheid is om veiligheid te bieden voor haar inwoners. Door tal van maatschappelijke ontwikkelingen staat onze leefomgeving, in zowel stedelijk gebied als in het buitengebied onder druk. De veiligheidsagenda versterkt niet alleen onze eigen provinciale wettelijke taken in onder meer het buitengebied, maar bevordert en ondersteunt ook initiatieven vanuit onze veiligheidspartners om wijken veiliger en inwoners weerbaarder te maken.

Wat willen we bereiken?

We willen een samenleving bereiken waarin iedereen meedoet, ertoe doet en zoveel mogelijk een gelijke kans krijgt. Uit de eerste effectmeting van de Sociale Agenda in 2018 is gebleken dat we de brede open aanpak met meer focus moeten voortzetten. Wij leggen deze focus met name op Limburgers die in armoede leven, eenzaam zijn, een ongezonde levensstijl hebben, in onveiligheid leven, een slechte levensstart hebben, laaggeletterd of digibeet zijn. De problemen waar burgers in dergelijke kwetsbare situaties mee te maken hebben, staan vaak niet op zichzelf, maar zijn met elkaar verbonden. Het is daarom van belang om onze samenwerkingspartners niet alleen te ondersteunen, maar ook met elkaar te verbinden. Samen met onze partners, zoals (on)georganiseerde burgergroepen, gemeenten, maatschappelijke en particuliere organisaties, zetten we ons in op het vergroten van de zelfredzaamheid en participatie van Limburgers. We leggen thematische verbindingen met onder meer economische structuurversterking, integratie, onderwijs & arbeidsmarkt, veiligheid en leefbaarheid waarmee versterkt wordt bijgedragen aan een samenleving waarin iedereen gelijkwaardig is, naar vermogen mee doet en beoordeeld wordt op gedrag.

Met de Veiligheidsagenda leveren we een bijdrage aan onze provinciale kerntaken en zetten we vooral in op een zeer intensieve samenwerking met onze veiligheidspartners zoals de 31 Limburgse gemeentes, de Nationale Politie, het Openbaar Ministerie, de waterschappen en vele anderen. We zoeken niet alleen de verbinding tussen partners, maar ook tussen onze eigen beleidsterreinen. De link met de Sociale Agenda is hierbij van essentieel belang. Door aan de voorkant te investeren in

leefbaarheid, gezondheid, preventie, blinde vlekken en toekomstperspectief, werken we aan meer veiligheid op de lange termijn.

De Veiligheidsagenda kent een integrale benadering langs drie actielijnen: georganiseerde aanpak tegen ondermijning, preventie en veilige wijken, veilig buitengebied.

Een aantal onderwerpen, gerelateerd aan veiligheid, vallen buiten het kader van de Veiligheidsagenda. Dit zijn onder meer verkeersveiligheid, veiligheid rondom Chemelot, waterveiligheid, rampenbestrijding en crisesbeheersing en openbare orde en veiligheid, alsmede integriteit, weerbare overheid, weerbare organisatie en veilige publieke dienstverlening. Daarnaast valt in beginsel een gedeelte van de bestuurlijke aanpak van de ondermijning buiten de scope van de Veiligheidsagenda. Dit, omdat dit Rijkstaken en de direct daaruit voortvloeiende werkzaamheden van de Commissaris van de Koning betreft.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Behalen van resultaten dicht bij de burgers: ruimte voor het bereiken en betrekken van burgers in kwetsbare positie.

Criterium 2: Inzetten en uitvoeren van bewezen interventies: deze interventies leveren resultaten op, die meetbaar, reproduceerbaar en opschaalbaar zijn. Hierbij ligt de trekkersrol bij andere partners.

Criterium 3: Verbinden: innovatieve voorbeeldprojecten gericht op een samenwerking/verbinding met andere thema's die leiden tot meer synergie en/of multipliers.

Maatschappelijk effect?

2.1.1. Sociale Agenda en Zorg

De kernambitie van de Sociale Agenda, nl.: het vergroten van de zelfredzaamheid en samenredzaamheid van Limburgers in een kwetsbare positie en het verbeteren van hun participatie in de samenleving, komt terug bij al onze inspanningen vanuit dit programma. De maatschappelijke effecten laten zich samenvatten in de vier actielijnen zoals hierboven geschetst. Dat betekent dat we met onze inzet de kansen verbeterd hebben op het gebied van: een goede en veilige start voor de jongste generatie, maximale opgroei- en ontwikkelkansen en optimale ondersteuning gedurende de eerste levensjaren van een kind, het gezin en de omgeving. Dat we de kansen verbeterd hebben op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt zoals maximale school- en leerervaringen voor ieder. Met onze inzet hebben we initiatieven ondersteund die eenzaamheid, armoede en laaggeletterdheid verminderen en hebben we de samenredzaamheid van Limburgse gemeenschappen vergroot. De tweede effectmeting (zie: GS DOC-00326885) laat zien we er nog lang niet zijn om de gezondheidsachterstanden in Limburg in te lopen. De effectmeting laat zien dat achterstanden het grootst blijven in het stedelijk gebied van Zuid-Limburg (met name in Parkstad, Sittard-Geleen en Maastricht), Roermond en Venlo. De onderzoekers concluderen dat het rendement van de Sociale Agenda en provinciale investeringen sterker zal worden wanneer bewezen integrale aanpakken worden opgeschaald, van structurele aard worden en er nog meer prioriteit wordt gegeven aan de jongste generaties: jeugd, opvoeden, onderwijs en arbeidsparticipatie. Zij zijn immers de opvoeders van de toekomstige generatie. Om de achterstanden in te lopen is echt een 'generatie' nodig qua tijd.

Integratie

Door in te zetten op het tot stand brengen van en deelnemen aan provinciale overlegstructuren, hebben wij het maatschappelijke, regionale belang van verscheidene aspecten van integratie hoger op de agenda gezet. Hiermee hebben wij het bewustzijn over de concrete maatschappelijke opgaven en de omvang daarvan vergroot. Meer specifiek hebben wij op procesniveau een rol gespeeld ten aanzien van concrete mogelijkheden/uitdagingen voor de huisvesting voor arbeidsmigranten en statushouders. In de tweede helft van 2021 is onze inzet grotendeels uitgegaan naar het faciliteren

van het overleg met medeoverheden ten behoeve van de acute opgave om noodopvang voor asielzoekers te realiseren. Met onze inzet hebben wij bijgedragen aan een open en inclusieve Limburgse samenleving en de arbeids- en maatschappelijke participatie van nieuwe Limburgers.

2.1.2. Veiligheid

Met de acties en samenwerkingsverbanden, die voortkomen uit de Veiligheidsagenda, dragen we bij aan veilige en leefbare wijken en buurten in de stad en dorpen in het buitengebied. We verbinden provinciale partners en door ons netwerk trekken we succesvolle lokale en regionale initiatieven breder naar de hele provincie. In het Limburgse buitengebied zijn we zichtbaarder door de uitbreiding van de Groene Brigade met een aantal vrijwilligers afkomstig van het Ministerie van Defensie. Daarnaast intensiveren we de samenwerking met onze partners door de uitbreiding van Samen Sterk in Limburg. We denken als partner mee en ondersteunen op complexe thema's, zoals vakantieparken en jachthavens, waardoor de basis voor een integrale aanpak van veiligheidsvraagstukken versterkt wordt.

Wat hebben we bereikt?

2.1.1. Sociale Agenda en Zorg

Sociale Agenda

Het afgelopen jaar hebben we vanuit de Sociale Agenda doorgewerkt aan het bereiken van onze doelen zoals gesteld in het Uitvoeringskader Sociale Agenda (vastgesteld PS 7-2-2020) met de kernambitie: het vergroten van de zelfredzaamheid en samenredzaamheid van Limburgers in een kwetsbare positie en het verbeteren van hun participatie in de samenleving. We zetten in op preventie, vitaliteit en op het wegwerken van achterstanden (trendbreuk). Langs vier programmaliijnen werken wij hieraan. Via de tweede voortgangsrapportage Sociale Agenda 2020-2023 (kenmerk: DOC-00291386) bent u in juli 2022 reeds uitgebreid geïnformeerd. Enkele highlights uit deze lijnen voor 2022:

Lijn 1: Opgroeien en ontplooiën

Vanuit deze lijn wordt ingezet op de jongste generaties met als doel iedereen een kans te geven op een goede en veilige start, maximale opgroei- en ontwikkelkansen en op optimale ondersteuning gedurende de eerste levensjaren van een kind, het gezin en de omgeving.

In 2022 is een subsidie verleend aan de GGD Noord Limburg voor de financiering van de uitrol van de interventies van Kansrijke Start naar alle gemeenten in Midden- en Noord-Limburg. Hiertoe is ook een samenwerkingsovereenkomst getekend waarmee de interventie langdurig is geborgd en aangesloten wordt bij Rijksbeleid. Daarnaast wordt vanuit deze lijn ingezet op de uitrol van de Gezonde Basisschool van de toekomst (GBT). De kwartiermakers GBT (financieel ondersteund door ons vanaf 2020) ondersteunen en begeleiden de scholen naar een Gezonde Basisschool van de Toekomst. Eind 2022 zijn er 18 GBT's en liggen we op schema om de beoogde 30 GBT's in Limburg in 2023 te halen. We ondersteunen de aanpak Keigezond Limburg die inzet op het voorkomen en aanpakken van overgewicht bij jongeren. Tevens hebben we in 2022 verder ingezet op het vergroten van de kennis en vaardigheden bij professionals die veelvuldig werken met jonge kinderen en hun gezinnen. Hiermee wordt de handelingsverlegenheid verkleind en krijgen kinderen en hun gezinnen gerichtere steun.

Lijn 2: Kans op ontwikkeling en werk

Vanuit deze lijn wordt ingezet op een maximale school-/leerervaring, een goede overgang van opleiding naar werk voor jongeren en toegang tot de arbeidsmarkt voor iedereen die kan en wil werken. De streefwaarde van 8.000 leerwerkplekken voor deze collegeperiode is behaald.

We zijn ons blijven inzetten op het gebied van NEET jongeren (not in employment, education or training). Eind november 2022 is er een subsidie verleend aan de gemeente Heerlen (namens de Arbeidsmarktregio Zuid-Limburg) voor het project 'Kickstart Jongeren'. In de uitvoering van dit project worden minimaal 485 (NEET-)jongeren begeleid naar duurzaam werk. De uitvoering ligt bij de 16

gemeenten, RMC-regio, Leo Loopbaan, Jongerenloketten, onderwijs, UWV, S-BB, sociale partners en bedrijfsleven.

De projecten met betrekking tot de M@ZL-knooppunten en Loopbaanbegeleiding zijn in uitvoering. Met de M@ZL-knooppunten wordt proactief gereageerd op ziekteverzuim signalen.

Lijn 3: Vitaal meedoen

Vanuit deze lijn wordt ingezet op maatschappelijke thema's, zoals eenzaamheid, laaggeletterdheid, digibetisme en armoede en wordt er veel samengewerkt met onze maatschappelijke organisaties. De inzet is met name gericht op burgers die in een kwetsbare positie leven en heeft als doel hen langer en veiliger te kunnen laten participeren in de maatschappij. Hierbij is ook aandacht voor senioren. Vanuit deze lijn wordt ook het gewijzigd Amendement 52 Laaggeletterdheid en Armoede uitgevoerd. We zijn hiervoor bijvoorbeeld actief via verschillende maatschappelijke organisaties en we hebben het project Kleine Beurs ondersteund. Over de verschillende acties op dit vlak bent u via mededeling portefeuillehouder in november geïnformeerd (GS DOC-00353625).

In februari 2022 hebben wij het Kennis-as project Lime2.0 mede financieel ondersteund (zie Statenvoorstel GS DOC-00165417). Het project heeft als doel het verbeteren van gepersonaliseerde zorgverlening (zowel preventief, als diagnostisch/inventariserend en metend met prognostisch doel) door de inzet van enkele deelprojecten, waarbij de aanpak van laaggeletterdheid, digibetisme en armoede een integraal onderdeel is.

Lijn 4: Vitale gemeenschappen

Vanuit deze lijn wordt ingezet op het ondersteunen van de zelfredzaamheid van Limburgse gemeenschappen (samenredzaamheid), waardoor burgers zelf de regie nemen op het zorgen voor elkaar en voor hun woon- en leefomgeving. Voor iedere gemeenschap is het van belang om een centrale ontmoetingsplek te hebben. Een ontmoetingsplek, die een knooppunt vormt in de lokale (netwerk)samenleving. Voor de regeling gemeenschapsaccommodaties 2020-2023 die dit ondersteunt is het plafond opgehoogd met €420.000 (zie: GS DOC-00366421). Onze inzet voor de integrale wijkenaanpak is verder ondersteund waarbij wij in Roermond (Donderberg) en Venlo (Vastenavondkamp) partner zijn in de samenwerking.

Integratie

Onder het product 2.1.1. Sociale Agenda en Zorg is naast de Sociale Agenda in 2022 ook uitvoering gegeven aan de Beleidsbrief Integratie (kenmerk 2020/16331). Conform de inclusiviteitsambitie zoals benoemd in het Collegeprogramma 'Vernieuwend Verbinden', is dit document een beleidsbrief waarvan de thema's tevens onderdeel zijn van andere beleidskaders, waaronder de Limburgse Agenda Wonen 2020-2023, het kader maatschappelijke organisaties 2021- 2024 en het Uitvoeringskader Sociale Agenda 2020-2023. De financiële verantwoording van inhoudelijke projecten geschied derhalve via de betreffende beleidskaders. De Beleidsbrief Integratie ziet voornamelijk op een rol van Provincie Limburg op procesniveau, in het aanjagen, initiëren, faciliteren van en deelnemen aan gezamenlijke overleggen met betrokken partijen, op lokaal, regionaal en rijksniveau. Op basis van de Beleidsbrief Integratie kunnen de volgende onderwerpen worden onderscheiden:

Integratie/Diversiteit

Aan Stichting de Vrolijkheid is subsidie verstrekt voor een tijdelijk activiteitenprogramma voor kinderen en jongeren in noodopvanglocaties in Beekdaelen. In 2022 is het provinciaal symposium "Diversiteit op de werkvloer" georganiseerd, in het kader waarvan een aantal maatschappelijke organisaties/werkgevers centraal stonden die zich bezighouden met diversiteit, ook binnen hun eigen bedrijf. Aansluitend hieraan is een fototentoonstelling ExpatsXMigrants getoond in het Gouvernement.

Amendement 50 LHBTI's

Provincie Limburg heeft deelgenomen aan de Canal Parade in het kader van de Pride Amsterdam 2022. Provincie Limburg neemt deel aan de Regenboogoverleggen die Movisie in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen organiseert in het kader van het Regenboogprogramma en daaruit voortvloeiende acties.

Internationale werknemers

In 2022 heeft Provincie Limburg met de Stuurgroep Internationale Werknemers Limburg verder gewerkt aan het uitvoeren van de *Visie Internationale Werknemers in Limburg*, via de Taskforce Internationale Werknemers. Het gezamenlijk agenderen en uitdragen van het belang van arbeidsmigranten en hun integratie, zoals voldoende en kwalitatief goede huisvesting en taalonderwijs, staat hierbij centraal. Provincie Limburg draagt deze processen met personele inzet en procesmiddelen. Zo hebben wij aan Ondernemend Limburg subsidie verstrekt voor de inzet van een kennisambassadeur internationale werknemers en het organiseren van een bijeenkomst over internationale werknemers tijdens het Kraptেকansen-arbeidsmarkt evenement in Venlo.

Vluchtelingen & vergunninghouders

Sinds 2021 hebben we in Nederland te maken met onvoldoende asielopvangcapaciteit. Asielopvang is (vooralsnog) een rijksopgave, maar het vervullen daarvan is afhankelijk van lokale opvangmogelijkheden. Derhalve heeft het Rijk de CdK's in hun hoedanigheid als rijksorgaan geïnstrueerd om hierover het overleg tussen partijen te bevorderen; vanuit de beleidsbrief integratie wordt dit proces ondersteund. Toen in 2022 als gevolg van de oorlog in Oekraïne de totale benodigde opvangcapaciteit veel groter werd, heeft het Rijk de Veiligheidsregio's verantwoordelijk gemaakt voor het realiseren van de benodigde opvangplekken voor Oekraïners en het coördineren van de benodigde opvangplekken voor asielzoekers. Provincie Limburg heeft de Veiligheidsregio's hier mede vanuit integratie in ondersteund. Tevens hebben wij ons in het kader van bestuurlijke afspraken met o.a. het Rijk ingespannen om een versnelling in de huisvesting van vergunninghouders in Limburg te bewerkstelligen.

2.1.2. Veiligheid

In 2022 hebben we verder gewerkt aan de doelen, zoals opgenomen in het Beleidskader Veiligheidsagenda Limburg (vastgesteld door PS op 29 juni 2020). Onze ambitie: 'Wij werken samen met onze partners aan veilige en leefbare wijken en buurten in de stad en dorpen in het buitengebied. Daarbij bevorderen wij de samenwerking tussen alle handhavingpartners, nemen wij verantwoordelijkheid voor onze kerntaken op het gebied van veiligheid en werken wij intensief met gemeenten, corporaties, instellingen en burgers samen aan een integrale aanpak van de leefbaarheid.' Over de voortgang bent u via de Tweede Voortgangsrapportage Beleidskader Veiligheidsagenda (GS DOC-00364567) in december 2022 geïnformeerd.

We kunnen melden dat per 1 november 2022 alle beoogde resultaten uit het beleidskader zijn bereikt. Juist in onze faciliterende en aanjagende rol is de kracht van de Veiligheidsagenda gebleken. Dit wordt ook bevestigd in de evaluatie die we medio 2022 onder onze partners hebben gehouden. Deze rol continueren we ook in 2023. Om daarmee alle bereikte resultaten te borgen voor de toekomst. Dit vraagt nog volop aandacht.

In het beleidskader is aangegeven dat de uitvoering van de Veiligheidsagenda vorm gegeven wordt op basis van de prioritering en vraagstelling van onze partners. In de praktijk blijkt dat bij onze partners voldoende uitdagingen liggen op het gebied van veiligheid, maar dat ze lastig tot een vraagstelling komen. Dit leidt ertoe dat veelal proactief richting onze partners is gehandeld en we zo gezamenlijk tot resultaten zijn gekomen.

In 2022 hebben we partijen gefaciliteerd en bij elkaar gebracht. En diverse projecten die in 2021 zijn opgestart, hebben in 2022 een passend vervolg gekregen. Zo hebben we de succesvolle

samenwerking in Noord-Limburg, onder de vlag van de Regio Deal, verder uitgebouwd. Denk hierbij aan het ACT! interventieteam met inmiddels meer dan 300 acties, de uitrol van de Keurmerken voor Veilig Ondernemen (KVO's) en de verbetering van Melding Misdaad Anoniem (MMA). Daarnaast hebben we in de 2e tranche van de Regio Deal Noord-Limburg ook nieuwe projecten opgezet waaronder het 'rode en groene' spoor vakantieparken, de herstelconferenties en de bewustzijns campagne tegen Ondernijning 'Kijk niet Weg'. Door het faciliteren van bewustzijns sessies voor makelaars en agrarische ondernemers hebben we een bijdrage geleverd aan de maatschappelijke weerbaarheid van deze beroepsgroepen op het gebied van ondernijning. We hebben ook invulling gegeven aan de aanbeveling van het RIEC uit het Integraal Ondernijningsbeeld (IOB) voor de Provincie Limburg door het organiseren van een bewustzijns sessie ondernijning jachthavens.

Onze samenwerking met verschillende partners in zowel de taskforce Cybercriminaliteit als Jeugdige Ondernijners heeft tot een aantal mooie initiatieven geleid zoals de 'Crimitalk' en de 'Reb00t_CMP'. Daar waar we een wettelijke rol hebben, zoals in het samenwerkingsverband Samen Sterk in Limburg (SSIL), hebben we verder geïnvesteerd in de slagkracht van de Vrijwillige Groene Brigade (VGB) en de SSIL-partners. Zo heeft de VGB de beschikking gekregen over elektrische mountainbikes waardoor de bereikbaarheid in het buitengebied is verbeterd. Ook hebben we een kennissessie georganiseerd voor de SSIL-partners om valse documenten beter te herkennen. De VGB is verder versterkt door de komst van de tweede lichte Buitengewoon Opsporingsambtenaren (BOA's) afkomstig van Defensie. Helaas hebben we ook afscheid moeten nemen van een aantal collega's uit de eerste lichte omdat ze succesvol gesolliciteerd hebben bij veiligheidspartners zoals de Politie. Ondanks hun korte inzet voor de VGB is dit wel een belangrijk succes van onze VGB-pilot, omdat voor Defensie het verbeteren van de uitstroom van militairen naar de arbeidsmarkt een belangrijke doelstelling van de pilot is.

Medio 2022 is een evaluatie uitgevoerd rond de beleving van de complementaire rol van de Provincie door de partners in het veiligheidsdomein. Wij hebben daarvan kennisgenomen en ingestemd met de conclusies en aanbevelingen. Uw Staten zijn via een mededeling Portefeuillehouder hierover geïnformeerd (DOC-00298298, d.d. 19 juli 2022). Uit de evaluatie blijkt dat in het algemeen de partners de samenwerking met de Provincie als positief ervaren, waarbij ook ruimte is gebleken voor een effectievere invulling van onze partnerrol.

Wat hebben wij er in 2022 voor gedaan?

Product	2.1.1. Sociale Agenda en Zorg
Portefeuillehouder	Van Toorenborg

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Bevorderen veilig opgroeien en ontplooiën voor ieder kind. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, financier, partner</i>	Gerealiseerd. Uitrol van interventies Kansrijke Start. Ondersteuning in uitrol GBT-scholen.	1,2,3
2. Bevorderen van kans op ontwikkeling en werk. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, financier</i>	Gerealiseerd. Verder ingezet op ondersteuning NEET jongeren, Vroegtijdig Schoolverlaters en creëren leerwerkplekken.	1,2,3
3. Bevorderen vitaal meedoen aan de samenleving.	Gerealiseerd.	1,3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, financier, partner</i></p>	<p>Vanuit deze lijn wordt o.a. het gewijzigd Amendement 52 Laaggeletterdheid en Armoede uitgevoerd.</p> <p>We zijn hiervoor bijvoorbeeld actief via verschillende maatschappelijke organisaties en we hebben we het project Kleine Beurs ondersteund. Over de verschillende acties op dit vlak bent u via mededeling portefeuillehouder in november geïnformeerd (GS DOC-00353625).</p> <p>Participatieregeling voortgezet (zie: GS DOC-00242525).</p>	
<p>4. Bevorderen van vitale gemeenschappen. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Regeling gemeenschapsaccommodaties 2020-2023 plafond is opgehoogd met € 420.000 (zie: GS DOC-00366421). Onze inzet voor de integrale wijkenaanpak is verder ondersteund.</p> <p>Zie ook de tweede voortgangsrapportage Sociale Agenda 2020-2023 (GS DOC-00291386).</p>	1,2,3
<p>5. Maatschappelijke Organisaties, inclusief twee samenwerkingsverbanden verbonden aan het netwerk van de Maatschappelijke Organisaties (Stichting Maatschappelijke Organisaties Limburg en Netwerk Senioren Limburg), Stichting Burgerkracht Limburg, Cubiss Limburg en de Provinciale Veteranenvereniging Limburg worden ondersteund. Zij vormen de provinciale basisinfrastructuur en dragen bij aan ons leef- en vestigingsklimaat en aan het participeren van de Limburger (in met name een kwetsbare positie) aan de maatschappij, met name door de bevordering van hun (digitale) taalvaardigheden. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>De genoemde organisaties zijn vanuit de Sociale Agenda, het Kader Maatschappelijke Organisaties, en het Kader Burgerkracht ondersteund in de exploitatie voor het uitvoeren van hun jaarplannen.</p>	1
<p>6. Inzichtelijk maken van de gezondheidsachterstand en participatieverschillen in Limburg. Rol Provincie: <i>ondersteuner, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Dit is inzichtelijk gemaakt via de tweede integrale effectmeting die in september 2022 (zie: GS DOC-00326885) aan PS is gestuurd. Deze laat zien dat we er nog lang niet zijn om de gezondheidsachterstanden in Limburg in te lopen.</p>	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Aantal gemeenten in Limburg waar de Aanpak Kansrijke Start met de bewezen interventies 'Nu niet zwanger', 'Voorzorg' en 'Stevig ouderschap' is uitgerold.	16	30	31	2023
1	Minimaal aantal scholen in Limburg waar de Gezonde Basisschool van de Toekomst is opgeschaald.	7	18	30	2023
1	Aantal gemeenten in Limburg waar Handle with care is uitgerold.	2	2	10	2023
1	Aantal ondersteunde interventies gericht op een gezonde leefstijl, veilige jeugd, een veilige basis en een stabiele gezinssituatie binnen het onderwijs, verenigingen en in het netwerk rondom een kind en een gezin.	5	8	8	2023
1	Aantal Deskundigheidsbevorderingen onder (toekomstige) professionals in het gebruik van de toepassing van de verplichte meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in Limburg.	1.131	1.829	3.000	2022
2	Aantal Neet jongeren die begeleiding hebben ontvangen met als doel teruggeleiden naar onderwijs dan wel werk.	0	831	303	2023
2	Aantal gerealiseerde leerwerkplekken in samenwerking met de arbeidsmarktregio's, het onderwijs, werkgevers en maatschappelijke partners.	2.696	8.388	8.000	2023
2	Aantal knooppunten die ondersteund zijn (Noord- en Midden-Limburg en Zuid-Limburg).	1	2	2	2023
2	Curriculum LOB niveau 'Entree' opleiding gereed.	0	2	2	2023
3	Aantal ondersteunde interventies met inzet van brede (culturele) activiteiten gericht op het versterken van de samenredzaamheid en de participatie van kwetsbare doelgroepen in Limburg.	22	53	50	2022
3	Evaluatie Participatieregeling gericht op de impact in de maatschappij.	0	1	1	2022
3	Aantal (toekomstige) professionals werkzaam in Limburg zijn geschoold in het toepassen van het gedachtegoed van Positieve Gezondheid vanuit het scholingsplan Limburg Positief Gezond (betreft tweede fase positieve gezondheid).	2.015	11.000	10.000	2022
4	Aantal initiatieven op het gebied van gemeenschapsopbouw die ondersteund zijn in samenwerking met gemeenten en/of andere organisaties.	7	12	12	2023
4	Aantal ondersteunde gemeenschapsaccommodaties vanuit de Nadere subsidieregels Gemeenschapsaccommodaties.	6	13	14	2023

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streefwaarde	Jaar
4	Aantal lage SES wijken (minimaal 2) die vanuit een integrale wijkenaanpak blijvend ondersteund zijn (continu proces).	3	3	4	2023
4	Aantal proeftuinen inzake vernieuwde huisvesting en ondersteuning van senioren in de wijk die ondersteund zijn.	0	5	5	2023
5	Aantal organisaties in de provinciale sociale basisinfrastructuur dat ondersteund wordt (continu proces).	30	30	30	2022
5	Aantal initiatieven gericht op het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid en taalachterstanden.	7	8	20	2023
6	Oplevering 'Effectmeting Sociale Agenda'.	0	1	1	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

- Aantal gemeenten in Limburg waar de Aanpak Kansrijke Start met de bewezen interventies 'Nu niet zwanger', 'Voorzorg' en 'Stevig ouderschap' is uitgerold. Dit is bij 30 van de 31 gemeenten behaald. De 31^e gemeente is Mook en Middelaar, die zich op Nijmegen/Gelderland richten voor dit soort samenwerkingsverbanden in het sociaal domein.
- Minimaal aantal scholen in Limburg waar de Gezonde Basisschool van de Toekomst is opgeschaald. Op peildatum 31-12-2022 waren er 18 scholen met minimaal GBT Niveau Basis2. Dit betekent dat er iedere schooldag minimaal één uur actief wordt bewogen of is ingezet op gezond voedingsbeleid/gezonde lunch. We verwachten in 2023 de beoogde 30 te halen.
- Aantal gemeenten in Limburg waar Handle with care is uitgerold. Vooralsnog is Handle with care 'actief' in Heerlen en Maastricht. We verwachten in 2023 de streefwaarde van 10 te halen.
- Het aantal door ons ondersteunde deskundigheidsbevorderingen van (toekomstige) professionals in het gebruik van de verplichte meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in Limburg is lager dan verwacht. De voorlopige verklaring hiervoor is dat professionals na een lange periode van thuiswerken in 2022 waren uitgekeken op e-learnings. Het project wordt nog inhoudelijk geëvalueerd. Overigens betekent dit resultaat niet dat (toekomstige) professionals in Limburg die met jonge kinderen en/of gezinnen werken zichzelf niet op andere manieren hebben bijgeschoold over de meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Soms wordt dit namelijk ook vanuit de eigen werkgever aangeboden.
- Aantal initiatieven gericht op het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid en taalachterstanden waren er op peildatum 31-12-2022 8 van de beoogde 20 in 2023. Hiervoor liggen we op schema om de 20 in 2023 te behalen.

Product	2.1.2. Veiligheid
Portefeuillehouder	Roemer/Van Toorenburg

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Verlengen ketenregisseur Milieu RIEC. Rol Provincie: <i>financier, partner</i>	Gerealiseerd. Vanuit de Provincie Limburg is tot 1 mei 2022 een medewerker gedetacheerd bij	3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	het RIEC Limburg in de functie van ketenregisseur milieucriminaliteit. We geven verder invulling aan de ketenaanpak milieucriminaliteit door de uitvoering van onze reguliere taken.	
<p>2. Actieplan verdieping integraal Ondernijingsbeeld Provincie Limburg opstellen. Rol Provincie: <i>financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd. Het verdiepend beeld is op 16 december 2021 door het hoofd RIEC Limburg aangeboden aan de CdK. In plaats van het opstellen van weer een nieuw plan is een start gemaakt met de uitwerking van de aanbevelingen in het IOB. Er is een kwartiermaker Ondernijning en Bibob aangesteld die samen met de provinciale organisatie, de RUD, het RIEC, het IPO en andere partners aan de slag is om verder vorm te geven aan de weerbare provinciale overheid.</p>	2, 3
<p>3. Organiseren van minimaal twee bewustzijnsessies voor beroepsgroepen (zoals makelaars en/of agrarische ondernemers). Rol Provincie: <i>financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kiek Oet-bijeenkomst voor agrariërs waarbij aandacht voor de campagne 'Horen, zien en melden'; ▪ 'Dag van de weerbare makelaar'; ▪ Bewustzijnsessie 'Ondernijning jachthavens' voor ketenpartners; ▪ Limburgs symposium zorgcriminaliteit voor burgemeesters, wethouders en professionals in het sociaal en veiligheidsdomein. 	1, 2, 3
<p>4. Een gerichte bijdrage leveren aan het vergroten van de weerbaarheid van jongeren in wijken. Rol Provincie: <i>procesmanager, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd. In afstemming met de partners in de wijk Donderberg Roermond hebben we het CCV opdracht verstrekt voor de uitvoering van een pilot op basis van Design Thinking. Daarnaast hebben we het afgelopen jaar de volgende projecten ondersteund:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kletspot/Crimitalk (Q3 2022); ▪ Taskforce Cybercrime (Q2 2022); ▪ Veilige toegang zorgwoningen. 	1, 2, 3
<p>6. Intensivering samenwerkingsverband Samen Sterk in Limburg. Rol Provincie: <i>procesmanager, financier, partner, bevoegd gezag</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Verder versterken/uitbreiden vrijwillige groene brigade. Werving en opleiding tweede lichte VGB-ers is afgerond. ▪ Grensoverschrijdende handhavingsacties SSIL samen met Brabant en Gelderland bij de Maasplassen en in De Peel. 	1, 2, 3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<ul style="list-style-type: none"> We hebben in oktober 2022 een grote netwerkdag voor SSIL-BOA's met een taak in het buitengebied georganiseerd. Ook vonden in de zomer 2022 twee BOA-dagen plaats op regioniveau Zuid- en Noord-Limburg plaats. 	
<p>7. Uitrol 'rode spoor' systematiek om veiligheid op verblijfsrecreatie te vergroten. Rol Provincie: <i>subsidiënt, financier</i></p>	<p>Gerealiseerd. De scan voor de vakantieparken is in november 2022 opgeleverd. De ingeslagen koers en de aanbevelingen van de vitaliteitsmanager zijn verder vorm gegeven in de aanpak 'rode en groene spoor' vakantieparken. Daarnaast is een initiatief uitgerold om alle vakantieparken op te nemen in de Basis Administratie Gemeente (BAG).</p>	2, 3
<p>8. Twee regio's waarin het Keurmerk Veilig Ondernemen in Limburg verder wordt uitgerold. Rol Provincie: <i>subsidiënt, financier</i></p>	<p>Gerealiseerd. In de regio Parkstad en Noord-Limburg zijn de KVO's gestart en uitgerold.</p>	1, 2, 3
<p>9. Eén samenwerkingsgerichte actie in het buitengebied met Noord-Brabant en/of Gelderland. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag, financier</i></p>	<p>Gerealiseerd. <ul style="list-style-type: none"> Grensoverschrijdende handhavingsacties SSIL samen met Brabant en Gelderland bij de Maasplassen en in De Peel. </p>	1, 2, 3
<p>10. Continuering subsidieregeling opruimen drugsafval Limburg. Rol Provincie: <i>subsidiënt</i></p>	<p>Gerealiseerd. Subsidie voor drugsdumpingen wordt sinds 1 januari 2021 namens de provincie verstrekt door BIJ12. In 2022 is over een 30-tal verleende subsidies een bedrag van in totaal € 254.365,00 uitgekeerd.</p>	1, 2, 3
<p>11. Een gerichte bijdrage leveren aan de totstandkoming van een governance voorstel Zorg & Veiligheid (Zuid) Limburg). Rol Provincie: <i>subsidiënt, aanjager</i></p>	<p>Gerealiseerd. Er is een governance structuur opgezet voor zorg & veiligheidsproblematiek in Zuid-Limburg.</p>	1, 2, 3
<p>12. Eén onderzoek naar een mogelijke uitrol van innovatieve toepassingen bestrijding (synthetische) drugsriminaliteit. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag, subsidiënt</i></p>	<p>Gerealiseerd. <ul style="list-style-type: none"> In het project 'innovatieve controlemethoden' (eerste tranche Regio Deal Noord-Limburg) worden de kennis en ervaring van meer dan 10 partners gecombineerd om de schadelijke effecten van drugsdumpingen tegen te gaan. Dit doen de partners door slimmer informatie te delen en door innovatieve manieren te ontwikkelen voor opsporing. Maar ook door sneller en effectiever te reageren op signalen. </p>	1, 2, 3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<ul style="list-style-type: none"> Begin 2021 is een Regionaal Interventieteam (RIT) voor Noord-Limburg opgericht. In 2022 is de samenwerking verder uitgebouwd. Dit projectresultaat heeft er mede toe geleid dat het Ministerie van Justitie en Veiligheid in 2022 versterkingsgelden heeft toegekend voor uitrol in de hele provincie Limburg. Het samenwerkingsverband RIT heeft inmiddels meer dan 300 operationele, bestuursrechtelijke controles uitgevoerd. Hierbij zijn meerdere overtredingen geconstateerd op onder andere de Opiumwet en de wet op Kansspelen. Daarnaast is ook een aantal gevallen van uitbuiting gesignaleerd. Door de inzet van dit team is het aantal controles naar ondermijnende situaties toegenomen. Ook de kwaliteit van die controles en de afhandeling is gestegen door de intensieve samenwerking tussen de partners. 	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1, 2, 3,	Actielijn 1: zes projecten ten behoeve van het gezamenlijk optreden en/of informatiedeling onder de veiligheidspartners (waarvan twee ten behoeve van ondersteuning van vergroten maatschappelijke weerbaarheid).	5	6	6	2023
4, 11	Actielijn 2: ondersteuning van gemeenten en maatschappelijke organisaties via vijf (innovatieve) breed toepasbare en opschaalbare projecten gericht op het verbeteren van de veiligheid van de wijken en de weerbaarheid van de (kwetsbare) Limburgers.	5	5	5	2023
1, 2, 6, 7, 8, 9, 10	Actielijn 3: minimaal zes projecten om te komen tot het verbeteren van de veiligheid in het Limburgs buitengebied.	6	6	6	2023
9	Twee samenwerkingsgerichte acties (onder andere ten behoeve van lobby) naar aanleiding van het samenwerkingsverband met de Provincies Gelderland en Noord-Brabant.	2	2	2	2023

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

Begrotingsprogramma 2.1 Sociale agenda, zorg en veiligheid	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
2.1.1. Sociale agenda en Zorg	14.357	1.466	15.823	10.977	4.846	V
2.1.2. Veiligheid	1.096	327	1.423	617	807	V
	15.453	1.793	17.247	11.594	5.652	V
<i>Personele lasten</i>						
	1.814	88	1.902	1.858	44	
Totaal lasten	17.267	1.882	19.149	13.452	5.697	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
2.1.1. Sociale agenda en Zorg	0	13	13	2	10	N
2.1.2. Veiligheid	176	0	176	196	-20	V
Totaal baten	176	13	189	198	-9	V
Totaal saldo van baten en lasten	-17.091	-1.869	-18.960	-13.253	-5.706	V
Mutatie reserves						
<i>Onttrekking reserves</i>						
Reserve DU bodemsanering	60	0	60	60	0	
Reserve Transitiefonds	54	0	54	54	0	
Totaal onttrekkingen	114	0	114	114	0	
Saldo mutatie reserves	114	0	114	114	0	
Resultaat	-16.977	-1.870	-18.846	-13.140	-5.706	V

Financiële toelichting

Van begrotingsprogramma 2.1. Sociale agenda, zorg en veiligheid resteert een voordelig resultaat van € 5,71 mln. ten opzichte van de begroting. De gerealiseerde reguliere middelen zijn per saldo € 5,66 mln. voordeliger dan geraamd. De belangrijkste verschillen lichten wij als volgt toe.

Sociale agenda en zorg

- De lagere besteding van het *uitvoeringskader Sociale Agenda 2020-2023* van circa € 4 mln. In de begroting zijn voor de uitvoering van dit beleidskader indicatieve bedragen opgenomen en deze dienen voor de uitvoering van dit kader beschikbaar te blijven, zodat de afgesproken doelen c.q. resultaten behaald kunnen worden. Derhalve wordt voorgesteld de niet bestede middelen over te boeken naar 2023. Deze middelen worden in 2023 onder andere ingezet voor de projecten Kansrijke Start Zuid-, Midden- en Noord-Limburg, Wijkontwikkeling Donderberg en div. projecten van maatschappelijke organisaties t.b.v. uitvoering tweede gewijzigde motie vreemd 2896 Claassen c.s. inzake armoedebestrijding en laaggeletterdheid in Limburg.
- Gereserveerde middelen voor de uitvoering van *amendement 50 'Behoud middelen voor Limburg Regenboogprovincie'* zijn in 2022 niet volledig besteed (€ 0,24 mln.) Deze middelen dienen voor de uitvoering van dit amendement beschikbaar te blijven en worden derhalve overgeboekt naar 2023.
- Voor een aantal projecten van het *programma Vitaal & Gezond* is op basis van door de regio Venlo aangeleverde liquiditeitsprognose de lastneming in 2022 aangepast. Derhalve worden de niet bestede middelen van € 0,43 mln. overgeboekt naar 2023. Zodat in 2023 aan deze betaalverplichting voldaan kan worden.

Veiligheid

Het budgetverschil van de reguliere middelen bedraagt per saldo € 0,81 mln. Dit verschil wordt met name veroorzaakt door de lagere besteding van de Veiligheidsagenda € 0,77 mln. De middelen zijn begroot voor de periode 2020-2023. Besteding vindt plaats via uitvoering langs 3 actielijnen. De in 2022 niet bestede middelen blijven beschikbaar voor dit kader en worden overgeboekt naar 2023. Daarnaast wordt er een bedrag van € 0,04 mln. doorgeschoven voor de Subsidieregeling Opruimen drugsafval 2020-2024. Deze regeling loopt door t/m 2024.

2.2. Cultuur

Dit programma zet in op de verbindende kracht van cultuur, waarbij cultuur niet alleen de hedendaagse cultuuruitingen (kunsten en creatieve industrie) betreft, maar ook immaterieel erfgoed, monumenten en archeologie. Regionaal mediabeleid maakt eveneens deel uit van dit programma.

Cultuur in die brede betekenis bepaalt voor een belangrijk deel onze (Eu)regionale identiteit en draagt bij aan de sociale cohesie en participatie, biedt kansen voor economie en toerisme en kan de aantrekkingskracht van onze provincie vergroten.

De coronacrisis heeft deze waarde van cultuur op uitzonderlijke wijze voelbaar gemaakt. De culturele en creatieve sector is zwaar getroffen door de coronacrisis, maar is hierdoor ook uitgedaagd om haar creatieve denk- en daadkracht te tonen. Vernieuwende, veelal digitale, methoden zijn gevonden en in ontwikkeling om daarmee aanbod te blijven creëren en dit toegankelijk te maken voor publiek. Hieruit komen ook weer nieuwe kansen voort.

De erfgoedsector heeft op verschillende manieren de negatieve invloed van de coronacrisis gemerkt. Diverse erfgoedorganisaties werden geconfronteerd met financiële tekorten en zijn afhankelijk van (provinciale) subsidies. Veel vrijwilligers, die zich inzetten voor erfgoed, konden lange tijd niet aan de slag. Diverse erfgoedbijeenkomsten zijn niet door gegaan. Erfgoedmusea waren dicht, en projecten en publieksactiviteiten zijn vooruit geschoven. Het komende jaar hopen we deze vrijwilligers, bijeenkomsten, musea en projecten weer te mogen zien, faciliteren en ondersteunen.

De vraag om ondersteuning bij restauratieprojecten van monumentaal erfgoed is onverminderd groot gebleken. Ook het komend jaar zullen wij ons inzetten voor het behoud van dit monumentaal erfgoed en blijven wij (urgente) restauratieopgaven financieel ondersteunen.

Wat willen we bereiken?

Cultuur en erfgoed is van en voor alle Limburgers. Wij dragen bij aan de versterking van de maatschappelijke waarde van de cultuur- en erfgoedsector voor een breed publiek en de samenleving. Wij willen dat zoveel mogelijk inwoners en bezoekers van Limburg deze waarde leren kennen en kunnen ervaren, zich ook erin herkennen. Met speciale aandacht voor groepen mensen die minder snel met cultuur en erfgoed in aanraking komen. Het behoud van de plekken en gebouwen die onze geschiedenis vertellen is daarbij van belang. Wij stimuleren cultuurparticipatie en cultuureducatie en streven naar een betere (be)leefbaarheid van de omgeving. Cultuur en erfgoed werken daartoe over grenzen heen en er ontstaan meer en nieuwe verbindingen, zoals op het gebied van toerisme, economie, welzijn, sport, natuur en ontwikkeling van stad en platteland. Wij bewerken het gezamenlijk krachtenveld om zoveel mogelijk Rijks-, en zo mogelijk Europese middelen voor cultuur naar Limburg te halen. Daarbij ondersteunen wij de sector binnen onze mogelijkheden in het zich herpakken en het omgaan met de gevolgen van de coronacrisis (o.a. middels het aanhaken bij het provinciale programma beter Limburg na corona). Het ondersteunen van de bouwsector bij restauratieprojecten hoort daarbij. Voor de erfgoedsector blijven we ons onverminderd inzetten voor de transitie van onze erfgoedinstellingen, waarin een gezonde bedrijfsvoering juist nu van groot belang is om niet afhankelijk te zijn van (provinciale) subsidie. We verkennen daarbij hoe deze middelen efficiënt worden ingezet en aan alle Limburgers ten goede komen.

Geïnvesteed wordt in de samenwerking met en de ondersteuning van het archeologische veld om publieksgerichte activiteiten te genereren. De doorontwikkeling van De Vondst, het centrum voor Archeologie in Limburg, vervult daarbij een spilfunctie.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Verbreden en vernieuwen van de provinciale (basis)infrastructuur op het gebied van cultuur: deze weerspiegelt de diversiteit van cultuur in Limburg, biedt ruimte aan nieuwkomers, draagt bij aan een evenwichtige geografische spreiding van het cultuuraanbod over Limburg en past de Governance Code Cultuur, de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie zoveel mogelijk toe.

Criterium 2: Bieden van ruimte aan cultuuraanbieders: ruimte voor het bereiken en betrekken van een nieuw en meer divers publiek (publieksbereik), voor het werken in samenwerkingsverbanden en voor het nemen van eigen verantwoordelijkheid en het zelfstandig bereiken van doelen.

Criterium 3: Verbinden: genieten van en deelnemen aan cultuur, met name culturele evenementen, verbindt mensen en versterkt de verbinding van de cultuursector met andere sectoren binnen het sociaal, ruimtelijk en economisch domein, waarbij aandacht voor een evenwichtige wederzijdse versterking.

Criterium 4: Vertellen van het verhaal: ter bescherming, zichtbaar maken en behoud van ons cultureel erfgoed, ter stimulering van publieksbereik door onder andere herbesteding en ter stimulering van participatie.

Maatschappelijk effect?

Cultuur

Cultuur biedt Limburgers inspiratie, kracht, ontmoeting en talentontwikkeling.

De cultuursector heeft tijd en ruimte gekregen om te herstellen, te innoveren en te investeren. Door het bieden van continuïteit in beleid en het bieden van ruimte aan culturele instellingen bij het zich herpakken na de coronacrisis hebben Limburgers in 2022 weer kunnen genieten van een divers en aansprekend cultuuraanbod van culturele festivals, evenementen, voorstellingen, presentaties en tentoonstellingen. Leerlingen in het primair onderwijs hebben door cultuureducatie cultuur leren kennen en ervaren. Door onze inzet via het Huis voor de Kunsten Limburg en Stichting Klankkleur Limburg zijn ook in 2022 de Limburgse amateurkunstverenigingen zo goed mogelijk naar behoefte ondersteund om na de coronacrisis overeind te blijven en om te leren gaan met de nieuwe werkelijkheid; dit in het bijzonder door onze ondersteuning van het 'Plan herstel brede culturele verenigingsleven in Limburg'.

Erfgoed

Erfgoed biedt houvast in de samenleving. Het draagt bij aan de identiteit van Limburg en de verbinding tussen het verleden en het heden. Met provinciale steun zijn veel projecten op het gebied van erfgoed van de grond gekomen. Eigenaren, vrijwilligers, stichtingen en andere (erfgoed)instellingen hebben gebruikt gemaakt van de subsidieregelingen op het gebied van erfgoed. Zo hebben meer Limburgers gebruik kunnen maken van archeologie, kunnen genieten van en meedoen met onze Limburgse gewoonten, tradities en taal en kennis kunnen nemen van de verhalen van ons erfgoed.

Wat hebben we bereikt?

Cultuur

In 2022 is de cultuursector zich aan het herpakken na de coronacrisis.

Wij hebben vanuit onze kerntaak op het gebied van cultuur, het behoud en de versterking van de provinciale culturele infrastructuur, de culturele en creatieve sector daarbij zoveel als mogelijk ondersteund. Door continuïteit in beleid hebben wij zekerheid geboden en door flexibel te zijn wat betreft bijvoorbeeld termijnverlengingen of inhoudelijke wijzigingen hebben wij ruimte geboden om inhoudelijke resultaten later of anders te realiseren. Van het Rijk ontvangen compensatiemiddelen vanwege coronaschade hebben wij doorgezet naar onze regionale culturele infrastructuur. Wij hebben via het Huis voor de Kunsten Limburg een coronaschaderegeling laten uitvoeren t.b.v. culturele en creatieve zzp-ers.

Erfgoed

Vanuit onze kerntaak op het gebied van erfgoed, monumenten en archeologie is er blijvend ingezet op onze wettelijke taak, het behoud van en het stimuleren van de omgang met erfgoed binnen deze drie thema's. Door uitvoering te blijven geven aan de bestaande kaders zijn onder andere eigenaren, vrijwilligers, stichtingen en andere erfgoedinstellingen ondersteund om zoveel mogelijk in te zetten op ons Limburgs erfgoed. Ook hier hebben wij door flexibel te zijn wat betreft bijvoorbeeld termijnverlengingen of inhoudelijke wijzigingen ruimte geboden om inhoudelijke resultaten later of anders te realiseren in de nasleep van de coronacrisis.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Product	2.2.1. Cultuur
Portefeuillehouder	Van Toorenburg

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Wij geven uitvoering aan het provinciaal cultuurbeleid op basis van het Collegeprogramma en het uiterlijk in december 2021 vast te stellen Beleidsprogramma Cultuur 2022-2023.</p> <p>Wij:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ sturen bij de begrotingsinstellingen op het gebied van Cultuur op inhoudelijk en zakelijk ondernemerschap, met aandacht voor cultuurparticipatie en cultuureducatie en voor de Governance Code Cultuur, de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie; ▪ ondersteunen de provinciale culturele basisinfrastructuur door (monitoring door de Cultuurtank Limburg van) de subsidieverleningen in het kader van het	<p>Wij hebben uitvoering gegeven aan het door uw Staten d.d. 17 december 2021 vastgestelde Beleidsprogramma Cultuur 2022-2023 "Veerkracht van Cultuur" (G-21-036).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gerealiseerd. Wij hebben hierop gestuurd via bestuurlijke en ambtelijke overleggen, door advisering over en monitoring van de werkplannen en door middel van onze subsidiebeschikkingen. • Gerealiseerd. Binnen het Cultuurplan 2021-2024 en de Subinfrastructuur 2021-2022 hebben wij aan 40 instellingen subsidies	1,2,3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>Cultuurplan 2021-2024 en de Subinfrastructuur 2021-2022;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ besluiten over de subsidieaanvragen voor de Subinfrastructuur 2023-2024; ▪ ondersteunen initiatieven, zoveel mogelijk in samenwerking met de gemeenten, ter versterking van het cultuuraanbod in de Cultuurregio Limburg en in haar deelregio's Cultuurregio Noord- Limburg en de Stedelijke Cultuurregio Zuid. De Cultuurregio Noord-Limburg heeft hierbij onze bijzondere aandacht; ▪ continueren en actualiseren aangewezen subsidieregelingen op het gebied van Cultuur, waarbij aandacht voor evenementen, voor grensoverschrijdende culturele samenwerking, en voor (cultuur)participatie (met name van groepen die minder snel met cultuur in aanraking komen); 	<p>verleend. Deze instellingen zijn gemonitord door de Cultuurtank Limburg. Wij zijn gestart met het proces van opstelling van de nieuwe subsidieregeling Culturele infrastructuur 2025-2028 en hebben de uitgangspunten en criteria voor deze regeling met uw Statencommissie Cultuur en Samenleving besproken.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gerealiseerd. Op basis van onze besluitvorming maken 14 instellingen deel uit van de Subinfrastructuur 2023-2024, waarvan 6 instellingen uit Noord- of Midden-Limburg. Hierdoor gaat 41% van het totale beschikbare budget naar instellingen gevestigd in Noord- en Midden-Limburg. • Gerealiseerd. De voor 2022 beschikbare middelen voor de Cultuurregio Limburg zijn in zijn geheel ten goede gekomen aan de Cultuurregio Noord-Limburg. Het betreft een bijdrage voor de jaren 2022 t/m 2024 aan het project 'Samen ontwikkelen door te doen' van de samenwerkende gemeenten in de Cultuurregio Noord-Limburg. De provinciale middelen kunnen door de gemeenten worden ingezet voor diverse projecten, maar moeten direct ten goede komen aan culturele organisaties. Verder is op verzoek van uw Staten een bijdrage verleend aan het Ontwikkelplan van het Limburgs Museum. ▪ Gerealiseerd. Wij hebben in het kader van de Nadere subsidieregels Cultuur 21 culturele festivals/ evenementen en 6 projecten in het kader van grensoverschrijdende culturele samenwerking ondersteund. In het kader van de Nadere subsidieregels Participatie zijn 8 projecten met een relatie met cultuur ondersteund en op 	

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<ul style="list-style-type: none"> continueren en ondersteunen de regionale aanpak voor Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024, met specifieke aandacht voor borging van muziekonderwijs; continueren de samenwerking met crowdfundingplatform voordekunst. <p>Rol Provincie: <i>subsidiënt, procesmanager, ondersteuner, partner</i></p>	<p>basis van de Stimuleringsregeling Bovenlokale Evenementen zijn dat er 79.</p> <ul style="list-style-type: none"> Gerealiseerd. Wij hebben de regionale aanpak van Cultuureducatie met Kwaliteit ondersteund door subsidiebeschikkingen aan de 6 penvoerders en door inzet van de steunfunctie van het Huis voor de Kunsten Limburg. Aandacht voor muziekonderwijs is geborgd door middel van de voorwaarden en verplichtingen in onze subsidiebeschikking aan de Stichting Klankkleur Limburg en het Huis voor de Kunsten Limburg. Gerealiseerd. Wij hebben de samenwerking met crowdfundingplatform voordekunst gecontinueerd. Op basis hiervan zijn in 2022 25 projecten gerealiseerd. 	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Aantal goedgekeurde werkplannen en begrotingen van de begrotingsinstellingen op het gebied van Cultuur.	0	8	8	2022
1	Aantal ondersteunde instellingen binnen het Cultuurplan 2021-2024 en de Subinfrastructuur 2021-2022.	0	40*	42	2022
1	Besluitvorming inzake Subinfrastructuur 2023-2024.	0	1	1	2022
1	Aantal ondersteunde initiatieven in het kader van versterking van het cultuuraanbod in de Cultuurregio Limburg.	0	2**	5	2022
1	Aantal ondersteunde initiatieven in het kader van subsidieregelingen op het gebied van Cultuur.	0	154	150	2022
1	Aantal subsidieverleningen t.b.v. samenwerking met crowdfundingplatforms voordekunst.	0	1	1	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

*Aantal ondersteunde instellingen binnen het Cultuurplan 2021-2024 en de Subinfrastructuur 2021-2022 zijn er 40, aangezien voormalige Cultuurplaninstellingen Opera Zuid en Jan van Eyck vanaf 2021 begrotingsinstelling zijn geworden. De abusievelijk opgenomen streefwaarde van 42 gold voor de situatie daarvoor.

Toelichting prestatie-indicatoren

**Besloten is niet direct projecten te ondersteunen, maar dit via de gemeentelijke samenwerking te laten plaatsvinden. Zie ook de toelichting onder 'Bereikte resultaten 2022'.

Product	2.2.2. Erfgoed
Portefeuillehouder	Gabriëls

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Invulling en uitvoering geven aan het door GS/PS vast te stellen erfgoedbeleid 2022-2023. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. Wij hebben uitvoering gegeven aan de beleidsbrief Erfgoed 2022-2023 'De Kracht van Erfgoed' die door GS is vastgesteld op 21 december 2021 en besproken in de Statencommissie voor Cultuur en Samenleving 11 maart 2022 (GS DOC-00206533).	4
2. Continuering van de ingezette transitie bij de begrotingsinstellingen erfgoed. Rol Provincie: <i>toetser, ondersteuner, subsidiënt</i>	Gerealiseerd. Middels de beschikkingen aan de begrotingsinstellingen erfgoed wordt ingezet op het continueren van de ingezette transitie op het gebied van samenwerking, digitalisering, publieksbereik en bedrijfsvoering.	1,4
3. Evalueren en mogelijk vervolg geven aan de subsidieregelingen 'lokale en regionale musea' en 'participatie'. Rol Provincie: <i>toetser, ondersteuner, subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. Beide subsidieregelingen zijn geëvalueerd en hebben een vervolg gekregen. Projecten gericht op participatie en lokale musea kunnen nog tot 1 januari 2024 gebruik maken van de regelingen. Provinciale Staten zijn hierover geïnformeerd middels een mededeling portefeuillehouder (GS DOC-00256481) & (GS DOC-00242525).	1,4
4. Evalueren van de Adviescommissie digitalisering Limburgs Erfgoed. Rol Provincie: <i>toetser, procesmanager, financier, partner</i>	Gerealiseerd. Wij hebben de Adviescommissie digitalisering Limburgs Erfgoed geëvalueerd. Over de resultaten van de evaluatie zijn Provinciale Staten geïnformeerd middels een mededeling portefeuillehouder (GS DOC-00376036).	4

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1.	Besluitvorming GS/PS beleid erfgoed 2022-2023.	0	1	1	2022

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
2.	Aantal goedgekeurde werkplannen en begrotingen van de begrotingsinstellingen op het gebied van Erfgoed.	0	4	4	2022
3.	Evaluatie subsidieregelingen 'lokale en regionale musea' en 'participatie'.	0	2	2	2022
4.	Evaluatie Adviescommissie digitalisering Limburgs Erfgoed.	0	1	1	2022

Product	2.2.3. Monumenten
Portefeuillehouder	Gabriëls

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Invulling en uitvoering geven aan het beleidsprogramma Monumenten 2020-2023 'Monumenten behouden, benutten én beleven'. Rol Provincie: <i>initiator, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier, partner</i>	Gerealiseerd. Met het beleidsprogramma Monumenten zijn tientallen eigenaren van molens, kerken, kastelen, klein erfgoed etc. ondersteund middels subsidie bij de duurzame instandhouding van dit bijzondere erfgoed voor toekomstige generaties. Zonder steun van de Provincie zou de algehele staat van onderhoud van alle rijksmonumenten in Limburg verslechteren.	2, 3, 4
2. Bijdragen aan de instandhouding van rijks- en gemeentelijke monumenten door de (urgente) restauratie van deze gebouwen financieel te ondersteunen. Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. Tien monumenten binnen onze provincie zijn door middel van onze subsidie aan de slag met het restaureren van urgente opgaves aan het monument om zo dit bijzondere erfgoed duurzaam te behouden voor toekomstige generaties. Daarbij wordt de lokale gemeenschap betrokken, het verhaal van het monument actief uitgedragen en heeft het monument na afronding van de restauratie een duurzame economische, toeristische en/of maatschappelijke functie. De regeling loopt nog tot 1 november 2023.	2, 3, 4
3. Invulling en uitvoering geven aan het kerkenprogramma inclusief subsidieregeling waarbij kerken in Limburg worden ondersteund bij de restauratie, herbestemming en verduurzaming/toegankelijk maken van het gebouw.	Gerealiseerd. De subsidieregeling kerken is in augustus 2022 vernieuwd en vanaf dat moment opengesteld voor alle Limburgse monumentale kerkgebouwen. Dit is gedaan om het maatschappelijk rendement	2, 3, 4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
Rol Provincie: <i>toetser, ondersteuner, subsidiënt, financier, partner</i>	van ons beleid te vergroten en zoveel mogelijk kerken voor onze gemeenschap te behouden. Er zijn na de openstelling in augustus twee kerken beschikt uit de kerkenregeling. Aanvullende aanvragen worden in 2023 verwacht.	
4. Bijdragen aan het noodzakelijk onderhoud van geselecteerde categorieën monumenten door middel van de Monulisaregeling. Rol Provincie: <i>toetser, ondersteuner, subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. De regeling is met 50 verleningen in 2022 een succesvolle regeling te noemen. Hierdoor zijn kerken in de openbare eredienst, molens en groen erfgoed ondersteund in de onderhoudskosten van het rijksmonument.	3, 4
5. Evalueren en mogelijk vervolgen subsidieregeling Archeologie en Klein Limburgs Erfgoed en subsidieregeling Participatie. Rol Provincie: <i>toetser, ondersteuner, subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. De regeling is intern geëvalueerd en voortgezet. Er bleek veel vraag naar ondersteuning voor archeologieprojecten en projecten op het gebied van klein Limburgs erfgoed. De subsidieregeling loopt nog tot 1 december 2023.	3, 4

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streefwaarde	Jaar
1	Aantal ondersteunde rijks- en/of gemeentelijke monumenten met een (urgente) restauratieopgave.	0	10	15	2022
2	Aantal ondersteunde kerken in het kader van het kerkenprogramma 2020-2023.	12	14	20	2023
3	Aantal ondersteunde projecten door middel van de Monulisaregeling.	0	50	15	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Ad 1. De streefwaarde van 15 is gebaseerd is op het aantal projecten. In 2022 zijn er 10 projecten binnen de subsidieregeling restauratie monumenten 2022-2023 gesubsidieerd. Binnen de gehele looptijd van de regeling (tot 1 november 2023) zal de streefwaarde van 15 worden behaald. Het inhoudelijke resultaat 'bijdragen aan de instandhouding van rijks- en gemeentelijke monumenten door de (urgente) restauratie van deze gebouwen financieel te ondersteunen' is daarmee met een aantal van 10 projecten in 2022 wel gerealiseerd en wordt voortgezet in 2023.

Bron: Beleidsprogramma Monumenten 2020-2023 en de lijst van gesubsidieerde projecten uit het beleidsprogramma Monumenten 2020-2023 (toezegging 9195 en bijbehorende mededeling portefeuillehouder GS 17-01-2023).

Product	2.2.4. Archeologie
Portefeuillehouder	Gabriëls

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Wij geven invulling en uitvoering aan het beleidsprogramma Archeologie 2020-2023 'De kracht van Archeologie, ontsluiten, vertellen, verbinden en toepassen'.</p> <p>Rol Provincie: <i>initiator, ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Wij hebben uitvoering gegeven aan door uw Staten d.d. 20 januari 2020 vastgestelde beleidsprogramma Archeologie 2020-2023 'De kracht van Archeologie, ontsluiten, vertellen, verbinden en toepassen'.</p>	4
<p>2. De bekendheid van Limburgers met het archeologisch verleden wordt vergroot door bruikleenovereenkomsten af te sluiten met andere partijen, waaronder heemkundekringen, (streek)musea en gemeenten.</p> <p>Rol Provincie: <i>houder en beheerder Provinciaal depot voor bodemvondsten</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Vanuit de rol als deponhouder Provinciaal Depot voor Bodemvondsten zijn 13 bruikleenovereenkomsten gesloten met andere partijen. Hierdoor hebben inwoners van Limburg op diverse plekken in Limburg kennis kunnen maken met het archeologisch verleden van Limburg.</p>	4
<p>3. Verder uitbouwen en verankeren van de Via Belgica.</p> <p>Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>In 2022 is gewerkt aan de verankering van Via Belgica. Dit heeft o.m. geresulteerd dat met ingang van 1 januari 2023 een nieuwe projectleider Via Belgica is begonnen. Met haar standplaats bij de gemeente Heerlen, waar zij tevens projectleider Romeins verleden is, draagt de nieuwe projectleider Via Belgica zorg voor de inbedding van Via Belgica in het verhaal van Romeins Zuid-Limburg.</p> <p>In 2022 heeft Via Belgica een subsidie ontvangen vanuit de GROS-middelen uit de Regio Deal Parkstad Limburg. Deze zijn in 2022 ingezet voor laagdrempelige grensoverschrijdende samenwerking met Duitse partners en zijn ook in 2023 hiervoor beschikbaar. Hiermee bouwt Via Belgica aan nieuwe partnerschappen, meer zichtbaarheid van en verbondenheid met het Romeins verleden in de regio.</p>	
<p>4. Evaluatie en besluitvorming over vervolg van De Vondst.</p> <p>Rol Provincie: <i>initiator, ondersteuner, procesmanager, financier, partner, ondernemer</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>De publieksfunctie van De Vondst is geëvalueerd. Op basis van de evaluatie zijn vier scenario's voor de toekomst van de publieksfunctie opgesteld. Het College van GS hebben op 22 november 2022 ingestemd met het nader uitwerken van scenario 1 (stoppen) en scenario 3</p>	4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	(uitbesteden externe publiekspartner). Daarnaast zijn de restantmiddelen overgeheveld naar 2023, zodat de publiekfunctie ten tijde van de nadere uitwerking geopend blijft. Provinciale Staten zijn hierover geïnformeerd middels een mededeling pfh. (GS DOC-00351324).	
<p>5. Verder uitbouwen en verankeren van de Archeo Route Limburg. Rol Provincie: <i>initiator, ondersteuner, subsidiënt, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd. Middels het Oda aan de Maas programma hebben Limburg Marketing, Limburgs Museum, RCE, RWS en diverse Limburgse gemeenten intensief samengewerkt. Mede binnen dit programma zijn er 17 nieuwe locaties en 7 fietsroutes toegevoegd. Binnen het midden Limburgse CmK-programma DOEN! is een basisschoolwandeling ontwikkeld die via het onderwijsplatform reizen in de tijd ontsloten is.</p>	4
<p>6. De archeologische verplichtingen binnen de archeologische monumentenzorg worden ingevuld vanuit een kostenbewuste en efficiënte opstelling. Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd. In 2022 is de eerder ingeslagen weg voortgezet door gebruikmaking van de ontwikkelde producten en methoden. Bijvoorbeeld in Maaspark Well, Neer Wijnaerdenen, de Diepeling, Grubbenvorst Raaieind, uitbreiding VDL Nedcar en binnen het HWBP programma. Met initiatiefnemers, adviseurs en onderzoeksbedrijven worden steeds maatwerkprogramma's ontwikkeld op basis van opgedane kennis en nieuwe inzichten om verdere efficiëntie van archeologisch onderzoek te behalen (conform Amendement 49).</p>	4
<p>7. Evalueren en mogelijk vervolgen subsidieregeling Archeologie en Klein Limburgs Erfgoed en subsidieregeling Participatie. Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, subsidiënt, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd. De regeling is intern geëvalueerd en voortgezet. Er bleek veel vraag naar ondersteuning voor archeologieprojecten en projecten op het gebied van klein Limburgs erfgoed. De subsidieregeling loopt nog tot 1 december 2023.</p>	3 en 4

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
2	Aantal gesloten bruikleenovereenkomsten met andere partijen.	0	13	12	2022
3	Uitbreiden (euregionale) partnerschappen.	0	1	1	2022
4	Evaluatie en besluitvorming over vervolg van De Vondst.	0	2	2	2022
5	Aantal nieuwe Archeo Route Locaties.	0	17	8	2022
6	Bevoegd gezag rol wordt ingevuld vanuit een kostenbewuste en efficiënte opstelling. Aantal nieuwe projecten waar werkwijze wordt toegepast.	0	1	1	2022
7	Evaluatie en mogelijk vervolg van de subsidieregelingen 'Archeologie en Klein Limburgs Erfgoed' en 'Participatie'.	0	2	2	2022

Product	2.2.5. Regionale Media
Portefeuillehouder	Van Toorenborg

In het kader van de Mediawet heeft de Provincie de wettelijke taak om advies uit te brengen aan het Commissariaat van de Media (CvdM over de vraag of de mediaraad (voorheen Stichtingsraad) van de regionale publieke media-instelling voldoet aan de criteria over de samenstelling van de mediaraad. Echter als gevolg van een wijziging in de Mediawet is de aanwijzing van Stichting Omroep Limburg als regionale publieke media-instelling voor de provincie Limburg verlengd. Deze aanwijzing was geldig tot 3 september 2022, maar blijft als gevolg van de wetwijziging gelden tot en met 31 december 2025. Wij ontvangen t.z.t van het CvdM bericht (eind 2024/begin 2025) over de start van de procedure voor de termijn vanaf 2026. In het kader van die procedure vindt dan de uitvoering van de wettelijk taak van de Provincie plaats.

Wat heeft het ons gekost?

€ x 1.000

Begrotingsprogramma 2.2 Cultuur	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
2.2.1. Cultuur	25.587	8.350	33.937	32.312	1.625	V
2.2.2. Erfgoed	2.189	821	3.010	2.556	453	V
2.2.3. Monumenten	7.193	1.114	8.307	3.668	4.639	V
2.2.4. Archeologie	884	613	1.497	761	736	V
2.2.5. Regionale media	0	0	0	0	0	-
	35.853	10.898	46.751	39.298	7.453	V
<i>Personele lasten</i>	2.316	113	2.429	2.372	57	
<i>Kapitaallasten</i>	1.379	-1	1.378	1.377	1	
Totaal lasten	39.548	11.009	50.557	43.047	7.511	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
2.2.1. Cultuur	3.733	1.969	5.702	5.702	0	V
2.2.3. Monumenten	1.939	0	1.939	1.968	-30	V
2.2.4. Archeologie	0	0	0	67	-67	V
Totaal baten	5.672	1.969	7.641	7.737	-96	V
Totaal saldo van baten en lasten	-33.876	-9.040	-42.916	-35.309	-7.607	V
Mutatie reserves						
<i>Onttrekking reserves</i>						
Bruteringsreserve Limburgs Museum	206	-19	187	957	-770	
Bruteringsreserve provinciale gebouwen	83	-1	82	579	-497	
Bruteringsreserve Creative City	706	0	706	706	0	
Totaal onttrekkingen	995	-20	976	2.242	-1.267	
Saldo mutatie reserves	995	-20	976	2.242	-1.267	
Resultaat	-32.881	-9.060	-41.941	-33.067	-8.874	V

Financiële toelichting

Van begrotingsprogramma 2.2 Cultuur resteert een voordelig resultaat van € 8,87 mln. ten opzichte van de begroting. De gerealiseerde reguliere middelen zijn per saldo € 7,55 mln. voordeliger dan geraamd. De belangrijkste verschillen lichten wij als volgt toe.

Cultuur

Binnen dit product resteert een voordelig verschil in de reguliere middelen van € 1,63 mln. Dit betreft voordelige lasten. De belangrijkste verschillen worden hieronder toegelicht:

Beleidsprogramma en Beleidsontwikkeling Cultuur

Voor de continuering van het provinciaal Cultuurbeleid en conform de uitvoering van het Beleidsprogramma Cultuur 2022-2023 "Veerkracht van Cultuur" (PS 17-12-2021) wordt een bedrag van € 0,48 mln. overgeboekt.

Compensatie corona Culturele instellingen

Via de Meicirculaire Provinciefonds d.d. 31 mei 2022 hebben we middelen ontvangen voor hulp bij het overleven van de gevolgen van de coronacrisis, in lijn met het Beleidsprogramma Cultuur 2022-2023 en de provinciale coulanccemaatregelen. Een deel van dit bedrag ad € 0,24 mln. wordt nog ingezet in 2023, en dus overgeboekt.

Subsidieregelingen

Voor de uitvoering van diverse lopende subsidieregelingen wordt een bedrag van € 0,84 mln. overgeboekt, zoals (bovenlokale) evenementen, impuls culturele infrastructuur, culturele voorzieningen en brede participatieregeling.

Erfgoed

Binnen dit product resteert een voordelig verschil in de reguliere middelen van € 0,45 mln. Dit betreft voordelige lasten. De belangrijkste verschillen worden hieronder toegelicht:

Beleidsbrief Erfgoed 2022-2023 'De kracht van Erfgoed'

In deze beleidsbrief Erfgoed zijn de activiteiten en middelen voor erfgoed vastgelegd (GS-besluit 21-12-2021). Voor de uitvoering van deze beleidsbrief wordt het restantbedrag 2022 van € 0,07 mln. overgeboekt naar 2023.

Subsidieregelingen

Voor de uitvoering van diverse lopende subsidieregelingen wordt een bedrag van € 0,39 mln. overgeboekt, zoals de subsidieregeling lokale en regionale musea en de subsidieregels Erfgoed.

Monumenten

Binnen dit product resteert een voordelig verschil in de reguliere lasten van € 4,64 mln. en een voordelig verschil in de baten van € 0,03 mln. De belangrijkste verschillen worden hieronder toegelicht:

Beleidsprogramma Monumenten 2020 - 2023 'Monumenten behouden, benutten en beleven'

Voor de continuering van dit beleidsprogramma wordt het restantbedrag 2022 van € 1,74 mln. overgeboekt naar 2023. De baten van € 0.03 mln. hebben betrekking op de bijdragen voor de uitvoering dienstverleningsovereenkomst tussen Provincie Limburg en gemeenten voor de realisatie van de Erfgoedkaart Limburg. Deze overeenkomsten hebben een looptijd tot 1 januari 2024.

Subsidieregelingen

Voor de uitvoering van diverse lopende subsidieregelingen wordt een bedrag van € 2,95 mln. overgeboekt, zoals de subsidieregeling klein Limburgs erfgoed, Restauratie monumenten, Kerkenprogramma en Monulisa.

Archeologie

Binnen dit product resteert een voordelig verschil in de reguliere lasten van € 0,74 mln. en een voordelig verschil in de baten van € 0,07 mln. De belangrijkste verschillen worden hieronder toegelicht:

Beleidsprogramma Archeologie 2020-2023 'De kracht van archeologie. Ontsluiten, vertellen, verbinden, toepassen'

Voor de continuering van dit beleidsprogramma wordt het restantbedrag 2022 van € 0,32 mln. overgeboekt naar 2023. De baten van € 0.07 mln. hebben betrekking op de bijdragen van gemeenten voor de uitvoering van het Convenant Via Belgica 2020-2023.

Subsidieregelingen

Voor de uitvoering van de Subsidieregeling Archeologie en Klein Limburgs Erfgoed wordt een bedrag van € 0,42 mln. overgeboekt.

2.3. Sport

Het programma Sport zet in op het stimuleren van deelname aan sport- en beweegactiviteiten en het stimuleren van talentontwikkeling en zet haar verbindende kracht ten behoeve van andere beleidsvelden in. 20% van de Limburgers is lid van een sportbond of –vereniging terwijl er daarnaast een steeds grotere groep mensen individueel/ongeorganiseerde sport bedrijven. Sport is daarmee een bindende factor binnen onze samenleving met een grote betrokkenheid van vele vrijwilligers.

Wat niemand echter wist, is hoe de wereld in 2020 en 2021 op zijn kop zou staan als gevolg van het COVID-19 virus, ofwel corona. Waar normaal het voorjaar in het teken staat van grote sportevenementen zoals de Amstel Gold Race en gedurende het jaar andere grote (top-)sportevenementen plaatsvinden, zoals Iron Man, gingen deze in 2021 in aangepaste vorm door of bleef het rond sommige evenementen noodgedwongen nog stil. Ook breedtesport kwam langdurig stil te liggen. Samen trainen en wedstrijden spelen werd gereduceerd tot een work-out in de huiskamer of een individueel rondje hardlopen met alleen de klok als tegenstander.

Desalniettemin bleef het sportveld sportief en niet stil zitten. Al snel werd digitaal samen komen en sporten de norm. Reikhalzend werd uitgekeken naar de versoepelingen van de maatregelen rondom COVID-19, waardoor samen sporten en trainen weer mogelijk werd.

Door te investeren in sport en bewegen via de sporttakplatforms waarbij breedtesport, talentontwikkeling, topsport en evenementen in samenhang worden versterkt, dragen we eraan bij dat meer Limburgers de mogelijkheid krijgen om te sporten en bewegen. Daarnaast kan de Limburgse jeugd haar talent ontplooiën in de eigen omgeving. In 2021 is de landelijke infrastructuur ten behoeve van de ondersteuning van nationale trainingsprogramma's gewijzigd, zodat deze voor de Provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg plaatsvindt vanuit Centrum voor Topsport en Onderwijs (CTO) Zuid te Eindhoven.

Evenals de gemeenten en sportbonden, sluiten we met de uitvoering van het provinciale sportbeleid ook aan bij de uitgangspunten van het Nationaal Sportakkoord om de sportinfrastructuur in Nederland op lange termijn te borgen en te versterken. Samen met andere Provincies worden onder andere de gevolgen van corona voor de sport in Nederland afgestemd en aandacht bij het Rijk gevraagd om de sportsector te ondersteunen waar dat nodig is.

Bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma Sport 2022-2023 houden we rekening met voornoemde maatschappelijke ontwikkelingen.

Wat willen we bereiken?

We willen dat alle Limburgers door sport en bewegen mentaal en fysiek gezond blijven en zich positief kunnen ontwikkelen. We streven ernaar om sport te verbinden met andere maatschappelijke activiteiten en sectoren zoals toerisme, economie/innovatie, openbare ruimte, natuur en onderwijs. Dit doen we onder meer via onze subsidierelaties met de sporttakplatforms. Het uitgangspunt hierbij is dat een sporttakplatform zelf de verantwoordelijkheid neemt in het vraagstuk hoe de betreffende sporttak in Limburg versterkt kan worden. Ook streven we ernaar om de kracht van sport in te zetten bij de branding van Limburg en wordt de (top)infrastructuur benut om samenwerking aan te gaan op eureginaal en internationaal niveau.

Het ontwikkelen van de Sportzones in Noord-, Midden- en Zuid-Limburg is conform het Beleidskader Sport 2020 – 2023 geen doel op zich meer. Gemeentelijke ambities op het terrein van breedtesport, talentontwikkeling en evenementen worden zoveel mogelijk ondersteund via de provinciale sporttakplatforms, Stichting IKS, Jeugdfondssport Limburg en via de uitvoering van Amendement 45 Kuntzelaers-van Bijnen cs, inzake 'Sport maakt alle Limburgers sterker' (PS 12-12-2019) voor de doelgroepen basisschooljeugd en senioren.

De ondersteuning voor de (top)sport is vanuit één efficiënte onafhankelijke ondersteuningsstructuur ingericht, die vraaggericht steun geeft aan de talentontwikkeling/topsport en de breedtesport in Limburg, voor zover dit maatschappelijke taken betreft en aansluit bij het Beleidskader Sport 2020-2023. Net als bij product 2.2.1. Cultuur willen wij bezien of de huidige structuur van de steunfuncties (nog) aansluit op wensen en behoeften van hen, die ondersteund moeten/ willen worden.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: De provinciale middelen gaan zoveel mogelijk rechtstreeks naar de sport zelf. De inhoudelijke en financiële keuzes bij deze sporten dienen door de sport(takplatforms) zelf genomen te worden.

Criterium 2: De provinciale sportinfrastructuur op het terrein van top- en breedtesport en talentontwikkeling is zo efficiënt mogelijk ingericht, zodat (top-)sporters, verenigingen, vrijwilligers, gemeenten en andere betrokken stakeholders optimaal worden ondersteund om de maatschappelijke waarde van sport en bewegen te behouden en te versterken.

Criterium 3: Sport en bewegen moet toegankelijk zijn voor iedereen in de Limburgse samenleving, ook voor de kansarme doelgroep. Ondersteuning hiervan verloopt via Stichting IKS, Jeugdfondssport Limburg, de sporttakplatforms en de uitvoering van Amendement 45 voor de doelgroepen basisschooljeugd en senioren.

Maatschappelijk effect?

De uitvoering van het provinciale sportbeleid heeft bijgedragen aan:

- veel sport- en beweegactiviteiten, in het bijzonder voor kwetsbare groepen zoals basisscholieren en senioren, ondanks corona en de daaraan gerelateerde beperkende maatregelen in het voorjaar;
- voortdurende stimulering van een actieve en gezonde leefstijl van Limburgers van alle leeftijdscategorieën;
- het continueren van de provinciale ondersteuning van goed beweegaanbod voor Limburgse senioren;
- het opleiden van 286 jeugdtrainers, waardoor kinderen op een verantwoorde wijze in verenigingsverband kunnen (blijven) sporten;
- een groot en veelzijdig breedtesportaanbod van de Limburgse sporttakplatforms waarmee duizenden mensen continu en nog meer incidenteel (bijvoorbeeld door grote evenementen) worden bereikt;
- de uitvoering van grote top- én breedtesportevenementen (waaronder de Amstel Gold Race, de Ironman Maastricht, het JIM, de Venloop, de Tour de Dumoulin), waardoor niet alleen Limburgers tot meer beweging worden gestimuleerd maar ook sport(st)ers uit heel Nederland en het buitenland worden aangetrokken en gecharmeerd van de mogelijkheden die Limburg ook voor hen biedt;
- positieve (indirecte) effecten op een groot aantal andere beleidsvelden zoals sociale cohesie en innovatie, economie en toerisme, natuur en milieu, ruimte en leefomgeving, door sport als middel te gebruiken;

- het voortbestaan van een veilige en kwalitatief hoogwaardige omgeving waarin talenten en topsport(st)ers van 13 verschillende sporttaken zich kunnen blijven ontplooiën en ontwikkelen;
- meer bewustheid van Limburgers ervoor van welk groot belang sporten en bewegen kunnen zijn niet alleen voor gezondheid en vitaliteit van het individu, maar ook op bovenstaande raakvlakken – in de context van de pandemie, maar ook ver erover heen.

Wat hebben we bereikt?

Het jaar 2022 is het derde jaar van het Beleidskader Sport 2020-2023 Limburg Sport!. In 2022 is op basis van het in 2021 vastgestelde Uitvoeringsprogramma Sport 2022-2023 uitvoering gegeven aan het provinciale sportbeleid. Het eerste kwartaal van 2022 stond nog in het teken van de coronacrisis. Sporten en bewegen spelen een belangrijke rol in het herstel van de publieke gezondheid na de coronacrisis. Door subsidieverleningen aan de sporttakplatforms, Iedereen Kan Sporten Limburg, het Jeugdfonds Sport en sport- en beweegprojecten voor specifieke doelgroepen, droegen we eraan bij dat meer Limburgers konden sporten en bewegen. Ook de Limburgers voor wie dit, om wat voor reden dan ook, niet vanzelfsprekend was. Doelgroepen waarop wij ons specifiek richtten, waren mensen met een beperking, jongeren in het primair onderwijs en senioren in een kwetsbare positie.

Evenals in 2021 is in 2022 weer uitvoering gegeven aan het werkplan van Iedereen Kan Sporten Limburg, het sporttakplatform voor sporters met een beperking. Met één provinciale subsidieverlening is tevens uitvoering gegeven aan het werkplan van de Stichting Bijzonder in Beweging en de Provinciale Vervoersregeling gehandicapte sporters. Hiermee wordt invulling gegeven aan de infrastructuur voor gehandicapten sport.

Door subsidieverlening aan KBO Limburg zijn zij in staat gebracht om het provinciaal steunpunt Meer Bewegen voor Ouderen (MBvO) Limburg uit te voeren. Door uitvoering van dit steunpunt draagt KBO Limburg bij aan het behoud en de ontwikkeling van kwalitatief goed beweegaanbod voor Limburgse senioren. Dit aanbod brengt wekelijks duizenden senioren in beweging. Hierover zijn Provinciale Staten middels een mededeling portefeuillehouder geïnformeerd (31 augustus 2022 – GS DOC-00317560).

Naast het uitvoeren van breedtesportactiviteiten hebben de sporttakplatforms ook talentontwikkeling, topsport en sportevenementen in samenhang ondersteund. Daarnaast konden zowel topsport-evenementen (waaronder Amstel Gold Race, Iron Man, Jumping Indoor Maastricht) als breedtesportevenementen plaatsvinden door financiële ondersteuning via de subsidieregeling sportevenementen 2022-2023, waarover Provinciale Staten middels een mededeling portefeuillehouder zijn geïnformeerd (12 april 2022 - GS DOC-0023817). Deze evenementen brachten duizenden mensen van binnen en buiten Limburg samen, lieten hen bewegen en genieten van de sport.

In 2022 is met de subsidieregeling Opleiden Jeugdtrainers 2021-2022 voor het derde achtereenvolgende jaar uitvoering gegeven aan de motie 2515 Heldens c.s. 'Steun voor jeugdtrainers bij verenigingen'.

Op het gebied van de fysieke (sport) infrastructuur is een provinciale lening verstrekt aan Watersley Sports & Talentpark ter grootte van € 5 mln. voor de doorontwikkeling en verduurzaming van deze sportomgeving. Hierdoor wordt een bijdrage geleverd aan de duurzame versterking van de ondersteunings- en infrastructuur voor de ontwikkeling van talentontwikkeling en topsport in Limburg, Nederland en de Euregio. Specifiek ten behoeve van de wielersport is een subsidie verstrekt aan gemeente Leudal voor de realisatie van een veilige wielersportomgeving aldaar, waarover Provinciale

Staten middels een mededeling portefeuillehouder zijn geïnformeerd (21 juni 2022 - GS DOC-00284195).

Zoals opgenomen in het beleidskader Sport 2020-2023 monitoren wij het beleidskader Sport middels een voortgangsrapportage. In 2022 is de voortgangsrapportage 2021 aan Provinciale Staten toegezonden (29 september 2022 - GS DOC-00337519).

Wat hebben wij er in 2022 voor gedaan?

Product	2.3.1. Sport
Portefeuillehouder	Van Toorenborg

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>Wij geven invulling en uitvoering aan het, op basis van het Collegeprogramma Vernieuwend Verbinden, eind 2019 vastgestelde provinciaal sportbeleid voor de periode 2020 – 2023.</p> <p>Dit betekent dat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het Beleidskader Sport 2020-2023 wordt uitgevoerd op basis van een Uitvoeringsprogramma Sport. Rol Provincie: <i>partner, initiatiefnemer, procesmanager, subsidiënt</i> 	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Het jaar 2022 stond gedurende de 1^e helft van het jaar nog in het teken van corona, maar steeds meer activiteiten konden in de loop van het jaar weer worden uitgevoerd. Via de 13 sporttakplatforms is de breedtesport, talentontwikkeling, topsport en evenementen in samenhang ondersteund. De uitvoering van de motie 2515 en amendement 45 is gecontinueerd. De voortgangsrapportage sport 2021 is opgesteld. De Nadere Subsidieregels Sportevenementen 2022-2023, de Nadere Subsidieregels Sport 2023 en Nadere Subsidieregels sport en bewegen voor het primair onderwijs en senioren 2022-2023 zijn vastgesteld.</p>	1, 2, 3
<ol style="list-style-type: none"> 2. De nieuwe provinciale ondersteuningsorganisatie in uitvoering is: Rol Provincie: <i>partner, initiatiefnemer, procesmanager, subsidiënt</i> 	<p>Deels gerealiseerd.</p> <p>Door subsidieverlening aan Stichting Team Limburg Sport is in 2022 uitvoering gegeven aan de steunfunctietaken voor top- en breedtesport. Daarnaast is in 2022 gewerkt aan de inrichting van de steunfunctie vanaf 2023. Dit heeft geleid tot een opdrachtverlening aan een externe partij voor de uitvoerende taken t.a.v. topsport en talentontwikkeling. De continuïteit van uitvoering van deze taken is daardoor geborgd. Het interne sportloket, dat uitvoering zal geven aan de publieke taken van de steunfunctie sport, wordt in Q1-2023 operationeel.</p>	2
<ol style="list-style-type: none"> 3. De uitvoering van het sportbeleid bij alle sporttakken loopt via de werkplannen van de 	<p>Gerealiseerd.</p>	1,3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
provinciale sporttakplatforms. Rol Provincie: <i>partner, initiatiefnemer, procesmanager, subsidiënt</i>	Alle sporttakplatforms hebben een werkplan ingediend, waarop subsidieverlening heeft plaatsgevonden. Met elk platform is een ambtelijk voortgangsgesprek en een bestuurlijk overleg gevoerd. Daar waar door corona de werkplannen een iets andere invulling hebben gekregen is maatwerk toegepast.	
4. De uitvoering van de provinciale infrastructuur voor sport en bewegen voor gehandicapten loopt via het werkplan van het provinciale sporttakplatform voor gehandicapten sport Stichting IKS Limburg. Rol Provincie: <i>partner, initiatiefnemer, procesmanager, subsidiënt</i>	Gerealiseerd. Iedereen Kan Sporten Limburg heeft een werkplan ingediend waarop subsidieverlening heeft plaatsgevonden. Aan de hand van het werkplan van Iedereen Kan Sporten, maar ook van Bijzonder in Beweging en de Provinciale Vervoersregeling gehandicapte sporters, zijn vele honderden sporters met een beperking in de gelegenheid gesteld om deel te nemen aan sport- en beweegactiviteiten.	3
5. De uitvoering van de ondersteuningsstructuur voor kansarme jongeren op het gebied van sport en bewegen loopt via het werkplan van Jeugdfondssport Limburg. Rol Provincie: <i>partner, subsidiënt</i>	Gerealiseerd. Het Jeugdfonds Sport heeft in 2022 in heel Limburg 5.280 unieke kinderen middels een bijdrage in de gelegenheid kunnen stellen om te gaan sporten.	3
6. Grote sportevenementen die een meerwaarde opleveren voor Limburg op basis van de sportevenementenmatrix worden ondersteund. Rol Provincie: <i>subsidiënt, financier, partner, ondernemer</i>	Gerealiseerd. Via de subsidieregeling sportevenementen 2022-2023 zijn er in 2022 negen subsidieaanvragen gehonoreerd die zijn getoetst aan de sportevenementenmatrix.	2

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Het Beleidskader Sport 2020 – 2023 is uitgevoerd op basis van het door GS vastgestelde Uitvoeringsprogramma Sport 2022-2023.	0	1	1	2022
2-5	Beoordeling en beschikking van werkplan en begroting van de provinciale ondersteuningsorganisatie en begrotingsinstelling.	0	2	1	2022
3-4	Aantal goedgekeurde werkplannen en begroting van de sporttakplatforms inclusief het provinciale sporttakplatform Iedereen kan Sporten.	0	14	14	2022
6	Aantal ondersteunde sportevenementen op basis van de sportevenementenmatrix zoals opgenomen in het beleidskader, die uitwerking krijgt in het uitvoeringsprogramma sport 2022-2023.	0	9	3	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Bij de prestatie-indicator 'Beoordeling en beschikking van werkplan en begroting van de provinciale ondersteuningsorganisatie en begrotingsinstelling' is een onjuiste streefwaarde opgenomen. De streefwaarde had hier 2 moeten zijn, omdat het hier gaat om de provinciale ondersteuningsorganisatie Team Limburg Sport en begrotingsinstelling Jeugdfonds Sport. Van beide organisaties is in 2022 het werkplan beoordeeld en geschikt. De eindwaarde is dan ook 2.

Wat mag het kosten?

Begrotingsprogramma 2.3 Sport	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
Reguliere middelen						
2.3.1. Sport	4.146	1.358	5.504	4.304	1.200	V
Personele lasten	495	24	519	507	12	
Totaal lasten	4.641	1.382	6.023	4.811	1.212	V
Baten						
Totaal baten	0	0	0	0	0	-
Totaal saldo van baten en lasten	-4.641	-1.382	-6.023	-4.811	-1.212	V
Mutatie reserves						
Toevoeging reserves						
Risicoreserve financieel instrumentarium SIS	0	50	50	50	0	
Saldo mutatie reserves	0	-50	-50	-50	0	
Resultaat	-4.641	-1.432	-6.073	-4.861	-1.212	V

Financiële toelichting

Binnen dit product resteert een voordelig verschil in de reguliere lasten van € 1,20 mln. ten opzichte van de begroting. De belangrijkste verschillen lichten wij als volgt toe:

Beleidsprogramma Sport 2020-2023

PS hebben op 13 december 2019 dit programma vastgesteld en ingestemd met het inzetten van de hieraan gekoppelde middelen. Deze middelen zijn begroot voor de periode 2020-2023. Het zijn indicatieve bedragen per jaar en dienen voor de uitvoering van het kader beschikbaar te blijven. Het restantbedrag in 2022 van € 0,15 mln. wordt dan ook hiervoor overgeboekt naar 2023. Daarnaast is de subsidie aan de Stichting Team Limburg Sport lager vastgesteld dan de oorspronkelijke raming (mededeling portefeuillehouder DOC-00214914). Hierdoor valt er een bedrag vrij van € 0,33 mln. ten gunste van de algemene middelen.

Subsidieregelingen

Voor de uitvoering van diverse lopende subsidieregelingen wordt een bedrag van € 0,72 mln. overgeboekt, zoals Sportevenementen, Sport en bewegen voor Senioren en Jeugd, Subsidieregeling Opleiding jeugdtrainers.

2.4. Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra

Dit programma richt zich op de ontwikkeling van kleine kernen, wijken, buurten en dorpen in Limburgse gemeenten ter versterking van het woon-, vestigings- en leefklimaat voor onze inwoners.

Met het vernieuwen c.q. toekomstbestendig maken van kleine kernen, wijken, buurten en dorpen spelen we in op de dynamiek in onze samenleving. Onder invloed van tal van ontwikkelingen (gedrag, bevolkingssamenstelling, klimaat, economie, inzichten in de stedenbouw etc.) veranderen de eisen aan de functionele en ruimtelijke inrichting voortdurend. De beschikbaarheid van betaalbare woonruimte, de inrichting van de openbare ruimte en de bereikbaarheid van voorzieningen zijn enkele belangrijke thema's waar continu aan gewerkt moet worden om de leefomgeving en leefkwaliteit van onze inwoners, zowel per wijk als in regionaal verband, aantrekkelijk en veilig te houden en te laten voldoen aan de opgaven die voortvloeien uit de ontwikkelingen op het gebied van energie en klimaat. Deze ambitie vraagt niet alleen om een integrale en gebiedsgerichte aanpak, maar ook om een aanpak op verschillende niveaus: zowel op de schaal van een centrum, kern of wijk, als ook op regionale schaal. Verder vraagt de al genoemde dynamiek –naast beleid op hoofdlijnen- om flexibel opereren om optimaal in te kunnen spelen op kansen die zich voordoen. We zetten in op plannen waarvoor de beschikbaarheid van financiële middelen bij betrokken partijen, zowel overheden als eigenaren van vastgoed en potentieel investerende partijen, is verzekerd. Daarbij houden we ten aanzien van een adequate uitvoeringskracht bij gemeenten de vinger nauwgezet aan de pols d.m.v. periodieke (bestuurlijke) voortgangsoverleggen, zodat we tijdig en actief kunnen blijven (bij)sturen.

Wat willen we bereiken?

Wat betreft leefbaarheid heeft de Provincie de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in wijken, de grotere Limburgse steden en in de transformatie van Parkstad met IBA Parkstad en de Regiodeal Parkstad. De Regiodeal Parkstad bevindt zich in de afrondende fase, IBA Parkstad is inmiddels voor de buitenwereld met de IBA Expoweek in de zomer van 2022 afgerond. De administratieve afhandeling van IBA zal echter nog tot in 2025 duren, omdat dan pas alle beschikkingen zijn vastgesteld. Daarna wordt in de eerste helft van 2026 de BV ontbonden. Hoewel zowel IBA als de Regiodeal een positieve fysieke en ruimtelijk economische impuls aan de Parkstadregio hebben gegeven staat de leefbaarheid in wijken, dorpen en kernen nog steeds onder druk. Door vergrijzing en ontgroening is het op sommige plekken lastig om voorzieningen en verenigingen te behouden. Daarnaast is er te weinig doorstroming op de woningmarkt en zijn vraag en aanbod niet altijd in balans. Een nieuwe ronde van mogelijke Regiodeals zal de aanpak hiervan doorzetten.

Limburg streeft naar aantrekkelijke vitale kleine kernen, wijken, buurten en dorpen in regionaal verband ter versterking van de leefomgeving en het vestigingsklimaat en de complementariteit tussen gemeenten onderling, ook grensoverschrijdend. Met een gerichte, gezamenlijke inzet vanuit alle beleidsvelden willen we ook in de in eerdere bestuursperiodes benoemde herstructureringswijken samen met relevante partners en burgers de leefbaarheid verbeteren en de mismatch in de woningvoorraad terugdringen. Daarbij maken we gebruik van de IBA Parkstad-aanpak evenals van de in 2019 gemaakte afspraken met het Rijk voor de Regiodeal Parkstad.

Centraal in de aanpak staat daarbij de woonopgave: doorstroming, betaalbaarheid, koop en huur, doelgroepen (starters, jonge gezinnen, ouderen, arbeidsmigranten, statushouders, beschermd wonen), versnellen, afstemmen vraag/aanbod en preventief sturen op kwaliteit. Onvoldoende doorstroming is een belangrijke bottleneck in de huisvesting.

Het versneld beschikbaar komen van de juiste woonruimte op de juiste plaats draagt bij aan een oplossing. Dat veronderstelt maatwerk en dus kennis van vraag en aanbod op verschillende niveaus. Maar ook het verkennen van en inspelen op nieuwe woonvarianten (flexwonen, tiny houses, hofjeswoningen, tijdelijke woonruimte, kluswoningen), technische innovaties (digitale ondersteuning in zorgvragen/domotica) en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen (nabijheid van voorzieningen c.q. faciliteiten op gebied van welzijn en leefbaarheid).

Naar aanleiding van een eerste tussenevaluatie aan het einde van de eerste tranche Kwaliteit Limburgse Centra (KLC) op 12 maart 2021 is onder andere besloten om middels nieuw te sluiten samenwerkingsagenda's waar mogelijk extra aandacht te gaan geven aan het bevorderen van het aanbod goedkope (koop-)woningen en het aanpakken van (retail)leegstand.

Tijdens de tweede en meest recente tussenevaluatie op 11 februari 2022 is besloten de termijn waarbinnen KLC-initiatieven in uitvoering moeten zijn met een jaar te verlengen tot 1 januari 2024. Hiermee wordt tegemoetgekomen aan de wens van Provinciale Staten om de gemeenten maximale flexibiliteit te bieden de goede plannen daadwerkelijk in uitvoering te brengen.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

criterium 1:

Limburg heeft aantrekkelijke en krachtige centra, kernen en wijken in regionaal verband.

criterium 2:

Via gebiedsgerichte investeringen in centra, kernen en wijken wordt een bijdrage geleverd aan passende en betaalbare woonruimte in een veilige, aantrekkelijke en gezonde omgeving met voldoende voorzieningen.

Wat hebben we bereikt en wat merken de Limburgers ervan?

De 24 gesloten samenwerkingsagenda's Kwaliteit Limburgse Centra voorzien in de versnelde realisatie van ruim 2.950 woningen met een totale (bouw) investeringsimpuls van ca € 729 mln., het reduceren van bestaande leegstand met ca 92.500 m² en een kwaliteitsimpuls groen en openbare ruimte van ca. 255.000 m². Een aanzienlijk deel van deze agenda's is inmiddels in uitvoering, doch de projecten zijn nog niet gereed. De overige (veelal recent gesloten) agenda's worden zodanig uitgewerkt door de gemeenten dat de hierin opgenomen projecten uitvoeringsgereed gemaakt worden en de werkzaamheden uiterlijk 1 januari 2024 kunnen starten. De werkelijke impact van deze plannen en het concrete effect van de beoogde resultaten is dus pas op termijn zichtbaar. Tegelijkertijd constateren wij dat er door initiatiefnemers positief wordt gecommuniceerd ten aanzien van de actieve KLC-aanpak door de provincie.

Product 'Stedelijke Ontwikkeling' richt zich op de ontwikkeling van steden en stedelijke regio's ter versterking van het vestigings- en leefklimaat. Het gaat om het samen met de gemeenten realiseren van gemaakte afspraken gericht op het ontwikkelen van een helder profiel van de vier grote Limburgse steden en van de middelgrote steden en centra met een regionale centrumfunctie. Het dossier 'Stedelijke Ontwikkeling' startte in de collegeperiode 2015-2019.

Reeds zichtbare resultaten hiervan zijn onder andere substantiële vermindering van commerciële (winkel)leegstand, renovatie en behoud van voorzieningen voor publieke ontmoetingsfuncties en herinrichting en vergroening van de openbare ruimten. Omstandigheden zoals marktwerking en de financiële gezondheid van gemeenten kunnen soms tot aanpassing van planning leiden. In periodieke bestuurlijke overleggen is met de gemeenten gesproken over deze omstandigheden en over de herijking van de afgesproken resultaten. In 2019 zijn herijkingen doorgevoerd voor de gemeenten Venlo, Maastricht, Sittard-Geleen, Heerlen, Weert en Roermond en voor Horst aan de Maas, Venray, Peel en Maas, Gulpen-Witterm middels aanpassing van de oorspronkelijke beschikkingen. Het project Peel en Maas (centrum Panningen) is in 2020 gerealiseerd en de provinciale subsidie is vastgesteld.

Verder zijn in 2022 de provinciale subsidies Stedelijke Ontwikkeling vastgesteld van Brunssum en Roermond. De laatste programma's zijn nu feitelijk ook zo ver om te worden afgerond en afgerekend in 2023.

Inzake IBA Parkstad Limburg is in de zomer van 2022, aan het einde van het Expojaar een End Term review opgeleverd. De End Term review is uitgevoerd door een onafhankelijk extern bureau (Orgfit). Op de 7 kerntaken voldoen er 5 aan het einde van de IBA volledig en 2 grotendeels. De burger zal zelf niet direct merken wat IBA heeft bereikt, omdat deze niet weet hoe bepaalde ontwikkelingen eruit hadden gezien als er geen IBA was geweest. Wat IBA vooral bereikt heeft, is het toevoegen van extra kwaliteit aan projecten, met name door de advisering van de quality board, zij heeft projecten versneld (o.a. door een harde subsidie deadline en projecten haalbaar gemaakt (over de streep getrokken)). Kortom zonder IBA zouden veel projecten niet of minder snel en zeker met minder kwaliteit tot stand zijn gekomen.

De looptijd van de Regio Deal Parkstad Limburg (2019 - 2022) is inmiddels het laatste jaar ingegaan en staat momenteel in het teken van de uitvoering. Sommige Regio Deal projecten, zoals de Egge in Brunssum, het van Grunsvenplein in Heerlen, I-DOP Bocholtz in Simpelveld en het project Velocity worden in 2022 opgeleverd. Andere projecten lopen ook na de einddatum verder door. Tot nu toe zijn in totaal 43 projecten mogelijk gemaakt door de financiële impuls van de Regio Deal en de betrokken partners. Daarnaast worden nog circa 10 projecten concreet beoogd om als onderdeel van het meerjarig programma GROS te worden uitgerold.

In de uitvoering heeft een beperkt aantal projecten (zoals de Gezonde Basisschool van de Toekomst en de projecten op het gebied onderwijs-arbeidsmarkt) ook last van de gevolgen van de COVID-19-maatregelen, waardoor de uitvoering vertraagd is. Het GROS-project 'jongerendebat' heeft door COVID-19 geen doorgang kunnen vinden.

Wat is er onder andere gerealiseerd in 2021-2022?

- 5 basisscholen hebben het gehele GBT-concept geïmplementeerd (2000 kinderen);
- 1 basisschool gestart met de Verlengde Schooldag (230 kinderen);
- 87 deelnemers onderwijs/arbeidsmarkttrajecten, waarvan 14 reeds uitgestroomd naar werk;
- VIE heeft meer dan 40 projecten gestart;
- 98 deelnemers VoorzieningenWijzer met een gemiddeld voordeel van € 600 per gezin;
- 19 particuliere woningen aangekocht voor een grondige aanpak (sloop/renovatie/transformatie);
- 3.821m² winkeloppervlak aangekocht voor transformatie;
- 3 nieuwe Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO's) opgestart/gerevitaliseerd;
- 20 laadstations voor een grensoverschrijdend e-bikes systeem gerealiseerd.

Wat hebben wij er in 2022 voor gedaan?

Product	2.4.1. Stedelijke ontwikkeling
Portefeuillehouder	Roefs

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Uitvoering door gemeenten van het totaalpakket aan maatregelen en resultaten, zoals opgenomen in de in het voorjaar 2019 herijkte beschikkingen op basis van het kader Stedelijke Ontwikkeling (beschikkingen collegeperiode 2015-2019). Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. In 2022 zijn de provinciale subsidies Stedelijke Ontwikkeling vastgesteld van Brunssum en Roermond. De looptijd van de resterende 10 beschikkingen eindigde in 2022. Subsidievaststellingsverzoeken worden in 2023 behandeld en afgerond.	1, 2

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Programma's van 13 steden/ centra zijn in uitvoering. (= doorloop uit vorige collegeperiode).	12	1	0	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Bij de start van Stedelijke Ontwikkeling waren er 13 gemeenten met een programma in uitvoering. In 2020 is de subsidie van Peel en Maas vastgesteld en in 2022 de subsidies van Brunssum en Roermond. De looptijd van de programma's van de resterende 10 steden/centra eindigde in 2022. Deze 10 programma's zijn volgens opgave van de gemeenten in principe allemaal afgerond. Negen vaststellingsverzoeken zijn in 2022 ontvangen; de 10^e (Simpelveld) volgt vóór 1 juli 2023. Overleg vindt nog plaats over een nog niet afgerond deelresultaat van Sittard-Geleen. Alle vaststellingen worden in 2023 afgerond.

Product	2.4.2. Kwaliteitsimpuls Limburgse centra
Portefeuillehouder	Roefs

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Opstellen en (doen) uitvoeren van samenwerkingsagenda's met gemeenten ter versterking van hun woon-, werk- en leefklimaat. Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. In 2022 zijn er 9 samenwerkingsagenda's gesloten, waarvan de gemeenten Landgraaf en Echt-Susteren een tweede samenwerkingsagenda hebben ondertekend. Daarnaast wordt de voortgang gemonitord en zodra de agenda's zijn uitgewerkt worden de beschikkingen verleend.	1, 2

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Samenwerkingsagenda's met gemeenten opgesteld en in uitvoering.	15	24	18	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Per 31 december zijn er 24 samenwerkingsagenda's gesloten (met 22 gemeenten is er een eerste samenwerkingsagenda gesloten, met gemeenten Landgraaf en Echt-Susteren is er inmiddels ook een tweede agenda KLC afgesloten (nadat de eerste agenda door de gemeente volledig ten uitvoer is gebracht). Inmiddels zijn 13 beschikkingen verleend (dit betekent dat de gemeenten de samenwerkingsagenda's succesvol hebben afgerond en de projecten in uitvoering zijn). De resterende 9 gemeenten werken, binnen de overeengekomen looptijden van de individuele agenda's, deze verder uit.

Product	2.4.3. IBA
Portefeuillehouder	Roefs

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Realisatie van projecten welke zich onder meer richten op de herbestemming van gebouwen, de ontwikkeling van ruimte, flexibele stedelijke concepten, alternatieve energie, energiebesparing, duurzame mobiliteit en hergebruik van materialen. Deze projecten hebben een gezamenlijke multiplier groter dan 3. Rol Provincie: <i>partner</i>	Gerealiseerd. Met de IBA Parkstad-aanpak zijn projecten ter upgrading van de regio gerealiseerd of worden nog afgerond.	1
2. Vergroten van draagvlak en haalbaarheid door het verbinden van initiatiefnemers, burgers, bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld en deze betrekken bij (de verbetering van) IBA-initiatieven door het organiseren van meerdere publieksevents, waaronder evenementen, exposities, congressen en participatietrajecten, tijdens het Expojaar van IBA Parkstad. Rol Provincie: <i>partner</i>	Gerealiseerd. Het IBA Expojaar heeft plaatsgevonden van juli 2021 tot en met augustus 2022. In deze periode zijn een veertigtal events georganiseerd voor burgers, het bedrijfsleven, initiatiefnemers, partners en andere geïnteresseerden en betrokkenen, in de vorm van openingen, symposia, exposities en publieksevents.	1

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Gerealiseerde multiplier > 3.	4 - 5		3	2021
2	Organiseren van meerdere publieksevents tijdens het IBA Expojaar.	0	40	30	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

De exacte multiplier is pas vast te stellen, nadat alle beschikkingen zijn vastgesteld en de eindbalans van IBA kan worden opgemaakt.

Tijdens het IBA Expojaar hebben circa 40 publieksevents plaatsgevonden.

Product	2.4.4. Regiodeal transformatie Parkstad
Portefeuillehouder	Roefs

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Als partner in de regiodeal in nauw overleg met het programmabureau Regiodeal Parkstad (Stadsregio Parkstad) de voortgang bewaken in de uitvoering van de regiodeal-projecten (1ste, 2de en 3de termijn). Rol Provincie: <i>partner, ondersteuner, procesmanager</i></p>	<p>Gerealiseerd. Middels deelname in Regionale Regiegroep, zoals afgesproken in de overeenkomst, is hier invulling aan gegeven.</p>	1, 2
<p>2. Zorgdragen in nauw overleg met het programmabureau Regiodeal Parkstad voor een voortgangsrapportage van de Regiodeal richting Rijksoverheid, Provinciale Staten en Raden.</p>	<p>Gerealiseerd. De Stadsregio Parkstad heeft de voortgangsrapportage van 2021 gedeeld met het Rijk. Deze is door het Rijk akkoord bevonden. Voortgangsrapportage is via Mededeling portefeuillehouder inzake voortgangsrapportage 2022 Regio Deal Parkstad, brief gedeputeerde Roefs van 13-12-2022 (DOC-00381354) gedeeld met Provinciale Staten.</p>	1, 2
<p>3. Voor het einde van de Regio Deal op 31 december 2022 beschikken van alle beoogde Provinciale cofinanciering binnen bestaande beleidskaders. Rol Provincie: <i>subsidiënt</i></p>	<p>Deels gerealiseerd. Alle beschikkingen zijn afgegeven met uitzondering van het wijzigingsverzoek van Velocity (een project uit de tweede termijn GROS-projecten). Tenslotte liep 1 januari een bezwaarprocedure voor een van de woonprojecten.</p>	1, 2
<p>4. In het kader van deze Regiodeal is een Rijksbijdrage van 40 miljoen euro beschikbaar voor projecten in Parkstad passend in de Regiodeal, mits daar tegenover ook (minimaal) eenzelfde cofinanciering van 40 miljoen euro vanuit de regio (Provincie Limburg, Stadsregio Parkstad Limburg, IBA Parkstad en de Parkstad gemeenten) staat. De regio voldoet hier nu al ruimschoots aan met een investering van meer dan 100 miljoen euro. De provinciale cofinancieringsvraag voor de derde termijn projecten, zal per project vanuit</p>	<p>Gerealiseerd. Per 31 maart 2022 (stand van zaken laatste voortgangsrapportage) is het totale investeringsvolume van de Regio Deal Parkstad ruim 600 miljoen euro (inclusief alle investeringen, inclusief € 28 mln. vanuit de Provincie Limburg).</p>	1, 2

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
de beschikbare middelen worden bekeken. Rijk en regio spannen zich in voor versterking van de financiële impact van de Regiodeal (hefboomwerking) door een koppeling met andere investeringen (publiek en privaat). Rol Provincie: <i>partner, subsidiënt</i>		

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1, 2	Opstellen van een jaarlijkse voortgangsrapportage voor Rijk, Provinciale Staten en Raden in nauwe samenwerking met het programmabureau Regiodeal Parkstad.	2	3	3	Jaarlijks
3	Afgeven van alle beschikkingen per project voor provinciale cofinanciering in de Regio Deal projecten.	Deels	1	1	2022
4	Regionale cofinanciering van minimaal € 40 mln.	97	PM	40	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Het totaalbedrag van de regionale cofinanciering wordt kenbaar gemaakt middels de eerstvolgende voortgangsrapportage, die met PS gedeeld zal worden.

Wat mag het kosten?

Begrotingsprogramma 2.4	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra						
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
2.4.1. Stedelijke ontwikkeling	0	125	125	122	3	V
2.4.2. Kwaliteitsimpuls Limburgse centra	50	6.671	6.721	4.731	1.989	V
2.4.3. IBA	0	283	283	313	-30	N
2.4.4. Regiodeal transformatie Parkstad	3.200	9.432	12.632	14.752	-2.120	N
	3.250	16.510	19.760	19.918	-158	N
<i>Personele lasten</i>						
	1.267	62	1.329	1.298	31	
Totaal lasten	4.517	16.572	21.089	21.216	-127	N
Baten						
Totaal baten	0	0	0	0	0	-
Totaal saldo van baten en lasten	-4.517	-16.572	-21.089	-21.216	127	N
Mutatie reserves						
<i>Onttrekking reserves</i>						
Reserve DU Regiodeal Parkstad	0	6.477	6.477	10.302	-3.826	
Reserve Transitiefonds	0	236	236	100	136	
Totaal onttrekkingen	0	6.712	6.712	10.402	-3.690	
Saldo mutatie reserves	0	6.712	6.712	10.402	-3.690	
Resultaat	-4.517	-9.859	-14.376	-10.813	-3.563	V

Financiële toelichting

Van begrotingsprogramma 2.4 Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra resteert een voordelig resultaat van € 3,56 mln. ten opzichte van de begroting. De gerealiseerde reguliere middelen zijn per saldo € 0,13 mln. lager dan geraamd. De belangrijkste verschillen lichten wij als volgt toe.

Kwaliteit Limburgse Centra

Ten opzichte van de begroting zijn de lasten € 1,99 mln. lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door het volgende:

- Per 15 november 2022 zijn er 21 samenwerkingsagenda's ondertekend die een looptijd hebben van minstens vijf maanden. Afhankelijk van het moment van ondertekenen, vindt de hierop volgende subsidieaanvraag plaats. Voor een aantal gemeenten geldt dat de subsidieverlening in 2023 zal plaatsvinden. De middelen van € 1,57 mln. moeten hiervoor behouden blijven en worden overgeboekt naar 2023.
- Gedeputeerde Staten hebben eerder besloten tot en met 2023 meer aandacht te willen besteden aan het bevorderen van het aanbod goedkope woningen en het aanpakken van (retail)leegstand. Het resterende bedrag in 2022 (€ 0,42 mln.) moet hiervoor behouden blijven en worden overgeboekt naar 2023.

IBA

De aandeelhouders (de Provincie Limburg en de deelnemende gemeenten) van IBA Parkstad BV hebben samen met de Stadsregio Parkstad Limburg op 28 oktober 2013 een samenwerkingsovereenkomst gesloten inzake de oprichting en inrichting van IBA Parkstad BV. De SOK eindigt op 31 december 2023. Als aandeelhouder van IBA Parkstad BV zullen in verband met de afrondende fase ook in 2023 nog kleine werkzaamheden moeten worden verricht en verleende subsidies worden vastgesteld.

Regiodeal Parkstad

Ten opzichte van de begroting zijn de lasten € 2,12 mln. hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door het saldo in de uitgaven van:

- hogere uitgaven dan begroot vanuit de post Rijksmiddelen (Reserve DU-regiodeal Parkstad) van: € 3,89 mln. opgevraagd door de regio Parkstad en vanuit de Provincie naar Parkstad doorgezet;
- lagere uitgaven dan begroot vanuit de stelposten provinciale cofinanciering voor een bedrag van € 1,00 mln.;
- lagere uitgaven dan begroot op het project Vie-Leven voor een bedrag van € 0,77 mln. op basis van de geactualiseerde liquiditeitsprognose 2022-2023. Dit restant is ten behoeve van lastneming in 2023 als overboeking opgenomen.

Verbonden partijen

De hieronder genoemde verbonden partij draagt bij aan de doelen van programma 2.4. Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra.

IBA Parkstad spitst zich specifiek toe op de realisatie van een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat in Zuid-Limburg, middels ondersteuning van toonaangevende projecten zoals nader toegelicht onder product 2.4.3.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

3.1. Openbaar vervoer en railagenda

In de dagelijkse mobiliteit speelt het openbaar vervoer een belangrijke rol, zeker in combinatie met de fiets. Met deze combinatie bieden we een duurzame vervoermogelijkheid naast individueel vervoer per auto, maar zorgen we er ook voor dat reizigers die niet over een auto kunnen of willen beschikken naar bestemmingen van hun keuze kunnen reizen. Deze rol (en het belang) van openbaar vervoer zal in de toekomst groter worden, zo is althans de verwachting in het Toekomstbeeld OV 2040.

Ruimtelijke en duurzaamheidsvraagstukken staan in het middelpunt van de belangstelling, aandacht voor leefkwaliteit (en de invloed daarop van de auto) neemt toe. Tegelijkertijd bestaat een behoefte aan mobiliteit. Die behoefte willen en kunnen we tot op zekere hoogte faciliteren, maar bij voorkeur via duurzame alternatieven voor de auto.

Onze mobiliteitsbehoefte is als gevolg van COVID-19 veranderd. Het aantal reizigers in het openbaar vervoer is sterk afgenomen en ook de dienstregeling is –tijdelijk– aangepast aan de lagere vervoervraag. Met financiële steun vanuit het Rijk (Beschikbaarheidsvergoeding 2020 en 2021) en het in stand houden van de Provinciale subsidie hebben we het Limburgse openbaar vervoer op een acceptabel niveau weten te houden. De verwachting is dat we bij de exploitatie van openbaar vervoer nog tot en met 2025 de effecten van COVID-19 zullen ervaren en er dus ook de gepaste aandacht voor moeten hebben. Daarnaast is het van belang om reizigers weer terug te winnen voor het openbaar vervoer en aandacht te hebben voor de negatieve financiële effecten van COVID-19 in het openbaar vervoer. Om hier invulling aan te geven heeft het College van GS op 15 juni 2021 het Transitieprogramma vastgesteld en met Provinciale Staten gedeeld (2021/14074). Samen met Arriva geven we aan de hand van bouwstenen uit het Transitieprogramma invulling aan het herstel, waarbij uitwerking en implementatie van maatregelen zo veel mogelijk plaatsvindt via de reguliere processen (zoals dienstregelingwijzigingen).

Het jaar 2022 staat vooral in het teken van:

- het terugwinnen van reizigers;
- het vasthouden van het spreiden van reizigers over de dag en de week door blijvende aandacht voor werken en onderwijs op afstand en spitsmijding;
- het treffen van maatregelen om de sector openbaar vervoer en de verschillende concessies daarbinnen weer financieel gezond te krijgen. Alleen een financieel gezonde sector kan – structureel – openbaar vervoer van hoge kwaliteit aanbieden en daarmee is herstel ook in het belang van de Provincie Limburg;
- het op verantwoorde manier afbouwen van de steunmaatregelen.

De railagenda kent lopende projecten met een belangrijke regionale en internationale component. De investeringen in het openbaar vervoer en de spoorinfrastructuur moeten onder andere leiden tot een betere ontsluiting van de arbeidsmarkt, bijdragen aan de Limburgse Topsectoren en de Limburgse Kennis-As en het vergroten van de agglomeratievoordelen in onze stedelijke grensregio's.

Wat willen we bereiken?

We willen een openbaar vervoersysteem in Limburg waarin de reiziger centraal staat en dat bijdraagt aan het realiseren van onze ambities en doelen. Tegelijkertijd zijn we ons er van bewust dat openbaar vervoer een collectief systeem is. Vanwege de collectiviteit kan openbaar vervoer nooit op alle plaatsen en op alle denkbare verbindingen een oplossing zijn. Daar waar dat aan de orde is en er ook sprake is van een vervoervraag, trachten we die in te vullen met behulp van openbaar vervoer en/of

door slimme combinaties met andere modaliteiten (fiets, auto en/of kleinschalige vervoersystemen). Dat vraagt ook om aandacht voor:

- het openbaar vervoer van (over)morgen waaraan we onder andere via het Toekomstbeeld OV 2040 werken;
- het verbeteren van de grensoverschrijdende verbindingen voor openbaar vervoer (zowel trein als bus);
- het doorontwikkelen van de pilot MaaS (Mobility as a Service);
- het ontwikkelen van knooppunten;
- de verdere verkenning naar en mogelijke introductie van deel(fiets)systemen;
- de doorontwikkeling van vraaggestuurde mobiliteitsdiensten zoals de Wensbus;
- het ontwikkelen van nieuwe proposities voor ticketing, ook gericht op de introductie van het nieuwe betalen binnen het openbaar vervoer.

Deze thema's worden bij elkaar gebracht in het Ontwikkelplan Openbaar Vervoer Limburg waarbij we:

1. uitgaande van de kracht van het OV verder bouwen aan een sterk, eenvoudig en efficiënt systeem;
2. werken aan een sociaal en veilig OV dat toegankelijk is voor iedereen;
3. het OV uit de Concessie waar nodig aanvullen en versterken door de combinatie met andere modaliteiten en diensten;
4. verbanden leggen en koppelingen maken met actuele trends, ontwikkelingen en thema's als duurzaamheid en demografische ontwikkeling.

Het Ontwikkelplan richt zich op de korte (tot en met 2023), middellange (2024 -2030) en lange termijn (>2030) en is één van de nadere uitwerkingen van het 'Mobiliteitsplan Limburg. Slim op weg naar morgen'.

De Railagenda van Limburg kent lopende projecten met een belangrijke regionale en internationale component. Verbetering van de Maaslijn is gericht op een robuustere dienstregeling (kortere reistijden en minder vertragingen) en verbetering van de overstapmogelijkheden op de 3 Intercitystations Nijmegen, Venlo en Roermond. Daarnaast zorgt elektrificatie voor verduurzaming. In het kader van het Trans- Europees Netwerk heeft in de periode 2016 -2020 onderzoek plaats gevonden naar de vereenvoudiging van tarifiering, reisinformatie en het ticketing systeem. Deze resultaten zijn meegenomen in de doorontwikkeling van het grensoverschrijdende openbaar vervoer. De Drielandentrein rijdt sinds 2020 tussen Maastricht en Aken. Na het gereed komen van de spoorverdubbeling Heerlen – Landgraaf (voorzien per medio 2022) en het inbouwen van het European Rail Traffic Management System, het Europese treinbeveiligingssysteem, (voorzien per eind 2022) verdubbelt de frequentie van de huidige treindienst tot een halfuurdienst, zoals ook in de OV Concessie met Arriva afgesproken. Een onderzoek naar de mogelijkheden om de verbinding te laten doorgroeien naar een trein tussen Eindhoven en Aken starten we als regio in samenspraak met het Rijk, ProRail en de vervoerders op. Momenteel onderzoeken we of de Drielandentrein – overeenkomstig de ambitie- (per december 2023) kan doorrijden naar Luik. Dit onderzoek richt zich op de omvang van het exploitatietekort, de dekking daarvoor en de hierover te maken afspraken met het Rijk, de Belgische overheid, NS en NMBS. In 2025 start onze Duitse partner Verkehrsverbund Rhein Ruhr met de directe treinverbinding tussen Eindhoven en Düsseldorf. De treinverbinding Weert - Hamont (- Antwerpen) is afhankelijk van de besluitvorming bij het Rijk.

Bovengenoemde ambities werken we uit op een zodanige manier dat we bijdragen aan provinciale mobiliteitsdoelen en/of deze realiseren. Daarbij werken we via een gebiedsgerichte aanpak. Met deze aanpak zorgen we ervoor dat de opgave en niet de oplossing het uitgangspunt is en leggen we de verbinding met andere provinciale opgaven en doelstellingen buiten het thema mobiliteit. Het afwegingskader Mobiliteitsopgaven en -ambities helpt ons om vervolgens te kiezen voor de meest

effectieve oplossingen. Binnen het thema openbaar vervoer vormt het Ontwikkelplan OV het richtsnoer voor onze werkzaamheden, aangevuld met vragen en opgaven uit gebiedsverkenningen en landelijke trajecten, ambities en opgaven (zoals bijvoorbeeld COVID-19).

Wat vinden we daarbij belangrijk?

criterium 1: Limburg beschikt over een (inter)nationaal openbaar vervoer en railsysteem met snelle, frequente robuuste verbindingen.

criterium 2: Openbaar vervoer dient gestimuleerd te worden om de mobiliteitsgroei op te vangen en de uitstoot van CO₂ te reduceren waarbij in stedelijke gebieden de verschillende aanbieders van collectief vervoer en deelsystemen een relevant aandeel in de modal split bedienen en complementair zijn aan elkaar.

criterium 3: De kwaliteitsbeleving van het openbaar vervoer binnen Limburg dient verhoogd te worden.

criterium 4: De Limburgse concessie is uiterlijk in 2026 zero emissie.

criterium 5: Drempelloos van deur - tot - deur.

criterium 6: Reisinformatie, betrouwbaarheid en punctualiteit voor de reiziger binnen het openbaar vervoer dient verbeterd te worden met prioriteit op de Maaslijn.

Maatschappelijk effect?

Het Openbaar Vervoer levert (nu en in de toekomst) een belangrijke bijdrage aan de bereikbaarheid, het vestigingsklimaat en het leefmilieu van de Provincie Limburg. Openbaar vervoer is belangrijk voor inwoners, bezoekers, werknemers en werkgevers. Het maakt integraal onderdeel uit van de totale mobiliteitsketen. De reiziger staat hierbij centraal.

Net als in 2021 heeft COVID-19 wederom een grote impact gehad op het OV in Limburg in 2022. Het OV is zwaar getroffen door de beperkingen en maatregelen die nodig waren in deze pandemie. Ook de extra vertraging op de Maaslijn heeft een grote impact op de gewenste kwaliteit van het OV in Limburg. Ondanks de impact van deze ontwikkelingen is het ons gelukt om met een aantal maatregelen de kwaliteit te verbeteren. We proberen het openbaar vervoer weer aantrekkelijk te maken voor de reiziger en houden rekening met het veranderende reisgedrag van de reiziger. Aandacht bestaat hierbij voor zowel het internationale, nationale als regionale product en de sociaal maatschappelijke functie van het openbaar vervoer.

Wat hebben we bereikt?

Toekomstbeeld OV

De ambities voor het openbaar vervoer zijn op nationaal niveau onveranderd. De uitgangssituatie is in 2022 wezenlijk slechter dan in 2019 door minder reizigers en personeelstekort. Er is op landelijk niveau afgesproken om het OV in de periode 2024-2030 te vernieuwen en versterken. De urgentie is hoog omdat in de komende jaren een verschraving van het openbaar vervoer kan gaan ontstaan.

Beschikbaarheidsvergoeding

Ook voor de periode 2022 is door het Rijk een beschikbaarheidsvergoeding Openbaar Vervoer (BVOV) tot stand gekomen. Arriva heeft ook in Limburg de BVOV voorlopig aangevraagd. De opbrengsten zijn bij Arriva in 2022 gestegen tot een niveau van rond de 80%.

Verlenging concessie

Op 8 juli 2022 heeft de Ad hoc commissie het definitieve advies inclusief rapport opgeleverd over het verlengen van de concessie. Dit rapport geeft duidelijkheid in hoeverre het shadebedrag Maaslijn van € 33,8 mln. gecompenseerd kan worden door een verlenging van de concessie. Dit wordt juridisch getoetst.

Personeelstekort

Vanwege COVID-19 is het lastig gebleken om personeel te werven en op te leiden. Het kunnen uitvoeren van een volwaardige dienstregeling was niet altijd mogelijk. Arriva heeft in 2022 arbeidsvoorwaardelijke maatregelen genomen en er wordt volop gewerkt aan wervings- en opleidingsachterstanden.

Nachttrein

Vanaf 16 december 2022 rijdt Arriva wekelijks op vrijdagnacht om 1:01 uur van Maastricht naar Schiphol. Op de vroege zaterdagochtend rijdt de trein weer terug.

Grensoverschrijdende verbindingen

- In december 2022 heeft Duitsland de treinen (met ERTMS) van Arriva toegelaten. De gunning van de grensoverschrijdende treinverbinding Eindhoven – Düsseldorf heeft in 2022 plaats gevonden;
- De Provincie Limburg onderzoekt in samenwerking met provincie Brabant en het ministerie IenW of er treinen kunnen rijden in de randen van de dag op het traject Eindhoven – Heerlen – Aken. Stip op de horizon blijft de IC-verbinding richting Aken gedurende de gehele dag. Capaciteitsuitbreiding op Eindhoven CS is daarbij een cruciale stap;
- Een missing link blijft de connectie van Antwerpen naar Hamont met Weert in Nederland, een traject van amper 11 kilometer. Mede op verzoek van de regio maar ook VTV reizigers onderzoekt het Rijk nu de aansluiting op het Nederlandse spoorwegnet. Dit onderzoek moet in april 2023 zijn afgerond waarin ook wordt gekeken naar het reizigerspotentieel.

Wensbus

Om de continuïteit van de Wensbus te garanderen is in 2022 een nieuwe subsidieregeling opengesteld voor projecten t/m 2027. Op basis van deze subsidieregeling is er aan 19 projecten subsidie verstrekt.

Wat hebben wij er in 2022 voor gedaan?

Product	3.1.1. Openbaar vervoer en concessie management
Portefeuillehouder	Van Gaans

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Verbeteren landsgrensoverschrijdend vervoer. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag, financier, partner</i>	Gerealiseerd. In 2022 is de openbare dienst voor de verbinding Eindhoven – Düsseldorf gegund.	1
2. Als gevolg van COVID-19 is er in 2020 beduidend minder gebruik gemaakt van het openbaar vervoer in Limburg dan in de voorafgaande jaren. Met Arriva werken we aan	Deels gerealiseerd Het aantal reizigers is gestegen tot 85% ten opzichte van 2019. We haken aan op	2,3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
een plan om deze reizigersaantallen weer terug te winnen voor het openbaar vervoer. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag, financier, partner</i>	de landelijke aanpak om het openbaar vervoer weer aantrekkelijk te maken.	
3. Vanwege de effecten op OV-gebruik als gevolg van COVID-19 het huidige niveau klanttevredenheid vast houden. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag, financier, partner</i>	Gerealiseerd. Het huidige klanttevredenheid is gelijk gebleven.	2
4. Kwalitatief hoogwaardig openbaar vervoer. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag, financier, partner</i>	Niet gerealiseerd. Als gevolg van personeelstekort hebben wij te maken met uitval van ritten voor zowel bus als trein. Arriva is gestart met een actieve werving en opleiding van personeel. Ten opzichte van 2021 is het openbaar vervoer opgeschaald.	2

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streefwaarde	Jaar
1	Drielandentrein 2* per uur op het tracé Maastricht – Aken.	0	1	1	2022
2	Aantal reizigers openbaar vervoer Limburg bedraagt eind 2022 ten minste 85% van het aantal reizigers in 2019.	77%	77%	90%	2022
3	Algemene klanttevredenheid openbaar vervoer Limburg is ten minste 7,9.	7,9	7,6	7,9	2022

Product	3.1.2. Railagenda
Portefeuillehouder	Van Gaans

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Verbeteren van de internationale overbindingen. Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, financier, partner</i>	Gerealiseerd. De dienst tussen Eindhoven en Düsseldorf gaat direct rijden in december 2025. Ook de Drielandentrein zal in 2023 twee keer per uur gaan rijden tussen Maastricht en Aken. In december 2023 zal de Drielandentrein doorrijden naar Luik. Onderzoek naar een directe verbinding van Eindhoven naar Aken loopt nog.	1
2. Realisatie van de spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf.	Gerealiseerd.	1 en 2

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>Rol Provincie: <i>toetser, ondersteuner, financier, partner</i></p>	<p>De realisatie van de spoorverdubbeling tussen Heerlen en Landgraaf heeft in 2022 plaatsgevonden. Vanaf 9 mei 2022 heeft de indienststelling plaatsgevonden.</p>	
<p>3. Na vaststelling PIP Opwaardering Maaslijn door PS in november 2021 het onherroepelijk worden van het PIP in 2022. Rol Provincie: <i>toetser, ondersteuner, financier, partner</i></p>	<p>Niet gerealiseerd. De behandeling van de beroepen op het in november 2021 door PS vastgestelde PIP loopt nog in de Raad van State. 21 juni 2022 heeft de Provincie het verweerschrift ingediend bij de Raad van Staten. Er is nog geen zitting geweest bij de Raad van State en wanneer de Raad van State een uitspraak doet is niet bekend.</p>	<p>1, 2,3 en 4</p>
<p>4. Gunning aannemer door ProRail voor realisatie Opwaardering Maaslijn. Rol Provincie: <i>toetser, ondersteuner, financier, partner</i></p>	<p>Niet gerealiseerd. ProRail heeft als aanbestedende dienst de aanbestedingsprocedure voor de elektrificatie van de Maaslijn in de huidige vorm in april 2022 ingetrokken. Zie mededeling portefeuillehouder met kenmerk DOC-00259961. In de mededeling portefeuillehouder met kenmerk DOC-00291283 zijn Provinciale Staten geïnformeerd dat in het bestuurlijk overleg met mede opdrachtgever het Ministerie van I&W in juli 2022 is afgesproken dat ProRail doorwerkt aan de voorbereiding van een nieuwe aanbesteding van de Maaslijn, inclusief alle conditionerende werkzaamheden, zoals bijvoorbeeld grondverwerving. 20 oktober 2022 is door opdrachtgevers besloten om het project met ongewijzigde scope en met aangepaste planning door te zetten.</p>	<p>1,2,3</p>

Wat heeft het ons gekost?

€ x 1.000

Begrotingsprogramma 3.1 Openbaar vervoer en railagenda	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.1.1. Openbaar vervoer en concessie management	64.282	5.391	69.672	73.663	-3.991	N
3.1.2. Railagenda	19.742	274	20.016	531	19.485	V
	84.024	5.664	89.688	74.194	15.494	V
<i>Personele lasten</i>	1.367	67	1.434	1.400	34	
<i>Kapitaallasten</i>	2.134	-490	1.644	1.683	-39	
Totaal lasten	87.524	5.241	92.765	77.277	15.488	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.1.1. Openbaar vervoer en concessie management	8.383	2.476	10.859	11.134	-275	V
3.1.2. Railagenda	19.776	0	19.776	291	19.485	N
Totaal baten	28.159	2.476	30.635	11.425	19.210	N
Totaal saldo van baten en lasten	-59.366	-2.764	-62.130	-65.852	3.722	N
Mutatie reserves						
<i>Toevoeging reserves</i>						
Bestemmingsreserve ZLSM	34	0	34	42	-8	
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	1.835	0	1.835	1.850	-15	
Risicoreserve Bereikbaarheidsmiddelen	-63	0	-63	-63	0	
Totaal toevoegingen	1.806	0	1.806	1.829	-23	
<i>Onttrekking reserves</i>						
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	59.956	3.983	63.939	62.744	1.195	
Bestemmingsreserve ZLSM	0	0	0	41	-41	
Totaal onttrekkingen	59.956	3.983	63.939	62.785	1.154	
Saldo mutatie reserves	58.150	3.983	62.133	60.955	1.177	
Resultaat	-1.216	1.219	3	-4.897	4.899	N

Financiële toelichting

Van begrotingsprogramma 3.1 resteert een nadelig resultaat van € 4,89 mln. ten opzichte van de begroting. De gerealiseerde reguliere middelen zijn per saldo € 3,72 mln. nadeliger dan geraamd. Dit verschil bestaat uit € 15,49 mln. lagere lasten en € 19,21 mln. lagere baten. Wij lichten de belangrijkste verschillen als volgt toe.

Openbaar vervoer en concessie management

Ten opzichte van de begroting zijn de lasten € 3,99 mln. hoger dan begroot. Dat wordt vooral veroorzaakt door:

- een nadelig verschil voor de hogere bijdrage aan Arriva voor de concessie (€ 6,48 mln.). Dit heeft te maken met een hogere LBI-index, waarmee in de begroting geen rekening was gehouden;
- een voordelig verschil (€ 0,66 mln.) bij het project Wensbus. Deze middelen zijn gekoppeld aan de subsidieregeling, die doorloopt in 2023. Voorgesteld wordt deze middelen over te boeken naar 2023;
- een voordelig verschil (€ 0,86 mln.) voor procesmiddelen OV (verlenging concessie en versnellingsmaatregelen openbaar vervoer). De verdere uitvoering van deze projecten vindt plaats in 2023. Voorgesteld wordt de middelen hiervoor over te boeken naar 2023;
- een voordelig verschil (€ 0,64 mln.) voor de herinrichting stationsomgeving Venray; de fasering van deze subsidieverlening is aangepast; voorgesteld wordt de middelen over te boeken naar 2023.

Railagenda

Ten opzichte van de begroting zijn de lasten € 19,48 mln. lager dan begroot. Dit heeft te maken met het project Tram Maastricht Hasselt, waarvan de afwikkeling nog niet heeft plaatsgevonden.

3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit

Het programma richt zich op het tot stand brengen van een toekomstbestendige, toegankelijke, slimme, schone en grenzeloze mobiliteit, zodat mensen zich naar wens en behoefte vrij kunnen bewegen. Dit doen we in de context van vijf centrale gebiedsopgaven die aansluiten op de ambities, zoals geformuleerd in het Mobiliteitsplan 'Slim op weg naar morgen' (2018):

1. bereikbare stedelijke gebieden;
2. een vitaal platteland;
3. sterke economische clusters;
4. een concurrerende logistieke sector;
5. een veerkrachtige vrijetijdseconomie.

Binnen de gebiedsopgaven werken we aan zes strategische doelen om 'Slimme mobiliteit zonder grenzen' mogelijk te maken in Limburg. De mobiliteitsdoelen zijn: doorstroming, leefbaarheid, veiligheid en duurzaamheid. Daarnaast zijn er twee leidende principes die richting geven aan hoe we ons werk uitvoeren:

- grenzeloos - we verbinden mensen en systemen, we werken over de geografische grenzen heen, we zijn innovatief in techniek en ons handelen;
- effectief en efficiënt - de moeite en/of de financiën die we er in steken en het resultaat dat het oplevert zijn in balans.

We spelen daarbij in op belangrijke trends en toekomstige ontwikkelingen, zoals digitalisering, personalisering en maatwerk, globalisering en internationalisering, verduurzaming en een andere rol van de overheid. We richten ons op het beter en anders benutten van de beschikbare vervoersvoorzieningen en we zorgen dat de basis op orde is. Via innoveren en experimenteren spelen we in op maatschappelijke en technologische veranderingen en de wensen die daaruit naar voren komen ten aanzien van mobiliteit. We werken samen met alle relevante stakeholders en shareholders via diverse regionale en (inter)nationale platforms.

We besteden aandacht aan knelpunten op het nationale wegennet in combinatie met de aansluiting daarvan op het lokale, regionale, provinciale en internationale wegennet en tevens aan de multi-modale vervoersketens en knooppunten. Grensoverschrijdende verbindingen en grensoverschrijdende samenwerking zijn daarbij integraal onderdeel van het programma. Fietsverkeer, verkeersveiligheid, verkeers- en vervoersmanagementprogramma's, gedragsbeïnvloeding en duurzaamheid behoren ook tot dit programma. Met actuele verkeersmodellen en adequate monitoring en data-verzameling ondersteunen, onderbouwen en evalueren we het mobiliteitsbeleid.

De Provincie Limburg beheert en onderhoudt in totaal circa 455 kilometer weg en naastgelegen voorzieningen zoals fietspaden en parallelwegen inclusief de bijbehorende kunstwerken, groen, wegmeubilair en bermen. Tevens is de Provincie Limburg verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de railinfrastructuur ten behoeve van de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij. De vervangingswaarde van al deze infrastructurele kapitaalgoederen bedraagt bijna € 1,4 miljard. Het onderhouden en deels vervangen van het areaal vindt voornamelijk plaats in de vorm van infrastructurele projecten. Voor onderhoudswerkzaamheden aan verhardingen, kunstwerken, wegmeubilair, bermen, openbare verlichting en verkeersregelininstallaties wordt gebruik gemaakt van raamovereenkomsten. Met de geactualiseerde nota infrastructurele kapitaalgoederen (G-19-055; PS 14-02-2020) zorgen we dat het kwaliteitsniveau basis gehandhaafd blijft voor al ons provinciaal areaal.

Bij de uitwerking van de mobiliteitsopgaven zoeken we afstemming met aanpalende beleidsthema's, zoals de verduurzaming, de energie-infrastructuur en de ontwikkeling van de regionale economie.

Wat willen we bereiken?

We willen voor Limburg, in de (inter)nationale context, toe naar een vlot, veilig, betrouwbaar, duurzaam, leefbaar en efficiënt vervoer van mensen en goederen, door een gericht aanbod van mobiliteitsvoorzieningen.

Dit doen we via een gebiedsgerichte aanpak. Met deze aanpak zorgen we ervoor dat de verbinding wordt gezocht met andere provinciale doelstellingen.

Het afwegingskader Mobiliteitsopgaven en -ambities (G-20-004; PS 14-02-2020) helpt ons daarbij om te kiezen voor de meest effectieve oplossingen. Alleen deze maken onderdeel uit van het Integraal Programma Mobiliteitsopgaven Limburg 2020 – 2024 (IPML). Twee keer per jaar, met peildata 1 januari en 1 juli, wordt over de voortgang van het IPML aan Provinciale Staten gerapporteerd.

Na de versoepeling in 2021 van de maatregelen van de lock-down in verband met de coronapandemie, is de verwachting dat veel zaken weer snel terugkeren naar "normaal". Dat geldt ook voor de mobiliteit. Dat merken we bijvoorbeeld aan de drukte op de wegen. We willen echter proberen een aantal goede zaken die uit de coronapandemie zijn voortgekomen, zoals het meer en vaker thuiswerken en het hogere fietsgebruik, verder te stimuleren en hiermee bij te dragen aan onze doelstellingen ten aanzien van een betere doorstroming en een duurzame mobiliteit. De eerder in deze coalitieperiode vastgestelde beleids- en uitvoeringskaders, zoals "Slim, veilig, duurzaam" en "Focus op de Fiets", geven ons daarvoor diverse handvatten. We willen dat streven tevens doorvertalen in de maatregelpakketten die we met onze partners ontwikkelen op basis van de lopende gebiedsverkenningen. In het kader van de coronapandemie is in 2021 een versnellingsagenda ingezet, zodat een deel van de mobiliteitsopgaven eerder dan gepland in de (Limburgse) markt worden gezet. Enkele onderwerpen daarvan lopen door in 2022 (bijv. iVRI's)¹. Algemeen geldt dat wij, ook in 2022, blijven zoeken naar mogelijkheden om te versnellen.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Limburg is lokaal, regionaal en (inter)nationaal vlot en betrouwbaar bereikbaar via alle modaliteiten en kent een goed functionerend netwerk van vervoerssystemen.

Criterium 2: Verkeer en vervoer in Limburg is veilig.

Criterium 3: Mobiliteit vindt in Limburg plaats op een toegankelijke, duurzame, toekomstbestendige en efficiënte wijze. Vervoerssystemen met een geringe belasting van de omgeving worden breed gebruikt.

Maatschappelijk effect?

We dragen bij aan het in stand houden en waar mogelijk verbeteren van de doorstroming en veiligheid van het wegverkeer met de aanpassingen aan de weginfrastructuur (Provinciale wegen en (rijks)-infrastructuur). Ook met onze aanpak van het goederenvervoer en de logistiek dragen we hieraan bij. Met de (voorbereiding van de) aanleg van fietspaden zorgen we er, samen met de gemeenten, voor dat de Limburgers op een goede en veilige manier gebruik kunnen maken van de fiets en dat de keuze voor dit vervoermiddel wordt vergemakkelijkt. Dit draagt ook bij aan de verduurzaming van de mobiliteit en de gezondheid van de Limburgers. Het stimuleren van het gebruik van andere vervoermiddelen dan de (vracht)auto en het bevorderen van de modal shift in het goederenvervoer

draagt eveneens bij aan deze laatste twee doelen. Met de digitalisering stellen we reizigers in staat op basis van data goed geïnformeerd onderweg te zijn (via o.a. informatie in reis- en navigatieapps).

De verkeersveiligheid is voor ons een continu aandachtspunt. Met onze aanpak via de verkeersactieve school en onze gedragscampagnes worden (jonge) Limburgers gestimuleerd op een veilige manier te reizen en worden zij bekend gemaakt met de risico's in het verkeer.

Wat hebben we bereikt?

De bereikbaarheid, verkeersveiligheid en de duurzaamheid van de mobiliteit in Limburg is in 2022 verder verbeterd door de maatregelen die wij, samen met onze partners, hebben voorbereid en uitgevoerd. Via de halfjaarlijkse rapportage over het Integraal Programma Mobiliteitsopgaven Limburg (IPML) houden wij uw Staten hiervan op de hoogte.

We hebben op basis van ons Mobiliteitsplan 'Slim op weg naar morgen' (2018) verder gewerkt aan multimodale oplossingen en gedragsverandering van reizigers om het gebruik van duurzamere vervoersalternatieven voor de auto te stimuleren. In het Bestuurlijk Overleg over het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) hebben we hierover afspraken gemaakt met het Rijk. Daarnaast zijn er in het BO MIRT afspraken gemaakt over pilots naar de ontwikkeling van beveiligde vrachtwagenparkeerplaatsen en heeft het Rijk financiële middelen beschikbaar gesteld aan Limburgse gemeenten om met mobiliteitsmaatregelen de woningbouw te versnellen.

Het beheer en onderhoud is uitgevoerd conform de op 14 februari 2020 door Provinciale Staten vastgestelde Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen. Net als voorgaande jaren is in 2022 het voorzieningenniveau van de provinciale wegen met kwaliteitsniveau 'BASIS' gehandhaafd. Met dit kwaliteitsniveau is een goed functionerend provinciaal (wegen)netwerk nog steeds geborgd. Vanwege de prijsstijgingen is een aantal geplande onderhoudswerkzaamheden waar mogelijk doorgeschoven. Op de langere termijn kan dit leiden tot achterstallig onderhoud. Daarom is er een actualisatie van de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen, inclusief programmering, voorzien (ingående 2024).

In de Limburgse uitvoeringsorganisaties (Zuid-Limburg Bereikbaar, Roermond Bereikbaar en Trendsportal) hebben we met steeds meer gemeenten samengewerkt aan gezamenlijke projecten. Ten behoeve van de digitaliseringsopgave hebben we in de data top-15 samen met Limburgse wegbeheerders verder gewerkt aan het op orde brengen van de mobiliteitsdata. Deelmobiliteit wordt op steeds meer locaties in Limburg aangeboden. In 2022 hebben we voor diverse projecten uit het Beleidskader Fiets "Focus op Fiets" subsidie verleend waardoor deze projecten door de gemeenten gerealiseerd kunnen worden. Daarnaast zijn maatregelen gedragsbeïnvloeding fiets in 2022 uitgevoerd. In het kader van verkeersveiligheid hebben we verschillende campagnes uitgevoerd en hebben we onze doelstelling voor het aantal verkeersactieve scholen gehaald. Tot slot hebben we EU-cofinanciering ontvangen voor de uitbreiding, verduurzaming en circulariteit van Limburgse binnenhavens.

Wat hebben wij er in 2022 voor gedaan?

Product	3.2.1. Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen
Portefeuillehouder	Van Gaans

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Slim, veilig, duurzaam</p> <p>Vanuit het uitvoeringskader Slim, Veilig en Duurzaam zetten we in op slimme oplossingen om ons mobiliteitssysteem veiliger en duurzamer te maken en die een positief effect hebben op de bereikbaarheid en leefbaarheid van Limburg:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ op het gebied van verkeersmanagement continueren we o.a. de Minder Hinder aanpak in samenwerking met Rijkswaterstaat op Zuid-Nederlandse schaal (SmartwayZ.NL). Ten behoeve van een betere doorstroming en CO2-reductie rollen we intelligente verkeersregelininstallaties (iVRI's) versneld uit in Limburg. ▪ Samen met andere overheden werken we aan de data top-15 (15 data-onderwerpen die door overheden gezamenlijk op orde gebracht worden) en onze gezamenlijke ambitie om voor het eind van 2023 90% van deze data op orde te hebben. ▪ Met vervoersmanagement stimuleren we een gedragsverandering naar duurzame mobiliteit voor verschillende doelgroepen (forenzen, studenten, bezoekers). Dit doen we door de werkgeversaanpak, onderwijsaanpak en bezoekersaanpak in 2022 te continueren in samenwerking met Zuid-Limburg Bereikbaar, Roermond Bereikbaar en Trendsportal. ▪ In samenwerking met gemeenten rollen we deelmobiliteit verder uit in Limburg. Dit gebeurt bij voorkeur op zogenaamde mobiliteitshubs, waar verschillende vormen van vervoer beschikbaar zijn/komen. De uit de MaaS Pilot 'Grenzeloze Mobiliteit' ontwikkelde MaaS-dienst (een digitale app waarmee een volledige reis met verschillende 	<p>Gerealiseerd.</p> <p>De samenwerkingsovereenkomst Minder Hinder is tussen de Provincie Noord-Brabant, het Ministerie van IenW en de Provincie Limburg gesloten. In dat kader is o.a. een hinderanalyse opgesteld voor het groot onderhoud aan de A73 (incl. tunnelsluitingen). De afstemming van wegwerkzaamheden en –evenementen vindt structureel plaats. De uitrol van iVRI's in Noord-Limburg is in voorbereiding.</p> <p>We hebben verder gewerkt aan het op orde brengen van de data top-15 in samenwerking met de Limburgse wegbeheerders. In 2022 lag de nadruk op de 5 prioritaire data-items fiets, logistiek, geplande afwijkingen, iVRI's en parkeren.</p> <p>Door de uitvoeringsorganisaties Zuid-Limburg Bereikbaar, Roermond Bereikbaar en Trendsportal zijn vervoersmanagementmaatregelen uitgevoerd (werkgeversaanpak, logistieke aanpak, onderwijsaanpak en bezoekersaanpak).</p> <p>Deelmobiliteit is verder uitgerold in de regio Parkstad en Maastricht. De uitrol van deelmobiliteit in andere delen van Limburg (waaronder Roermond en Sittard-Geleen) is in 2022 verkend.</p> <p>De MaaS Pilot Grenzeloze mobiliteit is in 2022 afgerond en landelijk en internationaal opgeschaald. Implementatie van de grensoverschrijdende functionaliteiten loopt nog door in 2023.</p> <p>De Mobility Lab editie van 2022 is gestart. Limburgse launching customers hebben gesprekken gevoerd met start-ups uit het</p>	1, 2, 3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>modaliteiten gepland, geboekt en betaald kan worden) wordt in 2022 opgeschaald.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ We blijven de duurzame logistieke gedragsverandering stimuleren via Zuid-Limburg Bereikbaar, Roermond Bereikbaar en Trendsportal. Om de logistiek efficiënter te organiseren passen we slimme technieken toe (o.a. iVRI's). ▪ We stimuleren pilots in Limburg via Mobility Lab. <p>Rol Provincie: <i>procesmanager, subsidiënt, financier, partner</i></p>	<p>programma om te komen tot pilots in Limburg.</p>	
<p>2. Weginfrastructuur</p> <p>Wij dragen inhoudelijk bij aan door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) geïnitieerde Rijksprojecten voor autosnelwegen. Het betreft de verbreding van de A2 tussen de knooppunten Kerensheide en Het Vonderen (start uitvoering gepland in 2025) en de verbetering van het knooppunt Zaarderheiken A73/A67. Als gevolg van stikstofproblematiek nog geen actuele planning.</p> <p>Rol Provincie: <i>procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner</i></p>	<p>Niet gerealiseerd.</p> <p>In 2022 hebben we met Rijkswaterstaat de realisatieovereenkomst voor de A2-wegverbreding ondertekend. Hiermee kan door Rijkswaterstaat gestart worden met de uitvoering van het project. Daarnaast hebben Rijkswaterstaat en de Provincie een overeenkomst gesloten voor het hergebruik van bestaande fietsbruggen. Het project wordt niet vertraagd door stikstof omdat het tracébesluit onherroepelijk is.</p> <p>Voor het knooppunt Zaarderheiken A73/A67 heeft de Minister in het voorjaar besloten het project op de prioriteitenlijst te zetten. Vanwege de stikstofproblematiek is het tracébesluit voorzien in 2027. Wij hebben de Minister medegedeeld dat wij niet bereid zijn mee te betalen aan vertragskosten als gevolg van de stikstofproblematiek.</p>	1, 2, 3
<p>3. Samenwerking en internationalisering</p> <p>In het Bestuurlijk Overleg over het MIRT (BO-MIRT) blijven we richting het Rijk lobbyen voor Limburgse projecten. Daarnaast beslissen we samen in dit overleg over te nemen stappen in gezamenlijke projecten en programma's en volgen we de voortgang van de invulling van het Klimaatakkoord. In IPO-verband werken we samen aan gemeenschappelijke thema's en onderwerpen, behartigen we onze gezamenlijke belangen en lobbyen we bij het Rijk voor provinciale thema's en projecten. We zetten het grensoverschrijdend</p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Het Bestuurlijk Overleg MIRT heeft op 9 november 2022 plaatsgevonden. Voor Zuid-Nederland en voor Limburg in het bijzonder zijn enkele wezenlijke besluiten genomen waaronder de afspraak om pilots te starten naar de ontwikkeling van beveiligde vrachtwagenparkeerplaatsen, de financiële middelen die het Rijk aan Limburgse gemeenten heeft toegekend om met mobiliteitsmaatregelen de woningbouw te versnellen en de cofinanciering voor Veilig, Slim en Duurzaam projecten (zie</p>	1, 2, 3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>mobiliteitsoverleg met Noordrijn-Westfalen (NRW) voort en dragen bij aan de Grenslandagenda. We gaan ook door met de thematische samenwerking in de Euregio via participatie in de reguliere overleggen. Waar mogelijk verwerven we EU-fondsen voor Limburgse mobiliteitsprojecten en – programma's.</p> <p>Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner</i></p>	<p>ook mededeling portefeuillehouder inzake BO MIRT, GS DOC-00364598).</p> <p>In september is door het platform Mobility NL-NRW-verslag gedaan van de vorderingen m.b.t. de onderwerpen smart mobility, internationaal spoorvervoer, binnenvaart en duurzame corridors.</p> <p>In de euregionale samenwerking wordt structureel geparticipeerd in diverse werkgroepen voor de ontwikkeling en afstemming van grensoverschrijdend mobiliteitsbeleid.</p>	
<p>4. Verkeersmodellen en monitoring <i>Monitoring</i></p> <p>We zorgen via monitoring voor een actuele onderbouwing, opvolging en evaluatie van het mobiliteitsbeleid en de daaruit voortvloeiende projecten en/of gebiedsverkenningen. In 2021 is met Monitoring, Evaluatie en Data (MED) een monitoringsaanpak voor het mobiliteitsplan 'Slim op weg naar Morgen' opgezet. In 2022 wordt deze aanpak verder verfijnd op basis van ervaringen uit de eerste doorloopcyclus. Daarnaast wordt de beheerstructuur voor gebruik en toepassing van data binnen het beleidsveld nader uitgewerkt.</p> <p><i>Verkeersmodellen en verkeersmeetnet</i></p> <p>Voor de monitoringsopgave is het noodzakelijk om enkele instrumenten op orde te brengen, waaronder de verkeersmodellen en het verkeersmeetnet. De doorontwikkeling van de verkeersmodellen is in 2021 in gang gezet, en ze zijn begin 2022 operationeel voor gebruik.</p> <p>De verkeersmeetnetten voor gemotoriseerd wegverkeer en fiets zijn ook in 2022 operationeel en leveren telgegevens. De gegevens worden digitaal ontsloten via het Nationaal Dataportaal Wegverkeer (NDW). Er wordt daarnaast in 2022 een begin gemaakt met tellingen met onderscheid naar voertuigenmerken. Deze tellingen worden o.a. gebruikt voor de monitoring van het vervoer gevaarlijke stoffen.</p> <p>Rol Provincie: <i>procesmanager, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>In 2022 is voortgebouwd op de monitoringsaanpak, waarbij we de monitoringsrapportage hebben geactualiseerd. Daarnaast is een start gemaakt met een verfijning voor de monitoring van gebiedsverkenningen. De benodigde ontwikkeling van de monitoringsaanpak wordt in 2023 voortgezet, waarbij we de koppeling tussen monitoring, doelen en opgaven willen verstevigen.</p> <p>De eerste editie van de nieuwe verkeersmodellen (multimodaal) is in 2022 opgeleverd en in gebruik genomen.</p> <p>Het verkeersmeetnet is operationeel. De tellingen voor gemotoriseerd wegverkeer en fiets zijn in 2022 geleverd. De ontsluiting van de telgegevens vindt plaats via NDW. Voor de fietstellingen wordt in 2023 verder gewerkt aan een verbetering van de kwaliteit.</p> <p>Daarnaast zijn de geplande tellingen voor vervoer gevaarlijke stoffen in 2022 geleverd.</p>	1, 2, 3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>5. Mobiliteitsplan</p> <p>Samen met onze partners geven we invulling aan onze mobiliteitsaanpak en governance op basis van het Mobiliteitsplan Limburg “Slim op weg naar morgen” (2018). Daarbij hebben we speciale aandacht voor de ontwikkeling van “smart mobility” en verduurzaming van de mobiliteit.</p> <p><i>Gebiedsverkenningen</i></p> <p>In gebieden met een cumulatie van activiteiten die van invloed zijn op de bereikbaarheid werken we via gebiedsverkenningen samen met partners aan een gebiedsgerichte aanpak ten behoeve van de bereikbaarheidsopgave. Uit de in 2020-2021 uitgevoerde gebiedsverkenningen zijn maatregelenpakketten afgeleid. De projecten hieruit worden opgenomen in het IPML en via de reguliere projectenstroom uitgevoerd.</p> <p><i>Overleg met partners</i></p> <p>Met het Mobiliteitsberaad Limburg geven we invulling aan het overleg, waarin de Limburgse regio's en organisaties op het gebied van mobiliteit de voortgang van de mobiliteitsaanpak met elkaar bespreken.</p> <p>Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>In 2022 is met onze partners, waaronder gemeenten, doorgewerkt aan onze gebiedsgerichte aanpak en is de gebiedsverkenning Weert en omgeving afgerond. Bestuurlijke vaststelling zal aanvang 2023 plaatsvinden. Er is uitvoering gegeven aan de maatregelenpakketten uit de gebiedsverkenningen Noord-Limburg en Westelijke Mijnstreek.</p> <p>Via het Mobiliteitsberaad wordt structureel met de gemeenten en andere partners overlegd over de gezamenlijke strategische agenda.</p>	1, 2, 3

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Versnelde realisatie van 7 Provinciale iVRI's.	0	0	7	2023
1	Data top-15 op orde.	35%	55%	90%	2023
1	Realisatie van ten minste 10 aanvullende locaties in Limburg waar deelmobiliteit wordt aangeboden.	55	91	65	2022

Product	3.2.2. Fiets
Portefeuillehouder	Van Gaans

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Het (verder) realiseren van een Euregionaal en bovenregionaal Limburgs utilitair fietsrouten netwerk tussen de grote steden, liefst via snelfietsroutes.</p> <p>Rol Provincie: <i>procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>In 2022 is subsidie aan een aantal gemeenten subsidie verleend:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gemeente Venray voor voorbereidingsonderzoek Hoogwaardige fietsverbinding Greenport Bikeway (traject America-Deurne); - gemeente Gennep voor aanleg fiets-infraproject Hoogwaardige fietsverbinding Spoorwegje Gennep; - gemeente Venray voor aanleg fiets-Infraproject Hoogwaardige fietsverbinding Overloonseweg, Venray en; - gemeenten Weert en Nederweert voor aanleg fiets-infraproject Hoogwaardige fietsverbinding Weert-Nederweert. 	1, 2, 3
<p>2. Het (beter) bereikbaar maken van regio's, de campussen, de economische toplocaties en de in de Euregio gelegen universiteiten, waarbij eveneens ingezet wordt op ketenmobiliteit (bijvoorbeeld OV fiets parkeren, leenfietsen, goede fietsparkeervoorzieningen en OV-overstappunten voor zowel bus als trein).</p> <p>Rol Provincie: <i>procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>In 2022 is een deel van Doorfietsroute tussen Maastricht en Campus Chemelot aangelegd.</p>	1, 2, 3
<p>3. Afspraak maken met het Rijk over financiering van het Limburgs fietsprogramma met uitvoeringsagenda binnen Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF).</p> <p>Provincie Limburg levert samen met regionale partijen input voor het Nationaal Toekomstbeeld Fiets. Vooruitlopend op de introductie van het mobiliteitsfonds worden er binnen het MIRT afspraken gemaakt over regionale fietsprogramma's.</p> <p>Rol Provincie: <i>procesmanager, financier, partner</i></p>	<p>Deels gerealiseerd.</p> <p>In 2022 is in overleg met het Rijk input geleverd ten behoeve van de totstandkoming van het Nationaal Toekomstbeeld Fiets. Dit heeft nog niet geleid tot Rijkscofinanciering van Limburgse projecten.</p>	1, 2, 3
<p>4. Meer mensen op de fiets door gedragsbeïnvloeding en fietsstimulering.</p> <p>Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier en partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>In 2022 zijn de gedragsbeïnvloedingsmaatregelen Posifiets, Ieder Kind een fiets en Doortrappen tot je 100^e (verder) uitgerold.</p>	1, 2, 3

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streefwaarde	Jaar
1	Aantal fietsprojecten die door de gemeenten gerealiseerd worden danwel zijn, waarvoor door de Provincie Limburg een subsidiebeschikking verleend is aan de gemeente(n).	8	10	14	2023
1	Aantal fietsprojecten die door de Provincie gerealiseerd worden.	0	0	2	2023
2	Naast de concrete fiets infrastructurele opgaven wordt in samenspraak met OV gewerkt aan opgaven fietsparkeren en deelfietsen op stations en OV-knooppunten. Tevens werken de uitvoeringsorganisaties actief mee aan de werkgeversaanpak, waaronder ook het thema fiets valt.	0	0	1	2023
4	Aantal gemeenten waar door de Provincie Limburg subsidie verleend is voor de uitvoering van het programma 'Doortrappen tot je 100 ^e '.	0	12	15	2023
4	% van het Limburgse (speciale) basisscholen dat een Verkeersactieve school is en verkeerseducatie uitvoert gericht op het verbeteren van fietsveiligheid.	87%	90%	90%	2023
4	% van het Limburgse voortgezet (speciaal) onderwijs dat een Verkeersactieve school is en verkeerseducatie uitvoert gericht op het verbeteren van fietsveiligheid.	70%	80%	80%	2023
4	Posifiets	3	3	6	2023

Toelichting prestatie-indicatoren

Doortrappen tot je 100^e: niet alle gemeenten die participeren aan Doortrappen vragen de (volledig) door de Provincie Limburg beschikbaar gestelde subsidie aan.

Product	3.2.3. Verkeersveiligheid
Portefeuillehouder	Van Gaans

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Educatie en bewustwording Het doel is dat 80 procent van het Limburgs basis- en voortgezet onderwijs Verkeersactieve school wordt en blijft. Dit betekent dat deze scholen structureel verkeerseducatie uitvoeren om de verkeersveiligheid te verbeteren. Tevens verzorgen wij het coördineren en (laten) uitvoeren van de Limburgse campagnekalender. Afhankelijk van de	Gerealiseerd. Het geformuleerde doel is ruim behaald. 80 % van het (speciaal) voortgezet onderwijs is verkeersactieve school en zelfs 90% van alle (speciaal) basisscholen zijn verkeersactieve school.	2

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
doelgroep/leeftijdscategorie worden de bijpassende instrumenten ingezet zoals posters, (social) media en verschillende partners zoals scholen, VVN, Zuid-Limburg bereikbaar, gemeenten, Arriva. Rol Provincie: <i>procesmanager, financier, partner</i>	Alle beoogde campagnes van de Limburgse campagnekalender zijn uitgevoerd. In totaal zijn dat 6 campagnes, zijnde WinterBob, twee MONO-campagnes, snelheid, ZomerBob en fietsverlichting.	
2. Infrastructuur en techniek Landelijk worden de ontwikkelingen rondom Duurzaam Veilig gevolgd en daar waar wenselijk en mogelijk beïnvloed. Tevens worden de principes van Duurzaam Veilig in de realisatie en reconstructies van Provinciale wegen zoveel mogelijk toegepast (zie 3.2.5). Rol Provincie: <i>procesmanager</i>	Gerealiseerd. Via verschillende landelijke overleggen en themasessies zijn de landelijke ontwikkelingen gevolgd. Voor de toepassingen wordt verwezen naar 3.2.5.	2
3. Handhaving Overleg en afstemming met het openbaar Ministerie en Politie over snelheidshandhaving. Dit is geen bevoegdheid van de Provincie. Rol Provincie: <i>partner</i>	Gerealiseerd. Overleggen hebben plaats gevonden.	2
4. Uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid Limburg met governance Er wordt een uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid Limburg opgeleverd, samen met de partners. Daar maakt een (aangepaste) governance een onderdeel van uit. Hiermee willen we een betere afstemming met partners over de gecombineerde aanpak van verkeersveiligheid op het gebied van gedragsbeïnvloeding, handhaving en infrastructuur realiseren. Provincie: <i>procesmanager, partner</i>	Gedeeltelijk gerealiseerd. Het uitvoeringsprogramma is op Limburg-niveau in concept gereed. Dit wordt in 2023 verder gereed gemaakt. De nieuwe governance is reeds in het bestuurlijk kernteam ROVL vastgesteld en in werking.	2
5. Nationale ontwikkelingen verkeersveiligheid We participeren in landelijke overleggen voor kennisuitwisseling en om ontwikkelingen te volgen op het gebied van beleidsvorming, innovaties en (financiering)stimuleringsregelingen. Rol Provincie: <i>partner</i>	Gerealiseerd.	2

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Percentage Verkeersactieve (speciale) basisscholen.	87 %	90 %	90%	2023
1	Percentage Verkeersactieve voortgezet (speciaal) onderwijs scholen.	70 %	80 %	80%	2023
1	Aantal uitgevoerde gedragscampagnes.	0	6	6	2022

Product	3.2.4. Logistieke netwerken
Portefeuillehouder	Van Gaans

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. MIRT-Programma Goederenvervoercorridors (portefeuillehouder: van Gaans)</p> <p>In BO MIRT Goederenvervoercorridors zijn afspraken gemaakt over de inzet en beoogde resultaten.</p> <p>Het betreft de volgende zaken:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ innovatie vernieuwend datadelen om coördinatieproblemen op te lossen vanuit een integrale ketenbenadering uitrollen over corridor in Limburg; ▪ Europese cofinanciering van projecten in Limburg op basis van met name de Connecting Europe Facility (evt. ook op basis van de Green Deal en het Herstelfonds). Daarnaast gebruik maken van regelingen van de Rijksoverheid, zoals groeifonds en subsidieregelingen voor kademuren en modal shift; ▪ sturingsafspraken knooppunten: afstemming ruimtelijk economisch beleid met overige Provincies; ▪ met de inzet van logistieke makelaars bij onze uitvoeringsorganisaties werken aan modal shift van weg naar water en spoor (subsidieregeling modal shift); ▪ knooppunt Venlo: Integrale studie spoorknooppunt Venlo: procesafspraken over het verloop van de studie en de locatie van de spanningssluis als eerste onderdeel van het maatregelenpakket; ▪ knooppunt Venlo: afspraken over multimodaal maatregelenpakket, waarbij Noordoever haven Venlo een belangrijk onderdeel vormt; ▪ knooppunt Sittard-Geleen/Stein: afspraken over multimodale maatregelenpakket, waarbij haven Stein een belangrijk onderdeel vormt; ▪ uitbreiding (aantal) beveiligde vrachtwagen parkeerplaatsen in Limburg, 	<p>Gerealiseerd.</p> <p>De werkgroep digitalisering heeft plannen uitgewerkt voor een aantal living labs in de corridors, waaronder binnenvaart.</p> <p>In juni 2022 heeft de EU subsidie toegekend voor het Rhombus project, waarin zes binnenhavens (waarvan vijf in Limburg) werken aan uitbreiding, duurzaamheid en circulariteit. Provincie Limburg heeft t.b.v. de haven van Venlo een subsidie van het Rijk ontvangen vanuit de kademurenregeling. Diverse projecten van het bedrijfsleven hebben, met ondersteuning van de mede door provincie Limburg aangestelde logistiek makelaar, subsidie ontvangen uit de modal shift regeling (o.a. Limburg Express 2.0).</p> <p>De knooppunten op de goederencorridor, waaronder Venlo en Sittard-Geleen/Stein zijn nauw betrokken bij de uitwerking van het ruimtelijk-economisch beleid GRIP. ProRail heeft een integrale verkenning uitgevoerd naar het spoorknooppunt Venlo en tevens deelstudies naar het vervangen/verplaatsen van de spanningssluis en de verlenging van opstelsporen voor langere treinen. Voor knooppunt Venlo is afgesproken dat er een 'realisatiepact' wordt opgesteld om het knooppuntplan dat in 2022 door B&W Venlo is vastgesteld richting uitvoering te brengen.</p> <p>In 2022 is in samenwerking met het ministerie van I&W gewerkt aan het opzetten van pilots voor vrachtwagenparkeerplaatsen. Dit heeft I&W in een brief aan provincie Limburg bevestigd. De bestaande truckparking in Venlo is in 2022 uitgebreid tot 390 plaatsen.</p>	<p>1, 2, 3</p>

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>alsmede een pilot m.b.t. handhaving op illegaal parkeren;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Clean Energy Hubs (locaties voor het beroepsgoederenvervoer (vrachtwagen, scheepvaart) waar schone brandstoffen kunnen worden getankt): mede opstellen landelijke aanpak voor lokaal of regionaal afwegen waar en waarom een Clean Energy Hub toelaten of stimuleren. Op termijn: afspraken over realisatie 3 clean energy hubs; ▪ Robuuste vaarwegen: bijdragen aan prioritaire acties, zoals digitalisering binnenhavens en studie naar sluis Weurt en Grave. 	<p>Voor Limburg is gewerkt aan een inventarisatie van locaties die geschikt zijn als Clean Energy Hub (CEH). In de landelijke werkgroep hebben wij bijgedragen aan de besluitvorming van I&W om € 19,5 mln. subsidie beschikbaar te stellen voor de realisatie van CEH's. In 2022 is door Rijkswaterstaat een plan opgesteld voor de uitbreiding van ligplaatsen en van de 7x24-uurs bediening van sluisen.</p>	
<p>2. Met betrekking tot samenwerking Limburgse binnenhavens, Blueports Limburg (portefeuillehouder: Satijn):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ afspraken over meerjarige samenwerking vanaf 2022; ▪ samenwerkingsagenda voor: digitalisering-modal shift-duurzaamheid-economie-grensoverschrijdende samenwerking/lobby; ▪ uitbreiding samenwerking met Havenbedrijf Rotterdam en binnenhavens Noord-Brabant, Gelderland, België; ▪ organisatie congres van de Nederlandse Vereniging van Binnenhavens in Venray; ▪ samenwerking Inzetten op EU-subsidie (CEF, Green Deal) en rijkssubsidies (kademuren, modal shift). <p>Rol Provincie: <i>procesmanager</i></p>	<p>Deels gerealiseerd.</p> <p>Afspraken over samenwerking vanaf 2022 zijn voorbereid om in 2023 bekrachtigd te worden.</p> <p>Via Blueports zijn projecten in Stein, Roermond en Maastricht voorbereid, die in januari 2023 zijn ingediend voor EU-subsidie (CEF). Bij deze projecten is speciaal aandacht besteed aan verduurzaming en de bijdrage van de havens aan de circulaire economie. In 2022 heeft Provincie Limburg bijgedragen aan een proef van de Topsector Logistiek in Maastricht voor transport van afval via de binnenhaven/binnenvaart. In 2022 zijn diverse overleggen gevoerd met havens in Brabant, Gelderland en België om de samenwerking te verstevigen.</p> <p>Met het bedrijf Damen Shipyards is een samenwerking op gang gekomen op het gebied van verduurzaming van de binnenvaart en binnenhavens. Op 6 oktober 2022 heeft het congres van de Nederlandse Vereniging van Binnenhavens plaatsgevonden in Venray, met ca. 200 deelnemers.</p>	1, 3
<p>3. Met betrekking tot EGTC Rhine-Alpine Corridor (portefeuillehouder: van Gaans):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ lobby om Limburgse infra op het TEN-T Core-network te krijgen; 	<p>Gerealiseerd.</p> <p>De EGTC heeft de Limburgse wensen m.b.t. de herziening van de TEN-T verordening genoemd in zijn reactie.</p>	1, 3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<ul style="list-style-type: none"> Modal Shift Study. Rol Provincie: <i>partner, financierder</i>	De op ons initiatief uitgevoerde modal shift study heeft vervolg gekregen in een gezamenlijk Interreg voorstel waarin de modal shift aanpak in diverse regio's langs de Rhine-Alpine Corridor wordt toegepast. Het door ons met een Intentieverklaring ondersteunde project RH2INE is eveneens onderdeel van dit Interreg voorstel.	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Europese cofinanciering van projecten in Limburg.	5	8	5	2022
1	Uitbreiding (Aantal) beveiligde vrachtwagen parkeerplaatsen in Limburg.	2	2	4	2024
1	Aantal Clean Energy Hubs in Limburg.	0	0	3	2023
2	Aantal leden Blueports Limburg.	12	16	16	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

- Vijf binnenhavenprojecten in Limburg zijn in 2022 gehonoreerd met een CEF-subsidie voor 'study'. In 2021 is reeds voor drie projecten een subsidie voor 'works' ontvangen.
- In juli 2022 hebben wij het Ministerie per brief laten weten dat onze inspanningen voor vrachtwagenparkeerplaatsen niet tot resultaat leiden. Met het Ministerie zetten we in Limburg pilots op voor vrachtwagenparkeerplaatsen die aanpalend aan verzorgingsplaatsen langs de rijkswegen worden gerealiseerd.
- Nu er een subsidieregeling is aangekondigd door het Rijk zullen wij ons inspannen om initiatiefnemers te ondersteunen bij het opzetten van haalbaarheidsonderzoeken. Het zal echter niet makkelijk zijn om in 2023 tot realisatie te komen
- Het aantal leden van het samenwerkingsverband Blueports is inmiddels op 16 gekomen.

Product	3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties Provinciale wegen
Portefeuillehouder	Van Gaans

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Beheer en onderhoud Activiteiten met een continu karakter gericht op het beheren en onderhouden van het toegewezen (wegen)areaal en uitbreiding daarvan zoals Buitenring Parkstad Limburg ter voorkoming van achterstallig onderhoud. Een goed beheerd en onderhouden (wegen)areaal draagt bij aan een vlotte, betrouwbare en verkeersveilige afwikkeling van het verkeer.	Deels gerealiseerd. De provinciale infrastructuur is conform het voorgeschreven kwaliteitsniveau Basis onderhouden. Vanwege de prijsstijgingen is een aantal geplande onderhoudswerkzaamheden doorgeschoven naar volgend jaar.	1, 2

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>		
2. Rehabilitatie Rehabilitatie (vervanging) gericht op de instandhouding van het (wegen)areaal. Dit draagt bij aan een vlotte, betrouwbare en verkeersveilige afwikkeling van het verkeer. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	Deels gerealiseerd. De provinciale infrastructuur is conform het voorgeschreven kwaliteitsniveau Basis onderhouden. Vanwege exogene factoren (o.a. de prijsstijgingen, stikstofproblematiek) is een aantal geplande vervangingswerkzaamheden doorgeschoven naar volgend jaar.	1, 2
3. Reconstructie Reconstructies gericht op een verbetering van het bestaande (wegen)areaal. Dit draagt bij aan een vlotte, betrouwbare en verkeersveilige afwikkeling van het verkeer. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	Deels gerealiseerd. Vanwege exogene factoren (o.a. de prijsstijgingen, stikstofproblematiek) is een aantal geplande reconstructieve werkzaamheden doorgeschoven naar volgend jaar.	1, 2

Product	3.2.7. Project N280- West
Portefeuillehouder	Van Gaans

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Wegvak Roermond: overdracht van de nieuw aangelegde infrastructuur aan provinciale en gemeentelijke wegbeheerders. Rol Provincie: <i>procesmanager, financier, partner</i>	Gerealiseerd. De overdracht heeft in 2022 plaatsgevonden. Tussen de projectorganisatie en de provinciale wegbeheerder heeft een interne overdracht plaatsgevonden. Met de gemeentelijke wegbeheerder is door de Provincie Limburg een beheer- en onderhoudsovereenkomst gesloten.	1, 2, 3
2. Wegvak Leudal: Vaststelling definitief PIP inclusief MER door GS en PS in 2022. Rol Provincie: <i>procesmanager, bevoegd gezag, financier</i>	Gerealiseerd. Op 24 juni 2022 hebben Provinciale Staten het PIP inclusief MER vastgesteld.	1, 2, 3

Wat heeft het ons gekost?

€ x 1.000

Begrotingsprogramma 3.2 Bereikbaarheid en mobiliteit	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.2.1. Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen	9.493	1.019	10.512	5.231	5.281	V
3.2.2. Fiets	425	8.140	8.565	2.050	6.515	V
3.2.3. Verkeersveiligheid	1.660	689	2.349	1.552	797	V
3.2.4. Logistieke netwerken	3.557	-2.425	1.132	427	704	V
3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties Provinciale wegen	18.369	1.400	19.769	18.022	1.747	V
	33.504	8.823	42.327	27.282	15.044	V
<i>Personele lasten</i>	9.253	451	9.705	9.478	227	
<i>Kapitaallasten</i>	16.018	1.743	17.760	14.394	3.366	
Totaal lasten	58.775	11.017	69.791	51.154	18.637	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.2.1. Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen	0	1.830	1.830	1.210	620	N
3.2.2. Fiets	0	326	326	-103	429	N
3.2.3. Verkeersveiligheid	490	0	490	531	-41	V
3.2.4. Logistieke netwerken	3.232	-2.431	801	136	665	N
3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties Provinciale wegen	500	0	500	826	-326	V
Totaal baten	4.222	-275	3.947	2.600	1.346	N
Totaal saldo van baten en lasten	-54.553	-11.292	-65.845	-48.554	-17.291	V
Mutatie reserves						
<i>Toevoeging reserves</i>						
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	3.195	6.587	9.782	9.782	0	
Risicoreserve Bereikbaarheidsmiddelen	6.652	-6.587	65	65	0	
Bruteringsreserve VDL Nedcar	0	22.891	22.891	22.891	0	
Bruteringsreserve N270 Ooijen-Wanssum	0	40.445	40.445	40.445	0	
Bestemmingsreserve realisatie N280	0	6.158	6.158	6.158	0	
Totaal toevoegingen	9.847	69.493	79.340	79.340	0	
<i>Onttrekking reserves</i>						
Bestemmingsreserve overdracht Napoleonsweg	1.965	0	1.965	1.965	0	
Bestemmingsreserve realisatie N280	3.774	-3.297	477	1.833	-1.356	
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	15.194	31.939	47.133	35.122	12.011	
Bruteringsreserve VDL Nedcar	342	-265	77	2.678	-2.601	
Risicoreserve Bereikbaarheidsmiddelen	0	205	205	205	0	
Bruteringsreserve N270 Ooijen-Wanssum	0	933	933	933	0	
Reserve gladheidsbestrijding	0	0	0	22	-22	
Totaal onttrekkingen	21.274	29.516	50.790	42.758	8.031	
Saldo mutatie reserves	11.427	-39.978	-28.550	-36.582	8.031	
Resultaat	-43.126	-51.270	-94.395	-85.136	-9.260	V

Financiële toelichting

Van begrotingsprogramma 3.2 Bereikbaarheid en mobiliteit resteert een voordelig resultaat van € 9,26 mln. ten opzichte van de begroting. Dit verschil bestaat uit € 15,04 mln. lagere lasten en € 1,35 mln. lagere baten. De belangrijkste verschillen lichten wij als volgt toe.

Vorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen

Ten opzichte van de begroting zijn de lasten € 5,28 mln. lager dan geraamd. Dit wordt vooral veroorzaakt door:

- BO MIRT; (€ 0,24 mln.) het betreft afspraken waarvan de realisatie over meerdere jaren plaatsvindt. Voorgesteld wordt deze middelen over te boeken naar 2023;
- Slim, veilig duurzaam; het Uitvoeringskader is op 4 september 2020 ter informatie aan Provinciale Staten aangeboden. Om aan alle verplichtingen in deze collegeperiode te kunnen voldoen, moeten de middelen (€ 1,42 mln.) hiervoor behouden blijven. Voorgesteld wordt deze middelen over te boeken naar 2023;
- Verbreding van de A2 Zaarderheiken (€ 2,00 mln.); zoals hiervoor onder bereikt resultaat 2. (van 3.2.1) is vermeld, is het Tracébesluit ingevolge MIRT afspraken voorzien in 2027. Gevolg

is vertraging en onduidelijkheid in de totale kosten Tracébesluit A73 Zaarderheiken teneinde tot planning afspraken te komen. De middelen moeten hiervoor behouden blijven. Voorgesteld wordt deze over te boeken naar 2023;

- Nationale Agenda Laadinfrastructuur (€ 0,52 mln.); voor de verdere uitvoering van fase B2 en opstarten van fase B3 wordt voorgesteld het restantbudget over te boeken naar 2023;
- Rijksbijdrage voor Verkeersinfrastructuur (€ 0,62 mln.); dit betreft een bijdrage van het Rijk, waarmee in de primitieve begroting geen rekening is gehouden. De verdere uitvoering van deze regeling loopt door in 2023. Voorgesteld wordt deze middelen over te boeken naar 2023.

Fiets

Ten opzichte van de begroting zijn de lasten € 6,51 mln. lager dan geraamd. Op 14 februari 2020 hebben Provinciale Staten ingestemd met het Provinciaal Beleidskader Fiets 2019-2023, als basis voor de investeringen in het fietsprogramma. De verdere financiële afhandeling van een groot deel van de subsidieaanvragen is voorzien in 2023. De resterende middelen moeten daarvoor behouden blijven en worden overgeboekt naar 2023.

Verkeersveiligheid

Ten opzichte van de begroting zijn de lasten € 0,80 mln. lager dan geraamd. Dit wordt vooral veroorzaakt door de uitgaven bij Verkeerseducatiebeleid Limburg. Hiervoor zijn voor de periode tot en met schooljaar 2024/2025 overeenkomsten ondertekend. De fasering van de middelen wordt hierop aangepast.

Logistiek

Ten opzichte van de begroting zijn de lasten € 0,70 mln. lager dan geraamd. Dit wordt vooral veroorzaakt door een Rijksbijdrage voor de Versterking van havenvoorzieningen (€ 0,75 mln.). Hiermee is in de primitieve begroting geen rekening gehouden. De financiële afhandeling vindt in 2023 plaats. Voorgesteld wordt dit bedrag (€ 0,75 mln.) over te boeken naar 2023.

Provinciale wegen

Ten opzichte van de begroting zijn de lasten € 1,75 mln. lager dan geraamd. Dit wordt vooral veroorzaakt door:

- de overdracht van de provinciale weg N554; vanwege de complexiteit is vertraging ontstaan bij de overdracht; de middelen die hiervoor in 2022 beschikbaar zijn (€ 1,18 mln.), moeten worden overgeboekt naar 2023;
- de uitrol van intelligente VRI's; in afwachting van besluitvorming door de gemeente Venlo zal de uitrol pas in 2023 plaatsvinden. Voorgesteld wordt het beschikbare bedrag (€ 0,17 mln.) over te boeken naar 2023.

3.3. Wonen in Limburg

Als gevolg van demografische, maatschappelijke en macro-economische ontwikkelingen bereiken de Limburgse gemeenten binnen afzienbare tijd de top van het aantal huishoudens. Daarbinnen zien wij wel een groeiend aantal eenpersoonshuishoudens, een toenemende vergrijzing en ontgroening. Achter de berichten van tekorten op de woningmarkt, in met name de (sociale en middeldure) huursector voor starters, senioren en nieuwe Limburgers gaat een hele wereld schuil. Er is in Limburg een overzichtelijke uitbreidingsbehoefte van het totaal aantal woningen (ca. 2.000 woningen per jaar, huishoudensgroei betreft 13.000 – 15.000 tot 2031). Desondanks is er behoefte aan woningen in specifieke segmenten. De liggende planvoorraad voorziet kwantitatief en kwalitatief in te veel en bovendien hele andere nieuwbouwplannen. Deze aspecten belemmeren op dit moment de doorstroming op de woningmarkt en hiervoor zullen openingen gevonden moeten worden. Prettig wonen gaat verder dan een passende woning alleen. Een infrastructuur die past bij de levensfase, huishoudens- en werksituatie en de gewenste levensstijl, een gezonde en veilige woonomgeving, waar verloedering geen kans krijgt en een omgeving waar inwoners een eigen inbreng kunnen hebben, dragen bij aan het “woongeluk”. Naast de inwoners zijn daar diverse partijen bij betrokken. De Provincie kan partijen bij elkaar en tot samenwerking brengen. De betaalbaarheid van wonen staat onder druk. Een grote groep inwoners ziet de kansen op de woningmarkt als gevolg van stijgende huur- en koopprijzen en strengere hypotheekvereisten afnemen. Investeringsvolume neemt af als gevolg van prijsstijgingen in combinatie met ongunstig Rijksbeleid (heffingen, toewijzingsbeleid).

Wat willen we bereiken?

Samen met onze partners willen we toewerken naar een voortreffelijke woon- en leefomgeving, waar mensen zich prettig voelen. Een toekomstbestendige Limburgse woningmarkt biedt voldoende woningen van de juiste kwaliteit op de juiste plek en op het juiste moment beschikbaar en (financieel) bereikbaar. Dat wil zeggen een woningmarkt die voldoende mogelijkheden biedt door doorstroom (wooncarrière), die toekomstbestendig (duurzaam en klimaatbestendig) en betaalbaar (zowel voor corporaties als voor kopers en huurders) is en flexibel kan inspelen op veranderende woonwensen en -behoeften.

Woningcorporaties, overheden, beleggers en particuliere eigenaren zijn zich bewust van hun belangrijke rol op de woningmarkt. Het bijdragen aan het mogelijk maken én realiseren van vernieuwende initiatieven is belangrijk. Juist nu liggen er kansen op de woningmarkt en vraagt de huisvesting van (tijdelijke en blijvende) nieuwkomers op de arbeidsmarkt meer dan ooit om innovatieve en duurzame oplossingen. Daarnaast zien we dat kwetsbaren en starters, vanwege onzekerheid over de toekomst en het ontbreken van financiële buffers, het juist nu moeilijker hebben op de woningmarkt.

Onze rol is zowel agenderend, stimulerend, meesturend en verbindend, zowel via samenwerking met partners als via de inzet van (financieel) instrumentarium. Op die manier willen wij bereiken dat partijen vervolgens meer mogelijkheden (instrumenten en eigen kracht) inzetten om gezamenlijk de transitieopgave vorm te geven.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Bij het opstellen van kaders en het verruimen van mogelijkheden op de woningmarkt stellen we de inwoner en diens mogelijkheden centraal.

criterium 2: Wij zoeken naar regionaal en/of lokaal maatwerk in de context van de Limburgse woningmarkt als de situatie ter plekke daarom vraagt.

criterium 3: Wij acteren vanuit toegevoegde waarde. Als wij een rol pakken en instrumenten inzetten, dan zijn deze aanvullend aan die van onze partners.

Maatschappelijk effect?

Waar mensen wonen en wat die regio te bieden heeft aan bijvoorbeeld werk, dagelijkse voorzieningen, scholen, woningen, maar ook de kwaliteit van de leefomgeving, is van groot belang voor hun welvaart. Het schaalniveau van de regio is daarmee essentieel voor een beleid gericht op het verbeteren van de brede welvaart. Daarom is de Limburgse Agenda Wonen 2020-2023 toegespitst op de actuele situatie voor specifieke doelgroepen op de Limburgse woningmarkt. Initiatiefnemers (burgers, georganiseerde burgerinitiatieven, marktpartijen) en gemeenten kunnen met de Agenda gebruik maken van bestaande en nieuwe instrumenten om een gezondere Limburgse woningmarkt vorm te geven.

Ons beleid draagt bij aan de verduurzaming, levensloopbestendigheid en het comfort van woningen, maar ook aan het stimuleren van het aanbod van sociale huur en het middeldure huursegment én de snelheid waarmee gemeenten de voorfase van woningbouwprojecten realiseren (zie voor aantallen hierboven).

Wat hebben we bereikt?

In 2022 is voortvarend gewerkt aan het implementeren van beleid, zoals opgenomen in de Limburgse Agenda Wonen 2020-2023 (vastgesteld door Provinciale Staten d.d. 29 juni 2020). De Startersregeling en de stimuleringsregeling Duurzaam Thuis dragen beide bij aan de transitie in de woningmarkt. Mede door provinciale inbreng hebben 565 huishoudens hun eerste woning kunnen kopen en 16% van deze huishoudens hebben hun woning kunnen verduurzamen. In het kader van de Kraamkamers C8 is in de afgelopen jaren de basis gelegd voor de versnelling van de verduurzaming van het woningcorporatiebezit. Doel daarbij is met het NMDA-principe (Niet Meer Dan Anders qua huur), sneller tot een energetische verduurzaming van de sociale huurwoningvoorraad te komen, met minder CO₂-uitstoot, meer comfort, tegen dezelfde huurlasten. Op deze basis zijn (in Q1 t/m Q3 2022) 368 corporatiewoningen integraal verduurzaamd en 1050 woningen van zonnecellen voorzien. Provinciale Staten hebben op 23 juni 2022 het Statenvoorstel Voortgangsrapportage 2022 en verbetervoorstellen Verordening Startersleningen Provincie Limburg (G-22-017, brief GS van 29-4-2022 (GS DOC-00246744) vastgesteld.

Met de subsidieregels Stimulering Wonen 2020-2023 worden projecten gestimuleerd, die tegemoet komen aan de vraag naar woningen in (met name) het sociale huur en middeldure huursegment, waarbij rekening wordt gehouden met de plankwaliteit en de behoefte van de verschillende doelgroepen. Tot en met 2022 zijn 169 projecten aangemeld. Inmiddels zijn 28 projectaanvragen voor in totaal 964 woningen akkoord bevonden. Na toetsing bleken 33 projecten helaas niet aan de criteria te voldoen en zijn 7 projecten doorgeleid naar de betreffende gemeente voor eventuele KLC agendering. Voor de overige projecten moeten de initiatiefnemers nog informatie aanleveren, waarna deze kunnen worden beoordeeld.

Gedeputeerde Staten hebben op 9 maart 2021 de Nadere subsidieregels flexibele inzet ondersteuning woningbouw vastgesteld (Provinciaal Blad 2021 nr. 1916, d.d. 15-3-2021), verlengd op 4 februari

2022. In woningbouwprojecten ontstaat er vertraging, doordat er onvoldoende gemeentelijke capaciteit en/of expertise beschikbaar is. Met deze regeling bevordert de Provincie bij gemeenten de snelheid in de voorfase van woningbouwprojecten. Gemeenten hebben namelijk maar beperkte capaciteit en/of expertise om uitvoering te geven aan deze werkzaamheden. Met deze regeling worden gemeenten ondersteund om op een flexibele wijze extra capaciteit en/of expertise in te zetten. In 2022 is door 6 gemeenten gebruik gemaakt van deze regeling. Op basis van de verleende subsidiebeschikkingen en ontvangen (tussen- en eind-)rapportages worden hiermee 22 projecten versneld, waarmee in totaal bijna 1.900 woningen versneld door de procedure gebracht zijn. (In 2021 en 2022 samen is door 15 gemeenten gebruik gemaakt van deze regeling. Hiermee zijn in totaal 67 projecten versneld, waarmee in totaal iets meer dan 2.900 woningen versneld door de procedure gebracht zijn.)

In 2022 is gestart met de uitwerking van de Nationale Woon- en Bouwagenda. Op 31 mei 2022 hebben Gedeputeerde Staten van Limburg, middels een brief (DOC-00277763) aan de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), een indicatief bod prestatieafspraken Provincie Limburg-Rijk wonen 2022 uitgebracht. Dit indicatieve bod is in samenspraak met alle woonmarktregio's/alle Limburgse gemeenten opgesteld. Daarna is een intensief samenwerkingstraject met de stakeholders (gemeenten, woningcorporaties, marktpartijen en Waterschap Limburg) opgezet en doorlopen. Hierbij is in meerdere opzichten (ruimtelijk, financieel, praktische en bestuurlijke haalbaarheid) een reality check uitgevoerd. Naar aanleiding hiervan hebben Gedeputeerde Staten van Limburg op 27 september 2022 het definitieve Limburgs bod prestatieafspraken wonen Provincie Limburg – Rijk 2022 toegezonden aan de minister (DOC-00331019). Het college van Gedeputeerde Staten van Limburg en de minister voor VRO hebben vervolgens op 13 oktober 2022 afgesproken zich gezamenlijk in te zullen zetten voor de realisatie van de kwalitatieve en kwantitatieve provinciale huisvestingsopgave, waartoe ook het provinciaal bod behoort. Eind 2022 is een begin gemaakt met het opstellen van een Limburgse woondeal, waarin het Limburgs bod en het afsprakenkader tussen het Rijk en de Provincie Limburg landen.

Afhandeling van de motie 2776 Kuntzelaers inzake Flexwonen (PS 5-11-2021) met mededeling portefeuillehouder, brief gedeputeerde Roefs van 12-7-2022 (GS DOC-00307206).

Afhandeling motie 2786 2^e Gewijzigd Straus cs inzake Aanvalsplan Limburgse Woningmarkt (PS 5-11-2021) met mededeling portefeuillehouder, brief gedeputeerde Roefs van 19-4-2022 (GS DOC-00258984).

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Product	3.3.1. Wonen in Limburg
Portefeuillehouder	Roefs

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Monitoringsysteem actualiseren met Limburgbrede en euregionale woencijfers. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, partner</i>	Gerealiseerd. Gedeputeerde Staten hebben op 8 november 2022 de Limburgse Woonmonitor van 2022 vastgesteld en onderliggende data zijn beschikbaar via het dataportaal.	2, 3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	Ten behoeve van het verkrijgen van euregionale cijfers is in samenwerking met de leadpartner Region Aachen Zweckverband gewerkt aan een database inclusief internetapplicatie. Deze zijn sinds 1 december 2022 online.	
2. Uitvoering herijking planvoorraad. Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, procesmanager, partner</i>	Gerealiseerd. In alle Samenwerkingsagenda's KLC is (en zal) als voorwaarde opgenomen (worden), dat de gemeenten aantonen middels een plan, hoe ze hun planvoorraad gaan herijken. Met het op 17-12-2021 vaststellen van het Statenvoorstel inzake Omgevingsverordening Limburg 2021 (G-21-042, brief van GS van 3-11-2021) is mogelijk gemaakt dat toekomstig de statische planvoorraad wordt vervangen door een flexibele planvoorraad die past bij de behoefte en actuele vraag. Dit wordt bereikt, doordat enerzijds nieuwe planvoorraad wonen een realisatietermijn wordt meegegeven en anderzijds wordt gefaciliteerd dat ongewenste en ongebruikte planvoorraad kan worden aangepast dan wel waar nodig kan worden verwijderd door gemeenten.	2, 3

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Actueel monitoringssysteem wonen.	0	1	1	2022
2	Aantal gemeenten met uitvoering herijking planvoorraad.	18	24	31	2023

Toelichting prestatie-indicatoren

Ad 1. Het betreft een kwaliteitsverbetering, reeds bestaande monitoringssysteem wonen wordt gecontinueerd en doorontwikkeld.

Ad 2. Het betreft 15 gemeenten die gebruik hebben gemaakt van de subsidieregeling Flexibele inzet ondersteuning woningbouw en 22 gemeenten waarmee Samenwerkingsagenda's KLC zijn afgesloten. 13 gemeenten hebben van beide instrumenten gebruik gemaakt, waarmee het totaal aantal gemeenten op 24 uitkomt.

Wat heeft het ons gekost?

€ x 1.000

Begrotingsprogramma 3.3 Wonen en Limburg	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.3.1. Wonen in Limburg	2.088	1.354	3.442	1.661	1.781	V
<i>Personele lasten</i>	833	41	874	853	20	
<i>Kapitaallasten</i>	0	0	0	0	0	
Totaal lasten	2.921	1.395	4.316	2.514	1.801	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.3.1. Wonen in Limburg	0	360	360	288	72	N
Totaal baten	0	360	360	288	72	N
Totaal saldo van baten en lasten	-2.921	-1.035	-3.956	-2.226	-1.729	V
Mutatie reserves						
<i>Onttrekking reserves</i>						
Reserve Transitiefonds	100	180	280	280	0	
Saldo mutatie reserves	100	180	280	280	0	
Resultaat	-2.821	-855	-3.676	-1.947	-1.729	V

Financiële toelichting

Binnen dit product resteert een voordelig verschil ten opzichte van begrote resultaat van € 1,73 mln. De belangrijkste verschillen worden hieronder toegelicht:

Limburgse Agenda Wonen 2020-2023

PS hebben op 29 juni 2020 deze Agenda vastgesteld. En ingestemd met het inzetten van de hieraan gekoppelde middelen. Deze middelen zijn begroot voor de periode 2020-2023. Het zijn indicatieve bedragen per jaar en dienen voor de uitvoering van het kader beschikbaar te blijven. Het restantbedrag in 2022 van € 0,66 mln. wordt dan ook hiervoor overgeboekt naar 2023.

Subsidieregelingen

Voor de uitvoering van diverse lopende subsidieregelingen wordt een bedrag van € 0,97 mln. overgeboekt, zoals Stimulering Bouw 2020-2023 en Nadere Subsidieregels Ondersteuning Analyse Knelpunten en Kansen Woningbouwprojecten 2022-2023.

3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit

Dit programma beslaat de activiteiten op het gebied van ruimtelijke ordening en ruimtelijke inrichting, inclusief de onderdelen werklocaties en integrale gebiedsontwikkeling landelijk gebied en stad-landzones.

De grote maatschappelijke opgaven die voor ons liggen kennen in veel gevallen ook een ruimtelijke dimensie. De energievoorziening wordt in de toekomst kleinschaliger en zichtbaarder. Deze transitie loopt samen met andere ruimtewensen in Limburg, bijvoorbeeld de omslag naar een circulaire economie, de groei van de logistieke en de toeristische sector, woningbouw, de transitie en schaalvergroting van de landbouw en adaptief water- en grondbeheer. Sommige ruimtegebruikers vragen in de toekomst waarschijnlijk juist minder ruimte, zoals de retail. Ook agrarische gebouwen en (grote) monumenten staan leeg of komen vrij. Daar komt nog bij dat de sociale tweedeling ook in Limburg steeds meer een ruimtelijke tweedeling is. En op de achtergrond speelt overal de digitalisering, met al zijn kansen en uitdagingen, ook voor ruimtelijke kwaliteit (bijvoorbeeld smart mobility, smart cities, smart villages). Zeker in tijden waarin al deze ontwikkelingen om voorrang vragen, is het belangrijk om vanuit samenhang, sociale context en in samenwerking met andere partijen te werken aan ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling.

De Omgevingswet, die naar verwachting op 1 juli 2022 in werking zal treden, heeft nadrukkelijk een tweeledige doelstelling. Enerzijds het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. En anderzijds het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften. In die geest vinden we het belangrijk om het vormgeven van de verschillende transities en het faciliteren van de economische en sociale dynamiek zoveel mogelijk samen te laten gaan met ruimtelijke kwaliteitsimpulsen. Zo werken we via deze ontwikkelingen ook aan een beter functionerend, duurzamer en mooier Limburg. Dit sluit aan bij de brede benadering van 'omgevingskwaliteit' uit de nieuwe Omgevingswet waarbij er ook aandacht is voor gezondheid, circulariteit en de sociale impact van keuzes op de samenleving.

Inmiddels wordt breed het besef gedeeld dat veel fysiek-ruimtelijke ontwikkelingen van regionale betekenis zijn. De afgelopen jaren zijn met het oog daarop belangrijke stappen gezet in het versterken van de regionale samenwerking en de regionale afstemming van ruimtelijke initiatieven met bovenlokale impact. Dit sluit ook aan bij de ambitie van het Rijk (zie o.m. de NOVI, nationale Omgevingsvisie) om de opgaven centraal te stellen en daarbij samen te werken als één overheid, samen met de samenleving, waarbij ieder een bijdrage levert vanuit de eigen verantwoordelijkheid en mogelijkheden. Dit verbindt overheden en belanghebbenden en sluit aan bij de kracht en dynamiek van de maatschappij. Een (gemeente-, regio- en lands-) grensoverschrijdende insteek is daarbij van groot belang.

Wat willen we bereiken?

Onze ambitie is om van de verschillende transities ook een ruimtelijke kwaliteitsimpuls te maken door samen met partners te gaan voor een integrale gebiedsgerichte benadering zowel in stedelijk als landelijk gebied, waarbij we opgaven in samenhang aanpakken met oog voor een goede balans tussen planet, people en profit. Dit betekent bijvoorbeeld: dat wij rekening houden met de bestaande kwaliteit en identiteit van gebieden, dat wij met nieuwe ontwikkelingen aansluiten bij netwerken van infra, energie en digitaal, dat wij gaan voor zuinig en meervoudig ruimtegebruik (ook ondergronds: 3D-

ordening) en voor meer verschillen tussen locaties (van drukke ontmoetingsplek tot rustig landschap). Als wij dit doen, biedt dat meer perspectief op duurzame, kosteneffectieve oplossingen met een groter maatschappelijk rendement en draagvlak.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: In lijn met de gedachte van de Omgevingswet willen we ruimte geven aan initiatieven vanuit de samenleving, in balans met een veilige en gezonde leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat wij als Provincie de regio's en gemeenten actief willen faciliteren in het maken van ruimtelijke keuzes en bij gebiedsontwikkelingen. Waar nodig en vereist geven we richting.

Criterium 2: In Limburg wordt bij fysiek-ruimtelijke ontwikkelingen zoveel mogelijk gehandeld vanuit een grensoverschrijdend perspectief (internationaal, buurprovincies, tussen regio's of bovenlokaal), inspelend op kansen over de grens.

Maatschappelijk effect?

De Omgevingsvisie geeft richting aan de bescherming en benutting van de Limburgse omgeving in projecten en besluiten. Door de intensieve samenwerking met medeoverheden en stakeholders bij de totstandkoming heeft de Omgevingsvisie een breed draagvlak. Ten aanzien van een aantal provinciale belangen zijn er bindende bepalingen in de provinciale Omgevingsverordening.

Wat hebben we bereikt?

Na de vaststelling van de eerste provinciale Omgevingsvisie (POVI) in oktober 2021 is, overeenkomstig de toezegging aan Provinciale Staten, in 2022 een begin gemaakt met ontwerpende onderzoeken voor en in intensieve samenwerking met de drie Limburgse regio's. Dit is de basis voor een aanscherping van de POVI op een later moment.

In december 2022 is een wijziging van de Omgevingsverordening vastgesteld door Provinciale Staten. De intensieve samenwerking met het Rijk op het gebied van integraal omgevingsbeleid is gecontinueerd. Op basis van het Programma NOVEX van het Rijk is daarin wel een verschuiving opgetreden. Het Rijk zet niet meer in op een landsdelige aanpak via omgevingsagenda's, maar op een aanpak per provincie. Dat traject moet vorm en inhoud krijgen in 2023, mede op basis van het in december 2022 door het Rijk aangeboden provinciaal Startpakket Fysieke leefomgeving.

De intensieve samenwerking tussen Rijk, provincie(s), gemeenten en waterschap(pen) in de NOVI-gebieden (inmiddels hernoemd tot NOVEX-gebieden) De Peel resp. Zuid-Limburg is gecontinueerd. Vanwege de complexe stapeling van nationale opgaven in deze gebieden, die vragen om coördinatie op rijksniveau.

Naast de advisering van gemeenten inzake bestemmingsplannen, omgevingsvergunningen en structuurvisies, met steeds meer de focus op de behartiging van de provinciale belangen, hebben we mede uitvoering gegeven aan integrale gebiedsontwikkelingen, ook in het landelijk gebied en in stad-landzones. Er lopen diverse provinciale inpassingsplannen die zich in verschillende stadia bevinden, bijvoorbeeld Het PIP proefdraaien MAA en het zogenaamde Veeg PIP Buitenring Parkstad. Tegelijkertijd hebben we verder gewerkt aan de acties op weg naar "het werken onder de Omgevingswet", waaronder het opnieuw inrichten van werkprocessen. De inwerkingtreding van die wet is opnieuw uitgesteld, mede vanwege de zorgpunten rond de voortgang van de Landelijke Voorziening van het Digitale Stelsel Omgevingswet.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Product	3.4.1. Omgevingsvisie
Portefeuillehouder	Roefs

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Periodieke actualisatie Omgevingsvisie (datum afhankelijk van eventuele benodigde aanpassingen). Rol Provincie: <i>partner, bevoegd gezag</i></p>	<p>Niet gerealiseerd. Periodieke actualisatie heeft niet plaatsgevonden in 2022. Voorzien in 2024.</p>	1,2
<p>2. Ontwikkeling POVI-monitor als onderdeel van de beleidscyclus om de voortgang van de uitvoering van de Omgevingsvisie Limburg te monitoren en duiden.</p>	<p>Deels gerealiseerd. Vorbereidend onderzoek ten behoeve van opbouw en indicatoreselectie is uitgevoerd. De POVI monitor is in ontwikkeling en zal in 2023 worden afgerond.</p>	1
<p>3. De Staten stellen uiterlijk eind 2022 wijzigingen (waar mogelijk gebundeld) van de Omgevingsverordening vast om de noodzakelijke aanpassingen die voortvloeien uit vaststelling van thematische programma's zoals het Waterprogramma, of andere actuele ontwikkelingen, zoals de recente watersnood in de verordening door te voeren. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i></p>	<p>Gerealiseerd. Wijzigingsverordening is vastgesteld door PS op 16 december 2022. Onderwerpen: grenzen aan grote bedrijfslocaties, uitzonderingen voor kleine en diervriendelijke varkenshouderijen, regels over zonneparken, instellen van het Beschermingsgebied voor de Einstein Telescope en regels ter uitvoering van het Waterprogramma (klimaatadaptatie, wateroverlast en droogte).</p>	1,2
<p>4. Met Rijk en (eu)regionale partners wordt invulling gegeven aan de platformfunctie van de Omgevingsagenda Brabant-Limburg, hetgeen erin resulteert heeft dat er op een of meer dossiers voorstellen zijn gedaan voor verbinding, versnelling, aanpassing scope of verhogen efficiency van lopende trajecten Rijk-regio of voor ontwikkeling van nieuw beleid of nieuw instrumentarium. Rol Provincie: <i>partner</i></p>	<p>Deels gerealiseerd. De uitgevoerde analyses in het kader van de Omgevingsagenda Brabant-Limburg zijn afgehecht. Ze geven een overzicht van nationale en regionale opgaven (met kaartbeelden) en vormen daarmee een bouwsteen voor het leggen van de ruimtelijke puzzel in 2023. Het Rijk kiest er nadrukkelijk voor om het gesprek hierover in het vervolg niet op landsdeelniveau te voeren, maar per provincie.</p>	1,2
<p>5. Er wordt uitvoering gegeven aan de Uitvoeringsagenda 2021 NOVI Zuid-Limburg. Deze uitvoeringsagenda is ook geactualiseerd. Voor NOVI De Peel wordt uitvoering gegeven aan het Plan van Doorgaan, incl. uitwerking daarvan. Rol Provincie: <i>partner</i></p>	<p>Gerealiseerd. De beoogde acties uit de Startagenda NOVI Zuid-Limburg, waaronder de opstelling van Panorama Zuid-Limburg, zijn in gang gezet. In het Programma NOVEX heeft het Rijk er medio 2022 voor gekozen om de aanpak van de NOVEX gebieden te uniformeren. Voor elk NOVEX-gebied (voorheen NOVI-gebied) wordt nu</p>	1,2

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<p>gekoerst op een in oktober 2023 op te leveren ontwikkelperspectief als basis van een gezamenlijke NOVEX uitvoeringsagenda Rijk-regio.</p> <p>Na het ontvangen van het provinciaal startpakket Fysieke Leefomgeving van het Rijk in december 2022, is een uitvraag voorbereid voor het opstellen van een ontwikkelperspectief voor NOVEX De Peel. Hierbij wordt samenhang gezocht met onder andere het Nationaal Programma Landelijk Gebied en het opstellen van het ruimtelijk voorstel. Naast het ontwikkelperspectief, wordt ook een Regionale Investeringsagenda opgesteld.</p>	
<p>6. Het bestaande samenspel van POVI, omgevingsverordening en regionale programma's wordt voor het eind van 2022 samen met de regio's en stakeholders herijkt, tegen de achtergrond van vastgestelde POVI en de Omgevingswet, resulterend in bijstelling/omvorming van de Bestuursafspraken POL tot Bestuursafspraken POVI. Rol Provincie: <i>partner</i></p>	<p>Deels gerealiseerd.</p> <p>De evaluatie is in gezamenlijkheid met gemeenten uitgevoerd en heeft geresulteerd in een evaluatieverslag met aanbevelingen voor de afronding van het herijkingstraject van de bestaande bestuursafspraken (bestuurlijk voorgelegd in de regio's februari 2023).</p>	1,2
<p>7. Via Expeditie Ruimte wordt invulling gegeven aan kennisoverdracht en informatievoorziening, attitudeverandering en vergroten van urgentiebesef op het vlak van omgevingsvraagstukken, aansluitend bij de behoeften van onze regionale partners. Rol Provincie: <i>procesmanager, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Via de nieuwsbrief van Expeditie Ruimte is informatie gedeeld over de lopende trajecten zoals Panorama Zuid-Limburg en NOVEX-gebied etc. Daarnaast heeft de nieuwsbrief ook invulling gegeven aan kennisoverdracht. De website wordt momenteel ook aangepast om te voldoen aan de nieuwe toegankelijkheidsrichtlijnen.</p>	1,2

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streefwaarde	Jaar
1	Periodieke actualisatie omgevingsvisie 2023 gereed.	0	0	1	2023
2	POVI-monitor gereed.	0	0	1	2022
3	Wijziging Omgevingsverordening vastgesteld door PS.	0	1	1	2022
6	Bestuursafspraken POVI gereed.	0	0	1	2022

Product	3.4.2. Uitvoering ruimtelijk beleid
Portefeuillehouder	Roefs

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Begeleiden en beoordelen gemeentelijke plannen</p> <p>De Provincie begeleidt en beoordeelt ruimtelijke plannen van gemeenten met focus op de provinciale belangen. In lijn met het gedachtegoed van de Omgevingswet komt de nadruk in toenemende mate op begeleiding en beïnvloeding aan de voorkant van het planproces te liggen. Vanuit onze bevoegd gezag rol blijft beoordeling aan de orde.</p> <p>Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Het aantal te begeleiden en beoordelen gemeentelijke plannen is afhankelijk van het aantal ingediende initiatieven vanuit de Limburgse gemeenten, waarvoor een provinciale beoordeling noodzakelijk is.</p> <p>Het aantal in behandeling genomen plannen was in 2022 ongeveer 600.</p>	1,2
<p>2. Voorbereiden en opstellen Projectbesluiten (voorheen Provinciaal InpassingsPlan - PIP)</p> <p>Daar waar nodig en doelmatig zet de Provincie het instrument van het Projectbesluit (tot inwerkingtreding Omgevingswet; Provinciaal InpassingsPlan - PIP) in om onder andere gebiedsontwikkelingen en bovenlokale projecten te faciliteren en te realiseren.</p> <p>Rol Provincie: <i>bevoegd gezag, partner, ondersteuner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>In 2022 zijn er twee PIP's in uitvoering, die doorlopen in 2023.</p>	1,2
<p>3. Adviseren ruimtelijke ontwikkelingen</p> <p>De Provincie adviseert bij ruimtelijke ontwikkelingen van diverse initiatiefnemers (intern provinciaal, andere overheden, samenwerkingsverbanden e.d.) op basis van provinciaal beleid. We doen dit, indien aan de orde, ook zoveel mogelijk bij initiatieven en ontwikkeling over de grens.</p> <p>Rol Provincie: <i>ondersteuner, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p>	1,2
<p>4. Implementatie Basis Registratie Ondergrond (BRO)</p> <p>De registratieobjecten die per ingevoerde tranche in de BRO zijn opgenomen, zijn geïmplementeerd.</p> <p>Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i></p>	<p>Deels gerealiseerd.</p> <p>Landelijke technische voorzieningen zijn nog niet (door)ontwikkeld. Niet alle data kunnen daarom aangeleverd worden. Enkele registratieobjecten dienen nog te worden geïmplementeerd.</p>	1
<p>5. Advisering Mijnbouwwet</p> <p>Vorbereiden en opstellen adviezen die Gedeputeerde Staten op verzoek van de minister van EZK geven op grond van de Mijnbouwwet, met de focus op provinciale belangen.</p> <p>Rol Provincie: <i>adviseur</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Op verzoek van de minister van EZK hebben Gedeputeerde Staten advies uitgebracht inzake het aardwarmte winningsplan Heerlen.</p>	1

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Inschatting aantal gemeentelijke plannen ter begeleiding en beoordeling.	ca. 600 (2021)	ca. 575	ca. 750	2022
2	Inschatting aantal in behandeling zijnde Projectbesluiten.	7 (2021)	5	5	2022
3	Inschatting aantal projecten, programma's en processen ter advisering.	100%	100%	100%	2022
4	Implementatie van de in 2022 vastgestelde BRO-registratie-objecten.	100%	75%	100%	2022
5	Afhandelen verzoeken om advies vanuit EZK.	100%	100%	100%	2022

Product	3.4.3. Werklocaties
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. In de Provinciale Omgevingsvisie zijn de ambities en uitgangspunten m.b.t. bedrijventerreinen en kantoren in nauwe samenspraak met gemeenten en stakeholders vastgelegd. Via afstemming met gemeenten in regionaal verband zorgen wij voor regionale doorvertaling/doorwerking in plannen, projecten en gebiedsontwikkelingen. Via de ruimtelijke procedures toetsen we of dit op beoogde wijze wordt vastgelegd in gemeentelijke bestemmingsplannen/ omgevingsvisies. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag, partner</i>	Gerealiseerd. In het kader van de POVI 2021 is in 2022 verder vormgegeven aan de uitwerking (o.a. via aanpassing Provinciale Verordening) en functioneren er regionale afstemmingsoverleggen. Hiermee bespoedigen wij de juiste doorwerking in gemeentelijke plannen en dit bevestigt zich in de toetsing bij de ruimtelijke procedures.	1,2
2. We participeren in regionale overleggen met betrekking tot kantoren, bedrijventerreinen en winkelgebieden. Als partner denken we mee in de regionale effecten en uitwerkingen om de ruimtelijk-economische balans op regionaal niveau te verbeteren.	Gerealiseerd. Regionale overleggen m.b.t. deze onderwerpen lopen in Noord-, Midden- en Zuid-Limburg; deze vorm van afstemming met gemeenten is effectief.	1,2
3. REBIS-systeem (monitor/ website bedrijventerreinen) en kantoren en – winkelmonitor, alsook koopstromenonderzoek periodiek actualiseren. Rol Provincie: <i>procesmanager</i>	Deels gerealiseerd. Koopstromenonderzoek: geen financiën beschikbaar voor periodiek/4-jaarlijks actualiseren. Besluitvorming door volgend College van GS. Monitoringsysteem voor bedrijventerreinen (REBIS) is periodiek geactualiseerd en voor kantoren- en winkelmonitor geldt dit	1

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	ook via hernieuwde aanbestedingsopdracht in 2022.	
<p>4. VDL Nedcar</p> <p>a) Indien geen Raad van State uitspra(a)k(en) in 2021: onherroepelijk PIP en daarmee samenhangende besluiten waarvoor Provincie Bevoegd Gezag is;</p> <p>b) Economische doorontwikkeling: structuurversterking, bedrijfsinvesteringen/ productie in de automotive/ maakindustrie en werkgelegenheid;</p> <p>c) In 2022 wordt de minnelijke grondverwerving doorgezet. Parallel aan de minnelijke verwerving zal in 2022 bij de Kroon verzocht worden om de administratieve fase van de onteigening op te starten;</p> <p>d) In oktober-2022 staat go/no-go moment gepland voor de infrastructurele aanpassingen. Dan wordt beoordeeld of VDL Nedcar aan voorwaarden voor de aanleg van de nieuwe provinciale infrastructuur heeft voldaan. Zo ja, dan start de onderhandeling voor de opdrachtverlening voor de aanpassing van de infrastructuur. Opdrachtverlening ultimo 2022. Aansluitend start realisatiewerkzaamheden;</p> <p>e) In 2022 ondersteunen wij VDL Nedcar met de opstelling en uitvoering van een integraal plan voor de doorontwikkeling van de fabriek. Het betreft acquisitie van nieuwe klanten en investeringen in duurzaamheid en innovatie en scholing van medewerkers. Voor de uitvoering zullen wij samen met VDL Nedcar inzetten op subsidiemogelijkheden van de Europese unie en de Rijksoverheid.</p>	<p>Deels gerealiseerd.</p> <p>a. Het PIP en de daarmee samenhangende besluiten zijn sinds 8 februari 2022 onherroepelijk.</p> <p>b.VDL Nedcar is op diverse sporen bezig met een acquisitietraject. In 2022 is geen nieuwe opdrachtgever gecontracteerd.</p> <p>c. Op 15 december 2021 is de Kroon verzocht gronden aan te wijzen ter onteigening. Het ontwerp Koninklijk Besluit (KB) van de Kroon heeft ter inzage gelegen van 1 september tot en met 12 oktober 2022. Op 2 november 2022 heeft een hoorzitting plaatsgevonden. Het Koninklijk Besluit is momenteel nog niet genomen door de Kroon. Voor het verkrijgen van een positief Koninklijk Besluit is een "go" van VDL cruciaal. De uiterste termijn voor het Koninklijk Besluit is 12 april 2023.</p> <p>d. Het go/no go moment heeft niet plaatsgevonden in oktober 2022. Dit is in de tijd vooruitgeschoven. Er is in het bestuurlijk overleg provincie-VDL Nedcar bij VDL Nedcar op aangedrongen om uiterlijk 1 februari 2023 hierover uitsluitel te geven. Dit heeft gevolgen voor de planvoorbereiding voor de aanpassing van de infrastructuur. Opdrachtverlening en start realisatie hebben om die reden niet in 2022 plaatsgevonden.</p> <p>e. Zie onder d.</p>	1,2

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
Rollen Provincie: <i>procesmanager, faciliteren, bevoegd gezag, mede initiatiefnemer (infra)</i>		
5. Oostflank Brunssum Het vormgeven van de gezamenlijke intenties en ambities. Het vaststellen van samenwerkingsafspraken met een daarbij passende gebiedsvisie. Rol Provincie: <i>procesmanager, mede initiatiefnemer</i>	Deels gerealiseerd. Gezamenlijke intenties en ambities zijn verkend en vormgegeven. Op basis daarvan heeft besluitvorming plaatsgevonden om de Groeve Mourik strategisch te verwerven. Besluitvorming over de verdere uitwerking is voorzien in de 2 ^e helft van 2023.	1,2

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	De opgenomen ambities, uitgangspunten, provinciale belangen en werkwijze voor (ontwikkeling, inrichting en beheer van) bedrijventerreinen en kantoren uit de Provinciale Omgevingsvisie, vinden via afstemmingsprocedures hun doorvertaling naar regionale visies en bestemmingsplannen (t.z.t. ook gemeentelijke omgevingsvisies).	0	1	1	2022
2	Participeren in regionale overleggen werklocaties, die door de regio's worden georganiseerd.	0	1	1	2022
3	Actuele gegevens voor werklocaties (bedrijventerreinen, kantoren en winkels) zijn beschikbaar.	0	1	1	2022
3	Koopstromenonderzoek: actuele gegevens zijn 4 jaarlijks beschikbaar, start onderzoek 08/2022.	0	0	1	2024
4	VDL Nedcar: uitspraak Raad van State in het geval die niet plaatsvindt in 2021.	0	1	1	2021/ /2022
4	VDL Nedcar: opstelling Integraal plan door VDL Nedcar voor de doorontwikkeling van de fabriek.	0	0	1	2022
4	VDL Nedcar: indienen verzoek tot onteigening bij de Kroon in geval die niet in 2021 wordt ingediend.	0	0	1	2021/ 2022
4	VDL Nedcar: voorbereiding aanbesteding in het geval 'go' infrastructurele aanpassingen.	0	0	1	2022
5	Oostflank Brunssum: het vaststellen van samenwerkingsafspraken met een daarbij passende gebiedsvisie.	0	0	1	2023

Toelichting prestatie-indicatoren

3. Zoals hierboven aangegeven zijn voor een nieuw koopstromenonderzoek geen financiën beschikbaar voor periodiek/4-jaarlijks actualiseren. Besluitvorming hierover is aan volgend College van GS. Oplevering van een geactualiseerd onderzoek in 2024 is niet realistisch.

Product	3.4.4. Integrale gebiedsontwikkelingen landelijk gebied en stad-landzones
Portefeuillehouder	Gabriëls

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Doorontwikkeling regio's rondom bestaande Nationale Parken. Rol Provincie: <i>ondersteuner</i></p>	<p>Deels gerealiseerd.</p> <p>Voor de Nationale Parken (NP) de Meinweg en de Maasduinen is in Q1 de cofinanciering door de Provincie Limburg verleend. In NP de Meinweg zijn twee kwartiermakers aan het werk. Ze bereiden de besluitvorming over de governance structuur voor. Daarnaast vindt overleg plaats met de omliggende gemeenten over uitbreiding van het Nationaal Park. In NP de Maasduinen is een kwartiermaker aangesteld. De regio stelt nu een opzet van de governance structuur en marketingplan op.</p> <p>Aan NP de Groote Peel heeft de Provincie Limburg nog geen cofinanciering verleend. De regio is een kwartiermaker aan het werven die zorg kan dragen voor een volledige subsidieaanvraag. De transitie is gericht op NP de Peelvenen bestaande uit de Groote Peel, de Maria Peel en de Deurnsche Peel. De verdere uitwerking wordt mogelijk meegenomen onder GGA De Peel.</p>	1,2
<p>2. Drielandenpark grensoverschrijdende samenwerking t.b.v. natuurbeheer en landschap. Rol Provincie: <i>partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>De Provincie Limburg heeft in 2022 het Drielandenpark ondersteund met een bijdrage van € 25.000 om de grensoverschrijdende samenwerking te bevorderen gericht op behoud en ontwikkeling van onder meer waterbeheer, natuurbeheer en het landschap. Deze bijdrage is onderdeel van de samenwerkingsovereenkomst tussen de Euregio Maas-Rijn (EGTS) en de partners van het Drielandenpark voor de periode 2020-2023.</p>	1,2
<p>3. Samenwerking overheden in de gebied Maas-Swalm-Nette/ stimuleren lokale initiatieven. Rol Provincie: <i>financier</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>De Provincie Limburg heeft in 2022 het Grenspark Maas-Swalm-Nette ondersteund met een bijdrage van € 55.000 om de grensoverschrijdende</p>	1,2

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	samenwerking te bevorderen gericht op behoud en de ontwikkeling van het natuurlijk landschap net als de verzorging en ordening daarvan.	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streefwaarde	Jaar
1	Doorontwikkelproces regio rondom Nationale Parken.	3		3	2023
2	Internationale samenwerking Drielandenpark.	1		1	2023
3	Internationale samenwerking Maas-Swalm-Nette.	1	1	1	2023

Product	3.4.7. Grondzaken
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Voeren van een selectief actief aankoopbeleid door het mee initiëren van projecten. Rol Provincie: <i>ondernemer, partner</i>	Deels gerealiseerd. In het kader van de ambities ten aanzien van de Oostflank Brunssum heeft besluitvorming plaatsgevonden ten aanzien van het voornemen om de Groeve Mourik strategisch te verwerven. Besluitvorming over de verdere uitwerking hiervan is voorzien in de 2 ^e helft van 2023.	1
2. In erfpacht uitgeven van gronden. Rol Provincie: <i>ondernemer, financier, partner</i>	Gerealiseerd. In 2022 zijn in een drietal erfpachtdossier de gronden terug verkocht aan de betreffende erfpachter. Daarmee zijn de onderliggende erfpachtvereenkomsten beëindigd dan wel aangepast. Er lopen gesprekken met een aantal partijen over de inzet van het erfpachtinstrument.	1
3. Bedrijfseconomisch beheren van provinciale eigendommen. Rol Provincie: <i>ondernemer</i>	Gerealiseerd. Het beheer van de gronden en vastgoed heeft plaatsgevonden op basis van de Uitvoeringsnota Pacht 2022 (PS DOC-00208537 d.d. 14 december 2021) en de Uitvoeringsnota Beheer Grond en Vastgoed 2022 van kracht (PS DOC-00224788 d.d. 2 maart 2022).	1

Wat heeft het ons gekost?

€ x 1.000

Begrotingsprogramma 3.4 Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.4.1. Omgevingsvisie	200	740	940	616	324	V
3.4.2. Uitvoering ruimtelijk beleid	161	29	189	94	95	V
3.4.3. Werklocaties	0	454	454	171	283	V
3.4.4. Integrale gebiedsontwikkelingen landelijk gebied en stad-landzone	814	2.702	3.516	2.309	1.207	V
3.4.7. Grondzaken	448	11.876	12.324	15.379	-3.055	N
	1.622	15.801	17.423	18.569	-1.146	N
<i>Personele lasten</i>	5.832	285	6.116	5.950	167	
<i>Kapitaallasten</i>	52	0	52	1.491	-1.439	
Totaal lasten	7.506	16.086	23.591	26.010	-2.419	N
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.4.1. Omgevingsvisie	0	633	633	490	143	N
3.4.2. Uitvoering ruimtelijk beleid	8	-8	0	0	0	-
3.4.4. Integrale gebiedsontwikkelingen landelijk gebied en stad-landzone	0	4.302	4.302	32	4.270	N
3.4.7. Grondzaken	1.542	15.634	17.176	19.792	-2.616	V
Totaal baten	1.551	20.561	22.112	20.315	1.797	N
Totaal saldo van baten en lasten	-5.955	4.475	-1.480	-5.695	4.215	N
Mutatie reserves						
<i>Onttrekking reserves</i>						
Risicoreserve grondexploitatie	0	3.809	3.809	3.809	0	
Reserve stikstof & N2000	0	2.380	2.380	0	2.380	
Totaal onttrekkingen	0	6.189	6.189	3.809	2.380	
Saldo mutatie reserves	0	6.189	6.189	3.809	2.380	
Resultaat	-5.955	10.665	4.710	-1.886	6.595	N

Financiële toelichting

Van begrotingsprogramma 3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit resteert een nadelig resultaat van € 6,60 mln. ten opzichte van de begroting. De belangrijkste verschillen lichten wij als volgt toe.

Omgevingsvisie

De lasten zijn € 0,32 mln. lager dan begroot. Oorzaak is gelegen in de faseringen van het NOVEX-project de Peel (€ 0,24 mln. lager dan begroot) en NOVEX-project Zuid-Limburg (€ 0,07 mln. lager dan begroot). Deze bedragen worden overgeboekt naar 2023.

De baten zijn € 0,14 mln. lager dan begroot. Oorzaak is de minder benodigde dekkingsmiddelen vanuit het Rijk voor de NOVEX-gebieden. Deze dekkingsmiddelen zijn wederom ter beschikking 2023.

Uitvoering ruimtelijk beleid

De lasten zijn € 0,95 mln. lager dan begroot. Het betreft werkbudgetten, waarvan een deel op basis van aangegane verplichtingen naar externen zijn overgeboekt naar 2023.

Werklocaties

De lasten onder dit product betreffen onderzoekskosten Oostflank Brunssum en zijn € 0,28 mln. lager dan begroot. Dit bedrag is overgeboekt op basis van fasering van het traject naar 2023.

Integrale gebiedsontwikkelingen landelijk gebied en stad-/ landzones

De lasten van dit product zijn € 1,21 mln. lager. Via een overboekingsvoorstel wordt dit overgeboekt naar 2023. Voor een bedrag van € 1,08 mln. heeft dit betrekking op het akkoord van Castenray (€ 1,08 mln.) De baten zijn € 4,27 mln. lager dan begroot. Bij de Eindejaarsbijstelling zijn de baten

voor de SPUK propositie Heuvelland niet doorgeschoven naar 2023. Via het overboekingsvoorstel gebeurt dit alsnog.

Grondzaken

Binnen dit product heeft de overdracht van de grondexploitatie IPS/Yard niet plaatsgevonden. Dit verklaart het verschil bij zowel de baten als de lasten. Daarnaast is een positief saldo behaald ten gevolge van grondverkopen.

Verbonden partijen

De hieronder genoemde Verbonden partij draagt bij aan de doelen van programma 3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit.

Door de uitvoering van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) en de Ruimte voor Ruimte (RvR) via de verbonden partijen PLC B.V., RVR C.V. en RVR Beheer B.V., is inmiddels een ruimtelijke kwaliteitsverbetering van het Limburgse landelijk gebied gerealiseerd.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas

Het programma Hoogwaterbescherming langs de Maas richt zich op de opgave voor hoogwaterbescherming in de Limburgse Maasvallei en een ruimtelijk-economisch optimaal gebruik van de rivier en het omliggende gebied, nu en in de toekomst. Waar mogelijk worden via het versterken van gebiedskwaliteiten meekoppelkansen verkend tussen hoogwaterbescherming en andere doelen langs de rivier, zoals bijvoorbeeld op het gebied van onder andere landbouw, natuur, cultuurhistorie, recreatie of watergerelateerde ruimtelijk-economische ontwikkelingen.

Daarbij gaat het om toenemende hoeveelheden water, grotere piekafvoeren in de winterperiode en de robuustheid en klimaatbestendigheid van ons watersysteem, met eveneens langere periodes van weinig regen en droogte met alle consequenties van dien, o.a. voor het grondwater en de bevaarbaarheid van de Maas.

In de Provinciale Omgevingsvisie is de inzet “om te komen tot een herijking van het waterveiligheidsbeleid voor de Maasvallei, zodanig dat de Maas een aantrekkelijk woon-, werk-, recreatie- en leefgebied is en blijft, mét een toekomstbestendige bescherming tegen hoog water”. Deze inzet is verder uitgewerkt in het Ontwerp Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 en geeft invulling aan de in het collegeprogramma 2021-2023 geformuleerde wens om te komen tot een “integrale en realistische benadering van hoogwaterbescherming langs de Maas”.

We zullen onze deelname aan de Lob van Gennep, Oeffelt, de systeemmaatregelen Well, Arcen, Baarlo-Hout-Blerick en Thorn-Wessem en het Lateraalkanaal en Maasoevers Maastricht in 2022 continueren. Een nieuw project is Vierwaarden; tezamen met Maasoevers Maastricht en Verlaging dam Lateraalkanaal is dit een pilot in het kader van het programma Integraal Riviermanagement (IRM-pilot); hoogwater gerelateerde projecten waarin ook leervragen centraal staan voor de ontwikkeling van dit Programma onder de Omgevingswet. We dragen verder bij aan de beleidsontwikkeling van dit programma vanuit onze provinciale belangen en als regisseur van het regioproces, met gemeenten en alle waterpartners. In 2023 moet dit leiden tot het bedoeld Programma onder de Omgevingswet, waarmee de Maasvallei veilig, vitaal en veerkrachtig blijft.

Voor de normering in het kader van de hoogwaterveiligheid van de Maas is in 2021 een advies van de Deltacommissaris verschenen. Zijn advies is om de normen niet te verlagen. Het advies zal een bouwsteen zijn voor de evaluatie van de Waterwet in 2023. Dit advies wijkt af van het advies van de provinciale Bestuursopdracht Waterveiligheid dat normverlaging kan helpen in het beperken van de ruimtelijke impact van dijken, de omvangrijke kosten hiervoor en de maatschappelijke weerstand tegen dijkverhogingen. Hier is een bestuurlijke keuze aan de orde.

In het Collegeprogramma 2019-2023 hebben wij gesteld dat dijkverleggingen waarbij woningen buitendijks komen te liggen, zoveel mogelijk moeten worden vermeden.

Wat willen we bereiken?

We willen de hoogwaterveiligheid in Limburg op de korte, middellange en lange termijn in stand houden dan wel verbeteren en in balans houden met een aantrekkelijk woon-, werk-, recreatie en leefgebied van de Maasvallei. In dit verband evalueren we de waterveiligheidsnormen, zoals die voor de Limburgse dijkringen is vastgesteld (Waterwet 1-1-2017), werken we mee aan het Programma Integraal Riviermanagement en participeren we in hoogwaterprojecten aan het versterken van gebiedskwaliteiten.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Wij hebben de norm geëvalueerd, zoals die is vastgelegd voor de Limburgse dijkringen en bezien of en waar de norm moet worden bijgesteld.

Criterium 2: Wij vinden een integrale en realistische benadering van hoogwaterbescherming langs het hele stroomgebied van de Maas belangrijk.

Criterium 3: Dijkverleggingen waarbij woningen buitendijks komen te liggen, willen wij zoveel mogelijk vermijden.

Maatschappelijk effect?

De Limburgers hebben duidelijk gemerkt dat het werken aan hoogwaterbescherming nog niet klaar is en onverminderd aandacht vraagt. De in de afgelopen decennia uitgevoerde rivier verruimende maatregelen en dijkversterkingen hebben een positief effect gehad, waardoor grote overstromingen tijdens het zomerhoogwater 2021 zijn voorkomen. In 2022 zijn belangrijke besluiten genomen om ook bij twee (Maastricht en Venlo) van de drie (Roermond, Maastricht en Venlo) kwetsbare plekken langs de Maas tot nieuwe oplossingsrichtingen te komen.

Uiteindelijk leidt dit ertoe dat bewoners en gebruikers merken dat de hoogwaterbescherming langs de Maas verbeterd is en wordt, met behoud van en liefst verbetering van de landschappelijke kwaliteit en met meer ruimte voor gebruiksmogelijkheden, zonder al te hoge maatschappelijke kosten, en met maatschappelijk draagvlak. De Limburgers wonen en leven dus veiliger en mooier langs de Maas.

Wat hebben we bereikt?

In het jaar 2022 hebben we verder gewerkt aan de hoogwaterbescherming langs de Maas. De focus lag daarbij op de vraag hoe we het beste kunnen anticiperen op steeds vaker voorkomende en extremere hogere afvoeren: via welke aanpak en met welke projecten kunnen we komen tot een veilige en mooie Maasvallei waarmee we voldoende en tijdig anticiperen op klimaatadaptatie. Immers: het snel opkomend zomerhoogwater in juli 2021 – met beperkte schade langs de Maas – heeft duidelijk gemaakt dat hier onverminderd een opgave ligt. De ramp in juli 2021 heeft aangetoond dat het werken aan hoogwaterbescherming zijn nut heeft en onverkort moet worden doorgezet. Op basis van de Propositie Water uit november 2021 is in 2022 verder nagedacht over de samenhang tussen het regionale watersysteem en de hoogwaterbescherming langs de Maas, met voor de Maas het accent op drie kwetsbare plekken: Maastricht en omgeving, Venlo en omgeving en Roermond en omgeving. De uitwerking van deze aanpak is verder opgepakt door het Programma Waterveiligheid en Ruimte in Limburg. In 2022 heeft dit uiteindelijk uitgemond in de start van een MIRT-verkenning voor Vierwaarden (Venlo en omgeving) en een betekenisvol besluit naar een MIRT-verkenning Zuidelijke Maasoevers (Maastricht en omgeving; startbeslissing vast te stellen in het voorjaar 2023), inclusief een bijdrage als provinciale cofinanciering voor het versterken van ruimtelijke kwaliteit. Voor de bekostiging van de maatregelen voor zowel de Maas als het regionaal watersysteem heeft PS ingestemd met een toezegging van € 50 miljoen, als niet uit de balans blijvende verplichting. Van dit totale bedrag aan provinciale cofinanciering is € 20 miljoen bestemd voor de twee ‘grote’ projecten langs de Maas, bij Venlo en Maastricht. Voor Roermond en omstreken moet nog bekeken welke oplossingen hiervoor denkbaar zijn, met de bijzondere situatie dat hier de samenhang tussen het regionaal watersysteem en het hoofdwatersysteem zich heel nadrukkelijk voordoet, met name in de historische binnenstad van Roermond.

In december 2021 is het Provinciaal Waterprogramma (PWP) 2022-2027 door Provinciale Staten vastgesteld.

Voor het dossier Hoogwaterbescherming staat een integrale en realistische benadering centraal in dit PWP. Investerings in rivierversuiming en dijkversterking moeten tot maatschappelijke meerwaarde leiden, met aandacht voor alle belangen in het Maasdal.

In 2022 hebben we een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het landelijke programma Integraal Riviermanagement (IRM), vanuit onze rol als middenbestuur en de regisseur in het regioproces Maasvallei. Het doel van het programma IRM is om de opgaven voor waterveiligheid, waterkwaliteit, bevaarbaarheid, zoetwaterbeschikbaarheid, natuur en ruimtelijke en economische kwaliteit in beeld te brengen en in samenhang aan te pakken, teneinde te komen tot een toekomstbestendig riviersysteem, dat als systeem goed functioneert en meervoudig bruikbaar is.

Op basis van een herijking van het IRM aan het begin van 2022 is de focus komen te liggen op de beleidskeuzes voor rivierbodemplugging (dimensionering zomerbed) en afvoer- en bergingscapaciteit (dimensionering winterbed, en mogelijk daarbuiten). In 2023 moet het programma IRM hierover belangrijke keuzes maken voor zowel Rijn als Maas. Vanuit de Maasgemeenschap zijn we als Provincie Limburg hierbij nauw betrokken, samen met de andere Limburgse Maaspartners.

We hebben in 2022 ook, als partner in gebiedsontwikkeling en hoeder van ruimtelijke kwaliteit, meegewerkt aan een aantal gebiedsprojecten gericht op onder andere hoogwaterbescherming. Onze bijdrage is gericht op het versterken van gebiedskwaliteiten: dat houdt in dat wij samen met de gemeenten toezien op en zo nodig bijdragen aan een juiste balans tussen alle ontwikkelingen in en langs de Maas enerzijds en alle overige fysiek-ruimtelijke vraagstukken en opgaven ter plaatse anderzijds.

Tenslotte: het College heeft in 2022 twee dijkverbeteringsplannen goedgekeurd (Steyl-Maashoek en (het voorkeursalternatief voor de) Willem Alexanderhaven). Eind 2022 heeft het Waterschap Limburg nog een derde dijkverbeteringsplan (Belfeld) voor goedkeuring aan het College opgestuurd; hierover volgt besluitvorming in 2023.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Product	3.5.1. Programma Maasvallei
Portefeuillehouder	Roefs

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Op basis van het GS-standpunt over het advies van de Deltacommissaris inzake de Bestuursopdracht invulling geven aan eventuele vervolgacties. Rol Provincie: <i>partner</i></p>	<p>Gerealiseerd. De Bestuursopdracht is in 2021 al tot een einde gebracht. Daar waar afspraken vanuit het Afsprakenkader Vervolg Bestuursopdracht relevant en van toepassing zijn op bepaalde dijktrajecten, volgen we deze op.</p>	1
<p>2. Faciliteren van het Programmabureau Delta Maas, deelname aan overlegstructuren en leveren van input in netwerkstructuur IRM en Regioproces Maasvallei, teneinde Limburgse belangen in IRM te behartigen. Rol Provincie: <i>ondersteuner, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd. Het werk van het programmabureau Delta Maas is ook in 2022 van meerwaarde geweest voor de Provincie Limburg en heeft bijgedragen aan de voortgang die in dit dossier is geboekt. In het kader van IRM is een herijking van start gegaan, die ertoe bij gaat dragen dat er in 2023 meer duidelijkheid komt over de toekomst van ons riviersysteem, waar de Maas een belangrijk onderdeel van uitmaakt.</p>	2 en 3
<p>3. Duidelijkheid scheppen over het versterken van de gebiedskwaliteiten in diverse projecten met een hoogwatercomponent of een IRM-pilot status. Rol Provincie: <i>financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd. In een aantal projecten is voortgang geboekt in het helder krijgen van de gebiedskwaliteiten die in dat betreffende project verbeterd kunnen worden. Wel constateren we dat dergelijke projecten altijd weer meer tijd kosten, vanwege hun omvang en complexiteit.</p>	1, 2 en 3
<p>4. Beoordeling dijkverbeteringsplannen die door Waterschap Limburg ter goedkeuring worden voorgelegd, inclusief rol als bevoegd gezag (terinzagelegging, e.d.). Rol Provincie: <i>bevoegd gezag (Waterwet)</i></p>	<p>Gerealiseerd. Daar waar aan de orde, heeft de Provincie Limburg haar bijdrage geleverd aan haar rol als bevoegd gezag. In twee gevallen – namelijk dijkverbetering Steyl-Maashoek en (het voorkeursalternatief van de) Willem Alexanderhaven – is het dijkverbeteringsplan goedgekeurd.</p>	1 en 2

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Invulling geven aan een herijking van het waterveiligheidsbeleid: vervolg geven aan het advies van de Deltacommissaris.	0%	25%	25%	2022
2	Leveren van kennis en middelen in netwerkstructuren en ondersteunen Regioproces (doorlopend).	100%	100%	100%	2022
3	Versterken van gebiedskwaliteiten voor de hoogwaterprojecten waar de Provincie Limburg in participeert.	25%	50%	50%	2022
4	Juiste en tijdige, binnen de daarvoor geldende wettelijke termijn, afdoening van door het waterschap ingediende dijkverbeteringsplannen (doorlopend).	100%	100%	100%	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

- Op basis van het standpunt van het college naar aanleiding van de Bestuursopdracht ziet het college toe op een goede toepassing van meer maatwerk en innovatieve oplossingen en de inzet gericht op meer draagvlak in de aanpak van het waterveiligheidsbeleid;
- In het kader van het regioproces Maasvallei is specifieke kennis ingebracht en is hieraan vanuit de regisseursrol sturing gegeven aan de ontwikkelingen in het kader van het programma Integraal Riviermanagement, dat inmiddels de dominante ontwikkellijn is voor de provinciale inzet in het kader van hoogwaterbescherming langs de Maas, naast onze betrokkenheid in het Hoogwaterbeschermingsprogramma;
- In een aantal projecten is voortgang geboekt in het helder krijgen van de gebiedskwaliteiten die in dat betreffende project verbeterd kunnen worden. Het helder formuleren van gebiedskwaliteiten moet bijdragen aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van deze gebieden waar een transformatie als gevolg van rivierverruiming of dijkverbetering plaatsvindt. Feitelijk is dit een continu proces, waarbij de Provincie als participant in die projecten, afhankelijk is van het tempo van elk individueel project. Voor 2021 is bereikt wat we konden bereiken.
- In 2022 heeft GS twee dijkverbeteringsplannen goedgekeurd (Steyl-Maashoek en (het voorkeursalternatief van de) Willem Alexanderhaven).

Wat heeft het ons gekost?

€ x 1.000

Begrotingsprogramma 3.5 Hoogwaterbescherming langs de Maas	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.5.1. Programma Maasvallei	7.200	1.907	9.107	1.322	7.785	V
3.5.2. Ooijen-Wanssum	0	4.600	4.600	5.650	-1.050	N
	7.200	6.507	13.707	6.972	6.735	V
<i>Personele lasten</i>	319	16	335	327	8	
<i>Kapitaallasten</i>	0	0	0	312	-312	
Totaal lasten	7.519	6.522	14.041	7.611	6.430	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.5.2. Ooijen-Wanssum	0	0	0	458	-458	V
Totaal baten	0	0	0	458	-458	V
Totaal saldo van baten en lasten	-7.519	-6.522	-14.041	-7.153	-6.888	V
Mutatie reserves						
<i>Onttrekking reserves</i>						
Reserve DU Ooijen-Wanssum	0	45.045	45.045	45.949	-905	
Saldo mutatie reserves	0	45.045	45.045	45.949	-905	
Resultaat	-7.519	38.522	31.003	38.796	-7.793	V

Financiële toelichting

Van begrotingsprogramma 3.5 Hoogwaterbescherming langs de Maas resteert een voordelig resultaat van € 7,79 mln. ten opzichte van de begroting. Dit verschil bestaat uit € 6,74 mln. lagere lasten en € 0,46 mln. hoger baten. De belangrijkste verschillen lichten wij als volgt toe.

Programma Maasvallei

De lasten binnen dit product zijn € 7,79 mln. lager dan begroot. Oorzaken zijn faseringen in de Maasprojecten Well (€ 4 mln.), Arcen (€ 2 mln.) en Dam Lateraalkanaal Roermond (€ 1,5 mln.). Deze bedragen zijn overgeboekt naar 2023.

Ooijen-Wanssum

De lasten in de kolom "Realisatie" zijn circa € 1,1 mln. hoger ten opzichte van de EJB met name als gevolg overdracht van de wegconstructie N270 van het GOW-project aan Wegbeheer met als gevolg een financieel technische correctie van investering naar exploitatielasten. Dit vloeide voort uit de detailafstemming waarbij bleek dat enkele mineure constructie onderdelen ad € 0,9 mln. (fietsoversteekplaats; wandelpad) niet op provinciale, maar gemeentelijke grond geïmplementeerd waren. Het overige betreft na-ijlende proceskosten. De kostenoverschrijding wordt volledig gedekt uit de bestemmingsreserve Ooijen-Wanssum waardoor deze resultaatneutraal verloopt.

3.6. Water

De Provincie Limburg is (wettelijk) verantwoordelijk voor het beleid voor de regionale grond- en oppervlaktewater-systemen en de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen ten behoeve van openbare drinkwatervoorziening, voor grotere industriële onttrekkingen en voor energieopslagsystemen. De Provincie heeft een specifieke taak ten aanzien van de bescherming van het grondwater voor de drinkwaterwinning. Water vormt een basislaag in de ruimtelijke ordening. Voor het optimaal functioneren van ruimtelijke functies als wonen, werken, recreatie en natuur is een robuust, klimaat adaptief en ecologisch gezond functionerend watersysteem een belangrijke randvoorwaarde. Een robuust, klimaat adaptief en ecologisch gezond functionerend watersysteem is tevens een belangrijke abiotische voorwaarde voor het realiseren van een goede natuurkwaliteit en biodiversiteit. Voldoende water van een goede kwaliteit is tenslotte van groot belang voor een duurzame drinkwatervoorziening, de (grond)waterafhankelijke natuur, het productievermogen in de landbouw en de waterafhankelijke industrie. Vanwege de ligging van Limburg te midden van het internationale stroomgebied van de Maas is grensoverschrijdende samenwerking voor ons essentieel om onze doelen te bereiken.

Voor onze inzet met betrekking tot programma 3.6. Water is het vastgestelde (Ontwerp) Provinciaal Waterprogramma (PWP) 2022-2027 leidend.

Wat willen we bereiken?

Doelstelling van het (Ontwerp) Provinciaal Waterprogramma is het realiseren van een duurzaam, robuust en ecologisch gezond watersysteem dat kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water van goede kwaliteit.

We willen zorgdragen voor een meer klimaatbestendig watersysteem d.w.z. robuust en adaptief genoeg om situaties met regionale wateroverlast en watertekorten zoveel mogelijk te beperken. Dit kan ook betekenen dat vanuit de functie water randvoorwaarden worden gesteld aan de overige functies in landelijk- en stedelijk gebied. De realisatie van een robuust en klimaatbestendig watersysteem is conform het Bestuursakkoord Deltaplan Hoge Zandgronden Zuid-Nederland (DHZ) en het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en eventuele aanvullingen daarop die voortvloeien uit de overlegtafel wateroverlast die door het Rijk is ingesteld. Wij willen de waterkwaliteit van onze beken en het grondwater verbeteren om normoverschrijdingen terug te dringen, om het ecologisch functioneren te verbeteren en om schoon en voldoende water voor landbouw, industrie, drinkwater en natuur te garanderen, waarmee we voldoen aan de vereisten van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). We willen een goede en actuele bescherming van ons grondwater ten behoeve van menselijke consumptie en drinkwaterbereiding realiseren. We willen dat onze Natura 2000 gebieden die kwetsbaar zijn voor verdroging hydrologisch hersteld worden. We streven naar goede euronale afspraken over inrichting en beheer van de watersystemen.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Het realiseren van een duurzaam, robuust en ecologisch gezond watersysteem dat kan omgaan met wateroverlast en droogte.

Criterium 2: Het realiseren van de doelen op het gebied van waterkwaliteit.

Criterium 3: Het voorzien in voldoende (grond)water van een goede kwaliteit voor een duurzame drinkwatervoorziening en voor andere waterafhankelijke functies.

criterium 4: Het ecohydrologisch herstel van de Limburgse Natura 2000-gebieden.

Maatschappelijk effect?

De herinrichting van beken leidt tot meer natuurlijke watergangen, een betere beleving en tot een betere waterkwaliteit met daarbij behorend waterleven. Het nemen van klimaatadaptieve maatregelen, opvang van water, afkoppelen van regenwater en aanleg van bergingen en buffers leidt tot een betere klimaatbestendigheid van onze omgeving. Natuurgebieden, landbouwgebieden en de stedelijke omgeving profiteert van deze maatregelen.

Door het nemen van beschermingsmaatregelen ten behoeve van ons grond- en drinkwater, wordt de kwaliteit bewaakt en kunnen we met minder reinigingsmaatregelen voorzien in voldoende drinkwater van een goede kwaliteit.

Door opruimacties en door maatregelen in de zijrivieren van de Maas wordt de hoeveelheid zwerfval in de Maas en op de oevers van de Maas beperkt.

Wat hebben we bereikt?

In 2022 is het nieuwe Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 van kracht geworden dat op 17 december 2021 door Provinciale Staten is vastgesteld. Het programma richt zich op de ruimtelijke kwaliteit bij Maasprojecten, de waterkwaliteit, beekinrichting en de opgaven van de Kaderrichtlijn Water, watertekorten en wateroverlast en op de beschikbaarheid en de bescherming van ons drinkwater en het water voor menselijke consumptie.

We hebben een aantal ambities uit het Provinciaal waterprogramma vertaald in onze omgevingsverordening. Het betreft met name de motiveringsverplichting om aan te geven hoe in ruimtelijke ontwikkelingen rekening wordt gehouden met wateroverlast en watertekorten (klimaatadaptatie) en de invulling van het belang van water en waterberging in de gebieden die zijn aangeduid als 'groen-blauwe mantelzone', met name in de beekdalen.

Samen met het Waterschap Limburg, de Limburgse gemeenten en het Rijk is het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) opgestart en de regionale bestuurlijke actietafel ingericht. Het programma richt zich op het verminderen van de wateroverlast en de maatschappelijke gevolgen en gaat werken langs 3 lijnen: de lijn van fysieke maatregelen, de lijn van ruimtelijke ordening en water en bodem sturend en de lijn van communicatie en zelfredzaamheid.

In juli is na ondertekening van de bestuursovereenkomst Waterveiligheid en Ruimte met de minister en de financiële toezeggingen van minister en partners het programma officieel gestart.

De watersysteemonderzoeken die Waterschap Limburg en de Provincie Limburg hebben opgestart naar aanleiding van de watersnood in juli 2021 zijn door het onderzoeksbureau Deltares afgerond en de rapporten zijn opgeleverd en gepresenteerd in een goed bezocht Webinar. Op basis van deze onderzoeken kan het programma WRL maatregelen gaan uitwerken.

We hebben bijgedragen aan de landelijke beleidstafel wateroverlast en hoogwater, waarvan het rapport; "Voorkomen kan niet, voorbereiden wel" met 21 aanbevelingen in december 2022 is afgerond en aan de Tweede Kamer aangeboden.

De kamerbrieven over 'water- en bodemsturend.' en het 'nationaal programma landelijk gebied (NPLG)' zijn aanleiding om de belangrijke delen van de wateropgaven van de Kaderrichtlijn Water

(KRW) en de opgaven van droogte en waterbeschikbaarheid op te nemen in een provinciaal Limburgs Programma Landelijk gebied (LPLG) en dit in 2023 aan het Rijk aan te bieden.

We hebben in samenwerking met het Waterschap, de landbouw, WML en andere partners een onderzoek waterbeschikbaarheid opgestart waarin we onderzoeken hoe we in Limburg zo veel mogelijk water beschikbaar kunnen houden en maken voor droge perioden.

In 2022 zijn in de aanpak van nitraat in grondwaterbeschermingsgebieden (project Duurzaam Schoon Grondwater) verder resultaten geboekt door uitbreiding van het aantal deelnemende landbouwers. Inmiddels is in 8 van de 12 gebieden de norm gehaald of nagenoeg gehaald. Versterking van de aanpak is voorzien in het kader van het Limburgse Programma Landelijk Gebied.

Voor het hoogwaardige leliegewas worden veel spuitmomenten ingezet om de schimmel 'Botrytis' tegen te gaan. Met behulp van het BOS-systeem werd de afgelopen 2 jaar een advies geleverd aan agrariërs wanneer gespoten diende te worden. Een aantal agrariërs in Limburg hebben dit BOS-systeem gebruikt op een deel van de percelen. Gebleken is dat in een droog jaar aanzienlijk minder gespoten werd zonder verkleining van de opbrengst. Dit waardenetwerk draagt bij aan vermindering van emissies naar het grondwater.

De Provincie Limburg heeft in de zomer van 2022 een subsidieregeling opengesteld voor het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3), paragraaf 6: niet-productieve investeringen water. Hierbij zijn drie aanvragen gehonoreerd voor een bedrag van ruim € 4 mln. Het gaat om projecten die bijdragen aan de verbetering van waterkwaliteit, het tegengaan van droogte en wateroverlast. Hiermee wordt invulling gegeven aan het Provinciaal Waterprogramma, waarbij het realiseren van een duurzaam, robuust en ecologisch gezond watersysteem centraal staat. De uitvoering vindt plaats bij de watersystemen Waterbloem & Neer, Ysselsteyn en Meerselsepeel-Kempensberg.

We hebben een overeenkomst gesloten met het Ministerie van I&W in het kader van het Deltaprogramma Zoetwater en het Deltaplan Hoge zandgronden, waarmee € 22,3 mln. subsidie beschikbaar komt om in Limburg projecten te ondersteunen die bijdragen aan een betere zoetwatervoorziening. We zullen deze middelen via een subsidieregeling in 2023 gaan inzetten.

Waterschap Limburg en Provincie Limburg hebben gezamenlijk een droogteaanpak vormgegeven. Als onderdeel hiervan is door alle partners van de bestuurlijke klimaatadaptatietafel een intentieverklaring voldoende zoetwater ondertekend om zich in te zetten voor de aanpak van de droogte.

We hebben in overleg met alle betrokken partijen (gemeenten, waterschap en WM), de beslisboom afkoppelen opgesteld. Doel is te zorgen dat op een doelmatige manier wordt afgekoppeld met oog voor de kwaliteit en – kwantiteit van grond- en oppervlaktewater. Ook is er een voorstel opgesteld voor verankering (borging) van de beslisboom en zijn producten ontwikkeld voor de communicatie met stakeholders.

De intrekgebieden van alle grondwateronttrekkingen voor het drinkwater zijn in beeld gebracht. In 2023 wordt gestart met gesprekken met alle betrokken partijen om te komen tot een actuele begrenzing van de grondwaterbeschermingsgebieden en waterwingebieden, met actuele regelgeving.

We hebben het beheer en onderhoud van ons belangrijkste grondwatermeetnet (het primair meetnet) voor 10 jaar opnieuw aanbesteed, waarmee de continuïteit en kwaliteit van de grondwatermetingen voor een langere periode geborgd is.

Als vervolg op het internationale project LIVES, waarbij gewerkt is aan het voorkomen van afval in het water van de Maas en haar zijrivieren is op het eindevenement van LIVES een overeenkomst Clean Meuse getekend om ook in de komende jaren opruimacties uit te voeren en vervuiling van de Maas met zwerfafval te voorkomen.

In 2022 zijn verschillende herstelprojecten van beektrajecten afgerond, waaronder de Tielebeek in Noord Limburg. Na de herinrichting moet de Tielebeek, die het natuurgebied Koningsven-de Diepen verbindt met de Maas, voldoen aan de doelstelling van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Product	3.6.1. Water
Portefeuillehouder	Roefs

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Een klimaatadaptieve inrichting van Limburg conform de doelstellingen uit het (Ontwerp) Provinciaal Waterprogramma. Via regelgeving, regie, afstemming, informatie en stimulering. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag, regisseur, partner, ondersteuner, subsidient</i>	Gerealiseerd. In 2022 zijn verschillende projecten met ondersteuning van de Provincie Limburg uitgevoerd die bijdragen aan een klimaatadaptieve inrichting. Het gaat onder meer om afkoppelregelingen, bijdragen aan groene schoolpleinen, beekherstel, klimaatbuffers etc. Daarnaast is een regeling voor motivering met betrekking tot klimaatadaptatie opgenomen in de provinciale omgevingsverordening.	1, 2, 3
2. Een ecologisch gezond watersysteem conform de vastgestelde doelstellingen in het Provinciaal Waterprogramma. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag, regisseur, partner, ondersteuner, subsidient</i>	Gerealiseerd. In 2022 zijn maatregelen genomen met betrekking tot beekherstel, vismigratie en rioolwaterzuiveringsinstallaties die bijdragen aan de waterkwaliteit en het behalen van de Kaderrichtlijn Water doelen.	1, 2, 4
3. Een goede en actuele bescherming van het grondwater als bron voor ons drinkwater. Rol Provincie: <i>regisseur, bevoegd gezag, initiatiefnemer, partner, subsidient</i>	Gerealiseerd. De afkoppeltabel voor regenwater is gereed, de doorwerking wordt in overleg met de gemeenten vormgegeven. De intrekgebieden van de drinkwaterwinningen zijn berekend, zodat in 2023 gewerkt kan worden aan een actuele bescherming. Het aantal deelnemers aan het project duurzaam schoon grondwater, dat zich richt op de grondwaterkwaliteit in de grondwaterbeschermingsgebieden is uitgebreid.	1, 3

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>4. Uitvoering van het waterbeleid. Via subsidies, overeenkomsten, samenwerkingen en aansturing.</p> <p>Rol Provincie: <i>regisseur, partner, subsidient</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Via Europese POP3 subsidies en nationale Deltaplan Hoge Zandgronden subsidies, aangevuld met provinciale middelen zijn verschillende projecten ondersteund. In 2022 zijn de laatste projecten in het kader van het partnercontract tussen Provincie en waterschap afgerond. We hebben een bestuursovereenkomst waterveiligheid en ruimte gesloten met alle regionale partners en het Rijk. We hebben een intentieovereenkomst 'voldoende zoetwater' gesloten met alle partners van de bestuurlijke klimaat adaptatietafel.</p>	1, 2, 3, 4

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	We nemen in de Omgevingsverordening op dat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen rekening wordt gehouden met droogte en wateroverlast.	0	1	1	2022
1	We voeren een risicodialogo klimaatadaptatie over de gevolgen van droogte voor de natuur.	0	1	1	2022
1, 2, 4	We starten in een gebied met een opgavengerichte gebiedsaanpak.	0	0	1	2024
1, 4	We voeren met het Rijk overleg (beleidstafel water) om aanvullend op de reeds geplande maatregelen (versneld) te komen tot een robuust regionaalwatersysteem en vertalen dit in een programmatische aanpak.	0	1	1	2022
2, 4	We voeren een evaluatie op de voortgang van het waterprogramma inclusief voortgang waterkwaliteit (KRW-doelen) uit en vertalen de resultaten door in ons beleid.	0	0	1	2023/ 2024
2	We stellen een POP-3 subsidieregeling 'Niet productief water' open ten behoeve van de verbetering van bodem- en waterkwaliteit.	0	1	1	2022
1, 2, 4	We realiseren een afkoppeltabel voor de gemeenten, waarin de (on-) mogelijkheden van het afkoppelen van regenwater staan.	0	1	1	2022
3	We actualiseren de begrenzing en regelgeving van alle 23 waterwingebieden en 18 grondwaterbeschermingsgebieden.	0	0	1	2025
1, 2, 3	We participeren in tenminste één grensoverschrijdend project.	0	1	1	2027

Wat heeft het ons gekost?

€ x 1.000

Begrotingsprogramma 3.6 Water	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.6.1. Water	5.525	-265	5.260	4.937	323	V
<i>Personele lasten</i>	1.555	76	1.631	1.593	38	
Totaal lasten	7.080	-189	6.890	6.530	361	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.6.1. Water	1.011	29	1.040	1.196	-155	V
Totaal baten	1.011	29	1.040	1.196	-155	V
Totaal saldo van baten en lasten	-6.068	218	-5.850	-5.334	-516	V
Mutatie reserves						
<i>Toevoeging reserves</i>						
Reserve DU Zoetwatermaatregelen	0	565	565	0	565	
Reserve Grondwaterbeheer	0	264	264	308	-44	
Totaal toevoegingen	0	829	829	308	521	
<i>Onttrekking reserves</i>						
Reserve DU Zoetwatermaatregelen	0	3.880	3.880	3.304	576	
Reserve Grondwaterbeheer	0	111	111	0	111	
Reserve DU bodemsanering	92	100	192	192	0	
Totaal onttrekkingen	92	4.091	4.183	3.496	687	
Saldo mutatie reserves	92	3.262	3.354	3.188	166	
Resultaat	-5.976	3.481	-2.496	-2.146	-350	V

Financiële toelichting

Voor dit programma is voor de lasten een voordelig ten opzichte van de begroting van € 0,35 mln. De uitgaven voor grondwatermonitoring zijn achter gebleven op de raming. Deze restantmiddelen zijn benodigd voor de uitvoering bestuursovereenkomst aanpak Nutriënten (nitraataanpak) in 2023 in relatie tot het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Aldus zijn middelen met een overboekingsvoorstel, via de reserve grondwaterbeheer doorgeschoven naar de begroting 2023. De baten zijn € 0,11 mln. hoger dan begroot. Dit bedrag wordt gestort in de reserve grondwaterbeheer. Beide afwijkingen hebben betrekking op het programma DU-nitraat in grondwater.

Verbonden partijen

De hieronder genoemde verbonden partij draagt bij aan de doelen van programma 3.6. Water. WML beheert het leidingennetwerk en de drinkwatervoorziening in Limburg.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

3.7. Energie, circulaire economie en milieu

Nieuwe opgaven en (economische) kansen rondom verduurzaming van het energiesysteem, rondom klimaatverandering en het circulair maken van de economie zullen de komende jaren de inrichting van Nederland en Limburg mede bepalen. Inwoners, bedrijven, overheden en stakeholders zien het nut en voelen de noodzaak om samen werk te maken van de energietransitie. Niet omdat het moet, maar omdat het nodig is én kansen biedt. Limburg richt zich op het besparen, vergroenen en duurzaam opwekken van energie. Samen zetten we deze stappen. Zo leveren we een bijdrage aan een betere, schonere en leefbare wereld voor onszelf en de generaties na ons.

We willen ons hierbij enerzijds verhouden en een bijdrage leveren in de antwoorden op de grote maatschappelijke ontwikkelingen, en anderzijds een complementaire rol vervullen samen met inwoners, instellingen, overheden en bedrijven om vanuit een gezamenlijke aanpak ook met impact en gebundelde krachten tot tastbare bijdragen aan de energietransitie te komen. Hierbij zijn de uitdagingen als het gaat om ons netwerk, de warmte, innovatie en eigenaarschap cruciaal.

Wat willen we bereiken?

Onze ambitie is het realiseren van een voor Limburg passende energiemix voor de toekomst en een vermindering van de CO₂ uitstoot. Hier zetten wij vanuit onze Provinciale Energie Strategie (PES) op in en tevens vanuit onze partnerrol in de Regionale Energie Strategieën (RES). Als randvoorwaarde zetten we ons in op een toekomstbestendige energie-infrastructuur waarbij we ook onze aandeelhoudersrol Enexis inzetten. We stimuleren energiebesparing en –opwek voor zowel particulieren als bedrijven via leningen en subsidies, zoals met de regeling ‘Duurzaam Thuis’ en het Limburgs Energie Fonds. Daar waar het gaat om grootschalige opwekinitiatieven zetten we ons in om de omgeving te kunnen laten profiteren van het initiatief.

We realiseren ons dat het niet voor alle huishoudens mogelijk is om mee te doen in deze energietransitie vanwege energiearmoede. We zetten ons in om het wooncomfort ook voor deze huishoudens te vergroten, zodat iedereen mee kan doen in de energietransitie.

De warmtetransitie is één van de moeilijkste opgaven binnen de energietransitie en we willen dan ook de kansen die Limburgse warmte biedt, zoals bijv. op het gebied van warmtenetten, benutten.

Voor de industrie ligt er een enorme opgave om de CO₂ uitstoot te reduceren. Als Provincie willen we daar via het LEF, LIOF en aanjaagmiddelen een ondersteunende en agenderende rol in spelen waar nodig.

Uiteindelijk moeten alle initiatieven ingebed worden/zijn in de leefomgeving. De Omgevingsvisie (POVI) is hiervoor een instrument. Een belangrijk element in de Omgevingsvisie betreft de Limburgse Zonneladder, die wij hanteren voor de ruimtelijke inpassing van duurzame energie-opwek met zonnepanelen.

We blijven uitgaan van eigen kracht en laten de ingeslagen wegen niet los. We richten onze inzet nog meer op een circulaire economie, waarin energie, grondstoffen, materialen en componenten (halfproducten) zo lang mogelijk en weloverwogen van waarde blijven voor productie en consumptie. Samen met onze partners blijven wij inzetten op de energietransitie, een circulaire economie en een gezonde en veilige leefomgeving. In dit verband is er ook aandacht voor de uitvoering van het bodemconvenant, de problematiek van de mijnbouwschade in de voormalige mijnbouwregio in Zuid-Limburg, de inzet van vergunningverlening, toezicht en handhaving inclusief de taken, die zijn ondergebracht in de Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD).

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Bij het realiseren van de energietransitie en circulaire economie stellen wij ons op als betrouwbare partner, waarbij we ons vanuit de energietransitie richten op besparen, vergroenen en duurzaam opwekken van energie.

Criterium 2: Bij de ontwikkeling van duurzame energieprojecten dient er ruimte te zijn voor lokaal initiatief en participatie.

Criterium 3: Bij de ontwikkelingen van o.a. grootschalige opwek op land, wordt vanaf 1 januari 2022 de omgevingsverordening (incl. Zonneladder) toegepast.

Criterium 4: Bij het versterken van kennisontwikkeling en innovatiekracht wordt optimaal gebruik gemaakt van samenwerkingsmogelijkheden met bedrijven, Brightlands campussen (inclusief Brightsite) en kennisinstellingen, in de Euregio en daarbuiten.

Criterium 5: De Limburgse revolverende energiefondsen en stimuleringsregelingen zetten wij versterkt door.

Criterium 6: Limburgers wonen en werken in een gezonde en veilige leefomgeving en onacceptabele milieurisico's voor de Limburgers en hun omgeving (natuur) zijn vermeden.

Maatschappelijk effect?

3.7.1. Energie

De energietransitie is een langdurig proces dat zich voltrekt in de hele samenleving. Met onze Provinciale Energie Strategie (PES) dragen wij bij/ondersteunen wij deze transitie. Onze rol is veelal een ondersteunende rol, waarbij het maatschappelijk effect niet altijd direct meetbaar is.

Halverwege 2022 ontstond er transportschaarste op het stroomnet. Onze inzet heeft er mede voor gezorgd dat er weer (tijdelijk) ruimte is gevonden op het transportnet waardoor bedrijven weer verder kunnen ontwikkelen wat het Limburgse vestigingsklimaat bevordert.

Initiatieven voor grootschalige duurzame energieopwekking worden verder ontwikkeld door partijen (commercieel en coöperatief). Deze initiatieven hebben een ruimtebeslag en dat merkt de burger die in de omgeving van een dergelijk initiatief woont. Via de coöperaties stimuleren wij 50% lokaal eigendom en stellen wij geld beschikbaar via het Ontwikkelfonds. Tevens zetten wij ons in om de energietransitie ruimtelijk goed in te bedden in de leefomgeving, daartoe zijn bepalingen opgenomen in de provinciale omgevingsverordening. Op deze wijze trachten wij een balans te zoeken tussen verschillende waarden en doelen (zoals ruimte, natuur en energie) in onze omgeving.

Onze afhankelijkheid van gas wordt verkleind door o.a. de verduurzaming van woningen. Wij ondersteunen woningeigenaren hierbij door het beschikbaar stellen van een lening via Duurzaam Thuis, maar ook door de inzet van energiecoaches, EPA-adviseurs en DUMO-adviseurs. Maar ook ondersteunen wij gemeenten hierbij door middel van de subsidieregeling aanjagen gemeentelijke projecten verduurzamen woningen. Een belangrijk deel van de ontwikkelingen in Limburg is terug te vinden in ons Energiedashboard ([Energiedashboard](#)).

3.7.2. Circulaire Economie

Het beleidskader circulaire economie Limburg 2.0 is in samenspraak met regionale stakeholders voorbereid. We staan zowel op landelijk niveau met het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) als op regionaal niveau aan de beginfase van de transitie naar een circulaire economie en dit is een proces dat zich voltrekt in de samenleving. We blijven werk maken van een samenleving waarin wij zuinig en verantwoord omgaan met grondstoffen. Regionaal waar kan, internationaal waar nodig en verantwoord. De overgang naar een circulaire economie raakt op alle niveaus keuzes van

consumenten, mensen, bedrijven en overheden. Samen willen we deze transitieopgave mogelijk maken, aanjagen en versnellen. We kiezen ervoor om de benodigde beweging in de samenleving mede op gang te helpen brengen. Dit maatschappelijk effect willen wij in het beleidsveld van de circulaire economie bereiken door o.a. versterking van het innovatie ecosysteem, versnelling van innovaties, proactieve samenwerking tussen ketenpartners, aanpassingen in wet- en regelgeving, het opbouwen van onderwijs en wetenschap, zelf het goede voorbeeld geven, kennis en praktijkervaringen delen maar ook om het vergroten van draagvlak en bewustwording.

3.7.3. Milieu

Elke inwoner van onze provincie heeft recht op een veilige en gezonde leefomgeving. Dat geldt voor de inwoners van nu maar ook voor toekomstige generaties. Daarom hebben we in 2022 geïnvesteerd in het monitoren van geluid en luchtkwaliteit, het behoud van stille gebieden, het verlagen van concentraties luchtverontreinigende stoffen in de buitenlucht, het beheren en beheersen van geluid afkomstig van provinciale wegen en regionale industrieterreinen en het sturen op risicobeperking bij het gebruik en transport van gevaarlijke stoffen.

In 2022 is een campagne gevoerd gericht op meer bewustwording over het belang van rustige en stille gebieden voor de mens en dier. In 2022 hebben wij, door deelname aan het Schone Luchtakkoord, een rijkssubsidie verworven voor het herinrichten en uitbreiden van het provinciaal luchtmeetnet waardoor ook de komende jaren de luchtkwaliteit kan worden gemeten en daarnaast inzicht wordt verkregen in de concentraties Ultra fijnstof in onze provincie en de invloed van verschillende bronnen beter in kaart kan worden gebracht. In 2022 zijn als onderdeel van het Actieplan Omgevingslawaai Provinciale wegen 2019-2023, verschillende provinciale wegen voorzien van geluid reducerend asfalt.

Door de effecten op de fysieke leefomgeving inzichtelijk te maken en het belang van een gezond leefmilieu integraal te betrekken bij het realiseren van majeure projecten voorkomen we afwenteling van negatieve milieueffecten op toekomstige generaties.

Wat hebben we bereikt?

3.7.1. Energie

De oorlog in Oekraïne heeft de aandacht voor energie drastisch geïntensiveerd. De (financiële) noodzaak tot besparen en verduurzamen is voor bedrijven en huishoudens groot. Energieprijzen waren nog nooit zo hoog. Rem op de verduurzaming was de transportschaarste op het elektriciteitsnet. Dit heeft er helaas voor gezorgd dat verschillende initiatieven uitgesteld dan wel vertraagd zijn. Maar, het heeft er ook voor gezorgd dat het op orde hebben van de energieinfrastructuur extra onder de aandacht is gebracht en de urgentie hiervan eens te meer is ervaren. Dat heeft er mede voor gezorgd dat de samenwerking met het Rijk, TenneT en Enexis in een stroomversnelling is geraakt en dat de aandacht die wij vanaf de start van de PES (en reeds daarvoor) voor dit thema vragen haar importantie heeft getoond.

In de zoektocht naar een passende energie-mix voor Limburg wordt kernenergie niet uitgesloten. In augustus 2022 zijn hiertoe de resultaten van het oriënterend onderzoek naar kernenergie in Limburg opgeleverd (zie: [Informerend stuk, 26 augustus 2022](#)).

Huishoudens hebben het in toenemende mate financieel zwaar. De stijgende energieprijzen zijn daarin dominant en drijven de inflatie tot recordhoogte. Rondom het probleem van energiearmoede is een actieplan opgesteld (zie: [mededeling portefeuillehouder, 13 december 2022](#)) dat in 2023 ter uitvoering wordt gebracht.

Verschillende subsidieregelingen zijn in 2022 gestart, namelijk voor warmtenetten (zie [mededeling portefeuillehouder, 28 april 2022](#)) en voor het aanjagen van gemeentelijke projecten op het gebied van verduurzaming woningen (zie [mededeling portefeuillehouder, 10 mei 2022](#)). We participeren in het OP Zuid programma en de bijbehorende subsidieregeling (zie [mededeling portefeuillehouder, 10 mei 2022](#)) om ook via deze weg te energietransitie verder te brengen. Voor de woningeigenaren zijn er gratis energiecoaches, DUMO adviseurs en EPA adviseurs beschikbaar gesteld en is er eind 2022 besloten om onze provinciale stimuleringsregeling 'Duurzaam Thuis' met € 50 mln. op te hogen (zie [Statenvoorstel inzake Wijzigen en ophoging budget Verordening leningen Duurzaam Thuis](#)).

Een Energiedashboard ([Energiedashboard](#)) is opgesteld en verder ontwikkeld dat data van verschillende bronnen bij elkaar brengt en een beeld geeft hoe we er als Limburg voorstaan op het gebied van de energietransitie.

3.7.2 Circulaire Economie

In 2022 hebben wij de actielijnen van het beleidskader CE 2.0 verder in uitvoering genomen met als belangrijkste resultaten de ondersteuning van investeringen in de kennisinfrastructuur op en rond Brightlands Chemelot Campus en de Chemelotsite. Verder ondersteunen wij MKB bedrijven in Limburg met het LIOF programma Limburg Toekomstbestendig bij het ontwikkelen van producten, diensten, processen en/of bedrijfsmodellen die een economische potentie hebben en impact hebben op de maatschappelijke opgave. Circulair omdenken vraagt naast innovatie en ondernemerschap ook vakmanschap door ontwikkeling van competenties (circulaire skills) en kennis. Leerlingen, studenten en werkenden kunnen mede daardoor een boost geven aan de circulaire economie.

Tenslotte versterken we de samenwerking met de (inter)nationale burens, geven zelf als organisatie het goede voorbeeld en dragen we Limburgse voorbeelden uit en halen we nationale en Europese middelen binnen voor de Limburgse transitie. We ondersteunen tenslotte iconketens, die kunnen zorgen voor de nodige impact voor de transitie naar een circulaire economie.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Product	3.7.1. Energie
Portefeuillehouder	Van Gaans

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Een toekomstbestendige energie-infrastructuur voor Limburg</p> <p>Op dit moment worden nieuwe elektriciteitskabels door de Netbeheerders aangelegd op basis van het principe “wie het eerst komt, wie het eerst maalt”. Daarnaast kunnen zowel Enexis als TenneT de hoeveelheid aanvragen voor nieuwe aansluitingen niet snel genoeg realiseren, omdat de vraag groter is dan de bedrijven aankunnen. Ook wordt er nog een hausse aan nieuwe aanvragen verwacht, zonder dat TenneT en Enexis hier ruim genoeg van tevoren op mogen anticiperen. Om deze reden willen we komen tot een werkwijze waarmee tot een gezamenlijke prioritering en programmering kan worden gekomen. Daarnaast is er ook vraag naar nieuwe en aangepaste buisleidingen binnen de Provincie die niet alleen voor de energietransitie, maar ook voor het realiseren van een circulaire economie en industrie van groot belang zijn. Alliantievorming, goede ruimtelijk inpassing, aandacht voor de modal shift en verbindingen met de Benelux havens en het Duitse achterland zijn cruciaal.</p> <p>Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier</i></p>	<p>Deels gerealiseerd.</p> <p>Halverwege 2022 is een regionale taskforce netcongestie in het leven geroepen waarin het Rijk, Provincies Limburg en N-Brabant, Enexis en TenneT zitting hebben. In deze taskforce is gewerkt aan een actieprogramma om aan acute en structurele maatregelen te werken.</p> <p>Voor meer informatie verwijzen wij naar de derde voortgangsrapportage PES (GS DOC-00310224) en de mededeling portefeuillehouder inzake nationale marktconsultatie flexibel vermogen TenneT en netcongestie middenspanningsnet Enexis van 17 november 2022 (GS DOC-00371214)</p> <p>Middels het Provinciaal MIEK (Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat) tracht de Provincie beter overzicht en inzicht te verkrijgen in de behoefte naar energie-infrastructuur, en de (ruimtelijke) processen daaromtrent.</p>	1
<p>2. Ruimte voor innovatie, techniek en vakmanschap</p> <p>Het bedrijfsleven, en vooral de industrie, is de belangrijkste energiegebruiker en CO₂-uitstoter in Limburg. Veel bedrijven ontwikkelen momenteel plannen voor energiebesparing en transitie naar niet-fossiele energiebronnen, welke leiden tot vermindering van de CO₂-uitstoot. Via het VTH-instrumentarium kijkt de Provincie of verplichtingen worden nagekomen. Deze plannen zullen voor een deel de komende jaren tot uitvoering komen. Het resultaat (outcome) van onze inzet en vooral die van de bedrijven moet tot uitdrukking komen in daadwerkelijke vermindering van de CO₂-</p>	<p>Deels gerealiseerd.</p> <p>Via het Limburgs Energie Fonds worden initiatieven ondersteund die leiden tot vermindering van de CO₂-uitstoot.</p> <p>We realiseren een inhaalslag ten aanzien van de aanpassing van vergunningen met voorschriften voor wettelijk verplichte energiebesparing voor energierelevante vergunningplichtige bedrijven waarvoor wij bevoegd gezag zijn en voeren toezicht en handhaving uit op de implementatie ervan.</p>	4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>uitstoot. Peildatum die wordt gehanteerd is december 2020. Rol Provincie: <i>procesmanager, ondersteuner, subsidiënt, financier, bevoegd gezag</i></p>	<p>Voor meer informatie verwijzen wij naar de derde voortgangsrapportage PES (GS DOC-00310224).</p>	
<p>3. Inzet op warmte-transitie Eind 2021 moeten gemeenten hun Transitievisie Warmte vaststellen, waarin opgenomen staat hoe ze (in stappen) van het aardgas af zullen gaan richting 2030 en 2050. Daaropvolgend zullen gemeenten voor de eerste wijken een wijkuitvoeringsplan moeten opstellen. Via de samenwerking in de RES regio's en de kennisdeling via het Warmte Koude Team van de Provincie ondersteunt de Provincie gemeenten in dit proces. Niet alle gemeenten zullen direct aan de slag gaan. De Provincie richt zich op koplopers en faciliteert met het Warmte Koude Team dat andere gemeenten daarvan kunnen leren. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier</i></p>	<p>Gerealiseerd. In alle Limburgse gemeenten zijn de transitievisies inmiddels vastgesteld. De Provincie is betrokken in beide RES regio's waar samengewerkt wordt om de volgende stap richting wijkuitvoeringsplannen te zetten. Provincie ondersteunt waar mogelijk gemeenten die zijn begonnen met proeftuinen van Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) of andere warmtetransitieprojecten. De subsidieregeling voor kleine warmtenetten is in werking getreden. Voor de grote warmtenetten Het Groene Net Zuid en Mijnwater zetten we in op leningen en subsidie vanuit de Just Transition Mechanism (JTM) middelen. Voor meer informatie verwijzen wij naar de derde voortgangsrapportage PES (GS DOC-00310224).</p>	1
<p>4. Een sociale en eerlijke energietransitie door participatie en sociaal profijt. Wij willen met de uitvoering van de PES ook de Limburgse RES'en voorzien van instrumenten die het mogelijk maken dat iedereen kan meedoen aan de energietransitie, iedereen het kan betalen en iedereen kan meeprofitieren. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, financier</i></p>	<p>Gerealiseerd. Energiearmoedeproblematiek is onderzocht door TNO in opdracht van de Provincie (GS DOC-00267459). Aanpak is opgesteld om bij te dragen aan het energiearmoedeprobleem in Limburg. In december 2022 bent u hierover geïnformeerd via mededeling portefeuillehouder (GS DOC-00354347). Per 1 juli 2022 is de provinciale subsidieregeling 'aanjagen gemeentelijke projecten verduurzaming woningen 2022-2023' in werking getreden. Daarnaast zijn er energiecoaches, EPA-adviseurs en DUMO-adviseurs ingezet om woningeigenaren te ondersteunen bij de verduurzaming van hun woning, naast de financiële ondersteuning via Duurzaam Thuis. Om energiebesparing en/ of energie opwek verder te stimuleren, maar ook om lokaal eigenaarschap te ondersteunen hebben wij diverse instrumenten ingezet waaronder de ondersteuning van energiecoöperaties, maar ook via het</p>	1,2,3,5

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed. Voor meer informatie verwijzen wij naar de derde voortgangsrapportage PES (GS DOC-00310224).	
5. De Provincie geeft het goede voorbeeld De Provincie geeft het goede voorbeeld door haar rol als inkoper van diensten, leveringen, vergunningverlener en toezichthouder, aandeelhouder en als medeoverheid verantwoordelijk voor de fysieke leefomgeving. Rol Provincie: <i>procesmanager, bevoegd gezag, financier</i>	Gerealiseerd. Aanbesteding voor plaatsing zonnepanelen op 3 provinciale gebouwen voorbereid (start in januari 2023). Gekeken is om de Collectieve Energie Provincies 1 (CEP1), op te laten volgen door een CEP 2 vanaf 2025. De eerste inventarisatie voor de deelname van een volgende collectieve energie-inkoop provincies(CEP2) is reeds gehouden. Voor meer informatie verwijzen wij naar de derde voortgangsrapportage PES (GS DOC-00310224).	1
6. De energietransitie krijgt ruimtelijk plaats en vorm in samenhang en/of evenwicht met de andere maatschappelijk-ruimtelijke opgaven. Het instrumentarium van de Omgevingswet reikt van het in de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) verankeren van de provinciale belangen binnen energietransitie, tot het overgaan tot een reactieve aanwijzing wanneer deze belangen onvoldoende worden verankerd in de gemeentelijke plannen en andere initiatieven. Belangrijkste instrument is deskundig planologisch advies bij de plannen en initiatieven. Rol Provincie: <i>procesmanager, ondersteuner, subsidiënt, financier, bevoegd gezag</i>	Gerealiseerd. Instructieregel zonneladder/zon-op-dak is toegevoegd aan de Omgevingsverordening Limburg 2014 (GS DOC-00300380) en Omgevingsverordening Limburg 2021. Ontwerpend onderzoek waarin de energie-opgave wordt bekeken in samenhang met andere maatschappelijke opgaven is afgerond in Zuid-Limburg en wordt opgestart voor Midden- en Noord-Limburg. Voor meer informatie verwijzen wij naar de derde voortgangsrapportage PES (GS DOC-00310224).	3

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Opstellen werkwijze waarmee we tot een gezamenlijke prioritering en programmering kunnen komen i.s.m. Tennet, Gasunie, Enexis, de Limburgse LEA bedrijven, relevante partners buiten Limburg, energiecoöperaties, gemeenten en RES-regio's. Ook tijdig aangelegde buisleidingen voor de circulaire economie in Limburg hoort hierbij.	0	0	1	2023
2	Vermindering van de CO ₂ -uitstoot als gevolg van energietransitie maatregelen door het bedrijfsleven in Limburg.	0	0,6	0,6 Mton	2022

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
3	Ondersteunen van de gemeenten in de RES Noord- en Midden-Limburg en RES Zuid-Limburg bij het traject van hun Transitievisie Warmte naar wijkuitvoeringsplannen.	0	2	2	2022
4a	Uitzetting van DuurzaamThuis-leningen: sinds 2019 heeft de Provincie de doelstelling om € 150 mln. uit te zetten in 3 tot 5 jaar (2023).	€ 54,6 mln. Uitgezet	€ 120 mln. uitgezet	€ 118 mln.	2022
4b	Uitzetting van € 1,25 mln. voor het Ontwikkelfonds voor energiecoöperaties in 2-5 jaar (planning in jaarschijven is niet mogelijk).	€ 0	€133.846	€ 1,25 mln.	2025
5	Realisatie van zonnepanelen op de vijf provinciale gebouwen waarvoor in 2021 een SDE++ beschikking is verkregen.	0	0	3	2023
1, 2	Er zijn 6 projecten in transport, opslag, distributie en toepassingen op het gebied van waterstof gerealiseerd.	1	6	6	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

- 5 Opstellen werkwijze waarmee we tot een gezamenlijke prioritering en programmering kunnen komen. Hoewel we hard aan het werk zijn om deze werkwijze te ontwikkelen, is dat op dit moment nog niet gerealiseerd. In MIEK verband (Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie & Klimaat) wordt hier verder aan gewerkt.
- 6 Uitzetting van € 1,25 mln. voor het Ontwikkelfonds voor energiecoöperaties in 2-5 jaar (planning in jaarschijven is niet mogelijk). De streefwaarde van €1,25 mln. die hier genoemd staat is voor het jaar 2025. De verwachting is dat we deze halen.
- 7 Realisatie van zonnepanelen op de vijf provinciale gebouwen waarvoor in 2021 een SDE++ beschikking is verkregen. Dit doel staat beoogd voor het jaar 2023, de verwachting is dat de zonnepanelen dan gerealiseerd zijn op 3 provinciale gebouwen.

Product	3.7.2. Duurzaamheid en Circulaire economie
Portefeuillehouder	Satijn

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Stimuleren en versnellen van innovatie en ondernemerschap richting circulaire economie bij het MKB door het gericht inzetten en benutten van instrumenten.</p> <p>Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, financier, subsidiënt, toetsen, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ We hebben Uw Staten op 18 oktober 2022 geïnformeerd over de voortgang van de uitvoering van het Beleidskader Circulaire Economie 2.0 in de rollende uitvoeringsagenda (RUA). (GS DOC-00285306); ▪ Het programma Limburg ToekomstBestendig ligt op koers. (zie ook product 1.1.2 Acquisitie en LIOF); 	1,4,5

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Daarnaast hebben wij ondernemers met de bestaande provinciale investeringsfondsen, nationale instrumenten (MKB innovatiestimulering Topsectoren (MIT) en Europese instrumenten zoals Interreg, CEF en LIFE, ondersteund, die in belangrijke mate kunnen bijdragen aan een versnelde implementatie van de circulaire economie. 	
<p>2. Stimuleren van het innovatie ecosysteem om invulling te geven aan het circulair omdenken zowel binnen de bestaande publiek-private samenwerkingen als bij nieuwe samenwerkingen met bedrijven rondom circulaire economie.</p> <p>Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, partner, subsidiënt</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ We hebben ter versterking van het Limburgs circulaire innovatie ecosysteem in 2020 en 2021 financiële bijdragen verstrekt aan de ontwikkeling van het kennis en innovatiecentrum Brightsite aan de doorontwikkeling van Brightlands Materials Center en aan de doorontwikkeling van het Aachen Maastricht Institute for Biobased Materials. Deze projecten zijn in 2022 verder in uitvoering genomen en worden nader toegelicht bij product 1.2.1. Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus). <p>Circulair omdenken vraagt naast innovatie en ondernemerschap ook vakmanschap (competentie- en kennisontwikkeling).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ In het kader van de regiodeal Noord Limburg is in 2021-2022 een haalbaarheidsstudie afgerond naar een grensoverschrijdend instituut circulaire transitie: het Euregional Sustainability Center (ESC). Per september 2022 is de uitvoering ESC gestart; ▪ Wij ondersteunen het Fieldlab Circulaire Transitie (start september 2022), als onderdeel van de Regio Deal Noord Limburg, gericht op investeren in het samen verder ontwikkelen, behouden en aantrekken van het talent in de regio; ▪ Wij dragen bij aan het STEAM (Science Technology Engineering Arts & Maintenance) project. (2021-2024) 	1,4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<p>Het project richt zich op wetenschap en techniek in het basisonderwijs.. (Zie toelichting bij product 1.3.2 onderwijs);</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wij ondersteunen het project Sectorversnelling Energietransitie Gebouwde Omgeving (SEGO). Met dit project worden in de periode van 1 januari 2021 tot 31 mei 2023 jaarlijks 50 zij-instromers duurzaam naar technische beroepen geleid in de Limburgse gebouwde omgeving. Door de vele onvoorziene omstandigheden die zijn ontstaan op de arbeidsmarkt tijdens en na de coronacrisis, hebben zich tot nu toe 132 kandidaten aangemeld waarvan er naar verwachting 23 duurzaam naar werk worden begeleid; ▪ Op 17 maart 2022 heeft een kennis-sessie met het Limburgse MBO plaatsgevonden over onder meer Circulaire Economie. Met het MBO zijn we daarover verder in gesprek, om waar mogelijk een versnelling in te zetten. De Groeifondsaanvraag “Opschaling PPS-en beroepsonderwijs”, biedt hiervoor goede kansen. Als Provincie positioneren wij hiervoor het thema circulaire materialen en grondstoffen in samenwerking met de bouw en installatietechniek, waarbij onder meer Vista College en Gilde Opleidingen partner zullen zijn. CHILL neemt hierin het voortouw. 	
<p>3. Doorontwikkeling vijf impactvolle circulaire icoonketens in Limburg. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, partner, subsidiënt</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Chemelot Circular Hub (CCH)</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ In 2022 zijn een ambassadeur en een programmamanager gestart met als taak om de actieagenda 2022-2024 uit te dragen en te organiseren. Wij hebben menskracht voor o.a. fundraising, communicatie en Public Affairs ter beschikking gesteld; ▪ Resultaten in 2022 zijn o.a. propositieontwikkeling voor samenwerkingsprojecten t.b.v. Europese Just Transition Fund, het sonderen van fondsen voor 	<p>1,4</p>

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<p>uitvoering projecten en activiteiten en het behartigen van belangen voor CCH, m.n. richting EU en het Rijk;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wij hebben een subsidie verleend ten behoeve van propositie-ontwikkelingen voor het Just Transition Fund. <p>Samen met de Provincies Groningen, Drenthe, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Zeeland hebben we een 2-jarige (2022-2023) subsidie verleend aan het netwerk Groene Chemie, Nieuwe Economie (GCNE), voor een programmatische en integrale aanpak van GCNE en voor de ondersteuning voor het opstellen van proposities voor nationale – en/of Europese fondsen. GCNE heeft in het eerste jaar o.a. een acceleratie-programma Green Chemistry opgericht en is betrokken bij en/of mede-indiener van 4 Nationale Groeifondsaanvragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Icoonketen Parkmanagement</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wij hebben voor de zomer een opdracht verstrekt voor ontwikkeling van een methodiek (handelingskader) als opmaat voor toepassingen bij bedrijventerreinen in Limburg. De start is wegens omstandigheden uitgesteld naar 1^e kwartaal 2023; ▪ Het RAAK publiek project Samen Beter (Samenwerking bedrijventerreinen) van Fontys Hogeschool is in samenwerking met verschillende partijen (waaronder gemeente Venlo en Roermond en Provincie Limburg gestart in september 2022. Samen Beter is opgericht om de circulaire potentie van bedrijventerreinen beter te benutten in co-creatie met gevestigde bedrijven; ▪ We ondersteunen (nov 2022-nov-2023) een kwartiermaker tbv de doorontwikkeling van het circulair 	

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<p>bedrijventerrein Willem-Alexander te Roermond.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Icoonketen Biomassa en voedsel</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De Kansenkaart Biocirculair Limburg is medio 2022 afgerond; ▪ De uitvoering van de kansenkaart vindt plaats door het LIOF programma Biocirculaire Economie Limburg (IBEL); ▪ Wij hebben in juli 2022, de Green Deal ‘Eiwitrijke gewassen’ ondertekend en de ambitie uitgesproken om via een programmatische aanpak deze ontwikkeling te stimuleren. ▪ <i>Icoonketen Circulair bouwen</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ We werken binnen het Europees project Digital Deconstruction (DDC) (2019-2023) aan innovatieve digitale tools die ingezet kunnen worden bij circulair bouwen in de regio; ▪ Wij dragen bij aan de proeftuin Urban Mine – Stadsregio Parkstad, gericht op het ontwikkelen van een faciliterend ecosysteem op het identificeren en valoriseren van materiaalstromen uit de bouw (sloop en renovatie); ▪ Wij dragen bij aan het IBA project Green Transformable Building lab in Heerlen als innovatieve showcase voor circulair bouwen. In 2022 is de eerste fase van de GTB lab gebouwd. In 2023 wordt het lab getransformeerd. ▪ <i>Icoonketen circulaire afvalsamenwerking</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wij ondersteunen het ontwikkelen van een Circulair Ambachtscentrum samen met publiek-private partners in Beesel en Venlo (regiodeal Noord-Limburg 2^e tranche). 	
<p>4. Circulaire economie agenderen en het vergroten van kennis omtrent het onderwerp bij onze partners. Rol Provincie: <i>ondersteuner, partner, subsidient</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ In 2022 heeft 1 Circo (creating business through circular design) track plaatsgevonden (businesskansen voor 	<p>1,4</p>

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<p>verduurzaming Sittard-Geleen) waarbij ondernemers zijn geïnformeerd over en ondersteund bij het meer circulair maken van hun product, proces of dienst;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wij spelen actief in op nationale en Europese agenda's door te participeren in relevante netwerken en door samenwerking over de grens (in Europa en Euregio): <ul style="list-style-type: none"> ▪ We zijn vice-president van het European Chemical Regions Network (ECRN). We hebben in deze periode deelgenomen aan de General Assembly, een event gericht op afval als grondstof((inclusief position paper) en een event specifiek gericht op skills ontwikkeling voor de chemie; ▪ Wij participeren in het Europese Vanguard Initiative: gericht op het stimuleren van industriële innovatie en het bouwen van Europese waardeketens. AMIBM heeft eind oktober 2022 een project rond biomaterialen ingediend binnen het I3 (Interregional Innovation Investments) programma; ▪ Wij nemen deel of zijn initiatiefnemer van verschillende projecten, gefinancierd vanuit Europese programma's waaronder <ul style="list-style-type: none"> ▪ Interreg Europe: S3chem. Interregionale samenwerking van 7 chemische regio's in Europa; ▪ LIFE: Technisch ondersteuningsproject als basis voor het opstellen en indienen van een strategisch integrated plant (SIP) – Circulaire Economie in het najaar van 2023; ▪ Horizon Syschemiq. Samenwerking gericht om de systeemtransitie naar een circulaire economie in de regio een boost te geven. ▪ De Provincies (IPO) en het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) hebben in het 4^e kwartaal 2022 geza- 	

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	menlijk een position paper Circular Packaging & Plastics opgesteld.	
<p>5. Samen met onze partners bewustwording creëren rondom circulaire economie, het uitdragen van het goede voorbeeld en communities creëren bij bedrijven en burgers. Rol Provincie: <i>ondersteuner, partner, subsidient</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Eind 2021 is het digitale community shiftLimburg gelanceerd. In 2022 is het platform verder gegroeid qua omvang en activiteiten. Keyport, LLTB, LWV en Parkmanagement BV zijn als partner aan shiftLimburg verbonden; ▪ Wij bundelen samen met de Limburgse ondernemers- en netwerkorganisaties LWV, MKB Limburg, LLTB, Crossroads, Keyport en ESZL, LIOF, UM en Zuyd Hogeschool de krachten om MKB bedrijven in Limburg bewuster te maken van het belang van de kansen van circulariteit en de manieren waarop zij circulariteit kunnen toepassen. Hiertoe hebben partijen in september 2022 een intentieovereenkomst gesloten; ▪ In de landelijke week van de circulaire economie hebben we bijgedragen aan de Limburgse innovatie Top 20 georganiseerd door het LWV en aan een Hackathon voor studenten van Zuyd Hogeschool; ▪ Daarnaast zijn in deze rapportage een aantal kleine- en grootschalige events georganiseerd zoals: Werkplaats Europa circulaire economie zonder grenzen, Brightlands Marc Cornelissen Award thema Circulaire Economie, circulair symposium, land van de makers; ▪ We hebben binnen het ENZuid netwerk het afgelopen jaar gewerkt aan samenwerking op het thema circulair bouwen. In 2023 werken we naar een programmatische aanpak duurzaam en circulair bouwen. 	1,4
<p>6. Provincie als launching customer. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ We hebben in 2022, 5 aanbestedingen circulair uitgevraagd: reconstructie N271 Plasmolen-Mook, N280 wegvak Horn, cateringdiensten 2022-2026, raamovereenkomst bushaltes Basis op orde, glasbewassing; ▪ Eind 2021 zijn we gestart met het Provinciaal Leernetwerk (Community 	1

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<p>of Practice) Circulair Inkopen samen met gemeenten in Limburg. Het project had een doorlooptijd tot november 2022. Het leernetwerk is positief geëvalueerd en krijgt in 2023 een vervolg;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wij hebben Uw Staten op 10 mei 2022 geïnformeerd over het Plan van aanpak Duurzame en Circulaire Grond-, Weg-, en Waterbouw (GWW). Als onderdeel van dit plan zijn we gestart met een nulmeting naar een duurzame en circulaire GWW, als basis voor het uitwerken van verschillende scenario's die uiterlijk begin 2023 worden uitgewerkt. 	
<p>7. Wij ondersteunen de inzet van het VTH-instrumentarium om de doelstelling van circulaire economie te realiseren. Daarvoor investeren wij in de kennis en vaardigheden van onze vergunningverleners en toezichthouders, faciliteren wij kennisdeling en samenwerking en implementeren de handreiking circulaire economie/VTH. Rol Provincie: <i>ondersteuner, toetser, subsidient, procesmanager</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Circulaire Economie is een van onze aandachtsvelden binnen het VTH-beleidsplan, waarbij wij aangeven hoe dat wij bij vergunningverlening meedenken met bedrijven in de transitie naar een circulaire economie en welke kaders en randvoorwaarden gelden bij vergunningverlening, toezicht en handhaving om onacceptabele risico's bij afvalverwerking of –verwijdering te vermijden (zoals de financiële zekerheidsstelling en experimenteerruimte binnen de randvoorwaarden van de wet); ▪ Landelijke ontwikkelingen en kansen in Limburg worden gevolgd in de IPO werkgroep circulaire economie en afval. Vanuit de werkgroep is in 2022 een bouwstenenvisie CE/VTH en bijbehorende financiering opgesteld met als doel om te komen tot een landelijk basisniveau waarop omgevingsdiensten CE aspecten meewegen in hun VTH taken; ▪ Onderdeel van de bouwstenenvisie CE/VTH is het ontwikkelen van een basiscursus CE/VTH voor medewerkers in beleid en uitvoering. In opdracht van IPO is deze cursus eind 2022 aangeboden door ODNL aan Provincies en omgevingsdiensten; ▪ Doorlopend gebruiken wij de ruimte waar Provincie Limburg het bevoegd gezag is voor innovatie ten behoeve 	1,4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	van circulariteit binnen de huidige regelgeving.	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Aantal ondersteunende projectinitiatieven bij met name het MKB.	67	153	70	2023
2	Aantal ondersteunende projectinitiatieven ten behoeve het ecosysteem.	7	10	5	2023
3	Aantal ondersteunende Icoonketens.	5	5	5	2023
4	Aantal kenniscafés, masterclasses.	8	11	15	2023
5	Aantal inspiratiesessies, excursies ten behoeve van bewustwording creëren rondom circulaire economie.	7	13	15	2023
5	Aantal communities.	4	5	7	2023
6	Aantal circulaire aanbestedingen (productgroepen) met Provincie als launching customer.	4	9	9	2023
7	Eén samenhangend curriculum voor Omgevingsdiensten op Circulaire Economie is opgesteld.	0	1	1	2023

Product	3.7.3. Milieu
Portefeuillehouder	Gabriëls

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Uitvoeren van het actieplan omgevingslawaai provinciale wegen 2019-2023 (SC MD 24-04-2018). In het actieplan is beleid vastgelegd, gericht op het beheersen en zo nodig verminderen van de geluidbelasting om zo een gezonde woon- en leefomgeving te bevorderen. Daarvoor is in het actieplan opgenomen waar in de planperiode geluidreducerend asfalt wordt aangebracht op het moment dat groot onderhoud aan of reconstructie van de weg plaatsvindt. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	Gerealiseerd. In het kader van het Actieplan Omgevingslawaai provinciale wegen 2019-2023 is op delen van provinciale wegen geluidreducerend asfalt aangebracht. Het aanbrengen van geluidreducerend asfalt draagt bij aan het beperken van geluidhinder bij woningen en in stiltegebieden.	6
2. Opstellen van een uitvoeringsplan in het kader van onze deelname aan het Schone Lucht Akkoord. Rol Provincie: <i>Samenwerkingspartner</i>	Gerealiseerd Het Uitvoeringsplan Schone Lucht Akkoord 2022 is op 18 augustus 2022 aangeleverd bij het Rijk. Als onderdeel van deelname aan het Schone Lucht Akkoord is in 2022:	6, 4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ een SPUK-subsidie aangevraagd voor een herinrichting en uitbreiden van het provinciaal luchtmeetnet ingediend bij het Rijk. Deze subsidie van € 624.000 is volledig toegekend en maakt onder meer het structureel meten van Ultra Fijnstof in onze provincie mogelijk. In 2023 wordt gestart met de fysieke herinrichting en uitbreiding van het luchtmeetnet. Bij de herinrichting werken wij samen met de meetdienst van de RUD-ZL en stemmen we af met kennispartners als de GGD en het RIVM. ▪ de GGD rapportage 'Luchtkwaliteit en gezondheid in Limburg' opgesteld. Met deze rapportage wordt informatie beschikbaar over gezondheidseffecten die samenhangen met de luchtkwaliteit in Limburg. 	
<p>3. Uitvoeren van bevoegd gezag taken milieu: verlenen hogere waarden geluidhinder, het opstellen van de geluidbelastingkaart, de luchtkwaliteitskaart en het beheren van de geluidzones van Chemelot en VDL-Nedcar. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ EU geluidbelastingkaart 2021 voor provinciale wegen in Limburg is op 20 september 2022 vastgesteld door GS. Uit de vergelijking van de nieuwe geluidbelastingkaart met de geluidbelastingkaart van 2016 komt naar voren, dat het aantal woning met een geluidbelasting hoger dan 55 dB ligt is afgenomen. Deze afname hangt deels samen met de maatregelen die in het kader van het Actieplan Omgevingslawaaï zijn genomen (het aanbrengen van geluidreducerend asfalt). Ook de realisatie van enkele infrastructurele projecten zoals de Randweg Wanssum en de N280 Roermond draagt bij aan deze afname. Er zijn echter ook locaties waar de geluidbelasting is toegenomen. Dit hangt samen met de toegenomen verkeersintensiteit en het aandeel vrachtverkeer op een aantal wegen. Deze geluidbelastingkaart vormt de basis voor een nadere evaluatie van het maatregelbeleid uit het Actieplan Omgevingslawaaï Provinciale wegen 2019-2023. Deze 	6

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<p>evaluatie wordt in 2023 uitgevoerd als onderdeel van de voorbereidingen op een nieuw Actieplan Omgevingslawaaï.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Jaarrapportage Luchtkwaliteit 2021 De luchtkwaliteit wordt continue gemeten in Limburg. Op basis van de meetresultaten van 12 meetstations in Limburg is in 2021 de Jaarrapportage luchtkwaliteit opgesteld. Via een mededeling portefeuillehouder zijn de Provinciale Staten geïnformeerd over de bevindingen van deze rapportage. ▪ VDL-Nedcar Beoordeling akoestische aspecten (zonebeheer) van vergunningaanvragen en meldingen die betrekking hebben op bedrijven op het industrieterrein VDL Nedcar. In 2022 is tevens het onderzoek afgerond naar de noodzakelijke gevelmaatregelen bij woningen waarvoor GS in 2020 hogere waarden hebben vastgesteld. Hieruit bleek dat bij 5 woningen maatregelen nodig waren. Bij 4 van de 5 woningen zijn deze maatregelen inmiddels getroffen. Naar verwachting zijn begin 2023 bij alle 5 de woningen de noodzakelijke gevelmaatregelen getroffen. ▪ Chemelot Aansturing van de RUDZL bij beoordeling akoestische aspecten (zonebeheer) van vergunningaanvragen en meldingen die betrekking hebben op bedrijven op het industrieterrein Chemelot. Idem voor het monitoren van ruimtelijke ontwikkelingen in de directe omgeving van Chemelot; ▪ Overige grote projecten beoordeling en advisering van gevolgen voor fysieke leefomgeving o.a. Statenvoorstel Toekomst van MAA (G 22-015), Statenvoorstel Uitwerking transitie Maastricht Aachen Airport (G 22-054), PIP MAA Proefdraaien (voorontwerp PIP) en 	

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	N280 Leudal (PIP en besluit Hogere Waarden Wegverkeerslawaaai).	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	De jaarschijven van het actieplan omgevingslawaaai provinciale wegen zijn gerealiseerd.	0%	100%	100%	2022
2	Uitvoeringsplan Schone Lucht Akkoord.	0	1	1	2022
3	Geluidbelastingkaart provinciale wegen.	0	1	1	2022

Product	3.7.4. Bodem en ondergrond
Portefeuillehouder	Gabriëls

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Afronding Meerjarenprogramma bodem en ondergrond 2016 – 2022</p> <p>Rijk, IPO, VNG en UvW hebben afspraken gemaakt voor de periode 2016-2020 over de verdere ontwikkeling naar een duurzaam en efficiënt beheer en gebruik van de bodem en ondergrond. Aan de hand van het in 2015 door GS vastgestelde Meerjarenprogramma bodem en ondergrond 2016 – 2020 is jaarlijks, via een Actieprogramma invulling gegeven aan de in het convenant gemaakte afspraken. In februari 2021 is het Meerjarenprogramma met 1 jaar verlengd vanwege nog in uitvoering zijnde saneringen van bodem- en grondwaterverontreinigingen alsmede vanwege het uitstel van de Omgevingswet. Doordat de invoering van de Omgevingswet opnieuw is uitgesteld (beoogde inwerkingtredingsdatum: 1 juli 2022) en de nog in uitvoering zijnde saneringen is het Meerjarenprogramma bodem en ondergrond 2016-2021 opnieuw met een half jaar verlengd tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet. De overgang van de bodemtaak naar de gemeenten (voortvloeiend uit de Omgevingswet) wordt in nauwe samenwerking met het Ministerie van I&W, de Limburgse gemeenten, het Waterschap Limburg en de RUD's zorgvuldig voorbereid en</p>	<p>Deels gerealiseerd.</p> <p>Het Actieprogramma bodem en ondergrond 2022 is volledig uitgevoerd. Daarmee zijn de convenantsdoelstellingen en –afspraken met het Rijk (2016-2020) op het gebied van bodemsanering vrijwel en bij ondergrond geheel gehaald. In 2022 is de sanering van de Kanjel en Gelei te Maastricht/ Meerssen afgerond. Voorbereidingen van de aanbesteding van verwerking van de verontreinigde grond van de saneringslocatie de Straat / Roermond is gestart. De verwerking vindt naar verwachting in 2023 plaats. De verontreinigde grond blijkt vanwege de uitzonderlijke combinatie aan verontreinigingen (PCB's, zware metalen en asbest) niet in Nederland gereinigd of gestort te kunnen worden.</p> <p>Om de herverdeling van bodemtaken onder de Omgevingswet goed te regelen/ in te richten is samen met gemeenten, beide RUD's en Waterschap Limburg in 2021 gestart met het project 'warme overdracht/ implementatie bodemtaken onder de Omgevingswet'. Het samenwerkingsproject verloopt voortvarend en bevindt zich in een eindfase. Volledige afronding heeft nog</p>	6

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>begeleid met bijzondere aandacht voor kennisdeling en (bodem)informatie-overdracht. Met het Actieprogramma bodem en ondergrond 2022 wordt afrondend invulling gegeven aan de transitie van bodemsanering naar duurzaam gebruik van bodem en ondergrond. De beweging is gemaakt naar een situatie waarbij enerzijds de 'derde dimensie' van de ruimtelijke ordening volwaardig wordt meegenomen bij al onze eigen activiteiten, en anderzijds wij als middenbestuur actief blijven voor de verdere stimulering van het duurzaam gebruik van de Limburgse ondergrond, en actief samenwerken op het gebied van ondergrondaspecten in relatie tot maatschappelijke opgaven (zoals bijvoorbeeld bodemenergie). Dit alles zodat bij ruimtelijke ontwikkelingen de verschillende functies optimaal worden gecombineerd en de ondergrond duurzaam inzetbaar blijft.</p> <p>Rol Provincie: <i>bevoegd gezag, partner</i></p>	niet kunnen plaatsvinden vanwege het opnieuw uitstellen van de Omgevingswet.	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Afronding Meerjarenprogramma bodem en ondergrond 2016-2022	95%	98%	100%	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Omdat ook in Limburg, zoals elders in het land, enkele langdurige bodemsaneringen nog in uitvoering zijn, kan nog niet gesproken worden van 100% eindwaarde.

Product	3.7.5. Mijnbouwschade
Portefeuillehouder	Gabriëls

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>3. Een door het Rijk opgestelde landelijke regeling voor vergoeding van mijnbouwschades in Limburg is beschikbaar.</p> <p>Rol Provincie: <i>ondersteuner</i></p>	<p>Niet gerealiseerd.</p> <p>De schadevergoeding is nog niet inwerking getreden daar de verantwoordelijke bewindspersoon, thans de Staatssecretaris Mijnbouw van EZK, nog geen besluit heeft genomen over de inhoudelijke invulling en financiering van de schaderegeling. Met name komen tot afspraken over de financiële bijdragen, die de nog aanwezige</p>	5

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<p>rechtsoptvolgers (i.c. DSM voor de gebieden van de 4 Staatsmijnen en Umicore voor de gebieden van de mijn Laura en de mijn Julia) op grond van de uitspraak van de RvS van 15 april 2020 dienen te leveren aan de schaderegeling, kosten meer tijd dan EZK had verwacht. Wij hebben bij de afhandeling van mijnbouwschade geen formele rol, maar volgen dit dossier op de voet en treden waar nodig persoonlijk in contact met de Staatssecretaris Mijnbouw om de noodzaak van een snelle start van de schaderegeling te bepleiten. Verdere informatie over de voortgang van de schadevergoedingsregeling is opgenomen in onze brief aan uw Staten van 17 januari 2023 (DOC-00399005).</p>	
<p>4. Coördinatie invulling meerjarig uitvoeringsprogramma van de na-ijlende effecten van de steenkoolwinning voor de voormalige mijnbouwregio in Zuid-Limburg. Rol Provincie: <i>procesmanager</i></p>	<p>Gerealiseerd. Alle maatregelen, die op basis van het rapport van EZK naar de na-ijlende effecten van de steenkoolwinning zijn afgesproken, zijn in uitvoering, De financiering ervan komt laste van het Rijk. De meeste maatregelen liggen in de gemeente Kerkrade, die zelf de uitvoering ervan organiseert. Hiervoor hebben wij in 2022 aan de gemeente Kerkrade een tweede incidentele subsidie verleend voor de uitvoering van de Maatregelen na-ijlende effecten van steenkoolwinning in hun gemeente voor de periode 2022-2025. Daarnaast is sinds 2022 het gebiedsdekkend watermonitorsmeetnet operationeel. In dit meetnet wordt de stijging van het weer terugkerende (zoute) mijnwater, zowel kwantitatief als kwalitatief, en de invloed hiervan op het zoete (diepere) grondwater in de gehele voormalige mijnbouwregio gemonitord.</p>	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Openstelling landelijke schadevergoedingsregeling voor Limburg.	0	0	1	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Reden dat de eindwaarde niet is bereikt, is hierboven toelicht bij "bereikte resultaten 2022" onder punt 1.

Product	3.7.11. Coördinatie RUD
Portefeuillehouder	Van Toorenborg

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Opdrachtverlening aan de RUD ZL op basis van het VTH-uitvoeringsprogramma. Rol Provincie: <i>toetser, bevoegd gezag, financier, partner</i>	De opdrachtverlening is uitgevoerd.	6
2. Monitoring en evaluatie van de door de RUD ZL uitgevoerde taken, zowel op inhoud als financieel. Rol Provincie: <i>toetser, bevoegd gezag, financier, partner</i>	Monitoring en evaluatie is uitgevoerd.	6
3. Inbreng provinciale belangen in de Gemeenschappelijke Regelingen RUD ZL en RUD LN via de AB-vergaderingen. Rol Provincie: <i>financier, partner</i>	Provinciale belangen zijn ingebracht.	6

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1.	Opdrachtverlening aan RUD ZL op basis van VTH-uitvoeringsprogramma.	1	1	1	2022
2.	Monitoring en evaluatie van de door de RUDZL uitgevoerde taken, zowel op inhoud als financieel.	100%	100%	100%	2022
3.	Inbreng provinciale belangen in de Gemeenschappelijke Regelingen RUD ZL en RUD LN via AB-vergaderingen.	4 AB-vergaderingen per GR	4 AB-vergaderingen per GR	4 AB-vergaderingen per GR	2022

Product	3.7.12. Vergunningen
Portefeuillehouder	Gabriëls (Wet natuurbescherming, Wet bodembescherming, Wet geluidhinder) en Roefs (overige wetten)

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Uitvoering van vergunningverlening op grond van de Ontgrondingenwet. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag</i>	Niet alle aanvragen zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld. Dit door een tekort aan capaciteit in relatie tot de omvang van de werkzaamheden.	6
2. Uitvoering van vergunningverlening op grond van de Mijnbouwwet. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag</i>	Uitvoering is afgehandeld conform regelgeving.	6
3. Uitvoering van vergunningverlening op grond van de Wet Luchtvaart. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag</i>	Uitvoering is afgehandeld conform regelgeving.	6
4. Uitvoering van vergunningverlening en afhandelen meldingen op grond van de Waterwet. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag</i>	Uitvoering is afgehandeld conform regelgeving.	6
5. Uitvoering van vergunningverlening op grond van de Omgevingsverordening. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag</i>	Uitvoering is afgehandeld conform regelgeving.	6
6. Het afhandelen van meldingen op grond van de Wet Hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag</i>	Meldingen zijn afgehandeld conform regelgeving.	6
7. Uitvoering van vergunningverlening op grond van de Wet natuurbescherming inzake N2000 (incl. stikstof). Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag</i>	Door de dynamiek in de dit dossier en de ontwikkelingen op landelijk(rijks) niveau zijn de termijnen van afhandeling niet gehaald.	6
8. Uitvoering van het verlenen van ontheffingen op grond van de Wet natuurbescherming inzake soortenbescherming. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag</i>	De maatschappelijke aandacht voor dit onderwerp is vergroot. Dit blijkt uit het toegenomen aantal aanvragen, een groeiend aantal bezwaar- en beroepsprocedures en schriftelijke- en persvragen.	6
9. Het afhandelen van meldingen en het verlenen van ontheffingen op grond van de Wet natuurbescherming inzake houtopstanden. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag</i>	Begin 2022 is er een achterstand ontstaan door capaciteitsproblemen. Deze achterstand is inmiddels weggewerkt.	6
10. Uitvoering van procedures hogere waarde op grond van de Wet Geluidhinder. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag</i>	Procedures zijn uitgevoerd conform regelgeving.	6

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streefwaarde	Jaar
1	Het binnen de wettelijke termijn verlenen van beschikkingen.	90	80	100	2022
2	Het binnen de wettelijke termijn verlenen van beschikkingen.	100	100	100	2022
3	Het binnen de wettelijke termijn verlenen van beschikkingen .	100	100	100	2022
4	Het binnen de wettelijke termijn verlenen van beschikkingen en afhandelen van meldingen.	100	100	100	2022
5	Het binnen de wettelijke termijn verlenen van beschikkingen.	100	100	100	2022
6	Het binnen de wettelijke termijn afhandelen van meldingen.	100	100	100	2022
7	Het binnen de wettelijke termijn verlenen van beschikkingen.	40	40	95	2022
8	Het binnen de wettelijke termijn verlenen van ontheffingen.	100	90	100	2022
9	Het binnen de wettelijke termijn verlenen van ontheffingen en afhandelen van meldingen.	100	90	100	2022
10	Het binnen de wettelijke termijn verlenen van beschikkingen.	100	100	100	2022

Product	3.7.13. Handhaving
Portefeuillehouder	Van Toorenburg

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Wettelijke taakuitvoering toezicht op de Ontgrondingenwet. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	Taken zijn uitgevoerd conform regelgeving.	6
2. Wettelijke taakuitvoering toezicht op de Mijnbouwwet. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	Taken zijn uitgevoerd conform regelgeving.	6
3. Wettelijke taakuitvoering toezicht op de Wet luchtvaart. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	Taken zijn uitgevoerd conform regelgeving.	6
4. Wettelijke taakuitvoering toezicht op de Waterwet. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	Taken zijn uitgevoerd conform regelgeving.	6
5. Wettelijke taakuitvoering toezicht op de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	Taken zijn uitgevoerd conform regelgeving.	6

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
6. Wettelijke taakuitvoering toezicht op hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming (Natura 2000 incl. stikstof). Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	Taken zijn uitgevoerd conform regelgeving.	6
7. Wettelijke taakuitvoering toezicht op hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming (Soortenbescherming). Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	Taken zijn uitgevoerd conform regelgeving.	6
8. Wettelijke taakuitvoering toezicht op hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming (Houtopstanden). Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	Taken zijn uitgevoerd conform regelgeving.	6
9. Wettelijke taakuitvoering toezicht op de Omgevingsverordening Limburg 2014. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	Taken zijn uitgevoerd conform regelgeving	6
10. Handhavend optreden bij vaststelling van overtredingen (zowel strafrechtelijk als bestuursrechtelijk). Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	De strafrechtelijke handhaving heeft niet bij alle overtredingen waar dit wenselijk was, plaatsgevonden. Dit door tekort aan capaciteit en de grootte van de omvang van de uitgevoerde strafrechtelijke onderzoeken.	6
11. Afhandelen meldingen en handnavingsverzoeken binnen de daarvoor geldende termijnen. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>	Het streven was om alle meldingen en handnavingsverzoeken binnen de daarvoor geldende termijnen af te handelen. Bij de handnavingsverzoeken is dat voor 90% gelukt bij de meldingen voor 100%. Reden hiervoor is de toename in handnavingsverzoeken en meldingen, waardoor er een capaciteit krapte is ontstaan.	6
12. Toezicht uitvoeren op de juiste aanwending van natuur subsidies. Rol Provincie: <i>toetser</i>	Toezicht is uitgevoerd.	6
13. Opstellen VTH Uitvoeringprogramma 2023. Rol Provincie: <i>procesmanager, bevoegd gezag</i>	Dit resultaat is niet bereikt in 2022, maar wordt in Q1 2023 bereikt.	6
14. Coördinatie samenwerking toezichthoudende en handnavende instanties met taken in het buitengebied van Limburg (SSIL). Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, partner</i>	Dit resultaat is bereikt, heeft plaats gevonden binnen de Veiligheidsagenda Limburg.	6

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Uitvoeren toezicht overeenkomstig het VTH-uitvoeringsprogramma 2022.	100%	100%	100%	2022
2	Uitvoeren toezicht overeenkomstig het VTH-uitvoeringsprogramma 2022.	100%	100%	100%	2022

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
3	Uitvoeren toezicht overeenkomstig het VTH-uitvoeringsprogramma 2022.	100%	100%	100%	2022
4	Uitvoeren toezicht overeenkomstig het VTH-uitvoeringsprogramma 2022.	100%	100%	100%	2022
5	Uitvoeren toezicht overeenkomstig het VTH-uitvoeringsprogramma 2022.	100%	100%	100%	2022
6	Uitvoeren toezicht overeenkomstig het VTH-uitvoeringsprogramma 2022.	100%	100%	100%	2022
7	Uitvoeren toezicht overeenkomstig het VTH-uitvoeringsprogramma 2022.	100%	100%	100%	2022
8	Uitvoeren toezicht overeenkomstig het VTH-uitvoeringsprogramma 2022.	100%	100%	100%	2022
9	Uitvoeren toezicht overeenkomstig het VTH-uitvoeringsprogramma 2022.	90%	100%	100%	2022
10	Handhavend optreden bij geconstateerde overtredingen overeenkomstig het VTH-uitvoeringsprogramma 2022.	100%	80%	100%	2022
11	Afhandelen meldingen en handhavingsverzoeken binnen de daarvoor vastgestelde termijn.	90%	90%	100%	2022
12	Uitvoeren toezicht overeenkomstig het VTH-uitvoeringsprogramma 2022.	100%	100%	100%	2022
13	Opstellen VTH-uitvoeringsprogramma 2023.	-	0	1	2022
14	Uitvoeren coördinatie samenwerking handhavende instanties in het buitengebied (SSIL).	1	1	1	2022

Wat heeft het ons gekost?

€ x 1.000

Begrotingsprogramma 3.7 Energie, circulaire economie en milieu	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.7.1. Energie	6.555	6.061	12.616	6.115	6.501	V
3.7.2. Duurzaamheid en circulaire economie	2.050	967	3.017	1.176	1.841	V
3.7.3. Milieu	200	8	208	146	62	V
3.7.4. Bodem en ondergrond	375	1.829	2.205	1.612	593	V
3.7.5. Mijnbouwschade	630	990	1.620	980	640	V
3.7.11.Coördinatie RUD	8.608	0	8.608	8.664	-56	N
3.7.12.Vergunningen	35	0	35	15	20	V
3.7.13.Handhaving	436	0	436	301	135	V
	18.890	9.855	28.745	19.008	9.737	V
<i>Personele lasten</i>	8.742	427	9.168	8.954	214	
<i>Kapitaallasten</i>	7	0	7	7	0	
Totaal lasten	27.639	10.282	37.921	27.969	9.951	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.7.1. Energie	663	1.048	1.711	2.317	-606	V
3.7.2. Duurzaamheid en circulaire economie	0	6	6	56	-50	V
3.7.3. Milieu	50	8	58	75	-17	V
3.7.5. Mijnbouwschade	647	0	647	647	0	-
3.7.11.Coördinatie RUD	415	0	415	626	-211	V
3.7.12.Vergunningen	515	-50	465	45	420	N
3.7.13.Handhaving	138	0	138	3	134	N
Totaal baten	2.427	1.012	3.439	3.769	-330	V
Totaal saldo van baten en lasten	-25.212	-9.270	-34.481	-24.200	-10.281	V
Mutatie reserves						
<i>Onttrekking reserves</i>						
Egalisatiereserve DU-uitkering bodemsanering	0	1.741	1.741	1.489	252	
Reserve DU Naijl-effecten mijnbouw	0	950	950	972	-22	
Saldo mutatie reserves	0	2.691	2.691	2.461	230	
Resultaat	-25.212	-6.579	-31.790	-21.740	-10.051	V

Financiële toelichting

Van begrotingsprogramma 3.7. Energie, Circulaire economie, Milieu resteert een voordelig resultaat van € 10,05 mln. ten opzichte van de begroting. De belangrijkste verschillen lichten wij als volgt toe.

Energie

Binnen dit product resteert een voordelig verschil in de reguliere lasten van € 6,5 mln. en een voordelig verschil in de baten van € 0,61 mln. De belangrijkste verschillen worden hieronder toegelicht:

Provinciale Energiestrategie (PES)

PS hebben op 18-12-2020 de PES deel 2 vastgesteld en ingestemd met het inzetten van middelen ter uitvoering van de hierin vastgestelde doelen en ambities. Deze middelen zijn begroot voor de periode 2020-2023. Het zijn indicatieve bedragen per jaar en dienen voor de uitvoering van het kader beschikbaar te blijven. Het restantbedrag in 2022 van € 1,5 mln. wordt dan ook hiervoor overgeboekt naar 2023.

Subsidieregelingen

Voor de uitvoering van diverse lopende subsidieregelingen wordt een bedrag van € 5,4 mln. overgeboekt, zoals Nadere Subsidieregels warmtenetten, OPZuid energieopslag en –omzetting en de Subsidieregels Aanjagen gemeentelijke projecten verduurzamen woningen.

Circulaire economie en milieu

Binnen dit product resteert een voordeling verschil in de reguliere lasten van € 1,84 mln. Dit betreft met name de lagere besteding van het *beleidskader Circulaire Economie 2.0* van € 1,82 mln. In de begroting zijn voor de uitvoering van dit beleidskader indicatieve bedragen opgenomen en deze dienen voor de uitvoering van dit kader beschikbaar te blijven, zodat de afgesproken doelen c.q. resultaten behaald kunnen worden. Derhalve wordt voorgesteld de niet bestede middelen over te boeken naar 2023. Deze middelen worden in 2023 onder andere ingezet voor cofinanciering van diverse Europese projecten van OP-Zuid en Interreg.

Milieu

Binnen dit product resteert een voordelig verschil in de reguliere lasten van € 0,06 mln. en een voordelig verschil in de baten van € 0,02 mln.

De baten ad € 0,02 mln. hebben betrekking op de ontvangen bijdrage van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten voor de inzet van de expertise omgevingsveiligheid. Het voordelig verschil wordt veroorzaakt, doordat de opgave efficiënter kon worden uitgevoerd dan verwacht. Een bedrag van € 0,05 mln. wordt overgeboekt naar 2023 en ingezet voor gezondheidsverbetering c.q. verbetering van het leefmilieu gekoppeld aan de Omgevingsvisie.

Bodem en ondergrond

De lasten zijn € 0,59 mln. lager dan begroot. Oorzaak is fasering van 3 meerjarige trajecten:

- Edelchemie (€ 0,18 mln.), dit restant is overgeboekt naar 2023.
- Plan van aanpak 2.0 bodemsanering Chemelot (€ 0,14 mln.), ook dit restant is overgeboekt naar 2023.
- Actieprogramma bodem en ondergrond (€ 0,25 mln.) Dit restant valt terug naar de reserve DU Bodemsanering.

De baten zijnde de benodigde aanwending vanuit de reserve DU Bodemsanering zijn conform de lasten van het actieprogramma Bodem en ondergrond eveneens lager dan begroot (€0,25 mln.)

Mijnbouwschade

Het voordelig budgetverschil van dit product bedraagt per saldo € 0,64 mln. Voor de verleende subsidie voor het uitvoeren van maatregelen na-ijleffecten steenkoolwinning 2022-2025 is op basis van door de gemeente Kerkrade aangeleverde liquiditeitsprognose de lastneming in 2022 aangepast. Derhalve worden de niet bestede middelen van € 0,64 mln. overgeboekt naar 2023, zodat in 2023 aan deze betaalverplichting voldaan kan worden.

Coördinatie RUD

De lasten binnen dit product zijn € 0,06 mln. hoger dan begroot. Deze hogere uitgaven worden ruimschoots gecompenseerd door de hogere baten (€ 0,21 mln.) vanwege met name de hogere legesopbrengsten vergunningverlening (WABO) dan begroot (€ 0,13 mln.) en extra opbrengsten als gevolg van fijnstofmetingen ten behoeve van de gemeente Maastricht (€ 0,08 mln.).

Vergunningen

De lasten binnen dit product zijn € 0,02 mln. lager dan begroot. Het betreft een regulier werkbudget. De baten zijn € 0,42 mln. lager dan begroot. Oorzaak zijn met name de in 2022 nog in behandeling zijnde vergunningaanvragen vanwege de stikstofproblematiek/pasmeldingen. Deze nog niet gerealiseerde legesopbrengsten en in 2022 gerealiseerde restituties leges natuurbeschermingswet (saldo € 0,31 mln.) zijn aldus opgenomen in de paragraaf Niet uit de balans blijvende verplichtingen,

NUBBV. Daarnaast zijn de heffingen ontgrondingen en legesopbrengsten Ontgrondingen en Waterwet lager dan begroot.

Handhaving

De lasten binnen dit product zijn € 0,14 mln. lager dan begroot. Het betreft reguliere werkbudgetten welke sober en doelmatig zijn ingezet. De baten zijn eveneens € 0,14 mln. lager dan begroot. Aldus zijn de gerealiseerde lasten en baten in evenwicht.

Verbonden partijen

De hieronder genoemde verbonden partijen dragen bij aan de doelen van programma 3.7. Energie, circulaire economie en milieu.

LEF vervult hierin een financieringsfunctie, specifiek voor duurzame initiatieven. De RUD fungeert als uitvoerend orgaan voor het vergunningenbeleid.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

3.8. Natuur

Limburg kent een uniek landschap en prachtige natuurgebieden. We beschikken over waardevolle natuur die qua biodiversiteit uniek is in Nederland. Dat is een belangrijke troef. Voor ons welzijn en onze gezondheid, maar ook die van flora en fauna. Onze natuur is intrinsiek waardevol. Ze vormt een belangrijke vestigingsfactor en heeft een sterke aantrekkingskracht op toeristen en recreanten.

Verscheidende natuurbeheerorganisaties, vrijwilligers, boeren en andere particulieren werken dagelijks aan het beheer en de kwaliteitsverbetering van landschap en natuur.

Het behoud van de natuur is niet vanzelfsprekend. Door de hoge bevolkingsdichtheid, vergaande verstedelijking, economische en infrastructurele ontwikkelingen, het intensief landgebruik en de daarmee gepaard gaande emissies, versnippering, verdroging en verstoring komen de natuur en de biodiversiteit steeds meer onder druk te staan. De afname van biodiversiteit is groot, vooral in het landelijk gebied buiten de natuurgebieden. Door klimaatverandering met stijgende temperaturen en langere droge periodes is er een verhoogd risico op natuurbranden. Deze factoren en de toename van invasieve soorten door toedoen van de mens hebben ook effect op de biodiversiteit van onze Natura 2000-gebieden, in het natuurnetwerk Limburg en de natuur daarbuiten.

Als we de unieke natuur en biodiversiteit in Limburg willen behouden, moeten we deze beschermen, met zorg beheren en waar nodig drukfactoren zoals stikstof, droogte en invloed van meststoffen en bestrijdingsmiddelen verminderen én natuurherstelmaatregelen nemen. De inzet op het gebied van natuurbeleid kan dan ook niet los worden gezien van het vinden van een oplossing voor de huidige stikstofcrisis. Vanwege de stikstofcrisis heeft de rijksoverheid, aanvullend op de reguliere beheer- en Natura 2000-middelen (Natuurpact 2013) voor de komende 10 jaar landelijk een bedrag van € 5 mld. in het vooruitzicht gesteld, waarvan € 3 mld. voor natuurherstel en € 2 mld. voor bronmaatregelen in Nederland. De eerste tranche loopt van 2021 t/m 2023; Limburg heeft voor de eerste periode succesvol aanspraak gemaakt op deze middelen en kan daardoor voor ca. € 61,8 mln., aanvullend op de reeds beschikbare middelen en instrumenten, een stevige extra impuls geven aan het realiseren van natuurherstel en boscompensatie.

Met het beschreven beleid en beleidsinstrumenten geeft de Provincie Limburg invulling aan haar verantwoordelijkheden voor het natuurbeleid, zoals deze na de decentralisatie in 2013 op het Provinciaal niveau zijn belegd.

De in de programmabegroting opgenomen producten Innovatieve landbouw (1.2.8.), Toerisme en recreatie (1.2.7.), Monumenten (2.2.3.), Integrale gebiedsontwikkeling landelijk gebied en stad-landzones (3.4.4.) en Water (3.6.1) dragen in samenhang bij aan de leefbaarheid op het platteland.

Wat willen we bereiken?

Investeren in natuurherstel is ook investeren in gezonde ecosystemen. Hoofddoel is hierbij om de biodiversiteit in Limburg te bevorderen en gezonde populaties van verschillende soorten duurzaam in stand te houden. Gezonde ecosystemen zijn een voorwaarde voor een fijne woonomgeving voor mens en dier. Investeren in natuur draagt verder bij aan het welzijn van de mens. Via natuur- en milieueducatie zal de nieuwsgierigheid naar de natuur, het landschap en haar bewoners toenemen. In het Natuurpact (2013) zijn afspraken gemaakt over de realisatie van het nationaal natuurnetwerk (NNN) (de ontwikkelopgave natuur), de verhoging van de kwaliteit door extra inspanningen in (herstel)beheer en water- en milieuecondities, aandacht voor soortenbescherming en een effectiever agrarisch natuurbeheer. De afspraken die bij het Natuurpact zijn gemaakt, moeten leiden tot het op

orde krijgen van 65% van de condities voor Vogel- en Habitat Richtlijn-doelen (VHR-doelen). Met de nieuwe bestuurlijke afspraken naar aanleiding van de stikstofcrisis en de daarmee gepaard gaande aanvullende afspraken over financiering van natuurherstel, wordt beoogd om 70% van de condities voor VHR-doelen op orde te krijgen. In het kader van het nieuwe landelijke Natuurprogramma en de agenda natuurinclusief maken het Rijk en Provincies afspraken over het VHR doelbereik in 2050. Tevens worden landelijk afspraken gemaakt over wat een landelijke gunstige staat van instandhouding inhoudt voor beschermde soorten en de Rode Lijstsoorten. Via actieve deelname en het leveren van een projectleider voor het Nationaal Strategisch plan en de actualisatie van de doelensystematiek worden de Limburgse belangen behartigd.

In Limburg zijn de Natuurpact-afspraken beleidsmatig vertaald in het provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL2014), in de Natuurvisie 2016 en ook in de ontwerp omgevingsvisie (2021). Daarin staat dat we de biodiversiteit in stand willen houden door het realiseren van een robuust grensoverschrijdend natuur- en waternetwerk van goede kwaliteit én door het realiseren van een groen dooraderd landelijk gebied. Voor de Natura 2000-gebieden, die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Limburg, bestaan Europese afspraken over herstel en bescherming, zowel kwantitatieve (aantal hectares) als kwalitatieve (biodiversiteit). Wij streven naar het behalen van de doelstellingen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR). We streven ook naar een natuurinclusieve samenleving, waarbij natuur sterk verankerd is in de samenleving en dicht bij de woonomgeving voor jong en oud te beleven is. In een natuurinclusieve samenleving wordt een brug geslagen tussen natuur én andere thema's en (verander)opgaven. Daardoor dragen de natuur en het landschap bij aan de gezondheid, het welzijn en de welvaart van bewoners en neemt de samenleving op haar beurt meer verantwoordelijkheid voor natuur in de eigen directe leefomgeving.

Stikstof, drukfactor voor de natuur

Op 1 juli 2015 ging de eerste periode (6 jaar) van het *Programma Aanpak Stikstof* (PAS) van start. De Provincie is toen gestart met het 'vraaggestuurd' toekennen van ontwikkelingsruimte aan initiatiefnemers. Tevens is begonnen met de uitvoering van de PAS-herstelmaatregelen door subsidie te verlenen aan terreinbeherende organisaties en waterschappen. Ook worden PAS-maatregelen meegenomen in integrale gebiedsprojecten. Eind mei 2019 heeft de Raad van State het PAS vernietigd. Vanaf dat moment lag de vergunningverlening voor maatschappelijke en economische activiteiten stil. Het Aanvalsplan Stikstof dat vervolgens in januari 2020 is vastgesteld richt zich op 4 lijnen: versnellen en verankeren van natuurherstel, aanpak bij de bron en ruimte voor ontwikkeling, verlenen van houdbare vergunningen/ informatievoorziening hieromtrent en tot slot werken aan een nationaal en Europees gelijk speelveld.

Na het vertrek van het vorige college in april 2021, hebben Provinciale Staten in het formatieproces aangegeven dat zij een nieuw Statenvoorstel wensen waarin de Limburgse aanpak voor stikstofreductie en natuurherstel wordt vastgelegd. In 2022 zal een Statenvoorstel stikstofreductie en natuurherstel aan de Staten worden voorgelegd waarin de uitgangspunten voor een bronaanpak en een uitvoeringsstrategie voor het uitvoeringsprogramma landelijk gebied worden beschreven.

Natuurprogramma 2022-2030

We werken aan een provinciaal Natuurprogramma voor de periode 2022-2030. Het programma is een nadere uitwerking van de nieuwe provinciale Omgevingsvisie (POVI) en een actualisatie van de huidige natuurvisie 2016. Het programma concretiseert onder meer de doelen uit het Landelijk Natuurprogramma dat in 2020 beschikbaar is gekomen en actualiseert de doelen die we vanuit de afspraken vanuit het Natuurpact nastreven. We leggen in het nieuwe programma ook de verbinding met de structurele aanpak van de stikstofopgave en de uitvoering van maatregelen in het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied.

Ontwikkelopgave en de 'Kwaliteitsslag'

Provinciale Staten hebben in december 2013 ingestemd met de Bestuursovereenkomst Grond; de afspraken over de ontwikkeling en realisatie van de natuuropgave (2.600 ha nieuwe natuur en 3.400 hectare in te richten gronden vanaf 2013 met als tijdshorizon 2027) en over de financiële dekking hiervan. Via functiewijziging en inrichting wordt nieuwe natuur gerealiseerd die cruciaal is voor het Natuurnetwerk. Daarnaast willen we het Natuurnetwerk Limburg kwalitatief versterken, met name wat betreft de bedreigde planten en diersoorten die in Nederland alleen of vooral nog in Limburg voorkomen; inclusief de gebieden die eerder een functiewijziging naar natuur hebben doorgemaakt en waar door verbeterde inrichting de kwaliteit kan worden verhoogd. Door deze kwaliteitsslag dragen bestaande natuurgebieden sterker bij aan de biodiversiteitsdoelen.

Beheeropgave

Naast de realisatie van natuur dient deze – en de reeds gerealiseerde natuur – ook beheerd te worden; de beheeropgave. Dezelfde kwaliteitsslag die doorgevoerd wordt bij de realisatie dient ook binnen de huidige natuur te worden gerealiseerd, in overleg met de terreinbeherende organisaties. Daarnaast willen we ervoor zorgen dat agrariërs in staat worden gesteld om via beheer in agrarisch gebied natuurwaarden te versterken.

N2000-beheerplannen

De door Europa opgestelde Vogel- en Habitatrichtlijnen zijn in Nederland in de Wet Natuurbescherming (Wnb) geïmplementeerd. De Wnb vergt dat voor elk Natura 2000-gebied zesjaarlijks een beheerplan wordt opgesteld. In deze plannen worden beheer- en herstelmaatregelen opgesteld die moeten leiden tot een goede staat van instandhouding van de beschermde natuurwaarden en wordt aangegeven hoe wordt omgegaan met activiteiten in (en nabij) N2000 gebieden die de natuurwaarden kunnen beïnvloeden. De Provincie is bevoegd gezag voor het vaststellen en (doen) uitvoeren van Natura 2000-beheerplannen en voor het verlenen van vergunningen en ontheffingen voor activiteiten die invloed kunnen hebben op beschermde natuurwaarden. Wij willen zorgen voor adequate N2000 beheerplannen voor de Limburgse N2000 gebieden en voor voortvarende uitvoering van de beoogde maatregelen. We willen de nieuwe Rijksmiddelen voor herstel van natuur benutten teneinde in en om de (door stikstof beïnvloede) Natura 2000 gebieden de condities voor een gezonde natuur te realiseren en daarnaast gericht te werken aan kwaliteitsherstel.

1 Miljoen Bomenplan en bossenstrategie

In het collegeprogramma 'Vernieuwend Verbinden' is de ambitie opgenomen om binnen twee Statenperiodes 1 miljoen bomen te planten. Om aan deze doelstelling invulling te geven is eind 2019 het 'Actieplan 1 Miljoen Bomen' door Provinciale Staten vastgesteld. Naar aanleiding van dit actieplan is in 2020 een subsidieregeling opengesteld, te weten de Nadere Subsidieregeling Aanplant bomen in Limburg 2020.

Specifiek voor bossen geldt dat we streven naar een beter beheer van het bestaande bosareaal en het aanleggen van nieuwe bossen, onder meer om te voldoen aan de opgave uit het klimaatakkoord. Daarnaast zijn bossen de longen van de wereld en de kraamkamer voor allerlei dier- en plantensoorten. We werken dit verder uit in een Limburgs bosbeleid, in verbinding met een nieuw Natuurprogramma onder de omgevingswet.

Vermaatschappelijking/ agenda natuurinclusief

We streven naar vermaatschappelijking van natuur. Dit betekent dat wij inwoners en (toeristische) bedrijven uitdagen om bij te dragen aan het beheer van natuur en landschap. Wij stimuleren en

ondersteunen inwonerinitiatieven, vormen van zelfsturing en andere initiatieven. Het doel daarbij is meerledig. Het gaat enerzijds om de maatschappelijke betrokkenheid bij natuur en landschap en het bewustzijn van de waarde hiervan te vergroten bij de inwoners en bezoekers van Limburg door educatieve programma's, ondersteunen van inwonerinitiatieven en andere publieksevenementen. Anderzijds is het doel ook om de Limburgse samenleving en alle sectoren actief te laten bijdragen aan de versterking, realisatie en het behoud van natuur en landschap.

Actieve soortenbescherming

Actieve soortenbescherming betreft de wettelijke taak om de nodige maatregelen te nemen om de staat van instandhouding van soorten van de rode lijsten te behouden of te herstellen. De actieve soortenbescherming omvat de specifieke maatregelen die nodig zijn om bedreigde soorten te behouden, daar waar generiek instrumentarium (natuurbeheer) tekort schiet. Op grond van de provinciale Natuurvisie uit 2016 richten we ons met name op soorten waarvoor Limburg binnen Nederland van bijzonder belang is. Een aantal populaties is zodanig klein dat uitsterven dreigt wanneer geen maatregelen worden genomen (voorbeelden zijn de vuursalamander, hamster, ingekorven vleermuis, en het donker pimperlblauwtje). In deze collegeperiode is € 4 mln. voor actieve soortenbescherming beschikbaar. Naast maatregelen en onderzoek geïnitieerd vanuit de Provincie is er het subsidiespoor, waarbij maatschappelijke organisaties, particulieren en overheden subsidie kunnen aanvragen voor projecten die bijdragen aan de actieve bescherming van de voor Limburg prioritair bedreigde diersoorten.

Faunabeheer

We willen bereiken dat populaties van beschermde diersoorten op een zodanig niveau zijn dat ze duurzaam kunnen voortbestaan, waarbij er geen onacceptabele schade aan belangen van mensen optreedt. Ook overlast en schade aan andere natuurwaarden willen we voorkomen. Om dit te bereiken worden preventieve maatregelen genomen en worden faunabeheerplannen opgesteld door de Faunabeheereenheid Limburg. De uitvoering van de faunabeheerplannen ligt grotendeels in handen van de Limburgse wildbeheereenheden, die dit beheer op lokaal niveau afstemmen met andere beheerders van het buitengebied. Bij de inrichting van natuurgebieden wordt rekening gehouden met populaties van dieren die in deze gebieden kunnen leven en het effect dat ze hebben op de omgeving. Wanneer schade aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of vee door de bescherming van diersoorten niet redelijkerwijs kan worden voorkomen, verleent de Provincie tegemoetkomingen in de schade.

Exotenbeheer

Onze natuur, de inheemse soorten en de biologische diversiteit kunnen worden geschaad wanneer nieuwe, door de mens hierheen gehaalde, uitheemse soorten de inheemse soorten verdringen, overwoekeren of op een andere manier schaden. In het Plan van aanpak Invasieve exoten (G-20-078, PS 2021-3103) is de Limburgse aanpak van invasieve exoten nader uitgewerkt. Dit plan beschrijft hoe de Provincie samen met andere betrokken partijen de bestrijding en het beheer van invasieve uitheemse plant- en diersoorten als de Aziatische hoornaar, de wasbeer en de reuzenberenklauw wil gaan aanpakken, welke uitgangspunten daarbij zijn gekozen en welke instrumenten worden ingezet. De Provincie geeft hiermee invulling aan de Europese verplichting om schade aan inheemse biodiversiteit door invasieve exoten te voorkomen en te beperken.

Natuur en de energietransitie

De energietransitie vraagt onder meer om duurzame opwekking van energie en energiebesparing door isolatie van gebouwen. Om de natuurwaarden te borgen is het belangrijk dat zorgvuldig wordt omgegaan met de schaarse ruimte door gebruik te maken van een duurzaamheidsladder die rekening

houdt met biodiversiteit of door bij de concrete invulling van initiatieven ook risico's en kansen voor de natuur en biodiversiteit mee te nemen. Een voorbeeld hiervan is het oplossen van de negatieve invloed van het isoleren van huizen op bijvoorbeeld vleermuizen en andere diersoorten. De Provincie wil stimuleren dat bij energieprojecten natuurbelangen aan de voorkant van procedures goed worden meegewogen, zodat procedures sneller kunnen verlopen, ontheffingsverlening makkelijker wordt, goedkopere maatregelen in beeld komen, risico's voor ontwikkelaars worden verminderd en de natuurwaarden tenminste behouden blijven of bij voorkeur vergroot.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: De karakteristieke Limburgse natuur- en landschapswaarden (habitattypen en soorten) worden behouden en verbeterd. Dit gebeurt zo veel mogelijk met actieve inbreng vanuit de Limburgse samenleving.

Criterium 2: Het beheer van natuurgebieden en hun omgeving en het agrarisch natuur en landschapsbeheer is op orde en waar mogelijk zijn verbeteringen in kwaliteit doorgevoerd.

Criterium 3: Schade en overlast van wilde dieren, binnen en buiten natuurgebieden, blijven op een acceptabel niveau.

Criterium 4: Ruimtelijke ontwikkelingen, economische ontwikkelingen en de energietransitie gaan hand in hand met een adequate bescherming van natuurwaarden en de aanpak van stikstofdepositie en leveren waar mogelijk een meerwaarde op voor de natuur.

Maatschappelijk effect?

De aanwezigheid en de kwaliteit van natuur en landschap maken een belangrijk onderdeel uit van het Limburgs woon- en vestigingsklimaat. Ook in 2022 hebben veel Limburgers en niet Limburgers (zeker tijdens de coronacrisis) natuur en het landschap benut voor afleiding, rust en verwondering. De provinciale activiteiten binnen dit begrotingsonderdeel dragen bij aan deze kwaliteiten, soms met een direct zichtbaar maatschappelijk effect (zoals bij de projecten voor vermaatschappelijking), soms met effecten die indirect of op langere termijn pas merkbaar zijn. Op specifieke onderdelen heeft de provinciale inzet duidelijke gevolgen voor betrokken doelgroepen, zoals bijvoorbeeld bij faunabeheer (belangrijk voor onder meer jager en boeren), het 1 miljoen bomenplan (met brede maatschappelijke belangstelling) en het agrarisch natuurbeheer (belangrijk voor de boeren).

Op 20 december 2022 hebben Gedeputeerde Staten het Natuurprogramma 2023-2030, de Limburgse bossenaanpak en het Programma landschap vastgesteld; in alle drie de plannen is daarbij een beleidsmatig kader gegeven voor een (sterkere) benutting van de maatschappelijke initiatieven die bijdragen aan het bereiken van doelstellingen op het gebied van natuur- en landschap.

De verbreding van de stikstofaanpak naar een transitie van het landelijk gebied, maakt duidelijk dat er samenhang is tussen enerzijds het bereiken van natuurdoelen en de aanpak van ongewenste drukfactoren (zoals verontreiniging, verdroging en versnippering) en anderzijds de keuzes ten aanzien van de occupatie van het landelijk gebied. De reductie van de stikstof en methaanemissie en het realiseren van de VHR- en KRW-doelen hebben invloed op de ruimtelijke en sociaal-economische structuur in het landelijk gebied en daarmee dus op het dagelijkse leven van vele Limburgers die in het landelijk gebied wonen, leven en werken. Provinciale Staten hebben enkele aanvullende Limburgse doelstellingen (perspectief voor sectoren, houdbare vergunningverlening, leefbaarheid en landschappelijke kwaliteit) aan nationale opgaven voor het Limburgse gebiedsprogramma toegevoegd.

Wat hebben we bereikt?

Algemeen

De rijksoverheid heeft ervoor gekozen de aanpak van de stikstofcrises te verbreden tot een integrale aanpak van het landelijk gebied. Nationaal wordt gewerkt aan een Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) waarin nationale doelen ten aanzien van natuur/stikstof, water en klimaat worden gesteld. Tegelijkertijd wordt regionaal gesproken over een adequate regionale vertaling van nationale doelen en wordt noodzakelijke kennis ontwikkeld, in aanloop naar de op het (voor 1 juli 2023 vast te stellen) gebiedsplan. Daarbij gaat het niet alleen om het vaststellen van sectorale doelstellingen, maar ook om het formuleren van passende scenario's om doelen op het gebied van natuur/stikstof, water en klimaat te realiseren, in balans met een toekomstperspectief voor (agrarische) economie en leefbaarheid op het platteland. Dit omvangrijke proces en de bijbehorende activiteiten hebben een stevige impact gehad op een deel van de activiteiten binnen dit programmaonderdeel natuur, hetgeen onder meer tot uitdrukking komt bij het onderdeel Natura2000.

Stikstof, drukfactor voor de natuur

Na het doorlopen van een participatief proces is - in dialoog met onze maatschappelijke partners én Provinciale Staten - door Provinciale Staten op 18 februari 2022 de kaderstellende Limburgse Aanpak Stikstofreductie en Natuurverbetering vastgesteld.

Voor de uitvoering van deze aanpak wordt maximaal aanspraak gemaakt op Rijksfinanciering, ook voor financiering van interne apparaatskosten en externe uitvoeringskosten.

In 2022 is in Limburg in het kader van de rijksregeling Maatwerk Gerichte Aankoop 1 (de vrijwillige opkoopregeling piekbelasters) met 25 bedrijven een overeenkomst getekend (2 kalverhouderijen, 6 pluimveebedrijven, 8 melkveebedrijven, 9 varkenshouderijen). Hiermee wordt een reductie van stalemissie gerealiseerd van 124 ton ammoniak per jaar. Met de opkoop van deze bedrijven is een bedrag gemoeid van ruim € 47 miljoen (door het Rijk was voor Limburg ruim € 90 miljoen ter beschikking gesteld voor de MGA1).

Natuurprogramma 2023 – 2030

Op 20 december 2022 hebben Gedeputeerde Staten het Natuurprogramma 2023-2030 vastgesteld. Het natuurprogramma betreft een actualisatie van de Natuurvisie Limburg 2016 binnen de kaders van de Provinciale Omgevingsvisie. Bij de actualisatie is gebruik gemaakt van de laatste inzichten in het kader van natuurbeleid en maatschappelijke ontwikkelingen. Belangrijk hierbij zijn het Nationaal programma landelijk gebied en de evaluatie op het natuurbeleid voor de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur.

Aanvullend aan de beschikbare schriftelijke informatie zijn inhoudelijke werksessies gehouden met stakeholders en de Statencommissie Ruimte, Landbouw en Natuur. Het concept natuurprogramma is (in samenhang met het Programma Landschap en de Limburgse aanpak Bossen) sonderend besproken in de Statencommissie Ruimte, Landbouw en Natuur van 25 november 2022.

Ontwikkelopgave (en de kwaliteitsslag)

Op Europees en nationaal niveau zijn de doelen geformuleerd om te komen tot herstel van de natuur. De Provincie Limburg is onder meer verantwoordelijk voor het voor de totstandkoming en instandhouding van het Limburgse deel van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland. De bereidheid om op vrijwillige basis natuur te realiseren was er maar beperkt. In januari 2022 is het Uitvoeringsprogramma Natuurrealisatie vastgesteld. Het Uitvoeringsprogramma richt zich voor een belangrijk deel op het uitbreiden van het areaal natuur in of nabij de Natura 2000-gebieden (ontwikkelopgave). Dit is gericht op het robuuster maken van de Natura 2000-gebieden. De Limburgse ontwikkelopgave van 2600 ha en de inrichting van 3431 ha dient conform de afspraken vanuit het Natuurpact met het Rijk uiterlijk in 2027 gerealiseerd te zijn.

Met de start van het proces om te komen tot een Limburgse Aanpak Stikstofreductie en Natuurverbetering en de onzekerheden die dit proces met zich meebrengen, hebben ertoe geleid tot additionele verwervingen van gronden ten behoeve van het Natuurnetwerk Nederland, niet grootschalig hebben kunnen plaatsvinden. Daarbij wordt opgemerkt dat een klein gedeelte van de gronden van de bedrijven die deel hebben genomen aan de rijksregeling Maatwerk Gerichte Aankoop 1 wel deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland en derhalve bijdragen aan de realisatie van de doelstelling in het kader van het Natuurpact.

De haalbaarheid van de doelstelling in het kader van het Natuurpact is dus onzeker, door de genoemde beperkte (vrijwillige) beschikbaarheid van gronden. Daarbij speelt ook een rol dat door kostenstijgingen en doordat middelen bedoeld voor de kwantitatieve ontwikkelopgave in het verleden besteed zijn aan kwalitatieve doelen voor natuur en landschap. Het tijdig realiseren van het Natuurnetwerk is ook landelijk een probleem, Limburg participeert in een taskforce die beziet hoe versnelling in het realiseren van de ontwikkelopgave gerealiseerd kan worden.

Beheeropgave

In 2022 is besloten om de financiering van het (agrarisch) natuurbeheersubsidie-instrument vanaf 2023 structureel in de begroting te verankeren. Structureel is verankerd een financiering van de voortzetting van het tot dan gevoerde natuurbeheersubsidiebeleid, hierbij is uitgegaan van geen aanvullende ambitie. Voor het onderdeel agrarische natuurbeheersubsidie is uitgegaan van verankering van het bedrag dat voor agrarische natuurbeheersubsidie was begroot voor 2022. In 2022 is hoogwaardig natuurbeheer uitgevoerd op het merendeel van het Natuurnetwerk en hoogwaardig agrarisch natuurbeheer uitgevoerd binnen de daarvoor aangewezen agrarische zoekgebieden door (agrarisch) natuurbeheerders.

N2000 beheerplannen

De beleidsuitvoering op het gebied van de N2000 gebieden heeft in 2022 in belangrijke mate in het teken gestaan van het opstellen van Natuurdoelanalyses (NDA's), in het kader van de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn). In een NDA wordt voor de stikstofgevoelige doelen in Natura 2000-gebieden bepaald in hoeverre doelen worden gehaald of gehaald gaan worden door uitgevoerde en geborgde maatregelen in de nabije toekomst. Ook worden aanvullende maatregelen, kennisleemten en onderzoeksvragen benoemd. De Limburgse NDA's maken voor de ecologische analyse gebruik van een beoordelingssystematiek die door WEnR is ontwikkeld. Die systematiek wordt ook toegepast op niet voor stikstof gevoelige doelen, zodat ook hiervoor (aanvullende) maatregelen kunnen worden geformuleerd die een plaats kunnen krijgen in het provinciale gebiedsplan.

De NDA's dienen voor advies voorgelegd te worden aan de Ecologische Autoriteit (EA). Limburg heeft als eerste Provincie een natuurdoelanalyse ingediend bij de EA. De maatregelen uit de NDA's gaan onderdeel uitmaken van het Limburgse gebiedsprogramma dat ook door de EA wordt getoetst alvorens er aanspraak gemaakt kan worden op de middelen uit het Transitiefonds.

Vanwege de verplichting tot het opstellen van de NDA's, is hieraan in 2022 voorrang gegeven boven het vaststellen van de ontwerp-beheerplannen Leudal, Boshuizerbergen, Geuldal, Weerter- en Budelerbergen, Roerdal en Bunder- en Elsloërbos. Daarbij speelt ook dat voor enkele plannen lopende onderzoeken, belangrijk voor het vaststellen van maatregelen en eventuele mogelijkheden voor vrijstelling van vormen van gebruik, nog niet is afgerond. Wel is in 2022 het Natura2000-plan Sint Jansberg definitief vastgesteld en is, in het verlengde van uitspraken van de Rechtbank en de Raad van State, samen met de Provincie Noord-Brabant besloten om in de bufferzones rond Peelvenen de agrarische grondwateronttrekkingen, die niet beschikken over een WNB-vergunning of een 'oud recht' daartoe, niet langer vrij te stellen van de WNB-vergunningplicht. Uit oogpunt van de aangewezen natuurdoelstellingen was dit besluit noodzakelijk. Voor de landbouw worden transitiemaatregelen

bevordert om de bedrijfsvoering aan te passen aan deze situatie. Er is tevens overeengekomen om zo spoedig mogelijk een nieuwe grensoverschrijdende hydrologische systeemanalyse te ontwikkelen, waarmee tal van ideeën en ad hoc maatregelen getoetst kunnen worden op de hydrologische eisen van De Peelvenen.

1 Miljoen bomenplan en Bossenstrategie

Met het 1 miljoen bomenplan wil de Provincie Limburg op een duurzame en technisch verantwoorde wijze de aanplant stimuleren van zo veel mogelijk bomen op het grondgebied van de provincie Nederlands Limburg binnen een periode van 8 jaar ten behoeve van de bevordering van biodiversiteit, leefbaarheid en CO₂-reductie.

Het Actieplan 1 miljoen bomen kende oorspronkelijk drie realisatielijnen:

1. Realisatielijijn 1: Nadere subsidieregels aanplant bomen in Limburg 2020
2. Realisatielijijn 2: Incidentele beschikkingen 1-Miljoenbomenplan
3. Realisatielijijn 3: Subsidiereregeling voedselbossen en landschapselementen.

Aan de eerste twee realisatielijnen is vanaf 2020 uitvoering gegeven. Eind december 2022 zijn de laatste subsidiebeschikkingen vastgesteld. De realisatielijnen 1 (65.000 bomen) & 2 (342.770 bomen) leveren samen een totaal aantal van 407.770 bomen op. Daarmee is een belangrijk deel (> 81,5%) van de doelstelling om in de huidige collegeperiode 500.000 bomen aan te planten, daadwerkelijk bereikt.

Aanvragen op grond van realisatielijijn 1 laten een relatief kleinere output in aantal bomen zien in vergelijking met het aantal bomen in aanvragen op grond van realisatielijijn 2. Dit verschil valt te verklaren vanuit het soort projecten: de landschappelijke- en stedelijke beplantingen vanuit realisatielijijn 1 versus de grootschalige bosaanplant vanuit realisatielijijn 2. De aanplant van de bomen middels de 1^e realisatielijijn zijn echter zeker zo betekenisvol, omdat hier juist het brede draagvlak en de maatschappelijke belangstelling voor de aanplant van bomen goed zichtbaar wordt.

De derde realisatielijijn 3 betreft de subsidiering van Landschapselementen en voedselbossen. Naast de kwantitatieve doelstelling voor de aanplant van 1 miljoen bomen, draagt de aanplant ook bij aan onder meer innovaties voor nieuwe voedselsystemen en de versterking van natuur en klimaatbestendigheid. De Nadere subsidieregels Landschapselementen en Voedselbossen 2022-2023 is in september 2022 opengesteld en loopt tot 1 april 2023.

Op 20 december 2022 hebben Gedeputeerde Staten de Limburgse aanpak Bossen vastgesteld. De Limburgse aanpak Bossen beschrijft hoe we de ambities in de landelijke Bossenstrategie, de Omgevingsvisie Limburg en het Natuurprogramma Limburg voor het bos in Limburg gaan invullen. Onze hoofdambitie is een gezond, toekomstig en groter bosareaal dat een aantal belangrijke maatschappelijke functies naar behoren kan vervullen. De hoofdambitie is uitgewerkt in vier deelambities: namelijk Beter bos, Meer bos, Meervoudig gebruik van bos en Meer draagvlak voor bos. In aanloop naar de vaststelling van de Limburgse aanpak bossen zijn diverse consultatiemomenten met interne en externe betrokkenen doorlopen en is een extern onderzoek uitgevoerd naar zoeklocaties voor bossen.

Vermaatschappelijking

Aan de vermaatschappelijking van natuur geven we invulling door het continueren van de exploitatiesubsidies aan stichting het Limburgs Landschap, Natuur en Milieufederatie Limburg en IVN Limburg. Specifiek voor IVN Limburg zijn financiële middelen beschikbaar gesteld om hun groen

vrijwilligersbestand toekomstbestendiger te maken en hun relatief inactieve vrijwilligers te laten ontwikkelen tot actieve vrijwilligers.

Daarnaast zijn diverse incidentele initiatieven ondersteund zoals het onderwijsproject “biodiversiteit en duurzame leefomgeving” waar Yuverta op inzet. Ook zijn maatschappelijke initiatieven ondersteund om burgers actiever te betrekken bij het landschap, zoals in het Natuur en Milieucentrum “De ijzeren man”, waar bezoekers in een permanente tentoonstelling worden geïnformeerd en kennis kunnen nemen van de diversiteit van het gebied Kempen~Broek. Tevens heeft de Provincie de Beleefweek 2022 ondersteund en zijn tal van initiatieven ontplooid in de provincie om inwoners de natuur te laten beleven en hen te bewonderen. Ondersteuning van Urgenda actie ‘Meerbomennu’ richt zich op het verzamelen van overdadige of ongewenste zaailingen in natuurgebieden en uitplanting ervan bij boeren en burgers. De Stichting gaat in de komende plantperiode minimaal 25.000 bomen en struiken uit delen in de provincie Limburg. Urgenda leidt 8 oogstbegeleiders op, organiseert 4 uitdeeldagen, 36 oogstevenementen en een Bomenhub.

In 2022 is tevens ingezet om de uitvoeringskracht van het landschapsbeheer te versterken door een Steunpunt Landschapsbeheer Limburg in te richten bij Stichting het Limburgs Landschap. Met deze invulling komt er ondersteuning en coördinatie van de vele actieve vrijwilligers in het landschapsbeheer, en ontstaat er een aanspreekpunt voor de verschillende daarbij betrokken organisaties.

Specifiek voor de Nationale Parken zijn gelden beschikbaar gesteld voor de 3 parken voor educatiegelden waarmee een scholenprogramma wordt uitgevoerd en een basisondersteuning is gedekt voor de gidsen in de Nationale Parken, waardoor bezoekers actief worden geïnformeerd over het Nationale Park en de natuur welke hier aanwezig is.

Tevens is een subsidieregeling “Nadere subsidieregels Groene schoolpleinen 2022-2023” opengesteld. De regeling stimuleert scholen om bestaande schoolpleinen te transformeren naar een groen schoolplein waarmee ingezet wordt op de participatie en het stimuleren van beweging in de natuur door kinderen.

Een andere vorm van vermaatschappelijking was integratie van economie en ecologie, via onder meer de afsluitende conferentie van het Interreg project Wildlife Economy op 20 oktober 2022. Op deze dag zijn de resultaten van het project gepresenteerd van de deelnemende landen (Nederland, België, Spanje, Duitsland en Zweden) waarbij de Provincie Limburg Leadpartner was. De kennis die is opgedaan tijdens het project heeft een belangrijke input gevormd voor het thema natuurinclusiviteit in het Natuurprogramma 2023-2030.

Actieve soortenbescherming

In september 2022 is de Nadere Subsidieregeling Actieve Soortenbescherming 2022-2023 opengesteld, waarbij € 910.000 beschikbaar is voor projecten gericht op bescherming van prioritaire soorten (waaronder de eikelmuis). Parallel hieraan zijn in 2022 diverse onderzoeken en uitvoeringsprojecten voor soorten opgestart of afgerond. Tevens is een rapportage samengesteld van subsidieprojecten en opdrachten op het gebied van actieve soortenbescherming die in de afgelopen bestuursperiode zijn uitgevoerd. Een deel van de resultaten is gepresenteerd op het Limburgs Soorten Symposium dat op 15 februari 2023 plaatsvond in het Gouvernement.

Actieve soortenbescherming is ook onderdeel van het Natuurprogramma 2023-2030 dat eind 2022 door Gedeputeerde Staten is vastgesteld. Een belangrijk onderdeel hierin is het aspect ontsnippering, waarbij behoud en herstel van soorten en verkeersveiligheid hand in hand gaan door bij werkzaamheden aan infrastructuur natuurinclusief te werken.

Faunabeheer

Het Faunabeheerplan 2020-2026 (december 2020 goedgekeurd door GS) levert de basis voor het faunabeheer in Limburg en de bijbehorende ontheffing- en opdrachtverlening. In 2022 zijn 8

ontheffingen verleend en 7 geweigerd. Strenger wordende jurisprudentie en groeiende maatschappelijke aandacht voor het onderwerp faunabeheer leidt tot een sterke toename in het aantal bezwaar- en beroepsprocedures. In 2022 zijn in totaal 6 bezwaarschriften ontvangen, 2 verzoeken om voorlopige voorziening en lopen nog 4 beroepsprocedures.

Een grondgebruiker of grondeigenaar kan een tegemoetkoming ontvangen voor schade aan landbouwgewassen of vee door in het wild levende beschermde diersoorten. Omdat zulke schades vaak jaarlijks terugkeren, heeft schadepreventie voorkeur. Preventie is primair de verantwoordelijkheid van de eigenaar/grondgebruiker, maar de provincie kan deze keuze wel stimuleren. Dit draagt tevens bij aan de acceptatie van beschermde wilde dieren. In 2022 is daartoe een subsidieregeling geopend, met een subsidieplafond van € 200.000. Als gevolg van media-aandacht over het onderwerp is eind 2022 een hausse van circa 30 aanvragen ontvangen voor met name het plaatsen van preventieve middelen tegen wolvenschade, waarmee de regeling in principe overvraagd is.

Aanvullend op de subsidieregeling is in 2022 de flexibele inzet van kuddebewakingshonden ten behoeve van schadepreventie wolf onderzocht en heeft er een demobijeenkomst schadepreventie plaatsgevonden. De terugkomst van de wolf in Nederland is een succesverhaal voor de natuur, maar dwingt ons ook om na te denken hoe we in Nederland samen leven met fauna. Om het maatschappelijk draagvlak voor de wolf te verbreden is door Provincie Limburg bijgedragen aan de ontwikkeling van de film 'Wolf'.

Om de kennisuitwisseling en samenwerking tussen Limburgse jagers onderling, maar ook met andere betrokkenen bij het faunabeheer op lokaal niveau te bevorderen, is in 2022 een projectsubsidie verleend ten behoeve van het lokaal faunaoverleg. Daarnaast is een projectsubsidie verleend gericht op de continuering van het faunabeheer in Limburg door het starten als jager in Limburg laagdrempeliger te maken. De startende jagers ontvangen een bijdrage in de kosten voor het verkrijgen van het jachtdiploma en worden door een Wildbeheereenheid begeleid waarbij ze de gelegenheid krijgen om praktijkervaring op te doen.

Het College heeft begin 2022 een nieuw beleidskader vastgesteld voor de bever: de Beleidslijn Bever. De bever vervult een belangrijke rol in de natuur, omdat het verdroging tegengaat en het de biodiversiteit vergroot. Tegelijkertijd veroorzaakt de groeiende beverpopulatie ook schade en overlast door dammenbouw, graven en knagen. Daarom heeft de Provincie Limburg de beleidslijn bever geactualiseerd. Inzet is het evenwichtig samenleven met de bever. Daartoe wordt de aanpak verbeterd door onder andere meer inzet van preventieve middelen, waaronder financiële ondersteuning van particulieren en agrariërs daarbij, en minder administratieve lasten bij de schadebestrijding.

Zeven organisaties die zieke en gewonde dieren vervoeren of opvangen hebben in 2022 subsidie ontvangen voor de inheemse in het wild levende beschermde dieren uit Nederlands Limburg die zij verzorgen in de jaren 2021 t/m 2023. Deze financiering is een vervolg op de subsidieregeling uit 2020 die was ingesteld naar aanleiding van een motie van Provinciale Staten. Subsidiëring van noodhulp en vervoer draagt bij aan een natuurinclusieve samenleving, ondersteunt vrijwilligers en ondersteunt een maatschappelijke basis voor goede zorg voor wilde dieren in Limburg.

Exotenbeheer

In 2022 heeft de Provincie Limburg bestrijdingsmaatregelen uitgevoerd voor de soorten waarvoor een Europese plicht tot verwijdering geldt: de wasbeer en de Aziatische hoornaar. Daarnaast is voor terreinbeheerders en -eigenaren een subsidieregeling opengesteld (Nadere subsidieregels Invasieve exoten 2022-2023), voor onder andere bestrijding van invasieve exoten uit de tweede provinciale categorie (te beheersen soorten, zoals de Reuzenbalsemien en Reuzenberenklauw).

De wasbeer wordt sinds 2019 in Limburg uit de natuur verwijderd door deze dieren te vangen en op te vangen. Nadat met succes in totaal 95 wasberen zijn opgevangen tussen oktober 2019 en april 2022, heeft het College van Gedeputeerde Staten in oktober 2022 bij gebrek aan grootschalige opvang moeten besluiten tot een andere aanpak. Waarbij het doden van wasberen als voornaamste bestrijdingsmethode via een nieuwe opdracht/ontheffing faunabeheer mogelijk is gemaakt. Het College betreurt dit en zet daarom tegelijkertijd in op de ontwikkeling van duurzame niet-dodelijke beheermethoden, zoals anticonceptie.

Het IVN heeft in opdracht van de Provincie Limburg in het voorjaar van 2022 twee online voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd over waarneming en bestrijding van de Aziatische hoornaar aan groene professionals en vrijwilligers. Vervolgens is in een pilot ervaring opgedaan met het zo efficiënt mogelijk opsporen en milieuvriendelijk verdelgen van nesten van deze uitheemse wespenssoort, om verdere verspreiding te voorkomen.

Natuur en de energietransitie

De Provincies geven gezamenlijk en in overleg met andere overheden en de windsector vorm aan een nieuw beleidskader voor natuuraspecten van de energietransitie, waarbij wordt ingezet op wederzijdse voordelen. Om een integrale afweging te kunnen maken, is het noodzakelijk om tijdig te beschikken over voldoende informatie over het voorkomen van soorten (m.n. vogels en vleermuizen), de gunstige staat van instandhouding van hun habitats en effecten van maatregelen. Met gemeenten en woningbouwverenigingen wordt daarom ingezet op het opstellen van soortmanagementplannen, zodat de effecten van na-isolatie en ruimtelijke ontwikkelingen op populaties van beschermde soorten op voorhand kunnen worden opgevangen en waar mogelijk een positieve ontwikkeling naar het herstel van populaties kan worden ingezet. In 2022 is € 300.000 van de intensiveringsmiddelen (natuur, landschap en water) voor dit doel beschikbaar gesteld. Eind december heeft het Rijk dit aangevuld met ca. € 630.000 ten behoeve van extra ondersteuning richting Soortenmanagementplannen voor 2023. Een aantal gemeenten heeft interesse getoond in het opstellen van een SMP, met hen is en wordt het gesprek gevoerd hoe hieraan invulling te geven.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Product	3.8.1. Natuur
Portefeuillehouder	Gabriëls

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Bijdrage aan de biodiversiteitsdoelstellingen door functieverandering en inrichting van landbouwgronden naar hoogwaardige natuur. Rol Provincie: <i>voortrekker, toetser, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. In 2022 is middels de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap subsidie verleend voor de functieverandering van gronden en de inrichting daarvan als nieuwe natuur.	1,2
2. Bijdrage aan de biodiversiteitsdoelstellingen door stimulering van hoogwaardig beheer van natuurterreinen binnen het Natuurnetwerk Limburg. Rol Provincie: <i>toetser, ondersteuner, subsidiënt</i>	Gerealiseerd. Natuurbeheersubsidies zijn verleend aan gecertificeerde natuurbeheerders die volgens het door GS vastgestelde Programma van Eisen de natuur beheren. Vanwege het beëindigen van het natuurcollectief Natuurrijk Limburg-IKL is voor de voormalige leden een overstap naar de Bosgroep gefaciliteerd.	1, 2
3. Bijdrage aan de biodiversiteitsdoelstellingen door het opwaarderen van de inrichting van bestaande natuur. Rol Provincie: <i>voortrekker, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. In 2022 is subsidie verleend voor het uitvoeren van een kwaliteitsslag natuur op bestaande natuur binnen het Natuurnetwerk.	1,2
4. CO2 binding door aangepast bosbeleid. Opstellen 1 miljoen Bomenplan en uitvoeren. Rol Provincie: <i>voortrekker, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. Alle nog lopende aanvragen inzake het 1 miljoen bomenplan zijn inmiddels afgehandeld in de vorm van een subsidiebeschikking. Vaststelling van de Limburgse bossenaanpak.	1, 2, 4
5. De agrarische natuur en het landschap op een kwalitatief hoogwaardige manier beheren. Rol Provincie: <i>procesmanager, subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd, via de vigerende agrarische natuurbeheersubsidie.	1, 2
6. Het natuurbeheerplan sluit aan bij de doelen en de realisatie van natuurbeheer en aanleg. Rol Provincie: <i>toetser, bevoegd gezag, partner</i>	Gerealiseerd. Het Natuurbeheerplan is in 2022 geactualiseerd, waarbij de nieuwe ontwikkelde natuurterreinen zijn opgenomen, kaartfouten zijn gecorrigeerd, de aansluiting op de ontwikkelopgave (Natuurpact) is vervolmaakt en het plan is aangepast aan het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.	1, 2
7. Uitvoering mogelijk maken van maatschappelijke initiatieven die bijdragen	Gerealiseerd. In 2022 is subsidie verleend aan verschillende initiatieven die bijdragen aan	1

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
aan de realisatie van de doelstellingen van vermaatschappelijking uit de natuurvisie. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, partner</i>	de vermaatschappelijking van natuur. Daarnaast is het Steunpunt Landschapsbeheer Limburg opgericht voor de coördinatie en ondersteuning van de Natuurvrijwilligers. Tevens heeft de openstelling plaatsgevonden van de subsidieregeling "Groene schoolpleinen" waar inmiddels al 35 aanvragen zijn binnengekomen.	
8. Uitvoeren van herstelmaatregelen in Natura 2000-gebieden. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. De TBO's hebben vooruitlopend op de N2000-regeling cyclische maatregelen uitgevoerd in hun terreinen t.b.v. herstelmaatregelen N2000-gebieden. Eind 2022 (uiterlijk voor 1 december) hebben de 5 terreineigenaren hun definitieve aanvraag N2000 herstelmaatregelen ingediend bij de Provincie voor de periode 2022-2024.	1, 2

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1-8	Statenvoorstel stikstofreductie en natuurherstel.	0	1	1	2022
2, 3, 7	Evaluatie actieve soortenbescherming.	0	1	1	2022
1, 2	Aantal hectares blijvend beschikbaar voor natuur.	1.608 (31-12-20)	1.601 (31-12-21)	2.600	2027
1, 3	Aantal hectares ingericht voor natuur.	2.116 (31-12-20)	2.162 (31-12-21)	3.400	2027
3, 2	Oppervlakte natuurgebiedenbeheer.	33.143 ha (31-12-20) 33.008 ha (31-12-21)	33.138 ha 31-12-22 (is excl. 478 ha nog in behandeling zijnde aanvraag van de Bosgroep)	33.000	2022
4, 2	Oppervlakte agrarisch natuur- en landschapsbeheer.	2.648 (31-12-20)	2.642 (31-12-22)	2.600	2022
5	Actualisatie van het natuurbeheerplan is tijdig afgerond.	0	1	1	2022
8	N2000 beheerplannen die definitief zijn vastgesteld, inclusief de afwikkeling van de zienswijzen plus wettelijke herzieningsronde.	16 (31-12-20)	17	23 def. + 3 her- ziening	2022

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
8	Percentage natuurherstelmaatregelen in uitvoering (betreft voor het overgrote deel stikstof gerelateerd natuurherstel) Natuurherstel in het kader van de SPUK*.	75% (31-12-20)	79%	80%	2025
2, 3, 7	Uitvoering geven aan het 1 miljoen Bomenplan.	0	407.270	1 mln.	2027

Toelichting prestatie-indicatoren

Ad 2. Betreft score begin 2023; op 15-2-2023 is op het Limburgs Soorten Symposium een overzicht gegeven van resultaten Actieve Soortenbescherming in afgelopen jaren.

Ad 4. De cijfers in de jaarstukken zijn overeenkomstig de cijfers in de Voortgangsrapportage Natuur (VRN). Er vinden jaarlijks datacorrecties plaats. De oorzaak is onder meer gelegen in de complexiteit om (gedetailleerde) geo-informatie zorgvuldig te registreren en te abstraheren naar landelijke overzichten. Dit betreft gronden die in 2016 abusievelijk als ingericht zijn gemeld, maar die al voor 2011 ingericht waren (en dus niet meetellen voor de realisatie van de ontwikkelopgave). Per saldo is er niet minder natuur beschikbaar.

Wat heeft het ons gekost?

Begrotingsprogramma 3.8 Natuur	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.8.1. Natuur	35.687	14.852	50.538	39.911	10.627	V
<i>Personele lasten</i>	5.082	248	5.330	5.205	125	
<i>Kapitaallasten</i>	41	0	41	41	0	
Totaal lasten	40.809	15.100	55.909	45.157	10.752	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
3.8.1. Natuur	31.359	9.555	40.914	40.842	72	N
Totaal baten	31.359	9.555	40.914	40.842	72	N
Totaal saldo van baten en lasten	-9.450	-5.545	-14.995	-4.316	-10.679	V
Mutatie reserves						
<i>Toevoeging reserves</i>						
Reserve stikstof & N2000	9.411	13.274	22.685	22.685	0	
Reserve Natuur	1.859	0	1.859	1.859	0	
Totaal toevoegingen	11.270	13.274	24.544	24.544	0	
<i>Onttrekking reserves</i>						
Reserve Natuur	0	43	43	247	-204	
Reserve stikstof & N2000	7.435	14.701	22.136	16.676	5.460	
Reserve DU bodemsanering	0	260	260	113	148	
Reserve DU Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum	0	0	0	55	-55	
Totaal onttrekkingen	7.435	15.004	22.439	17.091	5.348	
Saldo mutatie reserves	-3.835	1.730	-2.105	-7.453	5.348	
Resultaat	-13.285	-3.815	-17.100	-11.769	-5.331	V

Financiële toelichting

Van begrotingsprogramma 3.8 Natuur resteert een voordelig resultaat van € 5,33 mln. ten opzichte van de begroting. Dit verschil bestaat uit € 10,63 mln. lagere lasten en € 0,07 mln. lagere baten. De belangrijkste verschillen lichten wij als volgt toe.

Natuur

De uitgaven van dit product vertonen een voordelig saldo van € 10,63 mln. Via een overboekingsvoorstel wordt van dit product een bedrag van € 10,08 mln. doorgeschoven naar begrotingsjaar 2023.

Dit betreft € 7,17 mln. openstaande subsidieregelingen, € 1,40 mln. uitvoeringskosten POP3, € 0,84 mln. indexering natuurbeheer bij de septembercirculaire van het Rijk ontvangen, € 0,27 mln. soorten budget, € 0,15 mln. vermaatschappelijking.

Door achterblijvende uitgaven voor het SPUK-programma Natuur, het verkrijgen van een nieuwe SPUK versnellingsvoorstellen landelijk gebied, waarop geen ramingen begroot waren, vertonen de uitgaven en inkomstenramingen een afwijkend patroon.

Bij de baten wordt een bedrag van € 0,63 mln. doorgeschoven naar 2023 en betreft het natuur inclusief na-isoleren, bij de decembercirculaire van het Rijk ontvangen.

4.1. Bestuur

Dit programma gaat over goed, krachtig, integer en transparant bestuur, waarbij vanuit onze strategische koers onze Public Affairs, focus op de relaties met de buurlanden, proactieve inzet op (inter-)nationale fondsenwerving en samenwerking met onze bestuurlijke partners binnen en buiten Limburg voorop staan en waarbij inwoners op een vernieuwende manier bij het bestuur worden betrokken.

Wij voeren een actieve lobby in Den Haag, Brussel, Düsseldorf, Vlaanderen en Wallonië voor de belangen van Limburg.

Wij werken open, integer en transparant met als uitgangspunt dat alle informatie openbaar is, tenzij er relevante redenen zijn informatie vertrouwelijk te houden.

Wij zijn altijd bereid verantwoording af te leggen over ons handelen.

Wij zijn een betrouwbare partner voor gemeenten en zullen kansen pakken om onze krachten te bundelen, maar wij zullen geen gemeentelijke taken overnemen. Regionaal maatwerk is het uitgangspunt.

Wij vervullen onze toezichthoudende taken met het oog op de kwaliteit van het lokaal bestuur.

Wij steunen alleen gemeentelijke herindelingen als alle betrokken gemeenten daarover een positief besluit hebben genomen en als voldaan wordt aan de criteria van het Rijksbeleidskader gemeentelijke herindeling.

Als internationale grensprovincie bij uitstek wil Limburg de kansen van de grensoverschrijdende samenwerking benutten, grensbarrières verminderen en een actieve rol in het Europese debat (Maastricht Working on Europe) en Europese netwerken spelen. Inzet van Europese fondsen in combinatie met de inzet van eigen middelen is nodig om onze provinciale beleidsambities te realiseren. Met het oog op een maximale effectiviteit zullen wij onze inzet op internationalisering, Euregio's, PA en IPO in onderlinge samenhang blijven ontwikkelen. Verwezen wordt naar de producten 4.1.6. tot en met 4.1.9.

Wat willen we bereiken?

We realiseren de bestuurlijke opgaven doelgericht, kostenbewust en transparant vanuit een actieve opstelling van eigen kracht en vanuit een grensoverschrijdend en internationaal perspectief.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Limburg wil een bestuurskrachtige en integere provincie zijn met bestuurskrachtige gemeenten.

Criterium 2: De Provincie Limburg communiceert op een zelfbewuste manier waarin inhoud, moment en plaats goed gekozen zijn en daarmee bijdragen aan een krachtige nationale en internationale reputatie.

Criterium 3: De Provincie Limburg zorgt voor een passend toezicht op de gemeentelijke financiën en voor een goede coördinatie en uitvoering van het interbestuurlijk toezicht.

Criterium 4: De Provincie Limburg en haar partners zetten zich in om kansen te benutten en partnerships te bouwen in zowel grensoverschrijdend als internationaal verband.

Criterium 5: De Provincie Limburg speelt in op de wensen van burgers en partners.

Maatschappelijk effect?

Wij hebben de lobby voor de Einstein Telescoop in de grensregio Zuid-Limburg gecontinueerd. De Einstein Telescoop is het initiatief tot het realiseren van een Europees onderzoekscentrum voor onderzoek naar zwaartekrachtsgolven. Een grote mogelijke impuls in het grensoverschrijdende ecosysteem van onderzoek, talentontwikkeling en innovatie én een grote impuls voor de werkgelegenheid, passend bij de nationale groeistrategie. Toekenning van € 42 mln. uit het Nationaal Groeifonds (NGF) en € 870 mln. reservering voor deze unieke hoogwaardige technologische, internationale onderzoeksinstallatie is gerealiseerd. In product 4.1.9. meer informatie hierover.

Wat hebben we bereikt?

We werken vanuit één agenda voor grensoverschrijdende samenwerking en Public Affairs (getiteld: *Limburg Verbinden; Agenda Public Affairs voor Rijksoverheid, Europese Unie en buurlanden*). Hiermee verdiepen en versterken we ons netwerk als brede basis voor onze (lange termijn-) doelstellingen. Op basis van deze agenda voeren wij de lobby naar Den Haag, Brussel, Düsseldorf en onderhouden wij de relaties met de buurlanden, benutten wij de kansen op (inter)nationale fondsenwerving en zoeken wij de samenwerking met onze partners binnen en buiten Limburg. De Commissaris van de Koning (CdK) heeft zijn Rijkstaken vervuld ten aanzien van veiligheid. Ook is er toezicht op decentrale overheden gehouden, zowel financieel als generiek.

Op het gebied van bestuurscultuur en integriteit zijn in 2022 flinke stappen gezet. Er is een Programmamanager bestuurscultuur aangesteld. Aanbevelingen en acties uit de diverse rapporten zijn opgepakt vanuit dit Programma. De uitkomsten van het tijdelijk Meldpunt Bestuurscultuur 2022 en opvolging van aanbevelingen en acties zijn geland in het werkplan bestuurscultuur 2023-2027. Een nieuwe Handreiking risicoanalyse integriteit is ontwikkeld met het oog op de vorming van een nieuw college in 2023.

De Provincie blijft ondersteunen bij processen om de bestuurskracht op peil te houden. De investeringsagenda Noord-Limburg 2019-2023 is met zes programmaliijnen in uitvoering. Bij een volgende tranche Regio Deals hebben we eerdere ervaringen met deze deals gedeeld met verschillende regio's in Limburg. De beoogde acties uit de Startagenda NOVI Zuid-Limburg zijn gerealiseerd.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Product	4.1.1. Rijks- en veiligheidstaken CdK
Portefeuillehouder	Roemer

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Adequaat toezicht op openbare orde en veiligheid en rampenbestrijding en crisisbeheersing en daaruit voortvloeiende taken en rollen. Rol CdK: <i>bevoegd gezag als rijksorgaan: in voorkomende gevallen tevens verbinder,</i>	Gerealiseerd. De Commissaris van de Koning heeft als rijksorgaan zijn verantwoordelijkheden en bevoegdheden ingevuld. De verantwoordelijke partners vervullen hun taken en rollen op actieve en professionele wijze, waarbij de burgers	1, 2, 3, 4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<i>intermediair, subsidiënt of facilitator en/of partner</i>	kunnen rekenen op adequate hulpverlening. In de zogenoemde stand van zaken brieven aan de leden van Provinciale Staten zijn de rijkstaken van de Commissaris van de Koning op het vlak van corona respectievelijk impact oorlog Oekraïne (opvang Oekraïense vluchtelingen) en asielopvang meegenomen.	
2. Stimulering van landsgrensoverschrijdende samenwerking op het gebied van openbare orde en veiligheid, rampenbestrijding en crisisbeheersing en criminaliteitsbestrijding. Rol CdK: <i>bevoegd als rijksorgaan: in voorkomende gevallen tevens verbinder, intermediair, subsidiënt of facilitator en/of als partner</i>	Gerealiseerd. De Commissaris van de Koning heeft als rijksorgaan zijn verantwoordelijkheden en bevoegdheden ingevuld. De verantwoordelijke partners werken nauw samen en vervullen hun rollen op actieve en professionele wijze, waarbij de burgers kunnen rekenen op grensoverschrijdende hulpverlening en verdere verbetering van een gezamenlijke, grensoverschrijdende aanpak ter bestrijding van criminaliteit.	1, 2, 3, 4
3. Afstemming tussen rijksinitiatieven en behoeften op lokaal/regionaal niveau bij burgemeesters, via een intermediaire, verbindende dan wel faciliterende rol. Rol CdK: <i>bevoegd gezag als rijksorgaan</i>	Gerealiseerd. De Commissaris van de Koning heeft als rijksorgaan zijn verantwoordelijkheden en bevoegdheden ingevuld. De verantwoordelijke partners werken nauw samen waarbij burgemeesters in positie zijn om hun rol naar de gemeenteraden en burgers te vervullen.	1, 2, 3, 4
4. Onderhouden rijksgrenspalen en grenskwesties (landsgrens). Rol CdK: <i>bevoegd gezag als rijksorgaan: bevoegd gezag</i> Stimulering van de verdere implementatie van het programma	Gerealiseerd. De Commissaris van de Koning heeft als rijksorgaan zijn verantwoordelijkheden en bevoegdheden ingevuld. Burgers hebben duidelijkheid over het verloop.	1, 2, 3, 4
5. Veilige Publieke Dienstverlening en de aanpak van verhuftering. Rol CdK: <i>bevoegd als rijksorgaan: in voorkomende gevallen tevens verbinder, intermediair, facilitator, subsidiënt en/of als partner</i>	Gerealiseerd. De Commissaris van de Koning heeft als rijksorgaan zijn verantwoordelijkheden en bevoegdheden ingevuld. De burger ziet een overheid die adequaat reageert op ongewenst gedrag.	1, 2, 3, 4

Prestatie-indicatoren zijn voor dit product niet van toepassing.

Product	4.1.2. Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie
Portefeuillehouder	Roest

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Mede uitvoering samenwerkingsconvenant investeringsagenda Noord-Limburg 2019-2023. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, partner</i>	Gerealiseerd. De Investeringsagenda is met zes programmalijnen in uitvoering. De Provincie heeft samen met de acht Noord Limburgse gemeenten en externe (project-) partners besloten over een 3 ^e projectenveloppe. Er is bestuurlijke overeenstemming bereikt over een 4 ^e projectenveloppe (waarover formele besluitvorming in Q1 2023 plaats zal vinden). Inclusief deze 4 ^e envelop worden voor € 11,28 mln. in totaliteit 81 projecten gerealiseerd.	1, 4, 5
2. Partner regionale agenda Midden-Limburg. Rol Provincie: <i>ondersteuner, partner</i>	Gerealiseerd. De zeven gemeenten van Samenwerking Midden-Limburg (SML) hebben eind 2022 een voorstel ingediend voor een Regio Deal. De gemeenten leggen in hun voorstel een strategische visie neer als antwoord op de uitdagingen in de regio Midden-Limburg met als titel 'Transitie met ambitie'. In lijn met de motie 2901 ("Regie op Regio Deals") is de Provincie partner voor regio's als het gaat om samen op te trekken op die thema's en (deel)projecten waar wij gezamenlijk meer kracht kunnen leveren, netwerken en partners kunnen aanspreken of vanuit onze bevoegdheden een bijdrage kunnen leveren aan de brede welvaart in de regio. In de voorbereiding heeft de Provincie haar eerdere ervaringen met Regio Deal proposities gedeeld met de Regio Midden-Limburg (en andere regio's).	1, 4
3. Partner in NOVI Zuid-Limburg. Rol Provincie: <i>ondersteuner, partner</i>	Gerealiseerd. Zoals aangegeven in product 3.4.1 zijn de beoogde acties uit de Startagenda NOVI Zuid-Limburg, waaronder de opstelling van Panorama Zuid-Limburg, in gang gezet. In het Programma NOVEX heeft het Rijk er medio 2022 voor gekozen om de aanpak van de NOVEX gebieden te uniformeren. Voor elk NOVEX-gebied (voorheen NOVI-gebied) wordt nu gekoerst op een in	1, 4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<p>oktober 2023 op te leveren ontwikkelperspectief van regio én Rijk, als basis van een eveneens gezamenlijke uitvoeringsagenda en regionale investeringsagenda.</p> <p>Eind 2022 is vanuit het Rijk een bestuurlijk trekker voor NOVEX Zuid-Limburg aangewezen die dit samen oppakt met een bestuurlijk duo vanuit de regio, namelijk een bestuurlijk vertegenwoordiger van de Provincie en een bestuurlijk vertegenwoordiger vanuit de gezamenlijke Zuid-Limburgse gemeenten.</p>	

Prestatie-indicatoren zijn voor dit product niet van toepassing.

Product	4.1.3. Integriteit
Portefeuillehouder	Roemer

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Vergroten en borgen integriteitsbesef van de ambtelijke organisatie. Doorontwikkeling integriteitsbeleid en integriteitsbesef door middel van acties op het gebied van preventie, morele oordeelsvorming en handhaving. Rol Provincie: <i>ondersteuner, verantwoordelijk voor proces</i></p>	<p>Gerealiseerd. Nieuwe medewerkers hebben allen de eed/belofte afgelegd. Nieuwe medewerkers en trainees hebben deelgenomen aan het introductieprogramma integriteit, een dilemmaspel gespeeld, kennis gemaakt met de serious game 'Zuivere Koffie' en met de vertrouwenspersoon. Het Jaarverslag Integriteit (2021) is uitgebracht. Inrichting digitale module voor de registratie van nevenwerkzaamheden. Alle nevenwerkzaamheden van medewerkers zijn organisatiebreed geactualiseerd. De nevenfuncties van medewerkers vanaf salarisschaal 14 zijn bovendien op de website gepubliceerd.</p>	1
<p>2. Borgen integriteitsaanpak en doorontwikkelen integriteitsbesef in de politiek-bestuurlijke omgeving. Onverminderd voortzetten van de aandacht voor integriteitsbesef voor het College van GS, Provinciale Staten en de ambtelijke organisatie. De discussie gaande over de toekomst van de Commissie Integriteit wordt nader besproken. De resultaten uit het programma bestuurscultuur worden geïmplementeerd in de integriteitsaanpak. Rol Provincie: <i>ondersteuner, verantwoordelijk voor proces</i></p>	<p>Gerealiseerd. Jaarverslag integriteit (2021) is gepubliceerd. Actualisatie nevenfuncties en neveninkomsten collegeleden uitgevoerd. Programmamanager bestuurscultuur aangesteld. Aanbevelingen en acties uit de diverse rapporten zijn opgepakt vanuit het Programma bestuurscultuur. Uitkomsten van het tijdelijk Meldpunt Bestuurscultuur 2022 en opvolging van aanbevelingen en acties zijn geland in het werkplan bestuurscultuur 2023-2027. Een nieuwe Handreiking risicoanalyse integriteit is ontwikkeld met het oog op de vorming van een nieuw college in 2023.</p>	1
<p>3. In overleg met Gemeenten en Waterschap vaststellen van toegespitste visie op de toekomst met daarin nieuwe impulsen en taakstelling op basis van het Limburgse samenwerkingsmodel als voorbeeld voor de overheid en doorontwikkeling in integriteitsaanpak. Rol Provincie: <i>ondersteuner</i></p>	<p>Gerealiseerd. Toekomstvisie is besproken. Voormalige Stuurgroep Integriteit Limburg is omgevormd tot Stuurgroep Kwaliteit Openbaar Bestuur Limburg met verbrede taakstelling en nieuwe samenstelling.</p>	1

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Permanent vormgeven bewustzijnsontwikkeling op het vlak van integriteit voor de ambtelijke organisatie, GS en PS.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	Continu
2	Uitwerking toegespitste toekomstvisie Limburgse samenwerkingsstructuur en doorontwikkeling in integriteitsaanpak.	0	1	1	2022

Product	4.1.4. Coördinatie Interbestuurlijk toezicht
Portefeuillehouder	Roest

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. In 2022 voert de Provincie Limburg adequaat systeemtoezicht uit, aangevuld met inhoudelijke toetsen (zoals reality checks en verdiepingsonderzoeken) gebaseerd op risicoanalyses.</p> <p>Rol Provincie: <i>bevoegd gezag, toetser</i></p>	<p>Gerealiseerd</p> <p>Voor het toezichtdomein informatie- en archiefbeheer is in 2022 systeemtoezicht gehouden op basis van aangeleverde gegevens.</p> <p>Voor het toezichtdomein huisvesting verblijfsgerechtigden zijn de prestaties van alle gemeenten per 1 januari 2022 en 1 juli 2022 beoordeeld en waar nodig de bestuurlijke interventieladder doorlopen.</p> <p>Voor het toezichtdomein Omgevingsrecht is systeemtoezicht gehouden op basis van gevraagde en aangeleverde toezichtinformatie.</p>	3

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	De gemeenten in Limburg hebben zowel kwalitatief als kwantitatief voldoende gegevens beschikbaar ten behoeve van de toetsing aan de IBT-criteria binnen de vier toezichtdomeinen (1. Ruimtelijke Ordening en Omgevingsrecht; 2. Informatie- en archiefbeheer; 3. Huisvesting verblijfsgerechtigden; 4. Erfgoed).	0	31	31	2022
1	Het Waterschap Limburg en de gemeenschappelijke regelingen in Limburg hebben, voor zover op hen van toepassing, zowel kwalitatief als kwantitatief voldoende gegevens beschikbaar ten behoeve van de toetsing aan de	0	27	*27	2022

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
	IBT-criteria binnen het toezichtdomein Informatie- en archiefbeheer.				
1	Reality checks op de, van alle onder toezicht gestelde bestuursorganen, ontvangen informatie hebben plaatsgevonden.	0	12	5	2022
1	Indien noodzakelijk heeft/hebben (een) verdiepingsonderzoek(en) plaatsgevonden.	0	0	PM	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

** Het betreft het Waterschap en 27 gemeenschappelijke regelingen die gezien de taakstelling en omvang formatie onder het Interbestuurlijk Toezicht van de Provincie Limburg vallen.

Informatie- en Archiefbeheer

Gemeenten en gemeenteschappelijk regelingen:

Bijna alle toezichtontvangers hebben in 2022 toezichtinformatie aangeleverd, waarop een beoordeling heeft plaatsgevonden.

Het Waterschap

Het Waterschap laat een redelijk tot voldoende taakbehartiging zien op Informatie- en Archiefbeheer.

Huisvesting verblijfsgerechtigden:

Huisvesting verblijfsgerechtigden: per respectievelijk 1 januari 2022 en 1 juli 2022 zijn de prestaties van alle gemeenten beoordeeld en waar nodig is de bestuurlijke interventieladder doorlopen.

Erfgoed/Monumenten en Archeologie

Voor het toezichtdomein Erfgoed zal conform het kader interbestuurlijk toezicht in 2023 het systeemtoezicht weer plaatsvinden. In 2021 en 2022 is vooral geïnvesteerd in samenwerking en kennisdeling met gemeenten. Daarnaast zijn middels meldingen en klachten trajecten gestart die in sommige gemeenten hebben geleid tot actief toezicht.

Wabo/Wro

Voor het omgevingsrecht zijn alle vereiste stukken bij gemeenten opgevraagd en beoordeeld naar het daarvoor geldende beoordelingskader. Naast het opvragen van gegevens en ambtelijke gesprekken zijn er ook met 5 gemeenten gesprekken gevoerd op bestuurlijk niveau.

Onder de Wabo is het momenteel niet mogelijk om generiek IBT uit te oefenen op het Waterschap. Met de komst van de Omgevingswet zal dit gerepareerd worden (naar verwachting per 1 januari 2024).

Bovengenoemde informatie is in maart 2023 per toezichtdomein gerapporteerd aan Provinciale Staten middels de IBT-rapportage 2021-2022.

Product	4.1.5. Toezicht gemeentefinanciën
Portefeuillehouder	Roest

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. De begroting en jaarstukken van alle gemeenten en gemeenschappelijke regelingen, waar de Provincie Limburg financieel toezichthouder op is, beoordelen en de toezichtvorm bepalen voor het betreffende jaar. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i></p>	<p>Gerealiseerd. De begroting en jaarstukken van alle Limburgse gemeenten en gemeenschappelijke regelingen, waar de Provincie toezichthouder van is, beoordeeld en de toezichtvorm bepaald voor 2023. Alle Limburgse gemeenten en gemeenschappelijke regelingen hebben voor 2023 repressief toezicht. Toezicht gemeentefinanciën bevordert een financieel gezonde situatie bij gemeenten. Dit draagt bij aan transparantie en inzicht in het gemeentelijk huishoudboekje voor de inwoners.</p>	3
<p>2. In het kader van financieel toezicht op de gemeenten en het bepalen van een (eventuele) meerjarige uitspraak omtrent de toezichtvorm voeren wij één keer in de vier jaar financiële verdiepingsonderzoeken uit bij elke Limburgse gemeente. In 2022 worden de regio Maastricht en de Heuvellandgemeenten onderzocht. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i></p>	<p>Gerealiseerd. In het kader van financieel toezicht op de gemeenten en het bepalen van een eventuele meerjarige uitspraak omtrent de toezichtvorm, hebben wij in 2022 bij (zes gemeenten) Maastricht en de Heuvellandgemeenten een financieel verdiepingsonderzoek uitgevoerd. Van de zes met een financieel verdiepingsonderzoek beoordeelde gemeenten, hebben alle zes een meerjarige uitspraak gekregen.</p>	3
<p>3. Adviesrol vanuit onze toezichthoudende taak naar gemeenten bij financiële onderwerpen in de vorm van kennisoverdracht. Rol Provincie: <i>ondersteuner</i></p>	<p>Gerealiseerd. We hebben in 2022 geen seminar of Webinar georganiseerd. Wel hebben we veelvuldig onze kennis en informatie die op dat moment voorhanden was gedeeld met de gemeenten met betrekking tot COVID-19, Algemene uitkering, extra middelen sociaal domein, energieprijzen et cetera.</p>	3

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
2	Financieel verdiepingsonderzoeken in Maastricht en de Heuvelland gemeenten.	0	6	6	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Bij Maastricht en de Heuvellandgemeenten zijn zes onderzoeken uitgevoerd.

Product	4.1.6. IPO
Portefeuillehouder	Van Toorenborg

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Vertegenwoordiging in het IPO op alle niveaus: bestuurlijk in de Bestuurlijke Adviescommissies en kopgroepen, ambtelijk in de Ambtelijke Adviescommissies. Rol Provincie: <i>partner</i>	Gerealiseerd. In 2022 is er op alle niveaus vertegenwoordiging geweest binnen het IPO.	2,4,5

Prestatie-indicatoren zijn voor dit programma niet van toepassing.

Product	4.1.7. Internationalisering
Portefeuillehouder	Roemer / Van Gaans

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Buurlandenbeleid/grensoverschrijdende samenwerking</p> <p>De samenwerking en de Public Affairs met de buurlanden/regio's in België en Duitsland is op resultaatgerichte wijze, in samenwerking met de Euregio's en Limburgse partners en gebruik makend van met name Interreg verder uitgebouwd.</p> <p>Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Zie ook product 4.1.9.</p>	2, 4
<p>2. Samenwerking met Noordrijn-Westfalen</p> <p>In 2022 zal uitvoering gegeven worden aan de Grenslandagenda die op 30 september 2021 tijdens de derde Grenslandconferentie in Enschede bestuurlijk is vastgesteld. In maart 2022 zal in Aken de vierde Grenslandconferentie plaatsvinden.</p> <p>Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>In het kader van de grensoverschrijdende samenwerking zijn we actief bij de organisatie van de 4de Grenslandconferentie in Aken betrokken geweest en werken we aan de uitvoering en de doorontwikkeling van de Grenslandagenda Noordrijn-Westfalen – Nederland.</p>	2, 4
<p>3. Europese programma's</p> <p>De inzet van Europese middelen ter ondersteuning van Limburgse projecten zal ook in de nieuwe programmaperiode 2021-2027 worden voortgezet en gemonitord. Provinciale Staten worden twee keer per jaar over de behaalde resultaten geïnformeerd. Voor de gedefinieerde Flagship-projecten is gecoördineerd extra inzet gepleegd op het verkrijgen van Europese en/of nationale middelen.</p> <p>Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Tot september 2022 werd een bedrag van € 509 mln. aan Europese subsidies voor Limburgse projecten opgehaald door onze Limburgse partners. Deze subsidies zijn verstrekt vanuit de nu aflopende programmaperiode 2014-2020. De eerste calls binnen de nieuwe programmaperiode 2021-2027 zijn inmiddels al in zicht. Hierover zijn in maart 2023 cijfers beschikbaar.</p>	4
<p>4. Maastricht Working on Europe:</p> <p>a) MWoE, met Studio Europa Maastricht (SEM) als uitvoeringsorganisatie, versterkt de zichtbaarheid op (inter)nationaal niveau van de Limburgse hoofdstad Maastricht en de (eu)regio als werk- en ontmoetingsplaats voor gesprek, debat, en kennis- en visieontwikkeling rondom Europese thema's.</p> <p>b) Een duurzaam internationaal en euregionaal netwerk waarbij Studio Europa Maastricht fungeert als accelerator bij de</p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>a) De verdere invulling van de ambitie op de langere termijn is afhankelijk van PS-besluitvorming in 2023 over het vervolg van de Provinciale bijdrage.</p> <p>b) SEM is met het programma MWoE gegroeid tot een sterk merk binnen academische denktanks en centra voor publiek debat. Wetenschappelijke kennis wordt toegankelijk gemaakt voor een breed publiek en maatschappelijke doelen. Dit via</p>	2, 4, 5

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>totstandkoming en versterking van projecten en evenementen ('hub-and-spoke-functie') binnen MWoE. Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner</i></p>	<p>beleidsadviezen, expertinterviews populairwetenschappelijke publicaties, podcasts en evenementen over specifieke thema's. Daarnaast weten steeds meer gerenommeerde organisaties de weg naar SEM te vinden en wordt duurzame en nauwere samenwerking gezocht. Voor het 30-jarige jubileumseizoen van het Verdrag van Maastricht stelde SEM in samenwerking met partners en stakeholders een programma op met meer dan 30 evenementen/ publieke debatten, voor uiteenlopende doelgroepen en met een (Eu)regionale en /of internationale impact. Aansprekende voorbeelden zijn de Europatoespraak door ministers Kaag en Hoekstra; Conferentie over de Toekomst van Europa; Meerdaags over de toekomst van een Europese Monetaire Unie (EMU) waaronder Klaas Knot ; Prinses-Beatrixlezing: inaugurele lezing door Élisabeth Guigou Franse minister; Ontvangst van de Italiaanse president Mattarella in het Gouvernement met bezoek aan de expositie Verdrag van Maastricht en een toespraak .</p>	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Limburg onderhoudt duurzame relaties met de buurlanden die effectief worden ingezet om Limburgse beleidsdoelen te realiseren.	n.v.t.		n.v.t.	Con- tinu
2	Aantal Grenslandconferenties met NRW waarin uitvoering wordt gegeven aan de Grenslandagenda NRW-NL.	3		4	2023
3	Aantal monitoringrapportages Europese programma's.	4	6	8	2023
4a	Nieuwe invulling Maastricht Europe Days (MED).	0	1*	1	2022
4a	Aantal evenementen met (inter)nationaal mediabereik.	1	11**	3	2023
4a	Minimum aantal overige (grensoverschrijdende) evenementen/projecten voor een brede doelgroep in het kader van MWoE.	PM	14***	7	2023
4b	Aantal stakeholders en relevante partners die verbonden zijn aan het programma MWoE.	25	105	PM+	2023

Toelichting prestatie-indicatoren

4a: * De Maastricht Europe Days (MED) oorspronkelijk bedacht in de vorm van een meerdaags festival is als gevolg van corona losgelaten. In 2020 is het omgezet in een publiek online platform met evenementen (Boulevard Europa). Bij de verdere uitwerking is gekozen voor een gevarieerd en inclusief programma, met een combinatie van live-, online- en hybride activiteiten, verspreid over het jaar heen. Door deze nieuwe aanpak blijkt het bereik en de toegankelijkheid vergroot te zijn. Door gevarieerde samenwerkingen/ relevante partners biedt het bovendien meer kansen om het netwerk te versterken

4a ** Stand van zaken per 31 maart 2022.

4b *** Stand van zaken per 31 maart 2022. Het betreft partners van lokaal tot Europees niveau. Hiervoor geldt dat er minimaal 1 gezamenlijk evenement of project is gerealiseerd in samenwerking met SEM. Met 45 partners is er sprake van een terugkerend, substantiële of structurele samenwerking.

Product	4.1.8. Euregiobestuur; Managementautoriteit Interreg EMR
Portefeuillehouder	Roemer

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
1. Vaststelling ultimo 2021 van het Interreg-VI programma Euregio Maas-Rijn door bestuurlijke High Level Meeting; goedkeuring door de Europese Commissie in voorjaar 2022.	Gerealiseerd. Door ondertekening van het zogenaamde Memorandum of Understanding door de vijf vertegenwoordigende lidstaten (NL, Vlaanderen, Wallonië, NRW en Rheinland-Pfalz) en ondertekening van de partnerschapsovereenkomst door de overige programmapartners is het programmadocument op 16 maart 2022 ingediend bij de EC. Na ontvangst van schriftelijke reactie van de EC in juni 2022 en beantwoording van alle gedetailleerde vragen is het programmadocument op 6 oktober 2022 opnieuw ingediend. Op 14 november 2022 is de formele goedkeuring vanuit de EC ontvangen. Resultaat bereikt, alleen later in 2022.	2,4
2. De organisatie (Management-autoriteit en Gemeenschappelijk Secretariaat) en procedures zijn in voorjaar 2022 ingeregeld waardoor het Interreg-VI programma na goedkeuring direct van start kan gaan. De samenwerking tussen MA/GS en de programmapartners is vastgelegd in een partnerschapsovereenkomst. Rol Provincie: <i>procesmanager, partner</i>	Gedeeltelijk gerealiseerd. Verankering van samenwerking tussen MA/GS en programmapartners in partnerschapsovereenkomst is in februari 2022 afgerond. Vanwege latere goedkeuring van programma door de EC, is het proces van toerusting van het JS op de uitvoering van Interreg VI later gestart.	2,4

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
3. Het Interreg-V programma Euregio Maas-Rijn is in 2022 volledig gecommitteerd. Rol Provincie als MA: <i>toetsers, procesmanager</i>	Gerealiseerd. Dit was reeds het geval in 2021 (zie startwaarde prestatie-indicator nr. 3)	2,4

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streefwaarde	Jaar
1	Goedgekeurd programma Interreg-VI Euregio Maas-Rijn.	0	1	1	2022
2	De organisatie (Management-autoriteit en Gemeenschappelijk Secretariaat) en procedures zijn in voorjaar 2022 ingeregeld.	0	0	1	2022
3	Volledige comittingering van het Interreg-V programma EMR.	€ 98,6 mln. EFRO (juli 2021)	€ 106,1 mln. EFRO (dec 2022)	€ 96 mln. EFRO	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Prestatie-indicator 1

Startwaarde 2022 was Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) programma voor de periode 2021-2027 dat nog in ontwikkeling was. Eindwaarde 2022 is goedkeuring van het genoemde programma. Hiermee is effectief € 125 mln. aan EFRO-middelen (+31% ten opzichte van Interreg V) ter beschikking gekomen voor het honoreren van projecten die bijdragen aan de doelstellingen van het programma.

Prestatie-indicator 2

Vanwege latere goedkeuring (> 6 maanden) door de EC, schuift dit resultaat door naar 2023. Winter 2022/2023 en voorjaar 2023 loopt dit proces volop, zodat op het moment van het uitvaardigen van de eerste oproep voor projecten, de organisatie op sterkte zal zijn.

Prestatie-indicator 3

Effectieve comittingeringen van middelen voor een hogere waarde dan de streefwaarde zijn bedoeld als mitigatie op het onderuitputting-risico van de programmamiddelen.

Product	4.1.9. Strategische Public affairs
Portefeuillehouder	Van Gaans / Roemer

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Vanuit één agenda (getiteld: Limburg Verbinden; Agenda Public Affairs voor Rijksoverheid, Europese Unie en buurlanden) voor grensoverschrijdende samenwerking en Public Affairs werken we aan de verdieping en versterking van ons netwerk als brede basis voor onze (lange termijn-) doelstellingen rondom Public Affairs en grensoverschrijdende samenwerking.</p> <p>Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>In zowel Den Haag als Brussel is de Limburgse Prinsjesdagposter uitgereikt met het tiental Limburgse projecten. Vervolgens is ook de flyer (omslag Limburgse Prinsjesdagposter, inhoud Brightlands Chemelot Campus, Deltacorridor, Einstein Telescoop) die in september door de gouverneur aan Diederik Samsom overhandigd is. Voor grensoverschrijdende samenwerking zie product 4.1.7.</p> <p>Eind 2022 is de eerste ambtelijke voorbereiding voor een nieuwe bestuursperiode begonnen. In die voorbereidingen nemen we, in het kader van de nieuwe financiële werkelijkheid, mee hoe de activiteiten rondom lobby (waar Public Affairs een onderdeel van is) en fondsenwerving elkaar kunnen versterken.</p>	2, 4
<p>2. We hebben een ambtelijke permanente vertegenwoordiging in Brussel, Den Haag en Düsseldorf, met een relevant en sterk (politiek) netwerk. Het team voor Public Affairs is het schakelpunt voor (politieke) lobbyacties vanuit de Provincie en is in elke stad met een kantoorplek aanwezig. In goede afstemming met de provinciale organisatie worden diverse (netwerk-) activiteiten in de hoofdsteden en werkbezoeken in de Provincie georganiseerd. Als uitgangspunt in de lobby richting politiek Den Haag hanteren we het Limburgs Pact dat op 31 maart is gepresenteerd. Voorts zullen we in 2022 gezamenlijk optrekken met de (grens-) Provincies Gelderland, Overijssel en Zuid-Holland binnen het Consulaat-generaal van Nederland in Düsseldorf. Daarnaast sluiten we op relevante lobbydossiers strategische allianties met andere Provincies. In Den Haag en Brussel zullen we gezamenlijk optrekken binnen het samenwerkingsverband van</p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>De PA posten in Brussel, Den Haag en Düsseldorf hebben in 2022 met diverse activiteiten Limburg in de betreffende bestuurscentra en buurlanden op creatieve wijze vertegenwoordigd en gepositioneerd. Dat gebeurde zowel individueel als in strategische allianties met de (grens)provincies, IPO en het HNP in Brussel.</p> <p>Specifiek voor Düsseldorf geldt na de opheffing van de coronabeperkingen in Duitsland dat we samen met de grensprovincies en het Consulaat-generaal weer de Koningsdagreceptie en de Sinterklaasborrel georganiseerd hebben. Bovendien hebben we voor het eerst de Düsseldorfse Dinsdag (werkbezoek Colleges van Gedeputeerde Staten van Gelderland, Zuid-Holland, Overijssel en</p>	2, 4, 5

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>Provincies (respectievelijk IPO/HNP) ten behoeve van een goede positionering van het middenbestuur in Nederland en de EU. Een actieve opstelling van Limburg binnen de IPO-organisatie – met de daarbij behorende stroomlijning van adviestrajecten – draagt bij aan een zelfverzekerde positionering van Limburg (zie ook product 4.1.6. IPO). Rol Provincie: <i>procesmanager</i></p>	<p>Limburg aan de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen) gerealiseerd.</p>	
<p>3. We brengen actief Limburgse proposities over naar daarvoor relevante partijen. Vanuit de gehele organisatie wordt op deze manier nagedacht over welke boodschap en projecten we onder de aandacht willen brengen van sleutelpersonen en overige (strategische) beleidsbepalers (denktanks/ wetenschappelijke adviesraden). Public Affairs helpt collega's richting Ministeries. Daarnaast is het Limburgs Pact het inhoudelijke startpunt richting een nieuwe coalitie in Den Haag. Een nieuw regeerakkoord zal nieuwe kansen geven om Limburgse belangen over het voetlicht te brengen. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager</i></p>	<p>Gerealiseerd. De Limburgse boodschap is gericht en veelvuldig overgebracht in Den Haag. PA heeft daaraan bijgedragen middels het schrijven en coördineren van inbreng voor debatten, schriftelijke vragen en rondetafelgesprekken in de Tweede Kamer en daarnaast met het meedenken met opiniestukken, het organiseren van bilaterale gesprekken met bewindspersonen en Kamerleden en creatieve acties richting Kamerleden en ministeries (Limburgposter, cultuur- en erfgoedbrochure). Verder is het organiseren van de Limburgborrel in Den Haag een belangrijk netwerkmoment. Gezien de snelheid van landelijke ontwikkelingen was inspelen op de actualiteit in 2022 van groot belang. Hierin heeft PA Den Haag een belangrijke rol gespeeld. Dat heeft ervoor gezorgd dat er naast de bestaande Limburgse boodschap uit het Limburgs Pact (die geregeld geüpdatet wordt), een actieve houding is geweest op verschillende dossiers als stikstof, infrastructuur, asielopvang en netcongestie. Daarin hebben wij actief opgetrokken met onze partners in Limburg.</p>	<p>2, 4, 5</p>
<p>4. Conform motie 2520 (Karin Straus 2019) verenigen we de Limburgse lobbykracht. We staan in open verbinding met gemeenten en andere partners om gezamenlijke lobbyacties te entameren (denk aan financiële middelen en grensoverschrijdend ambities). Ook zullen we hen, indien gewenst, voorzien van advies over een te voeren lobbytraject of op weg helpen naar extra inzet van derden. Er is een Public Affairs Forum actief waar Limburgse partijen</p>	<p>Gerealiseerd. We zijn in 2022 met verschillende gemeenten het gesprek aangegaan over het verenigen van Limburgse lobbykracht. Een van de resultaten was dat Limburgse stakeholders behoefte hadden aan (verbeterde) informatie-uitwisseling en ontmoetingen met team Public Affairs. In die hoedanigheid hebben we op LinkedIn het Public Affairs Forum geactualiseerd en gepositioneerd als een plek waar men</p>	<p>1, 2, 4, 5</p>

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>elkaar (online) kunnen treffen en allianties vormen in lobbyactiviteiten. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager</i></p>	<p>elkaar kan ontmoeten en informatie uitgewisseld kan worden. In 2023 zetten we deze lijn voort.</p> <p>In 2022 is, mede naar aanleiding van gesprekken over Limburgse lobbykracht, gemeente Weert toegevoegd als deelnemer aan het bestuurlijk overleg tussen de grootste Limburgse gemeenten en de Commissaris van Koning. Het CdK-5B-overleg gaat in 2023 daarom verder als CdK-6B-overleg.</p>	
<p>5. Wij continueren de lobby voor de Einstein Telescoop in de grensregio Zuid-Limburg. De Einstein Telescoop is het initiatief tot het realiseren van een Europees onderzoekscentrum voor onderzoek naar zwaartekrachtsgolven. Een grote mogelijke impuls in het grensoverschrijdende ecosysteem van onderzoek, talentontwikkeling en innovatie én een grote impuls voor de werkgelegenheid, passend bij de nationale groeistrategie. Vanuit Nederland is NWO-Nikhef verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de Science Case. De Einstein Telescoop is opgenomen in de nationale Roadmap voor grootschalige wetenschappelijke infrastructuur. Daarin is ook opgenomen dat de Einstein Telescoop mogelijk gevestigd zal worden in de grensregio Zuid-Limburg. De Provincie Limburg ondersteunt NWO-Nikhef in het onderzoeken van de kansen voor deze vestigingslocatie. Wij doen dit in goed overleg met NWO-Nikhef en de Rijksoverheid. Positieve haalbaarheidsstudies voor de economische casus en de bodemgeschiktheid zijn opgeleverd. Wij continueren onze steun bij het opzetten van een wetenschappelijk instituut (UM-Nikhef), de bouw van onderzoekscentrum (ETpathfinder te Maastricht) en de verdere geologische studies (E-TEST) in euregionaal verband. Met LIOF verlenen wij steun aan het bedrijfsleven om te participeren in de ontwikkeling van de innovatieve sleuteltechnologieën en het werven van orders voor de Einstein Telescoop. Indien de aanvraag voor de Europese Roadmap voor onderzoeksinfrastructuren (ESFRI) in 2021 wordt toegekend, zal de voorziene</p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>Toekenning van € 42 mln. uit het Nationaal Groeifonds (NGF) en € 870 mln. reservering voor deze unieke hoogwaardige technologische, internationale onderzoeksinstallatie (ministerraad 14 april 2022) is gerealiseerd.</p> <p>Verder is input geleverd in de voorbereiding van de rondetafel-bijeenkomst te Bonn op 13 december 2022, met aanwezigheid van o.a. minister Dijkgraaf (NL) en minister Nathanael Liminski (NRW).</p> <p>In Den Haag, Brussel en Düsseldorf is het belang van de Einstein Telescoop op de kaart gezet, resulterend in een warme ondersteuning door met name NRW en Vlaanderen.</p> <p>In 2022 is de nieuwjaarsreceptie te Brussel op 10 januari 2023 voorbereid, met de Einstein Telescoop als thema. Tot slot is middels een brief input geleverd voor de Vlaams Nederlandse Regeringstop op 31 januari 2023, resulterend in prominente plek en bespreking van dit initiatief.</p>	<p>2, 4</p>

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>siteselectieprocedure starten tot en met 2024/2025 waarbij de grensregio Zuid-Limburg één van twee voorgestelde kandidaat-locaties is. Het Kabinet zal daarop vooruitlopend moeten beslissen over een kandidatuur. In samenhang met deze politieke afweging ondersteunen wij Nikhef bij een lopende aanvraag voor het Nationaal Groeifonds. Rol Provincie: <i>ondersteuner, partner</i></p>		
<p>6. In 2022 wordt uitvoering gegeven aan de strategische netwerkkalender 2022. Naast de organisatie van strategische netwerkevenementen zorgen we dat we succesvol kunnen opereren in de netwerksamenleving, die eisen stelt aan het onderhouden en uitbouwen van goede relaties met volksvertegenwoordigers, medeoverheden, kennispartners, opkomende en bestaande ondernemers (startups/scale-ups) en (buitenlandse) investeerders. Rol Provincie: <i>partner, ondersteuner</i></p>	<p>Gerealiseerd. Alhoewel door corona enkele evenementen niet fysiek hebben kunnen plaatsvinden, is in 2022 uitvoering gegeven aan de strategische netwerkkalender. Zo hebben enkele netwerkevenementen in een alternatieve vorm of op een later moment in het jaar plaatsgevonden. Een mooi voorbeeld is de traditionele nieuwjaarsreceptie die omgedoopt werd tot een Nieuwjaarsuitzending die op televisie te volgen was voor alle Limburgers. De TEFAF heeft in juni plaatsgevonden i.p.v. in maart.</p>	2, 5
<p>7. In Limburg willen we de tomeloze inzet van hen die zich voor de vrede en veiligheid hebben ingespannen, niet vergeten. Ook staan we bewust stil bij de krachten, die tijdens oorlog en overheersing een vreedzaam samenleven zo gruwelijk ontwrichten. Ook in 2022 geven we invulling aan de morele plicht om te eren en te gedenken. De mooie resultaten van 75 jaar bevrijding worden bestendigd in een follow-up waarin we het nieuwe vieren en herdenken voor de toekomst verduurzamen, de verantwoordelijkheid voor burgerschap en gemeenschapszin uitdragen, en de voortdurende dialoog over vrijheid continueren. Hierbij is speciaal aandacht voor de betrokkenheid van jongeren en het versterken van regionale, nationale en internationale relaties die leiden tot verbroedering. Daarnaast willen we ook Limburgers van verdiensten in de huidige tijd blijven eren. Op deze manier dragen we bij aan een gedeelde Limburgse cultuur en staan we stil bij exceptionele prestaties van Limburgers. Rol Provincie: <i>aanjager, ondersteuner, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd. In 2022 is gestart met het komen tot een visie voor de toekomst van duurzaam herdenken en vieren. De mooie resultaten van 75 jaar bevrijding worden op duurzame toepassing geëvalueerd en meegenomen in een follow up voor het 80-jarige herdenkingsjaar 2024 en de jaaractiviteiten vanaf 2023. In 2022 hebben de traditionele herdenkingen plaatsgevonden bij de bevrijdings- en herdenkingsmonumenten. Begraafplaatsen van Ysselsteyn en Margraten zijn door de Gouverneur bezocht. Aan de begraafplaats Ysselsteyn is een Jongeren Ontmoetingscentrum verbonden. De Amerikaanse begraafplaats in Margraten werkt aan het ontwikkelen van lesmateriaal voor scholieren. In Herdenken en Vieren wordt de betrokkenheid van jongeren benadrukt en versterkt.</p>	2, 5

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
	<p>Tijdens de Limburgse Veteranendag vonden plechtige herdenkingen plaats bij het verbindende Monument (monument tussen het nationaal Indiëmonument en het Monument voor Vredesoperaties).</p> <p>Giel Braun, Edmond Staal, Sam Schröder, Mitch Valize, Léon Faassen en Fiedel van der Hijden werden in 2022 Limburgers van Verdienste. Leo van Vliet werd Ere-ambassadeur van de Provincie Limburg. Schutterij Sint Martinus uit Born (winnaar van het OLS) kreeg de Gouverneurspenning.</p>	

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	Er is één agenda voor grensoverschrijdende samenwerking en Public Affairs.	1		1	2020 / 2023
2	Vanuit de ambtelijke permanente vertegenwoordigingen in de verschillende bestuurscentra worden acties, zoals symposia, borrels, lezingen en werkbezoeken ondernomen om duurzame relaties op te bouwen en te versterken.	N.v.t.			Conti nu
3	We formuleren Limburgse proposities richting de diverse bestuurscentra op een veelheid van onderwerpen waar Limburg een uitgestoken hand kan en wil aanbieden.	N.v.t.			Conti nu
4	Er worden activiteiten georganiseerd om Limburgse partijen met verschillende belangen te verbinden via het Public Affairs Forum Limburg. We zetten ons in, daar waar de belangen van de Provincie overeenkomen met anderen.	N.v.t.			Conti nu

Product	4.1.10. Branding
Portefeuillehouder	Roemer

Beoogde resultaten 2022	Bereikte resultaten 2022	Criteria
<p>1. Het uitschrijven van tenminste twee calls in 2022 waarmee het totaalbedrag aan gereserveerde subsidiegelden voor Branding Limburg (€ 0,9 mln.) beschikbaar komt voor projecten die bijdragen aan versterking van de gewenste reputatie van Limburg (na advisering door de Adviescommissie Branding Limburg).</p> <p>Rol Provincie: <i>subsidiënt</i></p>	<p>Gedeeltelijk gerealiseerd.</p> <p>In 2022 is – mede als gevolg van nog geldende corona-beperkingen aan het begin van het jaar – één call uitgeschreven in het kader van Limburg Branding. Deze call kende een subsidieplafond van € 0,6 mln. en had als thema “Limburg als broedplaats van talent”.</p>	2
<p>2. Bewaken van de juiste besteding van toegekende subsidiebedragen en het optimaliseren van de impact daarvan op de reputatie van Limburg.</p> <p>Rol Provincie: <i>toetser</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>De besteding van subsidiebedragen is bewaakt conform de richtlijnen van het cluster Subsidies. Daarnaast is vanuit Strategie & Communicatie contact onderhouden met de aanvragers en zijn gerealiseerde projecten bij het brede publiek onder de aandacht gebracht via de eigen media van de Provincie.</p>	2
<p>3. Aanscherpen van het gewenste merkbeeld van Limburg (positionering / onderscheidend vermogen) op basis van adviezen van de Adviescommissie Branding Limburg.</p> <p>Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>De Adviescommissie Branding Limburg heeft erop aangedrongen meer focus aan te brengen in de branding-activiteiten. Op basis daarvan is besloten aansluiting te zoeken bij de voorgenomen versterking van het merk Brightlands. De komende tijd zal het verhaal van het innovatieve Limburg nadrukkelijker onder de Brightlands-vlag worden uitgedragen. Hiertoe is het propositieverhaal opnieuw aangescherpt en wordt vanaf 2023 een meer campagnematige aanpak nagestreefd (niet langer gestoeld op losse ‘calls’).</p>	2
<p>4. Verbeteren van de reputatie van Limburg als aantrekkelijke regio om te wonen, werken, leren, ondernemen en recreëren (ten opzichte van nog te verrichten ‘nul’-meting).</p> <p>Rol Provincie: <i>procesmanager, subsidiënt, partner</i></p>	<p>Gerealiseerd.</p> <p>De aantrekkelijkheid van de regio is met gerealiseerde projecten nadrukkelijk onder de aandacht gebracht en zal met de nieuwe, meer gefocuste aanpak, verder aan kracht winnen.</p>	2

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Startwaarde 01-01-2022	Eindwaarde 31-12-2022	Streef waarde	Jaar
1	<ul style="list-style-type: none"> Tenminste twee gerealiseerde calls, inclusief afwikkeling van eventuele bewaarprocedures binnen de beoogde termijnen. Onderliggende nota's met unanieme adviezen en ranking van de Adviescommissie Branding Limburg tijdig beschikbaar ten behoeve van de besluitvorming door GS. 	0	1	2	2022
2.	<ul style="list-style-type: none"> Evaluatie van projecten conform de richtlijnen vanuit het cluster Subsidies. Tussentijdse gesprekken vanuit de Adviescommissie Branding Limburg met initiatiefnemers van projecten over voortgang en mogelijke optimalisatie. 	PM PM	Conform Waar nodig gevoerd	PM PM	2022
3.	<ul style="list-style-type: none"> Jaarlijkse herijking van het merkverhaal aan de hand van advies vanuit de Adviescommissie Branding Limburg over mogelijke aanscherping van het merkverhaal en eventuele nieuwe accenten daarin. 	0	1	1	2022
4.	<ul style="list-style-type: none"> Advies van de Adviescommissie Branding Limburg inzake het verrichten van een nulmeting reputatie van Limburg (onderzoeksystematiek, inhoudelijke accenten, termijn) Verrichten van een nulmeting en interpreteren van de uitkomsten ten behoeve van toekomstige calls. Vertalen van de adviezen van de Adviescommissie Branding Limburg naar aanscherping van de geïntegreerde communicatie- en brandingstrategie van de Provincie. 	0 0 0	1 0 1	1 1 1	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Met het uitvoeren van een nulmeting is nog even gewacht in afwachting van de besluitvorming over de verdere koppeling tussen Limburg Branding en de merkontwikkeling van Brightlands. Dit krijgt in 2023 verder gestalte.

Product	4.1.13. Overige bestuurlijke zaken
Portefeuillehouder	Roemer

Onder dit product worden de overige algemene lasten met betrekking tot het bestuur (€ 1,8 mln.) opgenomen (zie tabel en toelichting bij de 3e W-vraag).

Wat heeft het ons gekost?

€ x 1.000

Begrotingsprogramma 4.1 Bestuur	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/ realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
4.1.1. Rijks- en veiligheidstaken CdK	615	-41	575	571	3	V
4.1.2. Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie	70	89	159	40	119	V
4.1.3. Integriteit	89	0	89	30	59	V
4.1.4. Coördinatie interbestuurlijk toezicht	42	0	42	20	22	V
4.1.5. Toezicht gemeentefinanciën	5	0	5	3	1	V
4.1.6. IPO	2.426	0	2.426	2.251	175	V
4.1.7. Internationalisering	3.675	3.541	7.216	1.774	5.442	V
4.1.8. Euregiobestuur; Managementautoriteit Interreg EMR	507	0	507	567	-61	N
4.1.9. Strategische Public Affairs	941	257	1.197	934	263	V
4.1.10. Branding	890	717	1.607	452	1.155	V
4.1.13. Overige bestuurlijke zaken	1.785	0	1.785	795	990	V
	11.043	4.563	15.607	7.439	8.168	V
<i>Personele lasten</i>	8.469	341	8.810	8.830	-20	
Totaal lasten	19.512	4.905	24.416	16.268	8.148	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
4.1.1. Rijks- en veiligheidstaken CdK	5	400	405	443	-38	V
4.1.7. Internationalisering	0	0	0	1	-1	V
4.1.8. Euregiobestuur; Managementautoriteit Interreg EMR	291	0	291	360	-68	V
4.1.13. Overige bestuurlijke zaken	0	0	0	2.095	-2.095	V
Totaal baten	296	400	696	2.900	-2.203	V
Totaal saldo van baten en lasten	-19.215	-4.505	-23.720	-13.369	-10.351	V
Mutatie reserves						
Saldo mutatie reserves	0	0	0	0	0	
Resultaat	-19.215	-4.505	-23.720	-13.369	-10.351	V

Financiële toelichting

Van begrotingsprogramma 4.1 Bestuur resteert een voordelig resultaat van € 10,35 mln. ten opzichte van de begroting. Dit verschil bestaat uit € 8,14 mln. lagere lasten en € 2,20 mln. hogere baten. De belangrijkste verschillen lichten wij als volgt toe.

Internationalisering:

De inzet van middelen voor Europese cofinanciering en de inzet van procesmiddelen voor proposities aanvragen Flagships loopt door in 2023, derhalve wordt € 5,35 mln. overgeheveld naar 2023.

Branding:

In afwachting van de besluitvorming rond Brightlands zijn de middelen voor Branding in 2022 slechts beperkt ingezet. Om de naamsbekendheid van Brightlands te vergroten en de koppeling van het merk aan de regio te verstevigen, alsmede om enkele aanvullende brandingactiviteiten te kunnen opstarten, wordt het restant ad € 1,16 mln. overgeheveld naar 2023.

Overige bestuurlijke zaken:

Het positieve resultaat ad € 3,09 mln. wordt met name veroorzaakt door lagere toevoeging aan/ vrijval van de voorziening APPA ad € 2,92 mln. als gevolg van een positieve renteontwikkeling in 2022. De hogere kosten ad € 0,26 mln. in verband met wachtgelduitkeringen voormalig bestuur worden opgevangen binnen dit product. (Zie ook paragraaf bedrijfsvoering 5.2)

In totaal worden € 6,63 mln. restantmiddelen van dit programma overgeboekt naar begroting 2023 (programma 7) om de uitvoering te continueren.

Verbonden partijen

De hieronder genoemde verbonden partijen dragen bij aan de doelen van programma 4.1. Bestuur. IPO behartigt de provinciale belangen op landelijk niveau en met de stichting Euregio Maas-Rijn wordt de positie van Limburg in de Euregio bestuurlijk verankerd. De Europese groepering voor territoriale samenwerking in de Euregio Maas-Rijn richt zich op het oplossen van problemen met een grensoverschrijdend karakter.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

4.2. Overhead

Onder dit product zijn alle kosten opgenomen die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Zoals:

- Huisvesting;
- ICT;
- Management;
- Facilitaire diensten;
- Financiën;
- P&O etc.

Om Provinciale Staten op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en ook meer zeggenschap over die kosten te geven, is voorgeschreven dat in het programmaplan een apart overzicht moet worden opgenomen van de kosten overhead. In de programma's zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces (e.e.a. conform de notitie Overhead, commissie BBV, april 2016).

De loonkosten van medewerkers zijn per taakveld opgenomen. Medewerkers die voor meerdere taakvelden werken, zijn over deze meerdere taakvelden verdeeld. We hanteren een maximum aantal taakvelden van 5 waar de loonkosten van 1 medewerker aan toe worden bedeed. Taakvelden waar slechts een klein percentage (<10%) van de tijd aan wordt besteed, worden buiten beschouwing gelaten. De berekening van de toe te rekenen loonkosten is gebaseerd op de gemiddelde lasten per fte.

Wat heeft het ons gekost?

4.2. Overhead	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
4.2.0. Overhead	17.751	185	17.936	17.261	675	V
<i>Personele lasten</i>	29.750	1.430	31.180	30.281	899	V
<i>Kapitaallasten</i>	3.273	47	3.319	3.319	0	N
Totaal lasten	50.773	1.661	52.434	50.861	1.573	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
4.2.0. Overhead	277	0	277	1.780	-1.503	V
Totaal baten	277	0	277	1.780	-1.503	V
Totaal saldo van baten en lasten	-50.496	-1.661	-52.157	-49.081	-3.076	V
Mutatie reserves						
<i>Onttrekking reserves</i>						
Bruteringsreserve provinciale gebouwen	20	0	20	364	-344	
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	138	0	138	138	0	
Reserve POB	0	0	0	157	-157	
Totaal onttrekkingen	158	0	158	659	-501	
Saldo mutatie reserves	158	0	158	659	-501	
Resultaat	-50.338	-1.661	-52.000	-48.423	-3.577	V

Financiële toelichting

Van begrotingsprogramma 4.2 Overhead resteert een voordelig resultaat van € 3,58 mln. ten opzichte van de begroting. Dit verschil bestaat uit € 1,57 mln. lagere lasten en € 1,50 mln. hogere baten. De belangrijkste verschillen lichten wij als volgt toe.

Het overschot wordt met name veroorzaakt door:

- Lagere reis- en verblijfkosten € 0,56 mln.;
- Tegemoetkoming wateroverlast Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) € 0,59 mln.;
- Bijdragen in kosten door derden (RUD, RIEC) € 0,85 mln.

De uitgaven voor persoonlijke ontwikkeling (POB) waren in 2022 hoger dan geraamd, derhalve is € 0,16 mln. ingezet van de reserve POB.

€ 0,80 mln. van deze restantmiddelen wordt overgeboekt naar de begroting 2023 (programma 8) om de uitvoering te continueren.

4.3. Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën

In dit onderdeel worden algemene financiële posten opgenomen zoals de post onvoorzien, stelposten, dividend, Provinciefonds, resultaten voorgaande dienstjaren, naast de algemene dekkingsmiddelen.

Wat heeft het ons gekost?

€ x 1.000

4.3. Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
4.3.3. Overige eigen middelen	1.035	388	1.423	1.852	-429	N
4.3.4. Reservering nieuw beleid	12.423	-8.186	4.237	0	4.237	V
4.3.5. Stelposten	-599	-1.049	-1.648	-10.575	8.928	V
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	-
Onvoorzien	50	0	50	0	50	V
	12.909	-8.847	4.062	-8.723	12.786	V
<i>Personele lasten</i>	292	-796	-504	285	-789	
Totaal lasten	13.201	-9.642	3.558	-8.438	11.997	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
4.3.1. Motorrijtuigenbelasting	110.548	2.981	113.529	113.347	182	N
4.3.2. Provinciefonds	156.607	18.629	175.236	174.337	900	N
4.3.3. Overige eigen middelen	20.059	1.010	21.069	22.778	-1.709	V
Overige dividend*	12.515	3.900	16.414	16.415	-1	V
4.3.5. Stelposten	0	2.053	2.053	3.985	-1.932	V
Totaal baten	299.729	28.573	328.302	330.861	-2.559	V
Totaal saldo van baten en lasten	286.528	38.215	324.743	339.299	-14.556	V
Mutatie reserves						
<i>Toevoeging reserves</i>						
Algemene reserve (egalisatie)	17.358	40.141	57.499	57.499	0	
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	70.368	0	70.368	71.227	-858	
Immunisatiereserve	0	48.082	48.082	48.082	0	
Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	1.810	0	1.810	1.810	0	
Totaal toevoegingen	89.536	88.223	177.759	178.617	-858	
<i>Onttrekking reserves</i>						
Algemene reserve (egalisatie)	48.005	87.902	135.907	135.907	0	
Immunisatiereserve	21.500	0	21.500	21.500	0	
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	0	31.048	31.048	46.119	-15.071	
Risicoreserve bereikbaarheidsmiddelen	0	8.447	8.447	8.447	0	
Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	0	0	0	4.189	-4.189	
Totaal onttrekkingen	69.505	127.397	196.902	216.162	-19.260	
Saldo mutatie reserves	-20.031	39.174	19.144	37.545	-18.401	
Resultaat	266.497	77.389	343.887	376.844	-32.957	V

*Een gedeelte van de dividend wordt verantwoord onder programma 1.1 en 1.2

Opcenten motorrijtuigenbelasting

De Belastingdienst verstrekt jaarlijks een gewichtsuitdraai van het Limburgse wagenpark bestaande uit overzichten met de aantallen personenauto's en motoren, onderverdeeld naar gewichtsklasse en soort brandstof. Aan de hand van de gewichtsuitdraai opgesteld naar de situatie van 1 juli 2022 zijn de geraamde opbrengsten aan provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting 2022 bij de 2^e Afwijkingenrapportage 2022 bijgesteld met € 2,98 mln. Het uitgangspunt voor de Provincie is immers dat de ramingen zo realistisch mogelijk zijn. Uiteindelijk is op realisatiebasis € 0,18 mln. minder ontvangen dan geraamd.

Provinciefonds

De algemene uitkering uit het Provinciefonds is gebaseerd op de decembercirculaire 2022. Er is sprake van een nadeel van € 0,90 mln. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar het informerend PS-stuk "Decembercirculaire 2022 Provinciefonds, brief GS van 24-1-2023 (DOC-00398963)".

Overige eigen middelen (w.o. dividenden)

Het voordelig effect van per saldo € 1,28 mln. wordt met name veroorzaakt door niet geraamde rente-opbrengsten. Voor nadere informatie verwijzen wij naar de paragraaf financiering.

Stelposten

Het voordelig saldo van € 10,87 mln. heeft betrekking op afrekeningen uit oude dienstjaren, zoals afrekeningen van definitief vastgestelde subsidies.

Post onvoorzien

De post onvoorzien ad € 0,05 mln. is in 2022 niet benut.

Vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 is de Provincie als gevolg van de invoering van de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen in beginsel belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Publiekrechtelijke rechtspersonen en overheidsstichtingen dienen per activiteit te beoordelen of met de uitoefening van de betreffende activiteit een onderneming wordt gedreven in vennootschapsrechtelijke zin. Dit betekent dat Vpb afgedragen dient te worden over structureel winstgevendende activiteiten.

Ondanks het feit dat de Belastingdienst heeft geoordeeld dat de Provincie Limburg in de jaren 2017 tot en met 2019 niet belastingplichtig was voor de vennootschapsbelasting dient jaarlijkse beoordeling op activiteitsniveau op basis van de definitieve cijfers plaats te blijven vinden. Indien de activiteiten van de Provincie Limburg zodanig wijzigen dat er belastingplicht ontstaat dan dient de Provincie dit actief te melden. Bovendien kan de Belastingdienst te allen tijde een aangiftebiljet uitreiken om de belastingplicht (opnieuw) te toetsen.

Momenteel zijn wij nog doende met de beoordeling van de cijfers 2021. Het streven is om deze analyse voor publicatie van de jaarrekening af te ronden, waarbij de verwachting is dat de conclusie gelijklopend is aan de voorgaande jaren, namelijk dat de Provincie ten aanzien van alle activiteiten die zij uitvoert geen onderneming drijft en dat dus geen sprake is van een Vpb-plicht. De Vpb heeft alsdan geen impact op de jaarrekening.

De beoordeling van de definitieve cijfers 2022 vindt eveneens momenteel plaats en in beginsel dient vóór 1 juni 2023 de eventuele Vpb-aangifte te worden ingediend. Eventuele financiële consequenties zullen via een begrotingswijziging worden verwerkt.

Verbonden partijen

De deelnemingen voortvloeiend uit de verkoop van Essent worden aangehouden ter afronding van dit proces, met uitzondering van Enexis. Middels het aandeelhouderschap in Enexis wordt gestuurd op duurzaam beleid en stabiele dividendinkomsten.

De NWB en BNG zijn van belang in relatie tot de gemeentelijke financiering. Het fonds nazorg stortplaatsen is ingericht ter financiering van de eeuwigdurende nazorg van voormalige stortplaatsen.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

4.4. Provinciale Staten en Griffie

Wat heeft het ons gekost?

€ x 1.000

Provinciale Staten en Griffie	Begroting 2022			Realisatie 2022	Verschil begroting/realisatie	V/N
	Primitief	Wijzigingen	Ná wijziging			
Lasten						
<i>Reguliere middelen</i>						
4.4.1. Provinciale Staten en griffie	1.746	116	1.862	1.833	29	V
<i>Personele lasten</i>	2.056	124	2.180	2.191	-10	
<i>Kapitaallasten</i>	12	9	22	12	9	
Totaal lasten	3.815	249	4.064	4.036	28	V
Baten						
<i>Reguliere middelen</i>						
4.4.1. Provinciale Staten en griffie	0	0	0	9	-9	V
Totaal baten	0	0	0	9	-9	V
Totaal saldo van baten en lasten	-3.815	-249	-4.064	-4.027	-37	V
Mutatie reserves						
Saldo mutatie reserves	0	0	0	0	0	
Resultaat	-3.815	-249	-4.064	-4.027	-37	V

Financiële toelichting

Het voordelig resultaat Provinciale Staten en Griffie bedraagt € 0,04 mln. Hierin zijn de hogere personele lasten Griffie ad € 0,01 mln. meegenomen. (zie tevens paragraaf Bedrijfsvoering 5.2).

Conform besluit van 21 oktober 2016 wordt € 0,03 mln. van het restant werkbudget Controlecommissie overgeheveld naar het volgende begrotingsjaar (programma 7).

Verbonden partijen

De Zuidelijke Rekenkamer doet onderzoek naar doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het Provinciebestuur van Limburg en Noord-Brabant gevoerde bestuur.

Verplichte paragrafen

5. Verplichte paragrafen

Leeswijzer

De verplichte paragrafen maken onderdeel uit van de programmarealisatie en geven inzicht in beheersmatige aspecten. Dit hoofdstuk bestaat uit de volgende paragrafen:

3. Lokale heffingen § 5.1;
4. Weerstandsvermogen en risicobeheersing § 5.2;
5. Onderhoud kapitaalgoederen § 5.3;
6. Financiering § 5.4;
7. Bedrijfsvoering § 5.5;
8. Verbonden partijen § 5.6;
9. Grondbeleid § 5.7;
10. Portfoliomanagement § 5.8;
11. COVID-19 § 5.9.

Elk van deze paragrafen geeft voor zijn onderwerp een dwarsdoorsnede door het jaarverslag. Ondanks het technische karakter van de paragrafen zijn deze politiek-bestuurlijk belangrijk. Zo zijn in deze paragrafen onderwerpen terug te vinden die van essentieel belang zijn voor de financiële positie en raken ze direct de programma's.

Landkaart Jaarstukken 2022

Begrotingsprogramma	Code	Product	Lokale heffingen	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	Onderhoud kapitaalgoederen	Bedrijfsvoering	Financiering	Verbonden partijen	Grondbeleid
1.1 Investeringsklimaat	1.1.1.	Economische samenwerking						MKB-L B.V. LBDF B.V.	
	1.1.2.	Acquisitie en LIOF					Lening aan Medace B.V. Lening aan Data Valley Group B.V. Lening aan deelneming Limburgse Herstructureringsmaatschappij B.V. Lening aan Coöperatie Gedeelde Weelde	N.V. Industriebank LIOF LHB B.V.	
	1.1.3.	MKB		Europese programma's					
	1.1.4.	Brightlands Kennis/As							
	1.1.5.	Maastricht Aachen Airport					Lening aan deelneming Provincie Limburg AviationValley Commandiet B.V.	Land Development AviationValley Maastricht N.V. Land Development AviationValley Maastricht C.V. Provincie Limburg AviationValley Commandiet B.V. N.V. ALTMAA N.V. Holding Businesspark Luchthaven Maastricht MAABI BV (dochter NV HBLM) MAA BV (dochter NV HBLM) BPMMA BV (dochter NV HBLM) Chemelot Campus Vastgoed C.V. Chemelot Campus B.V. (dochter CH. Participaties B.V.) Chemelot Participaties B.V. Chemelot Ventures B.V. Brightlands Venture Partners Fund IV B.V. Enabling Technologies B.V. Chemelot Research Facilities B.V. (dochter CH. Participaties B.V.) Chemelot Scientific Participations B.V. Brightlands Maastricht Health Campus B.V.	
1.2 Innovatiekracht	1.2.1.	Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus					Lening aan Chemelot Campus Vastgoed C.V. (nog niet uitgeboekt)		
	1.2.2.	Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus					Lening aan Maastricht Protonentherapie B.V. tb.v. project ZON PTC B.V.		
	1.2.3.	Greenport Venlo & Brightlands Campus Greenport Venlo					Lening aan Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo B.V. Lening aan Campus Vastgoed Greenport Venlo B.V.	B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo B.V./C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo Brightlands Greenport Venlo B.V. Brightlands Agro/Food fonds	
	1.2.4.	Brightlands Smart Services Campus					Lening aan Californië Wijnen Geothermie B.V. Lening aan CHV B.V. Lening aan Campus Heerlen Huisvesting B.V.	CHV B.V. CMD B.V.	
	1.2.5.	Logistiek							
	1.2.6.	Industrie							
	1.2.7.	Toerisme en recreatie					Lening aan Toverland Holding B.V. Lening aan Gebru B.V. recreatiepark Kasteel Ooijen		
	1.2.8.	Innovatieve landbouw							
	1.2.9.	Regiodeal Noord-Limburg							
	1.3 Onderwijs en arbeidsmarkt	1.3.1.	Arbeidsmarkt				SROI	Lening aan stichting HAS	
	1.3.2.	Onderwijs					Lening aan Stichting Beringe Buiten Lening aan Stichting Plattelandshoës		
2.1 Sociale agenda, zorg en veiligheid	2.1.1.	Sociale agenda en Zorg							
	2.1.2.	Veiligheid							
2.2 Cultuur	2.2.1.	Cultuur			(Provinciale) musea Voormalige Burgemeesterswoning Venlo				
	2.2.2.	Erfgoed							
	2.2.3.	Monumenten							
	2.2.4.	Archeologie							
	2.2.5.	Regionale Media							
2.3 Sport	2.3.1.	Sport							
2.4 Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra	2.4.1.	Stedelijke ontwikkeling							
	2.4.2.	Kwaliteitsimpuls Limburgse centra							
	2.4.3.	IBA						IBA-Parkstad	
	2.4.4.	Regiodeal transformatie Parkstad							
3.1 Openbaar vervoer en railagenda	3.1.1.	Openbaar vervoer en concessie management							
	3.1.2.	Railagenda		Omvorming Prorail naar een publiekrechtelijk ZBO	Stationsgebouw ZLSM		Lening aan Stichting Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij		
3.2 Bereikbaarheid en mobiliteit	3.2.1.	Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen							
	3.2.2.	Fiets							
	3.2.3.	Verkeersveiligheid							
	3.2.4.	Logistieke netwerken							
	3.2.5.	Onderhoud, beheer en rehabilitaties provinciale wegen			Provinciale wegen, drie steunpunten				
	3.2.7.	Project N280- West							
3.3 Wonen in Limburg	3.3.1.	Wonen in Limburg					SvN tb.v. Startersleningen voor huiseigenaren SvN tb.v. Stimuleringsleningen Duurzaam Thuis Lening aan Stichting Happiness Transitiefonds compartiment 1a zakelijke financieringen Lening aan Stichting woonzorg Elisabeth Stif		

Begrotingsprogramma	Code	Product	Lokale heffingen	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	Onderhoud kapitaalgoederen	Bedrijfsvoering	Financiering	Verbonden partijen	Grondbeleid	
3.4 Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	3.4.1.	Omgevingsvisie								
	3.4.2.	Uitvoering ruimtelijk beleid								
	3.4.3.	Werklocaties					Lening aan Stichting Ontwikkelingsmaatschappij ENCI			
	3.4.4.	Integrale gebiedsontwikkelingen landelijk gebied en stad-landzones								
					Grondbeleid		Lening aan deelneming Provincie Limburg Commandiet B.V.	Provincie Limburg Commandiet B.V. RvR Limburg C.V. Ruimte voor Ruimte Limburg Beheer B.V.		
									Laerbroeck	
									IPS / Yard	
									Grondbedrijf Californië II	
									Marsna Paper	
									Brunsum Centrumplan Noord	
									Grondbedrijf Anticiperende Aankopen	
									Erpacht railterminal Tradeport Noord	
									Erpachtgronden tuinbouwgebied Siberië	
									Erpachtgronden Trade Port Noord	
								Erpacht Watersley		
								Erpacht Natures Green		
								Erpacht Leeuwbrouwerij Valkenburg		
								Erpachtgronden vm Andeno terrein Venlo		
								Erpachtgronden restant krediet		
								Erpachtgronden Haven Wanssum		
								Voorraad ruilgronden/anticiperende aankopen		
3.5 Hoogwaterbescherming langs de Maas	3.5.1.	Programma Maasvallei								
	3.5.2.	Ooijen-Wanssum		Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum						
3.6 Water	3.6.1.	Water	Grondwaterheffing Waterwet				Lening aan N.V. Waterleiding Maatschappij Limburg	N.V. WML		
3.7 Energie, circulaire economie en milieu	3.7.1.	Energie					Lening aan Landelijk ontwikkelingsfonds voor energiecoöperaties Leningen aan F.C. Hoensbroek, Hockey Club Nova en R.K.S.V. Groene Ster t.b.v. verduurzaming maatschappelijk vastgoed Lening aan Block Materials B.V.	Limburgs Energie Fonds (LEF) B.V.		
	3.7.2.	Duurzaamheid en Circulaire economie					Lening aan Enexis Holding N.V. tranche A en B	Enexis Holding N.V.		
	3.7.3.	Milieu					Lening aan Richochet B.V. / Raywaver			
	3.7.4.	Bodem en ondergrond		Bodemsanering						
	3.7.5.	Mijnbouwschade								
	3.7.11.	Coördinatie RUD						RUD Noord RUD Zuid-Limburg		
	3.7.12.	Vergunningen	Heffing ontgrondingen Omgevingsvergunningen							
	3.7.13.	Handhaving								
	3.8 Natuur	3.8.1.	Natuur	Wet Natuurbescherming				Garantie aan Nationaal Groenfonds Lening aan Coöperatie Natuurlijk Limburg		Ontwikkelopgave Natuur
	4.1 Bestuur	4.1.1.	Rijks- en veiligheidsstaken CdK							
4.1.2.		Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie								
4.1.3.		Integriteit								
4.1.4.		Coördinatie Interbestuurlijk toezicht								
4.1.5.		Toezicht gemeentefinanciën								
4.1.6.		IPO						IPO		
4.1.7.		Internationalisering								
4.1.8.		Euregiobestuur, Managementautoriteit Interreg EMR						Stichting Euregio Maas-Rijn Europese Groepering voor territoriale samenwerking		
4.1.9.		Strategische Public affairs								
4.1.10.		Branding								
4.1.13.	Overige bestuurlijke zaken									
4.2 Overhead	4.2.0.	Overhead			Kasteel Groot Buggenum Gouvernement	Lening aan Stichting Kasteel Groot Buggenum Renteloze studievoorschotten				
4.3 Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën	4.3.1.	MRB	Opcenten MRB	Opbrengsten opcenten MRB						
	4.3.2.	Provinciefonds		Uitkering Provinciefonds Nazorg stortplaatsen			Lening Openbare Lich. Art. 1a FIDO FVA lening openbare lich. (Art. 1a FIDO) EMTN	Fonds Nazorg Stortplaatsen Provincie Limburg		
	4.3.3.	Overige eigen middelen						CSV Amsterdam B.V. Publiek Belang Elektriciteitsproductie (PBE) B.V. Nederlandse Waterschapsbank N.V. Bank Nederlandse Gemeenten N.V.		
							NWB 1e en 2e tranche BNG 1e en 2e tranche			
4.4 Provinciale Staten en Griffie	4.4.1.	Provinciale Staten en Griffie						Zuidelijke Rekenkamer		

5.1. Lokale heffingen

Deze paragraaf geeft inzicht in de uitgangspunten voor de heffing van belastingen en rechten, de lokale lastendruk en de kwijtschelding.

Algemeen

Lokale heffingen zijn inkomsten die worden verkregen op grond van publiekrechtelijke regels (voornamelijk heffingen, onder te verdelen in belastingen en retributies) en betreffen de facto gedwongen bijdragen -voornamelijk van haar inwoners (in hoofdzaak de opcenten op de motorrijtuigenbelasting) en in mindere mate van het bedrijfsleven- aan de lokale overheid. Er zijn twee soorten lokale heffingen: heffingen waarvan de besteding wettelijk is gebonden en heffingen waarvan de besteding wettelijk ongebonden en daarom vrij besteedbaar is.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de totale inkomsten uit lokale heffingen verdeeld naar gebonden en ongebonden heffingen over de jaren 2020 tot en met 2022.

Inkomsten lokale heffingen

	€ x 1.000					
	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2022	Realisatie 2022	Vershil 2022	Vershil procentueel
Ongebonden						
Opcenten MRB	108.807	110.586	113.529	113.347	-182	-0,16%
Leges	1.686	391	899	622	-277	-30,81%
Gebonden						
Grondwaterheffing	976	1.004	1.103	1.025	-78	-7,07%
Totaal	111.469	111.981	115.531	114.994	-537	-0,47%

De Belastingdienst verstrekt jaarlijks een gewichtsuitdraai van het Limburgse wagenpark bestaande uit overzichten met de aantallen personenauto's en motoren, onderverdeeld naar gewichtsklasse en soort brandstof. Aan de hand van de gewichtsuitdraai opgesteld naar de situatie van 1 juli 2022 zijn de geraamde opbrengsten aan provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting 2022 bij de 2^e Afwijkingenrapportage 2022 bijgesteld met € 2,98 mln. Het uitgangspunt voor de Provincie is immers dat de ramingen zo realistisch mogelijk zijn. Uiteindelijk is op realisatiebasis € 0,18 mln. minder ontvangen dan geraamd. De lagere realisatie binnen de leges van 30,81% wordt veroorzaakt vanwege de nog lopende nog niet afgeronde 264 vergunningaanvragen Natuurbeschermingswet. Het betreft met name aanvragen in het kader van de PAS-meldingen. De leges baten hiervan (€ 3.200 per aanvraag waarvan € 1.600 per aanvrager en € 1.600 rijksbijdrage) zal naar verwachting in 2023 aan de orde komen. In de Niet Uit de Balans Blijvende Verplichtingen (NUBBV) wordt hier melding van gemaakt. De grondwaterheffing is iets lager dan begroot op grond van licht minder private grondwateronttrekkingen.

Beleid ten aanzien van de diverse provinciale heffingen

Het beleid van de volgende provinciale heffingen wordt hierna toegelicht, te verdelen in de onderdelen:

- opcenten op de motorrijtuigenbelasting en lokale lastendruk;
- leges en kostendekkendheid;
- grondwaterheffing;

- ontgrondingenheffing;
- regels en heffingsmaatstaven provinciale heffingen;
- kwijtscheldingsbeleid.

Opcenten op de motorrijtuigenbelasting

Op basis van het huidige collegeprogramma “Vernieuwend Verbinden” werd voor de jaren 2020 en 2021 het aantal opcenten op de motorrijtuigenbelasting gefixeerd op 77,9. Vanaf 2022 wordt het aantal opcenten jaarlijks geïndexeerd volgens de uitgangspunten van de meerjarenbegroting. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het aantal opcenten weergegeven voor de periode 2020 tot en met 2026.

Aantal opcenten MRB 2020-2026

per 1 januari	aantal opcenten	prijsindex tov vorig jaar
2020	77,9	0,0%
2021	77,9	0,0%
2022	79,1	1,6%
2023	80,6	1,9%
2024	82,1	1,9%
2025	83,7	1,9%
2026	85,3	1,9%

Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de lokale lastendruk zich verhoudt ten opzichte van de landelijke lastendruk. Hierbij is met name de hoogte van de opcenten van belang en het aantal opcenten op de motorrijtuigenbelasting dat de Provincies mogen heffen.

Ontwikkeling aantal opcenten MRB 2020-2023

	2020	2021	2022	2023
Provincie Limburg	77,9	77,9	79,1	80,6
Landelijk gemiddelde	83,0	83,5	83,6	84,9
Wettelijk maximum	115,0	116,8	118,3	125,9
Limburg als % van het wettelijke maximum	67,7%	66,7%	66,9%	64,0%

Meerjarig is er geen sprake van grote schommelingen.

De Belastingdienst verstrekt jaarlijks een gewichtsuitdraai van het Limburgse wagenpark bestaande uit overzichten met de aantallen personenauto's en motoren, onderverdeeld naar gewichtsklasse en soort brandstof. Aan de hand van de gewichtsuitdraai opgesteld naar de situatie van 1 juli 2022 zijn de opbrengsten per opcent ruim € 1,435 mln. Op basis van het maximaal te heffen aantal opcenten van 118,3 en de feitelijke heffing van 79,1 kende de Provincie een onbenutte belastingcapaciteit van 39,2 opcenten oftewel een onbenutte belastingcapaciteit in 2022 van € 56 mln.

Leges en kostendekkendheid

Provinciale leges worden geheven op grond van artikel 223 Provinciewet. Er bestaat een directe relatie met de hoogte van het in rekening te brengen legesbedrag en de kosten van de dienstverlening door de Provincie. Het beleid van de Provincie is gericht op een combinatie van volledige kostendekking en kruissubsidiëring, waarbij kruissubsidiëring met name is toegepast bij het bepalen van de tarieven in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) tussen de bouwwerken met hoge versus lage bouwkosten, respectievelijk kappen, uitritten en reclame activiteiten. Verder kan worden aangegeven dat er sprake is van een directe relatie tussen de hoogte van het legesbedrag en de kosten die gepaard gaan met een aangevraagde dienstverlening. Dit heeft

tot gevolg dat er nooit winst gemaakt mag worden op legesplichtige diensten. In procedures voor de rechtbank worden de legestarieven hieraan getoetst en het niet voldoen aan deze wettelijke voorschriften kan in voorkomende gevallen leiden tot onverbindendheid van de provinciale legesverordening.

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn decentrale overheden met ingang van 2017 verplicht inzicht te geven in de mate van kostendekkendheid van de legestarieven. Op grond van realisatie wordt onderstaand een overzicht gegeven van de gemiddelde mate van kostendekking in 2022.

Kostendekkendheid provinciale leges 2022 op realisatie basis

Recapitulatie Kostendekkendheidsonderzoek tarieventabel Provincie Limburg Jaarrekening 2022				
	Component overhead	Totale lasten	Opbrengsten	Percentage
Vergunningen, ontheffingen e.d. op grond van provinciale en wettelijke voorschriften				
Ontgrondingenwet	22.910	82.262	62.819	76%
Waterwet	12.835	46.088	43.047	93%
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	269.889	1.009.311	885.158	88%
Wet natuurbescherming	6.054	21.739	8.000	37%

NB. De gegevens in de kolom "opbrengsten" zijn gebaseerd op de fiscaliteitsregels.

Het totaal gerealiseerde kostendekkendheidspercentage van 86% wordt substantieel beïnvloed door de kostendekkendheid vergunningverlening Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO) zijnde 88%. Dit resultaat kan als acceptabel worden beschouwd (streefwaarde is max. 100%). De overige vergunningverleningen niet zijnde WABO hebben slechts een beperkte invloed op het totale dekkendheidspercentage van 86%.

Ten aanzien van de vergunningverlening Wet natuurbescherming kan worden gemeld dat er zeer weinig vergunningen in verband met de actuele (stikstof-)problematiek zijn verleend (een beperkte aantal complexe vergunningverleningen Wet natuurbescherming heeft geleid tot een laag percentage van 37%).

De vergunningverlening ontgrondingenwet kenmerkt zich door een beperkt aantal en kleinere ontgrondingen en leidt aldus tot een kostendekkendheidspercentage van 76%).

Leges in het kader van de Ontgrondingenwet

De Ontgrondingenwet regelt het winnen van zand, grind, klei en andere materialen uit de Nederlandse bodem. Ontgrondingen mogen slechts plaatsvinden als onderdeel van projecten met een meervoudige doelstelling, bijvoorbeeld: hoogwaterbeveiliging, natuurontwikkelingen en recreatie. Ondernemingen die voor dat doel oppervlakte delfstoffen willen winnen, dienen een vergunning aan te vragen op basis van deze wet.

Aan het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een vergunning op basis van de Ontgrondingenwet zijn leges verbonden. De leges mogen maximaal kostendekkend zijn en het beleid is erop gericht dat de tarieven in meerjarig perspectief niet fluctueren.

Leges in het kader van de Waterwet

De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. Daarnaast levert de Waterwet een bijdrage aan doelstellingen van de wetgever met betrekking tot vermindering van regels, vergunningstelsels en administratieve lasten (deregulering). Primaire doelstelling van de Waterwet is dat het Rijk, waterschappen, provincies en gemeenten beter zijn uitgerust om wateroverlast, waterschaarste en

waterverontreiniging tegen te gaan. Aangezien de Provincie binnen haar grenzen bevoegd gezag is, mag zij voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een Waterwetvergunning leges heffen. De leges mogen ook hier maximaal kostendekkend zijn en het beleid is erop gericht dat de tarieven in meerjarig perspectief niet fluctueren.

Leges in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is per 1 oktober 2010 in werking getreden, waarbij een 25-tal vergunningstelsels zijn samengevoegd tot één omgevingsvergunning. Dit betekent onder meer dat bouwgerelateerde legestarieven onder de werking van de Wabo vallen. In de tarieventabel is in het kader van de Wabo een bewuste keuze gemaakt om voor de wat kleinere bouwwerken, gelet op de omvang van de bouwkosten, een wat lager dan kostendekkend tarief te hanteren. In samenhang daarmee is het uitgangspunt dat de mate van kostendekking binnen het hoofdstuk Wabo van de gezamenlijke te verlenen diensten 100% bedraagt (kruissubsidiëring), waarbij fluctuaties van de tarieven in meerjarig perspectief worden vermeden.

De Wabo gaat volledig op in de nieuwe Omgevingswet. Dit heeft als gevolg dat wanneer de Omgevingswet in werking treedt, de Wabo in zijn geheel wordt ingetrokken.

Leges in het kader van de Wet Natuurbescherming

Medio 2016 is een wijziging van de Legesverordening vastgesteld, waardoor het mogelijk werd om voor aanvragen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 leges te heffen. In 2017 is deze wet vervangen door de Wet natuurbescherming. Het beleid is dat wordt gestreefd naar een kostendekkendheidsniveau van 100%. De kosten die gepaard gaan met de vergunningverlening en zodanig toerekenbaar zijn, worden dan ook verhaald middels de leges.

Leges in het kader van de Omgevingswet

Provincies zijn, samen met gemeenten, voor een groot deel verantwoordelijk voor de ruimtelijke ordening in Nederland. Het huidige omgevingsrecht is op onnavolgbare wijze verbrokkeld en verdeeld over een groot aantal verschillende wetten en regels. Dat kan eenvoudiger en beter. De Omgevingswet wil nieuwe, duurzame ontwikkelingen in de samenleving mogelijk maken en wettelijk ondersteunen. Daartoe is een integrale benadering, waarin de diverse belangen in onderlinge samenhang worden beschouwd, essentieel. De Omgevingswet is een majeure wijziging en bundelt en moderniseert de wetten voor de leefomgeving. Hierbij gaat het onder meer om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. Dat betekent van 26 verschillende wetten naar 1 wet, van 60 Algemene Maatregelen van Bestuur naar 4 en van 75 ministeriële regelingen naar 1 Omgevingsregeling.

De manier van werken van de Provincie zal veranderen door de Omgevingswet. Onder de Omgevingswet zal de Provincie niet langer werken aan een goede ruimtelijke ordening maar aan het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit voor inwoners en het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften. Vanwege deze bredere opvatting van onze omgeving is het noodzakelijk dat de instrumenten die de Provincie ter beschikking heeft ook wijzigen en verbreden.

Allereerst is op 1 oktober 2021 de Omgevingsvisie Limburg vastgesteld. De Omgevingsvisie Limburg is een strategische en lange termijn visie (2030-2050) op de fysieke leefomgeving. De Omgevingsvisie Limburg kijkt breder dan enkel naar de fysieke leefomgeving. Dat wil zeggen dat de visie ook ingaat op onderwerpen als gezondheid en veiligheid, economie en sociale aspecten. Dit in onderlinge samenhang en met oog voor de internationale context waarin Limburg zich bevindt. De opzet en

scope van de Omgevingsvisie (fysieke leefomgeving in brede zin) sluiten aan bij de nieuwe Omgevingswet. De Omgevingsvisie Limburg is op 25 oktober 2021 in werking getreden. Met de komst van de Omgevingswet is een nieuwe omgevingsverordening nodig die past binnen de kaders en het instrumentarium van de Omgevingswet. De Omgevingsverordening Limburg (2021) is een beleidsneutrale en op de nieuwe Omgevingswet gebaseerde omzetting van de Omgevingsverordening Limburg 2014, inclusief alle aanvullingen en wijzigingen die sinds 2014 zijn besloten en doorgevoerd. Naast de beleidsneutrale omzetting van de Omgevingsverordening Limburg 2014 naar de Omgevingsverordening Limburg (2021) zijn er vier nieuwe onderdelen aan de verordening toegevoegd: wonen, zonne-energie, na-ijlende effecten steenkolenwinning en huisvestingsnormen internationale werknemers. De Omgevingsverordening Limburg (2021) is op 17 december 2021 vastgesteld. De vernieuwde provinciale Omgevingsverordening moet gelijktijdig met de Omgevingswet in werking treden,

De geplande invoering van de Omgevingswet is ettelijke malen uitgesteld om de Omgevingswet op een verantwoorde manier te kunnen invoeren. De invoeringsdatum is nu gepland op 1 januari 2024.

Heffing op grond van de Waterwet (belasting krachtens artikel 7.7 Waterwet), de zogenoemde Grondwaterheffing

Onder de naam “Grondwaterheffing” wordt een directe belasting geheven op het onttrekken van grondwater ter bestrijding van de kosten als bedoeld in artikel 7.7 van de Waterwet. Het betreft derhalve een bestemmingsheffing. Deze heffing dient ter dekking van de kosten die gepaard gaan met de grondwateronttrekking. Het betreft hier een belasting en geen legesheffing. Bij een belastingheffing is de mate van kostendekking niet aan de orde. Lasten en baten zijn jaarlijks in evenwicht (100% geëgaliseerd) via de onttrekkingen (bij tekort) uit en stortingen (bij overschot) in de reserve Grondwaterbeheer.

Grondwaterheffing Provincie Limburg per belastingjaar 2022			
	Baten	Lasten	Percentage
Grondwaterheffing	1.216.940	1.216.940	100%

Regels en heffingsmaatstaven provinciale heffingen

De regels van de provinciale heffingen, evenals de toegepaste heffingsmaatstaven, komen expliciet aan de orde bij de jaarlijkse vaststelling van de verschillende belastingverordeningen door Provinciale Staten.

Kwijtscheldingsbeleid

Het provinciale kwijtscheldingsbeleid volgt het Rijksbeleid op grond van artikel 232e, tweede lid, van de Provinciewet. Uitzonderingen daarop zijn, in daartoe voorkomende gevallen, in de desbetreffende verordening opgenomen. Dit beleid wordt uitsluitend gehanteerd voor natuurlijke personen. Aan niet-natuurlijke personen wordt geen kwijtschelding verleend. Aangezien het leeuwendeel van de belastingplichtigen niet-natuurlijke personen betreffen, is kwijtschelding niet of nauwelijks aan de orde.

5.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in de financiële risico's die de Provincie loopt. In deze paragraaf worden de risico's beschreven die financiële gevolgen kunnen hebben, die niet (volledig) afgedekt zijn door beheersmaatregelen.

Het gaat dus om de financiële restrisico's die gedekt moeten worden uit het beschikbare weerstandsvermogen (op concernniveau).

Deze paragraaf bevat minimaal een uiteenzetting van de wettelijk verplichte onderdelen:

- a) het beleid inzake de weerstandscapaciteit en de risico's;
- b) een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- c) een inventarisatie van de risico's;
- d) beoordeling en overzicht kengetallen in relatie tot de financiële positie.

De Provincie Limburg presenteert daarnaast de confrontatie tussen de risico's en beschikbare weerstandscapaciteit en biedt aan het begin van deze paragraaf de conclusie over het weerstandsvermogen.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de (gewogen) risico's af te dekken. Op het (incidentele) weerstandsvermogen is een zodanig groot surplus aanwezig, dat dit ruim voldoende is om meerjarig als buffer te dienen voor het benodigde weerstandsvermogen, dankzij de sterke positie van het provinciale Eigen Vermogen. In de onderdelen b en c worden de in de onderstaande tabel genoemde onderdelen toegelicht.

Tabel 2.1: Beslag op weerstandsvermogen per 31-12-2022 (bedragen € x 1 mln.)

	Incidenteel	Structureel	R2022	R2021
Beschikbare weerstandscapaciteit	957	56	1.013	1.066
Gewogen risico's	31	6	37	15
Surplus weerstandsvermogen	926	50	976	1.051
Beslag op Weerstandsvermogen	3%	11%	4%	1%

Het beslag op het weerstandsvermogen (€ 37 mln.) is het saldo van de gewogen risico's die individueel bepaald zijn.

Ad a) Het beleid inzake weerstandscapaciteit en risico's

Als gevolg van externe en interne ontwikkelingen is risicomanagement belangrijk voor de Provincie Limburg.

De belangrijkste uitgangspunten van het risicobeleid en risicomanagement zijn:

- Risicomanagement is onderdeel van de reguliere planning- en control cyclus en levert een bijdrage aan het realiseren van bestuurlijk gewenste doelstellingen, beleidseffecten en prestaties van de Provincie Limburg;
- Risicomanagement heeft de functie om risico's op kansen en bedreigingen expliciet te maken en is erop gericht om de verworven kennis en ervaring met betrekking tot risico's te verankeren binnen de organisatie.

Als definitie voor het begrip Risicomanagement wordt gehanteerd: "Het gestructureerd managen van de risico's, dat een organisatie om financiële dan wel niet-financiële redenen de beleidsdoelen niet of

niet volledig realiseert". Hierbij is risicomanagement een methode voor het op systematische wijze identificeren, analyseren, evalueren, beheersen, monitoren en communiceren van de risico's die samenhangen met een activiteit, functie of proces met als doel het verschaffen van een redelijke mate van zekerheid dat de doelstellingen van de organisatie zullen worden gerealiseerd.

Als definitie voor het begrip 'Risico' wordt gehanteerd: *'onzekerheid dat een gebeurtenis zich voordoet, waarbij zowel positieve als negatieve effecten kunnen optreden, die van invloed zijn op het doelbereik'*.

In de afgelopen jaren zijn reeds maatregelen getroffen op het gebied van risicopreventie en –signalering om het risicobewustzijn binnen de organisatie te stimuleren:

- Het permanent verbeteren van de administratieve organisatie en interne controle in nauw overleg met de huisaccountant;
- Het opstellen en jaarlijks updaten van een fraude-risicoanalyse
- Het uitwerken van uniforme concernstandaarden (Zo werken wij!). Deze standaarden omvatten naast gedetailleerde uitvoeringsregels om een uniforme werkwijze van processen te borgen, tevens een Risk & Control Framework. Voor de processen Grond & vastgoed, infrastructurele projecten en inhuur derden zijn de concernstandaarden inmiddels uitgewerkt.
- Het beheren van een convenant 'Horizontaal Toezicht' met de Belastingdienst;
- Aanstellen van een integriteitsfunctionaris;
- Het hanteren van het beleidskader Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O). Met dit kader beschikt de Provincie over een integraal beleid op het gebied van Misbruik en Oneigenlijk gebruik van provinciale regelingen en voorzieningen en integriteit;
- Het periodiek updaten van het kader "Sturing in samenwerking 3.0", een beschrijving van het strategisch investerings- en uitvoeringskader. Dit doorontwikkelde sturingskader 3.0 is door Provinciale Staten vastgesteld op 5 februari 2021; Periodiek zal het kader "Sturing in Samenwerking 3.0" worden geëvalueerd en, waar nodig, aangepast.
- In 2019 is het compliance team Verbonden Partijen gestart met als doel een structurele inbedding, verbetering en professionalisering van de 'checks and balances' in de governance van de verbonden partijen te realiseren (vanuit de aandeelhoudersrol); De werkzaamheden van dit team worden vanaf medio 2022 geïncorporeerd in het Cluster Concern.
- Certificering van het grondverwervingsproces.

Met de vaststelling van de organisatievisie 2020 heeft de directie onder andere besloten om de control functie binnen de provincie verder te versterken. Gezien onze deelname aan een aantal grote projecten met financiële risico's en verschillende verbonden partijen is het noodzakelijk dat er centrale en samenhangende kaders en richtlijnen komen met betrekking tot rechtmatigheid, doelmatigheid, doeltreffendheid en risicomanagement. Het doel is te komen tot een eenduidige organisatie van sturing en risicobeheersing bij grote projecten en verbonden partijen, waarbij het lerend vermogen niet alleen per casus is georganiseerd maar tevens op concernniveau. Om dit doel te bereiken wordt de controlfunctie in onze organisatie anders ingericht. Er is gekozen om 3 systeemniveaus in te bouwen, ook wel het model van Three Lines of Defense (3LoD) genoemd:

- 1^e lijn:
Het lijn-/projectmanagement is primair zelf verantwoordelijk voor de beheersing, het resultaat en de informatievoorziening.
- 2^e lijn:
Het lijn- en projectmanagement wordt ondersteund door de Services-clusters (zoals AJZ/FIN) die tevens zorgen voor tegenmacht en een kritische blik. Concreet voor control betekent dit bijvoorbeeld dat vanuit het cluster Financiën een projectcontroller aanspreekpunt is voor het projectteam. Deze controller draagt zorg voor alle control-zaken rondom het project. En dat is

breder dan alleen financial en business control, het gaat ook om beleidscontrol, juridische control, P&O control en ICT-control.

▪ 3^e lijn:

Het team Concerncontrol en –advies binnen het cluster Concern zorgt voor een extra onafhankelijke blik op het totale systeem van control. Door middel van audits of steekproeven worden de control werkzaamheden binnen de eerste en tweede lijn getoetst op diverse aspecten (financieel, juridisch, planning, doelmatigheid, risico's etc.).

Vanaf januari 2021 is het nieuwe Cluster Concern operationeel. Dit cluster zal in 2022/2023 verder vormgegeven worden door werving van nieuwe medewerkers. Medio 2022 is een concern riskmanager geworven, die zich onder andere bezighoudt met het opzetten van een integraal risk framework.

Ad b) Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit betreft het vermogen om financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van de bestaande taken. Dit 'vermogen' is het geheel van middelen en mogelijkheden binnen de financiële positie van de Provincie, die zij als 'vrij aanwendbaar' wil aanmerken. Het gaat dus om vrij aanwendbare middelen waar geen enkele verplichting tegenover mag staan en mogelijk nog te genereren (onbenutte) inkomsten.

In overeenstemming met het BBV wordt bij de opbouw en samenstelling van de weerstandscapaciteit onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele componenten.

Onder incidentele risico's wordt verstaan risico's welke een éénmalige last tot gevolg kunnen hebben.

Onder structurele risico's wordt verstaan risico's welke leiden tot structurele lasten (meerdere boekjaren).

Incidentele weerstandscapaciteit

De omvang van de beschikbare incidentele weerstandscapaciteit bedraagt, op basis van de balans per 31-12-2022 € 957 mln.:

Tabel 2.2: Inventarisatie incidentele weerstandscapaciteit (bedragen € x 1 mln.)

Incidentele weerstandscapaciteit	Incidenteel
Immunisatiereserve	957
Totaal	957

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit is vooral van belang voor het opvangen van optredende risico's die een over de tijd uitgestrekt effect hebben en om de incidentele weerstandscapaciteit aan te vullen na het optreden van risico's. De structurele middelen om risico's op te vangen bestaan uit de onbenutte belastingcapaciteit van € 56 mln.

Ad c) Een inventarisatie van de risico's

Het risicoprofiel van de Provincie is breder dan de risico's die wij in deze paragraaf presenteren. Risico's komen immers in alle soorten en maten voor. Vanuit jaarrekening-oogpunt zijn echter vooral de financiële risico's van belang. De risico's die we onderkennen hebben betrekking op Verbonden partijen, leningen/garanties, debiteuren, het grondbeleid, groot onderhoud en daarnaast risico's die voortvloeien uit de uitoefening van de provinciale taken (zie tabel 2.3). De voorschriften uit het BBV schrijven voor dat, indien nodig, een voorziening moet worden getroffen. Daarnaast zijn er bestemmingsreserves ingesteld.

Tabel 2.3: Totaaloverzicht risico's (bedragen € x 1 mln.)

Aandachtsgebied	Inschatting risico's	Voorziening	Reserve	Onderdeel weerstandsvermogen
Verbonden partijen (excl. Leningen)	75		75	
Leningen/garanties	19	7	12	
APPA	10	10		
Debiteuren	15	15		
Grondbeleid	13	13		
Groot onderhoud	7		7	
Overig (uitvoering programma's etc.)	13			37
Totaal	152	45	94	

* Het totaalrisico ad € 37 mln. dat opgenomen is in het weerstandsvermogen, is (tekstueel) nader gespecificeerd in tabel 2.4.

Risicoprofiel

Tabel 2.4: Belangrijke risico's voor het weerstandsvermogen en risicobeheersing

Aandachtsgebieden	Risico
1. Regionale economie	Europese programma's
3. Regionale bereikbaarheid en OV	Maaslijn
	Concessie
	Oekraïne crisis
4. Ruimtelijke ontwikkeling	Grondbeleid
	Bodemsanering
8. Financiën en overhead	Provinciefonds
	Loon- en prijsindexering
	Opcenten MRB

De (gewogen) risico's in de jaarrekening 2022, waarvoor nog geen maatregelen zijn getroffen en die van materieel belang zijn voor de provinciale financiële positie bedragen € 37 mln. (zie tabel 2.1). Dit is hoger dan de risico-inschatting die gemaakt is bij de jaarrekening 2021 (€ 15 mln.).

Deze stijging wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de Maaslijn. Afbreken van de aanbesteding heeft geleid tot vertraging van het project Opwaardering Maaslijn en tot hogere kosten bij het infraproject en bij de openbaar vervoerconcessie als gevolg van het niet tijdig kunnen inzetten van elektrisch materieel.

Concreet leidt dit tot incidentele meerkosten met een maximaal risico ten aanzien van het infrastructuurproject van € 53,5 mln. Daarnaast zijn er incidentele meerkosten met een maximaal risico ten aanzien van het openbaar vervoer van € 29 mln. Deze bedragen zijn berekend en vertrouwelijk met de Statencie. gedeeld.

Het benodigd incidenteel weerstandsvermogen voor beide bovenstaande risico's wordt geschat op € 25 mln. (€ 11 mln. voor het infrastructuur project en € 14 mln. voor openbaar vervoer).

Er is naar gestreefd om de risico's zoveel mogelijk gekwantificeerd in beeld te brengen, met in acht name van het wettelijke kader. De belangrijkste risico's worden onderstaand gepresenteerd. Bij de uitwerking wordt ingegaan op een aantal relevante aspecten: de omschrijving van het risico, de mogelijke financiële impact, duidelijkheid over de hoogte van de financiële relatie, een schets van de belangrijkste ontwikkelingen en tot slot een overzicht van de belangrijkste beheersmaatregelen.

Stopzetten Tramlijn Maastricht – Hasselt

Zoals vermeldt in de grondslagen van de jaarrekening;

Op 24 mei '22 zijn Provinciale Staten middels mededeling portefeuillehouder geïnformeerd over het stopzetten van het project Tram Maastricht Hasselt (DOC-00278236). Aan de Jaarstukken 2021 is in dit kader een addendum toegevoegd ([Document Limburg - Addendum Jaarstukken 2021, brief GS van 2-6-2022 \(GS DOC-00281670\).pdf - iBabs RIS \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#))

Ten opzichte van dit project zijn er ultimo 2022 nog geen besluiten genomen die hebben geleid tot een financiële afwikkeling van het project. Het risico bestaat nog steeds dat het project zal worden afgeboekt.

Bovenstaande kan van invloed zijn op de balanspositie van de provincie.

Top 4 grootste risico's

De 4 grootste risico's met impact op het weerstandsvermogen worden hieronder beschreven. Hierbij wordt de opmerking geplaatst dat de risico's in deelnemingen en leningen hier niet worden meegenomen, deze zijn reeds gedekt middels de risicoreserve financieel instrumentarium sturing in samenwerking.

Maaslijn en Arriva (de concessie)

Financiële impact

Middels de mededeling portefeuillehouder zijn uw staten geïnformeerd over de Voortgang Maaslijn (DOC-00368515). Door de hardnekkige inflatie als gevolg van de oorlog in Oekraïne, die aanleiding is voor de combinatie van de energiecrisis met hoge grondstofprijzen en gestegen arbeidskosten, heeft een substantiële impact op het project de Maaslijn, met als potentiële consequentie vertraging en meerkosten. De incidentele meerkosten ten aanzien van het infrastructuur project betreffen € 53,5 mln. Daarnaast zijn er incidentele meerkosten ten aanzien van het openbaar vervoer van € 29 mln. Het benodigd incidenteel weerstandsvermogen wordt geschat op € 25 mln.

Omschrijving van het risico

Het afbreken van de aanbesteding heeft geleid tot vertraging van het project Opwaardering Maaslijn en tot hogere kosten bij het infraproject en bij de openbaar vervoerconcessie als gevolg van het niet tijdig kunnen inzetten van elektrisch materieel.

Bij het infraproject kan door de prijsstijgingen de aanbesteding tegenvallen (boven P-85 uitkomen) waardoor er bij het infraproject een dekkingstekort kan optreden.

Termijn duidelijkheid

Oktober 2023.

Acties/beheersing

ProRail laat in februari 2023 een nieuwe raming maken en start daarmee een nieuwe aanbesteding voor de realisatie van het werk. Parallel zal de Provincie in overleg treden met het Ministerie van I&W om invulling te geven aan de gewijzigde Motie 2951 IJpelaar Berghorst c.s. inzake 'de Maaslijn is een Rijksproject'. Daarnaast worden de extra ov-kosten als gevolg van langer doorrijden met dieseltreinen berekend.

Provinciefonds uitkering

Financiële impact

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt bepaald door het accres, door overige ingrepen van het Rijk, door taakmutaties, door herverdelingen en vanaf 2015 de onder- of overschrijding van het BCF-plafond. In het bijzonder de categorie overige ingrepen van het Rijk is momenteel ingrijpend, zoals toegelicht in de contourennota van het Rijk.

In mei 2021 is het proces gestart voor het herijkingsonderzoek provinciefonds. Doel is om te komen tot een geactualiseerd model voor de verdeling van de algemene uitkering van het provinciefonds dat voldoet aan de eisen van de Financiële verhoudingswet. Draagvlak is van groot belang. Daarom wordt samen opgetrokken door de fondsbeheerders, IPO en de gezamenlijke provincies bij het uitwerken van het onderzoek en het maken van bestuurlijke keuzes. IPO en de ROB (Raad voor Openbaar Bestuur) zal om advies worden gevraagd. Daarna gaat het voorstel de bestuurlijke besluitvormingsfase in richting de Tweede Kamer. Dit kan leiden tot herverdeeleffecten, welke nadelig kunnen uitpakken voor Limburg. Over de uitkomsten zal zodra meer bekend is via de reguliere informerende stukken over de circulaires worden gerapporteerd. Dan zal ook de structurele financiële impact op het weerstandsvermogen zichtbaar zijn.

In totaliteit wordt er rekening gehouden met een maximale financiële impact van € 10 mln. per jaar. Voor 2023 bedraagt de voorlopige stand van de algemene uitkering € 206.7 mln.

Omschrijving van het risico

Fluctuaties in het provinciefonds kunnen de begrotingsruimte onverwacht en op korte termijn zowel positief als negatief beïnvloeden.

Termijn duidelijkheid

De uitkering 2023 wordt definitief vastgesteld in de meicirculaire 2024.

Acties/beheersing

Middels het IPO is er een constant overleg over de voorstellen van het Rijk.

Europese programma's

Financiële impact

Voor de periode 2014-2020 is uitgegaan van een risico/weerstandsvermogen van € 4 mln. De programma's uit de periode 2007-2013 zijn inmiddels door Brussel definitief afgerekend. Over die periode zijn geen financiële claims ingediend.

Omschrijving van het risico

Het risico houdt verband met mogelijke correcties bij de eindafrekening van de EU-bijdrage in Europese Programma's door Brussel en de rijkscofinancieringsbijdrage door de lidstaat. De Provincie Limburg maakt zoveel mogelijk gebruik van subsidies vanuit de Europese structuurfondsen (o.a. OPZuid en de Interreg-A programma's). De EU-regelgeving stelt dat de 'Lead partner' van een project verantwoordelijk c.q. aansprakelijk is voor de financiële risico's van het gehele project, dus bijvoorbeeld in geval van een korting op de EFRO bijdrage. Een lagere vaststelling wordt in principe doorbelast aan de projectuitvoerder. Daar waar de Provincie Limburg 'Lead partner' is, geldt dus ook een terugbetalingsrisico wanneer EU-middelen niet conform de geldende wet- en regelgeving worden besteed. Datzelfde geldt voor de rijks cofinancieringsbijdrage. Op grond van historische gegevens kan gesteld worden dat het risico beperkt is.

Dit is gebaseerd op het feit dat dit risico zich tot op heden nog niet heeft gemanifesteerd. Desondanks bij optreden is de impact groot.

Mede gelet op mogelijke EU controles in de periode t/m 2023 blijft het wenselijk om het maximale risicobedrag op € 4 mln. te houden.

Termijn duidelijkheid

De uiteindelijke financiële risico's van de programma 's 2014-2020 zullen pas na afloop van deze programma's, bij de eindafrekening in 2025-2026 bekend zijn.

Acties/beheersing

De (externe) uitvoeringsorganisaties van de EU programma's beoordelen de juridische aspecten van de EFRO-projectsubsidies. Voor wat betreft het aandeel provinciale cofinanciering zijn wij zelf verantwoordelijk voor de juridische toetsing. In de regel wordt een provinciale cofinanciering aan een Limburgse partner in een EU project afgegeven als een inspanningsverplichting. Het financiële risico is zodoende beperkt.

Sinds 2006 is er een uitgebreid systeem van verbeteringen en verbetermaatregelen doorgevoerd. Er is een set checklists ontwikkeld, welke door het programmamanagement van de structuurfondsenprogramma's wordt toegepast en waardoor de financiële risico's aanmerkelijk kleiner zijn geworden.

Loon en prijsindex (incl. Oekraïne)

Financiële impact

In de begroting 2023 zijn de 'bekende' loon- en prijsstijgingen meegenomen in alle relevante lastenramingen. Dit is inclusief de nieuwe CAO provincies. Vanaf 2024 is, in lijn met de meicirculaire 2022 provinciefonds, rekening gehouden met verdere loon- en prijsstijgingen.

Dekking voor deze raming vinden we standaard in het accres bij de algemene uitkering en (indien van toepassing) in de indexering van de opcenten motorrijtuigenbelasting.

Mede gelet op de gevolgen van Oekraïne-crisis en de daarmee samenhangende onzekerheden en de oplopende inflatie is in de begroting 2023 ook rekening gehouden met een extra stelpost voor hogere kapitaallasten met betrekking tot provinciale infrastructuur ad € 2,4 mln. per jaar.

Omschrijving van het risico

Zowel de belasting van de post 'Indexering loon- en prijsstijging' als de dekking kan in het algemeen tussen de eerste raming in de primaire begroting en de realisatiecijfers in de jaarrekening aanzienlijk wijzigen. Bovendien kunnen van jaar op jaar de post 'Indexering loon- en prijsstijging' en de aangewezen dekkingsmiddelen fors veranderen. Zo kenden de jaren 2020 en 2021 geen indexering van het aantal opcenten plaats en zal de dekking van de post 'Indexering loon- en prijsstijging' alleen uit het jaarlijkse accres bestaan. Voor 2022 en 2023 vindt er wel indexering van de opcenten MRB plaats. In 2023 is deze echter lager dan de inflatie.

Door de fluctuaties in de belasting van de post en in de dekkingsmiddelen bestaat er altijd het risico dat de aangewezen dekkingsmiddelen ontoereikend zijn. We schatten het maximale risico normaal op € 2 mln.

De Europese Centrale Bank zet in op beperking van de inflatie naar 2%.

Termijn duidelijkheid

Het accres 2022 wordt definitief bekendgemaakt in de meicirculaire 2023. De ontwikkelingen op de aannemersmarkt zullen naar verwachting langdurig volatiel blijven.

Acties beheersing

De enige variabele, waar de Provincie sturing aan kan geven, is de indexering van de opcenten motorrijtuigenbelasting. Deze bedraagt voor 2023 1,9%.

Ad d) Overzicht kengetallen financiële positie.

Het besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten schrijft voor dat in de begroting en jaarstukken een reeks van verplichte financiële kengetallen moeten worden opgenomen. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk inzicht over de financiële positie van de provincie.

De voorgeschreven kengetallen betreffen:

Kengetallen financiële positie		R2021	B2022	R2022
1a	Netto schuldquote	-35%	6%	5%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	-191%	-180%	-206%
2	Solvabiliteitsratio	82%	81%	76%
3	Kengetal grondexplootatie	2%	3%	-3%
4	Kengetal structurele exploitatieruimte	15%	16%	21%
5	Opcenten motorrijtuigenbelasting	97%	95%	95%

Toelichting kengetallen

Ad 1a) Netto schuldquote

De provincie Limburg heeft een positieve schuldquote. Bij een positieve schuldquote zijn de schulden hoger dan de vorderingen. Het getal geeft aan in hoeverre de Provincie in staat is haar schulden terug te betalen (hoe lager, hoe beter). De stijging ten opzichte van het vorig jaar is het gevolg van een toename van de overlopende passiva.

Ad 1b) Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er ook sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk aangegeven wat het aandeel is van de verstrekte leningen en de betekenis daarvan voor de schuldenlast.

Het verschil tussen 1a de netto schuldquote en 1b de gecorrigeerde netto schuldquote wordt veroorzaakt door het effect van de door de provincie verstrekte leningen (doorlenen). De waarden zijn negatief omdat de Provincie geen schuldenlast heeft.

Ad 2) Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de Provincie in staat is om haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. De solvabiliteitsratio is een maat voor de weerbaarheid van de Provincie. Ten opzichte van begroting 2022 is het balanstotaal toegenomen wat zorgt voor een lichte daling van de solvabiliteitsratio. Met een solvabiliteitspercentage van 76% komt de Provincie uit op een gezonde vermogenspositie.

Ad 3) Grondexploitatie

In het kengetal grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als 'voorraad' bouwgronden op de balans zijn vermeld. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij verkoop of exploitatie. De omvang van de boekwaarde wordt gerelateerd aan de baten exclusief de mutaties in de reserves. De grondexploitatie bij de Provincie is zeer gering en voor 2022 zelfs negatief met -3%. Dit is het gevolg van meer inkomsten vooruitlopend op de te maken investeringskosten.

Ad 4) Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten te delen door de totale baten en wordt uitgedrukt in een percentage.

Van belang is het onderscheid tussen incidentele en structurele baten/lasten. We spreken van incidentele baten/lasten als het gaat om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal 3 jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering (Provinciefonds) en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten en kapitaallasten. Wanneer de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten bevordert dat de wendbaarheid (flexibiliteit) van de begroting.

Een positief kengetal betekent in die zin een positief saldo.

Ad 5) Opcenten motorrijtuigenbelasting

De belastingcapaciteit van provincies wordt berekend door het aantal opcenten in jaar T te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies van het laatste bekende jaar en uit te drukken in een percentage.

	R2021	B2022	R2022
Aantal opcenten t.o.v. landelijk gemiddelde	97%	95%	95%
Landelijk gemiddelde jaar t-1	100%	100%	100%

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de Provincie onder het landelijk gemiddelde zit qua heffen van de provinciale opcenten. Voor 2022 bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit € 56 mln.

5.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn van belang voor realisatie van provinciale programma's. Zo speelt een goed onderhouden infrastructuur een belangrijke rol in economie en sociaal leven. Een integrale afweging tussen aanwezigheid van kapitaalgoederen, kwaliteitsniveau, onderhoud en visie is van strategisch belang voor de Provincie en haar financiële positie. Met de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen in de begroting stellen Provinciale Staten kaders voor onderhoud van infrastructuur, voorzieningen en gebouwen. Met behulp van de jaarstukken kan controle op deze kaders plaatsvinden. Voor nadere informatie over de afschrijvingsmethodieken verwijzen wij naar de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.

5.3.1. Infrastructuur en wegbeheer

Inleiding

Wegen zijn belangrijke kapitaalgoederen en hebben effect op diverse uitvoeringsprogramma's. Ze zijn van essentieel belang voor de Limburgse economie en zorgen ook voor verbindingen tussen mensen. Daarom willen wij bereikbaarheid en doorstroming in Limburg maximaal faciliteren en onze infrastructuurvoorzieningen ook vanwege de veiligheid in optimale conditie houden.

Beleid

Het beleid voor het onderhouden van infrastructuur is opgenomen in diverse kaders. Binnen deze kaders draagt het cluster Wegbeheer zorg voor het beheer en onderhoud van de provinciale weginfrastructuur. De Provincie is eigenaar van deze infrastructuur, bestaande uit globaal 452 km weg (inclusief naastgelegen voorzieningen) en 570 km rijwielpad. Het cluster Wegbeheer is wettelijk verantwoordelijk voor het beheren en onderhouden hiervan. Dit gebeurt conform de op 14 februari 2020 door Provinciale Staten vastgestelde Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen. Net als voorgaande jaren is in 2022 het voorzieningenniveau van de provinciale wegen met kwaliteitsniveau 'BASIS' gehandhaafd. Met dit kwaliteitsniveau is een goed functionerend provinciaal (wegen)netwerk geborgd en is het risico op het ontstaan van achterstallig onderhoud beheerst. Op dit moment is er geen sprake van achterstallig onderhoud.

Daarnaast zijn er noodzakelijke reconstructies van de provinciale infrastructuur voortgekomen uit provinciale programma's. Met de vaststelling van het Mobiliteitsplan in 2018 zijn de bestaande kaders (zoals de beleidsnota Regionaal Verbindend Wegen Net (RVWN), beleidsnota Verkeers- en Vervoersmanagement, etc.) daarbij niet meer als eigenstandige uitgangspunten gebruikt. Daarnaast is eind 2018 als verdere uitwerking van het Mobiliteitsplan een afwegingskader Mobiliteitsopgave en – ambitie vastgesteld.

Met het heroverwegingsbesluit van 14 februari 2020 is de programmering van de geplande rehabilitaties (reconstructieve projecten en vervangingen van assets) bepaald en ter vaststelling in 2020 voorgelegd. Deze integrale benadering werkt door in geplande rehabilitaties (reconstructieve projecten en vervangingen van assets) en is verder uitgewerkt in een Integraal Programma Mobiliteitsopgaven Limburg (IPML) 2021-2025 (met een financiële doorkijk tot 2035).

Beheer en onderhoud van nieuwe infrastructuur

Realisatie van nieuwe infrastructuur is mede afhankelijk van procedures. De ingebruikname markeert het punt waarbij overdracht aan de wegbeheerder aan de orde is. De kosten voor het beheer en onderhoud worden op het moment van ingebruikname ten laste gebracht van de provinciale begroting. In onderstaande tabel zijn projecten opgenomen:

- twee projecten zijn in 2022 afgerond;
- afhankelijk van de complexiteit van de overige projecten vindt naar verwachting oplevering plaats in de periode 2023-2026.

Tabel 3.1. Oplevering projecten

Nr. IPML	Wegnummer	Naam	Project	Periode
B58	N270	Eindhoven-Well	N270 Koninginnebrug	2024
B21	N273	Ittervoort-Venlo	N273 Vervangen Kunstwerk Brug Tungelroysche Beek (Neerbeek)	2022
B25	N280	Weert-Roermond	N280 rehabilitatie versterken wegvak (11,9 t/m 16,27) wegvak Horn	2023
B31	N293	Roermond-Posterholt	N293 Vervangen kunstwerk Roerbrug	2023
B48	N281	Nijswiller-Hoensbroek	N281 Rehabilitatie 4-baans gedeelte gem. Heerlen (fundering en verharding, km 22- 32)	2024
B58	N278	Maastricht-Vaals	N278 Vervangen kunstwerk Fommestraat	2024
W1	N271	Venlo-Nijmegen	N271 Rehabilitatie Fietspad onderhoud Plasmolen-Mook	2024
W4	N271	Venlo-Nijmegen	N271 Aanleg rotonde Well (Wezerweg) incl. tijdelijke VRI	2024
W7	N270	Eindhoven-Well	N270 VIA Venray projecten (incl. afrit Deurnseweg)	2025
W17	N273	Ittervoort-Venlo	N273 Ittervoort-Venlo Rehabilitatie kom Baarlo	2022
W19	N266-N275	Nederweert-Helmond	N266-N275 Nederweert	2025
W20	N273	Ittervoort-Venlo	N273 kom Neer	2026
W24	N280	Weert-Roermond	N280 Deelproject West-Leudal (incl. reconstructie aansluiting N280/N279 rotonde en carpoolplaats Kelpen)	2026
W37	N297 N276	Born - Millen Brunssum - St Joost	Gebiedsontwikkeling Randweg VDL Nedcar	2024
W59	N595	Valkenburg-Wittem	N595 fietspaden Wittemer Allee	2025
W60	N598	De Hut-De Plank	N598 P 246 De Hut - De Plank - fietspad	2024

Een aantal onderdelen van de provinciale (weg)infrastructuur zijn vanwege de functie in het totale infrastructuurnetwerk overgedragen aan andere partijen. De eventuele financiële gevolgen hiervan voor het beheer en onderhoud zijn separaat aan het college voorgelegd.

Financiële consequenties

Financiële consequenties van beheerplannen en de meerjarenraming 2023-2026 zijn vertaald in de begroting. Onderstaande tabellen (3.2 en 3.3) geven inzicht in de gerealiseerde exploitatiekosten en investeringen van het beheer- en onderhoud aan het provinciale wegennet 2022. De financiële gevolgen van de investeringen komen terug in de exploitatie in de vorm van kapitaallasten (afschrijvingen).

Exploitatiebudget

Met de exploitatiebudgetten worden de jaarlijks terugkerende onderhoudsactiviteiten ten behoeve van dagelijks beheer, conserverend- en constructief onderhoud gedekt. De middelen worden ingezet om incidentele schade aan het wegennet te herstellen, zodat groot onderhoud niet vervroegd, maar op de geplande tijdstippen kan worden uitgevoerd. Ook worden de exploitatiebudgetten aangewend om het dagelijks beheer en periodiek terugkerende onderhoudsactiviteiten voor een veilig en effectief wegennet uit te voeren.

Op deze wijze wordt kapitaalsvernietiging van het provinciale wegennet voorkomen en wordt het vastgestelde kwaliteitsniveau 'Basis' van de wegen gewaarborgd. Onderstaande tabel geeft inzicht in het budget en de realisatie ervan in 2022.

Tabel 3.2 Exploitatiebudget 2022 (bedragen € x 1.000)

Omschrijving	Begroting 2022	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Exploitatielasten *	19.769	18.022	20.154	21.144	21.191

* Incl. steunpunten wegen.

Volgens bovenstaande tabel is er sprake van een onderuitputting van € 1,747 mln. Voor een deel van dit bedrag wordt verwezen naar de overboekingsvoorstellen onder product 3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties Provinciale wegen.

Investeringskredieten

Wegenprojecten: rehabilitaties en vervangingsinvesteringen worden in de regel gedekt door het door PS beschikbaar stellen van investeringskredieten. Onderstaande tabel geeft inzicht in de stand van zaken ultimo 2022.

Tabel 3.3 Rehabilitatie projecten en vervangingsinvestering wegmeubilair (bedragen € x 1.000)

Omschrijving	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Beschikbaar restantkrediet
Rehabilitatie projecten	7.058	14.099	260.343
Kunstwerken	298	1.771	9.440
Vervangingsinvesteringen (incl. OMOP verhardingen)	3.225	7.879	6.152
Totaal	10.581	23.749	275.935

De verschillen in investeringskredieten (zie tabel 3.3) worden veroorzaakt door verschuivingen in de uitvoering. De investeringskredieten in de begroting 2022 en bijhorende meerjarenraming 2023-2026 zijn gebaseerd op een vast bedrag dat jaarlijks geïndexeerd wordt en houden geen rekening met deze verschuivingen. De projecten zijn gefinancierd uit reguliere wegensectormiddelen van 2022, maar ook uit voorliggende dienstjaren. Genoemde bruto bedragen in de tabel 3.4 hebben hierop betrekking.

Tabel 3.4 Overzicht rehabilitatieprojecten 2022 (bedragen x € 1.000)

Nr. IPML	Wegnummer	Naam	Werkzaamheden	Bruto bedrag investering	Beschikbaar krediet
B5	N270	Eindhoven-Well	N270 Koninginnebrug	6	5.193
B21	N273	Ittervoort-Venlo	N273 Vervangen Kunstwerk Brug Tungelroysche Beek (Neerbeek)	1.461	599
B25	N280	Weert-Roermond	N280 rehabilitatie versterken wegvak (11.9 t/m 16,27) wegvak Horn	3.968	1.836
B31	N293	Roermond-Posterholt	N293 Vervangen kunstwerk Roerbrug	285	1.679
B63	N298	Valkenburg-Nuth-Heerlen	N298 Wateroverlast Aalbeek	0	800
B48	N281	Nijswiller-Hoensbroek	N281 Rehabilitatie 4-baans gedeelte gem. Heerlen (fundering en verharding, km 22- 32)	634	19.381
B58	N278	Maastricht-Vaals	N278 Vervangen kunstwerk Fommestraat	19	1.969
W1	N271	Venlo-Nijmegen	N271 Rehabilitatie Fietspad onderhoud Plasmolen-Mook	299	9.795
W2	N271	Venlo-Nijmegen	N271 Groot onderhoud Gennep	0	803
W4	N271	Venlo-Nijmegen	N271 Aanleg rotonde Well (Wezerweg) incl. tijdelijke VRI	101	1.673
W7	N270	Eindhoven-Well	N270 VIA Venray projecten (incl. afrit Deurneseweg)	993	17.095
W17	N273	Ittervoort-Venlo	N273 Ittervoort-Venlo Rehabilitatie kom Baarlo	916	1.600
W19	N266-N275	Nederweert-Helmond	N266-N275 Nederweert	452	16.989
W20	N273	Ittervoort-Venlo	N273 kom Neer	0	9.570
W24	N280	Weert-Roermond	N280 Deelproject West-Leudal (incl. reconstructie aansluiting N280/N279 rotonde en carpoolplaats Kelpen)	1.011	80.590
W28	N280	Weert-Roermond	N280 Deelproject Roermond (incl. Maasbrug, rehabilitatie rijbaan en ontsluiting DOC)	2.795	2.000
W32	N276	Brunssum-St. Joost	N276 Maasbracht (Ei van St. Joost)	0	100
W37	N297 N276	Born - Millen Brunssum - St Joost	Gebiedsontwikkeling Randweg VDL Nedcar	2.634	73.534
W45	Ntb	Nieuw wegvak	Randweg Abdissenbosch	0	3.155
W59	N595	Valkenburg-Wittern	N595 fietspaden Wittern Allee	98	4.140
W60	N598	De Hut-De Plank	N598 P 246 De Hut - De Plank - fietspad	198	17.282
Totaal				15.870	269.783

Reserves en voorzieningen

Gladheidsbestrijding:

De kosten van de gladheidsbestrijding zijn in 2022 € 0,022 mln. hoger dan begroot. Voor de gelijkmatige belasting van de exploitatierekeningen met de kosten van de gladheidsbestrijding is de Egalisatiereserve Gladheidsbestrijding ingesteld (PS 28 mei 2004). Deze reserve wordt aangewend als dekking voor de overschrijding van de begrote kosten voor gladheidsbestrijding. Overschotten op het budget worden aan betreffende reserve toegevoegd.

De maximale toegestane hoogte van deze reserve bedraagt € 0,45 mln. Het saldo van de reserve bedroeg per 1-1-2022 € 0,40 mln. Een deel van het tekort op het budget gladheidsbestrijding ad € 0,022 mln. wordt aangewend uit deze reserve, waarmee de hoogte van deze reserve nog € 0,38 mln. bedraagt.

5.3.2. Gebouwen

Inleiding

De Provincie Limburg heeft een aantal gebouwen in eigendom. Dit zijn het Gouvernement aan de Maas, drie steunpunten voor provinciale wegen (Hulsberg, Sittard en Nederweert), drie provinciale musea (Bonnefantenmuseum Maastricht, Limburgs Museum Venlo en het Discovery Museum Kerkrade), Kasteel Groot Buggenum te Grathem, Cargoloods Maastricht-Airport en het stationsgebouw met loods, werkplaats, watertoren en seinhuisjes van de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij Simpelveld. De voormalige burgemeesterswoning aan de Deken van Oppensingel 2 Venlo is in maart 2021 verkocht. De dotatie aan de voorziening is hierop aangepast.

Kwalitatief goed onderhoud is belangrijk voor de representativiteit, maar ook voor de functionaliteit en dus ook voor de uitvoering van de provinciale programma's. Het doel is het waarborgen van het vastgestelde onderhoudsniveau (representativiteit en functionaliteit) van alle provinciale gebouwen.

Beleid

Van alle gebouwen is een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) opgesteld. Dit plan is de basis voor het vormen van een voorziening groot onderhoud inclusief de jaarlijkse dotaties. Het MJOP 2019-2034 is met Statenstuk G-19-031 op 13 december 2019 vastgesteld.

In het plan worden de beleidskaders op hoofdlijnen aangegeven:

- een eenduidige financiering voor het onderhoud van de provinciale gebouwen (duurzaam financieel beleid);
- formuleren van een meerjarige onderhoudsplanning met als doelstelling het waarborgen van de representativiteit en functionaliteit (onderhoudsniveau);
- opname van beschreven activiteiten in de planningscyclus;
- voldoen aan de verplichting tot het formuleren van een MJOP door de accountant en het Ministerie van BZK middels het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) als toezichthouder. Met een zichtbare aansluiting tussen onderhoudsplannen en de financiële administratie en situatie.

Het plan is geactualiseerd en wordt eenmaal in de vier jaar herzien op basis van een her-inspectie van alle (bouw)elementen. Deze herziene versie wordt ter vaststelling aan Provinciale Staten voorgelegd. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. Het groot onderhoud wordt waar mogelijk gelijktijdig en projectmatig uitgevoerd.

Schade door wateroverlast

Op 14 en 15 juli 2021 heeft het Gouvernement last gehad van de extreem hoge waterstand van de Maas die tot ernstige wateroverlast en schade heeft geleid. In de parkeergarage en de kelders op niveau -2 is water naar binnen gedrongen. Het Gouvernement is hierdoor enige tijd gesloten geweest. Het herstel van de schade heeft tot in 2022 plaatsgevonden en bedroeg € 935.347.

De ontstane schade aan en langs 15 provinciale wegen ad € 340.825 is door het cluster Wegbeheer hersteld. Het betrof in grote lijnen het wegpompen van water, het opruimen van aangespoelde modder en het herstellen van onderspoelingen van fundaties van wegen.

De totale schade aan provinciaal eigendom bedroeg € 1.276.171 en is bij het Rampenfonds in het kader van de Wet Tegemoetkoming Schade aangemeld bij RVO. Uit dit fonds is € 788.125 uitgekeerd. De verzekering van het gebouw heeft € 17.000 uitgekeerd. Het restantbedrag ad € 471.046 is uit reguliere exploitatiemiddelen 2021-2022 betaald.

5.4. Financiering

De paragraaf Financiering biedt inzicht in het beheer van de financiële activa van de Provincie Limburg, exclusief de kapitaalstortingen aan verbonden partijen. De primaire taak bij het beheer is dat er te allen tijde voldoende werkkapitaal beschikbaar is om aan alle (toekomstige) financiële verplichtingen te kunnen voldoen, zodat de financiële continuïteit van de organisatie gewaarborgd blijft en dat de in de meerjarenbegroting opgenomen beleidsdoelstellingen gefinancierd kunnen worden. Een belangrijke secundaire taak bij het beheer is dat deze prudent en kostenefficiënt wordt uitgevoerd. Hieronder wordt ook verstaan dat tijdelijk overtollige middelen binnen een defensief risicoprofiel en tegen een acceptabel rendement worden uitgezet en dat bij (tijdelijke) liquiditeitstekorten tegen marktconforme prijzen externe financiering wordt aangetrokken.

De Provincie heeft ook de mogelijkheid tot het uitzetten van liquide middelen bij (of borgstellingen te verstrekken ten gunste van) verbonden partijen en derde marktpartijen die bijdragen aan het bereiken van (strategische) provinciale doelen. Deze wijze van maatschappelijke en revolverende financiële investeringen past ook binnen de noemer financiering en de spelregels hiervoor zijn vastgelegd in het beleidskader Sturing in Samenwerking 3.0 (SiS 3.0), zoals vastgesteld door Provinciale Staten op 5 februari 2021.

De paragraaf Financiering geeft een integraal beeld van de financiële activa (exclusief kapitaalverstrekkingen aan verbonden partijen), het werkkapitaal, het verloop en het rendement van de uitgezette geldmiddelen, de aangetrokken geldleningen en de beleidsuitvoering in 2022.

Deze paragraaf geeft inzicht in:

- 5.4.1 Portefeuillevolume en rente-inkomsten in één oogopslag;
- 5.4.2 Algemene ontwikkelingen in 2022;
- 5.4.3 Uitzettingen van tijdelijk overtollige middelen;
- 5.4.4 Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak;
- 5.4.5 Opgenomen geldleningen;
- 5.4.7 Verantwoording wettelijke kaders (Wet fido);
- 5.4.7 Terugblik op het beleidsplan 2022.

5.4.1 Portefeuillevolume en rente-inkomsten in één oogopslag

De Provincie Limburg heeft haar geldmiddelen onderverdeeld in twee portefeuilles. De portefeuille Tijdelijk overtollige middelen bevat het werkkapitaal en de geldmiddelen die de Provincie (tijdelijk) niet voor de uitoefening van de publieke taak benodigd heeft. Hiertoe behoren de resterende bedrijfsobligaties, de uitzettingen naar decentrale overheden en de liquide middelen in rekening-courant bij 's Rijks schatkist. Daarnaast heeft de Provincie een portefeuille Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak. Hiertoe behoren de geldleningen aan verbonden partijen (niet zijnde de kapitaalstortingen aan deelnemingen), de geldleningen aan derden ten gunste van de publieke taak, en de verstrekte borgstellingen bij geldleningen aan derden. Hoewel borgstellingen in feite geen uitgezette middelen zijn, kunnen deze bij een claim door de begunstigde wel tot uitgaande kasstroom leiden.

Per ultimo 2022 omvat het totaal van beide portefeuilles tezamen € 1.294,7 mln., waarvan € 750,9 mln. in de portefeuille Tijdelijk overtollige middelen en € 543,8 mln. in de portefeuille Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak. Dit is een toename van € 142,3 mln. ten opzichte van ultimo 2021. De Provincie heeft in 2022 geen opgenomen geldleningen ten behoeve van de balansfinanciering. Wel zijn er drie opgenomen projectfinancieringen met een totaalvolume van € 52,3 per ultimo 2022. In grafiek 5.4.1 wordt de portefeuillevordering 2022 weergegeven, evenals de absolute en procentuele verschillen met 2021.

Tabel 5.4.1 Totaal uitgezette en ingeleende middelen (nominaal x € 1 mln.)

Portefeuillevolume	JR2021	JR2022	mutatie %
Schatkistbankieren rekening-courant	298,7	168,3	-43,7%
Uitzettingen Tijdelijk overtollige middelen	307,6	582,6	89,4%
Uitzettingen Publieke taak (<i>exclusief kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen</i>)	546,1	543,8	-0,4%
Totaal uitgezette middelen	1.152,4	1.294,7	12,3%
Opgenomen balansfinancieringen	0,0	0,0	n.v.t.
Opgenomen projectfinancieringen	57,5	52,3	-9,1%
Totaal ingeleende middelen	57,5	52,3	-9,1%
Saldo uitgezette en ingeleende middelen	1.209,9	1.347,0	11,3%

In tabel 5.4.2. zijn de rente-inkomsten over de uitgezette middelen weergegeven. Wat opvalt is dat in 2022 voor het eerst sinds meerdere jaren weer creditrente wordt ontvangen over het schatkistbankieren rekening-courant saldo. Wat verder opvalt is dat de rente-inkomsten uit uitzettingen van tijdelijk overtollige middelen gelijk is gebleven, terwijl het portefeuillevolume aanzienlijk is toegenomen. Dit wordt verklaard doordat de eerste rente-inkomsten uit de nieuwe uitzettingen pas in 2023 zullen worden ontvangen. In de exploitatiebegroting worden deze inkomsten wel al ten dele (als transitorische rentebaten) aan 2022 toegerekend.

Tabel 5.4.2 Overzicht van rente-inkomsten (bedragen x € 1.000)

Rente-inkomsten	JR2021	JR2022	mutatie %
Schatkistbankieren rekening-courant	0	363	n.v.t.
Uitzettingen Tijdelijk overtollige middelen	9.000	9.000	0,0%
Vrijval van egaliseringsreserves uit verkochte obligatietitels (2017-2029)	12.295	9.226	-25,0%
Uitzettingen Publieke taak (<i>exclusief kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen</i>)	13.587	12.846	-5,5%
Totaal aan rentebaten	34.882	31.435	-9,9%

5.4.2 Algemene ontwikkelingen in 2022

Interne ontwikkelingen

De financiering van de provinciale taken en het beheer van de provinciale financiële activa zijn in lijn met de Financiële verordening Provincie Limburg, nader uitgewerkt in het Treasurystatuut en het investeringsbeleid en uitvoeringskader Sturing in Samenwerking (SiS 3.0). Het Treasurystatuut en SiS 3.0 zijn in 2022 ongewijzigd gebleven.

De afgelopen jaren vond er een verschuiving van de financiële activa plaats van de portefeuille Tijdelijk overtollige middelen naar de portefeuille Publieke taak. Nadat deze verschuiving van middelen zich in 2021 had gestabiliseerd, heeft er in 2022 een lichte autonome verschuiving naar de portefeuille Tijdelijk overtollige middelen plaatsgevonden. De portefeuille Tijdelijk overtollige middelen is daarin altijd volgend op de investeringsbesluiten die Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten nemen uit hoofde van de publieke taak.

Na circa zeven jaren van (zeer) lage en zelfs negatieve markttrentes zijn de rentes sinds het tweede kwartaal van 2022 sterk toegenomen. Dit maakt dat zich voor de portefeuille Tijdelijk overtollige middelen kansen voordoen om extra rentebaten voor de Provincie te realiseren. Treasury is sinds het voorjaar van 2022 actief om, binnen de kaders van het Treasurystatuut en passend binnen de meerjaren liquiditeitsprognoses, tijdelijk overtollige liquide middelen vrijwel risicovrij (volgens EU-richtlijnen volledig kredietrisicovrij) rentedragend uit te zetten bij decentrale overheden. In 2022 zijn negen leningen verstrekt met een totaal volume van € 104 mln. tegen een gewogen gemiddelde rente van 2,73%. Daarnaast is in september een 12-maands Schatkistdeposito van € 100 mln. geplaatst voor de overliquiditeit die niet direct bij decentrale overheden uitgezet kon worden. Verder zijn er enkele kasgeldleningen aan decentrale overheden verstrekt met looptijden van 3 tot 6 maanden en worden er nog ruim voldoende liquide middelen in rekening-courant aangehouden.

Kwalitatief goede portfoliomanagement en –beheerssoftware is een randvoorwaarde voor het professionele beheer van de portefeuille ‘Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak’. Eind 2021 is de IT-applicatie Celon 2.0 in productie genomen. De leverancier heeft de applicatie op maat gemaakt voor het portefeuille- en instrumentbeheer van de verbonden partijen van de Provincie en de financieringsportefeuille ‘Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak’. In 2022 zijn de (financieel/juridische) dossiers van alle verbonden partijen en het kredietdossier van voornoemde financieringsportefeuille volledig in Celon 2.0 opgenomen.

Externe ontwikkelingen

Het Treasurystatuut en het investeringsbeleid en uitvoeringskader Sturing in Samenwerking (SiS 3.0) voldoen aan de vigerende wettelijke kaders voor decentrale overheden, waaronder het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (regeling Ruddo) en de regeling schatkistbankieren decentrale overheden. In 2022 zijn deze wettelijke kaders ongewijzigd gebleven en de Rijksoverheid heeft tevens geen Wetswijzigingen aangekondigd die een materiële invloed op het huidige financieringsbeleid van de Provincie Limburg zouden kunnen hebben.

Na circa zeven jaren van (zeer) lage en zelfs negatieve markttrentes zijn de rentes sinds het tweede kwartaal van 2022 sterk toegenomen. De rentetarieven die decentrale overheden ontvangen op de schatkistbankieren rekening-courant en op geplaatste termijndeposito's in de internetfaciliteit schatkistbankieren zijn gelijk aan de rentes die de Staat der Nederlanden moet betalen voor gelijkwaardige rentetypische looptijden in de markt. Dit houdt concreet in dat de te ontvangen rente op de schatkistbankieren rekening-courant nagenoeg gelijk is aan de Depositorente van de Europese Centrale Bank (ECB), met een ondergrens van 0,00%. De ECB heeft in haar strijd om de inflatie in de EU te beteugelen haar Depositorente sinds aanvang 2022 stapsgewijs verhoogd van -0,50% tot 2,00% per ultimo 2022. In februari 2023 is de rente wederom met 50 basispunten opgehoogd tot 2,50% en de ECB heeft onlangs aangekondigd waarschijnlijk in maart 2023 wederom met een renteverhoging te komen, net zolang totdat de inflatie in de EU naar hun normen onder controle is gebracht.

Deze verhogingen van de ECB Depositorrente heeft een direct effect op de geldmarktrentes, ofwel op de rentes voor kortlopend waardepapier. Het overheidsbeleid van de ECB heeft een minder sterk effect op de kapitaalmarktrentes, ofwel de rentes voor langjarig waardepapier. Dit heeft ertoe geleid dat de rentes op korte en lange looptijden sinds eind 2022 binnen bandbreedtes op nagenoeg dezelfde niveaus liggen. Het is de verwachting dat zolang de (hoge) inflatie in de EU aanhoudt, de kapitaalmarktrentes rondom de huidige niveaus blijven bewegen en de ECB de geldmarktrente zal blijven verhogen in haar strijd tegen deze inflatie. Daarnaast is het aannemelijk dat zodra de inflatie afneemt, de kapitaalmarktrentes binnen marges zullen meedalen en de ECB met enige vertraging de Depositorrente zal verlagen. Hoewel moeilijk te voorspellen is hoe de inflatie in de EU en de marktrentes zich in de komende jaren zullen ontwikkelen, is het de algemene marktverwachting dat de marktrentes op de korte termijn niet zullen dalen.

5.4.3 Uitzettingen van tijdelijk overtollige middelen

In het Treasurystatuut zijn de doelstellingen van het treasurybeleid opgenomen. Tevens is beschreven onder welke voorwaarden uitzettingen van tijdelijk overtollige middelen kunnen worden gedaan. De portefeuillesamenstelling van de tijdelijk overtollige middelen is sinds meerdere jaren aan verandering onderhevig als gevolg van veranderde landelijke wetgeving en mondiale marktrentedalingen:

1. de voorheen significante obligatieportefeuille van de Provincie is afgenomen tot € 113,6 mln. Deze obligaties zijn in beheer bij OHV en dit betreft een sterfhuisconstructie, hetgeen inhoudt dat geen nieuwe obligatietitels mogen worden aangekocht. De twee resterende bedrijfsobligaties in bezit kunnen tot einddatum worden aangehouden, maar nieuwe aankopen van obligaties zijn in de vigerende Wet fido voor decentrale overheden niet meer toegestaan;
2. de deelportefeuille 'geldleningen aan decentrale overheden' betreft uitzettingen aan overige decentrale overheden buiten de Provincie Limburg met een looptijd langer dan 1 jaar. De Provincie heeft deze activiteiten in eigen beheer. In 2022 is één lening met een omvang van € 10 mln. afgelost en zijn binnen de kaders van het Treasurystatuut negen nieuwe leningen met een totaalomvang van € 104 mln. verstrekt. In 2022 is deze deelportefeuille gegroeid van € 194 mln. tot € 288 mln. per ultimo 2022;
3. leningen aan decentrale overheden met een looptijd korter dan 1 jaar kwalificeren als kasgeldleningen. Per ultimo 2022 heeft de Provincie drie uitstaande kasgeldleningen aan decentrale overheden met een totaalvolume van € 81 mln. in de looptijden 3 tot 6 maanden;
4. tot slot biedt de Wet fido via de regeling Schatkistbankieren de mogelijkheid om tijdelijk overtollige middelen te stallen in termijndeposito's bij het Ministerie van Financiën. Hiervoor zijn specifieke looptijden beschikbaar, waarbij de aangeboden rentetarieven gelijk zijn aan de rentetarieven waartegen de Staat der Nederlanden zich kan financieren op de internationale financiële markten, doch met een ondergrens van minimaal 0,00%. In 2022 is één rentedragende 12-maands termijndeposito van € 100 mln. geplaatst.

De tijdelijk overtollige middelen van de Provincie Limburg die niet in de hierboven genoemde vier deelportefeuilles zijn ondergebracht vallen automatisch toe aan de provinciale schatkistbankieren rekening-courant bij 's Rijks schatkist. Ook op het saldo in rekening-courant geldt een creditrente met een minimale ondergrens van 0,00%. De creditrente is in 2022 opgelopen van 0% in de eerste helft van het jaar tot 1,9% op jaareinde. De samenstelling en het verloop van de portefeuille 'Tijdelijk overtollige middelen' in 2022 wordt in tabel 5.4.3 weergegeven.

Tabel 5.4.3 Uitzettingen van Tijdelijk overtollige middelen (nominaal x € 1 mln.)

Portefeuille Tijdelijk overtollige middelen	JR 2021	JR2022	mutatie %
1. Obligaties (sterfhuisportefeuille)	113,6	113,6	0,0%
2. Geldleningen aan decentrale overheden	194,0	288,0	48,5%
3. Kasgeldleningen aan decentrale overheden	0,0	81,0	n.v.t.
4. Schatkistbankieren deposito's	0,0	100,0	n.v.t.
5. Schatkistbankieren rekening-courant	298,7	168,3	-43,7%
Totaal Tijdelijk overtollige middelen	606,3	750,9	23,8%

5.4.4 Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak

De portefeuille Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak bestaat uit geldleningen aan en borgstellingen ten gunste van verbonden partijen en derde marktpartijen. Kapitaalverstrekkingen aan provinciale deelnemingen vallen hier niet onder en worden nader verantwoord in de paragraaf Verbonden partijen. De criteria waaraan uitzettingen dienen te voldoen zijn vastgelegd in het investeringsbeleid en uitvoeringskader Sturing in Samenwerking 3.0 (SiS 3.0), dat op 5 februari 2021 door Provinciale Staten is vastgesteld.

Borgstellingen

Gegeven de ruime liquiditeitspositie van de Provincie prevaleert het instrument "geldlening door de Provincie" meestal boven het instrument "borgstelling van de Provincie bij een bancaire geldlening". Er zijn in 2022 dan ook geen nieuwe borgstellingen verstrekt. Er is per ultimo 2022 één verstrekte borgstelling met een omvang van € 1,9 mln. Dit is ongewijzigd ten opzichte van 2021.

Geldleningen aan verbonden partijen en derden

De nominale boekwaarde van de uitstaande geldleningen aan verbonden partijen bedraagt per ultimo 2022 nominaal € 318,6 mln. Dit is een daling van € 46,7 mln. Deze daling is voornamelijk het gevolg van de beëindiging van een significante geldlening aan één van de sectorbanken in de overheidsmarkt. De betreffende geldlening uit 2015 had een eeuwigdurende looptijd met een jaarlijkse call-optie voor de bank. De bank heeft deze call-optie in 2022 uitgeoefend. De Provincie heeft nog een gelijksoortige leningovereenkomst met dezelfde sectorbank, waarvan de bank de optie in 2022 niet heeft uitgeoefend. Daarnaast zijn er drie nieuwe (overbruggings)financieringen aan twee verbonden partijen verstrekt.

De deelportefeuille Geldleningen aan derden is in 2022 met € 45,1 mln. toegenomen tot nominaal € 224,0 mln. per ultimo 2022. Naast de ontvangen reguliere aflossingen op de uitstaande geldleningen zijn er in 2022 twee nieuwe geldleningen aan derden verstrekt. Daarnaast zijn er binnen bestaande kredietlimieten nieuwe uitboekingen gedaan aan uitvoeringsorganisatie Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) ten behoeve van de Stimuleringsleningen Duurzaam Thuis. Een overzicht van de uitzettingen uit hoofde van de publieke taak en de mutaties ten opzichte van 2021 is hieronder opgenomen in tabel 5.4.4.

Tabel 5.4.4 Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak (nominaal x € 1 mln.)

Portefeuille publieke taak	JR 2021	JR2022	mutatie %
1. Geldleningen aan verbonden partijen	365,3	318,6	-12,8%
2. Geldleningen aan derden	178,9	224,0	25,2%
3. Borgstellingen bij bancaire geldleningen	1,9	1,2	-36,8%
Totaal Portefeuille publieke taak	546,1	543,8	-0,4%

Voorzieningen en duurzame afwaarderingen

Per ultimo 2021 was een voorziening voor vijf niet presterende geldleningen opgenomen van € 10,5 mln. In 2022 zijn geen nieuwe voorzieningen getroffen. Doordat bij twee van de vijf niet presterende geldleningen geen verbetering van de financiële situatie wordt verwacht, worden deze per ultimo 2022 duurzaam afgewaardeerd. Het totaal aan voorziene geldleningen per ultimo 2022 komt daarmee op € 5,4 mln.

5.4.5. Opgenomen geldleningen

De provinciale liquiditeitspositie was gedurende 2022 ruim voldoende, waardoor er geen externe financieringsbehoefte voor de eigen beleidsuitvoering is geweest. Ook zijn er in 2022 geen nieuwe projectfinancieringen aangetrokken. De reeds bestaande opgenomen projectfinancieringen worden hieronder nader toegelicht.

Portefeuille aangetrokken geldleningen

In 2004 heeft de Provincie de geldlening van de (voormalige) stichting Symbiose overgenomen met betrekking tot het pand Mercator. Verkoop van dit pand heeft in 2005 plaatsgevonden. Op deze lening wordt jaarlijks € 180.600 afgelost tot en met de einddatum in 2027.

In het kader van de beëindiging van de activiteiten van LIOF Bedrijventerreinen per 1 juni 2016 heeft de Provincie eind 2016, met instemming van Provinciale Staten d.d. 30 september 2016, een geldlening van € 15,9 mln. van LIOF overgenomen inzake de grondexploitatie van industriepark Swentibold. In het ondertekende addendum behorende bij de Samenwerkingsovereenkomst d.d. 12 oktober 2000, in navolging van het collegebesluit d.d. 29 november 2016, is vastgelegd dat het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat de Provincie voor het gedeelte van de lening dat overeenkomt met het negatieve exploitatieresultaat bij afsluiting van het project kwijschelding verleent tot een maximum van het leenbedrag. De looptijd van de lening is tot 31 december 2023 of zoveel eerder als de gronden volledig zijn uitgegeven. Over de lening is de Provincie geen rente aan het Ministerie van EZK verschuldigd.

In januari 2019 is met de Europese Investeringsbank (EIB) een kredietfaciliteit van maximaal € 75 mln. overeengekomen, die in tranches over een periode van 36 maanden tot uiterlijk 14 januari 2022 kon worden opgenomen. Dit betreft een projectfinanciering ten behoeve van Stimuleringsleningen Duurzaam Thuis. In het eerste kwartaal 2019 is door de Provincie een eerste lening tranche ad € 10 mln. opgenomen tegen een vaste rente van 0,08% welke lineair over 5 jaar wordt afgelost. Aanvullend zijn vanaf eind 2019 tot en met eind 2021 nog vier tranches van ieder € 10 mln. opgenomen. Deze vier tranches kennen een rentetarief van 0,00% en worden lineair afgelost, waarbij de laatste aflossing valt in het derde kwartaal van 2035. Het totaal aan opgenomen krediet is nominaal € 50 mln. en het niet opgenomen deel van € 25 mln. is reeds komen te vervallen.

De restant hoofdsom per opgenomen projectfinanciering per ultimo 2022 is opgenomen in tabel 5.4.5.

Tabel 5.4.5. Portefeuille opgenomen geldleningen (bedragen x € 1.000 nominaal)

Kenmerk opgenomen geldlening	JR 2021	JR 2022	Mutatie %
Lening van BNG Bank inzake voormalige Stichting Symbiose	1.085	904	-16,7%
Lening van Ministerie van EZK inzake Industriepark Swentibold	13.324	13.324	0,0%
Lening van de Europese Investeringsbank (EIB) inzake de Duurzaam Thuis regeling	43.112	38.083	-11,7%
Totaal opgenomen geldleningen	57.521	52.311	-9,1%

5.4.6 Verantwoording wettelijke kaders (Wet fido)

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en de uitvoeringsregeling van de Wet fido zijn normen gesteld ten aanzien van de kasgeldlimiet, de renterisiconorm en het drempelbedrag schatkistbankieren. In dit hoofdstuk wordt de compliance met de vigerende wettelijke kaders in het boekjaar 2022 verantwoord. Samenvattend hebben zich geen afwijkingen van de genoemde limieten en normen voorgedaan.

Kasgeldlimiet

Met de kasgeldlimiet wordt beoogd dat decentrale overheden niet een te omvangrijk deel van de schuldpositie financieren met kortlopende leningen (< 1 jaar). De kasgeldlimiet is 7% van de totale begrotingsomvang (2022: €546,1 mln.), wat in 2022 neerkomt op € 38,2 mln. gemiddeld per maandultimo. Voor Provincie Limburg heeft de kasgeldlimiet in boekjaar 2022 weinig tot geen effect, aangezien de Provincie beschikt over voldoende eigen liquiditeiten en derhalve geen kortlopende schuldpositie heeft. Voor de volledigheid wordt de berekening van de kasgeldlimiet wel in de rapportage opgenomen. In tabel 5.4.6 is de beschikbare ruimte onder de kasgeldlimiet weergegeven. Provincie Limburg had in het vierde kwartaal 2022 een ruimte beschikbaar van € 199,1 mln.

Tabel 5.4.6 Kasgeldlimiet per kwartaal in 2022 (bedragen x € 1 mln.)

Toets kasgeldlimiet 2022	Q1 2022	Q2 2022	Q3 2022	Q4 2022
Toegestane kasgeldlimiet als % van de grondslag *	7%	7%	7%	7%
in bedrag (1)	38,2	38,2	38,2	38,2
Omvang vlottende schuld (2)	12,7	13,0	13,5	13,5
Omvang vlottende middelen (3)	284,9	348,5	304,1	174,4
Netto schuld (+) of overschot (-) (2-3 = 4)	-272,2	-335,6	-290,6	-160,9
Ruimte (+)/Overschrijding (-) (1-4)	310,5	373,8	328,9	199,1

* Begrotingsgrondslag 2022 = € 546,1 mln.

Renterisiconorm

Met de renterisiconorm wordt door de wetgever beoogd dat bij decentrale overheden niet een te omvangrijk deel van de schuldpositie in één specifiek boekjaar voor herfinanciering in aanmerking komt. De renterisiconorm is 20% van de totale begrotingsomvang, wat in 2022 neerkomt op € 109,2 mln. Voor Provincie Limburg heeft de renterisiconorm in 2021 geen gevolgen, omdat de Provincie geen schuldpositie heeft waarvoor herfinanciering benodigd is. Het beperkte volume aan opgenomen projectfinancieringen behoeft op lening einddata geen herfinanciering. Uit tabel 5.4.7 kan worden opgemaakt dat Provincie Limburg in de komende jaren geen risico's ten aanzien van de renterisiconorm voorziet.

Tabel 5.4.7 Toets renterisiconorm (bedragen x € 1 mln.)

Stap	Renterisiconorm 2022	2022	2023	2024	2025	2026
(1)	Renteherzieningen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
(2)	Aflossingen	6,6	20,0	6,6	4,6	4,6
(3)	Renterisico (1+2)	6,6	20,0	6,6	4,6	4,6
(4)	Renterisiconorm = 20% van begroting 2022 (546,06 mln.)	109,2	109,2	109,2	109,2	109,2
(5a) = (4>3)	Ruimte (+) onder renterisiconorm	105,3	89,3	102,6	104,6	104,6

Drempelbedrag schatkistbankieren

Met de regeling schatkistbankieren wordt beoogd dat vrij besteedbare tijdelijk overtollige middelen worden aangehouden binnen de faciliteit Schatkistbankieren van het Ministerie van Financiën. Echter, omdat vanuit de internetfaciliteit schatkistbankieren geen betalingsverkeer mogelijk is, is het toegestaan om een deel van de liquide middelen buiten de schatkist aan te houden om het reguliere betalingsverkeer via de huisbank praktisch uitvoerbaar te houden. Het drempelbedrag is het gemiddelde totaalsaldo per dag dat buiten de schatkist mag worden aangehouden. Het drempelbedrag voor de Provincie Limburg in 2022 bedraagt ruim € 10,1 mln. (€ 500 mln. x 2% + € 46,06 mln. x 0,2%). Dit houdt in dat gemiddeld genomen iedere dag tot € 10,1 mln. buiten de schatkist kan worden aangehouden.

Het gemiddeld bedrag dat Provincie Limburg in 2022 buiten de Schatkist heeft aangehouden is vastgesteld op nihil. De Provincie maakt gebruik van de automatische afroom- en aanzuiverfaciliteit van haar huisbank Rabobank. De afroom- en aanzuiverfaciliteit wordt elke werkdag rond 18:00 uur automatisch door Rabobank uitgevoerd. Dit houdt in dat positieve banksaldi bij de Rabobank op dageinde naar de schatkist worden afgeroomd en dat negatieve banksaldi bij de Rabobank op dageinde vanaf de schatkist worden aangezuiverd, zodat op dageinde de banksaldi van Provincie bij Rabobank nihil bedragen. Dit dient daarmee tevens als systeemcontrole dat het drempelbedrag in geen enkel kwartaal zou kunnen worden overschreden.

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het jaarlijkse saldo van de lasten en baten op basis van reële transacties, ongeacht of het exploitatie- of investeringsuitgaven en -inkomsten betreft. Deze benadering is volledig afwijkend van de methodiek (conform BBV) op basis waarvan de provinciale begroting wordt opgesteld.

Na het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van 23 mei 2018 jl. is de regeling *vaststelling gelijkwaardige inspanning decentrale overheden inzake het EMU-saldo* voor de jaren 2019 tot en met 2022 per 1 januari 2019 in werking getreden. De EMU-referentiewaarden voor decentrale overheden is +/- 0,4% van het bruto binnenlands product (BBP) per jaar voor de jaren 2019-2022.

In de septembercirculaire 2021 is de referentiewaarde voor Provincies (0,08% van BBP) voor 2022 vermeld. De vertaling hiervan levert voor de Provincie Limburg een referentiewaarde op van - € 55,78 mln.

Tabel 5.4.8: EMU-saldo

(bedragen € x 1 mln.).

	Referentiewaarde 2022	Realisatie 2022 ^[1]
EMU-saldo Provincie Limburg	-55,78	-26,71

Het werkelijke EMU-saldo over 2019 van Provincie Limburg is € 26,71 mln. negatief en daarmee binnen de marge.

Volledigheidshalve merken wij op dat aan overschrijding van de EMU-referentiewaarde geen sanctie is verbonden.

5.4.7. Terugblik op het beleidsplan 2022

Het beleidsplan 2022 bestond in hoofdlijnen uit de volgende onderwerpen.

- de planning en uitvoering van de mogelijke transitie van het provinciale bankverkeer als gevolg van de aanbesteding Huisbankierschap 2022 e.v.;
  - de Provincie heeft de nieuwe meerjarige opdracht Huisbankierschap verleend aan de Rabobank. Met deze opdrachtverstrekking onder vergelijkbare voorwaarden aan de zittende huisbankier is geen transitie van het provinciaal bankverkeer benodigd.
- continue monitoring van het provinciale werkkapitaal inclusief de resterende obligaties en verdere optimalisatie van de liquiditeitsplanning;
  - in 2022 zijn de meerjaren liquiditeitsplanning en de portefeuille Tijdelijk overtollige middelen verder geoptimaliseerd;
- verdere optimalisatie van de in gebruik zijnde portfoliomanagement software ten behoeve van het beheer van de revolverende portefeuille uitzettingen publieke taak;
  - eind 2021 is de IT-applicatie Celon 2.0 in productie genomen. De leverancier heeft de applicatie op maat gemaakt voor het portefeuille- en instrumentbeheer van de verbonden partijen van de Provincie en de financieringsportefeuille 'Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak'. In 2022 zijn de (financieel/juridische) dossiers van alle verbonden partijen en het kredietdossier van voornoemde financieringsportefeuille volledig in Celon 2.0 opgenomen;
- actief onderhouden van het netwerk met financiële instellingen en financiële intermediairs, ten behoeve van het behoud van goede toegang tot de financiële markten;
  - in 2022 zijn, vanuit het perspectief van rentestijgingen en overliquiditeit, goede relaties opgebouwd met de verschillende fixed-income brokers in de markt van de decentrale overheden. Deze brokers hebben de functie om geldvragers en geldgevers met elkaar in verbinding te brengen. De Provincie Limburg is reeds sinds 2022 een bekende kredietverstrekker in deze nichemarkt.

^[1] 1 Het EMU-saldo realisatie is berekend op basis van de lv3-matrix jaar 2020 (cat. 1 t/m 5).

5.5. Bedrijfsvoering

Deze paragraaf geeft inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens inzake de bedrijfsvoering. Bedrijfsvoering is erop gericht de realisatie van de beleidsdoelstellingen, zoals opgenomen in het programmaplan te sturen, beheersen en ondersteunen. Het bevat onder meer zaken als personeelsbeleid, inhuur, informatie(voorziening), planning en control, communicatie, Social Return on Investment en de rapportage over de voortgang van de onderzoeken naar de doelmatigheid en doeltreffendheid (art. 217a Provinciewet).

Inleiding

Hieronder lichten we met betrekking tot een aantal bedrijfsvoeringsonderdelen toe welke zaken in 2022 zijn ingezet en bereikt:

- 5.1. Personeel- en organisatieontwikkeling;
- 5.2. Sturing P-budget, inhuur en opdrachten;
- 5.3. Informatiemanagement;
- 5.4. Planning & Control;
- 5.5. Voortgang onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid (art. 217a);
- 5.6. Strategie & Communicatie;
- 5.7. Facilitaire Diensten;
- 5.8. Social Return on Investment;
- 5.9. Subsidies;
- 5.10. Privacy beleid.

5.1. Personeel- en Organiseatieontwikkeling

We werken sinds 2020 aan de uitvoering van thema's uit het meerjarig strategisch HRM beleidskader 'Samen Sterk voor Limburg'. Deze thema's, gebaseerd op de organisatievisie, bepalen samen met de in- en externe ontwikkelingen de HRM-activiteiten die in 2022 zijn uitgevoerd.

In-, door- en uitstroom

In 2022 hebben 66 mensen Provincie Limburg verlaten (6,8%), zowel als gevolg van pensioen als om andere redenen. Het aantal vacatures wordt bepaald door eventuele vervanging van uitstroom en door organisatieontwikkelingen. De afgelopen twee jaar zagen we een stijging van het aantal vacatures, verwachting is dat in 2023 sprake zal zijn van een vergelijkbaar aantal vacatures als in 2022.

In 2022 hebben 70 medewerkers (los van door organisatietrajecten noodzakelijke functiewijzigingen) een andere functie binnen de organisatie verworven. Deze doorstroom is een belangrijk instrument om vacatures ingevuld te krijgen en geeft medewerkers perspectief op loopbaanstappen. Op deze manier behouden we talent voor de organisatie, daarnaast moeten we potentieel aanboren buiten de eigen organisatie.

Het totale aantal medewerkers is in 2022 met 22 gegroeid van 957 naar 979.

Leren en Ontwikkelen van medewerkers

Ten behoeve van leren en ontwikkelen hebben medewerkers een persoonlijk ontwikkelbudget ter beschikking en wordt al enige jaren een intern opleidingsaanbod aangeboden door de Limburg Academie. In 2022 is veel gebruik gemaakt van het POB, dit had te maken met de looptijd van het POB van 5 jaar. In 2022 was de periode van 5 jaar voorbij; niet opgemaakt POB zou dan vervallen. Verder is in 2022 door 52 medewerkers gebruik gemaakt van het Loopbaan Matching Centrum en zij hebben ondersteuning gekregen bij het inzichtelijk maken van hun talenten

Om te slagen in het versterken van de organisatie en te flexibiliseren, geven we in 2023 een aantal impulsen aan het personeel- en organisatiebeleid. In het vierde kwartaal van 2022 is gestart met strategische personeelsplanning dat in 2023 concreet vorm zal krijgen en inzichtelijk maakt wat de personele behoefte is van de organisatie op korte en middellange termijn. Aan deze analyse ligt de nieuwe begrotingssystematiek met 7 programmaliijnen ten grondslag. Nadat helder is hoeveel mensen er nodig zijn met welke competenties zetten we een aantal instrumenten in en passen we desgewenst beleid aan om met medewerkers de beweging te maken naar de nieuwe vraag die vertaald wordt naar toekomstige vacatures.

Traineeprogramma Richting Zuid

In de lichte trainees 2021-2023 en 2022-2024 heeft Richting Zuid met haar traineeprogramma invulling gegeven aan de behoefte van de organisatie om naast generalisten ook specialisten aan te nemen en op te leiden. De ervaring heeft ons desalniettemin geleerd dat Richting Zuid beter aansluit op trainees die zich willen ontwikkelen als generalist dan als specialist. Vanaf 2023 richten we ons primair op generalisten en werven we jonge specialisten via andere wervingskanalen en bieden we desgewenst ontwikkelmogelijkheden op maat.

Gezien de ruime keuzemogelijkheden van jongeren voor een startersbaan heeft het traineeprogramma een vernieuwingsslag, zodat het haar aantrekkingskracht blijft behouden.

Recruitment en arbeidsmarktcommunicatie

Ondanks het feit dat de arbeidsmarkt krap is, slagen we er nog in om vrijwel alle vacatures succesvol in te vullen; wel staan vacatures gemiddeld langer open en is een aantal specialistische functies lastig in te vullen waaronder bijvoorbeeld de functie van ecooloog. Om vacatures te kunnen blijven vervullen, zetten we in 2023 in op strategische arbeidsmarktcommunicatie.

HRM in control

Onze ambities op het gebied van personeel en organisatie vragen een E-HRM systeem dat naast een gedegen personeels- en salarisadministratie monitoring en analyses mogelijk maakt. Met het in 2021 geïntroduceerde AFAS/Insite en het leerplatform van de Limburg Academie zijn deze ambities vervuld. De systemen beschikken over goede mogelijkheden om data te genereren voor beleidsevaluatie en -ontwikkeling. Dit heeft ook in 2022 geleid tot het op twee momenten uitbrengen van een uitgebreide HRM monitor, dit is de basis voor het monitoren en desgewenst aanpassen van HR beleid.

Het werken met clusterjaarplannen wordt voortgezet, vanaf 2023 weliswaar in een andere vorm; 1x 4 jaar een meer strategisch plan afgeleid van het nieuwe collegeprogramma in samenhang opgesteld met collega clustermanagers en vervolgens 3 jaren een 'light' versie met enkel noodzakelijke bijstellingen.

Arbo en Vitaliteit

Als het gaat om arbo en vitaliteit is de aandacht in 2021 en 2022 vooral uitgegaan naar de arbeidsomstandigheden en de mogelijke gevolgen van de coronacrisis voor de gezondheid en het welzijn van medewerkers. De coronacrisis heeft ons geleerd dat (deels) werken vanuit thuis prima mogelijk is; het merendeel van de medewerkers van Provincie Limburg geeft de voorkeur aan een mix van op locatie werken en op kantoor. Vanaf september 2021 wordt medewerkers dan ook meer regelruimte geboden bij de keuze van hun werklocatie. In 2023 worden afspraken hierover geëvalueerd, zowel vanuit organisatie- als medewerkersperspectief.

De ervaren werkdruk is in 2021 iets toegenomen. Een aanpak om de werkdruk te beheersen, is in 2022 ontwikkeld en wordt in 2023 uitgevoerd.

Alhoewel niet expliciet verwoord zijn zowel de afspraken met de arbodienst als het verzuimprotocol als het vitaliteitsbeleid in lijn met de organisatievisie en gebaseerd op het bevorderen van de inzetbaarheid volgens het gedragsmodel van Falke&Verbaan. De concretisering van de onderliggende visie o.a. in training en bewustwording van medewerkers en managers behoeft een verdere uitwerking in 2023.

Het ziekteverzuim bedroeg in 2022 4,4%. Ondanks het feit dat de cijfers goed zijn, maken we in het eerste kwartaal van 2023 een analyse over hoe het verzuimpercentage is opgebouwd en wat de achterliggende oorzaken van verzuim zijn, zodat we verzuim nog meer bij de bron kunnen aanpakken en eventueel voorkomen.

Diversiteit

In 2021 is het uitvoeringsplan diversiteit en inclusie vastgesteld. Met uitvoering van dit plan beogen we een meer diverse en vooral inclusieve organisatie waar ieders talenten en vermogens zo veel mogelijk worden erkend en benut. We doen dit vanuit de overtuiging dat verschillen verrijkend zijn voor ons werk. Het plan omvat verschillende actielijnen; verhogen van diversiteit in instroom, creëren van een betere balans in de man/vrouw verdeling in hogere en lagere functieschalen en verankering diversiteit en inclusie in de cultuur door in te zetten op bewustwording en oordeelsvrij denken. De actielijnen worden in 2023 verder opgepakt.

Leiderschap

In 2022 is aandacht besteed aan 'het goede gesprek' tussen medewerker en leidinggevende. Uit de registratie van de gesprekken blijkt dat voor meer dan 80% van de medewerkers een gesprek is geregistreerd. Tevens is het leertraject persoonlijk leiderschap voor de publieke professional opnieuw aangeboden. In 2023 zal aandacht besteed worden aan het verder ontwikkelen van competenties van leidinggevendens middels een management development programma.

5.2. Sturing P-budget, inhuur en opdrachten

Met de vaststelling van de informerende notitie inzake externe inhuur en opdrachtverstrekking (GS 30-10-2018) is besloten om de rapportage voor externe inhuur uit te breiden conform onderstaande tabel, zodat er integraal gerapporteerd wordt over de P-begroting, de inhuur en de opdrachten.

€ x 1.000

Naam	Totaal 2022
P-begroting totale loonsom	87.764
ingeleend personeel (externe inhuur)	4.900
Overige goederen en diensten (opdrachten)	59.500

P-begroting totale loonsom

Om de doelstellingen van het collegeprogramma te kunnen realiseren worden, binnen de door Provinciale Staten gegeven financiële ruimte, middelen beschikbaar gesteld voor de inzet van personeel.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de totale loonsom van de Provincie.

De totaal gerealiseerde loonsom ad € 87,76 mln. bestaat uit € 85,16 mln. salarissen en sociale lasten en voor € 2,6 mln. uit kosten inhuur (excl. trainees en medewerkers participatiewet).

€ x 1.000

	primitieve begroting 2022	Begrotings wijzigingen	Begroting ná wijziging 2022	Realisatie 2022	Vershil begroting/ realisatie
Personeelskosten					
Personeelskosten begrotingsprogramma's	80.135	3.100	83.235	82.042	1.193
GS	1.102		1.102	1.035	67
Griffie	1.123	57	1.180	1.191	-11
PS	933	67	1.000	1.000	0
Totaal actief	83.293	3.224	86.517	85.268	1.249
Voormalig personeel/niet-actieven	445		445	265	180
Voormalig bestuur	375		375	633	-258
Totaal actief	820	0	820	898	-78
Totaal	84.113	3.224	87.337	86.166	1.171
Doorberekende personeelskosten aan infra projecten	2.007		2.007	1.598	409
Totaal loonsom	86.120	3.224	89.344	87.764	1.580

De personele kosten (exclusief de doorberekening aan infra projecten) laten een voordelig verschil zien van € 1,17 mln. Dit resultaat bestaat uit:

- € 1,19 mln. lagere personeelskosten begrotingsprogramma's door niet ingevulde vacature ruimte;
- € 0,07 mln. lagere kosten GS;
- € 0,01 mln. hogere kosten Griffie door inhuur. Deze hogere kosten worden opgevangen binnen het positieve resultaat van product 4.4.1. Provinciale Staten en Griffie;
- € 0,18 mln. lagere kosten voormalig personeel;
- € 0,26 mln. hogere kosten voormalig bestuur. Deze hogere kosten worden opgevangen binnen het positieve resultaat van product 4.1.13 overige bestuurlijke zaken.

Om uitvoering te kunnen geven aan de toenemende taken op o.a. het gebied van aanpak stikstof, huisvesting statushouders en de energietransitie wordt € 1,19 mln. overgeheveld naar 2023.

Ingeleend personeel (externe inhuur)

Huidige kader voor inhuur

Zoals aangegeven in de informerende notitie inhuur en opdrachten (GS 30-11-2018) is de definitie van inhuur: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van de Provincie als opdrachtgever door een private organisatie met winstoogmerk middels tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid waarop door of namens de opdrachtgever gestuurd wordt. (ter vergelijking:

Uitbesteden is het kopen van een resultaat of product).

Onder externe inhuur worden alleen die personen gecategoriseerd die onder aansturing van een medewerker van de Provincie Limburg werken. Opdrachten waarbij een vastomlijnd product wordt opgeleverd, vallen niet onder de huidige rijks en provinciale definitie.

Bij de categorieën van inhuur die wij hanteren is aansluiting gezocht bij de Rijksdefinities en IPO richtlijnen³. Deze zijn:

- Inhuur, vervanging (bij ziekte, afwezigheid e.d.);
- Inhuur, kwantitatief (extra boven eigen formatie);
- Inhuur, kwalitatief eenmalig (extra kennis, niet huis gewenst);
- Inhuur, kwalitatief lerend (extra kennis, huis gewenst).

Binnen deze categorieën is de WNT (Wet Normering Topinkomens) van toepassing.

Norm

Met motie 770 (Schaminée en Vaessen) hebben uw Staten ons College opgeroepen de kosten van tijdelijke inhuur omlaag te brengen tot maximaal 10% van het personeelsbudget binnen de provinciale organisatie. In de mededeling portefeuillehouder d.d. 11 oktober 2016 hebben wij aangegeven dat wij ons committeren aan het streven om de externe inhuur naar beneden bij te stellen. Wij hebben aangegeven daarbij 10% van het actuele personeelsbudget als streefnorm te hanteren, rekening houdend met het feit dat inhuur van externen veelal fors duurder is, te vertalen in een factor 1,6. Voor zover wij deze norm overschrijden, zullen wij dat voor uw Staten tijdig toelichten en inzichtelijk maken conform de motie. In de HRM-brief d.d. 16 oktober 2018 is dit toegelicht.

Ontwikkelingen van de inhuur in de periode 2018-2022

€ x 1.000

	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal gerealiseerde inhuur (exclusief trainees)	13.000	10.900	4.600	4.300	4.900
Norm*	12.400	12.800	12.400	13.400	13.700

* Norm gebaseerd op goedgekeurde personeelsbudget inclusief het budget voor investeringsprojecten

Externe inhuur per categorie

€ x 1.000

	2018	2019	2020	2021	2022
Realisatie totaal	13.000	10.900	4.600	4.300	4.900
Inhuur, vervanging (bij ziekte, afwezigheid, e.d.)	2.500	2.200	900	1.400	1.800
Inhuur, kwantitatief (extra boven eigen formatie)	8.100	6.600	3.000	2.100	2.400
Inhuur, kwalitatief eenmalig (extra kennis, niet huis gewenst)	1.700	1.400	500	700	500
Inhuur, kwalitatief lerend (extra kennis, huis gewenst)	700	700	200	100	200

De lasten van externe inhuur 2022 ad € 4,9 mln. zijn € 0,6 mln. hoger dan voorgaand jaar (€ 4,3 mln.). In het collegeprogramma Vernieuwend Verbinden en de Organisatievisie 2020 is de ambitie opgenomen om een aanzienlijke efficiëncyslag te maken op het gebied van inhuur en opdrachtverlening. De impact van deze efficiëncyslag heeft zijn effect laten zien in 2020 en 2021. Echter in 2022 konden, door krapte op de arbeidsmarkt, een aantal vacatures niet dan wel pas na langere termijn worden ingevuld waardoor meer inhuur noodzakelijk was.

In verband met de krapte op de arbeidsmarkt en gezien het aantal pensioneringen in de komende jaren (tot 2030) is de formatie van het recruitment eind 2022 uitgebreid. Verwachting is dat vacatures hierdoor sneller kunnen worden ingevuld.

³ Externe Inhuur is het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de Rijksoverheid in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, middels het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, waarop door de opdrachtgever mede wordt gestuurd.

Overige goederen en diensten (opdrachten)

Huidig kader voor opdrachten

Zoals blijkt uit de definitie van inhuur is er naast inhuur sprake van kosten bij opdrachtverstrekkingen.

Onderstaand de opdrachten 2022

€ x 1.000				
Naam	Totaal exploitatie	Totaal balansmutaties	Totaal 2022	Totaal 2021
Overige goederen en diensten (opdrachten)	50.900	8.600	59.500	59.400

Het totaal aan opdrachten is in 2022 vergelijkbaar aan 2021 en laat vooralsnog geen stijgende trend zien.

5.3. Informatiemanagement

Strategisch Informatiebeleid en Projectenportfolio

Als uitwerking van de strategische kaders en doelstellingen uit het in 2021 vastgestelde strategisch informatiebeleidsplan van de Provincie Limburg (SIBL 2021-2024) is in 2022 een begin gemaakt met een nieuwe governancestructuur. Binnen deze structuur wordt gewerkt met een projectportfolio waar, na goedkeuring door de directie, projecten en initiatieven aan kunnen worden toegevoegd. Het portfolio omvatte in 2022 in totaliteit 25 projecten en initiatieven.

Op het gebied van wettelijke verplichtingen is projectmatig gewerkt aan o.a. de Woo, Digitale Toegankelijkheid, de Single Digital Gateway, de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer en de Omgevingswet.

Op het gebied van informatiebeveiliging is in 2022 gewerkt aan de implementatie van de ISO27001-norm en is, na een eerder uitgevoerd onderzoek in 2018, door de Zuidelijk Rekenkamer een herhalingsonderzoek uitgevoerd naar de informatiebeveiliging binnen de Provincie Limburg. De Rekenkamer heeft daarbij o.a. geconstateerd dat de Provincie Limburg op het gebied van informatiebeveiliging goede stappen voorwaarts heeft gezet en heeft aandacht gevraagd voor het afronden van de implementatie van de ISO27001-norm. Als onderdeel van de implementatie van de ISO27001 is door de directie een nieuw informatiebeveiligingsbeleid vastgesteld. Ook is in 2022 een nieuw awarenessprogramma geselecteerd, gericht op het vergroten van het bewustzijn bij de medewerkers. Dit nieuwe meerjarige programma zal vanaf 2023 uitgevoerd worden.

Op het gebied van het speerpunt Dataficatie is in 2022 een meerjarig programma gestart, gericht op het databedreven maken van de provinciale organisatie. Dit programma, dat zich nadrukkelijk niet primair richt op het ontwikkelen van concrete informatieproducten, richt zich op het ontwikkelen en professionaliseren van de organisatie op het gebied van het inwinnen, beheren, analyseren en gebruiken van data met als doel om de kwaliteit van onze besluitvorming middels het gebruik van data te verbeteren. Daarmee is dit ook een veranderprogramma, dat o.a. de datageletterdheid van de provinciale medewerkers wil verbeteren. Deze doelstellingen stellen ook nieuwe eisen aan de interne ondersteuning op het gebied van data.

Tenslotte wordt genoemd dat in het laatste kwartaal van 2022, als onderdeel van de uitwerking van het onderdeel informatievoorziening van het Werkplan bestuurscultuur 2023-2027, besloten is om de veelheid aan lopende en geplande inspanningen rondom het verbeteren van de provinciale informatiehuishouding onder centrale regie te brengen. Hiermee wordt niet alleen beoogd dat meer samenhang en integraliteit aangebracht wordt tussen de verschillende projecten, maar ook dat er meer oog is voor de zachte kant van de veranderingen die deze projecten vaak met zich meebrengen.

5.4. Planning & Control

Evaluatie Planning- en Controlcyclus

Jaarlijks wordt de P&C-cyclus geëvalueerd en leidt dit tot adviezen aan Provinciale Staten. In 2022 heeft deze evaluatie plaatsgevonden en is een nieuwe opzet van de P&C cyclus besproken voor 2023 en verder. De nieuwe opzet is geformaliseerd in de Financiële verordening 2023.

Op hoofdlijnen betekent de wijziging:

- integratie van 1^e Afwijkingenrapportage en Voorjaarsnota;
- een najaarsnota op voortgang in plaats van de 2^e afwijkingenrapportage;
- geen eindejaarsbijstelling meer.

Vanaf de Programmabegroting 2023 is de P&C cyclus digitaal. Zie <https://limburg.begrotingsapp.nl>

5.5. Voortgang onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid (art. 217a)

Op grond van art. 217a Provinciewet doet het college van Gedeputeerde Staten periodiek onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde bestuur.

In 2022 heeft onderzoek plaatsgevonden naar de verhouding tussen de Provincie en meerjarige exploitatiesubsidierelaties. Centraal in het onderzoek stond de vraag naar passende grip op deze subsidierelaties.

De conclusie van het onderzoek luidde dat in kaders en toepassing sprake is van passende grip op meerjarige subsidierelaties. Het onderzoek heeft geresulteerd in twee aanbevelingen en een aandachtspunt. Het College onderschrijft de conclusie, de gedane aanbevelingen en het opgevoerde aandachtspunt.

Het onderzoeksrapport en de bestuurlijke reactie zijn in december 2022 ter kennis gebracht van Provinciale Staten.

5.6. Strategie en Communicatie

De voormalige clusters Strategie en Communicatie zijn per 1 april 2021 samengevoegd tot één cluster. In 2022 is een eerste evaluatie van de samenvoeging uitgevoerd. Ondanks de lastige setting, waarin het nieuwe cluster van start is gegaan (bestuurscrisis en beperkingen qua fysieke ontmoetingen tot begin 2022) zijn er goede resultaten geboekt. De lobbyactiviteiten middels fysieke events zijn in 2022 weer op gang gekomen (Prinsjesdag, Public Affairs kopgroep, Limburgborrels in Den Haag en Brussel), het cluster produceert veel sterker en frequenter eigen interne en met name externe (nieuws)content, projecten krijgen advies over hun communicatie en er is focus aangebracht in de boodschappen, die namens de Provincie naar buiten gaan.

De in april 2021 ingevoerde werkwijze rondom beeldbepalende thema's bleek uitstekend te werken als er rond een project urgentie is, bijvoorbeeld omdat wordt toegewerkt naar een beslismoment in Provinciale Staten. Denk in dit kader aan de besluitvorming rond vliegveld Maastricht Aachen Airport en Brightlands, de ontwikkelingen rond VDL Nedcar en bijvoorbeeld het waterdossier. In dat soort 'pressure cookers' weten de diverse disciplines binnen het cluster elkaar prima te vinden en is ook de aansluiting met andere delen van de organisatie geen probleem. Ingewikkelder wordt het als de urgentie op korte termijn minder groot is en het eigenaarschap van een project/thema minder duidelijk is. De voornaamste conclusie is dan ook dat het werken in multidisciplinaire, horizontale lijnen aan prioritaire projecten alleen waarde toevoegt als het ingebed is in een bredere organisatorische context. Daarmee wordt de strategische inzet, uitvoering en planning van provinciale content, kernboodschappen, Public Affairs en te beklimmen podia (van interviews tot debat, van congressen

tot netwerkevents) vanuit de inhoud (provinciale doelstellingen) gedreven. Als logisch onderdeel van het grotere geheel. Hier werkt het cluster aan verder, ook in de voorbereiding richting een nieuwe bestuursperiode.

5.7. Facilitaire Diensten

Het cluster Facilitaire Dienstverlening organiseert en regisseert de interne facilitaire dienstverlening en de huisvesting. Het cluster heeft zich ontwikkeld tot een dynamische en strategische partner in facilitaire dienstverlening door op een klantgerichte, resultaatgerichte en flexibele manier te werken.

Taken worden uitgevoerd op onderstaande gebieden:

- Gebouwen;
- Front Office: (Servicedesk, Repro en Logistiek);
- Bedrijfsbureau: (contractmanagement, contractbeheer en communicatie);
- Evenementenbureau;
- Hospitality.

Met ingang van 7 maart 2022 zijn de maatregelen en beperkingen naar aanleiding van het uitbreken van COVID-19 in het Gouvernement opgeheven. De werkplekken en ondersteunende faciliteiten zijn per die datum weer operationeel. Ook het organiseren van evenementen is in het eerste kwartaal weer opgestart.

Zestig procent van de facilitaire dienstverlening wordt uitbesteed, dertig procent gebeurt in eigen beheer en tien procent is regisseren en procesborging. De organisatiestructuur van het cluster is 'smal' ingevuld, omdat op basis van regievoering wordt gewerkt. Bij de contracten vormen drie belangrijke MVI-thema's een rol: namelijk: het regionale bedrijfsleven (economie), SROI (mens) en duurzaamheid (planeet).

De schade aan het Gouvernement veroorzaakt door de wateroverlast door de extreme hoge waterstand in de Maas op 14 en 15 juli 2021 is na genoeg opgelost. Maatregelen zijn getroffen om verdere overlast in de toekomst te vermijden. De verzekering heeft maar een klein deel van de schade uitgekeerd, uit de regeling Wet Tegemoetkoming Schades van RVO is een groot deel (ca 63%) van het schadebedrag uitgekeerd.

Op verzoek van de Veiligheidsregio is de begane grond van 't Lab van 1 augustus tot en met 31 december beschikbaar gesteld als crisisnoodopvang voor vluchtelingen. Alleen de ruimte, die is ingericht met 39 bedden, is beschikbaar gesteld. Voor de inrichting en dagelijks beheer is de Veiligheidsregio verantwoordelijk. De kosten die gemaakt zijn voor het beschikbaar stellen van de ruimte (en de vervolg kosten) worden gedeclareerd bij de Veiligheidsregio.

In de vastgestelde klimaatakkoorden zijn de ambities en de te nemen maatregelen aangegeven met betrekking tot de verdere verduurzaming van de provinciale gebouwen.

Een businesscase is opgesteld voor de toepassing van PV-installaties op drie provinciale gebouwen. De Europese aanbesteding hiervoor is opgestart.

De samenvoeging van de teams (Self)Servicedesk, Repro en Logistiek heeft zich verder ontwikkeld naar een provinciale Front Office. Het huidige dienstverleningsconcept en de samenwerkingsverbanden zijn in 2022 uitgebreid.

De op de netwerkkalender 2022 opgenomen strategische netwerkevenementen zijn gecoördineerd en uitgevoerd door het Evenementenbureau in samenwerking met de betreffende beleidsclusters.

5.8. Social Return on Investment

De Provincie voert een actief beleid op het gebied van Social Return On Investment (SROI). Door het opnemen van sociale voorwaarden, eisen en wensen in inkoop-, aanbestedingstrajecten aan leveranciers, bevordert de Provincie Limburg de arbeidsparticipatie. In het vigerende Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2019 is aan toepassing van SROI bij provinciale aanbestedingen aandacht besteed. De ambitie ten aanzien van SROI wordt als volgt ingevuld:

- opdrachten worden waar mogelijk zodanig geformuleerd dat deze een component “werk” bevatten ten behoeve van de arbeidsmarkt waarop SOCIAL RETURN het oog heeft (Social Return 2.0);
- bij alle opdrachten wordt overwogen of een lager of hoger percentage dan 5% als eis reëel is.
- als een eis niet reëel is, dan wordt overwogen om een wens te formuleren;
- goede invulling van eisen en wensen wordt gewaardeerd in een grotere kans op het verkrijgen van de opdracht

Een andere invulling aan het maatschappelijk thema ‘mens’ wordt gegeven middels het voorbehouden van bepaalde opdrachten aan sociale werkplaatsen en aan ondernemers die de maatschappelijke en professionele integratie van gehandicapten of kansarmen tot hoofddoel hebben. Dit zijn de PSO 30+ Abw gecertificeerde (of gelijkwaardige) ondernemingen.

In 2022 werd bij 5 aanbestedingen social return toegepast. Gemiddeld bedroeg het vastgestelde percentage minimaal 2% van de opdrachtsom. Bij bepaalde opdrachten is er een wettelijke mogelijkheid om een hoog percentage social return uit te vragen. Artikel 2.82 van de Aanbestedingswet 2012 biedt aanbestedende diensten namelijk de mogelijkheid om de deelname aan aanbestedingsprocedures voor te behouden aan specifiek drie soorten inschrijvers:

- Sociale Werkplaatsen (SW-bedrijven);
- ondernemers die de maatschappelijke en professionele integratie van gehandicapten of kansarmen tot hoofddoel hebben (dat doel kan bijvoorbeeld uit de statuten blijken, maar ook uit de aard van hun activiteiten);
- programma's voor beschermd arbeid.

Bij alle drie geldt als voorwaarde dat minstens 30% van de werknemers gehandicapte of kansarme werknemers moeten zijn. Dit is bij SW-bedrijven het geval, en ook bij sommige sociaal ondernemers. In 2022 is de aanbesteding postverwerking als voorbehouden opdracht aanbesteed.

5.9. Subsidies

Door het ontwikkelen en monitoren van subsidiebeleid; het geven van advies over het al dan niet inzetten van het subsidie-instrument om organisatiedoelstellingen te behalen; door het uitvoeren en continu verbeteren van het proces en de ondersteunende systemen; en door het leveren van juridische/rechtmatige en financieel goed onderbouwde subsidiebeschikkingen, wordt door het cluster Subsidies een stevige bijdrage geleverd aan het behalen van (strategische) organisatiedoelstellingen. Subsidieaanvragen worden daarbij zo spoedig mogelijk en binnen de wettelijke termijnen afgehandeld.

Samenwerking Beleidsclusters

Het cluster Subsidies heeft zich in 2022 actief ingezet voor het verstevigen van de samenwerking met de verschillende beleidsclusters, dit onder andere door een betere informatiedeling. Daartoe vinden vanaf het najaar van 2022 samenwerkingssessies plaats met het beleidscluster Cultuur, waarbij op de samenwerking tussen de betrokken collega's van beide clusters is gereflecteerd. De opzet heeft als doel een nog efficiëntere en constructievere samenwerking te creëren. In de eerste helft van 2023 zullen verdere acties worden uitgewerkt en doorgevoerd.

Deze succesvol gebleken sessie zal uitgerold/ uitgebreid worden naar de overige beleidsclusters die substantieel betrokken zijn bij de inzet van het subsidie- instrument.

IPO

Kennisdeling/afstemming met andere Provincies heeft binnen reguliere overleggen van de IPO werkgroep Subsidies plaatsgevonden. Met name op het vlak van subsidie-gerelateerde ICT en het subsidieprocessysteem (SuSy). Ook zijn meer juridische onderwerpen in dit verband aan de orde geweest, o.a. de inzet van externe adviescommissies bij tenderprocedures.

IKL-rapport en Artikel 217a onderzoek

De aanbevelingen uit het IKL-rapport van de concerncontroller zijn geïmplementeerd binnen het subsidieproces. Zo zijn in samenspraak met het cluster Algehele Juridische Zaken de aanbestedingsregels aangescherpt en is een 'Know your customer'-procedure ingebed in het subsidieproces. Daarnaast is de aanbeveling om in ons beleid (regelingen, verordeningen) aan te sluiten bij gangbare governance codes voor structurele subsidierelaties verankerd in de geactualiseerde Algemene Subsidieverordening 2023.

Bovendien is de verplichting om de in de betreffende sector geldende governancecode of bij gebreke daarvan de door Gedeputeerde Staten vastgestelde 'Regels voor goed bestuur bij structurele subsidierelaties Provincie Limburg' in acht te nemen opgenomen in deze verordening voor structurele subsidierelaties die een subsidie van €125.000 of meer ontvangen.

Deze Regels voor goed bestuur vormen feitelijk de ondergrens van governance-regels waaraan de structurele subsidierelaties van de Provincie Limburg met een jaarlijkse subsidie vanaf €125.000 moeten voldoen. In de Regels voor goed bestuur is - in het kader van een doelmatige subsidieverlening - ook expliciet aandacht voor een passende bezoldiging bij de subsidieontvangers.

Bij subsidierelaties die in juridische zin niet verplicht zijn tot publicatie van jaarverslagen is, in de bouwstenen van de beschikkingen ten behoeve van onze structurele subsidierelaties, de verplichting opgenomen om financiële en inhoudelijke jaarstukken (begroting en jaarplan, jaarrekening/financieel verslag en inhoudelijk jaarverslag) in elk geval actief te publiceren.

Ook de aanbeveling om het vaker steekproefsgewijs/risicogericht uitvoeren van controles ter plaatse bij projecten die zich daarvoor lenen, is in 2022 ingebed binnen het subsidieproces, met dien verstande dat er vanuit het cluster Subsidies bij alle inhoudelijke beleidsclusters een inventarisatie- en informatiesessie is gegeven en een aanvullende processtap is ingebouwd binnen het subsidieproces. Dit met als doel om in voorkomende gevallen een project(controle)bezoek vast te leggen in het subsidiedossier.

Zo heeft het aspect 'controle ter plaatse' een vaste plek gekregen bij de totstandkoming van een subsidieregeling (klankbordgroep subsidies). Daarnaast is het interne beleidsadviesformat uitgebreid met een verplichte duiding in hoeverre een controle ter plaatse op dossierniveau opportuun is, is er een uniform verslagformat ontwikkeld en geïntroduceerd (sturing op conformiteit) en binnen het subsidieproces als zodanig zijn binnen SuSy aanvullende toetsvragen geïmplementeerd.

Hierbij is op de achtergrond het uitgangspunt van vermindering van administratieve en uitvoeringslasten meegewogen alsmede het aan het Uniform Subsidiekader ten grondslag liggende principe van 'verantwoord vertrouwen'.

De uitkomsten en eventuele verbeterpunten voortvloeiend uit het artikel 217a-onderzoek 'Waar voor ons geld!' zijn in 2022 bij de dagelijkse bedrijfsvoering betrokken. Zo is een permanente, laagdrempelige feedbackmeting opgezet en opgestart en zijn er 'Beleidsregels Reserves en Voorzieningen' ingevoerd. In deze beleidsregels die gelden voor structurele subsidierelaties vanaf € 25.000 is vastgelegd tot welke omvang een algemene reserve mag worden opgebouwd met provinciale middelen en/of onder welke voorwaarden een bestemmingsreserve en/of voorziening gevormd mag worden ten laste van provinciale middelen.

Pilot accountantscontrole

De eindevaluatie van de pilot heeft in 2022 plaatsgevonden met als resultaat dat voor alle exploitatiesubsidies de verplichte en derhalve noodzakelijke controleverklaring van een onafhankelijke accountant van toepassing blijft bij verstrekte subsidies vanaf € 125.000.

Lastneming subsidies

Met ingang van 1 januari 2021 is de gewijzigde regelgeving over de 'lastneming subsidies' in werking getreden. 'Lastneming subsidies' houdt in dat de lasten van meerjarige projectsubsidies vanaf het grensbedrag van € 1.265.000 over meerdere jaren zullen worden verdeeld in de provinciale begroting op basis van de door de subsidieontvanger jaarlijks uitgevoerde activiteiten (in concreto op basis van jaarlijks te ontvangen geactualiseerde liquiditeitsprognoses van de subsidieontvanger). Gedurende de looptijd van een project dient deze verdeling over de jaren ieder jaar te worden getoetst en zo nodig bijgesteld in de provinciale financiële administratie/begroting. Het betrof 13 dossiers in 2021 en 14 dossiers in 2022.

5.10. Privacybeleid

De Provincie Limburg voert een privacybeleid waarin wordt uitgesproken dat een adequaat niveau van Privacy- en Informatiebeveiliging wordt nagestreefd waarbij, voor het reduceren van risico's, voortdurend afwegingen worden gemaakt om de juiste balans te vinden tussen relevante wetgeving, de taakstelling van de organisatie, een praktische manier van werken en de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen.

Het privacybeleid kenmerkt zich door een cyclisch proces dat voldoet aan een gestandaardiseerd patroon met daarin de elementen: voorbereiden, ontwikkelen, goedkeuren, communiceren, uitvoeren, implementeren en evalueren. Dit houdt in dat er sprake is van een terugkoppelmechanisme waarbij - door inzicht in de uitvoering het beleid kan worden bijgestuurd en gecorrigeerd.

De Functionaris voor de Gegevensbescherming (FG) fungeert als interne privacy toezichthouder en rapporteert – elke half jaar - rechtstreeks aan de algemeen directeur over zijn werkzaamheden.

In 2022 zijn o.a. de volgende zaken gerealiseerd:

- hernieuwde aandacht voor privacy awareness (o.a. via tool AreYouSecure);
- vaststelling van een nieuw Privacyreglement;
- actualisatie register van verwerkingen en invoering hiervan binnen Cybermanager;
- inrichting Cybermanager t.b.v. ondersteuning cyclisch proces privacybeleid;
- externe audit op de Boa-registratie.

5.11. Fraude en onregelmatigheden

Als provincie hebben we een stringent beleid ten aanzien van fraude en onregelmatigheden. We zijn ons bewust van de mogelijke risico's die gepaard gaan met het beheer van publieke middelen en streven ernaar om deze risico's te minimaliseren door middel van een adequaat systeem van interne controle en naleving van regelgeving.

Op 10 mei 2022 heeft het college de (fraude-)risicoanalyse 2022 vastgesteld en, onder oplegging van geheimhouding, ter inzage gelegd voor de leden van Provinciale Staten. In de frauderisico-analyse staat bij ieder risico een of meer mitigerende maatregelen. Enkele voorbeelden zijn de diverse gedrags- en meldregels, zoals bijvoorbeeld het vaststellen, vastleggen en aanvaarden van normen en waarden (gedragsregels), toepassen van specifieke controlemaatregelen (interne controle plan) en inkoop- en aanbestedingsbeleid / proces.

De riskmanager is aangewezen als de 'eigenaar' voor het jaarlijks actualiseren van de frauderisicoanalyse. Deze analyse vormt mede de basis voor het intern controleplan en de daaruit voortvloeiende controlewerkzaamheden gericht op het beoordelen van de opzet, bestaan en werking van de AO/IC.

Om de integriteit van onze activiteiten te waarborgen, hebben we een klokkenluidersregeling en gedragscode inzake integriteit geïmplementeerd. Daarnaast heeft de provincie diverse meldregelingen en een vertrouwenspersoon waar misstanden kunnen worden gemeld. Daarnaast kent de provincie een regeling voor het ontvangen van geschenken en het uitvoeren van nevenactiviteiten. Voorts wordt periodiek een medewerkers tevredenheidsonderzoek uitgevoerd waarbij de resultaten worden gebruikt bij verbeteracties.

Onze (financiële) processen kenmerken zich door functiescheiding. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwikkelen en toegang heeft tot activa.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico dat management of directie maatregelen doorbreekt en het risico van samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aanspreken, de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet integer handelen (anoniem) te melden, periodieke interne en externe audits op de naleving van beheersmaatregelen moeten er toe bijdragen dat override of controls wordt gesignaleerd.

In juli 2022 heeft een onderzoek cyberweerbaarheid plaatsgevonden (afgenomen door KPN). Dit onderzoek was tweeledig, het eerste deel heeft betrekking op de maatregelen die zijn genomen (preventief). Het tweede deel heeft betrekking op hoe omgegaan wordt in geval van een cyberaanval (beheersmatig). De resultaten van dit onderzoek zijn meegenomen in de beoordeling van het netto risico. Verbeter initiatieven voortkomend uit dit onderzoek liggen in lijn met hetgeen is vastgesteld in de ISO27001/BIO audit.

In februari 2023 is door onafhankelijk bureau DigiTrust geconstateerd dat de Provincie voor 93% certificering (ISO27001) klaar is. Het directieteam is voornemens deze certificering door te voeren. Per 1 januari is ook de openstaande vacature voor Information Governance Specialist ingevuld die op bovenstaande toeziet.

Naar onze mening dragen de bestaande beheersmaatregelen in voldoende mate bij om de benoemde risico's te mitigeren. Wij blijven de ontwikkelingen rondom deze onderwerpen nauwgezet volgen en daar waar mogelijk nemen we maatregelen om de processen te optimaliseren.

5.6. Verbonden partijen

Deze paragraaf geeft inzicht in diverse aspecten van de verbonden partijen. Bij de uitwerking van deze paragraaf is enerzijds rekening gehouden met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en anderzijds met de informatie die voor de gebruikers van deze jaarrekening het meest relevant is.

1 Belangrijkste ontwikkelingen in het boekjaar

In het boekjaar 2022 is in totaal voor € 14,8 mln. geïnvesteerd in de Provinciale deelnemingen. De investering valt uiteen in € 11,6 mln. in Provinciale fondsen, € 0,3 mln. in de Brightlands Campussen en € 2,9 mln. in de luchthaven.

Het boekjaar 2022 heeft in het teken gestaan van langjarige financiële verankering van een aantal Provinciale deelnemingen. Rondom de Brightlands campussen is voor de Smart Services Campus, Maastricht Health Campus, Chemelot Campus en Greenport Campus de langjarige financiering tot en met 2030 vastgelegd, met als stip op de horizon een zelfdragende campus ecosysteem. Voor Chemelot ging dit gepaard met een omvangrijke financiering, voor de Smart Services Campus en Greenport Venlo zijn de bestaande vastgoedposities en bijbehorende problematiek geadresseerd.

Naast de Brightlands Campussen is er ook een belangrijk besluit genomen over de continuïteit van de luchthaven en is een termsheet getekend voor toetreding van de Rijks Schiphol Groep voor 40%. Noemenswaardig is verder dat Enabling technologies is afgewikkeld en geliquideerd en dat Enexis een belangrijke dochter Fudura verkocht heeft, hetgeen in 2023 zal leiden tot een aanvullende dividend uitkering.

In financiële zin zien wij verder bij onze verbonden partijen vooral kapitaalstorting vanuit bestaande kredieten. De reguliere capital calls van de investeringsfondsen en deelnemingen. Er zijn wel 2 bijzonderheden zichtbaar. Ten eerste de € 8,7 mln. storting in het LIOF als onderdeel van de coronaherstel impuls vanuit het Rijk, gekoppeld aan de oprichting van het Limburg Start-Up Capital fund. Dit nieuwe fonds is een 100% dochteronderneming van het LIOF. De Provincie is geen directe aandeelhouder in dit fonds. Het fonds heeft twee regelingen SFL en LVFF. Dit is in lijn met uw Statenbesluit. Ten tweede de boekwaarde daling van het Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo. Dit is het gevolg van een agio terugstorting. Het ontwikkelbedrijf kende overliquiditeit als gevolg van de hoge verkoopsnelheid en is daarom overgegaan tot een uitkering aan haar aandeelhouders. Dit is geen dividenduitkering, en heeft daarom nu geen resultaat effect. Dit is ook passend gelet op de nog resterende onzekerheden in de grondexploitatie.

2 Visie en beleidsvoornemen deelnemingen

Het aangaan van een deelneming, alsmede het behouden daarvan dient voort te vloeien uit tenminste de navolgende drie uitgangspunten:

- Er is sprake van een strategisch Provinciaal belang.
- Een permanente rol en betrokkenheid wordt wenselijk of noodzakelijk geacht.
- De Provincie wil actief kunnen sturen.

De aansluiting bij deze principes verschilt per deelneming en wordt toegelicht in de factsheets per verbonden partij. Alle overwegingen ten aanzien van het aangaan en beheer van verbonden partijen zijn opgenomen in hoofdstuk 5 van Sturing in Samenwerking 3.0 Ten aanzien van de bemensing van de verbonden partijen kunt u <https://www.limburg.nl/bestuur/benoemingenregister/> raadplegen.

3 Interpretatie

Voor de interpretatie van deze paragraaf zijn de volgende zaken van belang: De opgenomen subsidie betreft enkel de structurele subsidies dan wel subsidie bij oprichting. Volledigheid van de financiële gegevens is afhankelijk van het moment van vaststelling van de jaarrekening van de externe partij. Het belang zoals vermeld in het organogram is het belang van de bovenliggende entiteit. Dochtervennootschappen worden enkel separaat opgenomen als deze niet worden meegeconsolideerd in de directe deelneming van de Provincie. Uitzondering hierop zijn de beide dochtervennootschappen van Chemelot Participaties BV (6. Chemelot Campus BV en 7. Chemelot Research Facilities BV). De kredieten van Provinciale Staten zijn namelijk verstrekt aan deze vennootschappen, welke vennootschappen op een later moment dochtervennootschap van Chemelot Participaties BV zijn geworden. De boekwaarde zoals vermeld in de Factsheet betreft de boekwaarde per 31 december 2022 (na afwaarderingen). De grafiek provinciale investeringen in de Factsheet geeft de bruto investering (na afwaardering) weer voor het betreffende boekjaar.

4 Regeling Grote Projecten

Diverse verbonden partijen vallen onder de Regeling Grote Projecten. Conform deze Regeling worden periodiek gedetailleerde voortgangsrapportages opgesteld en met uw Staten gedeeld. In deze voortgangsrapportage wordt onder meer gerapporteerd over doelbereik, GS/PS-besluiten, financiën en risico's.

5 Verloopoverzicht boekwaarde per Verbonden partij

Verbonden Partij	Mutatie					
	31-12-2021	boekjaar	31-12-2022			
1 Enexis Holding N.V. (VP)	€ 6.202.544	€ -	€ 6.202.544	Essent	Chemelot M SSC GPV	
2 CSV Amsterdam B.V. (VP)	€ 3.220	€ -	€ 3.220			
3 Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. (VP)	€ 1	€ -	€ 1			
4 Chemelot Campus Vastgoed C.V. (VP)	€ 62.745.266	€ -	€ 62.745.266	Brightlands		
5 Chemelot Participaties B.V. (VP)	€ 29.194.800	€ -	€ 29.194.800			
6 Chemelot Campus B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -			
7 Chemelot Research Facilities B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -			
8 Chemelot Scientific Participations B.V. (VP)	€ 1	€ -	€ 1			
9 Enabling Technologies B.V. (VP)	€ 2.325.000	€ -2.325.000	€ -			
10 Maastricht Health Campus B.V. (VP)	€ 2.663.717	€ 250.000	€ 2.913.717			
11 Campus Heerlen Huisvesting B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -			
12 Campus Heerlen Management & Development B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -			
13 Campus Vastgoed Greenport Venlo B.V. (VP)	€ 15.666.307	€ -	€ 15.666.307			
14 Campus Vastgoed Greenport Venlo C.V. (VP)	€ 8.096.693	€ -	€ 8.096.693			
15 Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo B.V. (VP)	€ 27.200.000	€ -15.302.489	€ 11.897.511			
16 Brightlands Campus Greenport Venlo B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -			
17 Holding Businesspark Luchthaven Maastricht N.V. (VP)	€ 20.860.298	€ 2.921.050	€ 23.781.348			MAA
18 Angewezen Luchthaven Maastricht-Aachen Airport N.V. (VP)	€ 1	€ -	€ 1			
19 Provincie Limburg AviationValley Commandiet B.V. (VP)	€ 1.668.000	€ -	€ 1.668.000			
20 Land Development AviationValley Maastricht C.V. (VP)	€ -	€ -	€ -			
21 Land Development AviationValley Maastricht N.V. (VP)	€ 18.000	€ -	€ 18.000	Fondsen		
22 Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering (Liof) N.V. (VP)	€ 42.877.738	€ 8.700.000	€ 51.577.738			
23 MKB-Leningfonds (MKB-L) B.V. (VP)	€ 12.558.990	€ -2.233.374	€ 10.325.616			
24 Limburg Business Development Fonds (LBDF) B.V. (VP)	€ 13.595.423	€ 131.957	€ 13.727.380			
25 Chemelot Ventures B.V. (VP)	€ 7.425.467	€ 1.254.272	€ 8.679.739			
26 Brightlands Ventures Partners Fund IV B.V. (VP)	€ 756.483	€ 732.751	€ 1.489.234			
27 Brightlands Agrifood Fonds B.V. (VP)	€ 1.291.495	€ 783.794	€ 2.075.289			
28 Limburgs Energie Fonds (LEF) B.V. (VP)	€ 60.000.000	€ -	€ 60.000.000			
29 Provincie Limburg Commandiet B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -	RvR		
30 RvR Limburg Beheer B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -			
31 RvR Limburg C.V. (VP)	€ -	€ -	€ -			
32 BNG Bank N.V. (VP)	€ 22.689	€ -	€ 22.689	Overig		
33 Nederlandse Waterschapsbank N.V. (VP)	€ 3.063	€ -	€ 3.063			
34 Waterleiding Maatschappij Limburg N.V. (VP)	€ 132.458	€ -	€ 132.458			
35 Limburgse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijventerreinen B.V. (VP)	€ 66.000	€ -	€ 66.000			
36 IBA Parkstad BV (VP)	€ -	€ -	€ -			
37 Stichting Euregio Maas-Rijn (VP)	€ -	€ -	€ -			
38 Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (VP)	€ -	€ -	€ -			
39 RUD Zuid-Limburg (VP)	€ -	€ -	€ -			
40 Regionale uitvoeringsdienst Limburg Noord (VP)	€ -	€ -	€ -			
41 Nazorgfonds gesloten stortplaatsen provincie Limburg (VP)	€ -	€ -	€ -			
42 Het Interprovinciaal Overleg (VP)	€ -	€ -	€ -			
43 Zuidelijke Rekenkamer (VP)	€ -	€ -	€ -			
44 Coöperatie Samenwerkingsverband DOVA U.A. (VP)	€ -	€ -	€ -			
Totaal	€ 315.373.655	€ -5.087.040	€ 310.286.615			

Enexis Holding N.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde	€6.202.544
Belang provincie	16,12%
Zeggenschap provincie	16,12%
Betrokkenen	Provincie Limburg, nog 5 Provincies en > 100 gemeenten

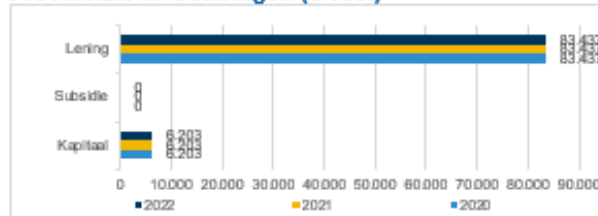
Doelstelling

Enexis is een netwerkbedrijf in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland. Voor 2,8 miljoen huishoudens en bedrijven verzorgt Enexis de distributie van energie. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt (ACM). Enexis beheert, onderhoudt en vernieuwt het energienetwerk waarover de leverancier elektriciteit en/of gas bij de consument of bij het bedrijf brengt en ophaalt.

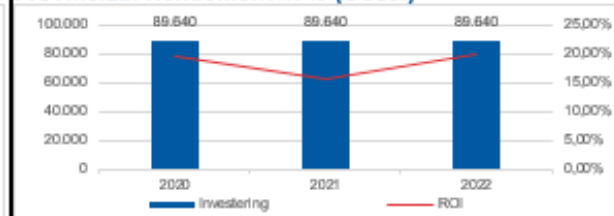
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€83.437	€83.437	€83.437
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€6.203	€6.203	€6.203
Ontvangen rente VP	€745	€1.773	€1.773
Dividend	€16.920	€12.135	€16.032

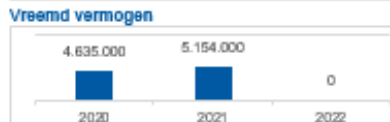
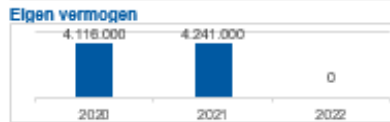
Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

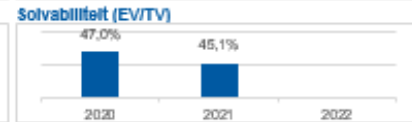
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Het publiek belang is gelegen in het borgen van excellent netbeheer: een betrouwbare, duurzame en publieksgerichte energievoorziening in haar verzorgingsgebied. De tweede pijler van het Strategisch plan is het versnellen van de energietransitie door samen met lokale partners landelijke klimaatdoelen te realiseren alsmede innovatieve schaalbare oplossingen.

Visie en Beleidsvoornemens

Ons College heeft uw Staten in 2015 haar visie en beleidsvoornemens kenbaar gemaakt, bestaande uit 4 kernelementen: a. Ondersteuning van het Strategisch Plan van Enexis. b. Een goed functionerend netwerk, met daarbij ontwikkeling van duurzame energietoepassingen. c. Een stabiel en voorspelbaar jaarlijks dividend. d. De Provincie koestert haar aandelenbelang maar zal niet overgaan tot significante uitbreiding.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De energietransitie eist dat de netten verzaaid worden. Enexis moet daarom komende periode fors investeren waardoor de kapitaalbehoefte stijgt. Het Rijk heeft de intentie uitgesproken hierin via participatie te willen ondersteunen. De nettowinst 2021 bedroeg € 199 mln. waarvan 50% als dividend is uitgekeerd. De Provincie ontving circa 16 mln. dividend. Komende jaren zal het dividend naar verwachting fors dalen. In de AvA 2022 is het nieuwe Strategisch Plan door de aandeelhouders goedgekeurd.

Provinciaal risico

Het risico bestaat dat de boekwaarde á € 6,2 mln. moet worden afgewaardeerd. De kans dat dit risico materialiseert wordt zeer klein geacht. De dividendverwachting zal komende jaren onder druk staan door de investeringsopgave vanuit Klimaatakkoord en de nieuwe reguleringsperiode vanaf 2022. De verwachte nettowinst zal komende jaren fors lager liggen. In de begroting is rekening gehouden met deze neerwaartse resultaatontwikkeling.

CSV Amsterdam B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€3.220
Belang provincie	18,12%
Zeggenschap provincie	18,12%
Betrokkenen	Provincie Limburg en nog 5 Provincies en > 100 gemeenten

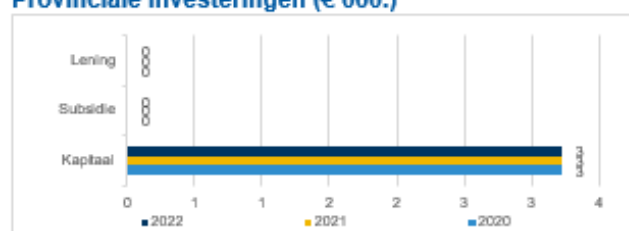
Doelstelling

CSV Amsterdam B.V. is betrokken bij de verkoop van Attero Holding N.V. door de voormalige publieke aandeelhouders aan Waterland. De verkopers hebben hun resterende rechten en verplichtingen (waaronder het beheer van de escrow) overgedragen aan deze vennootschap.

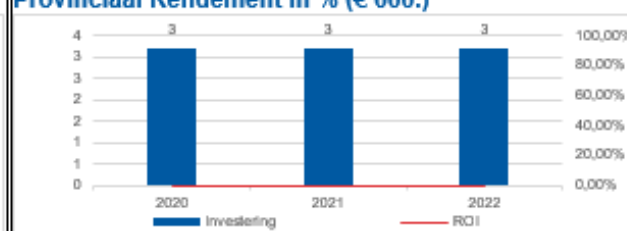
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€3	€3	€3
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

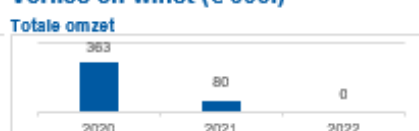
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

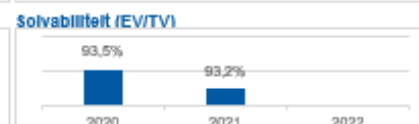
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Deze deelneming wordt tijdelijk aangehouden om de verkoop van Attero aan Waterland af te wikkelen. CSV Amsterdam B.V. creëert de noodzakelijke randvoorwaarden voor maximalisatie van de verkoopopbrengst van Attero een optimale risicoafdekking voor de publieke aandeelhouders.

Visie en Beleidsvoornemen

Deze deelneming wordt tijdelijk aangehouden om (in eerste instantie) de verkoop van Essent aan RWE af te wikkelen alsmede, in een later stadium, ook de verkoop van Attero aan Waterland. Ultimo 2022 resteert alleen nog de afwikkeling van de procedure afvalstoffenheffing.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

In 2020 is de escrow (verkoop Attero) afgewikkeld en dit heeft geleid tot een vrijval van bijna de gehele escrow van € 8 mln. (aandeel Provincie Limburg € 1,3 mln. Uit de verkoop van Attero resteert nog een issue, namelijk een procedure die CSV Amsterdam BV heeft aangespannen jegens de Belastingdienst inzake aanslagen afvalstoffenheffing. Naar verwachting wordt dit punt in 2023 afgewikkeld, waar mogelijk nog een bate voor de vennootschap uit komt.

Provinciaal risico

De Provincie Limburg loopt een gering risico (een deel van) de boekwaarde ad € 3.220 te moeten afwaarderen. Uit de liquidatie van de BV komen naar verwachting voldoende middelen beschikbaar ter dekking van de boekwaarde.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€1
Belang provincie	16,12%
Zeggenschap provincie	16,12%
Betrokkenen	Provincie Limburg en nog 5 Provincies en > 100 gemeenten

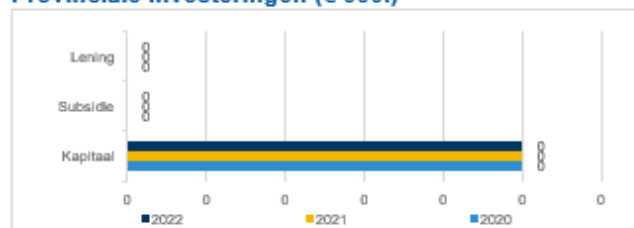
Doelstelling

PBE B.V. heeft op 30 september 2011 de aandelen ERH en daarmee indirect het 50% belang in EPZ (kerncentrale Borssele) geleverd aan RWE. Daarmee is een einde gekomen aan de primaire opdracht van PBE, zijnde het behartigen van het 50%-belang in EPZ. PBE zal als vennootschap de resterende rechten en verplichtingen borgen c.q. afwikkelen, in het bijzonder die rechten en verplichtingen die voortvloeien uit het Convenant en aanvullend Convenant dat is overeengekomen met de Staat.

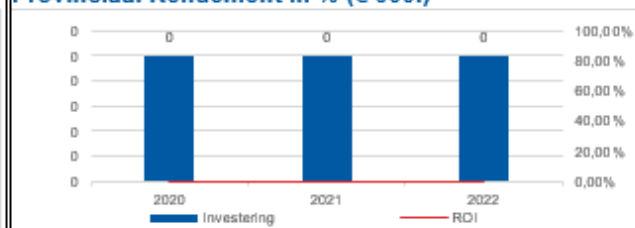
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€0	€0	€0
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

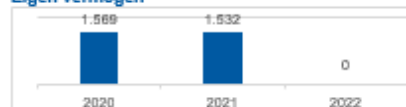

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Netto resultaat

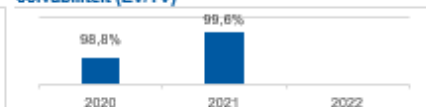

Ratio's en opbrengst (%)

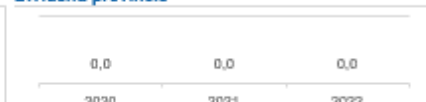
Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

De deelneming wordt aangehouden om aan formele rechten en verplichtingen jegens de Staat, vastgelegd in een Convenant, te voldoen.

Visie en Beleidsvoornemen

Het aandeelhouderschap wordt aangehouden omdat PBE, als gevolg van gemaakte afspraken met de Staat en vastgelegd in een (aanvullend) Convenant, rechten en verplichtingen heeft. PBE is sinds eind 2011 slechts een praktisch lege B.V. om een aantal zaken af te wikkelen.

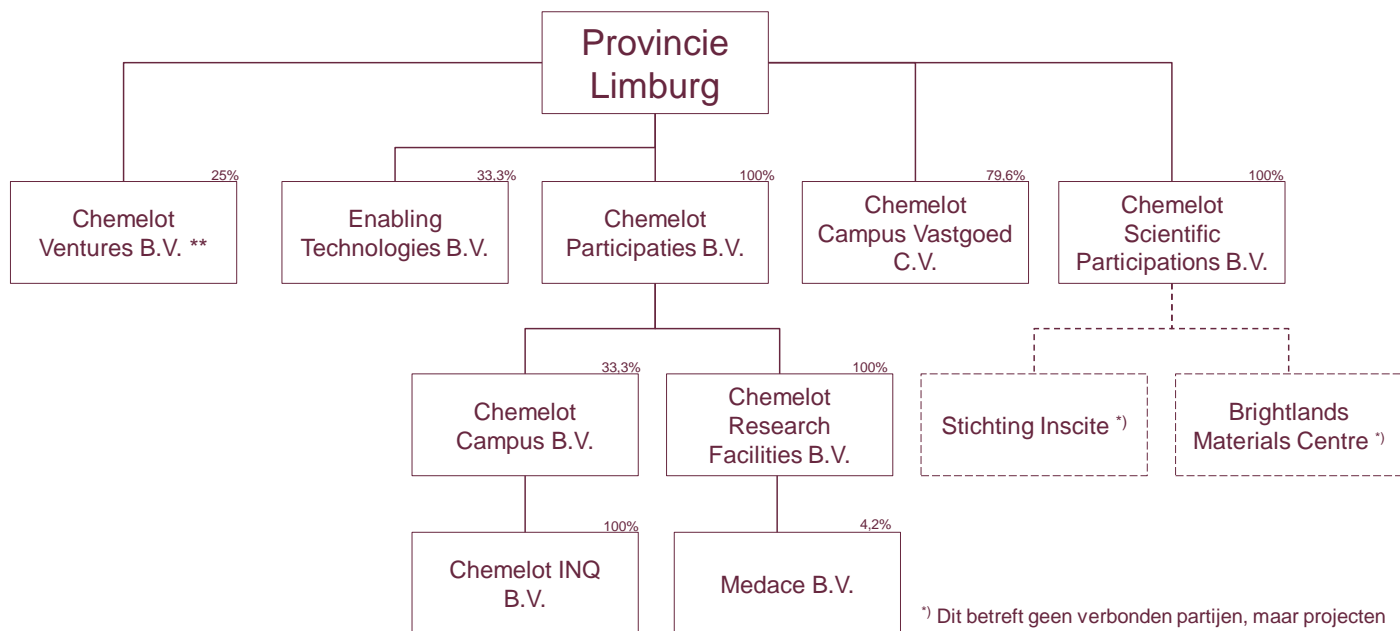
Aandachtspunten en ontwikkelingen

Het bestuur van de vennootschap is een proces gestart om het Convenant met de Staat te beëindigen en de vennootschap op te heffen. Er zijn verder geen aandachtspunten en ontwikkelingen te melden.

Provinciaal risico

De Provincie loopt geen risico, omdat de boekwaarde in een eerdere fase al is afgeboekt naar € 1.

Brightlands Chemelot Campus

⁾ Dit betreft geen verbonden partijen, maar projecten

^{**}) Chemelot Ventures B.V. wordt bij de fondsen in een afzonderlijke Factsheet toegelicht.

Chemelot Campus Vastgoed C.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Commanditaire Vennootschap
Boekwaarde	€82.745.266
Belang provincie	79,80%
Zeggenschap provincie	33,00%
Betrokkenen	DSM, UM, Provincie Limburg

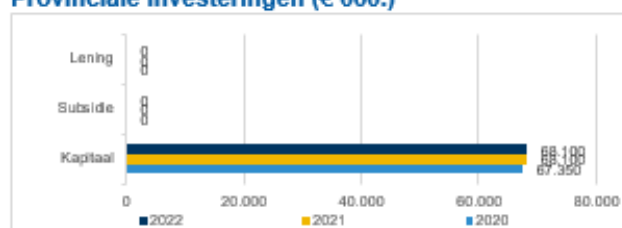
Doelstelling

Chemelot Campus Vastgoed CV is een van de belangrijke facilitators in de ontwikkeling van Chemelot Campus. Het ontwikkelt, koopt, realiseert en exploiteert vastgoed en research faciliteiten op de Chemelot Campus passend bij de vraag van (potentiele) campus bewoners.

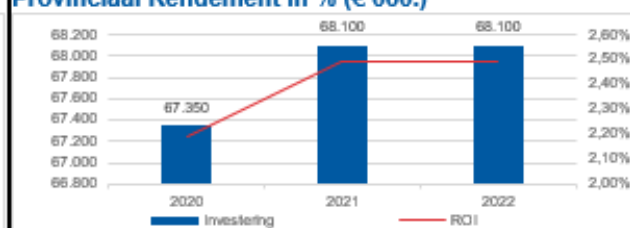
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€67.350	€68.100	€68.100
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€1.477	€1.699	€1.699

Provinciale investeringen (€ 000.)

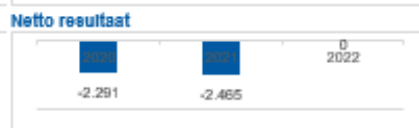
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

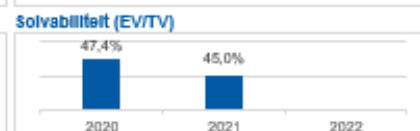
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

De campusontwikkeling is een instrument om innovatie te versnellen, waardoor de bestaande werkgelegenheid behouden blijft, nieuwe werkgelegenheid wordt gecreëerd, een betere aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven ontstaat en de positie van de UM versterkt wordt. Met als uiteindelijk doel het realiseren van een excellent vestigingsklimaat voor Limburg.

Visie en Beleidsvoornemen

Het versterken van de economische structuur in Limburg door het aantrekken en creëren van nieuwe soorten van bedrijvigheid en door de verdere ontwikkeling van de maak- en kennisindustrie in de regio.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

In 2020 heeft PS ingestemd met de uitbreiding van de campus m.b.t. GREX Noord. In 2022 is door PS besloten om € 67 mln. extra eigen vermogen beschikbaar te stellen. In februari 2022 is de vennootschap door een huurder gedagvaard wegens een tussen partijen bestaand geschil, welke betrekking heeft op het niet dan wel onvoldoende functioneren van een door de vennootschap geleverde installatie. De geëiste schadevergoeding kan van invloed zijn op het resultaat en de financiële positie van de vennootschap. De vennootschap betwist de stellingname van de verhuurder en zal zich juridisch verweren en daarnaast haar eigen schades inbrengen in de procedure.

Provinciaal risico

De Provincie loopt de volgende risico's: De doelstellingen m.b.t. tot de verhuuropbrengst of de exploitatiekosten van het vastgoed worden niet gehaald waardoor de winst van de CV lager is dan begroot en waardoor het rendement op het door de provincie extra verstrekt kapitaal onder druk komt te staan. Dit kan tot gevolg hebben dat de boekwaarde van de deelneming (deels) moet worden afgewaardeerd. Er is nu geen aanleiding om hierin actie te ondernemen.

Chemelot Participaties B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€29.194.800
Belang provincie	100,00%
Zeggenschap provincie	100,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg

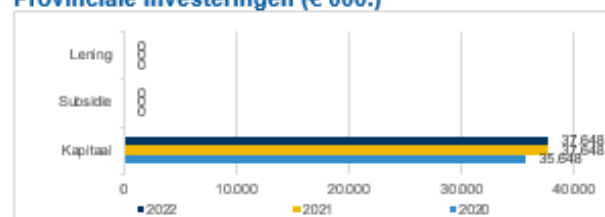
Doelstelling

Chemelot Participaties B.V. is opgericht om deel te nemen in de diverse op de Chemelot Campus op te richten of reeds opgerichte vennootschappen en daarmee de directe aansprakelijkheidsrisico's van de Provincie Limburg te beperken. Chemelot Participaties BV is aandeelhouder van zowel Chemelot Campus BV als CRF BV.

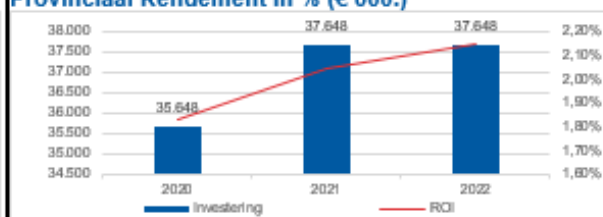
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€35.648	€37.648	€37.648
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€654	€770	€810

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Netto resultaat

Ratio's en opbrengst (%)

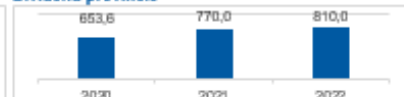
Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

Na een intensieve startperiode groeit de campusorganisatie door en ontwikkelt zij nieuwe activiteiten in bedrijvenontwikkeling en bedrijfsvestiging. Chemelot Participaties B.V. geeft middels haar aandeel in de Chemelot Campus B.V. en Chemelot Research Facilities B.V. mede sturing aan deze ontwikkeling en dient voornamelijk vanuit een governance optiek het publiek belang.

Visie en Beleidsvoornemen

Chemelot Participaties is opgericht om de provinciale deelneming in de campus-governance vorm te geven. Chemelot Participaties is 33,3% aandeelhouder van Chemelot Campus BV. Tevens is Chemelot Participaties enig aandeelhouder van CRF BV, waar de miniplant activiteiten en GREX Noord ontwikkeling zijn ondergebracht. Mogelijk zal Chemelot Participaties in de toekomst het provinciaal aandeel in Chemelot Campus Vastgoed CV overnemen, mits dit geen grote negatieve fiscale consequenties heeft.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Van zowel Chemelot Campus BV als CRF BV zijn in deze paragraaf VP separaat de aandachtspunten en ontwikkelingen aangegeven. Tot en met 2021 heeft Chemelot Participaties BV in totaal € 37,8 mln. als agio gestort in Chemelot Campus BV (€ 0,9 mln.) en CRF BV (€ 36,7 mln.). Daarmee resteert nog voor CRF BV nog € 9,3 mln. van het beschikbare krediet. In begin 2020 hebben PS een besluit genomen over de uitbreiding op GREX Noord, waarbij de financiering van de infrastructuur uitbreiding op Noord plaatsvindt vanuit het resterende krediet van Chemelot Participaties BV. inzake CRF B.V.

Provinciaal risico

Het provinciaal risico betreft afwaardering van (een deel van) de boekwaarde, welke is gerelateerd aan de deelneming van Chemelot Participaties B.V. in zowel CRF B.V. als Chemelot Campus B.V. Van het totaal beschikbare krediet voor CRF BV van 46 mln. is 50% als niet revolverend aangemerkt. Momenteel is er geen aanleiding om af te wijken van deze inschatting.

Chemelot Campus B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€0
Belang provincie	33,00%
Zeggenschap provincie	33,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg, DSM, UM

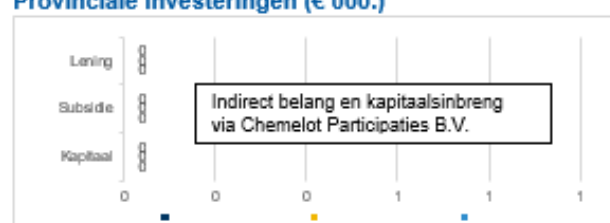
Doelstelling

De B.V. heeft als doel het stimuleren van open innovatie ten behoeve van kennis-behoud en -ontwikkeling in Zuid-Limburg, met als doel aansluiting en verbreding van de as onderwijs, onderzoek en business. Hiertoe wordt een campus ecosysteem van kennisinstituten, research faciliteiten en innovatie communities ontwikkeld. Bij het verrichten van haar werkzaamheden houdt de vennootschap rekening met de andere Brightlands campussen.

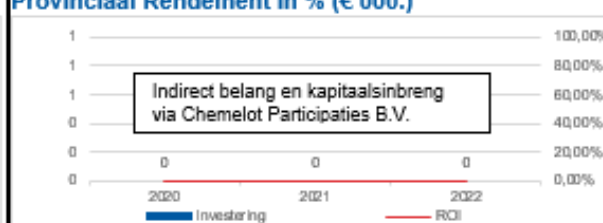
Provinciale inbreng (€ 000.)

Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€0	€0	€0
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

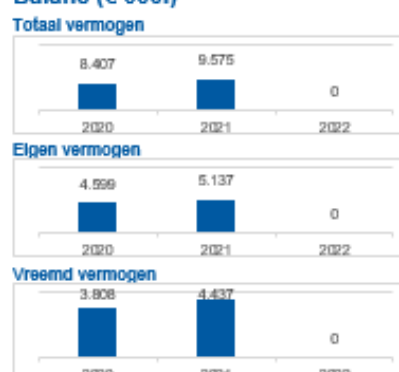
Provinciale investeringen (€ 000.)

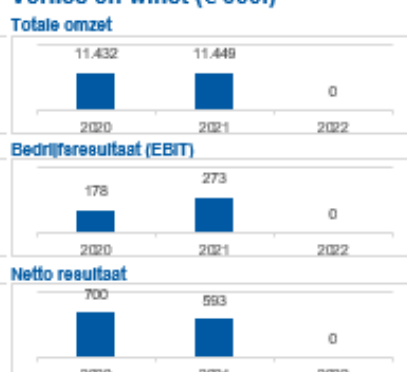
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

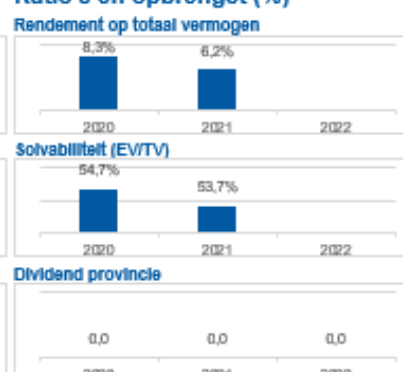
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

De campusontwikkeling is een instrument om innovatie te versnellen, waardoor de bestaande werkgelegenheid behouden blijft, nieuwe werkgelegenheid wordt gecreëerd, een betere aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven ontstaat en de positie van de UM versterkt wordt. Het doel is het realiseren van een excellent vestigingsklimaat voor Limburg.

Visie en Beleidsvoornemen

Het versterken van de economische structuur in Limburg door het aantrekken en creëren van nieuwe soorten van bedrijvigheid en door de verdere ontwikkeling van de maak- en kennisindustrie in de regio. Bij uitwerking Brainport 2020 vormt Chemelot Campus een belangrijke bijdrage om de doelstelling te betrekken op kennis-economie met triple-helix. De Provincie wilt blijven inzetten op de campusontwikkeling.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

In het strategisch plan wordt focus aangebracht in de inhoudelijke positionering: sustainable materials en sustainable processes. De directie van Chemelot Campus BV is inmiddels een traject gestart om nieuwe partners/financiers te vinden voor de vastgoedontwikkeling van de campus aan de noordzijde (GREX NOORD). Provincie Limburg heeft ingestemd met het beschikbaar stellen van € 87 mln. aan additioneel eigen vermogen, DSM zal diverse panden inbrengen, waardoor er voldoende bancaire financiering kan worden aangetrokken voor de financiering van het vastgoed gedurende de komende 10 jaar.

Provinciaal risico

De onderstaande risico's zijn voor Chemelot Campus BV van toepassing: (1) Aantal kenniswerkers, bedrijven en kennisinstellingen blijft achter; (2) Door COVID dan wel de energiecrisis stagneert de groei op de campus of verdwijnen er bedrijven; (3) De directie slaagt er niet of onvoldoende in om financiering van het te ontwikkelen vastgoed te realiseren; (4) Onenigheid tussen aandeelhouders; (5) Concurrentie van vergelijkbare campussen.

Chemelot Research Facilities B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€0
Belang provincie	100,00%
Zeggenschap provincie	100,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg

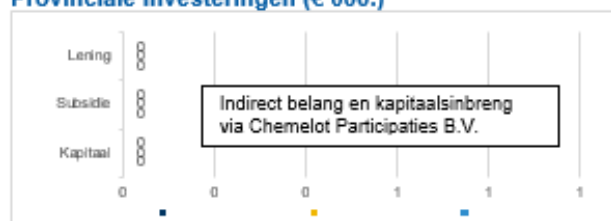
Doelstelling

Inrichten van pilotplants met o.a. groeifaciliteiten voor startende ondernemers en onderzoekers als tussenstap naar grootschalige productie en een productieplant voor het onderzoekscentrum InSciTe, alsmede voor biomedische activiteiten op de campus en in de regio. Hiermee worden significante pilot plant faciliteiten van grote spelers naar Brightlands Chemelot Campus (BCC) getrokken.

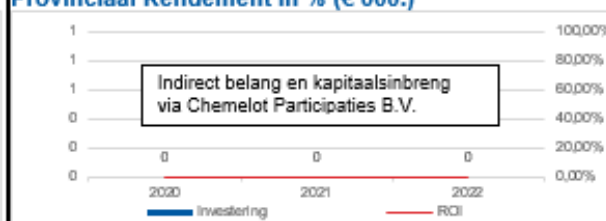
Provinciale inbreng (€ 000.)

Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€0	€0	€0
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

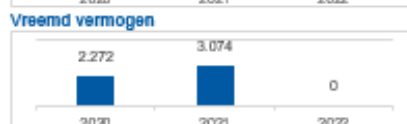
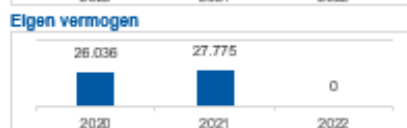
Provinciale investeringen (€ 000.)

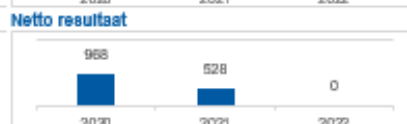
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

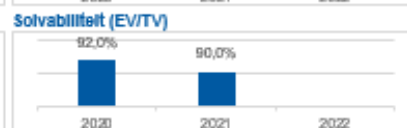
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Binnen CRF BV zijn de provinciale middelen geplaatst t.b.v. Pilot- en Miniplantfaciliteiten op BCC. Omdat CRF geen directe deelneming is van de Provincie, maar van Chemelot Participaties BV, zijn hier geen bedragen opgenomen bij de Provinciale investering en -rendement. Het ontwikkelen van onderzoekscentra en proeffabrieken geeft een sterke impuls aan de verdere ontwikkeling van BCC en is een belangrijke factor in de propositie van BCC voor nieuwe bedrijven.

Visie en Beleidsvoornemen

Het project Pilot- en Miniplants maakt deel uit van de Businesscases Structuurversterkende Projecten waarmee PS op 7 februari 2014 hebben ingestemd. Middels het inrichten van een pilotplant met groeifaciliteiten voor startende onderzoekers als opstap naar grootschalige productie, beoogt de Provincie significante pilotplant faciliteiten naar BCC te trekken. In 2020 is besloten om naar Noord uit te breiden.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

CRF BV heeft ultimo 2022 € 38,7 mln. aan agio afgeroepen. Er resteert derhalve nog een krediet van € 7,3 mln. In 2022 is een interim-dividend uitgekeerd aan Chemelot Participaties van € 822.383. Op basis van de prognoses is de verwachting dat 50% van het totale krediet als revolverend kan blijven aangemerkt.

Provinciaal risico

Het provinciaal risico betreft het niet realiseren van de rendementseis op het verstrekte eigen vermogen van CRF BV, alsmede het moeten afwaarderen van de boekwaarde, verantwoord binnen Chemelot Participaties BV, door achterblijvende financiële resultaten van CRF BV. De huidige prognoses geven momenteel geen aanleiding om hierop actie te ondernemen. De rendementsverwachtingen van CRF BV liggen hoger dan de rendementseis.

Chemelot Scientific Participations B.V (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€1
Belang provincie	100,00%
Zeggenschap provincie	100,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg

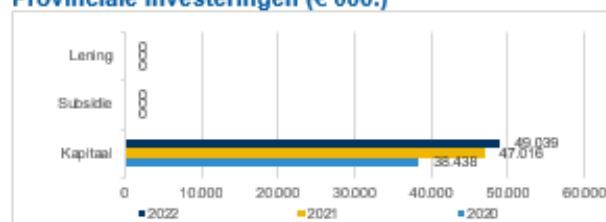
Doelstelling

In deze vennootschap worden de provinciale middelen (middels agio'storting) ten behoeve van de kennisinstututen Stichting InSciTe (t/m 2021) en Brightlands Materials Center (BMC) geplaatst. Vanuit deze vennootschap worden door de directie projectvoorstellen beoordeeld, toegekend en bewaakt. Vanaf 2021 wordt via CSP B.V. ook de langjarige provinciale subsidie voor Brightsite verstrekt, conform amendement 68.

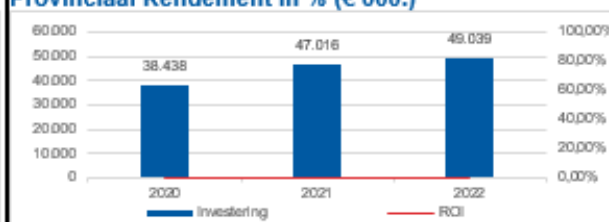
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€38.438	€47.016	€49.039
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

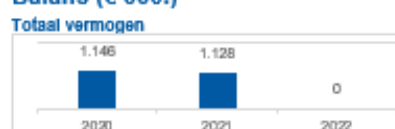
Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

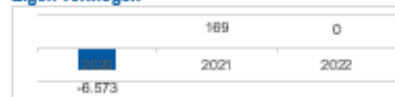
Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

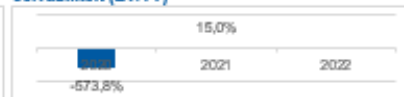
Eigen vermogen

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Solvabiliteit (EV/TV)

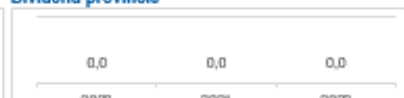
Vreemd vermogen

Netto resultaat

Dividend provincie

Publiek belang

Het ontwikkelen van onderzoekscentra is van fundamenteel belang voor de verdere ontwikkeling van Campus Chemelot. De onderzoekscentra fungeren als fysiek aanwezige publiek-private samenwerkingen en vormen de lijm tussen de bedrijven en academische instellingen op de Campus. Deze centra zijn een belangrijk element in het open innovatie ecosysteem en hebben een sterke magneetfunctie op bedrijven en kenniswerkers om zich te vestigen op de Campus.

Visie en Beleidsvoornemen

De participatie in de kennisinstututen Institute for Science & Technology (onderzoeksinstituut InSciTe) en Brightlands Materials Centre (BMC) maken deel uit van de Businesscases Structuurversterkende Projecten waarmee PS d.d. 7 februari 2014 hebben ingestemd. CSP B.V. vervult vanuit een governance perspectief een belangrijke rol in de realisatie van deze projecten.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Het gerapporteerde verlies en daaruit voortvloeiend negatief eigen vermogen vindt zijn grondslag in de via CSP B.V. verstrekte bijdrage aan Stg. InSciTe en BMC. In totaal is tot en met 2022 Euro 49 mln door de Provincie gestort van de totale toezegging van Euro 51 mln. De kapitaalstortingen zijn volledig afgeschreven.

Provinciaal risico

Bijdragen voor CSP B.V. t.b.v. Stg. InSciTe en BMC zijn door uw Staten als niet-revolverend aangemerkt, omdat niet met enige betrouwbaarheid is te bepalen of er toekomstige positieve kasstromen uit voortkomen. Hoewel de totale bijdrage van de beide projecten middels aandelenstortingen bij CSP B.V. wordt ingebracht, wordt jaarlijks aan het einde van het jaar de boekwaarde bijgesteld naar Euro 1. Er is dus geen financieel risico voor verdere afwaardering t.a.v. de boekwaarde van de deelneming.

Enabling Technologies B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€0
Belang provincie	33,33%
Zeggenschap provincie	33,33%
Betrokkenen	Provincie Limburg, DSM, Maastricht University Holding BV, Academisch Ziekenhuis Maastricht

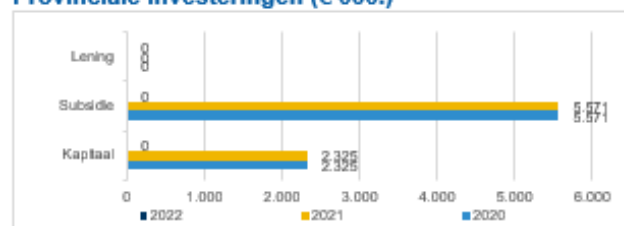
Doelstelling

Het faciliteren van een voor een campus randvoorwaardelijke Research and Development infrastructuur door kostenneutraal geavanceerde analyseapparatuur voor materialen, chemische stoffen en humane cellen (life sciences) ter beschikking te stellen.

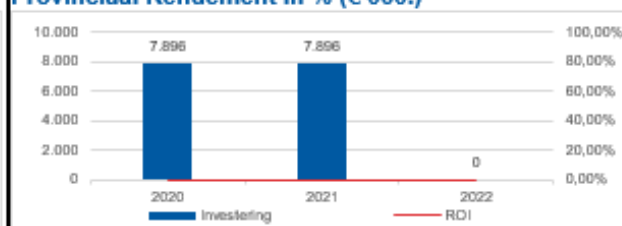
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€5.571	€5.571	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€2.325	€2.325	€0
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

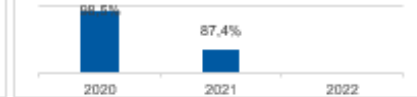
Eigen vermogen

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Solvabiliteit (EV/TV)

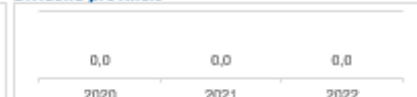
Vreemd vermogen

Netto resultaat

Dividend provincie

Publiek belang

Het mede sturing geven aan de ontwikkelingen van de Chemelot Campus en de Maastricht Health Campus en verbinden van deze twee campussen. Door het toegankelijk maken van geavanceerde apparatuur ondersteunt Enabling Technologies B.V. realisatie van de campusdoelstellingen door het vervullen van een essentiële randvoorwaarde.

Visie en Beleidsvoornemen

De Provincie heeft als doelstelling het ontwikkelen van de kennisbasis, het ondersteunen van start ups en MKB en het stimuleren van de groei van kenniswerkers. Het financieel steunen van dit initiatief draagt bij aan het realiseren van deze doelstelling. De Provincie Limburg heeft het doel na 10 jaar uit Enabling Technologies B.V. te stappen en is eind 2021 gebeurt samen met de andere aandeelhouders.

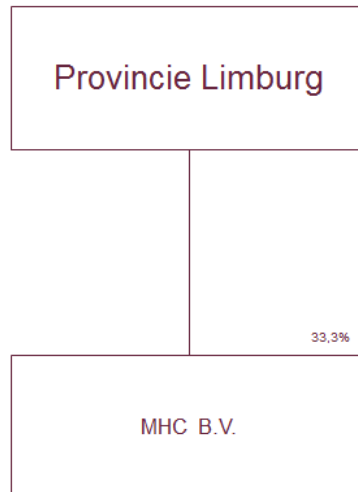
Aandachtspunten en ontwikkelingen

Enabling Technologies BV is in 2012 opgericht voor een termijn van 10 jaar. In 2021 is door de aandeelhouders geconcludeerd dat de doelstellingen zijn behaald, maar dat voor de toekomst hiervoor niet de vennootschap in stand moet worden gehouden. In het Statenvoorstel behandeld door PS op 12-11-2021 is PS hiervan op de hoogte gesteld.

Provinciaal risico

Geen provinciaal risico meer. De vennootschap is per 31-12-2021 beëindigd en is in het eerste kwartaal van 2022 geliquideerd. Aan de Provincie is de inleg plus het resultaat uitgekeerd. In totaal is op 5 april 2022 ontvangen € 2.643.286 (inclusief de nog te ontvangen ingehouden dividendbelasting). Het ingelegde bedrag in 2012 bedroeg € 2.325.000. De meeropbrengst bedraagt € 318.286.

Brightlands Maastricht Health Campus

Maastricht Health Campus B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€2.913.717
Belang provincie	33,30%
Zeggenschap provincie	33,30%
Betrokkenen	Provincie Limburg, Maastricht University Holding B.V., Academisch Ziekenhuis Maastricht

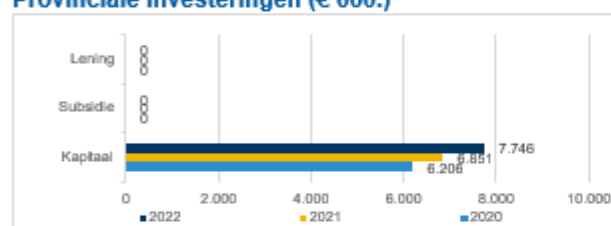
Doelstelling

Brightlands MHC BV fungeert als een facilitator tussen de partijen binnen de Maastricht Health Campus met als doel het realiseren van een internationaal gerespecteerde en gespecialiseerde valorisatiecampus, waar bedrijvigheid wordt ontwikkeld vanuit medisch en gezondheidswetenschappelijk onderzoek.

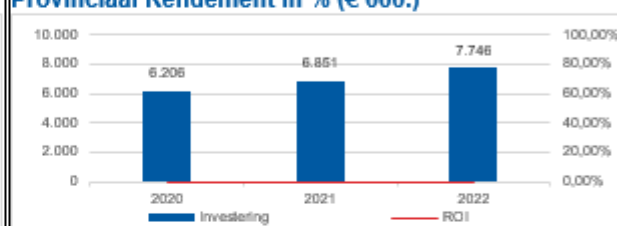
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€6.206	€6.851	€7.746
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

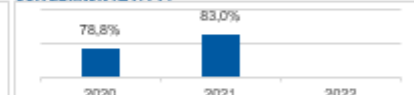
Eigen vermogen

Bedrijfsresultaat (EBIT)

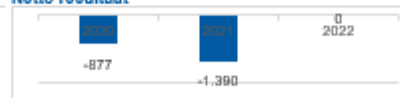
Solvabiliteit (EV/TV)

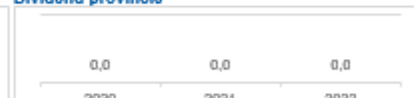
Vreemd vermogen

Netto resultaat

Dividend provincie

Publiek belang

Provincie Limburg wilt een bijdrage leveren aan het realiseren van werkgelegenheid en het versterken van het Limburgse vestigingsklimaat en de Limburgse concurrentiekracht. Brightlands MHC BV bevordert en stimuleert de campusontwikkeling met als doelstelling het realiseren van werkgelegenheid en het bijdragen aan het versterken van de regionale economie.

Visie en Beleidsvoornemen

Brightlands MHC BV fungeert als een facilitator tussen de partijen binnen de Maastricht Health Campus met als doelstelling het realiseren van additionele arbeidsplaatsen door middel van het tot waarde brengen van R&D resultaten (valorisatie), het realiseren van 40 spin-off bedrijven binnen 10 jaar en het aantrekken van bestaande bedrijven (acquisitie). Brightlands MHC BV moet zich ontwikkelingen tot een sterke factor in het Brightlands-concept.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

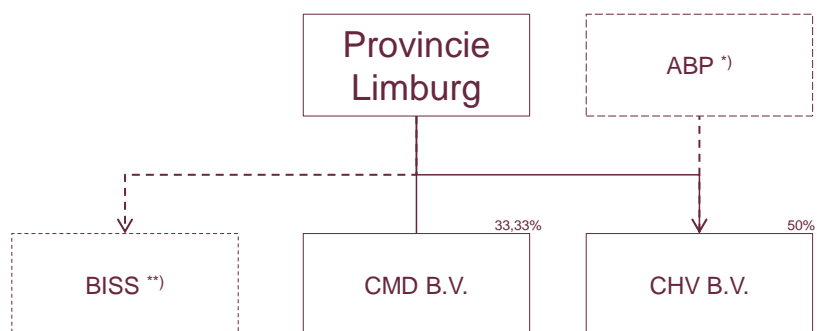
Brightlands MHC BV heeft haar meerjaren targets reeds behaald. Eind 2021 zijn 120 bedrijven op de campus gevestigd (2020: 120). Het totaal is ongewijzigd gebleven, doordat de nieuw gevestigde bedrijven de verhuizingen en bedrijfsopheffingen hebben kunnen opvangen. Het aantal op MHC gestarte bedrijven sinds 2013 en die nog steeds in Limburg actief zijn is met 10 gestegen tot 132. Tezamen zijn de bedrijven op MHC goed voor 2.802 arbeidsplaatsen (2020: 2.598).

Provinciaal risico

De voornaamste financiële en inhoudelijke risico's zijn: Het niet volledig realiseren van het geplande aantal te creëren arbeidsplaatsen en spin-off bedrijven; Onvoldoende bijdrage kunnen leveren aan het versterken van het Limburgse vestigingsklimaat en de concurrentiepositie.

Brightlands Smart Services Campus

^{*)} ABP is eigenaar van het gebouw

^{**)} Dit betreft geen verbonden partij

Campus Heerlen Huisvesting B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€0
Belang provincie	50,00%
Zeggenschap provincie	50,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg en APG Deelnemingen N.V.

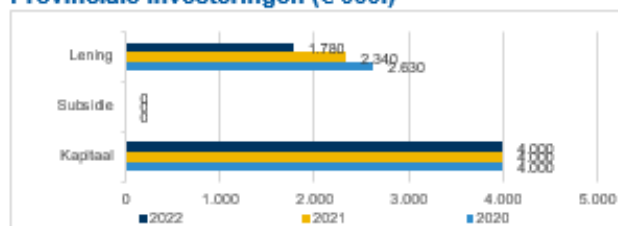
Doelstelling

Het primaire doel van CHV BV is het behalen van een volledige en rendabele bezetting van het Campusgebouw (17.903 m²) door onderhuurders, binnen een zo kort mogelijke periode na oprichting van CHV BV (31 juli 2015) in overeenstemming met de businesscase CHV.

Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€2.630	€2.340	€1.780
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€4.000	€4.000	€4.000
Ontvangen rente VP	€80	€75	€65
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

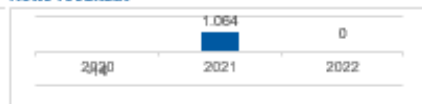
Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

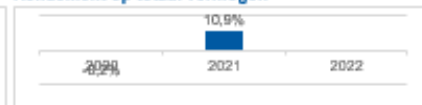

Netto resultaat

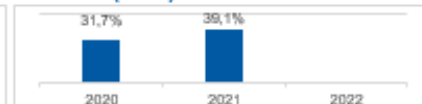

Ratio's en opbrengst (%)

Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

CHV BV is een van de drie pijlers van de Smart Services Campus, naast de kennisinstellingen en CMD BV. De pijlers zijn onlosmakelijk onderling met elkaar verbonden. De ontwikkeling van een Smart Services Campus zorgt voor een versnelling en versterking van de regionale economische structuur en voor binding van talent aan de regio.

Visie en Beleidsvoornemen

De BV is medio 2015 opgericht met het oog op provinciale betrokkenheid, samen met de andere founding fathers (t.w. APG en UM), gedurende 10 jaar. De Smart Service Campus zal 2.000 à 2.500 nieuwe arbeidsplaatsen opleveren en er zullen 1.600 studenten studeren. Dat zijn de doelstellingen voor 2025. Per 1/1/20 waren er 564 arbeidsplaatsen en 1081 studenten actief.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De huisvestingslasten worden met de huidige bezetting nog niet gecompenseerd door de opbrengst uit de onderverhuur. Begin 2020 bedroeg de bezettingsgraad reeds 87% desalniettemin is het gezien de herijkte ramingen niet waarschijnlijk dat het aandelenkapitaal waarde heeft in het economische verkeer derhalve heeft er 31-12-2019 een duurzame afwaardering plaatsgevonden van het aandelenkapitaal op de provinciale balans. De aankomende onderhoudskosten vormen het grootste risico voor de organisatie. In 2021 hebben enkele grotere huurders de contracten opgezegd.

Provinciaal risico

Het risico vanuit financieel perspectief is voornamelijk gelegen in het werven van voldoende bewoners (huurders) en deelnemers om een sluitende businesscase te houden. Dan loopt de Provincie het risico de boekwaarde van de leningen te moeten afwaarderen.

Campus Heerlen Management & Development B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€0
Belang provincie	33,33%
Zeggenschap provincie	33,33%
Betrokkenen	Provincie Limburg, Maastricht University Holding B.V. en APG Deelnemingen N.V.

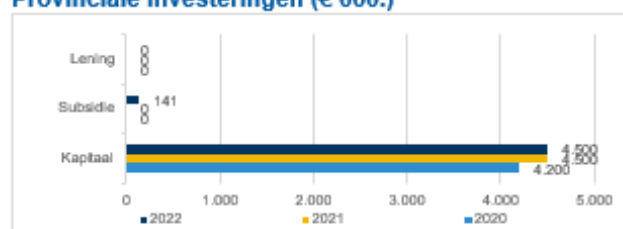
Doelstelling

Leiding over de samenwerking binnen de Brightlands Smart Services Campus en de verdere bevordering van de ontwikkeling daarvan.

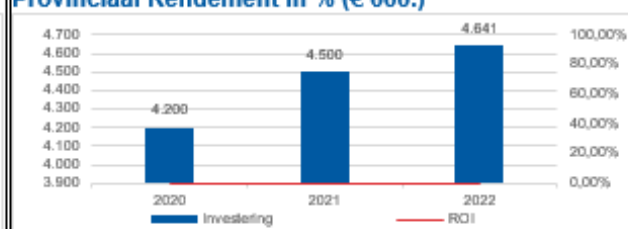
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€141
Cumulatief verleend kapitaal	€4.200	€4.500	€4.500
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

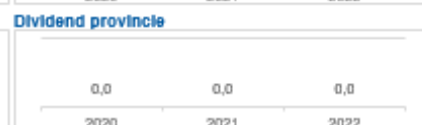
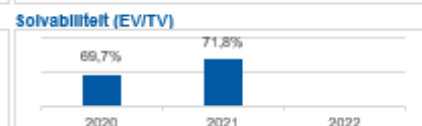
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

CMD BV is een van de drie pijlers van de Brightlands Smart Services Campus, naast de kennisinstellingen en CHV BV. De pijlers zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De ontwikkeling van een Smart Services Campus zorgt voor een versnelling en versterking van de regionale economische structuur en voor binding van talent aan de regio.

Visie en Beleidsvoornemen

Het project Brightlands Smart Services Campus Heerlen beoogt de realisatie van een campus met internationale allure op het gebied van smart services. 'Smart services' zijn slimme product- en dienstinnovaties die als gevolg van het effectief en innovatief gebruik van informatie en data een bron zijn van economische meerwaarde voor organisaties en hun klanten.

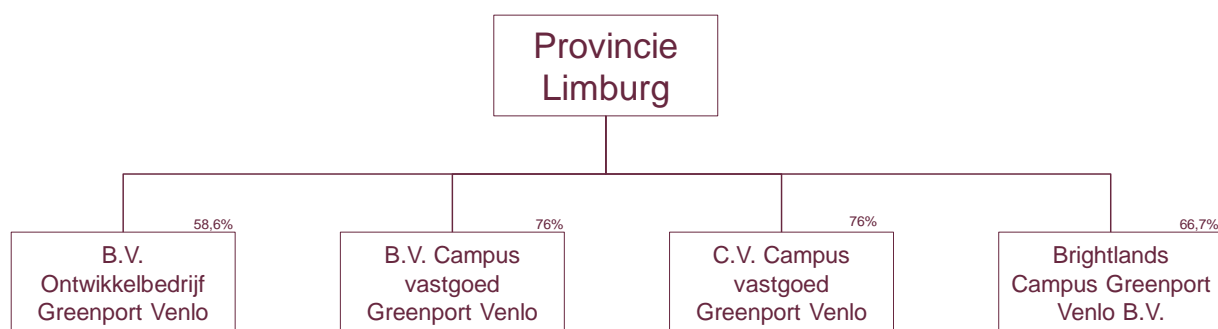
Aandachtspunten en ontwikkelingen

In 2021 is de campus onderdeel geworden van de AI-coalitie en heeft de status van AI-hub gekregen en heeft het label van ELSA-lab ontvangen. Daarnaast is in 2022 de OU als 4e aandeelhouder toegetreden. Ondanks de groeiende potentie is er sprake van een teruglopend weerstandsvermogen.

Provinciaal risico

Het risico vanuit financieel perspectief is voornamelijk gelegen in het werven van voldoende campusdeelnemers om een sluitende businesscase te houden. Dit loopt momenteel achter ten opzichte van de planning. Daarmee loopt de Provincie het risico extra agiostortingen te moeten doen om het weerstandsvermogen van de campusorganisatie positief te houden. Daarnaast vergen de verschillende innovatieprogramma's separate financiering.

Brightlands Greenport Venlo

Campus Vastgoed Greenport Venlo B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€15.666.307
Belang provincie	78,00%
Zeggenschap provincie	78,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg, Gemeente Venlo

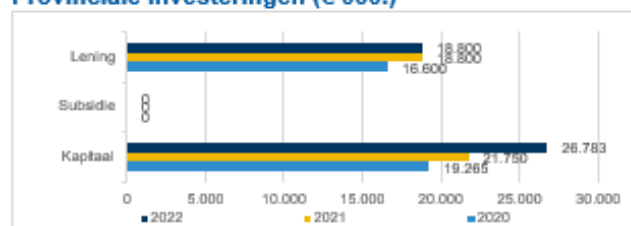
Doelstelling

Het exploiteren en ontwikkelen van de Innovatoren, Villa Flora en omliggende campusgronden. Daarnaast treedt de B.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo op als beherend vennoot van de C.V. Greenport Venlo Campus Vastgoed.

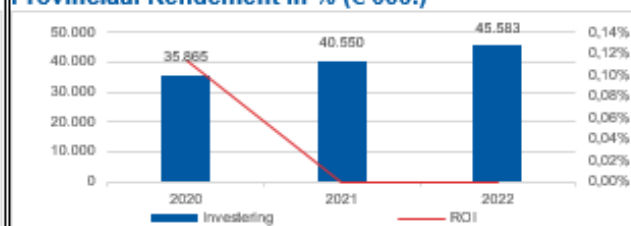
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€16.600	€18.800	€18.800
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€19.265	€21.750	€26.783
Ontvangen rente VP	€41	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Elgen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

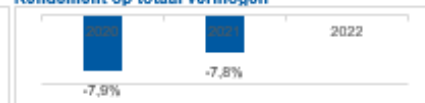

Netto resultaat

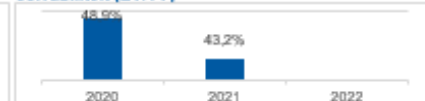

Ratio's en opbrengst (%)

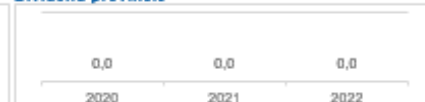
Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

Greenport Venlo staat voor een kansrijke economische structuur en duurzame ontwikkeling van de regio Noord-Limburg. De Provincie Limburg en de gemeenten Horst aan de Maas, Venray en Venlo hebben de ambitie om het Klavertje 4-gebied te ontwikkelen tot een goed ontsloten (fysiek) werklandschap met een hoge (ruimtelijke) kwaliteit.

Visie en Beleidsvoornemen

PS hebben bij besluit d.d. 31 oktober 2014 ingestemd met de ambitie om te komen tot een aantrekkelijk en wervend kennislandschap waaronder begrepen de koers inzake de vervoering en de inrichting van één uitvoeringsorganisatie. Dit is gerealiseerd per 1 februari 2017 met de formele oprichting van B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo en de B.V./C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo. In de B.V. en C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo zijn het vastgoed en de omliggende campusgronden ingebracht.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De exploitatie van de Innovatoren en Villa Flora zijn structureel verlieslatend. Provinciale Staten heeft in februari 2023 besloten om, naast een incidentele bijdrage in onderhoudskosten, tot 2030 structurele middelen ter beschikking te stellen om te komen tot een sluitende exploitatie.

Provinciaal risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de deelneming te moeten afwaarderen, ingevolge achterblijven huuropbrengsten, waardevermindering van het vastgoed of een achterblijvende exploitatie van de campusgronden.

Campus Vastgoed Greenport Venlo C.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Commanditaire Vennootschap
Boekwaarde	€8.098.893
Belang provincie	76,00%
Zeggenschap provincie	76,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg, Gemeente Venlo

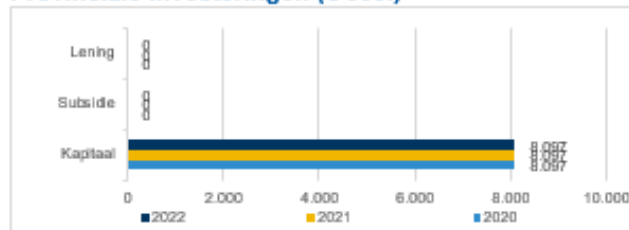
Doelstelling

De Innovatoren is ondergebracht in de C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo. De beheertaken worden uitgevoerd door de B.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo

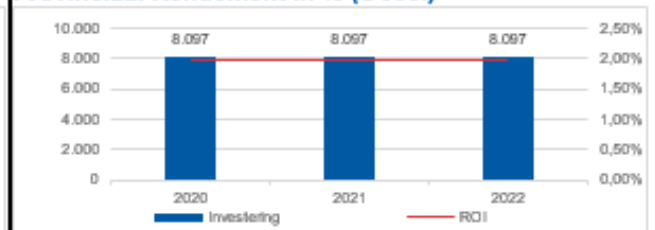
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€8.097	€8.097	€8.097
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€160	€160	€160

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

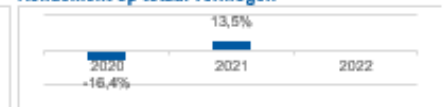

Netto resultaat

Ratio's en opbrengst (%)

Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

Greenport Venlo staat voor een kansrijke economische structuur en duurzame ontwikkeling van de regio Noord-Limburg. De Provincie Limburg en de gemeenten Horst aan de Maas, Venray en Venlo hebben de ambitie om het Klavertje 4-gebied te ontwikkelen tot een goed ontsloten (fysiek) werklandschap met een hoge (ruimtelijke) kwaliteit. Daarbij is ervoor gekozen om het gebied te ontwikkelen onder de regie van één gebiedsautoriteit.

Visie en Beleidsvoornemen

PS hebben bij besluit d.d. 31 oktober 2014 ingestemd met de ambitie om te komen tot een aantrekkelijk en wervend kennislandschap waaronder beprepen de koers inzake de vervlechting en inrichting van één uitvoeringsorganisatie. Dit is gerealiseerd per 1 februari 2017 met de formele oprichting van B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo en de B.V./C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo. In de C.V. is de Innovatoren ondergebracht.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Als onderdeel van de algehele structurering is de Innovatoren ondergebracht in de Greenport Venlo Campus Vastgoed C.V., waarbij de operationele activiteiten middels een masterlease overeenkomst belegd zijn bij Greenport Venlo Campus Vastgoed B.V.. De financiële stromen zijn daarmee beperkt tot een vaste huursom en de waardeverandering van het vastgoed. De deelneming keert jaarlijks een dividend uit van ca. 2% op het geïnvesteerd vermogen.

Provinciaal risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de deelneming te moeten afwaarderen, ingevolge waardevermindering van het vastgoed.

Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€11.897.511
Belang provincie	58,80%
Zeggenschap provincie	58,80%
Betrokkenen	Provincie Limburg, Gemeente Horst a/d Maas, Gemeente Venlo, Gemeente Venray

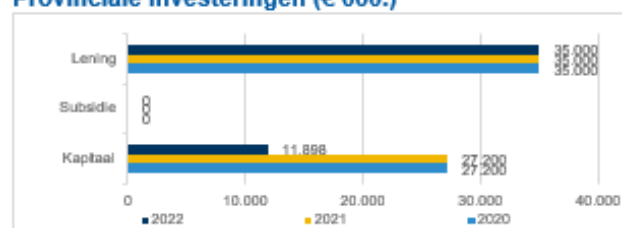
Doelstelling

Op 31 oktober 2014 hebben Provinciale Staten ingestemd met de in het Plan van Aanpak Programma greenport Venlo vervatte koers en acties. Een van de onderdelen van het Plan van aanpak is de programmaliijn werklandschap. Deze heeft als doel het realiseren van een goed geoutilleerd werklandschap met concurrerende grondprijzen vanuit één gebiedsautoriteit. De B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo is hiertoe opgericht.

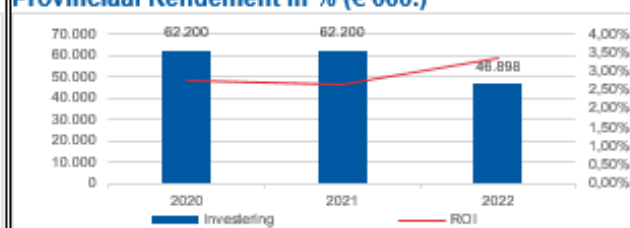
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€35.000	€35.000	€35.000
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€27.200	€27.200	€11.898
Ontvangen rente VP	€1.168	€1.126	€1.126
Dividend	€544	€544	€462

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

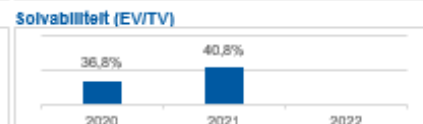
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Greenport Venlo staat voor een kansrijke economische structuur en duurzame ontwikkeling van de regio Noord-Limburg. De Provincie Limburg en de gemeenten Horst aan de Maas, Venray en Venlo hebben de ambitie om het KJavertje 4-gebied te ontwikkelen tot een goed ontsloten (fysiek) werklandschap met een hoge (ruimtelijke) kwaliteit. Daarbij is ervoor gekozen om het gebied te ontwikkelen onder de regie van één gebiedsautoriteit.

Visie en Beleidsvoornemen

PS hebben bij besluit d.d. 31 oktober 2014 ingestemd met de ambitie om te komen tot een aantrekkelijk en wervend kennislandschap waaronder begrepen de koers inzake de vervlechting en de inrichting van één uitvoeringsorganisatie. Dit is gerealiseerd per 1 februari 2017 met de formele oprichting van B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo en de B.V./C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo. In het ontwikkelbedrijf is de grondexploitatie van het werklandschap ondergebracht.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De marktomstandigheden blijven onverminderd gunstig en het Ontwikkelbedrijf kan hiermee haar stijgende lijn continueren. De meerjarenbegroting laat ook na 2022 een structureel positieve ontwikkeling zien, waarbij de einddatum van de grex is bijgesteld van 2040 naar 2030. Met het einde van de grondexploitatie naderend, wordt in 2022 gestart om de over-liquiditeiten in te zetten om het vermogen binnen de vennootschap af te bouwen middels terugbetaling van agiokapitaal. Hiermee wordt de exposure van de saandeelhouders verlaagd.

Provinciaal risico

De Provincie loopt het risico de boekwaarde te moeten afwaarderen als gevolg van marktontwikkelingen, kostenstijging en verlengen van de looptijd. Bij de vervlechting is een risicoreserve gevormd ter dekking van deze risico's.

Brightlands Campus Greenport Venlo B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€0
Belang provincie	33,33%
Zeggenschap provincie	33,33%
Betrokkenen	Provincie Limburg, Universiteit Maastricht, Nunhems Netherlands BV (BASF)

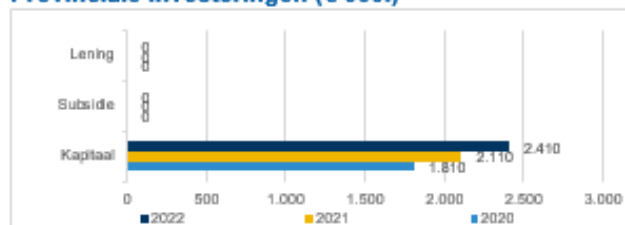
Doelstelling

Het stimuleren van open innovatie ten behoeve van kennisbehoud en kennisontwikkeling in de regio, met als doel aansluiting en verbreding van de as onderwijs - onderzoek (wetenschappelijk en toegepast) - business. Een belangrijke taak van de vennootschap is het ontwikkelen van de Brightlands Campus Greenport Venlo tot een R+D Campus door middel van Business development en Community activiteiten waaronder ook acquisitie en acceleratie.

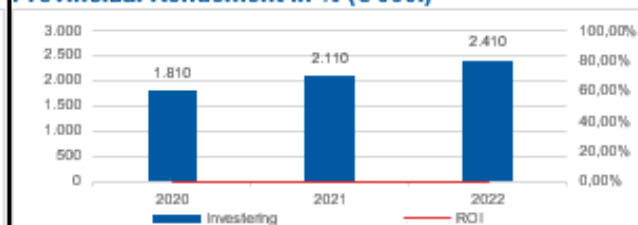
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€1.810	€2.110	€2.410
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

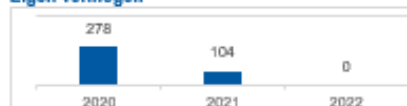

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Netto resultaat

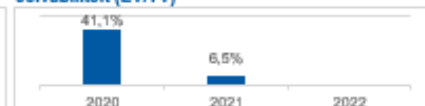

Ratio's en opbrengst (%)

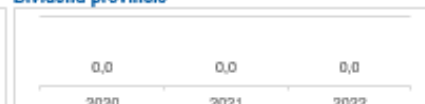
Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

De ontwikkeling van een sterke campus in de regio Venlo die middels het stimuleren van open innovatie kennisbehoud en kennisontwikkeling in de regio faciliteert.

Visie en Beleidsvoornemen

De Brightlands Campus Greenport Venlo is eind 2017 opgericht en voor 3 jaren gefinancierd. In 2019 is besloten om de financiering van de campusorganisatie voor de komende 5 jaren voort te zetten. Dit is vastgelegd in de nieuwe aandeelhoudersovereenkomst met ook de nieuwe derde aandeelhouder BASF.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

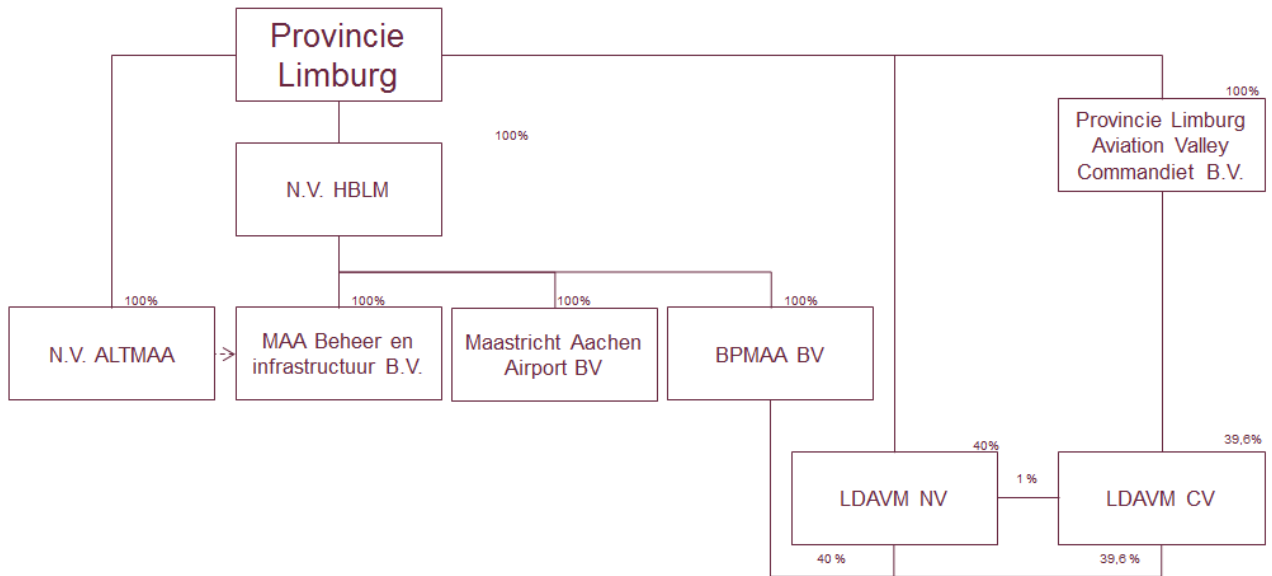
Van januari 2022 t/m april 2022 hebben de aandeelhouders UM, BASF, gemeente Venlo en Provincie Limburg gewerkt aan het opstellen van een gezamenlijke visie: BCGV-groeiplan. De UM en BASF willen een belangrijke inhoudelijk rol spelen in de ontwikkeling van de campus. Doordat PS nog geen besluit heeft genomen over de ontwikkeling van de campus en expliciet heeft gemeld 'meegenomen te willen worden' in het groeiplan en de vastgoedproblematiek, kan nu niet gecommitteerd worden aan het groeiplan.

Provinciaal risico

Het Provinciaal risico is hoofdzakelijk een beleidsinhoudelijk risico. Bij de oprichting zijn de kapitaalstortingen reeds als niet revolverend aangemerkt. Het resterende financiële risico is gelegen in de toekomstige kapitaalstortingen om de campusorganisatie te bekostigen. Beleidsinhoudelijk vormt de acquisitietask het grootste risico, die ook zijn weerslag heeft op de positie van de Greenport Campus Vastgoed B.V.

Maastricht-Aachen Airport

¹⁾ Dit betreft het beheer van de erfpachtovereenkomst

Holding Businesspark Luchthaven Maastricht N.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde	€23.781.348
Belang provincie	100,00%
Zeggenschap provincie	100,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg

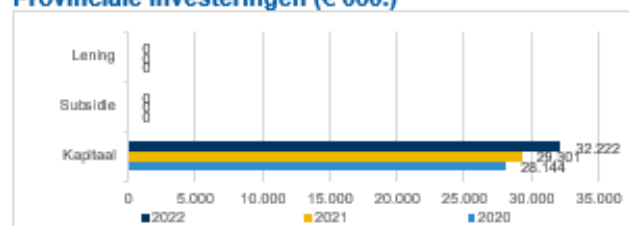
Doelstelling

Het exploiteren van een luchthavenbedrijf (tot 1 juli 2016). Vanaf 1 juli 2016 moedermaatschappij van BP MAA B.V. en MAA Beheer & Infra B.V., welke laatste de concessieovereenkomst met de concessienemer beheert. Per 1 november 2019 heeft N.V. HBLM de aandelen van MAA B.V., de exploitant van de luchthaven overgenomen en is MAA B.V. ook een dochtervennootschap van HBLM geworden.

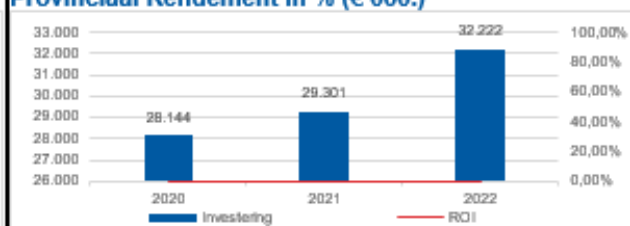
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€28.144	€29.301	€32.222
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

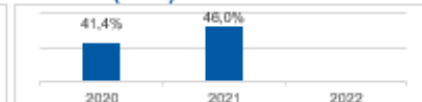
Eigen vermogen

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Solvabiliteit (EV/TV)

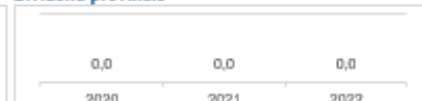
Vreemd vermogen

Netto resultaat

Dividend provincie

Publiek belang

De luchthaven MAA is van belang voor een sterk leef- en vestigingsklimaat en heeft belangrijke sociaaleconomische effecten op Limburg. De luchthaven MAA kan niet uitsluitend op eigen benen staan en heeft zonder substantiële steun van de overheid geen toekomstperspectief. Dat geldt overigens voor vrijwel alle regionale luchthavens in Europa.

Visie en Beleidsvoornemen

Een luchthaven is van belang voor een goede bereikbaarheid van de regio, draagt bij aan een sterk leef- en vestigingsklimaat en heeft relevante sociaaleconomische effecten. Per 1 november 2019 zijn de aandelen van MAA BV door NV HBLM overgenomen. Door renovatie van de start- en landingsbaan en goed onderhoud dient een infrastructuur te worden gerealiseerd die toekomstbestendig is, waarbij gestart kan worden met de transitie naar elektrisch vliegen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

HBLM is vanaf 1 nov. 2019 verantwoordelijk voor zowel de infrastructuur als exploitatie van het vliegveld. Exploitant MAA BV heeft in 2021, ondanks corona, een bijzonder goed jaar gekend door het vrachtovervoer. In juni 2022 heeft de provincie een aantal majeure afwegingen gemaakt, welke tot besluitvorming heeft geleid op 3 juni 2022 en 18 december 2022. De provincie heeft besloten om de luchthaven open te houden waarbij Schiphol als aandeelhouder toetreedt op basis van een sluitende businesscase. De provincie zal naast NEDAB en onderhoudsbijdragen, tevens een lening aan MAABI verstrekken.

Provinciaal risico

Het financieel risico is gelegen in het exploiteren van MAA. De kredieten zijn als niet-revolverend bestempeld, m.u.v. de verstrekte lening en de aankoop (en hieraan gekoppelde verhuur) van de cargoterminal. De boekwaarde van de deelneming wordt jaarlijks beoordeeld. Het maatschappelijk risico zit in het mogelijk failliet gaan van MAA en daarmee gepaard gaande verlies aan directe en indirecte werkgelegenheid.

Aangewezen Luchvaartterrein Maastricht-Aachen Airport N.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde	€1
Belang provincie	100,00%
Zeggenschap provincie	100,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg

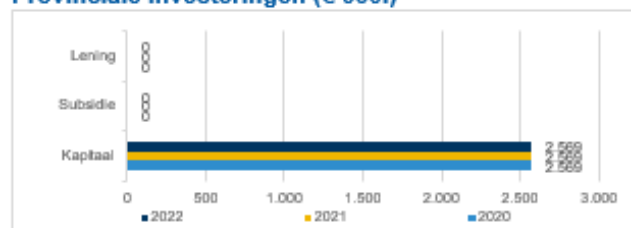
Doelstelling

Het beheer van erfpachtcontracten van het als zodanig aangewezen luchvaartterrein Maastricht-Aachen Airport.

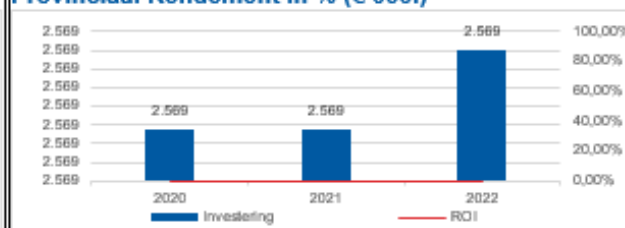
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€2.569	€2.569	€2.569
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

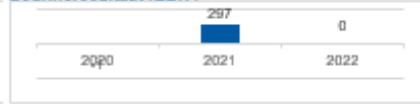
Ratio's en opbrengst (%)

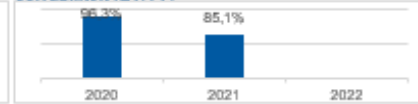
Eigen vermogen

Bedrijfsresultaat (EBIT)

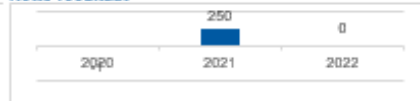
Solvabiliteit (EV/TV)

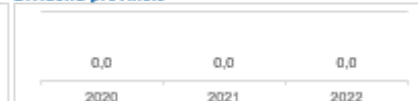
Vreemd vermogen

Netto resultaat

Dividend provincie

Publiek belang

De aanwezigheid van het luchvaartterrein draagt bij aan het verbeteren van de (grensoverschrijdende) bereikbaarheid en mobiliteit en is een randvoorwaarde voor het waarmaken van de provinciale economische ambities.

Visie en Beleidsvoornemen

De aanwezigheid van het luchvaartterrein draagt bij aan het verbeteren van de (grensoverschrijdende) bereikbaarheid en mobiliteit en is een randvoorwaarde voor het waarmaken van de provinciale economische ambities. De Provincie is sinds 2013 enig aandeelhouder en zal het beheer van het erfpachtcontract met MAA B.V. voortzetten. NV ALTMAA kan als juridische entiteit mogelijk nog ingezet worden bij de realisatie van een duurzame toekomst voor MAA.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

In december 2021 is een perceel geleverd waarvan de erfpacht opbrengst (afkoop) ad € 300.000 geheel aan NV ALTMAA toekomt. Deze opbrengst is verwerkt in de jaarrekening 2021. Er zijn verder geen aandachtspunten of ontwikkelingen te melden.

Provinciaal risico

Er zijn nauwelijks nog financiële verplichtingen in NV ALTMAA. De aanwezige financiële middelen zijn toereikend en de boekwaarde in de provinciale begroting is teruggebracht naar € 1.

Provincie Limburg AviationValley Commandiet B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€1.868.000
Belang provincie	100,00%
Zeggenschap provincie	100,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg

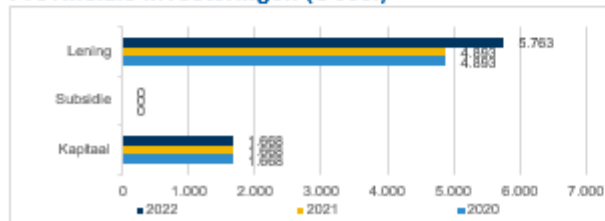
Doelstelling

Het als commanditair vennoot deelnemen in, het financieren van, het samenwerken met en het verlenen van adviezen en andere diensten aan de commanditaire vennootschap Land Development AviationValley Maastricht C.V., teneinde de realisatie van het bedrijventerrein BPMAA te Beek/Meerssen te bewerkstelligen.

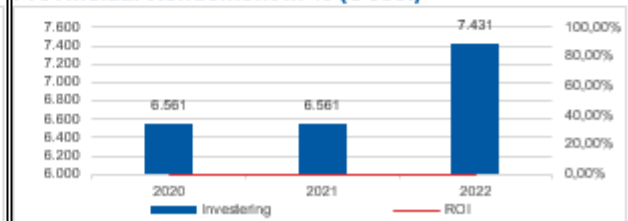
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€4.893	€4.893	€5.763
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€1.868	€1.868	€1.868
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Eigen vermogen

Bedrijfsresultaat (EBIT)

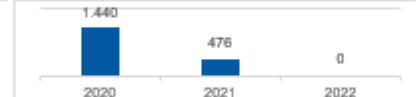
Solvabiliteit (EV/TV)

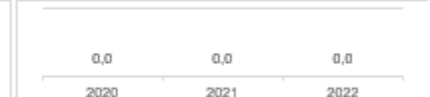
Vreemd vermogen

Netto resultaat

Dividend provincie

Publiek belang

Door als commanditair vennoot deel te nemen in Land Development AviationValley Maastricht C.V. draagt Provincie Limburg Aviationvalley Commandiet B.V. bij aan haar doelstellingen en de realisatie van het bedrijventerrein BPMAA.

Visie en Beleidsvoornemen

Door middel van de activiteiten van de LDAVM C.V. komen tot stimulering van de aantrekkingskracht van de luchthaven en het geven van een impuls voor de (regionale) werkgelegenheid (bevorderen vestigingsklimaat).

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Zie ontwikkelingen binnen LDAVM C.V.. De PLAC B.V. voert geen operationele activiteiten. Het ingebracht kapitaal in LDAVM C.V. loopt via deze entiteit. Door de positieve resultaten van LDAVM CV realiseert PLAV BV boekhoudkundige winsten en daarmee ontstaan vennootschapsbelasting verplichtingen. Om aan deze betalingsverplichtingen tijdig te kunnen voldoen heeft de Provincie een overbruggingsfinanciering aan PLAC BV beschikbaar gesteld van € 870.000, met een looptijd van 1 jaar.

Provinciaal risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de onderneming te moeten afwaarderen. Moment van aflossing van de lening is afhankelijk van ontvangst van winstuitkeringen vanuit de LDAVM CV. De LDAVM CV kent 2 hoofdrisico's: Vertraging uitgifte en verlaging uitgifteprijs. Jaarlijks worden met de actualisatie van het businessplan de risico's geïnventariseerd en geanalyseerd.

Land Development AviationValley Maastricht C.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Commanditaire Vennootschap
Boekwaarde	€0
Belang provincie	
Zeggenschap provincie	
Betrokkenen	Provincie Limburg, PLAC B.V., BPMAA B.V., LDAVM N.V., Dura Vermeer en Aviation Logistics Development Company

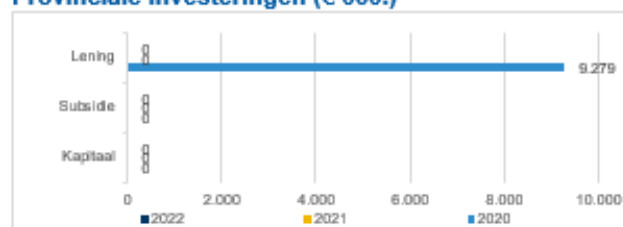
Doelstelling

Uitvoering te geven aan zowel het Master- en Businessplan, dat door de aandeelhouders is vastgesteld. Het te ontwikkelen bedrijventerrein BPMAA (groot circa 110 hectare bruto), gelegen binnen de gemeente Beek en de gemeente Meerssen, is een van de in het POL aangewezen locaties voor de realisatie van een bedrijventerrein. Het gebied wordt ontwikkeld als hoogwaardige en duurzame kwaliteitslocatie met een landschappelijke inpassing in de omgeving.

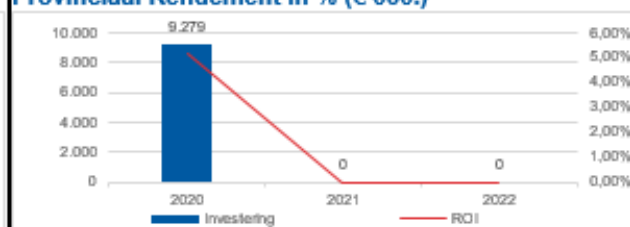
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€9.279	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€0	€0	€0
Ontvangen rente VP	€484	€203	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

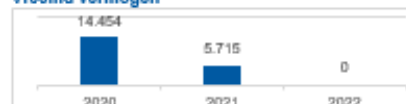
Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Netto resultaat

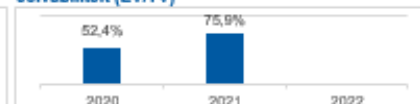

Ratio's en opbrengst (%)

Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

De bedrijventerrein ontwikkeling rondom de luchthaven draagt bij aan de werkgelegenheid, positie van Limburg in de logistieke sector en is van strategische waarde in relatie tot de ontwikkeling van de luchthaven.

Visie en Beleidsvoornemen

Het te ontwikkelen bedrijventerrein BPMAA staat voor de stimulering van de aantrekkingskracht van de luchthaven op lange termijn en tevens als impuls voor de (regionale) werkgelegenheid. De ontwikkelingen in BPMAA overschrijden de gemeentegrenzen van de gemeenten Beek en Meerssen. De N.V./C.V. is instrumenteel een waarborg om maatschappelijk en economisch rendement te realiseren.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De grondexploitatie van LDAVM C.V. is ingevolge de voortvarende verkopen de afgelopen jaren sterk verbeterd. Dit heeft ook geleid tot een verkorting van de verwachte looptijd en algehele aflossing van de provinciale lening in 2021. In 2022/2023 zal naar verwachting in totaal 58 ha grond zijn geleverd. Alsdan resteren nog ca. 4 ha, ofwel 6% van het totaal van de uitgeefbare grond.

Provinciaal risico

Hoewel de feitelijke werkzaamheden en de activa in LDAVM C.V. zitten, zit het financieel risico in de Provincie Limburg Aviation Valley Commandiet B.V. ten aanzien van de deelneming. De huidige grondexploitatie sluit vooralsnog positief.

Land Development AviationValley Maastricht N.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde	€18.000
Belang provincie	40,00%
Zeggenschap provincie	40,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg, BPMAA B.V, Dura Vermeer, Aviation Logistics Development Company

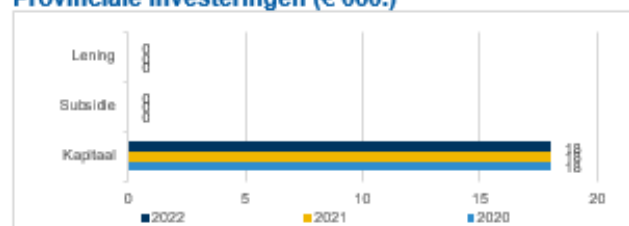
Doelstelling

Uitvoering te geven aan zowel het Master- en Businessplan, dat door de aandeelhouders is vastgesteld. Het te ontwikkelen bedrijventerrein BPMAA, gelegen binnen de gemeente Beek en de gemeente Meerssen, is een van de in het POL aangewezen locaties voor de realisatie van een bedrijventerrein. Het gebied wordt ontwikkeld als hoogwaardige en duurzame kwaliteitslocatie met een landschappelijke inpassing in de omgeving.

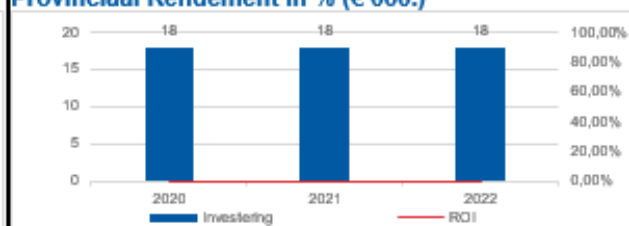
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€18	€18	€18
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

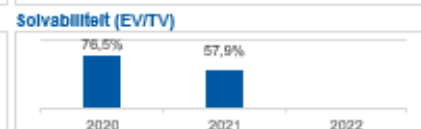
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

De bedrijventerrein ontwikkeling rondom de luchthaven draagt bij aan de werkgelegenheid, positie van Limburg in de logistieke sector en is van strategische waarde in relatie tot de ontwikkeling van de luchthaven.

Visie en Beleidsvoornemen

Het te ontwikkelen bedrijventerrein BPMAA staat voor de stimulering van de aantrekkingskracht van de luchthaven op lange termijn en tevens als impuls voor de (regionale) werkgelegenheid. De ontwikkelingen in BPMAA overschrijden de gemeentegrenzen van de gemeenten Beek en Meerssen. De N.V./C.V. is instrumenteel een waarborg om maatschappelijk en economisch rendement te realiseren.

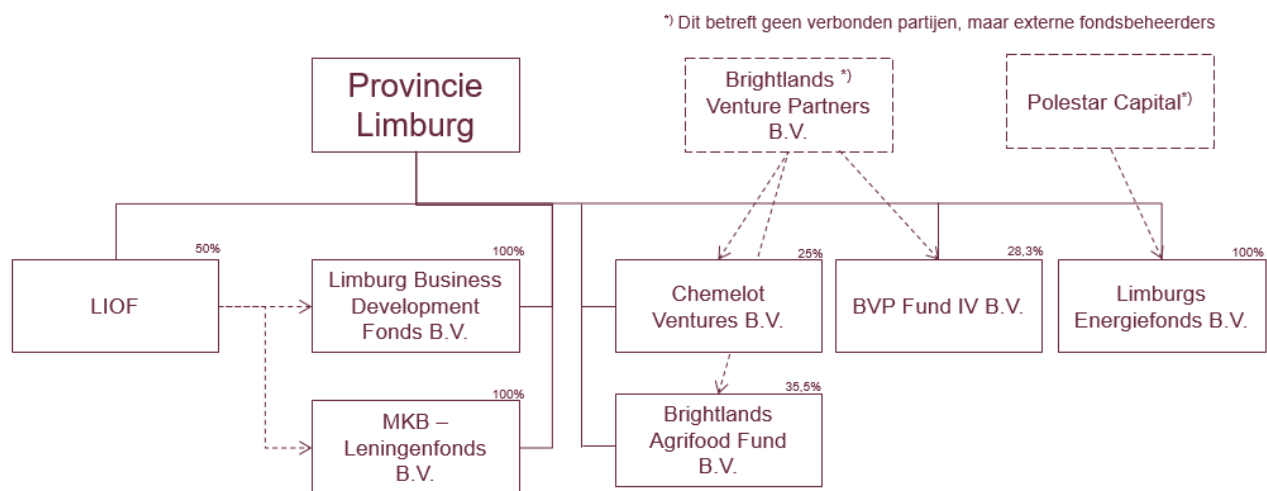
Aandachtspunten en ontwikkelingen

Zie ontwikkelingen benoemd bij LDAVM C.V.. LDAVM N.V. is beheerend vennoot en draagt geen risico ten aanzien van de onderliggende exploitatie in de C.V.

Provinciaal risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de onderneming ad EUR 18.000 te moeten afwaarderen. Daarnaast loopt de onderneming (en daarmee indirect de Provincie) een risico ten aanzien van vertraging in de uitgifte en verlaging uitgifteprijs. Jaarlijks worden met de actualisatie van het businessplan de risico's geïnventariseerd en geanalyseerd.

Regionale ontwikkeling en fondsen

Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering N.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde	€51.577.738
Belang provincie	50,00%
Zeggenschap provincie	50,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg en Ministerie EZ

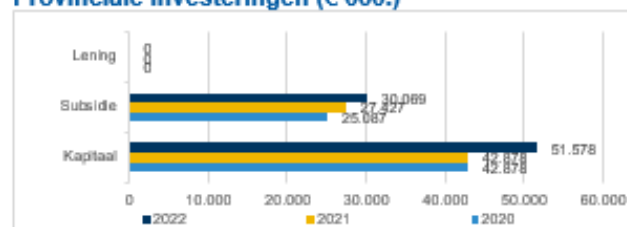
Doelstelling

Industriebank LIOF is de Limburgse ontwikkelingsmaatschappij. LIOF draagt bij aan de welvaart van de Provincie Limburg door de (sociaal-) economische structuur verder te versterken en werkgelegenheid te verbeteren. De activiteiten die LIOF ontplooit binnen elk van deze taakgebieden dienen te passen binnen de kaders van het provinciaal economisch beleid.

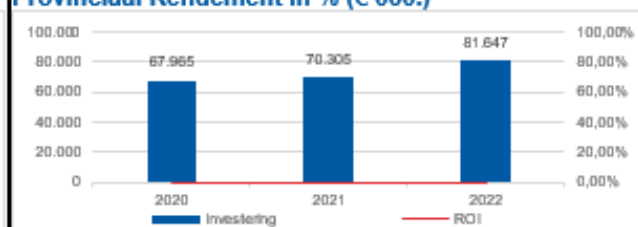
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€25.087	€27.427	€30.089
Cumulatief verleend kapitaal	€42.878	€42.878	€51.578
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

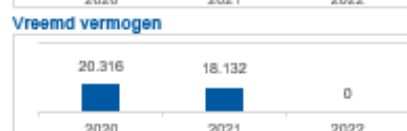
Provinciale investeringen (€ 000.)

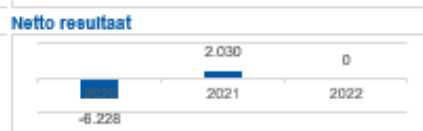
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

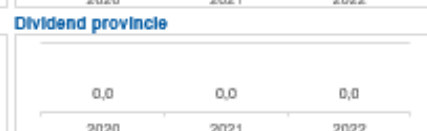
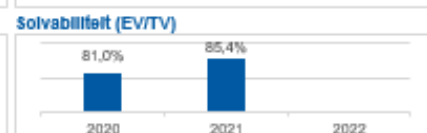
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

LIOF draagt bij aan de welvaart van de Provincie Limburg door de (sociaal-) economische structuur verder te versterken en werkgelegenheid te verbeteren. De kerntaken betreffen Acquisitie, Participatie, en Ontwikkeling/Innovatie. De activiteiten die LIOF ontplooit binnen elk van deze taakgebieden dienen te passen binnen de kaders van het provinciaal economisch beleid.

Visie en Beleidsvoornemen

Gezien de uitbreiding van het Provinciaal belang in LIOF zal LIOF functioneren als de uitvoeringsorganisatie voor het regionaal economisch beleid voor de Provincie Limburg, gericht op ondersteuning van groei en innovatie in het MKB.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Over boekjaar 2020 is een verlies gerealiseerd van -€6,2 mln in 2021 is er weer winst gemaakt van € 2 mln.. Het verlies is voornamelijk te wijten aan de corona gerelateerde voorzieningen die zijn getroffen. In 2021 is er samen met de medeaandeelhouder Mln EZK een herkapitalisatie uitgevoerd van €17.4 mln. In 2022 heeft LIOF in samenwerking met de Provincie en RVO het Limburg Start-up Capital Fund (LSCF) opgericht.

Provinciaal risico

Vanuit de subsidierelatie is het risico het niet uitvoeren van de activiteiten / voorwaarden zoals opgenomen (of onderliggend) aan de subsidiebeschikking. Dit kan leiden tot een afbreukrisico voor de Provincie. Vanuit de aandeelhoudersrelatie bestaat het risico dat het LIOF onvoldoende fungeert als ontwikkelingsbedrijf voor de Provincie, of dat financiële resultaten onvoldoende zijn met als resultaat afwaardering van de boekwaarde.

MKB-Leningenfonds (MKB-L) B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€10.325.618
Belang provincie	100,00%
Zeggenschap provincie	100,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg

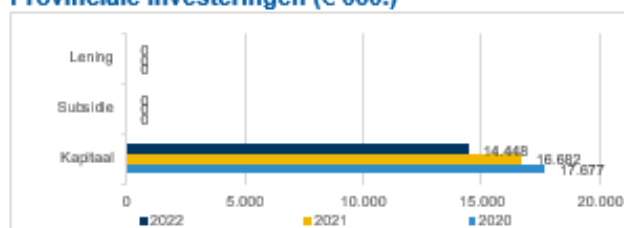
Doelstelling

MKB-L BV geeft invulling aan het MKB-Leningenfonds. Dit fonds biedt financiering voor MKB-ondernemers. Het MKB-Leningenfonds is een breed fonds dat open staat voor MKB-ondernemers uit een scala aan sectoren en verscheidene ontwikkelstadia van een onderneming.

Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€17.677	€16.682	€14.448
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

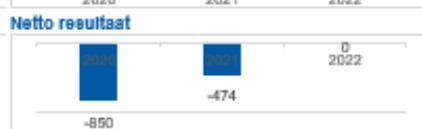
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

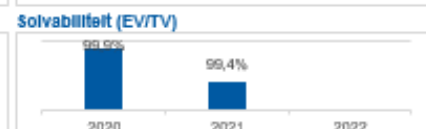
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Het MKB in Limburg meer financieringsmogelijkheden bieden, zodat de economische groei, welvaart en werkgelegenheid gestimuleerd worden.

Visie en Beleidsvoornemen

Inzet van het MKB-Leningenfonds is gedurende haar verlengde looptijd gericht op het financieren van 61 ondernemingen. Er zijn slechts enkele harde criteria; het betreft een MKB-onderneming, gevestigd in Limburg, dan wel een onderneming waarvan de effecten van de lening in een belangrijke mate neerslaan in de Provincie. Het fonds verstrekt leningen van € 150.000 tot € 1 miljoen. Er is initieel totaal € 20 miljoen door PS beschikbaar gesteld. Dit is eind 2017 verhoogd met € 5 miljoen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

MKB-leningenfonds BV is 1 mei 2015 opgericht met een fondsvomvang van € 20 miljoen. Het fondsvermogen is eind 2017 met € 10 miljoen uitgebreid middels een beschikbaarstelling van twee tranches van elk € 5 miljoen. Met de ingang van de beheerfase per 1 januari 2021 is de tweede tranche niet meer beschikbaar gesteld. Eind 2021 is de uitzettingsfase beëindigd en heeft het fonds aan 54 posten een bedrag van € 22,6 miljoen aan financieringen verstrekt.

Provinciaal risico

Er kunnen vier typen risico's worden onderscheiden: beleidsinhoudelijke, financiële, juridische en fiscale risico's. Wat betreft het financiële risico is dat het bedrag van de inbreng in het fonds zijnde maximaal € 25 miljoen, en het bedrag aan rendement dat mogelijk niet gerealiseerd wordt. Bij het oprichten en het inrichten van het fonds zijn beheersmaatregelen voor de genoemde risico's geïmplementeerd.

Limburg Business Development Fonds (LBDF) B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€13.727.380
Belang provincie	100,00%
Zeggenschap provincie	100,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg

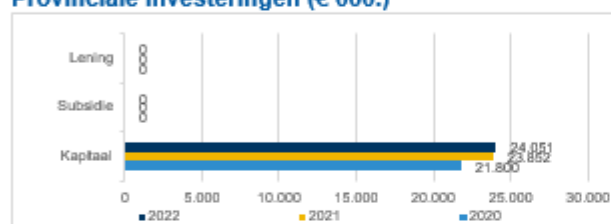
Doelstelling

Het Limburg Business Development Fonds (LBDF) biedt financiering voor de ontwikkeling van ideeën naar product naar onderneming. Het fonds zal de verschillende stadia met verschillende instrumenten financieren.

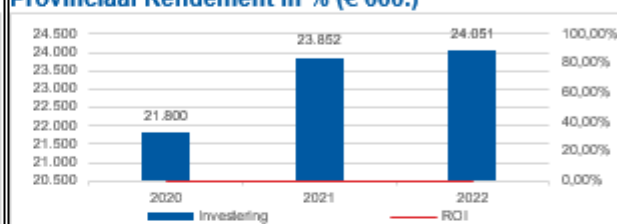
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€21.800	€23.852	€24.051
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

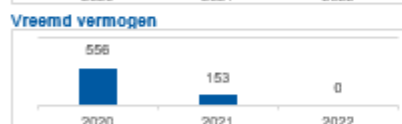
Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

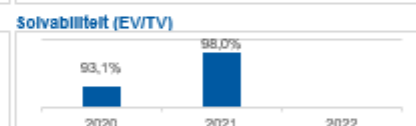
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Het innovatieve MKB in Limburg meer mogelijkheden bieden voor financiering zodat de economische groei, welvaart en werkgelegenheid gestimuleerd worden middels de drie fondsen 1) Proof-of-Principle fonds: van idee naar product, 2) Proof-of-Concept fonds: opwerking van producten tot een volwaardig product- of dienstenconcept; 3) Seed fonds: dekt de financieringsbehoefte in de laatste fase van het business development traject tot een volwaardige onderneming.

Visie en Beleidsvoornemen

Inzet van het LBDF leidt over de tijdshorizon van 6 jaar tot 180 beproefde ideeën, die worden doorontwikkeld tot 75 businessplannen, om uiteindelijk te resulteren in 42 businesses. Op basis van een verwachte personeelsomvang van 5 tot 10 fte per business, bieden deze 42 businesses naar verwachting ruim 300 fte directe werkgelegenheid en ten minste eenzelfde aantal fte indirecte werkgelegenheid. Er is in totaal 29,7 mln. door PS beschikbaar gesteld.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Voor alle 3 fondsen zijn de middelen uitgeput. Qus geïmplementeerde uitbetalingen heeft LBDF voldaan aan de gestelde acquisitiedoelstellingen. LBDF verwacht nog steeds te kunnen voldoen aan de bij oprichting gestelde financiële doelstellingen. Een belangrijke kanttekening is dat dit beeld bijzonder snel kan omslaan als de exit opbrengsten, die pas vanaf 2024 voorzien worden, niet gerealiseerd worden.

Provinciaal risico

Er kunnen vier typen risico's worden onderscheiden: beleidsinhoudelijke, financiële, juridische en fiscale risico's. Wat betreft het financiële risico is dat het bedrag van de inbreng in het fonds zijnde EUR 29,7 mln. en het bedrag aan rendement dat mogelijk niet gerealiseerd wordt. Bij het oprichten en het inrichten van het fonds zijn beheersmaatregelen voor de genoemde risico's geïmplementeerd.

Chemelot Ventures B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€8.679.739
Belang provincie	25,00%
Zeggenschap provincie	25,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg, DSM Nederland B.V., Industriebank LIOF N.V., Rabobank

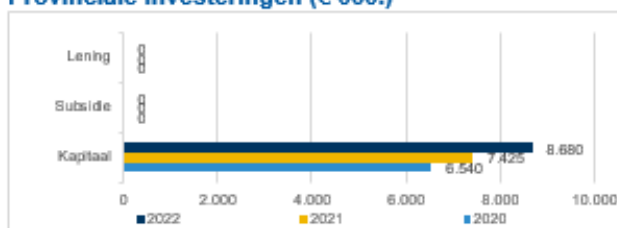
Doelstelling

Het al dan niet risicodragend, investeren in andere vennootschappen en ondernemingen, met name in vennootschappen en ondernemingen werkzaam op het gebied van (bio)chemische, (bio)medische en (bio)technologische materialen en life science.

Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€6.540	€7.425	€8.680
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

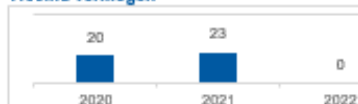
Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

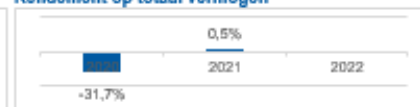

Netto resultaat

Ratio's en opbrengst (%)

Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

Beschikbaarheid van durfkapitaal is een randvoorwaarde voor innovatie en campus ontwikkeling. Hiermee draagt Chemelot Ventures B.V. bij aan de ontwikkeling van de regionale economie via de doelstellingen van de Chemelot Campus.

Visie en Beleidsvoornemen

In het Masterplan Chemelot Campus is afgesproken dat het gezamenlijk belang voor DSM, UM en Provincie Limburg in de samenwerking, het bevorderen van een sterk CHEMaterials cluster is. De samenwerking is gericht op het stimuleren van innovatie t.b.v. kennisbehoud en kennisontwikkeling in de regio. Om deze innovaties te financieren hebben startende en snelgroeiende ondernemingen behoefte aan kapitaal. Het tekort aan durfkapitaal legitimeert de deelname van de overheid in een venture fonds.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Chemelot Ventures heeft in de periode 2014-2020 (investeringsfase) 18 investeringen verricht met een totale waarde van € 27,1 mln (t/m Q4 2021). Het jaarlijkse resultaat van Chemelot Ventures is sterk afhankelijk van incidentele posten zoals het nemen van waarderingsverliezen of het realiseren van exit-winsten. In 2021 is het fonds terecht gekomen in de beheerfase (2021-2025) en wordt alleen in de bestaande deelnemingen geïnvesteerd.

Provinciaal risico

Financieel gezien is het provinciaal risico de bijdrage (totaal toegezegde krediet) van €10 mln. Daarnaast nog politiek risico en afbreukrisico als door vennootschap verkeerde investeringen worden verricht. Vanuit een balans perspectief bestaat het risico op afwaardering van de boekwaarde van ca. € 8,7 mln (Q4 2022).

Brightlands Venture Partners Fund IV B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€1.489.234
Belang provincie	28,30%
Zeggenschap provincie	28,30%
Betrokkenen	Provincie Limburg, DSM Nederland, N.V. LIOF, Rabobank (RI), BVP BV

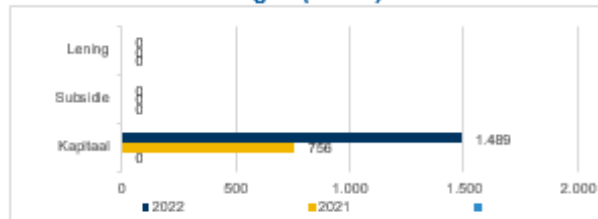
Doelstelling

Het al dan niet risicodragend investeren in vennootschappen en ondernemingen werkzaam op het gebied van (bio)chemische, (bio)medische en (bio)technologische materialen en life science. Brightlands Ventures Partners (BVP) Fund IV streeft naar een portfolio van 15 tot 20 ondernemingen. De investeringen vinden primair plaats in de vorm van aandelenkapitaal. Indien de financieringsstructuur dat vereist, kan ook een achtergestelde (converteerbare) lening versterkt worden.

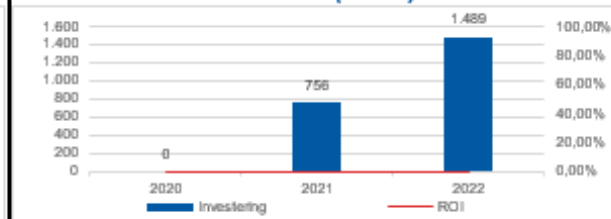
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	-	€756	€1.489
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

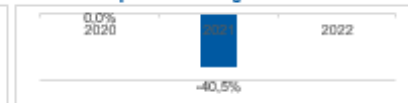

Netto resultaat

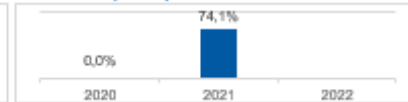

Ratio's en opbrengst (%)

Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

De Provincie Limburg heeft mede op initiatief van Provinciale Staten vanaf 2013 een financieel instrumentarium ingericht ter ondersteuning van het brede Limburgse MKB. Specifiek voor de ontwikkeling van bedrijvigheid op en rondom de Brightlands ecosystemen zijn er venture capital fondsen. Het BVP Fund IV B.V. (opgericht 2021) draagt bij aan de ontwikkeling van de regionale economie via financiering voor ondernemingen (start-up en scale-up).

Visie en Beleidsvoornemen

Naast de vroege fase financiering in start-ups staat het BVP Fund IV open voor financiering van ondernemingen die zich in de scale-up fase bevinden. Dit kunnen ondernemingen afkomstig van de Brightlands campussen zijn. Het kunnen ook ondernemingen van elders zijn, die ervoor kiezen om door te groeien c.q. zich te vestigen binnen het Brightlands ecosysteem. Dit betreft een interessante doelgroep om nieuwe werkgelegenheid te creëren.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

BVP Fund IV B.V. is in 2021 opgericht met een beoogd minimaal fondsomvang van € 60 miljoen. Bij de start van het fonds medio februari 2021 is het gecommiteerde aandelenbedrag € 35,4 miljoen en cofinanciering van RVO-Seedcapital €10 miljoen. De looptijd van het fonds is in totaal 12 jaar en na een actieve investeringsperiode van 6 jaar (met de mogelijkheid om deze te verlengen met maximaal 2 jaar) zal de beheerperiode 6 jaar duren.

Provinciaal risico

Het financieel risico is het totaal beschikbaar gesteld krediet van € 10 mln. Daarnaast nog politiek risico en afbreukrisico als door vennootschap verkeerde investeringen worden verricht. Vanuit een balans perspectief bestaat het risico op afwaardering van de boekwaarde van € 1,5 mln. (ultimo 2022).

Brightlands Agrifood Fund B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€2.075.289
Belang provincie	35,46%
Zeggenschap provincie	35,46%
Betrokkenen	Provincie Limburg, Coöperatieve Rabobank U.A., N.V. LIOF, Bright Venture Partners BV, LLTB, Van Herk, Fresh Valley

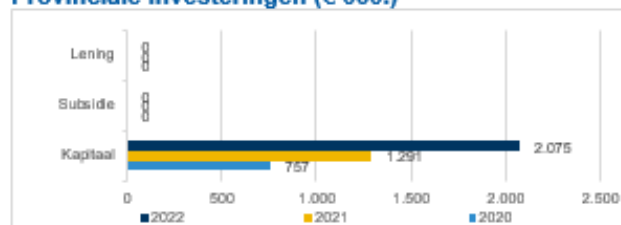
Doelstelling

De missie van Brightlands Agrifood Fund B.V. is het aantrekken en financieel ondersteunen van beginnende (technologie gedreven) bedrijven om impact te realiseren in de wereldwijde food en agri sectoren. Hierbij zal het fonds de ontwikkeling van de Brightlands Campus Greenport Venlo ondersteunen met als doelstelling risicokapitaal te investeren in 11 bedrijven met een zeer hoog risicoprofiel. Het fonds heeft een omvangdoelstelling van € 20,1 miljoen, waarvan € 5 miljoen van de Provincie Limburg.

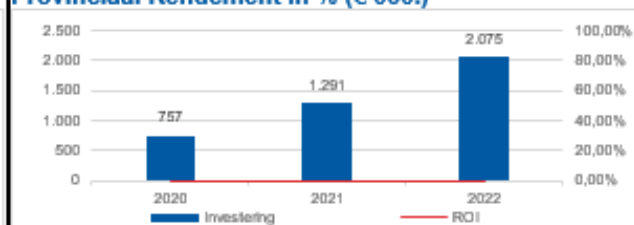
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€757	€1.291	€2.075
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

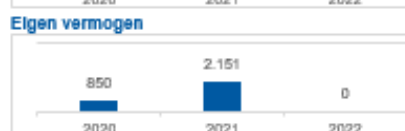
Provinciale investeringen (€ 000.)

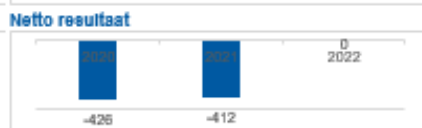
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

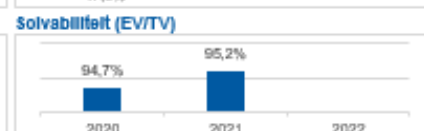
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Door de positieve economische ontwikkelingen neemt ook de dynamiek op de Brightlands Campus Greenport Venlo toe. Een ontwikkeling die wij ondersteunen. Om ook voor het MKB op deze campus risicokapitaal ter beschikking te hebben, hebben wij in onze rol van aandeelhouder de andere partners van Chemelot Ventures gevraagd de scope van het fonds uit te breiden met agro/food. Dit heeft tevens geleid tot cofinanciering vanuit de partners.

Visie en Beleidsvoornemen

Op basis van de geïnvesteerde middelen á EUR 5 mln. en de cofinanciering gedurende de periode 2018-2022 investeren, met een exit en follow-on investeringsperiode van 2023-2028.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Het fonds is eind 2017 opgericht. Er zijn drie private investeerders toegetreden. De totale fondsomvang bedraagt daarmee EUR 20,1 mln. Inmiddels zijn de eerste participaties aangegaan en is er voor een totaal van EUR 7,2 miljoen geïnvesteerd. (Q3 2022) Het fonds ligt qua realisatie achter op het fondsplan als gevolg van onder andere sterke concurrentie, waarbij de fondsdirectie de overtuiging uitspreekt dat de gestelde doelen nog gehaald kunnen worden.

Provinciaal risico

Het risico bestaat dat de Provinciale investering bij het uitblijven van voldoende exits met een hoge multiple haar ingebracht kapitaal (deels) kan verliezen.

Limburgs Energie Fonds (LEF) B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€60.000.000
Belang provincie	100,00%
Zeggenschap provincie	100,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg en Polestar Capital

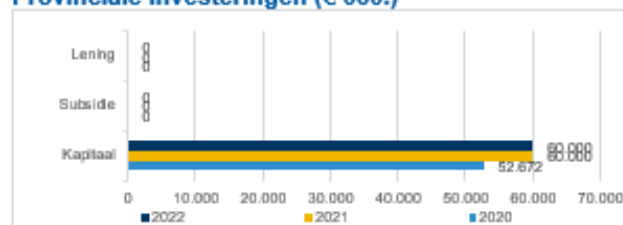
Doelstelling

Het langjarig beheren van haar vermogen, waarbij het fonds haar financiële middelen uitzet op revolverende basis ter versterking van de ontwikkeling en toepassing van duurzame energieopwekking, energiebesparing en de circulaire economie voor en met name in de Provincie Limburg.

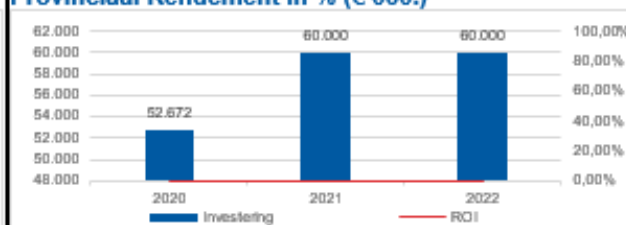
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€52.672	€60.000	€60.000
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

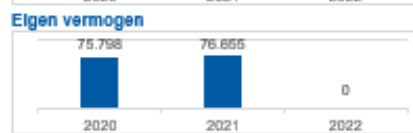
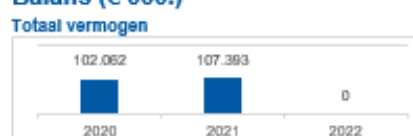
Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

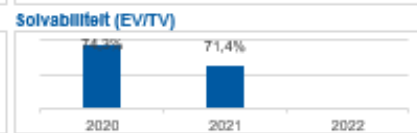
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Het publiek belang volgt uit de motie van PS van 4 november 2011 waarbij uw Staten hebben opgeroepen tot oprichting van een revolverend fonds en de Kadernota Energiefonds, vastgesteld door PS op 8 juni 2012. Via investeringen in duurzame projecten draagt het LEF bij aan het Limburgse leefklimaat.

Visie en Beleidsvoornemen

PS heeft de kadernota Energiefonds vastgesteld in 2012. LEF richt zich op financiële ondersteuning van projecten inzake energiebesparing, duurzame energieopwekking, innovaties op het gebied van duurzame energie en circulaire economie. Overkoepelende doelstelling is CO2-reductie, daarnaast realisatie van werkgelegenheid, innovatie, lastenverlichting of bevorderen aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. LEF is een revolverend fonds dat teruggevoelde middelen weer inzet voor nieuwe projecten.

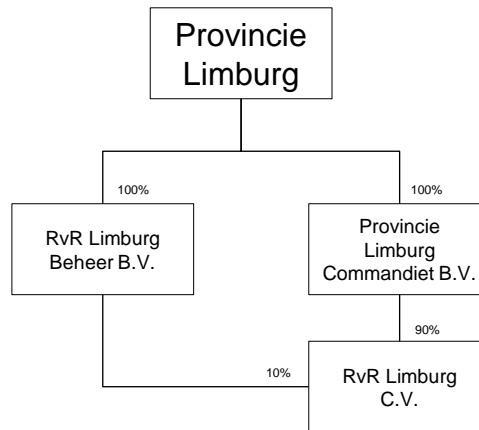
Aandachtspunten en ontwikkelingen

Bij PS besluit van 29 juni 2020 is de fondsomvang van LEF verhoogd van EUR 90 miljoen naar EUR 268 miljoen onder voorwaarde van cofinanciering. De fondsverhoging wordt deels vanuit de Provincie gerealiseerd door in tranches EUR 74 miljoen additioneel kapitaal naast het reeds geïmmitteerde bedrag van EUR 60 miljoen beschikbaar te stellen. Het geïmmitteerd kapitaal van LEF aan projecten bedraagt EUR 156 miljoen eind 2021. Dit staat gelijk aan circa 119 windmolens CO2 besparing (2,3 MW).

Provinciaal risico

Belangrijkste risico voor LEF is dat er onvoldoende (goede) projecten worden aangereikt, dan wel in aanmerking komen voor financiering op basis van de gehanteerde fondscriteria. Het primair financieel risico is gelegen in faillissement of afwaardering van de aangepane financieringen en/of participaties. Secundair financieel risico is een langere uitzettingsperiode en het invullen van de door PS gestelde cofinancierings- en rendementseis.

Ruimte voor Ruimte

Provincie Limburg Commandiet B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€0
Belang provincie	100,00%
Zeggenschap provincie	100,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg

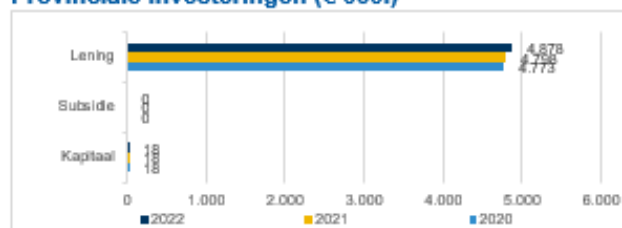
Doelstelling

Het als commanditair venoot deelnemen in, het financieren van en het verlenen van adviezen en andere diensten aan de commanditaire vennootschap Ruimte voor Ruimte Limburg C.V., teneinde de sloopvergoeding van € 36,3 mln. terug te verdienen, die de Provincie in het kader van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV), tweede tranche, heeft betaald aan het Rijk.

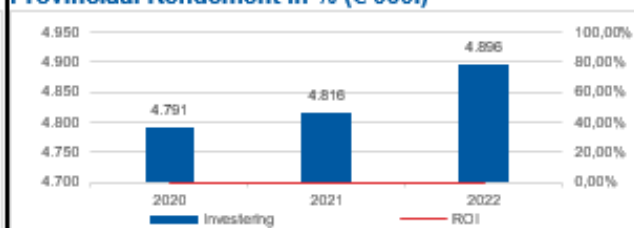
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€4.773	€4.798	€4.878
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€18	€18	€18
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

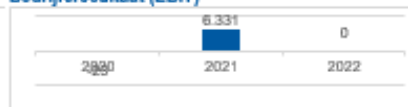

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Netto resultaat

Ratio's en opbrengst (%)

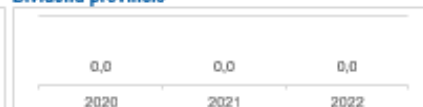
Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

Met de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) en de Ruimte voor Ruimte-regeling is een ruimtelijke kwaliteitsverbetering van het landelijk gebied bewerkstelligd middels subsidies verstrekt voor het inleveren van mestrechten en het slopen van veestallen. Hiermee is de primaire doelstelling behaald. Beoogd wordt deze operatie voor de Provincie budgettair neutraal af te sluiten.

Visie en Beleidsvoornemen

In 2012 is door PS meegegeven dat ultimo 2023 het RvR-project moet zijn beëindigd c.q. dat de € 36,3 mln. aan sloopvergoedingen, die zijn uitbetaald voor de stallensloop, middels de verkoop van 785 woningbouw kavels, terugverdiend zouden moeten zijn. Deze opgave is in 2018 uitgebreid tot maximaal 900 kavels. RvR zal ultimo 2022 de ontwikkelactiviteiten staken. RvR zal de komende jaren de lopende verplichtingen afwikkelen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De grondexploitatie van RvR sluit ultimo 2021 op € 4,9 mln. positief, voor calculatie van winstafhankelijk rente (2020: +/- € 3,3 mln.). Door de aanhoudend goede resultaten zal RvR haar ontwikkelactiviteiten versneld per ultimo 2022 kunnen beëindigen. RvR zal de komende jaren lopende verplichtingen afwikkelen.

Provinciaal risico

Het provinciaal risico is de per 31-12-2022 door de Provincie verstrekte lening ad € 4,7 mln., de bijgeschreven rente ad. € 954.696 en het kapitaalbelang in RvR ad. € 102.101,-, totaal: € 5,8 mln.. Op grond van de huidige GREX per 1-1-2022 zal RvR aan het einde van de looptijd op € 4,9 mln. positief zal afsluiten, voor calculatie van winstafhankelijk rente. Hierdoor loopt de Provincie geen risico meer ten aanzien van de gestorte middelen.

RvR Limburg Beheer B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€0
Belang provincie	100,00%
Zeggenschap provincie	100,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg

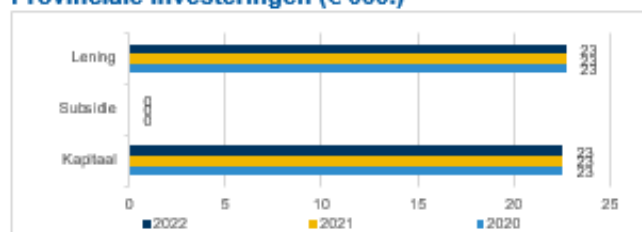
Doelstelling

Door middel van het optreden als beherend vennoot van Ruimte voor Ruimte Limburg CV middels grondexploitatie terugverdienen van de sloopvergoeding van € 36,3 mln., die de Provincie in het kader van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) aan het Rijk heeft betaald.

Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€23	€23	€23
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€23	€23	€23
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

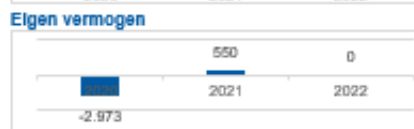
Provinciale investeringen (€ 000.)

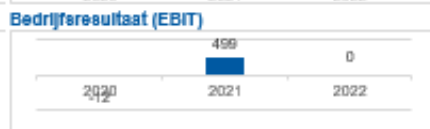
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

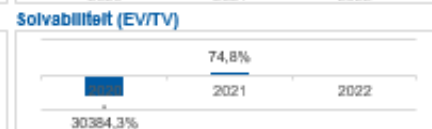
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Met de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) en de Ruimte voor Ruimte (RvR)-regeling is een ruimtelijke kwaliteitsverbetering van het landelijk gebied bewerkstelligd door middel van subsidies verstrekt voor het inleveren van mestrechten en het slopen van veestallen. Hiermee is de primaire doelstelling behaald. Beoogd wordt deze operatie voor de Provincie budgettair neutraal af te sluiten door de opbrengsten van de door RvR Limburg CV, gerealiseerde en nog te realiseren woningbouw kavels.

Visie en Beleidsvoornemen

In 2012 is door PS meegegeven dat ultimo 2023 het RvR-project moet zijn beëindigd c.q. dat de € 36,3 mln. aan sloopvergoedingen, die zijn uitbetaald voor de stallensloop, middels de verkoop van 785 woningbouw kavels, dan terugverdiend zouden moeten zijn. Deze opgave is in 2018 uitgebreid tot maximaal 900 kavels. De vastgoedmarkt is aangetrokken, hetgeen ook tot uitdrukking komt in de kavelverkopten (41 kavels ultimo 2021, totaal: 741). RvR zal ultimo 2022 de operationele activiteiten staken.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

In 2022 heeft er een wisseling van de algemeen directeur plaatsgevonden.

Provinciaal risico

Het provinciaal risico is het kapitaalbelang in RvR Beheer BV dat is afgewaardeerd naar 0.

RvR Limburg C.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Commanditaire Venootschap
Boekwaarde	€0
Belang provincie	100,00%
Zeggenschap provincie	100,00%
Betrokkenen	RvR Beheer BV (10%), PL Commandiet BV (90%)

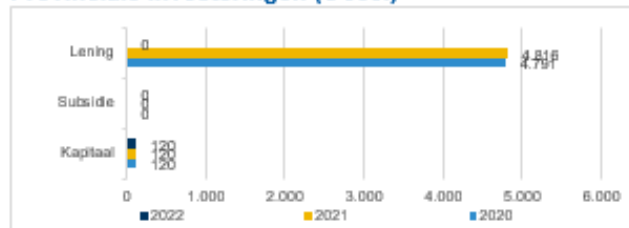
Doelstelling

Door middel van grondexploitatie terugverdienen van € 36,3 mln. sloopvergoeding die de onderneming aan de Provincie heeft vergoed en die de Provincie aan het Rijk heeft betaald.

Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€4.791	€4.816	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€120	€120	€120
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Netto resultaat

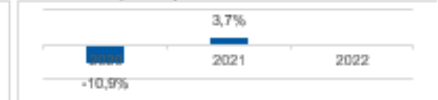

Ratio's en opbrengst (%)

Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

Met de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) en de Ruimte voor Ruimte (RvR)-regeling is een ruimtelijke kwaliteitsverbetering van het landelijk gebied bewerkstelligd door middel van subsidies verstrekt voor het inleveren van mestrechten en het slopen van veestallen. Hiermee is de primaire doelstelling behaald. Beoogd wordt deze operatie voor de Provincie budgettair neutraal af te sluiten door de opbrengsten van de door RvR Limburg CV, gerealiseerde en nog te realiseren woningbouw kavels.

Visie en Beleidsvoornemen

In 2012 is door PS meegegeven dat ultimo 2023 het RvR-project moet zijn beëindigd c.q. dat de € 36,3 mln. aan sloopvergoedingen, die zijn uitbetaald voor de stallensloop, middels de verkoop van 785 woningbouw kavels, dan terugverdiend zouden moeten zijn. Deze opgave is in 2018 uitgebreid tot maximaal 900 kavels. De vastgoedmarkt is aangetrokken, hetgeen ook tot uitdrukking komt in de kavelverkoop (41 kavels ultimo 2021, totaal: 741). RvR zal ultimo 2022 de operationele activiteiten staken.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De grondexploitatie van RvR sluit ultimo 2020 op € 3,3 mln. negatief (2019: -/- € 8,7 mln.). Door de aanhoudend goede resultaten zal RvR haar operationele activiteiten versneld per ultimo 2022 kunnen beëindigen. In het bestuurlijk overleg van januari 2022 heeft de directie RvR medegedeeld naar verwachting een kleine plus in de GREX per 1-1-2022 te zullen realiseren. Dit betekent dat RvR in staat zal zijn al haar schulden, ook die aan de Provincie Limburg, af te lossen.

Provinciaal risico

Het risico voor de Provincie is de via de aandeelhouders verstrekte lening en kapitaalbelang ad € 4,9 mln. Op grond van de huidige GREX ultimo 2021 is RvR CV naar verwachting in staat om dit kapitaal volledig terug te betalen. Het risico voor de Provincie is daarom € 0.

BNG Bank N.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde	€22.689
Belang provincie	0,02%
Zeggenschap provincie	0,28%
Betrokkenen	Gemeenten, Provincies en de Staat

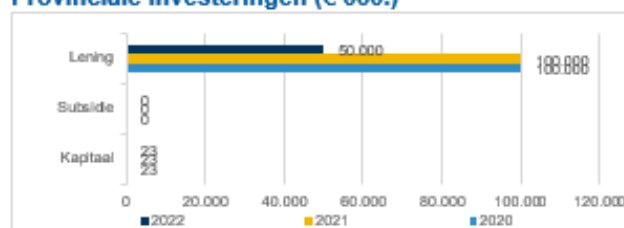
Doelstelling

BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

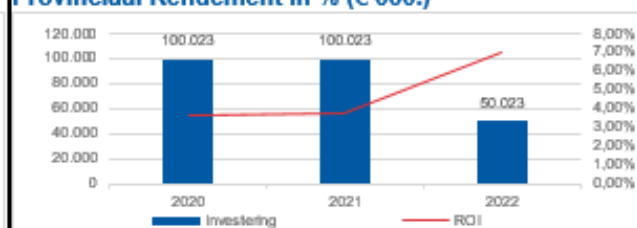
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€100.000	€100.000	€50.000
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€23	€23	€23
Ontvangen rente VP	€3.450	€3.450	€3.137
Dividend	€198	€282	€356

Provinciale investeringen (€ 000.)

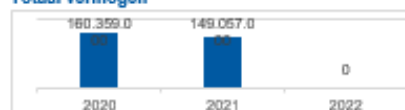

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

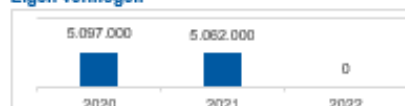

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

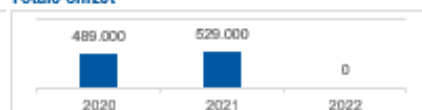

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

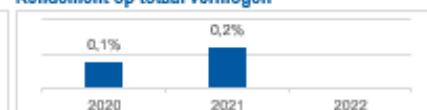

Netto resultaat

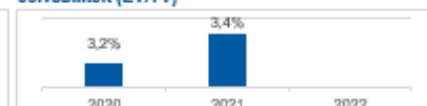

Ratio's en opbrengst (%)

Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

Publiek belang is om zodanig in BNG te participeren dat zij in staat blijft financieringen te verstrekken aan de decentrale overheden binnen de provincie tegen aantrekkelijke voorwaarden.

Visie en Beleidsvoornemen

Deze deelneming past in het begrotingsprogramma Algemene dekkingsmiddelen waarbij het doel is het voeren van een financieel duurzaam meerjars beleid dat het mogelijk maakt samen met partners te investeren in kansrijke ontwikkelingen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Aan BNG Bank zijn in 2015 en 2016 hybride leningen (elk EUR 50 miljoen) verstrekt ter versterking van het Tier-1 kapitaal van de bank vanuit de kapitaaleisen van Bazel III. De lening welke in 2015 was verstrekt, is in voorjaar 2022 afgelost. De rente van de andere lening is in voorjaar 2022 opwaarts herzien naar 4,742%.

Provinciaal risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de deelneming ad € 22.689 te moeten afwaarderen. Tevens loopt de Provincie een risico ten aanzien van de hybride lening uit 2016, groot € 50 miljoen. De hybride lening verstrekt in 2015 is in voorjaar 2022 afgelost. Het risico van de resterende tranche wordt meegenomen in de paragraaf financieringen.

Nederlandse Waterschapsbank N.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde	€3.063
Belang provincie	0,01%
Zeggenschap provincie	0,01%
Betrokkenen	Provincies, Waterschappen en de Staat

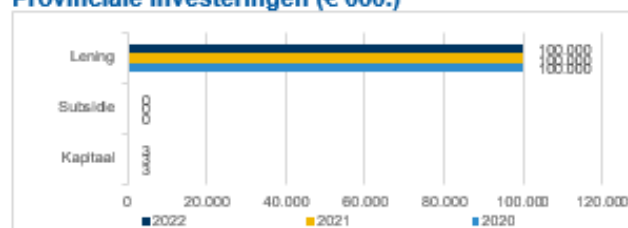
Doelstelling

De Nederlandse Waterschapsbank (NWB) richt haar diensten exclusief op de overheidssector. Zij draagt zorg voor de financiering van provincies, gemeenten en waterschappen. Doelstelling van de bank is het zo gunstig mogelijk op maat aanbieden van financieringen. Maatschappelijke relevantie, hoge kwaliteit, een sterke financiële positie en integriteit zijn de hoekstenen van het beleid van de bank.

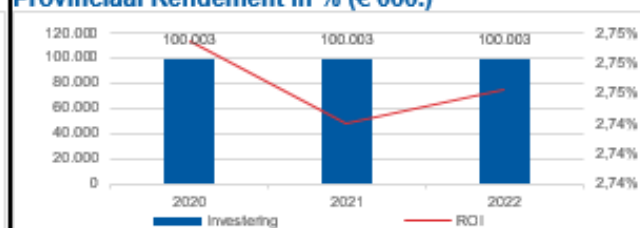
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€100.000	€100.000	€100.000
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€3	€3	€3
Ontvangen rente VP	€2.720	€2.720	€2.720
Dividend	€29	€24	€26

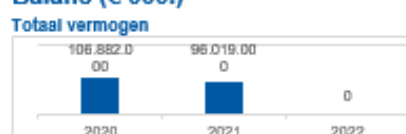
Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Eigen vermogen

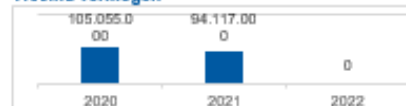
Bedrijfsresultaat (EBIT)

Solvabiliteit (EV/TV)

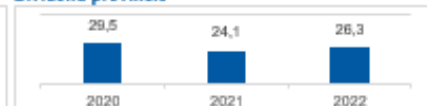
Vreemd vermogen

Netto resultaat

Dividend provincie

Publiek belang

Publiek belang is om in de sectorbanken zodanig te participeren dat zij in staat blijven de decentrale overheden tegen aantrekkelijke voorwaarden te faciliteren.

Visie en Beleidsvoornemen

De deelneming past in het begrotingsprogramma Algemene dekkingsmiddelen waarbij het doel is het voeren van een financieel duurzaam meerjarig beleid dat het mogelijk maakt samen met partners te investeren in kansrijke ontwikkelingen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

In 2015 en 2016 zijn aan de Nederlandse Waterschapsbank twee hybride leningen verstrekt van ieder EUR 50 miljoen, ter versterking van het Tier-1 kapitaal van de bank. De bank is hiertoe genoodzaakt vanwege de kapitaaleisen vanuit Bazel III.

Provinciaal risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de deelneming ad EUR 3.063 te moeten afwaarderen. Tevens loopt de Provincie een risico ten aanzien van de hybride leningen. Dit risico wordt meegenomen in de paragraaf Financiering.

Waterleiding Maatschappij Limburg N.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde	€132.458
Belang provincie	21,80%
Zeggenschap provincie	21,80%
Betrokkenen	Provincie Limburg en de Limburgse gemeenten.

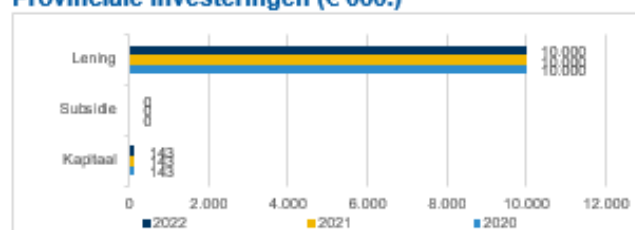
Doelstelling

Het produceren en leveren van drinkwater en andere doeleinden en daarmee samenhangende diensten in de Provincie Limburg.

Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€10.000	€10.000	€10.000
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€143	€143	€143
Ontvangen rente VP	€309	€309	€309
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

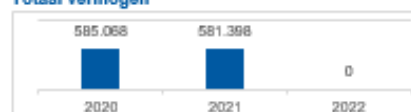

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

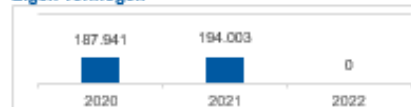

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Netto resultaat

Ratio's en opbrengst (%)

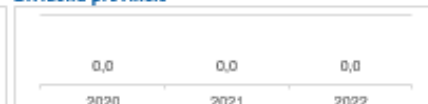
Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

Teneinde de continuïteit van de drinkwatervoorziening te borgen is in de Drinkwaterwet bepaald dat de waterleidingbedrijven, waaronder WML een monopolie hebben op de drinkwaterlevering in hun verzorgingsgebied en dat aandelen van waterleidingbedrijven enkel door overheden kunnen worden gehouden.

Visie en Beleidsvoornemen

De Provincie streeft naar een duurzame drinkwatervoorziening met een hoge mate van zelfvoorziening van het drinkwatergebruik in Limburg, waarbij er voldoende water beschikbaar is tegen een redelijke prijs. Provincie wil deelname in WML voortzetten teneinde de continuïteit van de drinkwatervoorziening te borgen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De AVA heeft in november 2020 ingestemd met herijking van het financieel beleid teneinde de financierbaarheid van WML op korte en lange termijn zeker te stellen. De jaarstukken 2021 zoals gepresenteerd in de AvA juni 2022 alsmede de begroting 2023 in november 2022 laten zien dat WML goed op koers ligt met dit financieel beleid.

Provinciaal risico

Bij faillissement van WML is het risico dat de boekwaarde van de aandelen moet worden afgewaardeerd. In dat geval zal ook de op dat moment uitstaande financiering moeten worden afgeboekt. Provinciaal risico in maatschappelijke zin is dat de continuïteit van de drinkwatervoorziening in gevaar komt. Deze risico's worden zeer laag geschat aangezien WML monopolist is en alleen overheden als aandeelhouders kent.

Limburgse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijventerreinen B.V. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€66.000
Belang provincie	66,67%
Zeggenschap provincie	66,67%
Betrokkenen	Provincie Limburg en LIOF

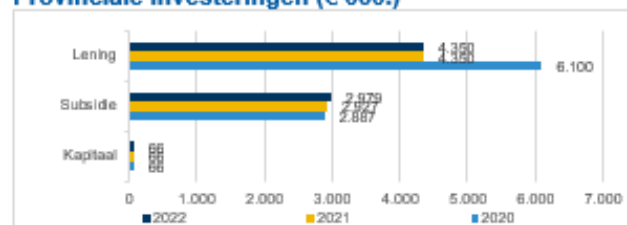
Doelstelling

Het stimuleren, ondersteunen en bijdragen aan het op een duurzame wijze realiseren van 1.000 hectare aan herstructureringsprojecten op Limburgse bedrijventerreinen in de periode 2012-2020, met het doel zorgvuldig ruimtegebruik te bewerkstelligen en een goed economisch vestigingsklimaat voor ondernemers te waarborgen.

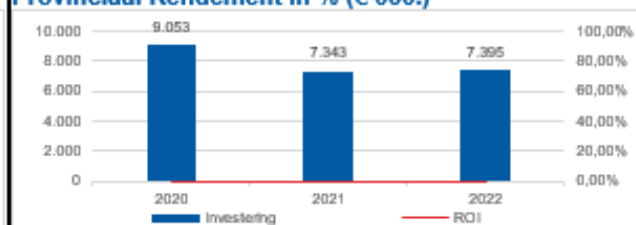
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€6.100	€4.350	€4.350
Cumulatief verleende subsidie	€2.887	€2.927	€2.979
Cumulatief verleend kapitaal	€66	€66	€66
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

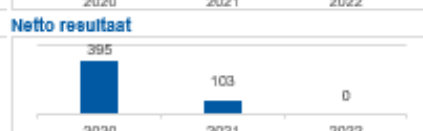
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Realisatie van de maatschappelijke doelstelling om in de periode tot en met 2020 in totaal 1.000 ha aan bedrijventerrein in Limburg te herstructureren. Waarmee een bijdrage wordt geleverd aan het Limburgse vestigingsklimaat. Deze wordt uitgaande van de huidige investeringsportefeuille gerealiseerd.

Visie en Beleidsvoornemen

In maart 2014 is besloten dat in het toekomstige provinciale beleid minder prioriteit zal worden gegeven aan herstructurering bedrijventerreinen. Daarmee is LHB afgebouwd tot een beheersorganisatie voor lopende projecten. Daarmee is het beheer van activiteiten de doelstelling van de BV; LHB mag geen nieuwe activiteiten meer oppakken. Behalve de projecten is ook de personele organisatie afgebouwd. Vooralnog gaan we ervan uit dat de beheersorganisatie uiterlijk 2023 zal worden geliquideerd.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Als onderdeel van bovengenoemde koerswijziging is begin 2016 de LHB omgevormd naar een beheersorganisatie. 6 lopende projecten zijn ondergebracht in de beheersorganisatie LHB. Ten uitvoer van deze lopende projecten heeft de LHB in 2016 de laatste trekking gedaan uit de beschikbaar gestelde renteloze financiering die daarmee € 7,6 mln. bedraagt. Van dit leenbedrag staat nog € 4,4 mln. open. Dit is momenteel geïnvesteerd in 3 participaties á 2,7 mln. (boekwaarden). De verwachting is dat LHB ruim kan voldoen aan haar revolverendheidsdoelstelling.

Provinciaal risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de deelneming ad € 66.000 te moeten afwaarderen en het verschuldigd blijven van een lening van maximaal € 10 mln., waarvan eind 2022 € 4.350.000 uit staat. Bij oprichting werd ervan uitgegaan dat 50% van de lening afgewaardeerd diende te worden. Op basis van de huidige vooruitzichten zal dit gunstiger uitvallen.

IBA Parkstad BV (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Boekwaarde	€0
Belang provincie	50,00%
Zeggenschap provincie	50,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg en de Parkstad gemeentes

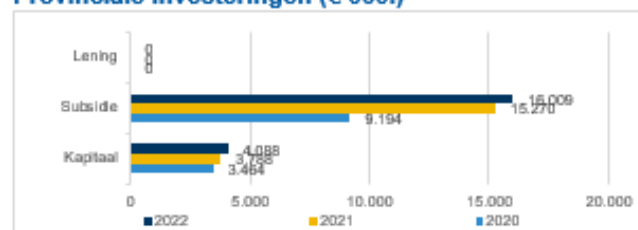
Doelstelling

Het uitvoering geven aan de realisatie en ontwikkeling van de Internationale Bau Ausstellung Parkstad 2020 zoals nader is uitgewerkt in het IBA boek waarin de transformatieopgave voor Parkstad vanuit het Regioprogramma is neergelegd. De kern van de IBA bestaat uit een reeks van spraakmakende en hoogwaardige projecten die Parkstad transformeren en vernieuwen. De allerbeste projecten zijn in 2022 tijdens de slotmanifestatie tentoongesteld.

Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€9.194	€15.270	€18.008
Cumulatief verleend kapitaal	€3.464	€3.788	€4.088
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

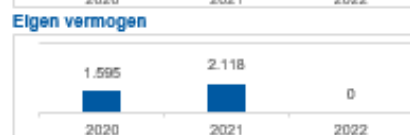
Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Het publiek belang is gelegen in de aanpak van de transformatieopgave voor Parkstad, waar de projecten voortvloeiend uit het IBA Parkstad initiatief invulling aan kunnen geven.

Visie en Beleidsvoornemen

IBA Parkstad ondersteunt, in de periode 2013-2022, projecten die een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat in Zuid-Limburg beogen in combinatie met provinciale programma's zoals wonen, herstructurering, leefbaarheid, zorg, duurzaamheid, structuurversterking, onderwijs en arbeidsmarkt, OV en landschap. Vanwege de Coronacrisis is besloten het Expojaar een jaar te verplaatsen naar juli 2021 (start Parade) tot en met augustus 2022.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

IBA bevindt zich in de afwikkelingsfase. In de periode juni 2016 - maart 2021 heeft de AvA ingestemd met 23 programmavoorstellen (ca. 42 projecten) met een investeringsvolume van ca. € 193 mln., waarvoor aan IBA een bijdrage werd gevraagd van in totaal € 24 mln., waarvan 50% gedekt door de Provincie. Tot en met 2021 is € 13.549.496 uitgekeerd aan subsidiebedragen.

Provinciaal risico

Door het gekozen governance-model en de wijze waarop de financiering is geregeld is er geen sprake van risicodragende deelname in projecten. Derhalve is het risico met name gelegen in het realiseren van kwantitatief en kwalitatief voldoende projecten om de gestelde doelen te realiseren. Besluitvorming in de aandeelhoudersvergadering ten aanzien van projectvoorstellen wordt voorbereid in GS. Eventuele toekenning van middelen, buiten de reguliere begrotingsposten om, verloopt via PS.

Stichting Euregio Maas-Rijn (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Stichting
Boekwaarde	€0
Belang provincie	
Zeggenschap provincie	
Betrokkenen	Provincie Limburg, Provincies Luik en Limburg (B), Duitstalige Gemeenschap van België, Zweckverband Region Aachen

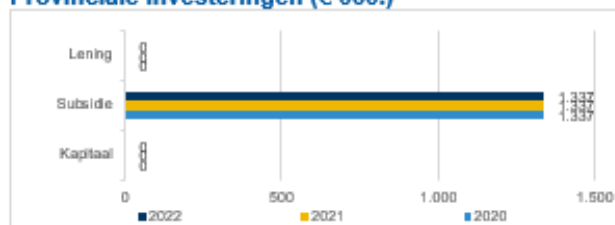
Doelstelling

De stichting heeft ten doel om binnen het gebied van de EMR grensbelemmeringen af te bouwen; sociaaleconomische factoren te verbeteren; contacten tussen burgers te leggen en te bevorderen; en de samenwerking tussen instellingen, bedrijven en organisaties te bevorderen.

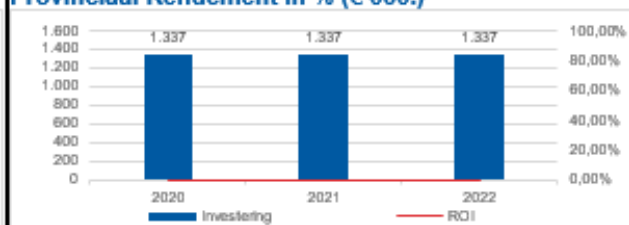
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€1.337	€1.337	€1.337
Cumulatief verleend kapitaal	€0	€0	€0
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Netto resultaat

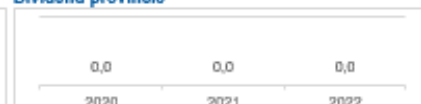
Ratio's en opbrengst (%)

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

Voor het oplossen van problemen met een grensoverschrijdend karakter is het onderhouden van een goed contact in Euregioonaal verband, met de overheden uit de aangrenzende regio's in België en Duitsland, van groot belang. De samenwerking tussen de overheden initieert en stimuleert ook niet-overheden uit de vijf partnerregio's van de EMR (burgers, organisaties, instellingen, bedrijfsleven) om zaken samen op te pakken.

Visie en Beleidsvoornemen

Het realiseren van grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio. Samen met de andere partnerregio's wordt gezamenlijk gewerkt aan de uitvoering van de euregioonale toekomststrategie EMR 2020.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De EGTS EMR is per 1 april 2019 opgericht en heeft met terugwerkende kracht tot 1 januari 2019 de reguliere activiteiten van de stichting EMR overgenomen. De Provincie Limburg maakt ingaande 2019 de jaarlijkse bijdrage over aan de EGTS. De stichting zal na afwikkeling van het Interreg V-programma worden geliquideerd waarbij de algemene reserve overgaat naar de EGTS.

Provinciaal risico

De 5 partners van de EMR moeten borg staan voor correcte, tijdige en rechtmatige besteding van de gelden die de EMR aan de projecten uitbetaald heeft. In geval van een tekort in de stichting is de Provincie medeaansprakelijk.

Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	EGTS
Boekwaarde	€0
Belang provincie	20,00%
Zeggenschap provincie	20,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg, Provincies Luik en Limburg (B), Duitstalige Gemeenschap van België, Zweckverband Region Aachen

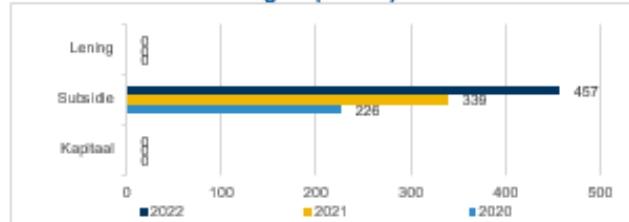
Doelstelling

De EGTS heeft ten doel om binnen het gebied van de Euregio Maas-Rijn grensbelemmeringen af te bouwen; sociaaleconomische factoren te verbeteren; contacten tussen burgers te leggen en te bevorderen en de samenwerking tussen instellingen, bedrijven en organisaties te bevorderen.

Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€226	€339	€457
Cumulatief verleend kapitaal	€0	€0	€0
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

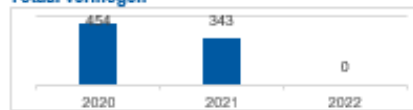

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

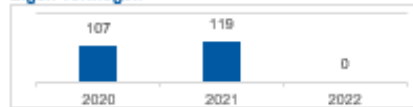

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

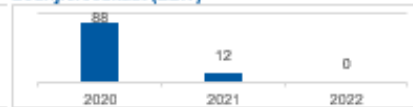

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Netto resultaat

Ratio's en opbrengst (%)

Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

Voor het oplossen van problemen met een grensoverschrijdend karakter is het onderhouden van een goed contact in Euregionaal verband met de overheden uit de aangrenzende regio's in België en Duitsland van groot belang. De samenwerking tussen overheden initieert en stimuleert ook niet-overheden uit de vijf partnerregio's van de Euregio Maas-Rijn (burgers, organisaties, instellingen, bedrijfsleven) om zaken samen op te pakken.

Visie en Beleidsvoornemen

Het realiseren van grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Maas-Rijn. Samen met andere partnerregio's wordt gewerkt aan de uitvoering van de Euregionale toekomststrategie.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De EGTS EMR is per 1 april 2019 opgericht en heeft met terugwerkende kracht tot 1 januari 2019 de reguliere activiteiten van de stichting EMR overgenomen. De provincie Limburg maakt ingaande 2019 de jaarlijkse bijdrage over aan de EGTS. De stichting zal na afwikkeling van het Interreg V-programma worden geliquideerd waarbij de algemene reserve overgaat naar de EGTS.

Provinciaal risico

De 5 partners van de EMR moeten borg staan voor correcte, tijdige en rechtmatige besteding van de gelden die de EMR aan de projecten uitbetaald heeft.

RUD Zuid-Limburg (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Boekwaarde	€ 0
Belang provincie	
Zeggenschap provincie	
Betrokkenen	Provincie Limburg en de 18 gemeenten in Zuid-Limburg

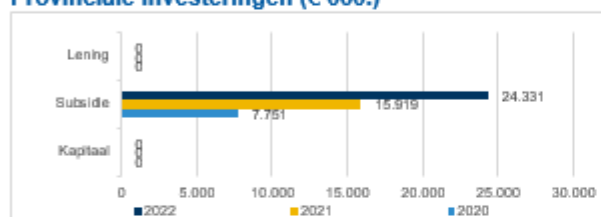
Doelstelling

Algemeen overheidsbestuur met als doel het op afstand plaatsen van de uitvoeringstaken van de Provincie, specifiek: vergunningverlening, toezicht en handhaving in het fysieke domein.

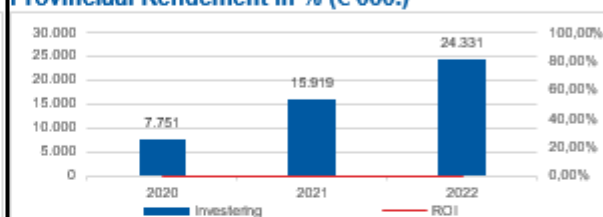
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€7.751	€15.919	€24.331
Cumulatief verleend kapitaal	€0	€0	€0
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

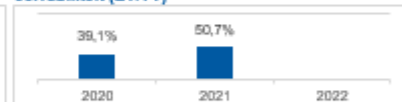
Eigen vermogen

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Solvabiliteit (EV/TV)

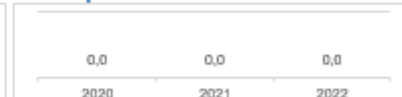
Vreemd vermogen

Netto resultaat

Dividend provincie

Publiek belang

Het leveren van kwaliteit voor de leefomgeving voor inwoners en bedrijven in Zuid-Limburg door samenwerking, door het uitvoeren van haar wettelijke taken.

Visie en Beleidsvoornemen

Een efficiënte en kwalitatieve uitvoering van wettelijke taken in het fysieke domein. De RUD Zuid-Limburg is 1 januari 2013 afgesplitst van de Provincie. Deze rol op afstand en wettelijke taken zullen als zodanig worden voortgezet.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Met ingang van 1 maart 2018 is een gedeelte van het personeel van de provincie Limburg en de grootste gedeelte van de partner gemeenten formeel in dienst getreden van de RUD-Zuid Limburg. De provincie Limburg heeft de taken die uitgevoerd dienen te voeren bij de gemeenten die vallen onder de RUD Limburg Noord ondergebracht bij de RUD Zuid-Limburg. Daarnaast zijn ook de meetdiensten inclusief apparatuur overgebracht van de provincie Limburg naar de RUD Zuid-Limburg.

Provinciaal risico

Het risico is gelegen in het doelmatig en efficiënt uitvoeren van de taken, binnen de daartoe gestelde kaders. De partners zijn gezamenlijke verantwoordelijke voor eventuele tekorten. Provincie Limburg is de grootste partner in deze verbonden partij (ca. 57%)

Regionale uitvoeringsdienst Limburg Noord (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Boekwaarde	€0
Belang provincie	
Zeggenschap provincie	
Betrokkenen	

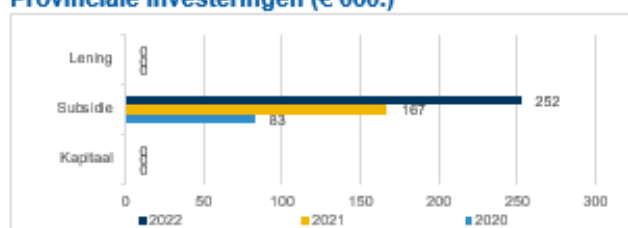
Doelstelling

Algemeen overheidsbestuur met als doel het op afstand plaatsen van de uitvoeringstaken van de Provincie, specifiek: vergunningverlening, toezicht en handhaving in het fysieke domein.

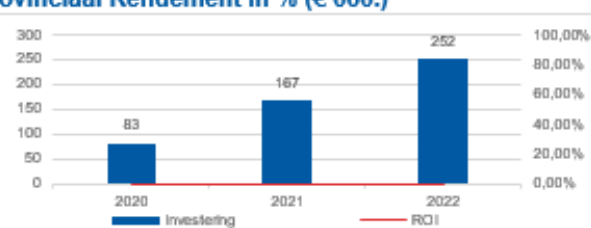
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€83	€167	€252
Cumulatief verleend kapitaal	€0	€0	€0
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

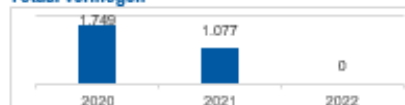

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

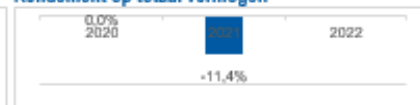

Netto resultaat

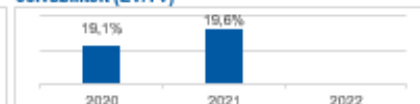

Ratio's en opbrengst (%)

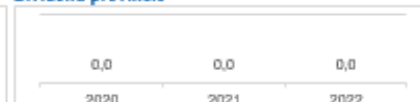
Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

Het leveren van kwaliteit voor de leefomgeving voor de inwoners en bedrijven in Noord Limburg door samenwerking en door het uitvoeren van haar wettelijke taken.

Visie en Beleidsvoornemen

De GR RUD-Limburg-Noord is een organisatie die bijdraagt aan verbetering van kwaliteit, gezondheid en veiligheid van de leefomgeving en aan de verbetering van de dienstverlening aan burgers en bedrijven. De dienstverlening wordt o.a. verbeterd door: 1. Een "level playing field" (gelijke benadering en behandeling onder de GR RUD LN), 2. Minder toezichtslasten door efficiënte en innovatie toezichtmethoden. De GR RUD LN is een flexibele organisatie die zich verhoudt tot de ontwikkelingen in de omgeving.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Per 1-1-2018 is de RUD Noord omgevormd tot een Gemeenschappelijke regeling.

Provinciaal risico

De provincie heeft een aantal taken overgedragen aan de RUD Limburg-Noord. Het risico bestaat dat de taken niet, te laat of kwalitatief onder de maat zijn. Het risico van de provincie Limburg is beperkt tot vooraf bepaalde provinciale bijdrage. Eventuele financiële mee of tegenvallers zijn voor de overige partner gemeenten.

Nazorgfonds gesloten stortplaatsen provincie Limburg (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Publiekrechtelijke rechtspersoon op basis van wet Milieubeheer
Boekwaarde	€0
Belang provincie	100,00%
Zeggenschap provincie	100,00%
Betrokkenen	Provincie Limburg

Doelstelling

Het waarborgen en financieren van de eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen gesloten na 1996, zoals bedoeld in artikel 8.49 van de wet Milieu beheer. Dit geschiedt door het onderhouden en in stand houden van de voorzieningen die milieurisico's ten aanzien van de stortplaatsen voorkomen.

Provinciale inbreng (€ 000.)

Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€0	€0	€0
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

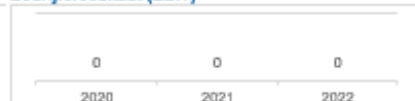
Ratio's en opbrengst (%)

Eigen vermogen

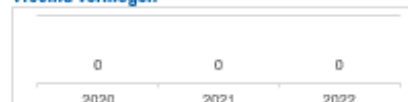
Bedrijfsresultaat (EBIT)

Solvabiliteit (EV/TV)

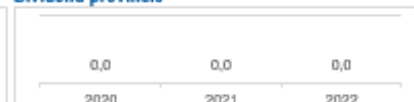
Vreemd vermogen

Netto resultaat

Dividend provincie

Publiek belang

Het publiek belang is gelegen in het beheersen en voorkomen van milieurisico's voortvloeiend uit het gestorte en afgedekte afval op de stortplaatsen. Hierin vervult het fonds haar wettelijk taak.

Visie en Beleidsvoornemen

Het nazorgfonds voert een wettelijke taak uit, gericht op de eeuwigdurende nazorg. De provinciale visie loopt synchroon met deze wettelijke taak. De drie kerntaken, belastingheffing, vermogensbeheer en financiering van het onderhoud zullen worden voortgezet om de eeuwigdurende nazorg te waarborgen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Naarmate meer stortplaatsen gesloten worden en daarmee de risico's en de verantwoordelijkheden overgaan van de exploitant naar Provincie verandert het risicoprofiel. Momenteel is enkel de Louisegroeve gesloten, maar naar de toekomst toe zal hiermee de rol en de aard van deze deelneming wijzigen. De rechtspersoonlijkheid van het nazorgfonds vloeit voort uit de milieuwet. In 2021 is het nazorgfonds ondergebracht in een separate entiteit: RWT (rechtspersoon met wettelijke taak).

Provinciaal risico

Het provinciaal risico is gedurende de exploitatie van de stortplaatsen beperkt tot het debiteurenrisico ten aanzien van de exploitant. Hiervoor zijn contractuele waarborgen richting Attero vastgelegd. Na sluiting loopt de Provincie het risico dat het behaalde rendement lager is dan verondersteld bij het vaststellen van het definitief doelvermogen of dat de werkelijke nazorgkosten de doelvermogens overstijgen. Daaruit voortvloeiende tekorten zijn voor rekening van Provincie Limburg.

Het Interprovinciaal Overleg (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Vereniging
Boekwaarde	€0
Belang provincie	
Zeggenschap provincie	
Betrokkenen	De Nederlandse Provincies

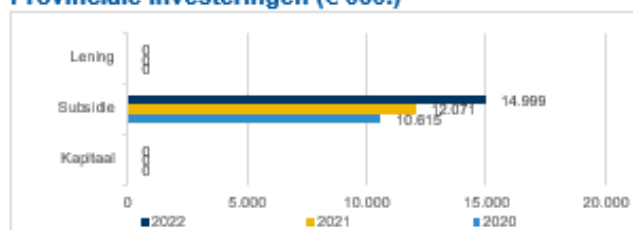
Doelstelling

Platform voor belangenbehartiging van de twaalf Provincies

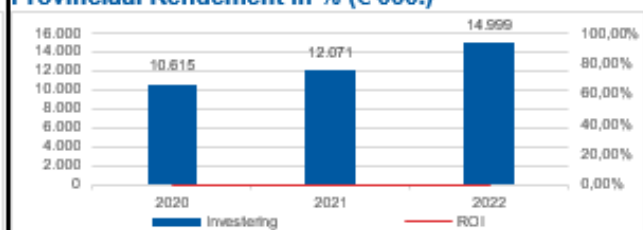
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€10.615	€12.071	€14.999
Cumulatief verleend kapitaal	€0	€0	€0
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Netto resultaat

Ratio's en opbrengst (%)

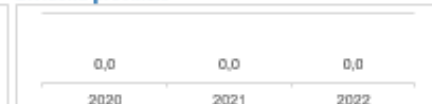
Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

Dit samenwerkingsverband tussen de twaalf Provincies bevordert coördinatie en efficiëntie van het midden bestuur.

Visie en Beleidsvoornemen

Belangenbehartiging in Den Haag in samenwerking met de andere Provincies.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Geen bijzondere aandachtspunten

Provinciaal risico

Zeer gering risico

Zuidelijke Rekenkamer (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Boekwaarde	€0
Belang provincie	
Zeggenschap provincie	
Betrokkenen	Provincie Limburg, Provinciale Staten van Limburg en Brabant

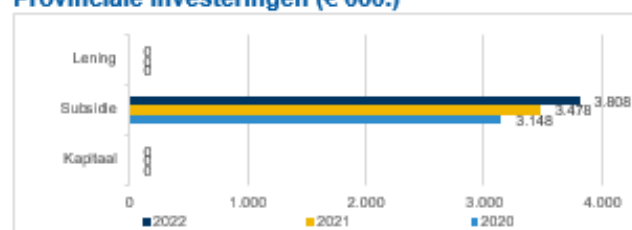
Doelstelling

Het onderzoeken van de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het door het Provinciebestuur van Limburg en Noord-Brabant gevoerde bestuur. Provinciale Staten van de provincie Limburg en Noord-Brabant sturen deze verbonden partij aan.

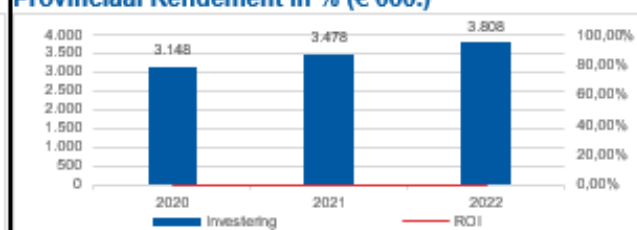
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2020	2021	2022
Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€3.148	€3.478	€3.808
Cumulatief verleend kapitaal	€0	€0	€0
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Verlies en winst (€ 000.)

Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Netto resultaat

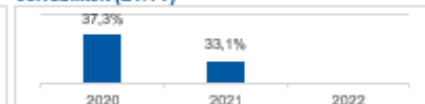

Ratio's en opbrengst (%)

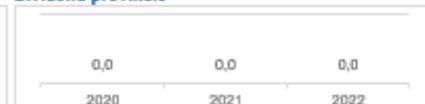
Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

De zuidelijke rekenkamer als onafhankelijk controlerend orgaan waarborgt goed en rechtmatig bestuur en dient daarmee direct het publiek belang.

Visie en Beleidsvoornemen

Het houden van een onafhankelijke rekenkamer betreft een wettelijke taak.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De Zuidelijke Rekenkamer wordt aangestuurd door Provinciale Staten. Gedeputeerde Staten hebben in deze verbonden partij geen rol. Beoordeling van begroting en jaarstukken dient plaats te vinden door Provinciale Staten.

Provinciaal risico

Zeer gering risico

Coöperatie Samenwerkingsverband DOVA U.A. (VP)

Basisinformatie

Rechtsvorm	Coöperatie
Boekwaarde	€0
Belang provincie	5,00%
Zeggenschap provincie	5,00%
Betrokkenen	12 Provincies en 3 vervoersregio's.

Doelstelling

De primaire doelstelling van DOVA is het faciliteren van de 15 aangesloten (decentrale) OV-autoriteiten bij hun wettelijke taken en doelstellingen op het gebied van OV. Daarnaast zijn sinds 2020 twee aanvullende taken aan DOVA overgedragen: 1, het volledige programmamanagement van het landelijk deel van Zero Emissie busvervoer en 2, het bieden van onderdak aan de onafhankelijke OV-standaardisatieorganisatie BISON.

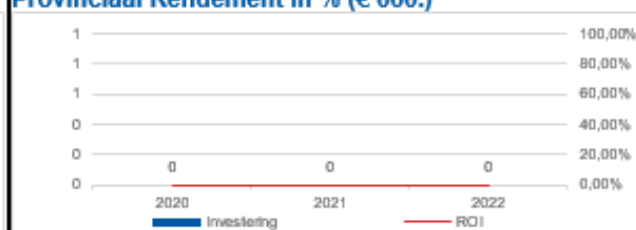
Provinciale inbreng (€ 000.)

Uitstaande financiering	€0	€0	€0
Cumulatief verleende subsidie	€0	€0	€0
Cumulatief verleend kapitaal	€0	€0	€0
Ontvangen rente VP	€0	€0	€0
Dividend	€0	€0	€0

Provinciale investeringen (€ 000.)

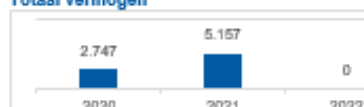

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Balans (€ 000.)

Totaal vermogen

Elgen vermogen

Vreemd vermogen

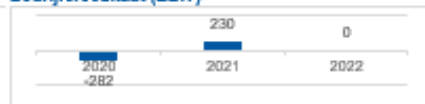

Verlies en winst (€ 000.)

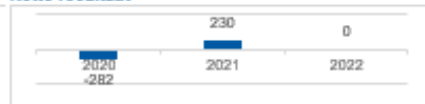
Totale omzet

Bedrijfsresultaat (EBIT)

Netto resultaat

Ratio's en opbrengst (%)

Rendement op totaal vermogen

Solvabiliteit (EV/TV)

Dividend provincie

Publiek belang

DOVA faciliteert in de wettelijke OV-taken van de Provincie met als kwalitatief toevoegende waarde dat de concentratie van expertise bijdraagt aan de effectieve en efficiënte ontwikkeling en implementatie van landelijke (IT-)standaarden.

Visie en Beleidsvoornemen

Daar waar een ruimere financiële begroting kan leiden tot een groei van (het takenpakket) van DOVA, zal een stringente financiële begroting resulteren in een compacter takenpakket. Dit zijn strategische keuzes die jaarlijks door het bestuur van DOVA voor besluitvorming aan de ledenvergadering worden voorgelegd en bij de behandeling van de begroting voor het volgende jaar worden besproken.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

DOVA is een nog redelijk jonge organisatie en heeft behoorlijk wat extra kosten gemaakt bij de opzet, de taakuitbreidingen en de verhuizing. DOVA is afhankelijk van de exploitatiebijdragen van haar leden en heeft conform haar statuten weinig weerstandsvermogen. Stikte begrotingsdiscipline is daarom essentieel. Het bestuur van DOVA heeft ambitieuze groeiplannen, waarbij consolidatie/stabilisatie van de huidige organisatie niet uit het oog moet worden verloren.

Provinciaal risico

De Provincie heeft zich gecommitteerd aan een jaarlijkse exploitatiebijdrage, conform een met de overige leden afgesproken verdeelsleutel. Via de Ledenvergadering heeft de Provincie invloed op de strategische koers. Indien DOVA in financiële problemen zou geraken of anderszins niet meer in de beleidswensen van de Provincie voldoet, dan bestaat de mogelijkheid om uitvoering terug in eigen beheer te nemen. Echter, des te meer verwevenheid, des te lastiger wordt een eventuele ontvlechting.

5.7. Grondbeleid

De Paragraaf grondbeleid geeft inzicht in de visie op het provinciale grondbeleid ter ondersteuning van de provinciale programma's, de wijze waarop dat beleid wordt uitgevoerd, een actuele prognose van de te verwachten resultaten en risico's van de totale grondexploitatie.

5.7.1 Beleid in relatie tot de in de begroting opgenomen programma's

Provinciale Staten hebben in 2007 (PS 29 juni 2007 J-857) ervoor gekozen om een actief grondbeleid te voeren. Daarbij zijn onder meer de door Provinciale Staten vastgestelde kaders "Erfpacht", "nota herijking Grondbeleid" en "Sturen in Samenwerking 3.0" van kracht. De ontwikkelingsgerichte rol wordt met name op ruimtelijk economisch gebied (selectief) opgepakt, maar ook voor mobiliteits-, sociale en duurzaamheidsvraagstukken voor die locaties in Limburg waar een integrale aanpak vanwege het grotere provinciale belang noodzakelijk is. Door positie te nemen en risicodragend te participeren, kan de Provincie met diverse instrumenten, bijvoorbeeld erfpacht een impuls geven aan het realiseren van projecten. Afgeleide activiteit is het beheren en exploiteren van de provinciale vastgoedposities.

Diverse externe ontwikkelingen hebben geleid tot de vraag of de ontwikkelingsgerichte rol ook voor andere doeleinden (o.m. mobiliteits-, sociale en duurzaamheidsvraagstukken) kan worden ingezet. In antwoord op die rolkeuze is in 2018 de herijking van de uitvoering van het Grondbeleid tot stand gekomen en zijn Provinciale Staten daarover geïnformeerd middels een mededeling portefeuillehouder (8 januari 2019, kenmerk 2019/218).

Binnen de bestaande PS kaders - wordt uitvoering gegeven aan het grondbeleid om:

- tot een snellere realisatie van projecten te kunnen komen;
- de haalbaarheid van projecten te bevorderen;
- een hogere kwaliteit in een gebied te realiseren.

Op 15 februari 2022 heeft GS ingestemd met de ontwerp-Nota grond- en vastgoedbeleid 2022-2025. In deze nota wordt een passend grond- en vastgoedbeleid beschreven dat ruimte biedt om per project en/of maatschappelijk vraagstuk de juiste rol te pakken en een goede afweging te maken over de in te zetten instrumenten. Hierdoor kan met maatwerk effectief ingespeeld worden op actualiteiten in de samenleving. De nota is op 11 maart 2022 besproken in de Statencommissie FEB, echter besluitvorming is tot op heden aangehouden.

De Provincie Limburg beschikt over een relatief omvangrijke grond- en vastgoedportefeuille van 3.452 ha. (peildatum 1-1-2022). Naast een goed beheer van het bezit, is het de opgave om de grond- en vastgoedportefeuille in financiële zin beter te laten renderen. Zowel bij de aan- en verkoop als bij de exploitatie van grond en vastgoed wordt actief gestuurd op het bereiken van een optimaal financieel resultaat, alsmede het behalen van provinciale doelstellingen, hierna strategisch portfoliomanagement. Op 15 februari 2022 heeft GS de Uitvoeringsnota Beheer Grond en Vastgoed 2022 vastgesteld. Deze nota is gericht op de operationele elementen om invulling te geven aan strategisch portfoliomanagement. De nota is een professionaliseringsslag en beoogt het komen tot een courante grond- en vastgoedportefeuille. Provinciale Staten is daarover geïnformeerd middels een mededeling portefeuillehouder (2 maart 2022, kenmerk DOC-00224788).

5.7.2 Uitvoering van het beleid

Met het innemen van grondposities, geeft het eigendomsrecht andere juridische (privaatrechtelijke) mogelijkheden dan het publiekrecht. Waar het publiekrecht vooral de juridische voorwaarden schept voor bestemmingswijzigingen, geeft het eigendomsrecht de Provincie de mogelijkheid regie te voeren om projecten daadwerkelijk te realiseren.

Uitkomsten van de (majeure) structuurversterkende opgaven zijn uiteindelijk concrete op uitvoering gerichte projecten. Afhankelijk van de aard en opgave van deze projecten is het de vraag of de Provincie hierin participeert. Op basis van een concrete businesscase worden de benodigde kredieten/ dekking bij PS georganiseerd, alvorens de uitvoering ter hand wordt genomen. Aankopen van gronden en/of vastgoed vinden plaats op basis van vastgelegde werkafspraken en procedures. Dergelijke kaders en uitgangspunten voor het provinciale grondbeleid staan beschreven in de Nota Uitvoering Grond en Vastgoedbeleid, waarover PS in juni 2020 is geïnformeerd.

Anticiperende aankopen

Door PS is een revolverend krediet beschikbaar gesteld van € 22,1 mln. voor het verrichten van anticiperende aankopen. Met deze middelen worden gronden aangekocht, met als insteek het aanjagen van toekomstige projecten en ontwikkelingen. Dit kunnen gronden zijn die mogelijk direct benodigd zijn voor toekomstige projecten dan wel indirect benodigd zijn als ruilgrond. Deze gronden worden in voorkomende gevallen voor marktconforme prijzen gekocht (zuiver vermogenswaarde, dus geen volledige schadeloosstelling cf. Onteigeningswet).

In 2022 hebben geen aankopen plaatsgevonden op het anticiperende krediet en is 52,5 ha verkocht. Per saldo bedraagt de portefeuille omvang anticiperende aankopen per ultimo 2022 afgerond 62,4 ha ter waarde van € 4,16 mln.

In 2022 heeft wel besluitvorming plaatsgevonden ten aanzien van het voornemen de Groeve Mourik strategisch te verwerven in gezamenlijkheid met de samenwerkingspartners. Besluitvorming over de uitwerking van dit voornemen is voorzien in de 2^e helft van 2023. Een strategische verwerving van de Groeve Mourik zal voor het aandeel van Provincie Limburg hierin ten laste komen van het beschikbaar gestelde krediet.

Aankopen in relatie tot ontwikkelopgave natuur

Op 20 december 2013 is een vaststellingsovereenkomst gesloten tussen de Provincie en het Rijk. Op basis van deze overeenkomst en een in 2016 gesloten notariële leveringsakte is de Provincie eigenaar van een groot areaal aan gronden (benodigd ten behoeve van de realisatie van de ontwikkelopgave natuur die de Provincie van het Rijk gekregen heeft). In het kader van de aanpak stikstof worden de afspraken met het Rijk ten aanzien van natuurrealisatie herzien en aangevuld. Dit kan leiden tot vergroting van de opgave in zowel kwantitatieve als kwalitatieve zin. De wijze van realisatie blijft voorsnog ongewijzigd.

Per 31 december 2022 bedraagt de grondvoorraad 665,7 ha van deze gronden “ligt 374,9 ha op de goede plek” en is daarmee gerealiseerde goudgroene natuur. De overige gronden betreffen inzetbare ruilgronden (290,8 ha). Met de verkoopopbrengst van deze ruilgronden wordt de realisatie van de resterende natuuropgave gefinancierd. Voor de Ontwikkelopgave natuur heeft Provinciale Staten op 20 december 2013 € 203 mln. beschikbaar gesteld. De Ontwikkelopgave natuur dient in 2027 gereed te zijn (afwaardering van 2.600 ha en inrichting van 3.400 ha). Realisatie dient overigens budgettair neutraal te verlopen. Bij de herijking van de ontwikkelopgave (2^e Afwijkingenrapportage 2017 PS 3 november 2017) is het beschikbare krediet bijgesteld naar € 192 mln. (i.v.m. gewijzigde

berekeningswijze). Bij de 1^e Afwijkingenrapportage 2021 is, in verband met de bijdrage aan de projectontwikkeling Ooijen-Wanssum, het krediet bijgesteld naar € 175 mln.

Er zijn meerdere sporen waarmee invulling wordt gegeven aan de realisatie van de resterende opgave:

- a. aankoop, afwaardering en inrichting wordt door en voor rekening van de Provincie bekostigd;
- b. aankoop, afwaardering en inrichting door terreinbeherende instanties op basis van partner- of projectcontracten via de SKNL-regeling (Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap);
- c. zelfrealisatie via particulier initiatief door middel van afwaardering en inrichting met de SKNL-regeling.

Waar de Provincie de afgelopen jaren een passief aankoopbeleid voerde, en natuur met name werd gerealiseerd via de sporen b en c, is met de vaststelling van de herijking op 26 februari 2019 door GS (kenmerk 19/15779) ingezet op actieve verwerving van de ten behoeve van de instandhouding en verbetering van Natura 2000 essentiële gronden. Hierbij is het krediet bijgesteld naar € 197,8 mln. De restantopgave bedraagt per 31 december 2022 972 ha functieverandering en 1.269 ha inrichting. Nadat gronden zijn ingericht en transformatie tot natuur heeft plaatsgevonden worden gronden in principe middels een openbare inschrijving verkocht, dit uiteraard onder gestanddoening dat natuurwaarden worden geborgd (middels een kwalitatieve verplichting).

Maatregel Gerichte Aankoop (MGA1)

Het Rijk heeft de Maatregel Gerichte Aankoop (MGA1) opengesteld met als doel het opkopen van piekbelasters (bedrijven met een relatief hoge stikstofdepositie op het nabijgelegen Natura 2000 gebied) rondom Natura 2000-gebieden om de uitstoot van stikstof nabij Natura 2000-gebieden te reduceren. Deze regeling ondersteunt hierbij omdat veehouderijactiviteiten bij vrijwillige deelnemers definitief stoppen. De uitvoering van de regeling ligt bij de Provincies die daartoe middelen hebben verkregen van het Rijk. De MGA1 is in Limburg in twee termijnen opengesteld. De MGA1 liep af op 30 november 2022, dit was de uiterste datum voor het ondertekenen van de overeenkomsten. Met 25 bedrijven zijn overeenkomsten gesloten. De veehouders hebben na het sluiten van de overeenkomst nog de tijd om de productieronde af te ronden en te voldoen aan de gestelde voorwaarden. De duur van de productieronde is afhankelijk van de gehouden diersoort en de feitelijke levering dient één jaar, tot anderhalf jaar, na het sluiten van de overeenkomst plaats te vinden. Met de gesloten overeenkomsten kan een feitelijke reductie van stalemissies worden gerealiseerd van 124 ton ammoniak per jaar. Met de opkoop van deze bedrijven is een bedrag gemoeid van ruim € 47 mln. Provinciale Staten is daarover geïnformeerd middels een mededeling portefeuillehouder (1 december 2022, kenmerk DOC-00382090).

Verkoop gronden

De bij de Provincie in bezit zijnde ruilgronden worden ingezet voor provinciale doelrealisatie. Een belanghebbende (in een provinciaal project / opgave) kan ervoor kiezen om in plaats van een schadeloosstelling vervangende grond (ruilgrond) toebedeeld te krijgen, uiteraard onder marktconforme condities. Door de inzet / verkoop van deze gronden, kan dit ondersteunend werken voor het aanjagen van o.m. provinciale grondexploitaties. Een en ander in lijn met hetgeen beschreven onder de paragraaf “anticiperende aankopen”.

Niet alle in bezit zijnde percelen komen in aanmerking/ zijn geschikt voor ruildoeleinden of doelrealisatie. De Provincie Limburg streeft naar een beheersbare en courante grond- en vastgoedportefeuille. De Provincie Limburg voert daarom strategisch portfoliomanagement op haar grond- en vastgoedportefeuille.

De grond- en vastgoedportefeuille dient op een gezond niveau te worden gebracht en te blijven. Het huidige bezit, wordt mede gezien de restgronden van een aantal grote projecten, als omvangrijk bestempeld. Daarom zal actief worden bekeken of (huidig) eigendom kan bijdragen aan het realiseren van provinciale belangen (zowel op maatschappelijk als financieel gebied). De gronden welke geen bijdrage leveren worden (gefaseerd) openbaar verkocht (tegen marktwaarde). De te hanteren werkwijze staat beschreven in de Nota Uitvoering Grond- en Vastgoedbeleid.

Op 26 november 2021 heeft de Hoge Raad (Didam-arrest) geoordeeld dat overheden bij de verkoop van vastgoed gelegenheid moet bieden aan (potentiële) gegadigden om mee te dingen naar koop. Dat betekent dat overheden niet zonder meer vrij zijn om eigendommen te verkopen aan een partij naar keuze. Overheden moeten gelijke kansen bieden bij uitgifte van vastgoed. De consequenties hiervan voor lopende verkopen zijn inzichtelijk gemaakt en heeft in een aantal gevallen geleid tot een wijziging van het verkoopproces. Bij nieuwe verkoopprocedures zijn de richtlijnen die voortkomen uit het Didam-arrest opgevolgd.

Beheer gronden

Met uitzondering van de openbare infrastructuur met bijbehorende tankstations, erfpachtgronden en deelnemingen is het in eigendom hebben van gronden en vastgoed vooral van tijdelijke aard.

Het beheer van deze gronden en opstallen is voor het overgrote deel (behoudens enkele huur-, pachtovereenkomsten en jachthuren) geënt op dit tijdelijke karakter. Daarbij wordt veelal gebruik gemaakt van flexibele, kortdurende pacht-, huur- en gebruiksovereenkomsten. Voor het beheer van gronden en opstallen zijn de Uitvoeringsnota Pacht 2022 (PS DOC-00208537 d.d. 14 december 2021) als ook de Uitvoeringsnota Beheer Grond en Vastgoed 2022 (PS DOC-00224788 d.d. 2 maart 2022) van toepassing. Op 15 maart 2022 zijn Provinciale Staten middels mededeling portefeuillehouder over de resultaten van het pachtbeleid geïnformeerd (DOC-00242090)

Overige ontwikkelingen

Momenteel worden de (on)mogelijkheden verkend om de provinciale percelen, verkregen vanuit de realisatie van de Buitring Parkstad Limburg (omvang ca. 15 ha), op de Oostflank in Brunssum te herontwikkelen tot bedrijfslocatie, eventueel in combinatie met de herontwikkeling van de Groeve Mourik. Deze herontwikkeling kan vorm worden gegeven door de percelen in exploitatie te nemen of te verkopen c.q. verhuren. Besluitvorming ten aanzien van de vormgeving van de herontwikkeling is voorzien in de 2^e helft van 2023.

De Provincie Limburg, gemeente Brunssum en de Stadsregio Parkstad (projectpartners) trekken gezamenlijk op in het kader van de beoogde herontwikkeling, de uitbreiding van de samenwerking met de overige aanliggende gemeenten wordt daarbij eveneens verkend. De Provincie heeft daarvoor sinds 2019 € 0,5 mln. gereserveerd voor te maken plankosten. Van dit budget resteert 31-12-2022 € 0,283 mln.

In december 2021 hebben de projectpartners een ambitiedocument vastgesteld ten aanzien van de beoogde herontwikkeling. Met het gezamenlijke ambitiedocument is onderling duidelijkheid gecreëerd over de wenselijke (her)ontwikkelingsrichting voor de Oostflank Brunssum. Een herontwikkeling die ook als een brownfield-herontwikkeling (herstructurering) te kwalificeren is.

Uitvoering van Provinciaal grondbeleid heeft ook te maken met de diverse uitspraken van de Raad van State ten aanzien van stikstof (voor zowel in de uitvoeringsfase alsook de beheerfase).

5.7.3 Boekwaarden en te verwachten resultaten van de lopende projecten

In tabel 1 zijn de boekwaarden voor de lopende projecten opgenomen.

Tabel 1 Overzicht boekwaarden en verwachte resultaten lopende projecten

€ x 1.000

	Beschikbaar gestelde kredieten	Boekwaarde 1-1-2022	Realisatie	Boekwaarde 31-12-2022	Restant
In exploitatie genomen bouwgronden					
Laerbroeck (PS 29-5-2010)	15.500	12.694	0	12.694	2.806
IPS/Yard	18.500	8.920	-11.815	-2.894	
Totaal in exploitatie genomen bouwgronden	34.000	21.614	-11.815	9.800	
Overige grondvoorraden					
Californië II (PS 23-6-2011)	20.000	7.311	-282	7.029	12.971
Voorraad ruilgronden/anticiperende aankopen	22.100	6.101	-1.663	4.438	17.662
Totaal overige grondvoorraden	42.100	13.412	-1.945	11.467	30.633
Onderhanden werk Ontwikkelopgave Natuur					
Ontwikkelopgave Natuur*	175.102	-4.253	-8.389	-12.642	-
Totaal onderhanden werk Ontwikkelopgave Natuur	175.102	-4.253	-8.389	-12.642	-

*Betreft stand na 1^e AWR 2021

Toelichting in exploitatie genomen bouwgronden

Baarlo-Hout-Blerick / Laerbroeck

Het noordelijk deel van het plangebied Hout-Blerick / Laerbroeck, was tot ruim tien jaar geleden een glastuinbouwgebied, met kassen gesitueerd in het stroomgebied van de Maas. De Provincie Limburg heeft indertijd het voortouw genomen in het kader van de hoogwaterbeschermingsopgave in de sanering van de aanwezige glasopstanden. Dit heeft destijds geresulteerd in een gedeeltelijk uitgevoerde gebiedsontwikkeling: de sanering van de kassen is afgerond. De herontwikkeling van het gebied, waaruit ook de kosten gedekt zouden worden, is niet uitgevoerd. De Provincie Limburg is bij de sanering eigenaar geworden van het gebied (omvang eigendom 36 ha). 2022 heeft in het teken gestaan van het vormgeven van het programma in het kader van de hoogwaterbescherming, zijnde de locatie van de dijkversteving, de dijkverlegging, de situering van de KRW-geulen en de uitwerking ervan voor de gebiedsontwikkeling Laerbroeck tezamen met de betrokken partners, het Waterschap Limburg, het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat en de gemeenten Venlo en Peel & Maas. Het doel van het project is vanuit Provinciaal perspectief gezien hoogwaterbescherming, maar tevens ook het deels 'terugverdienen' van door Provincie gedane investeringen en programmatisch (programma passend binnen de provinciale beleidskaders van o.a. hoogwaterbescherming en kwaliteitsverbetering) borgen van de herontwikkeling van het gebied en daarbij invulling geven aan de gedane toezegging in het Bestuurlijk Overleg MIRT november 2019 (bijdrage van € 1 mln. t.b.v. kwaliteitsverbetering van het gebied).

Voor het project is een voorziening getroffen, zoals besloten door PS (Jaarrekening 2010 en 2013). De voorziening bedroeg in 2020 € 10,9 mln. Deze voorziening is bij de jaarrekening 2021 bijgesteld naar € 10,3 mln. Daarmee resteert een boekwaarde per saldo van € 2,4 mln., welk bedrag minimaal gelijk is aan de agrarische waarde.

IPS/Yard

De grondexploitatie IPS/Yard is gelegen in de directe omgeving van het VDL Nedcar bedrijvencomplex en heeft als doel de uitbreiding van VDL Nedcar mogelijk te maken.

De grondexploitatie wordt gesloten als alle gronden geleverd zijn aan VDL Nedcar. In januari 2022 is een groot deel van de gronden aan VDL geleverd, met uitzondering van de PFAS verontreinigde gronden. Ter plaatse is namelijk een deel van de gronden verontreinigd met PFAS welke moeten zijn gesaneerd alvorens deze gronden geleverd kunnen worden.

In een klein deel van de in januari 2022 geleverde gronden bleek na levering de bodem ook verontreinigd. Met VDL Nedcar wordt bekeken hoe hiermee om te gaan. Aangezien de kosten uit de GREX gedekt worden middels een achtergestelde lening van EZK is dit per saldo voor Provincie Limburg budgetneutraal.

Momenteel worden in opdracht van VDL Nedcar nog enkele onderzoeken uitgevoerd (Niet-Gesprongen Explosieven en archeologie) ter plaatse van de nog te leveren gronden en eveneens wordt onderzocht welke saneringsvariant kan worden uitgevoerd. De conclusies uit de onderzoeken én de saneringsvariant kunnen van invloed zijn op het resultaat welke toekomt aan het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat op basis van de met het Rijk overeengekomen leningsovereenkomst. Naar verwachting zijn alle gronden in 2023 geleverd aan VDL Nedcar. Over een definitieve afrekening wordt nog gesproken met het Ministerie van EZK. Over de definitieve afrekening wordt PS op een later tijdstip geïnformeerd. "IPS/YARD is onderdeel geworden van de grotere Gebiedsontwikkeling VDL Nedcar".

Naast het ter beschikking gestelde krediet van € 18,5 mln. is in 2016 een achtergestelde lening van LIOF bij het Ministerie van EZK van € 15,9 mln. overgenomen. In 2016 werd nog een verlies voorzien van € 7,5 mln. wat conform afspraken zou vervallen aan het Ministerie van EZK. De huidige verwachting is dat het resultaat van de GREX vanwege marktontwikkelingen én vanwege de aangetroffen PFAS verontreiniging ca. € 2,7 mln. negatief zal zijn. Hiervoor is (conform huidige BBV regelgeving) een voorziening getroffen van € 2,7 mln. die conform afspraken met Ministerie van EZK gedekt wordt uit de lening die in dergelijk geval niet in zijn geheel hoeft te worden terugbetaald. Per saldo is dit voor Provincie Limburg resultaat neutraal.

Toelichting boekwaarden en verwachte resultaten strategische gronden

Californië II

De gebiedsontwikkeling Californië moet ruimte gaan bieden aan grootschalige glastuinbouw. In 2011 is Californië B.V. een overeenkomst aangegaan met de Provincie Limburg voor het voorfinancieren van de gronden die benodigd zijn voor het deelgebied Californië II. Vrijwel alle benodigde gronden zijn verworven. De in voorraad zijnde gronden Californië worden op basis van gemaakte afspraken met Californië B.V., op kostprijsbasis (oorspronkelijk verwervingskosten met toeslag voor rente en apparaatskosten) doorverkocht. Aan de afspraken ligt een afnameverplichting ten grondslag. In de afgelopen jaren is gebleken dat de belangstelling vanuit de markt voor afname van gronden in Californië II erg beperkt is.

Voorraad ruilgronden/ anticiperende aankopen

In paragraaf 5.7.2. staat het doel ruilgronden / anticiperende aankopen beschreven. De boekwaarde van de voorraad anticiperende aankopen bedraagt per 31 december 2022 € 4,16 mln. Deze hoofdzakelijk agrarische gronden met inbegrip van enkele opstallen omvatten in totaal 62,4 ha. Dit resulteert in een gemiddelde grondwaarde van € 6,66 per m². De verwachting is dat de gronden gemiddeld genomen minimaal tegen deze waarde verkocht kunnen worden.

Toelichting onderhanden werk Ontwikkelopgave Natuur

Voor de toelichting van dit onderdeel, zie titel "Aankopen in relatie tot ontwikkelopgave natuur", paragraaf 5.7.2.

5.7.4 Risico's en risicoreserve

Om risico's af te dekken is er binnen de begroting een Risicoreserve financieel instrumentarium SIS 3.0 waar het erfpachtinstrumentarium integraal onderdeel van uitmaakt. Ook eventuele risico's ten gevolge van andere grondactiviteiten maken deel uit van deze risicoreserve.

De huidige risico-inschatting van de lopende projecten wordt nihil ingeschat. Het betreft de volgende lopende projecten en hierover kan het volgende opgemerkt worden:

Laerbroeck

Bij het project Laerbroeck is door het treffen van een voorziening de restwaarde van de verworven gronden teruggebracht tot de agrarische waarde.

Grondbedrijf Californië II

De in voorraad zijnde gronden ten behoeve van Californië II zullen door Californië B.V. tegen kostprijs (oorspronkelijke verwervingskosten met toeslag voor rente en apparaatskosten) worden afgenomen. Het aantal transacties is in de afgelopen periode beperkt gebleven. Er is een kans dat de Californië B.V. financieel niet in staat is de gronden van de Provincie af te nemen. De boekwaarde van de gronden komt echter overeen met de marktwaarde. Het risico voor de Provincie is derhalve beperkt.

Marsna paper

Op 11 januari 2022 heeft GS toestemming gegeven voor de verkoop van de aandelen van Marsna Beheer B.V., zijnde de holding en enig aandeelhouder van Building Marsna B.V. Tijdens de gesprekken met de nieuwe beoogde eigenaar is gebleken dat deze geen aanspraak wil maken op de resterende bijdrage in de kosten van achterstallig onderhoud en brandveiligheid. Om die reden is een beëindigingsovereenkomst voor het koopcontract voorbereid. Door het beëindigen van het contract blijft de verkoop van 2018 gewoon in stand doch vervalt de resterende betalingsverplichting van de Provincie Limburg ad € 3,8 mln. Dit is verwerkt in de 1^e Afwijkingenrapportage 2022. De resterende betalingsverplichting is ten gunste van het jaarrekeningsaldo 2022 gebracht.

Anticiperende aankopen

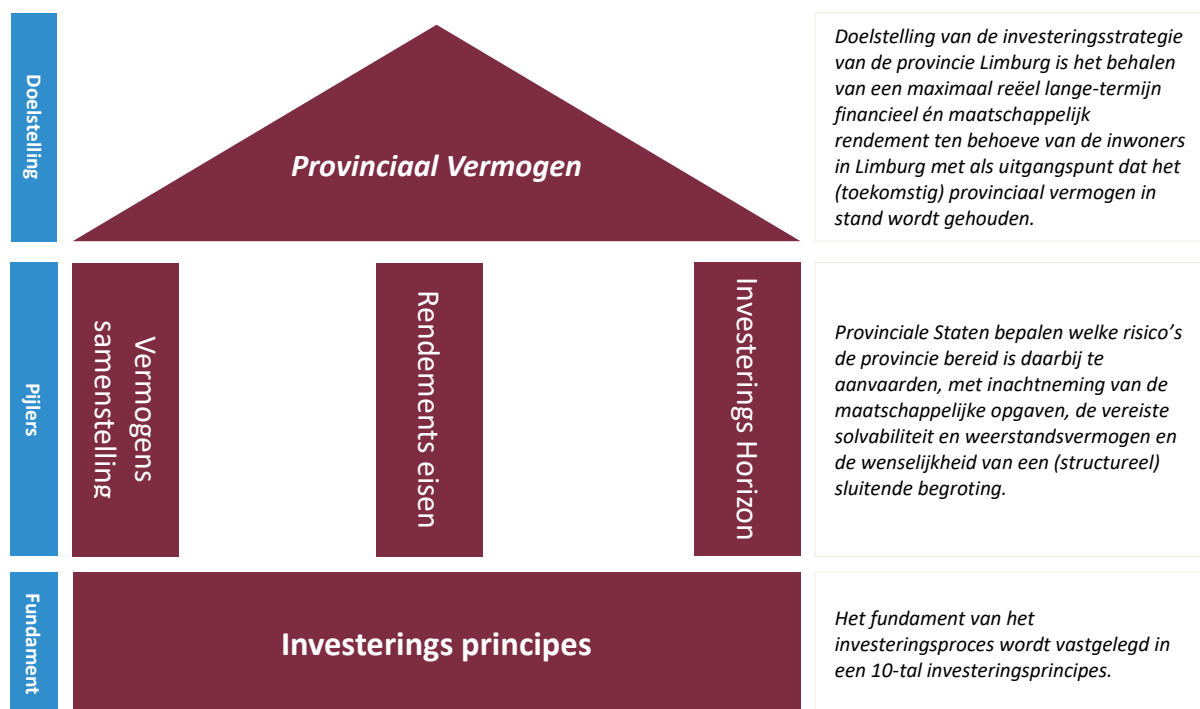
De boekwaarde van de voorraad ruilgronden/ anticiperend verworven gronden bedraagt gemiddeld € 6,66 per vierkante meter. Op basis van de huidige stand van zaken worden de risico's van deze projecten op nihil ingeschat.

5.8. Portfoliomanagement

Portfolio management

Met de vaststelling van het kader Sturing in Samenwerking 2.0 (SIS 2.0) in februari 2017 en aanvullend het beleid omtrent risicoreserveringen bij de begroting 2018 (Memorie van Toelichting Begroting 2018), heeft de professionalisering van het beheer van onze financieel vaste activa verder gestalte gekregen onder de noemer van portfoliomanagement. Om Provinciale Staten te informeren over het portfolio wordt in deze paragraaf gerapporteerd over de ontwikkelingen op het vlak van risico's, samenstelling van de portefeuille, rendement en de positie van het eigen vermogen. Dit in lijn met de in SIS 3.0 (opvolger van SIS 2.0) gepresenteerde strategie.

Investeringsportefeuille

Ten behoeve van deze analyse wordt er onderscheid gemaakt tussen investeringen uit hoofde van de publieke taak en de totale investeringsportefeuille inclusief lopende obligaties. Hieronder is de portefeuille gedefinieerd zoals deze in de navolgende analyse wordt gehanteerd:

Risico analyse

Portfolio SIS 3.0		
Balans	31-12-2021	31-12-2022
Leningen openbare lich. (art. 1a wet FIDO)	194.000	288.000
A1331b FVA overige langlopende leningen	178.873	224.072
FVA Leningen deelnemingen	359.932	313.195
A1332b FVA uitz. Ned. schuldpapier > 1jr	-	-
A1332c FVA overige uitz. loopt. >= 1jr	125.839	122.833
FVA Kapitaalverstr.deelnemingen	311.429	307.592
Totaal Financieel vaste activa	1.170.073	1.255.693
MVA Gronden uitgegeven in erfpacht, econ. nut	44.518	41.016
Totaal Financieel vaste activa incl. erfpacht	1.214.591	1.296.709
Borgstellingen	1.917	1.917
Totaal risicodragende portefeuille	1.216.507	1.298.626

Totaal risicodragende portefeuille	1.216.507	1.298.626
Publieke taak	896.668	887.793
Overig	319.839	410.833
Mutatie Volume	-0,13%	6,75%
Aandeel portfolio - deelnemingen publieke taak	25,60%	23,69%
Aandeel portfolio - leningen publieke taak	44,29%	41,37%

Risico SIS 3.0		
	2021	2022
Totaal portfolio publieke taak	906.790	902.225
-/- Afwaarderingen	-17.905	-14.432
Totaal portfolio	888.886	887.793
Risico inschatting portfolio na afwaardering	91.268	95.915
% portfolio publieke taak	10,3%	10,8%
Begrote afwaarderingen		16.521
Begrote mutatie risico		1.700
Totaal begroting (a)		18.221
Gerealiseerde afwaardering		14.432
Vrijval voorzieningen		-5.047
Realisatie risicoreserve		4.647
Totaal realisatie (b)		14.032
Vrijval risicoreserve (a-b)		4.189

(bedragen x €1.000)⁴

Een belangrijk aspect van het beheer van de investeringsportefeuille is het beoordelen van de balansrisico's. Dit betekent dat de vraag beantwoord moet worden in hoeverre de boekwaarde van de verschillende instrumenten die wordt ingezet uit hoofde van de publieke taak waardevast is. Hiertoe worden continue de risico's gemonitord en aan de hand van de revisiedocumenten een inschatting gemaakt van de risico's. De systematiek is verder toegelicht in de memorie van toelichting bij de begroting 2018. Resultante van deze analyse in 2022 is dat er een netto vrijval van **€ 4,189 mln.** van de risicoreserve plaatsvindt ten gunste van het resultaat.

Deze vrijval is het resultaat van diverse effecten zoals mutaties in de activa, aflossingen, nieuwe uitzettingen en daadwerkelijke toename en afname van risico's. De portefeuille wordt voor **€ 14,432 mln.** afgewaardeerd. Voor de leningen en het aandelenkapitaal van Greenport Venlo Vastgoed BV worden afwaarderingen getroffen van **€ 9,23 mln.**, hiervoor was reeds een voorziening getroffen van € 3,94 mln. De overige afwaarderingen betreffen het afwaarderen van agiostortingen die reeds bij besluitvorming aangemerkt waren als niet revolverend of volledig in de risicoreserve zijn opgenomen.

Portfolio samenstelling en rendement

Risico spreiding SIS 3.0

Risicos indeling	Boekwaarde	%	
AAA	150.026	16,9%	AAA
AA	196.308	22,1%	AA
A	99.776	11,2%	A
BBB	3.183	0,4%	BBB
BB	159.330	17,9%	BB
B	147.145	16,6%	B
CCC	18.043	2,0%	CCC
CC	22.193	2,5%	CC
CC	39.456	4,4%	C
CC	52.334	5,9%	D

	Boekwaarde	%	Streefwaarde
Actief Sturen	132.026	14,9%	20%
Sturen	306.475	34,5%	10%
Actief Monitoren	102.958	11,6%	60%
Monitoren	346.334	39,0%	10%
Totaal publieke taak	887.793	100%	100%

Sector	Boekwaarde	%	Max 30%
Kredietverstrekking en overige financiële intermediatie	345.433	38,9%	
Verhuur van en handel in grond	206.926	23,3%	
Algemene banken	150.026	16,9%	
Productie van elektriciteit; transmissie en distributie van elektriciteit en aardgas	89.643	10,1%	
Natuurwetenschappelijk speur- en ontwikkelingswerk	29.285	3,3%	
Luchtvaart	25.448	2,9%	
Winning en distributie van water	10.132	1,1%	
Verwerking van aardappels, groente en fruit	6.462	0,7%	
Cultureel onderwijs	5.000	0,6%	
Pret- en themaparken	4.359	0,5%	
Hotels (geen hotel-restaurants), pensions en conferentieoordelen	4.213	0,5%	
Levensbeschouwelijke en politieke organisaties, belangen- en ideële organisaties, hobbyclubs	3.353	0,4%	
Musea, kunstgalerieën en -expositieruimten	2.709	0,3%	
Algemeen vormend voortgezet onderwijs	2.500	0,3%	
Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht	1.250	0,1%	
Natuurwetenschappelijk speur- en ontwikkelingswerk (niet biotechnologisch)	1.014	0,1%	
Sport en recreatie	23	0,0%	
Personenvervoer per spoor (geen tram of metro)	17	0,0%	
Totaal publieke taak	887.793	100%	

(bedragen x €1.000)

Om de risico's die voortvloeien uit de offensieve investeringsstrategie te spreiden zijn er in SIS 3.0 limieten gesteld voor sectoren (niet meer dan 30% per sector) én streefwaarden per sturingskwadrant (c.q. risicoprofiel). De huidige investeringsportefeuille voldoet niet aan deze normen. De provinciale fondsen vormen (onderdeel van de sector "Kredietverstrekking en overige financiële intermediatie") de grootste categorie uitstijgend boven de 30%, maar kennen onderliggend wel een spreiding in sectoren. Daarnaast vormen vastgoed en grondposities (geen aparte sector maar komen voor in verschillende sectoren) een zware component in de portfolio. De weging van de sector "Algemene banken" wordt met name gevoerd door de leningen aan de BNG en NWB.

Rendement

Rendement SIS 3.0

	2022	
Erfpacht canon	€	1.946
Dividend	€	19.468
Rente opbrengsten	€	17.711
Totaal rendement	€	39.125
<i>Erfpacht ongecorrigeerd</i>		4,74%
<i>Dividend rendement ongecorrigeerd</i>		6,33%
<i>Rente rendement ongecorrigeerd</i>		3,30%
Totaal		4,41%
Afwaarderingen	€	14.432
Totaal rendement (na afwaardering)	€	24.693
<i>Rendement gecorrigeerd voor afwaardering</i>		2,78%
Rendement op financieringen		2,16%
Rendement op deelnemingen		3,63%

(bedragen x €1.000)

5.9. COVID-19

Provinciale Staten van Limburg zijn in 2020 en in 2021 middels informerende stukken⁵ periodiek op de hoogte gebracht over de impact van de coronacrisis en de provinciale maatregelen tegen de gevolgen van het coronavirus. Door middel van deze paragraaf wordt met name de financiële schade toegelicht en compensatie door het Rijk. In 2022 heeft de impact van de coronacrisis maar beperkte invloed gehad.

Provincie Limburg hanteert de volgende definitie voor coronaschade:

“De schade veroorzaakt door de coronacrisis betreft alle nadelige financiële gevolgen als gevolg van de coronacrisis. De omvang van de schade, het nadeel kan uitgedrukt worden als het verschil tussen de waarde (lees: vrij besteedbaar eigen vermogen van de Provincie) in de hypothetische situatie waarin de coronacrisis zich niet heeft voorgedaan en de waarde in de werkelijke situatie.

Alle extra kosten (inclusief dotaties aan verliesvoorzieningen en risicoreserves), waardeverliezen en inkomstendervingen die als gevolg van de coronacrisis, via de provinciale exploitatierekening, ten laste van het vrij besteedbaar eigen vermogen van de Provincie komen, vallen onder het begrip coronaschade”.

De coronaschade voor de Provincie kan hierdoor in vier categorieën worden verdeeld:

- schade van cultuurinstellingen;
- schade van aan de Provincie gelieerde fondsen;
- schade van overige deelnemingen van de Provincie;
- schade van uitzettingen middels geldleningen verstrekt door de Provincie.

Schade van cultuurinstellingen

Middels de Meicirculaire Provinciefonds d.d. 31 mei 2022 heeft de Provincie vanwege de coronacrisis een bedrag van € 2.053.094,00 aan Rijksmiddelen ontvangen voor het in stand houden van de regionale culturele infrastructuur. De middelen zijn primair ter compensatie van de in 2021 geleden schade bij de culturele instellingen. Voor de eerste helft van 2021 heeft de Provincie daartoe een inventarisatie bij de cultuurinstellingen uitgevoerd. Verder is vanuit de beschikbare middelen in het kader van het Beleidsprogramma Cultuur begin 2022 in totaal € 348.014,00 ingezet op een bijdrageregeling voor zzp-ers in de culturele en creatieve sector, omdat juist deze groep zwaar door de gevolgen van de coronacrisis is getroffen. De bijdrageregeling is uitgevoerd door het Huis voor de Kunsten Limburg.

In de Jaarstukken 2021 is daarnaast melding gemaakt van schade aan:

- de Provincie gelieerde fondsen;
- overige deelnemingen van de Provincie;
- uitzettingen middels geldleningen door de Provincie.

In 2022 is er in deze categorieën geen schade te melden.

---

⁵ De laatste update: brief GS van 9-2-2021 (GS 2021- 3538), zestiende informerende stuk.

5.10. Openbaarheid

Deze openbaarheidsparagraaf is een nieuwe verplichte paragraaf in de jaarlijkse begroting waarin aandacht wordt besteed aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de Wet open overheid (Woo). De verplichting is opgenomen in artikel 3.5 van de Woo.

Op 1 mei 2022 is de Woo in werking getreden. Het doel van de Woo is een open overheid, die zorgdraagt voor een adequate en toegankelijke informatievoorziening op basis van een ordentelijke informatiehuishouding. Onder de Woo is de Provincie verplicht om 11 categorieën informatie uit eigen beweging geheel of gedeeltelijk openbaar te maken. Die verplichting tot actieve openbaarmaking is niet per 1 mei 2022 in werking getreden, maar treedt op een later moment gefaseerd in werking. De documenten aangaande deze 11 informatiecategorieën worden door middel van het Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI) actief openbaar gemaakt. De minister van BZK heeft een 'implementatiestrategie actieve openbaarmaking' vastgesteld en bekendgemaakt welke richtinggevend zal zijn voor de implementatie van deze informatieverplichting binnen meer dan duizend bestuursorganen, waaronder die van de Provincie Limburg.

De volgende vier informatiecategorieën worden als eerste geïmplementeerd:

1. Bereikbaarheidsgegevens van het bestuursorgaan en wijze waarop een verzoek om informatie kan worden ingediend;
2. Vergaderstukken van vertegenwoordigende lichamen van decentrale overheden;
3. Convenanten;
4. Woo-verzoeken, inclusief de schriftelijke beslissingen op die verzoeken en de daarbij verstrekte informatie.

In 2023 wordt – samen met alle andere Nederlandse bestuursorganen - gestart met de stapsgewijze implementatie van de vier informatiecategorieën conform de strategie van de minister. Vooruitlopend op de 'officiële' fasering wordt bekeken of de Provincie bepaalde documenten actief openbaar kan maken op een eigen webomgeving, zoals dit nu al gebeurt voor de Woo-verzoeken en de agenda's van de vergaderingen van Gedeputeerde Staten.

In 2023 worden tevens verdere maatregelen in gang gezet om de afhandeling van Woo-verzoeken te verbeteren en te versnellen waaronder de aanschaf van software voor het ontdebellen en anonimiseren van documenten. Daarnaast worden verdere stappen gezet in het op orde krijgen van de informatiehuishouding, zoals het (verder) stimuleren van het gebruik van Sharepoint en uitfaseren van de huidige netwerkschijven.

Deel 2
Jaarrekening 2022

6.1. Balans per 31-12-2022

	€ x 1.000	
Activa	Ultimo 2022	Ultimo 2021
Vaste activa		
Immateriële vaste activa		
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	37	84
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	68.997	55.307
	69.034	55.391
Materiële vaste activa		
- Investerings met een economisch nut	38.680	43.109
- Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	312.810	317.813
- In erfpacht	41.016	44.518
	392.506	405.440
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen	306.342	311.429
Leningen u/g aan:		
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	288.000	194.000
- deelnemingen	313.195	356.574
- overige verbonden partijen	1.250	0
Overige langlopende leningen	224.072	177.184
Uitzettingen in s'Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	100.000	0
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van een jaar of langer	122.833	125.839
	1.355.693	1.165.026
Totaal vaste activa	1.817.232	1.625.856
Flottende activa		
Voorraden		
Grond- en hulpstoffen		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	-13.123	4.522
Gereed product en handelsgoederen	11.508	13.456
	-1.615	17.978
Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	17.365	17.235
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	81.000	0
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	181.671	312.135
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	21.420	16.417
Overige vorderingen	4.998	8.635
	306.454	354.422
Liquide middelen		
Banksaldi	23	9
	23	9
Overlopende activa		
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen	20	20
- Het Rijk	3.902	4.862
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.	37.677	23.741
	41.598	28.623
Totaal flottende activa	346.459	401.031
Totaal activa	2.163.692	2.026.887

€ x 1.000

Passiva	Ultimo 2022	Ultimo 2021
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	73.118	107.713
Bestemmingsreserves	1.451.318	1.497.873
Gerealiseerde resultaat	<u>129.002</u>	<u>49.703</u>
	1.653.438	1.655.289
Voorzieningen		
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	10.097	9.911
Voorzieningen ter egalisering van kosten	<u>9.087</u>	<u>7.188</u>
	19.184	17.099
Vaste schulden met een rentetypische looptijd >= 1 jaar		
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse banken en ov.financiële instellingen	905	1.085
- openbare lichamen	13.226	13.324
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	38.083	43.111
Waarborgsommen	<u>1.933</u>	<u>2.512</u>
	54.147	60.032
Totaal vaste passiva	1.726.769	1.732.420
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar		
Overige schulden	<u>58.422</u>	<u>52.876</u>
	58.422	52.876
Overlopende passiva		
-Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	136.045	136.113
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen	2.368	333
- Het Rijk	227.737	92.190
- Overige Nederlandse overheidslichamen	9.870	9.249
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	<u>2.481</u>	<u>3.706</u>
	378.500	241.592
Totaal vlottende passiva	436.923	294.467
Totaal passiva	2.163.692	2.026.887

6.2. Overzicht van baten en lasten 2022

€ x 1.000

Begrotingsprogramma		Lasten					Baten					Saldo baten en lasten				
		Begroting 2022	Wijzig.	Begroting na wijz.	Realisatie 2022	Verschil begroting/realisatie	Begroting 2022	Wijzig.	Begroting na wijz.	Realisatie 2022	Verschil begroting/realisatie	Begroting 2022	Wijzig.	Begroting na wijz.	Realisatie 2022	Verschil begroting/realisatie
Code	Omschrijving	Primitieve begroting					Primitieve begroting					Primitieve begroting				
1.1	Investeringsklimaat	15.540	4.097	19.638	15.642	3.996	896	2.061	2.956	2.130	827	-14.645	-2.037	-16.681	-13.512	-3.169
1.2	Innovatiekracht	12.858	28.336	41.194	33.418	7.776	3.451	9.819	13.270	11.837	1.434	-9.407	-18.517	-27.924	-21.581	-6.342
1.3	Onderwijs en arbeidsmarkt	2.414	-62	2.351	2.032	319	372	0	372	372	0	-2.042	62	-1.979	-1.660	-319
2.1	Sociale agenda, zorg en veiligheid	17.267	1.882	19.149	13.452	5.697	176	13	189	198	-9	-17.091	-1.869	-18.960	-13.253	-5.706
2.2	Cultuur	39.548	11.009	50.557	43.047	7.511	5.672	1.969	7.641	7.737	-96	-33.876	-9.040	-42.916	-35.309	-7.607
2.3	Sport	4.641	1.382	6.023	4.811	1.212	0	0	0	0	0	-4.641	-1.382	-6.023	-4.811	-1.212
2.4	Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra	4.517	16.572	21.089	21.216	-127	0	0	0	0	0	-4.517	-16.572	-21.089	-21.216	127
3.1	Openbaar vervoer en railagenda	87.524	5.241	92.765	77.277	15.488	28.159	2.476	30.635	11.425	19.210	-59.366	-2.764	-62.130	-65.852	3.722
3.2	Bereikbaarheid en mobiliteit	58.775	11.017	69.791	51.154	18.637	4.222	-275	3.947	2.600	1.346	-54.553	-11.292	-65.845	-48.554	-17.291
3.3	Wonen in Limburg	2.921	1.395	4.316	2.514	1.801	0	360	360	288	72	-2.921	-1.035	-3.956	-2.226	-1.729
3.4	Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	7.506	16.086	23.591	26.010	-2.419	1.551	20.561	22.112	20.315	1.797	-5.955	4.475	-1.480	-5.695	4.215
3.5	Hoogwaterbescherming langs de Maas	7.519	6.522	14.041	7.611	6.430	0	0	0	458	-458	-7.519	-6.522	-14.041	-7.153	-6.888
3.6	Water	7.080	-189	6.890	6.530	361	1.011	29	1.040	1.196	-155	-6.068	218	-5.850	-5.334	-516
3.7	Energie, circulaire economie en milieu	27.639	10.282	37.921	27.969	9.951	2.427	1.012	3.439	3.769	-330	-25.212	-9.270	-34.481	-24.200	-10.281
3.8	Natuur	40.809	15.100	55.909	45.157	10.752	31.359	9.555	40.914	40.842	72	-9.450	-5.545	-14.995	-4.316	-10.679
4.1	Bestuur	19.512	4.905	24.416	16.268	8.148	296	400	696	2.900	-2.203	-19.215	-4.505	-23.720	-13.369	-10.351
4.2	Overhead	50.773	1.661	52.434	50.861	1.573	277	0	277	1.780	-1.503	-50.496	-1.661	-52.157	-49.081	-3.076
4.3	Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën:											0	0	0	0	0
	Motorrijtuigenbelasting						110.548	2.981	113.529	113.347	182	110.548	2.981	113.529	113.347	182
	Provinciefonds						156.607	18.629	175.236	174.337	900	156.607	18.629	175.236	174.337	900
	Overige dividend						12.515	3.900	16.414	16.415	-1	12.515	3.900	16.414	16.415	-1
	Onvoorzien	50	0	50	0	50						-50	0	-50	0	-50
	Overige algemene middelen	13.151	-9.642	3.508	-8.438	11.947	20.059	3.063	23.122	26.763	-3.641	6.909	12.705	19.614	35.201	-15.587
	Provinciale Staten en Griffie	3.815	249	4.064	4.036	28	0	0	0	9	-9	-3.815	-249	-4.064	-4.027	-37
	Gerealiseerde totaal van baten en lasten	423.858	125.842	549.699	440.567	109.132	379.598	76.553	456.151	438.716	17.435	-44.260	-49.289	-93.548	-1.851	-91.697
	Mutatie reserves															
4.3	Algemene reserve (egalisatie)	17.358	40.141	57.499	57.499	0	48.005	87.902	135.907	135.907	0	30.647	47.760	78.408	78.408	0
Div	Immunisatie-reserve	0	48.082	48.082	48.082	0	22.545	12.765	35.310	35.310	0	22.545	-35.317	-12.772	-12.772	0
Div	Risico-reserve financieel instrumentarium SIS	7.506	10.715	18.221	18.221	0	0	243	243	13.574	-13.331	-7.506	-10.472	-17.978	-4.647	-13.331
1.1	Egalisatie-reserve DU Topperbedrijventerrijnen						0	52	52	52	0	0	52	52	52	0
1.1	Reserve knelpunten economisch beleid	0	0	0	684	-684						0	0	0	-684	684
1.1	Bestemmingsreserve NEDAB	4.048	0	4.048	4.048	0	4.048	1.793	5.842	5.565	276	0	1.793	1.793	1.517	276
Div	Reserve aandelentransactie LIOF	0	564	564	564	0	1.740	-1.560	180	180	0	1.740	-2.124	-384	-384	0
Div	Reserve DU bodemsanering						152	2.101	2.253	1.853	400	152	2.101	2.253	1.853	400
Div	Reserve Transitiefonds						154	415	569	433	136	154	415	569	433	136
2.2	Bruteringsreserve Creative City						0	706	0	706	0	706	0	706	706	0
2.2	Bruteringsreserve Limburgs Museum						0	206	-19	187	957	-770	206	-19	187	957
2.2	Bruteringsreserve provinciale gebouwen						0	103	-1	102	943	-841	103	-1	102	943
2.4	Reserve DU Regionaal Parkstad						0	6.477	6.477	10.302	-3.826	0	6.477	6.477	10.302	-3.826
Div	Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	75.398	6.588	81.986	82.859	-873	75.288	66.970	142.258	144.123	-1.865	-110	60.382	60.272	61.264	-992
Div	Risico-reserve Bereikbaarheidsmiddelen	6.589	-6.587	2	2	0	0	8.652	8.652	8.652	0	-6.589	15.239	8.650	8.650	0
3.1	Bestemmingsreserve ZLSM	34	0	34	42	-8	0	0	0	41	-41	-34	0	-34	-1	-33
3.2	Bestemmingsreserve overdracht Napoleonsweg						0	1.965	0	1.965	1.965	0	1.965	0	1.965	0
3.2	Reserve gladheidsbestrijding						0	0	0	22	-22	0	0	0	22	-22
3.2	Bestemmingsreserve realisatie N280	0	6.158	6.158	6.158	0	3.774	-3.297	477	1.833	-1.356	3.774	-9.455	-5.681	-4.325	-1.356
3.2	Bruteringsreserve VDL Nedcar	0	22.891	22.891	22.891	0	342	-265	77	2.678	-2.601	342	-23.156	-22.814	-20.213	-2.601
3.3	Bruteringsreserve N270 Ooijen-Wanssum	0	40.445	40.445	40.445	0	0	933	933	933	0	0	-39.512	-39.512	-39.512	0
3.4	Risico-reserve grondexploitatie						0	3.809	3.809	3.809	0	0	3.809	3.809	3.809	0
Div	Reserve DU Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum						0	45.045	45.045	46.005	-960	0	45.045	45.045	46.005	-960
3.6	Reserve DU Zoetwatermaatregelen	0	565	565	0	565	0	3.880	3.880	3.304	576	0	3.315	3.315	3.304	11
3.6	Reserve grondwaterbeheer	0	264	264	308	-44	0	111	111	0	111	0	-153	-153	-308	156
3.7	Reserve DU Najil-effecten mijnbouw						0	950	950	972	-22	0	950	950	972	-22
3.8	Reserve Natuur	1.859	0	1.859	1.859	0	43	43	247	-204	-1.859	43	-1.816	-1.612	-204	
Div	Reserve stikstof & N2000	9.411	13.274	22.685	22.685	0	7.435	17.081	24.516	16.676	7.840	-1.976	3.807	1.831	-6.009	7.840
3.8	Reserve zilver brons groene natuur						0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.2	Reserve POB						0	0	0	157	-157	0	0	0	157	-157
	Totaal reserves	122.203	183.099	305.302	306.347	-1.045	166.463	254.081	420.544	437.201	-16.657	44.260	70.982	115.242	130.854	-15.612
	Gerealiseerd resultaat	546.061	308.941	855.001	746.914	108.087	546.061	330.634	876.694	875.916	778	0	21.693	21.693	129.002	-107.309

6.3. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De Jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 216 Provinciewet, waarin door PS op d.d. 8-4-2022 de uitgangspunten voor het financiële beleid, evenals de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de Jaarrekening

- De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden;
- De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar, waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden;
- Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baat genomen op het moment, waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld;
- Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de Jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen, conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de septembercirculaire van het boekjaar. Daarnaast zijn de mutaties uit de decembercirculaire van het boekjaar verwerkt, die geen relatie hebben met de voornoemde accresmelding. Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar, waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten, zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken;
- Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden;
- De Jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Algemeen

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62 lid 2 BBV). Hierbij dient de verkregen bijdrage als baat te worden verantwoord.

Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio

Afsluitkosten van opgenomen geldleningen worden cf. de vigerende Financiële Verordening niet geactiveerd.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

Bijdragen aan activa van derden worden geactiveerd volgens de afschrijvingstermijnen uit de Financiële verordening, tenzij anders is besloten. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode, waarin het betrokken actief van de derden op basis van de door de Provincie gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Tram Maastricht Hasselt

Op 24 mei '22 zijn Provinciale Staten middels mededeling portefeuillehouder geïnformeerd over het stopzetten van het project Tram Maastricht Hasselt (DOC-00278236). Aan de Jaarstukken 2021 is in dit kader een addendum toegevoegd ([Document Limburg - Addendum Jaarstukken 2021, brief GS van 2-6-2022 \(GS DOC-00281670\).pdf - iBabs RIS \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#))

Ten opzichte van dit project zijn er ultimo 2022 nog geen besluiten genomen die hebben geleid tot een financiële afwikkeling van het project. Het risico bestaat nog steeds dat het project zal worden afgeboekt. Over de precieze impact op onze financiële positie bestaat op dit moment nog geen duidelijkheid. In de toelichting op de balans zijn de posten vermeld waar een mogelijke impact van toepassing is (Immateriële vaste activa en Vlottende passiva).

Materiële vaste activa

Algemeen

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief wordt toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze kosten worden geactiveerd.

Investerings met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht.

Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Investerings met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2017 worden gedaan.

Voor het project Ooijen-Wanssum worden investeringen gedaan die uiteindelijk leiden tot activa met maatschappelijk nut. Als gevolg van de notitie Materiële Vaste Activa (december 2017) wordt een deel van de investeringen rechtstreeks in de exploitatie verantwoord. Het betreft dat gedeelte van het project dat niet voldoet aan de activeringscriteria en daarmee in de exploitatie verantwoord wordt. Deze werkwijze ligt in lijn met voorgaande jaren. Deze exploitatielasten worden gedekt uit de reserve DU-Ooijen-Wanssum. Het restant van de investeringen welke leiden tot materiële vaste activa kan ultimo 2022 nog niet worden verdeeld naar de uiteindelijke objecten die elk een eigen afschrijvingstermijn hebben. Dit zal pas bij oplevering plaatsvinden, omdat er dan pas duidelijkheid is welke activa aan welke partij worden toegerekend en overgedragen worden. Op het moment van opmaak van deze jaarstukken, is daar met alle partijen nog geen verdeling aangebracht en afgesproken. De afschrijvingen starten daarom pas na moment van oplevering en worden in lijn met het kredietbesluit Ooijen-Wanssum gedekt uit de reserve DU-Ooijen-Wanssum. Van de aangekochte gronden kan eveneens niet worden vastgesteld of deze deel uitmaken van de projectonderdelen die overgedragen worden aan derden of dat deze in bezit blijven van de Provincie. Daarom worden ook deze gronden voorlopig op de balans opgenomen onder de categorie Gronden en terreinen, totdat een verdeling is aangebracht en afgesproken.

Afschrijven

De kaders voor afschrijvingen over dienstjaar 2022 liggen vast in de financiële verordening 2020. Deze verordening is op 8-4-2022 door Provinciale Staten vastgesteld.

Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur.

Conform de financiële verordening wordt bij nieuwe investeringen de volgende richtlijn voor de afschrijving in acht genomen:

Bedrijfsgebouwen, inventaris, technische installaties

- a) 40 jaar: bedrijfsgebouwen, waarbij voor onderdelen, waarvoor een kortere gebruiksduur wordt verwacht, de componentenmethode wordt toegepast;
- b) 10-25 jaar: technische installaties in bedrijfsgebouwen, verbouwingen, kantoormeubilair.

Railinfrastructuur

- c) 40 jaar: investeringen in railinfra van medeoverheden (investerings in activa van derden);
- d) 50 jaar: (vervangings)investerings in railinfra van de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij;

Provinciale wegen

- e) 15 jaar: rehabilitaties wegen excl. fundering (betreft levensduurverlengende investeringen in de asfaltconstructie.);
- f) 40 jaar: rehabilitaties fundering (betreft levensduurverlengende investeringen in wegen of nieuwbouw waarbij fundering wordt vervangen of aangelegd);
- g) nieuwe wegen: 15 jaar: asfaltconstructie en 40 jaar funderingsconstructie;
15 jaar: versterken kunstwerken (betreft levensduurverlengende investeringen);
- h) 80 jaar: rehabilitaties en nieuwbouw kunstwerken;
- i) 40 jaar: vervangen afwatering (kolken, duikers, buffers e.d.) en vervangen aansluitingen op gemeentelijke rioleringen of wateropvang;
- j) 15 jaar: wegmeubilair, afschermvoorzieningen, faunavoorzieningen, bewegwijzering, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en overige elektrische systemen.

Overige activa:

- k) 5 jaar: vervoermiddelen;
- l) 3-5 jaar: apparatuur automatisering en overige apparatuur;
- m) geen afschrijving: gronden en terreinen.

In erfpacht uitgegeven gronden

Voor in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Eventuele afkoopsommen voor voortdurende contracten zijn verwerkt onder de langlopende schulden en vervallen, naar rato van afkoopperiode, vrij ten gunste van het resultaat.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g, overige langlopende leningen, obligaties en (overige) uitzettingen zijn - tenzij hierna anders is vermeld - opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien er sprake is van duurzame waardevermindering zal afwaardering plaatsvinden.

Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als de Provincie participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Flottende activa

Voorraden

Grond en hulpstoffen

Grond- en hulpstoffen zijn opgenomen tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Wanneer de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, wordt afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde.

Onderhanden werk, gronden in exploitatie

De als onderhanden werk opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw en woonrijp maken) alsmede de rentekosten, berekend zoals voorgeschreven in het BBV en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd, kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat;
2. de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht;
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang van bovenstaande geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Gereed product

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich vooral voor indien voorraden incurant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de gedeputeerden is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsregalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de provinciale kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen, die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de Provincie gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

6.4. Toelichting op balans per 31-12-2022

6.4.1. Vaste activa

6.4.1.1. Immateriële vaste activa

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2021
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	37	84
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	68.997	55.307
	69.034	55.391

Het onderstaand overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2022:

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2021	Balans- verschuiving	Boekwaarde 1-1-2022	Investerings 2022	Des- investeringen 2022	Afschrijvingen 2022	Bijdragen van derden 2022	Afwaarde ringen 2022	Boekwaarde 31-12-2022
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	84	0	84	10	0	56	0	0	37
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	55.307	-46	55.261	21.375	0	2.430	5.208	0	68.997
	55.391	-46	55.344	21.384	0	2.487	5.208	0	69.034

De belangrijkste investeringen in bijdragen aan activa van derden zijn:

€ x 1.000

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2022	Cumulatief besteed t/m 2022
Investerings			
Railagenda Electrificatie Maaslijn	197.578	1.688	25.153
Stationsomgeving Beek-Elsloo	7.804	374	657
Overwegproject Vierpaardjes Venlo	18.500	1.000	7.000
Spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf	68.140	17.296	32.135
Overig	2.054	-3	1.997
	294.076	20.354	66.942

Tram Maastricht Hasselt

Zoals vermeld in de grondslagen voor waardering bestaat het risico dat het project Tram Hasselt Maastricht zal worden afgeboekt. De huidige boekwaarde (na eerdere afschrijvingen) en exclusief eerder gemaakte projectkosten bedraagt € 6,3 mln. en is verantwoord onder de post "bijdragen in activa in eigendom van derden". Over de precieze impact op onze financiële positie bestaat op dit moment nog geen duidelijkheid.

6.4.1.2. Materiële vast activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2021
Investerings met een economisch nut	38.680	43.109
Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	312.810	317.813
In erfpacht uitgegeven gronden	41.016	44.518
	392.506	405.440

Economisch nut

De investeringen met economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2021
Gronden en terreinen	910	926
Woonruimten	13	14
Bedrijfsgebouwen	34.235	37.514
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	134	168
Vervoermiddelen	21	28
Machines, apparaten en installaties	1.536	1.992
Overige materiële vaste activa	1.831	2.467
	38.680	43.109

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut weer:

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2021	Balans- verschuiving	Boekwaarde 1-1-2022	Investeringen 2022	Des- investeringen 2022	Afschrijvingen 2022	Bijdragen van derden 2022	Afwaar- deringen 2022	Boekwaarde 31-12-2022
Grond en terreinen	926	0	926	0	0	16	0	0	910
Woonruimten	14	0	14	0	0	1	0	0	13
Bedrijfsgebouwen	37.514	0	37.514	0	0	3.279	0	0	34.235
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	168	0	168	0	0	34	0	0	134
Vervoermiddelen	28	0	28	0	0	7	0	0	21
Machines, apparaten en installaties	1.992	0	1.992	572	0	1.029	0	0	1.536
Overige materiële vaste activa	2.467	0	2.467	375	-42	1.053	0	0	1.831
	43.109	0	43.109	948	-42	5.418	0	0	38.680

Maatschappelijk nut

De investeringen met maatschappelijk nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2021
Gronden en terreinen	34.267	44.592
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	264.889	261.671
Machines, apparaten, installaties	11.429	9.332
Overige materiële vaste activa	2.225	2.218
	312.810	317.813

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut had het volgende verloop:

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2021	Balans- verschuiving	Boekwaarde 1-1-2022	Investeringen 2022	Des- investeringen 2022	Afschrijvingen 2022	Bijdragen van derden 2022	Afwaarder- ingen 2022	Boekwaarde 31-12-2022
Gronden en terreinen	44.592	-879	43.713	-9.439	22	5	-19	0	34.267
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	261.671	925	262.597	31.046	1.104	12.312	15.337	0	264.889
Machines, apparaten, installaties	9.332	0	9.332	3.122	0	1.015	10	0	11.429
Overige materiële vaste activa	2.218	0	2.218	310	0	303	0	0	2.225
	317.813	46	317.860	25.040	1.126	13.636	15.329	0	312.810

Er wordt geen onderscheid gemaakt in investeringen van voor 2017 en vanaf 2017 als gevolg van wijzigingen in het BBV, omdat investeringen van voor 2017 waarbij sprake was van inzet van reserves ultimo 2016 geen boekwaarde meer hadden.

De volgende investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zijn in het boekjaar geactiveerd.

€ x 1.000

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2022	Cumulatief besteed t/m 2022
Gebiedsontwikkeling VDL-Nedcar	77.995	2.634	4.463
K08 over de Neerbeek Kunstwerk	2.400	1.461	1.801
N280-West Roermond	55.965	2.795	55.580
N280-West Weert-Leudal	92.977	1.011	12.386
	229.337	7.901	74.230
Overig	864.916	17.139	560.665
	1.094.252	25.040	634.895

Erfpacht

De in erfpacht uitgegeven gronden zijn als volgt verdeeld.

€ x 1.000

Erfpacht	Boekwaarde per 31-12-2021	Investerings	Desinvesteringen	Boekwaarde per 31-12-2022
Erfpacht Organic Nutrition	3.750	0	0	3.750
Erfpacht Watersley	3.800	0	1.300	2.500
Erfpacht Leeuwbrouwerij Valkenburg	3.700	0	3.700	0
Erfpachtgronden vm Andeno terrein Venlo	1.765	0	0	1.765
Erfpachtgronden Haven Wanssum	6.392	1.498	0	7.890
Erfpacht gronden tuinbouwgebied Siberië	11.045	0	0	11.045
Erfpacht railterminal Tradeport Noord	14.066	0	0	14.066
Totaal	44.518	1.498	5.000	41.016

6.4.1.3. Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vast activa gedurende het boekjaar 2022 wordt in onderstaand overzicht weergegeven.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2021	Balans-verschuiving	Boekwaarde 1-1-2022	Investerings 2022	Des-investerings 2022	Afschrijvingen 2022	Afwaarderingen 2022	Boekwaarde 31-12-2022	Voorzieningen	Balanswaarde 31-12-2022
Financiële vaste activa										
<i>Kapitaalverstrekkingen aan:</i>										
- deelnemingen	315.374	0	315.374	23.645	20.432	0	8.301	310.287	3.945	306.342
<i>Leningen u/g aan:</i>										
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet Fido	194.000	0	194.000	104.000	10.000	0	0	288.000	0	288.000
- deelnemingen	365.346	0	365.346	7.905	50.441	0	4.200	318.609	5.414	313.195
- overige verbonden partijen	0	0	0	1.250	0	0	0	1.250	0	1.250
Overige langlopende leningen u/g	178.873	0	178.873	48.306	1.175	0	1.931	224.072	0	224.072
Uitzettingen in s'Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0	0	0	100.000	0	0	0	100.000	0	100.000
Overige uitzettingen > 1 jaar	125.839	0	125.839	-13	2.993	0	0	122.833	0	122.833
	1.179.432	0	1.179.432	285.093	85.042	0	14.432	1.365.051	9.359	1.355.693

De mutaties zijn in onderstaande tabellen nader gespecificeerd, met uitzondering van de uitzettingen. Deze hebben betrekking op het beheer van het provinciale werkkapitaal.

€ x 1.000

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	Investerings	Desinvesterings	Afwaardering	Voorzieningen
Brightlands Venture Partners Fund IV (VP)	733	0	0	0
Valorisatie-instrument BL-MHC BV	250	0	0	0
Brightlands Campus Greenport Venlo B.V. (VP)	300	0	300	3.945
Brightlands Agrifood Fund BV (VP)	784	0	0	0
Campus Vastgoed Greenport Venlo B.V. (VP)	5.033	0	5.033	0
Maastricht Health Campus BV (VP)	645	0	645	0
Chemelot Ventures B.V. (VP)	1.254	0	0	0
Campus Heerlen Management & Development B.V. (VP)	300	0	300	0
Chemelot Scientific Participations B.V (VP)	2.023	0	2.023	0
Limburg Business Development Fonds	703	571	0	0
Limburgs Instituut voor Ontw. en Fin. (LIOF) NV/VP	8.700	0	0	0
Deelneming HBLM (VP)	2.921	0	0	0
Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo B.V. (VP)	0	15.302	0	0
	23.645	15.874	8.301	3.945

€ x 1.000

Leningen u/g aan deelnemingen	Investerings	Desinvesterings	Afwaardering	Voorzieningen
Overbruggingskred. Prov Limburg Commandiet BV (F)	6.000	0	0	0
Provincie Limburg Commandiet B.V. (F)	1.035	0	0	4.798
BNG Bank N.V. - 2015 (F)	0	50.000	0	0
Maastricht Aachen Airport Beheer&Infrastructuur (F)	0	61	0	0
Geldlening Campus Heerlen Huisvesting BV	0	180	0	0
Campus Heerlen Huisvesting B.V. (F)	0	200	0	0
Campus Vastgoed Greenport Venlo BV Brighthouse	0	0	0	615
Campus Vastgoed Greenport Venlo B.V.Herfinancier(F)	0	0	4.200	0
Provincie Limburg Aviation Commandiet (PLAC BV) F	870	0	0	0
	7.905	50.441	4.200	5.414

€ x 1.000

Overige langlopende leningen u/g	Investerings	Desinvesterings	Afwaardering	Voorzieningen
Watersley Development B.V. (F)	3.555	0	0	0
Medace B.V. (F)	215	0	0	0
Nieuw-Hessing B.V. (F)	6.462	0	0	0
SVn Stimuleringsleningen Duurzaam Thuis (F)	24.997	3	0	0
Startersleningen voor huiseigenaren (F)	13.077	0	0	0
Geldlening Block Materials BV (F)	0	24	0	0
R.K.S.V. Groene Ster (F)	0	1	0	0
Football Club Hoensbroek (F)	0	1	0	0
Hockey Club Nova (F)	0	2	0	0
Stichting Beringe Buiten (F)	0	15	0	0
Data Valley Group BV (F)	0	8	243	0
Coöperatie Gedeelde Weelde B.A. (F)	0	4	0	0
Toverland Holding B.V. - 2017 Fase 5 (F)	0	228	0	0
Stichting Plattelandshoés (F)	0	15	0	0
Maestro B.V. Zon-PTC BV(F)	0	350	0	0
Toverland Holding B.V. - 2015 Senior (F)	0	50	0	0
Toverland Holding B.V. - 2015 Achtergesteld (F)	0	150	0	0
St. Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij ZLSM (F)	0	25	0	0
Stichting Happiness (F)	0	7	0	0
Stichting WoonZorg Elisabeth Stift (F)	0	11	0	0
Coöperatie Natuurrijk Limburg U.A. (F)	0	150	0	0
Compartiment 1A Transitiefonds Limb. Woningmarkt F	0	49	0	0
Stichting Kasteel Groot Buggenum - 2 (F)	0	77	0	0
Renteloze Studievoorschotten (F)	0	5	0	0
California Wijnen Geothermie	0	0	1.439	1.439
Ricochet	0	0	250	250
	48.306	1.175	1.931	1.689

6.4.2. Vlottende activa

6.4.2.1. Voorraden

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
Voorraden		
Onderhanden werk (inclusief in exploitatie genomen bouwgronden)	9.800	21.614
Onderhanden werk ontwikkelopgave natuur	-12.642	-4.253
Gereed product en handelsgoederen overige grondvoorraden	11.467	13.412
Gereed product en handelsgoederen overige (representatie)	41	44
Totaal	8.666	30.817

Overige grondvoorraden:

€ x 1.000

Overige grondvoorraden	Boekwaarde per 31-12-2021	Investerings	Desinvesterings	Naar gronden in exploitatie of overige gronden	Boekwaarde per 31-12-2022	Voorzieningen	Balanswaarde per 31-12- 2022
Californië II	7.312	-282	0	0	7.030	0	7.030
Ruilgronden/anticiperende aankopen	6.101	287	1.950	0	4.438	0	4.438
Totaal	13.412	5	1.950	0	11.467	0	11.467

Bouwgronden in exploitatie:

€ x 1.000

In exploitatie genomen bouwgronden	Boekwaarde per 31-12-2021	Balans verschuiving	Boekwaarde 1-1- 2022	Vermeerdering en	Verminderings	Boekwaarde per 31-12-2022	Voorziening verlieslatend complex	Balanswaarde per 31-12-2022	Nog te maken kosten	Nog te verwachten opbrengsten	Winstuitname	Geraamd eindresultaat
Laerbroeck	12.694	0	12.694	0	0	12.694	10.281	2.413	0	2.413	0	0
Project BIE IPS/YARD Overname grondexploitatie	8.921	0	8.921	35	11.849	-2.894	0	-2.894	6.761	1.211	0	2.656
Totaal	21.614	0	21.614	35	11.849	9.800	10.281	-481	6.761	3.624	0	2.656

Ten opzichte van 2021 is de balanspresentatie voor 2022 aangepast als gevolg van de tijdelijke negatieve boekwaarde bij IPS-Yard. Dit vanwege een overschot aan inkomsten. De benodigde voorziening mag dan niet in mindering worden gebracht van de boekwaarde. De voorziening IPS-Yard wordt daarom in deze jaarrekening 2022 credit gepresenteerd en niet verrekend met de boekwaarde.

Onderhanden werk Ontwikkelopgave natuur:

€ x 1.000

Ontwikkelopgave Natuur	Boekwaarde per 31-12-2021	Investerings	Desinvesterings	Boekwaarde per 31-12-2022
Grond aan- en verkopen	-22.998	1.823	4.821	-25.996
Inrichting natuur	12.595	2	0	12.597
Voorfinanciering EHS	12.143	0	0	12.143
Bijdrage aan overheden	18.983	0	0	18.983
Inhuur	166	0	0	166
Onvoorzien	13.493	2.248	1	15.739
Rente	27	0	0	27
Pacht	-3.121	32	562	-3.651
Natuurcompensatie	-1.056	0	200	-1.256
Bijdrage van Rijk	-32.244	0	6.910	-39.154
Inkomsten vanuit Stikstof voor PiO	-2.241	0	0	-2.241
Totaal	-4.253	4.105	12.493	-12.642
Nog te maken kosten	61.780	4.105	0	57.676
Nog te verwachten opbrengsten	57.527	0	12.493	45.033
Verwacht exploitatieresultaat	0	0	0	0

6.4.2.2. Uitzettingen met looptijd < 1 jaar

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2022	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2022	Balanswaarde 31-12-2021	Balans- verschuiving	Balanswaarde 1-1-2022
Vorderingen op openbare lichamen	17.365	0	17.365	17.235	0	17.235
Verstrekte geldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	81.000	0	81.000	0	0	0
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan een jaar	181.671	0	181.671	312.135	0	312.135
Rekening-Courantverhouding met het niet-financiële instellingen	21.420	0	21.420	16.417	0	16.417
Overige vorderingen	17.948	12.950	4.998	8.635	0	8.635
Totaal	319.403	12.950	306.454	354.422	0	354.422

6.4.2.3. Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
Banksaldi	23	9
Totaal	23	9

Gespecificeerd:

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
Bank RABO	23	9
Bank RABO- EMR	0	0
Deposito	0	0
Totaal	23	9

6.4.2.4. Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

€ x 1.000

Overlopende activa	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
De van de EU en Nederlandse overheidslichamen te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel:		
- Europese overheidslichamen	20	20
- Het Rijk	3.902	2.535
- Overige Nederlandse overheidslichamen	0	2.327
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen:	37.677	23.741
Totaal	41.598	28.622

Gespecificeerd:

€ x 1.000

De van de EU en Nederlandse overheidslichamen te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel:	Saldo 31-12-2021	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo 31-12-2022
<i>Europese overheidslichamen:</i>				
Europese bijdrage DigitalDEConstruction	20	0	0	20
Europese bijdrage Wildlife Economy	0	406	406	0
	20	406	406	20
<i>Het Rijk</i>				
Rijksbijdrage regeling MKB Innovatiestimulering Topsectoren	250	0	0	250
Rijksbijdrage vervoersprestatie Maaslijn 2021	1.807	0	0	1.807
Rijksbijdrage vervoersprestatie Maaslijn 2022	0	1.835	0	1.835
Rijksbijdrage BOSA bedrijventerreinen	0	10	0	10
Rijksbijdrage boerenlandvogels	479	0	479	0
	2.535	1.845	479	3.902
<i>Overige Nederlandse overheidslichamen</i>				
Bijdrage gemeente Venlo Railterminal Trade Port Noord	2.327	0	2.327	0
	2.327	0	2.327	0
Totaal	4.881	2.251	3.211	3.921

€ x 1.000

Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen:	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2021
Declareren bij derden	46	8
Rente	9.057	7.524
Opcenten motorrijtuigenbelasting	9.535	9.561
Bijdrage grondwaterbeschermingsgebied	861	861
Nog te factureren aanslagen grondwaterbelasting 2020	0	977
Nog te factureren aanslagen grondwaterbelasting 2021	0	995
Nog te factureren aanslagen grondwaterbelasting 2022	1.011	0
Elena subsidie	680	0
Gebruikersvergoeding spoorweg en opstallen ZLSM	259	259
Archeologische kosten Maaspark Well	214	214
Vooruitbetaalde bedragen inzake subsidies	12.058	677
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	3.956	2.666
Totaal	37.677	23.741

6.4.3. Vaste Passiva

6.4.3.1. Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2021
Algemene Reserve	73.118	107.713
Bestemmingsreserves	1.451.318	1.497.873
Gerealiseerde resultaat	129.002	49.703
Totaal	1.653.438	1.655.289

Het verloop in 2022 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven:

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2021	Toevoegingen	Onttrekkingen	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2022
Algemene reserve						
Algemene reserve (egalitatie)	107.713	57.499	135.907	43.813	0	73.118
Subtotaal algemene reserve	107.713	57.499	135.907	43.813	0	73.118
Vrij aanwendbaar						
Reserve Knelpunten Economisch Beleid	2.226	684	0	0	0	2.911
Egalisatiereserve Gladheidsbestrijding	402	0	22	0	0	381
Subtotaal vrij aanwendbaar	2.629	684	22	0	0	3.291
Gebonden						
Reserve Immunisatie	957.974	48.082	35.310	5.890	0	976.635
Risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking	91.268	18.221	4.189	0	9.385	95.915
Bestemmingsreserve Overdracht Napoleonsweg	3.932	0	1.965	0	0	1.967
Bestemmingsreserve Realisatie N280	110.795	6.158	0	0	1.833	115.120
Bestemmingsreserve ZSLM	40	42	41	0	0	41
Reserve Campusorganisatie Chemelot	2.054	0	0	0	0	2.054
Bestemmingsreserve NEDAB Luchthaven MAA	1.793	4.048	5.565	0	0	276
Bestemmingsreserve Transitiefonds	3.667	0	433	0	0	3.233
Risicoreserve Grondexploitatie	3.809	0	3.809	0	0	0
Reserve Grondwaterbeheer	565	308	0	0	0	873
Bruteringsreserve Limburgs Museum	2.616	0	770	0	187	1.659
Reserve bruterling Creative City Limburg	9.887	0	0	0	706	9.181
Reserve bruterling Duurzaamheid Provinciale Gebouwen	1.847	0	841	0	102	904
Egalisatiereserve DU-uitkering Bedrijventerreinen	476	0	52	0	0	424
Reserve DU-uitkering Bodemsanering	7.363	0	1.853	0	0	5.509
Reserve Stikstof & Natura 2000	31.594	22.685	16.676	0	0	37.603
Reserve Natuur	9.019	1.859	247	0	0	10.631
Reserve DU-uitkering Gebiedsontw. Ooijen- Wansum	84.573	0	46.005	0	0	38.568
Reserve DU-uitkering Na-ijlende effecten mijnbouw	2.492	0	972	0	0	1.520
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	107.909	82.859	141.771	0	2.352	46.645
Risicoreserve Bereikbaarheidsmiddelen	8.650	2	8.652	0	0	0
Reserve aandelentransactie LIOF	3.200	564	180	0	0	3.584
Reserve DU Zoetwatermaatregelen	3.947	0	3.304	0	0	643
Bruteringsreserve VDL Nedcar	30.540	22.891	2.601	0	77	50.753
Reserve DU Regiodeal Parkstad	12.076	0	10.302	0	0	1.774
Bruteringsreserve N270 Ooijen-Wansum	0	40.445	0	0	933	39.512
Reserve POB cao provincies	3.158	0	157	0	0	3.001
Subtotaal gebonden	1.495.245	248.164	285.696	5.890	15.576	1.448.026
Totaal bestemmingsreserves	1.497.873	248.848	285.718	5.890	15.576	1.451.318
Totaal	1.605.586	306.347	421.624	49.703	15.576	1.524.435

Toelichting op reserves

Met behulp van onderstaande tabellen wordt de aard van elke reserve toegelicht, evenals het voedings- en bestedingsplan. Voor de specifieke toelichtingen rondom de toevoegingen en onttrekkingen per begrotingsprogramma, verwijzen wij naar de financiële toelichtingen in de programmarealisatie.

Vrij aanwendbare reserves

Naam reserve	Reserve Knelpunten Economisch Beleid
Instellingsdatum PS-besluit	28 mei 2004 (beleidsnota reserves en voorzieningen 2004).
Doel van de reserve	Het wegnemen van knelpunten die zich voordoen bij acquisitie van nieuwe bedrijven naar Limburg. De reserve heeft ook een egaliserende functie voor het budget Knelpuntenfonds.
Voedingsplan	-
Bestedingsplan	De inzet van de reserve Knelpuntenfonds is gekoppeld aan wat bekend staat als de Knelpuntenregeling. Dit is een door de Europese Commissie goedgekeurde steunmaatregel. Binnen de kaders van de Knelpuntenregeling kan aan bedrijven of instellingen die zich in Limburg vestigen een financiële tegemoetkoming worden geleverd in de investeringen óf in de kosten van scholing.
Gewenst maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Egalisatiereserve Gladheidsbestrijding
Instellingsdatum PS-besluit	28 mei 2004 (Beleidsnota reserves en voorzieningen 2004).
Doel van de reserve	Gelijkmatige belasting van de exploitatierekeningen met de kosten van de gladheidsbestrijding.
Voedingsplan	De onderuitputting op de begrote kosten wordt toegevoegd aan de reserve.
Bestedingsplan	De reserve wordt aangewend als dekking voor de overschrijding van de begrote kosten.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Gebonden bestemmingsreserves: Financiële reserves

Naam reserve	Immunisatiereserve
Instellingsdatum PS-besluit	22 juni 2013 (Begrotingswijziging bij de Jaarstukken 2011).
Doel van de reserve	Inkomensfunctie, realiseren van een vaste jaarlijkse inkomstenbron uit beleggingen. Dekkingsbron voor majeure investeringen of opvangen van onverwachte tegenvallers.
Voedingsplan	Voordelige vrije deel van rekeningresultaten vloeien terug naar deze reserve.
Bestedingsplan	De reserve zal worden ingezet conform de bestedingsdoelen uit de begroting of het opvangen van onverwachte tegenvallers bij de jaarstukken.
Maximum omvang	€ 1.100.000.000
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Risicoreserve Financieel instrumentarium Sturing in Samenwerking
Instellingsdatum PS-besluit	15 december 2017
Doel van de reserve	Afdekken van financiële risico's die ontstaan bij inzet van het financieringsinstrumentarium.
Voedingsplan	<p>Het uitgangspunt is dat de stortingen op basis van de risico-inschatting bij inzet van het financieringsinstrumentarium, plaatsvinden ten laste van de reguliere middelen. Onder reguliere middelen wordt in deze context begrepen de programmagelden, stelposten en vrij aanwendbare bestemmingsreserves.</p> <p>Toekomstige tekorten en overschotten in deze risicoreserve met betrekking tot Financieringen, Garantstellingen, verbonden partijen, grond- en vastgoedexploitaties en erfpacht worden in onderstaande volgorde gedekt of vallen vrij:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. jaarrekeningresultaat: <ul style="list-style-type: none"> ▪ inclusief rente opbrengsten; ▪ inclusief bijzondere baten (bijvoorbeeld dividend); b. begrotingsruimte binnen de coalitieperiode; c. deel Immunisatiereserve boven de € 900 mln.; d. taakstellingen. <p>E.e.a. conform de Memorie van toelichting bij de Programmabegroting 2018.</p>
Bestedingsplan	Als een risico uit de gehele portefeuille van het financieringsinstrumentarium daadwerkelijk optreedt, wordt deze risicoreserve voor het bedrag van dit risico aangesproken.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Gebonden bestemmingsreserves rondom (Rail)infra en Provinciale Wegen

Naam reserve	Bestemmingsreserve Overdracht Napoleonsweg
Instellingsdatum PS-besluit	10 juli 2009 (Voortgangsrapportage 2009)
Doel van de reserve	Bijdrage in de kosten (de programmakosten, kapitaallasten en apparaatskosten) voor het beheer en onderhoud van de -van het Rijk overgenomen weg- de N273 (Napoleonsbaan).
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	De besteding vindt plaats conform de looptijd van 15 jaar waar de hoogte van de afkoopsom op is gebaseerd.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bestemmingsreserve Realisatie N280
Instellingsdatum PS-besluit	13 juni 2013 (Jaarstukken 2012)
Doel van de reserve	Financiële dekking investeringskosten infrastructuur N280.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bestemmingsreserve ZLSM
Instellingsdatum PS-besluit	25 oktober 2013
Doel van de reserve	Financiële dekking van investeringen opstallen en infrastructuur ZLSM.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Directe afschrijvingen.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Overige gebonden bestemmingsreserves

Naam reserve	Reserve Campusorganisatie Chemelot
Instellingsdatum PS-besluit	11 februari 2011
Doel van de reserve	Doel van de reserve is de financiering van de provinciale bijdrage in de kosten van de activiteiten van de ontwikkelingsmaatschappij Chemelot. De kosten bedragen voor de 10-jaarlijkse periode (2012-2021) in totaal ca. € 45 mln. en worden gelijkmatig verdeeld over de 3 consortiumpartners (Provincie Limburg, DSM en UM/MUMC+).
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Inzet van de reserve vindt plaats in de periode 2012 t/m 2021 ter dekking van de jaarlijkse kosten van de ontwikkelingsmaatschappij. De bestedingen vinden nu nog in 2020 ad € 1 mln. en 2021 ad € 0,75 mln. plaats. De inzet van de middelen ad € 2.026.249 zal plaatsvinden in de periode 2020-2024.
Maximum omvang	€ 15.080.536
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bestemmingsreserve NEDAB Luchthaven MAA
Instellingsdatum PS-besluit	16 mei 2014
Doel van de reserve	De reserve is bedoeld voor de dekking van de jaarlijkse kosten van Niet Economische Diensten van Algemeen Belang (b.v. security en brandweer) van de luchthaven Maastricht Aachen Airport.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	De reserve wordt jaarlijks aangesproken voor de werkelijke kosten van Niet Economische Diensten van Algemeen Belang (b.v. security en brandweer) van de luchthaven Maastricht Aachen Airport. Tot uiterlijk 30 juni 2024 kan de reserve worden aangesproken.
Maximum omvang	€ 30.000.000
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bestemmingsreserve Transitiefonds
Instellingsdatum PS-besluit	7 februari 2014
Doel van de reserve	Financiële ondersteuning van initiatieven die een waardevolle en aantoonbare bijdrage leveren aan de transitie van de Limburgse Woningmarkt teneinde deze weer dusdanig in balans te krijgen dat de noodzakelijke dynamiek in de markt weer op gang wordt gebracht.
Voedingsplan	Egalisatie exploitatiebudgetten.
Bestedingsplan	De middeleninzet gebeurt conform de menukaart in het door Provinciale Staten vastgestelde uitvoeringskader "Sturing in Samenwerking 2.0". De besteding is onderverdeeld in een drietal componenten:

Naam reserve	Bestemmingsreserve Transitiefonds
	1a) borgstellingen en leningen (p.m.); 1b) subsidies € 6.000.000; 2) sloopfonds € 10.000.000.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Risicoreserve Grondexploitatie
Instellingsdatum PS-besluit	17 februari 2006
Doel van de reserve	Met het aankopen en voorfinancieren van gronden zijn risico's gemoed. Voor het opvangen van deze risico's is besloten om bij grondaankopen een risicoreserve te vormen.
Voedingsplan	Voor - of nadelige resultaten van de grondexploitatie in de toekomst worden ten gunste, respectievelijk ten laste van deze risicoreserve verantwoord.
Bestedingsplan	Zie voedingsplan.
Maximum omvang	Wordt jaarlijks gerelateerd aan de vereiste weerstandscapaciteit.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve Grondwaterbeheer
Instellingsdatum PS-besluit	3 juli 1998 (bij vaststelling jaarrekening 1997).
Doel van de reserve	Provinciale Staten zijn sinds 1997 op basis van de Grondwaterwet bevoegd bij wijze van provinciale belasting een heffing in te stellen wegens het onttrekken van grondwater, ter bestrijding van de ten laste van de Provincie komende kosten van maatregelen, direct verband houdende met het voorkomen en tegengaan van nadelige gevolgen van de onttrekking en infiltraties, voor zover deze kosten niet voor rekening van de vergunninghouder gebracht worden. Voor het opvangen van mee- en tegenvallers in de opbrengsten grondwaterbelasting is een egalisatiereserve ingesteld.
Voedingsplan	Meevallers in de opbrengsten van de grondwaterbelasting.
Bestedingsplan	Tegenvallers in de opbrengsten van de grondwaterbelasting.
Gewenst maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bruteringsreserve Limburgs Museum
Instellingsdatum PS-besluit	11 februari 2011
Doel van de reserve	Doel van deze gebonden bestemmingsreserve is dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten van door Provinciale Staten aangewezen investeringen die geactiveerd moeten worden.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	De reserve wordt gedurende de afschrijvingstermijn jaarlijks aangewend ter dekking van de afschrijvingslasten van de daartoe specifiek aangewezen provinciale investeringen.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve brutoering Creative City Limburg
Instellingsdatum PS-besluit	7 februari 2014 (Structuurversterkende projecten)
Doel van de reserve	Deze 'gebonden' bestemmingsreserve is bedoeld voor de dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten van de provinciale investering in het Creative City Limburg in Kerkrade.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	De reserve wordt ingaande 2015 jaarlijks aangewend ter dekking van de afschrijvingslasten van de provinciale investering in het Creative City Limburg.
Maximum omvang	€ 14.125.000
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve brutoering Duurzaamheid Provinciale Gebouwen
Instellingsdatum PS-besluit	Besluit Jaarstukken 2010
Doel van de reserve	Dekking van kapitaallasten.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Op basis van werkelijke realisatie van de kapitaallasten.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Egalisatiereserve DU-uitkering Bedrijventerreinen
Instellingsdatum PS-besluit	Besluit Jaarstukken 2010.
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via de decentralisatie-uitkering zijn geoormerkt en ontvangen moeten behouden blijven voor de uitvoering n.a.v. besluitvorming conform PS besluit 9 okt 2015 (Ontwikkeling MAA), GS-besluit 14 okt 2014 (Bargeterminal Venlo), AvA LHB BV dd. 16 dec 2015.
Voedingsplan	Egalisatie.
Bestedingsplan	Conform besluitvorming PS en GS zijnde: 1. Aanwending Ontwikkeling MAA in 2016 ad € 1,4 mln; 2. Aanwending t.b.v. uitbreiding Bargeterminal Venlo ad € 2 mln.; 3. Aanwending t.b.v. dekking beheerkosten LHB BV 2016-2022.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve DU-uitkering Bodemsanering
Instellingsdatum PS-besluit	22 juni 2013 (Jaarstukken 2011).
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. Via het convenant bodemontwikkelingsbeleid is voor 2010 t/m 2020 budget toebedeeld aan het bevoegde gezag Wet bodembescherming om bodemsaneringen uit te voeren.
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	MJP bodem 2010-2014, 2015 en MJP bodem en ondergrond 2016-2020.
Maximum omvang	€ 3.656.812
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve Stikstof & Natura 2000
Instellingsdatum PS-besluit	13 juni 2013 (Jaarstukken 2012)
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via het Provinciefonds zijn geoormerkt en ontvangen, moeten behouden blijven voor Programmatie aanpak stikstof.
Voedingsplan	Via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.

Naam reserve	Reserve Stikstof & Natura 2000
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve Natuur
Instellingsdatum PS-besluit	13 juni 2013 (Jaarstukken 2012)
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via het Provinciefonds zijn geormerkt en ontvangen, moeten behouden blijven voor Natuur.
Voedingsplan	Via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve DU-uitkering Gebiedsontw. Ooijen-Wanssum
Instellingsdatum PS-besluit	19 juni 2014 (Jaarstukken 2013)
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via de decentralisatie-uitkering zijn geormerkt en ontvangen moeten behouden blijven voor het project Ooijen-Wanssum
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve DU-uitkering Na-ijlende effecten mijnbouw
Instellingsdatum PS-besluit	22-06-2018
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. Bij brief van 10-02-2017 (kenmerk DGETM-EO / 17014164) van het Ministerie van Economische Zaken zijn afspraken gemaakt over de uitvoering en financiering van het maatregelenpakket naar aanleiding van het onderzoek naar na-ijlende gevolgen van de steenkolenwinning.
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Uitvoering van het afgesproken maatregelenpakket, te weten: <ul style="list-style-type: none"> - het lokaliseren, het jaarlijks inspecteren en het saneren van de 59 historische schachten in de gemeente Kerkrade; - jaarlijkse inspectie van de industriële schachten en het saneren van zes aangewezen industriële schachten; - het monitoren van de bodembeweging in de regio aan de hand van InSardata; - het monitoren van het mijnwater en grondwater, zowel de stijging als de kwaliteit; - monitoring van de aanwezigheid van mijn gas in gebouwen in het Oostelijk gedeelte van het voormalige steenkoolwinningsgebied in Limburg. E.e.a. conform GS-nota van 28-03-2017 (documentnummer 2017/20716).
Maximum omvang	n.v.t.
Looptijd reserve	Met het Rijk is afgesproken dat de bijdrage structureel is. Er is geen eindmoment door EZ aangegeven met betrekking tot haar financiële bijdrage, jaarlijks wordt de voortgang met EZ geëvalueerd.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve Bereikbaarheidsmiddelen
Instellingsdatum PS-besluit	6 november 2015
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via het Provinciefonds zijn geormerkt en ontvangen, moeten behouden blijven als onderdeel van de Bereikbaarheidsmiddelen.
Voedingsplan	Via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Risicoreserve Bereikbaarheidsmiddelen
Instellingsdatum PS-besluit	19-6-2020
Doel van de reserve	De middelen zijn bestemd ter dekking van mobiliteitsopgaven (risico's en gewijzigde/nieuwe initiatieven)
Voedingsplan	Jaarlijkse storting vanuit de kapitaallasten.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het gestelde doel
Looptijd reserve	2020-2034
Maximum omvang	€ 92.800.000
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve aandelentransactie LIOF
Instellingsdatum PS-besluit	5 februari 2016
Doel van de reserve	Als onderdeel van de aandelentransactie LIOF met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), vloeit € 8,0 mln. van de overnameprijs terug naar de Provincie. Deze middelen moeten conform de koopovereenkomst in samenspraak met het Ministerie van EZK worden ingezet voor nieuwe investeringen in Limburg of dienen ter vervanging van de jaarlijkse subsidie van het Ministerie van EZK aan LIOF indien deze (landelijk) komt te vervallen.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	De middelen worden in samenspraak met het Ministerie van EZK ingezet voor nieuwe investeringen in Limburg of dienen ter vervanging van de jaarlijkse subsidie van het Ministerie van EZK aan LIOF indien deze (landelijk) komt te vervallen.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve DU Zoetwatermaatregelen
Instellingsdatum PS-besluit	4 november 2016
Doel van de reserve	Egaliserende functie. De nog niet geclaimde gelabelde gelden voor Zoetwatermaatregelen worden in deze reserve gestort en aangewend op het moment dat ze geclaimd worden. De cofinanciering van het Rijk loopt niet parallel aan de uitbetaling aan de partners.
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bruteringsreserve VDL Nedcar
Instellingsdatum PS-besluit	21 juni 2019 (Statenvoorstel Gebiedsontwikkeling uitbreiding VDL Nedcar)
Doel van de reserve	Doel van deze gebonden bestemmingsreserve is dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten van door Provinciale Staten aangewezen investeringen die geactiveerd moeten worden.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Deze reserve wordt gedurende de afschrijvingstermijn jaarlijks aangewend ter dekking van de afschrijvingslasten van de daartoe specifiek aangewezen provinciale investeringen.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve DU Regiodeal Parkstad
Instellingsdatum PS-besluit	13 december 2019
Doel van de reserve	De middelen die via de decentralisatie-uitkering zijn geoormerkt en ontvangen moeten behouden blijven voor de Regiodeal Parkstad.
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het gestelde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bruteringsreserve N270 Ooijen-Wanssum
Instellingsdatum PS-besluit	4-11-2022 (2 ^e Afwijkingenrapportage 2022)
Doel van de reserve	Financiële dekking investeringskosten infrastructuur N270 Ooijen-Wanssum
Voedingsplan	De in de exploitatiebegroting gereserveerde middelen worden in deze reserve gestort in 2022: € 40.444.887.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee
Looptijd reserve	1-1-2022 t/m 31-12-2101

Naam reserve	Reserve POB CAO provincies
Instellingsdatum PS-besluit	13 december 2019
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen bestemd voor het persoonlijk ontwikkelbudget moeten conform de vigerende CAO beschikbaar blijven.
Voedingsplan	Jaarlijkse storting vanuit de personele begroting.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het gestelde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

6.4.3.2. Voorzieningen

Voorzieningen maken onderdeel uit van het vreemd vermogen. Voorzieningen worden gevormd wegens:

- verplichtingen en verliezen, waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten;
- op balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot een gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2021	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2022
Voorziening voor toekomstige verplichtingen, verliezen en risico's					
Voorziening APPA	9.811	0	2.094	357	7.360
Voorziening BIE IPS/ Yard	0	0	0	0	2.656
Voorziening sociaal plan 2011-2016	100	0	0	19	81
	9.911	0	2.094	376	10.097
Voorzieningen ter egalisering van kosten					
Voorziening onderhoud provinciale gebouwen	7.188	2.910	0	1.010	9.087
	7.188	2.910	0	1.010	9.087
Totaal	17.099	2.910	2.094	1.387	19.184

Nadere toelichting op de voorzieningen:

Naam voorziening	Voorziening APPA
Instellingsdatum PS	22 juni 2012 (Jaarstukken 2011)
Doel van de voorziening	Verplichte dekking van pensioenverplichtingen rondom (voormalige) GS-leden.
Voedingsplan	Jaarlijks, op basis van actuariële berekeningen.
Bestedingsplan	Op basis van werkelijke realisatie.

Naam voorziening	Voorziening IPS-Yard
Instellingsdatum PS	23 juni 2022
Doel van de voorziening	Opvangen van verliezen binnen de grondexploitatie
Voedingsplan	Jaarlijks, op basis van actuele berekeningen.
Bestedingsplan	Op basis van werkelijke realisatie.

Naam voorziening	Voorziening sociaal plan 2011-2016
Instellingsdatum PS	4 november 2011
Doel van de voorziening	Financiering sociaal plan (exclusief salariskosten).
Voedingsplan	Op basis van het coalitieakkoord is € 6 mln. beschikbaar gesteld en gereserveerd in de bestemmingsreserve reorganisatie 2011-2014. Deze reserve dient als dekkingsbron voor deze voorziening.
Bestedingsplan	Looptijd sociaal plan is 2011-2016. Besteding uit deze voorziening vanaf 2012 op basis van werkelijke kosten, afhankelijk van het aantal herplaatsingskandidaten, de snelheid waarmee passend/geschikt werk voor

Naam voorziening	Voorziening sociaal plan 2011-2016
	deze herplaatsingskandidaten gevonden wordt en het gebruik van de faciliteiten in het sociaal plan.

Lasten-egaliserende voorzieningen

Naam voorziening	Voorziening onderhoud provinciale gebouwen
Instellingsdatum PS	16 juli 2004
Doel van de voorziening	Egalisatie van de kosten voor groot onderhoud.
Voedingsplan	De dotaties aan de voorziening zijn gebaseerd op het 'Meerjaren-onderhoudsplan 2019-2035'. Eenmaal per vier jaar vindt een actualisatie van het onderhoudsplan plaats. Er wordt rekening gehouden met een jaarlijkse inflatiecorrectie. De huidige onderhoudsvoorziening is gebaseerd op het meerjarenonderhoudsplan (PS-nota G-19-031) dat op 13 december 2019 is vastgesteld door Provinciale Staten.
Bestedingsplan	Op basis van daadwerkelijk gerealiseerde onderhoudskosten.

Balanspresentatie

Naast bovengenoemde voorzieningen hebben wij risicovoorzieningen getroffen in verband met mogelijke oninbaarheid van vorderingen. Deze zijn gecorrigeerd op de boekwaarde van het betreffende actief (zie toelichting op de balans, vaste activa).

6.4.3.3. Vaste schulden

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar over het jaar 2022.

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	905	1.085
- openbare lichamen als bedoeld in art. 1, onderdeel a, Wet Fido	13.226	13.324
- buitenlandse instellingen	38.083	43.111
Waarborgsommen	1.933	2.512
Totaal	54.147	60.032

€ x 1.000

	Saldo 31-12-2021	Vermeer- deringen	Verminderin- gen	Saldo 31-12-2022
Onderhandse leningen van:				
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	1.085	0	181	905
- openbare lichamen als bedoeld in art. 1, onderdeel a, Wet Fido	13.324	0	98	13.226
- buitenlandse instellingen	43.111	0	5.028	38.083
Waarborgsommen	2.512	56	635	1.933
Totaal	60.032	56	5.941	54.147

De totale rentelast voor het jaar met betrekking tot de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar bedraagt € 71.989.

6.4.4. Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan een jaar	58.422	52.876
Overlopende passiva	377.457	241.592
Totaal	435.880	294.467

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen kortlopende schulden bedragen:

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
Overige schulden	58.422	52.876
Totaal	58.422	52.876

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	136.045	136.113
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen	2.368	333
- Het Rijk	227.737	92.190
- Overige Nederlandse overheidslichamen	9.870	9.249
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen.	2.481	3.706
Totaal	378.500	241.592

Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen en m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume:

€ x 1.000

Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2021
Transitorische posten op basis van verplichtingen	119.609	123.305
Af te dragen loonheffing, premies e.d.	7.193	6.694
Af te dragen BTW	1.629	2.466
RVO inzake natuur- en landschapsbeheer	1	37
Nog te betalen lasten spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf	0	3.035
subsidiebeschikking Stikstof & N2000	2.590	0
Nog te betalen Maaslijn Prorail	1.538	0
Nog te betalen RUD	596	542
Diversen	1.846	33
Totaal	135.002	136.113

De in de balans van EU, Rijk en Provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd:

€ x 1.000

De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	Saldo 31-12-2021	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Saldo 31-12-2022
<i>Europese overheidslichamen</i>				
Bijdrage CEF project Rhombus 2020 (2020: Bijdrage Beveiligd Vrachtwagen Parkeren)	141	0	69	71
Bijdrage CEF project Rhombus 2020 Binnenhavens upside study	0	2.171	67	2.104
LIFE project All4biodiversity	193	0	0	193
0	0	0	0	0
	333	2.171	136	2.368
<i>Het Rijk</i>				
BDU	0	0	0	0
Bijdrage Regio Deal Noord-Limburg 1e tranche	15.111	0	2.714	12.397
Geluidbelastingkaart	9	0	0	9
Bijdrage tramlijn Vlaanderen	24.493	0	0	24.493
Specifieke uitkering stimulering duurzaam	1.377	972	1.213	1.136
Bijdrage snelfietsroutes 2020-2022	326	0	0	326
Specifieke uitkering vakantieparken	14	0	2	12
Bijdrage Slimme en duurzame mobiliteit 2020	103	0	0	103
Specifieke uitkering Maas pilots	237	350	584	3
Uitkering IBP Vitaal Platteland Heuvelland	3.635	0	27	3.608
Specifieke uitkering Culturele voorzieningen	47	0	47	0
Specifieke uitkering Beschikbaarheidsverg.	0	2.314	2.314	0
Specifieke uitkering	1.926	0	145	1.781
Specifieke uitkering MIRT 2017-2019	57	0	0	57
Bijdrage MKB - deal innovatie familiebedrijven	0	0	0	0
Specifieke uitkering flexpool woningbouw	360	0	283	77
Specifieke uitkering Novigebieden De Peel	306	207	215	298
Specifieke uitkering Novigebieden ZL	207	83	177	112
Specifieke uitkering SVHL	10.510	0	5.215	5.295
Specifieke uitkering decentraal spoor	0	6.250	6.250	0
Uitkering verkeersveiligheidsmaatregelen	606	0	408	198
SPUK verkeersmaatregelen 2022-2023	0	355	0	355
Specifieke uitkering Natuur	16.303	21.308	6.484	31.127
LIFE project All4biodiversity	0	0	0	0
Specifieke uitkering Culturele voorz. Tranche 2	1.256	0	1.256	0
Specifieke uitkering diffuus lood Geuldal	29	0	0	29
Specifieke uitkering impuls versterking	333	333	667	0
Specifieke uitkering opkoop veehouderijen	13.685	78.370	716	91.339
Specifieke uitkering N-wegen	1.261	0	0	1.261
SPUKSLA-22-03318662 Meetstation	0	73	0	73
SPUKSLA-22-03318626 Meetstation grens	0	80	0	80
SPUKSLA-22-03318606 Meetnet ultrafijnstof	0	346	0	346
SPUK Voorb. Versnellingsvoorstellen en Pas-	0	905	0	905
SPUK Versnellingsvoorst transitie landelijk	0	25.200	0	25.200
SPUK beschikbaarheidsverg regio OV-	0	312	0	312
SPUK bodemopgaven 2022	0	118	0	118
SPUK Versterking havenvoorz.	0	750	0	750
SPUK omzetting ondernemers watersnood	0	23.600	48	23.552
SPUK Opstellen en uitvoeren Woondeals	0	290	0	290
Flexpools 2022	0	910	0	910
SPUK 2 Ontzorging 2022	0	1.185	0	1.185
	92.190	164.311	28.765	227.737
<i>Overige Nederlandse overheidslichamen</i>				
Routenetwerk GOMV	2.987	0	1.874	1.113
Proceskosten Novi de Peel	0	60	18	43
Bijdragen gemeenten toekomst MAA	2.000	400	0	2.400
Regiobijdrage Regio Deal Noord-Limburg	4.262	3.481	1.429	6.314
	9.249	3.942	3.321	9.870
Totaal	101.772	170.423	32.221	239.974

Tram Maastricht Hasselt/bijdrage tramlijn Vlaanderen

Zoals vermeld in de grondslagen voor waardering bestaat het risico dat het project Tram Hasselt Maastricht zal worden afgeboekt. Daarmee bestaat het risico de bijdrage van het Rijk aan het project Tram Hasselt Maastricht volledig zal worden teruggevorderd. De huidige balanspositie van door het Rijk vooruitbetaalde bedragen is ultimo 2022 € 24,5 mln. Over de precieze impact op onze financiële positie bestaat op dit moment nog geen duidelijkheid.”

Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen:

€ x 1.000

Overige vooruitontvangen bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2021
Transitoria vooruitontvangen	2.481	3.433
Bijdragen samenwerking regiofondsen	0	274
Totaal	2.481	3.706

6.4.5. Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Meerjarige contracten natuurbeheer

De in het verleden afgegeven meerjarige subsidiebeschikkingen functieverandering PSN/SKNL scheppen meerjarige verplichtingen. Deze subsidiebeschikkingen zijn in opdracht van de Provincie Limburg verstrekt door de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO).

Er zijn beschikkingen afgegeven voor een resterend totaal verplichtingenbedrag van € 32,74 mln. De looptijd is variabel van 1 jaar tot en met 20 jaar. Per jaarschijf worden deze in de toekomst weggezet onder het Natuur en Landschapsbeheer, natuurgebieden beheer, voor een totaal bedrag van € 2,34 mln. per jaar.

Verstrekte borgstellingen bij (bancaire) geldleningen

Gegeven de ruimere liquiditeitspositie van de Provincie in 2022 prevaleert het instrument "geldlening door de Provincie" vaak boven het instrument "borgstelling van de Provincie bij een bancaire geldlening". Er zijn in 2022 dan ook geen nieuwe borgstellingen verstrekt. De portefeuilleomvang (exposure) aan afgegeven borgstellingen is verder afgenomen van € 1,9 mln. per ultimo 2021 tot € 1,1 mln. per ultimo 2022. De daling is het resultaat van de afname van de borgstelling aan Nationaal Groenfonds, dat in 2022 de enige verstrekte borgstelling in portefeuille is.

(Bedragen x € 1.000) Tabel 2022

Begunstigde Organisatie	Met/zonder zekerheid	Maximale omvang per ultimo 2021	Maximale omvang per ultimo 2022	Mutatie 2022
Nationaal Groenfonds	zonder	1.917	1.177	-/- 740

Het Nationaal Groenfonds heeft per ultimo 2022 € 15,9 mln. aan convenantsleningen uitstaan. De Provincie staat garant voor 7,4% van de nominale leningomvang, zijnde € 1,117 mln. Het fonds is een uitvoeringsregeling van het Rijk en ontvangt jaarlijks ten behoeve van de grondverwerving EHS € 11,34 mln. van alle provincies gezamenlijk, waarmee convenantsleningen kunnen worden gefinancierd. Het Limburgs aandeel hierin bedraagt jaarlijks € 0,84 mln. Het risico dat de borgstelling van de Provincie wordt aangesproken is daarmee nihil. De laatste termijnbetaling vindt plaats in 2023.

Overige langlopende inkoopcontracten

De Provincie is verbonden aan diverse contracten die voor 2023 en/of later voorzien.

(Bedragen x € 1.000)

Soort/aard opdracht	Looptijdcontract t/m	Totale opdrachtwaarde 2023 e.v.
Aanschaf hard- en software	2031	€ 4.593
Accountantskosten	2025	€ 375
Arbodienst	2025	€ 310
Beleidsuitvoering	2027	€ 3.318
Catering	2026	€ 875
Onderhoud wegen	2027	€ 8.845
Schoonmaak en afvalverwerking	2026	€ 1.990
Vervoer dienstauto's	2027	€ 2.462
Warmtevoorziening	2033	€ 1.760
Wegenbouwkundige werken	2024	€ 13.000
Totaal		€ 37.529

Meerjarige projectsubsidies >= grensbedrag € 1.265.000,00

Met ingang van 2021 worden met betrekking tot de meerjarige projectsubsidies >= € 1.265.000 de subsidieasten verdeeld over meerdere jaren conform de liquiditeitsprognose bij de subsidieaanvraag. De lasten voor het jaar 2022 zijn op basis van ontvangen informatie met peildatum 1 september 2022 juist en volledig in boekjaar 2022 verwerkt. De restant verplichting ad € 85,6 mln. voor de komende jaren is volledig verwerkt en financieel gedekt in de meerjarige Programmabegroting 2023 e.v.

Strategische verwerving percelen Groeve Mourik te Brunssum (Marinda/Eva)

Provincie Limburg heeft een optie tot koop op de percelen van de Groeve Mourik te Brunssum. Deze strategische verwerving wordt betaald door de gemeente Brunssum, de Stadsregio Parkstad en de Provincie Limburg. In de te kiezen ontwikkelstrategie zijn als aangegeven verschillende varianten mogelijk; van een eventuele doorverkoop aan derden, de ontwikkeling door een deelneming of samenwerkingsverband (PPS), tot een eigenstandige provinciale grondexploitatie. Het risicoprofiel voor de Provincie is daarbij verschillend per variant en mede bepalend in de uiteindelijke ontwikkelstrategie. Op dit moment zijn nog geen verplichtingen aangegaan echter vanwege de mogelijke omvang wordt het op deze plaats al aangegeven.

Programmaplan Waterveiligheid en ruimte Limburg (WRL)

In het kader van het 15-jarig Programmaplan Waterveiligheid en Ruimte is op 14 juli 2022 door verschillende overheidspartners waaronder het Rijk, Waterschap en Provincie een Bestuursovereenkomst Waterveiligheid en Ruimte aangegaan. De Provincie Limburg draagt voor € 50 mln. bij aan dit plan. Hiervan is in 2022 € 49,96 mln. niet besteed.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

De arbeidskosten gerelateerde verplichtingen bestaan uit niet opgenomen vakantie-uren. Voor deze verplichting is, conform BBV, geen voorziening in de jaarrekening opgenomen.

Vordering op B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo

Per 1 februari 2017 is het vervlechtingstraject Greenport Venlo afgerond (GS 2016/89233). In de samenwerkingsovereenkomst met B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo is een vordering van de Provincie op de B.V. opgenomen van € 30 mln. inzake Greenportlane, te voldoen in 10 jaarlijkse termijnen voor het eerst op 10 januari 2018. Omdat deze vordering als een bijdrage in investeringen van derden (in de Greenportlane) kwalificeert, konden vanuit BBV-optiek uitsluitend de werkelijk gemaakte kosten worden geactiveerd. Het per ultimo 2022 (cumulatief) geactiveerde deel van de vordering bedraagt € 27 mln. (activanummer 9001062). Dit maakt dat de Provincie nog een niet uit de balans blijvende vordering op de B.V. heeft van € 2.898.950.

Inkomsten in behandeling zijnde vergunningen Natuurbeschermingswet

In 2022 zijn 257 vergunningen in behandeling genomen in verband met de Natuurbeschermingswet waarvan een groot deel gerelateerd is aan PAS-meldingen. Hierover zijn nog geen besluiten genomen en derhalve zijn in het verslagjaar 2022 ook geen opbrengsten verantwoord. De ingeschatte opbrengst bedraagt voor circa 70% € 3.200 per pas-melding (wv. € 1.600,- tarief voor aanvrager en € 1600,- compensatie door het Rijk) en voor 30% variërend tot € 4.403 per vergunning. Afhankelijk van het genomen besluit zullen deze al dan niet in toekomstige jaren tot opbrengsten leiden.

6.5. Toelichting op het overzicht baten en lasten 2022

Het boekjaar is afgesloten met een voordelig resultaat van € 129 mln. Dat is ruim € 107,31 mln. hoger dan begroot (€ 21,70 mln., stand bij de Financiële eindejaarsbijstelling 2022). Dit resultaat is ontstaan uit het gerealiseerde totaal van baten en lasten en de daaruit volgende mutaties van reserves.

Het voordelige resultaat wordt met name veroorzaakt door onderbesteding in de lasten. Zo is € 549,70 mln. begroot en daadwerkelijk € 440,58 mln. gerealiseerd. Een voordelig verschil van € 109,13 mln. Uit het overzicht van baten en lasten is gebleken dat er geen sprake is van lastenoverschrijdingen op afzonderlijke programma's, met uitzondering van het programma:

- 2.4 Stedelijke ontwikkeling en Limburgse Centra ad € 0,13 mln.: dit wordt met name veroorzaakt door uitgaven in het kader van de Regiodeal Parkstad. Deze uitgaven worden gedekt door aanwending van de daarvoor bestemde reserve DU Regiodeal Parkstad.
- 3.4 Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit ad € 2,4 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door incidenteel hogere kapitaallasten als gevolg van het afwaarderen van een geldlening. Hier staat een vrijval van een eerder ingestelde voorziening tegenover.

Dit zijn bestedingen die allen binnen door PS geldende kaders vallen en hebben geen effect op het resultaat.

Onderbesteding in de lasten (€ 109,13 mln.) is een terugkerend beeld en ontstaat doordat de provincie bij haar bestedingen sterk afhankelijk is van derden. Zo kunnen subsidietransacties pas plaatsvinden als de aanvraag aan alle criteria heeft voldaan. Het budget in de provinciale begroting moet vooraf wel geprogrammeerd zijn.

Een substantieel deel van deze middelen die nog niet tot besteding zijn gekomen is beklemd en daarmee niet vrij besteedbaar. Ze zijn nodig voor afronding van lopende verplichtingen en bestaande beleidskaders.

Daarnaast zijn er minder inkomsten gerealiseerd dan begroot. € 456,15 mln. versus € 438,72 mln. Een nadelig verschil van € 17,43 mln.

Om de gewijzigde begroting en daaruit volgende jaarstukken sluitend te houden maken de onttrekkingen uit de reserves onderdeel uit van het dekkingsplan. Ten opzichte van de begroting ad € 437,204 mln. is € 437,20 mln. gerealiseerd. Dit verschil is met name ontstaan, doordat boven op de bestaande onttrekkingen ook vrijval van reserves plaats heeft gevonden. Dit betreft het surplus uit de bereikbaarheidsmiddelen, risicoreserve SIS en bruteringsreserves.

In de systematiek vinden er verrekeningen plaats tussen baten en lasten en de daaraan gekoppelde reserves of balansposten. In dit kader presenteren wij in de navolgende paragraaf de afwijkingen ten opzichte van het resultaat gesaldeerd, zodat op hoofdlijnen de totstandkoming van het resultaat zichtbaar wordt. In de Programmaverantwoording van de Jaarstukken 2022 zijn de financiële resultaten en belangrijkste afwijkingen op het niveau van het begrotingsprogramma toegelicht bij de 3e W-vraag: "Wat heeft het gekost?".

De toelichting op de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van het begrote resultaat

x € 1.000

Verschillen met invloed op resultaat ná verrekeningen met reserves	Resultaat	Effect
Geraamd resultaat 2022 ná Eindejaarsbijstelling 2022	21.693	
Afwijkingen gerealiseerde resultaat t.o.v. de raming:		
1. Reguliere baten en lasten in programma's	69.496	V
2. Personeelskosten begrotingsprogramma's	1.192	V
3. Overhead	2.678	V
4. Kapitaallasten	2.822	V
5. Opcenten MRB	-182	N
6. Algemene uitkering provinciefonds	-900	N
7. Resultaat voorgaande dienstjaren	10.002	V
8. Vrijval reserves	20.871	V
9. Overige financiële middelen	1.330	V
Jaarresultaat 2022	129.002	V

1. Reguliere baten en lasten in programma's

Van het totale jaarresultaat ad bijna € 129,00 mln. heeft € 69,50 mln. betrekking op de reguliere middelen. Voor de toelichtingen op deze resultaatafwijking verwijzen wij naar de 3e W-vraag: "Wat heeft het gekost? Bij de begrotingsprogramma's.

2. P-begroting

De personele kosten (exclusief de doorberekening aan infra projecten) laten een voordelig verschil zien van € 1,19 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door niet ingevulde vacatureruimte.

3. Overhead

Binnen het onderdeel overhead is sprake van een voordelig verschil van € 2,68 mln. De belangrijkste posten zijn:

- Lagere reis- en verblijfkosten € 0,56 mln.;
- Tegemoetkoming wateroverlast Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) € 0,59 mln.;
- Bijdragen in kosten door derden (RUD, RIEC) € 0,85 mln.

4. Kapitaallasten

Per saldo is sprake van voordelig verschil van € 2,82 mln. De kapitaallasten zijn per saldo € 11,41 mln. hoger dan begroot. Deze hebben vooral betrekking op de afwaardering van financieel vaste activa. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de § Portfoliomanagement. Deze afwaarderingen zijn gedekt uit de daarvoor bestemde risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking. Het gevolg is dat het jaarrekeningresultaat beperkt wordt beïnvloed. Daarnaast zijn de afschrijvingen op de provinciale wegen per saldo ruim begroot, hetgeen tot een voordelig verschil leidt.

5. Opcenten MRB

De Belastingdienst verstrekt jaarlijks een gewichtsuitdraai van het Limburgse wagenpark bestaande uit overzichten met de aantallen personenauto's en motoren, onderverdeeld naar gewichtsklasse en soort brandstof. Aan de hand van de gewichtsuitdraai opgesteld naar de situatie van 1 juli 2022 zijn de geraamde opbrengsten aan provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting 2022 bij de

2e Afwijkingenrapportage 2022 bijgesteld met € 2,98 mln. Het uitgangspunt voor de Provincie is immers dat de ramingen zo realistisch mogelijk zijn. Uiteindelijk is op realisatiebasis € 0,18 mln. minder ontvangen dan geraamd.

6. Algemene uitkering Provinciefonds

De algemene uitkering uit het Provinciefonds is gebaseerd op de decembercirculaire 2022. De gevolgen van deze circulaire zijn in verband met de late verschijningsdatum niet in de raming van 2021 verwerkt. Er sprake van een lagere uitkering in 2022 van € 0,90 mln. Met het informerende stuk Informerend stuk inzake Decemercirculaire 2022 Provinciefonds, brief GS van 24-1-2023 (GS DOC-00399076) zijn Provinciale Staten over de gevolgen van deze circulaire geïnformeerd.

7. Resultaten voorgaande dienstjaren

Ten opzichte van de ramingen in de begroting 2022 hebben afrekeningen uit oude dienstjaren het resultaat 2022 met € 10,00 mln. voordelig beïnvloed. Dit betreft vooral vrijval uit subsidieafrekeningen, definitieve afrekeningen met partners in trajecten en opschoonacties balansposten.

8. Vrijval reserves

Ultimo 2022 is sprake van een surplus in de risicoreserve ad € 20,87 mln.

Deze heeft betrekking op:

- het surplus in de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking ad € 4,68 mln. Als gevolg van afwaarderingen en vooruitblik is het risicoprofiel als geheel gedaald. Voor meer informatie over deze analyse verwijzen wij naar de § portfoliomanagement.
- Vrijval bereikbaarheidsmiddelen ad € 15,07 mln. Dit betreft dat deel van de reserve dat bestemd was voor dekking van structurele lasten. Vanaf 2023 zijn deze opgevangen binnen de kapitaallasten.
- Overige vrijval bruteringsreserves ad € 1,12 mln. Deze ruimte is beschikbaar omdat de investeringen die gedekt worden uit deze reserves lager zijn uitgevallen.

9. Overige financiële middelen

Het voordeel ad € 1,33 mln. is met name ontstaan uit een vrijval van de voorziening debiteuren en renteopbrengsten.

Incidentele baten en lasten

Onderstaand is een detailoverzicht opgenomen van de in 2022 gerealiseerde incidentele lasten en baten per begrotingsprogramma. Voor specifieke inhoudelijke toelichtingen verwijzen wij naar de programmarealisatie en de daarin vermelde 3e W-vraag.

x € 1.000

Begrotingsprogramma	Jaarrekening 2022		
	Lasten	Baten	Saldo
1.1 Investeringsklimaat			
<i>Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB)</i>	1.874	1.336	538
<i>Kennis-As project ITEM</i>	600	0	600
<i>Procesmiddelen MAA</i>	521	0	521
<i>Afwaardering FVA</i>	493	250	243
<i>SPUK omzetzerving watersnoodramp 2021</i>	0	48	-48
<i>Overige</i>	145	0	145
	3.632	1.634	1.998
1.2 Innovatiekracht			
<i>Project 'Sciences programme'</i>	718	0	718
<i>AM Institute for Biobased Materials (AMIBM)</i>	1.272	0	1.272
<i>Kennisinfrastructuur BSSC</i>	100	0	100
<i>Dividend Chemelot Campus Vastgoed</i>	0	1.699	-1.699
<i>Dividend Chemelot Participaties BV</i>	0	810	-810
<i>Dividenden Greenport Venlo</i>	0	544	-544
<i>Vrijval voorziening lening Greenport Venlo</i>	0	3.358	-3.358
<i>Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB)</i>	2.947	0	2.947
<i>Brightsite</i>	2.030	0	2.030
<i>Kennis-As project 'LIME'</i>	692	0	692
<i>Kennis-As-Project De Maastricht Studie</i>	500	0	500
<i>Beleidskader Limburgse Landbouw en Agrifoodsector</i>	2.661	0	2.661
<i>Big Data Centre Heerlen</i>	400	0	400
<i>Regiodeal Noord Limburg</i>	5.412	4.143	1.270
<i>IBP Zuidelijke Zandgronden</i>	200	0	200
<i>Subsidie CM&D BV</i>	88	0	88
<i>University College(K)</i>	2.147	0	2.147
<i>Liquidatieresultaat Enabling Technologies</i>	0	318	-318
<i>Vrijval Leegstandsfonds Chemelot</i>	0	892	-892
<i>Afwaardering deelnemingen</i>	12.501	0	12.501
<i>Overige</i>	-860	73	-933
	30.807	11.837	18.970
1.3 Onderwijs en arbeidsmarkt			
<i>Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB)</i>	317	0	317
<i>HAS 3e tranche</i>	175	0	175
<i>CHILL</i>	500	0	500
	992	0	992

Begrotingsprogramma	Jaarrekening 2022		
	Lasten	Baten	Saldo
2.1 Sociale agenda, zorg en veiligheid			
<i>Programma Vitaal & Gezond</i>	321	0	321
<i>Sociale Agenda Limburg</i>	2.402	2	2.399
<i>Wijkaanpak Vastenavondkamp Venlo</i>	176	0	176
<i>Subsidie Gemeenschapsaccommodaties '20- '23</i>	552	0	552
<i>Subsidieregeling opruimen drugsafval Limb.</i>	201	176	25
<i>Veiligheid</i>	416	20	396
<i>Overige</i>	137	55	82
	4.205	254	3.951
2.2 Cultuur			
<i>Beleidskader cultuur</i>	486	0	486
<i>Comp. Corona 2021 Culturele instellingen</i>	1.150	0	1.150
<i>Filmfonds Limburg</i>	400	0	400
<i>Grensoverschrijdende culturele samenwerking</i>	193	0	193
<i>Cultuurregio's</i>	125	0	125
<i>Lokale en regionale musea</i>	60	0	60
<i>DOOR! Masterplan Muziekonderwijs Limburg</i>	150	0	150
<i>Cultuuureducatie met Kwaliteit 2017-2020</i>	618	0	618
<i>Partnerschap Stichting voordekunst</i>	195	0	195
<i>Brede participatieregeling</i>	175	0	175
<i>Erfgoed</i>	482	0	482
<i>Festivals en evenementen</i>	740	0	740
<i>Subsidieregeling Subinfrastructuur</i>	1.020	0	1.020
<i>Meerjarenaanpak kerken</i>	671	0	671
<i>Monumenten</i>	2.274	67	2.207
<i>Archeologie</i>	645	0	645
<i>SPUK Culturele voorzieningen provincies</i>	1.969	1.969	0
<i>Stichting Popmuziek Limburg</i>	365	0	365
<i>Overige</i>	188	30	158
	11.904	2.066	9.838
2.3 Sport			
<i>Uitvoeringsprogramma Sport</i>	3.278	0	3.278
<i>Veilige Wieleromgeving Leudal</i>	750	0	750
	4.028	0	4.028
2.4 Stedelijke ontwikkeling			
<i>Flankerend beleid IBA Parkstad</i>	313	0	313
<i>Kwaliteit Limburgse Centra</i>	4.853	0	4.853
<i>Center Court voor Gezondheid</i>	2.430	0	2.430
<i>Projecten Regiodeal Parkstad</i>	12.322	0	12.322
	19.918	0	19.918
3.1 Openbaar vervoer en railagenda			
<i>SPUK Beschikbaarheidsvergoeding 2021</i>	2.314	0	2.314
<i>Wensbus</i>	1.733	0	1.733
<i>Pilot Mobility as a Service (MaaS)</i>	1.174	584	590
<i>Procesmiddelen</i>	97	0	97
<i>Versnellingskansen openbaar vervoer</i>	134	0	134
<i>Overige</i>	10	0	10
	5.462	584	4.878

Begrotingsprogramma	Jaarrekening 2022		
	Lasten	Baten	Saldo
3.2 Bereikbaarheid en mobiliteit			
<i>Limburg bereikbaar (BO MIRT)</i>	1.652	0	1.652
<i>Verkeerseducatie</i>	1.019	531	489
<i>Procesmiddelen</i>	173	0	173
<i>Beleidskader Fiets</i>	2.146	20	2.127
<i>SPUK Verkeersinfrastructuur 2021 (BO MIRT)</i>	1.213	1.213	0
<i>Nationale Agenda Laadinfrastructuur (BO MIRT)</i>	464	0	464
<i>Slim, veilig, duurzaam</i>	476	0	476
<i>Overige</i>	250	254	-4
	7.393	2.017	5.376
3.3 Limburgse woningmarkt			
<i>Subsidieregels Stimulering Wonen 2020-2023</i>	861	0	861
<i>Gebiedsontwikkeling Rolduckerveld TLW</i>	280	0	280
<i>SPUK Flex. inzet ondersteuning woningbouw</i>	283	283	0
<i>Versnelling Flexwonen</i>	142	0	142
<i>Overige</i>	84	5	79
	1.649	288	1.361
3.4 Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit			
<i>Nota Landschap verbindt Limburg</i>	898	0	898
<i>Verkenning toekomst landschapsbeheer</i>	1.200	0	1.200
<i>Ontwikkellocatie Oostflank Brunssum</i>	171	0	171
<i>Grondexploitatie</i>	12.976	15.570	-2.594
<i>SPUK Novi de Peel</i>	215	215	0
<i>SPUK NOVI Zuid-Limburg</i>	177	177	0
<i>Ontwikkelopgave Natuur</i>	-83	0	-83
<i>BIE IPS/Yard</i>	0	98	-98
<i>Afwaarderingen FVA</i>	1.439	1.439	0
<i>Overige</i>	350	130	220
	17.342	17.629	-286
3.5 Hoogwaterbescherming langs de Maas			
<i>Ooijen-Wanssum</i>	5.650	458	5.192
<i>Procesmiddelen</i>	156	0	156
<i>Lob van Gennepe</i>	1.166	0	1.166
	6.972	458	6.514
3.6 Water			
<i>Deltafonds Limburg</i>	2.683	0	2.683
<i>Interreg VA project LIVES EMR</i>	190	166	24
<i>POP3-water</i>	613	0	613
<i>Overige</i>	-93	5	-98
	3.394	171	3.223

Begrotingsprogramma	Jaarrekening 2022		
	Lasten	Baten	Saldo
3.7 Energie, duurzaamheid en milieu			
<i>ELENA-bijdrage uitvoering Duurzaam Thuis</i>	1.996	1.702	294
<i>Provinciale Energie Strategie (PES)</i>	3.411	39	3.372
<i>Inhuur ivm uitvoering duurzaamheidsmaatr.</i>	340	0	340
<i>Waterstofagenda</i>	223	0	223
<i>Beleidskader Circulaire Economie Limburg</i>	973	0	973
<i>Bodemsanering</i>	117	0	117
<i>SPUK Ontzorgingsprogr. maatsch. Vastgoed</i>	145	145	0
<i>Bijdrage klimaatakkoord</i>	0	431	-431
<i>Interreg projecten</i>	203	0	203
<i>Actieprogramma bodem en ondergrond</i>	1.489	0	1.489
<i>Overige</i>	8	131	-123
	8.905	2.448	6.457
3.8 Plattelandsontwikkeling			
<i>SPUK's natuur en platteland</i>	7.495	7.495	0
<i>Uitvoeringskosten POP3</i>	477	0	477
<i>Soorten- en faunabeheer</i>	747	0	747
<i>Ontwikkelopgave natuur</i>	-2.104	630	-2.734
<i>Rente en aflossing convenantlening</i>	839	0	839
<i>Natuurgebiedenbeheer SVNL</i>	8.242	0	8.242
<i>Gebiedsontwikkeling Maasheggen</i>	1.050	0	1.050
<i>Stikstof & N2000</i>	3.596	0	3.596
<i>Bosbrandbeheersing</i>	165	0	165
<i>Één miljoen bomenplan</i>	409	0	409
<i>Diverse subsidieregelingen</i>	562	303	259
<i>Overige</i>	-22	56	-77
	21.457	8.484	12.973
4.1 Bestuur			
<i>Koningsdag</i>	457	0	457
<i>Oplossen Zeelandproblematiek</i>	754	0	754
<i>Management Autoriteit Interreg VA EMR</i>	390	360	30
<i>Procesgelden Nationale en Europese fondsen</i>	838	0	838
<i>Maastricht Working on Europe</i>	800	0	800
<i>Vrijval voorziening APPA</i>	0	2.094	-2.094
<i>Weerbaar bestuur</i>	0	400	-400
<i>Overige</i>	87	46	41
	3.326	2.900	426
4.2 Overhead			
<i>Persoonlijk ontwikkelbudget</i>	1.069	0	1.069
<i>Watwerschade 2021</i>	0	589	-589
<i>Acquisitie</i>	250	0	250
	1.319	589	730

x € 1.000

Begrotingsprogramma	Jaarrekening 2022		
	Lasten	Baten	Saldo
4.3 Algemene dekkingsmiddelen			
<i>Afrekeningen oude dienstjaren</i>	-10.575	3.985	-14.561
<i>Dotatie voorziening dubieuze debiteuren</i>	987	0	987
	-9.588	3.985	-13.574
4.4 Provinciale Staten en Griffie			
<i>Kosten enquetecommissie</i>	181	0	181
<i>Overige</i>	23	0	23
	204	0	204
Totaal baten lasten	143.320	55.341	87.978
Mutatie reserves			
<i>Algemene reserve (egalisatie)</i>	57.499	135.907	-78.408
<i>Immunisatiereserve</i>	48.082	35.310	12.772
<i>Reserve Regiodeal Parkstad</i>	0	10.302	-10.302
<i>Reserve transitiefonds</i>	0	433	-433
<i>Reserve Stikstof & N2000</i>	22.685	16.676	6.009
<i>Reserve POB</i>	0	157	-157
<i>Risicoreserve grondexploitatie</i>	0	3.809	-3.809
<i>Risicoreserve SIS</i>	18.221	13.574	4.647
<i>Reserve DU Ooijen-Wanssum</i>	0	46.005	-46.005
<i>Reserve Natuur</i>	1.859	247	1.612
<i>Reserve gladheidsbestrijding</i>	0	22	-22
<i>Reserve knelpunten economisch beleid</i>	684	0	684
<i>Reserve grondwaterbeheer</i>	308	0	308
<i>Reserve Bereikbaarheidsmiddelen</i>	82.859	144.123	-61.264
<i>Risicoreserve Bereikbaarheidsmiddelen</i>	2	8.652	-8.650
<i>Bruteringsreserve N270 Ooijen-Wanssum</i>	40.445	0	40.445
<i>Bruteringsreserve Limburgs museum</i>	0	770	-770
<i>Bruteringsreserve provinciale gebouwen</i>	0	841	-841
<i>Bruteringsreserve N280</i>	6.158	0	6.158
<i>Bestemmingsreserve ZLSM</i>	0	41	-41
<i>Bestemmingsreserve NEDAB</i>	4.048	5.565	-1.517
<i>Bruteringsreserve VDL/Nedcar</i>	22.891	2.601	20.290
<i>Reserve aandelentransactie LIOF</i>	564	180	384
<i>Reserve overdracht Napoleonsbaan</i>	0	1.965	-1.965
<i>Reserve DU Naijleffecten mijnbouw</i>	0	972	-972
<i>Reserve DU Bodemsanering</i>	0	1.853	-1.853
<i>Reserve DU Topperbedrijventerreinen</i>	0	52	-52
<i>Reserve DU Zoetwatermaatregelen</i>	0	3.304	-3.304
Totaal mutatie reserves	306.305	433.362	-127.057
Totaal	449.625	488.703	-39.079

Structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves

€ x 1.000

Programma	Reserve	Toevoegingen		Onttrekkingen	
		Begroting ná wijz.	Realisatie	Begroting ná wijz.	Realisatie
2.2. Cultuur	Bruteringsreserve Limburgs Museum			187	187
	Bruteringsreserve provinciale gebouwen			82	82
	Bruteringsreserve Creatieve city Limburg			707	707
3.1. Openbaar vervoer en railagenda	Bestemmingsreserve ZLSM	34	42		
3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit	Bruteringsreserve VDL Nedcar			77	77
	Bruteringsreserve N270 Ooijen-Wanssum			933	933
	Bruteringsreserve N280			1.833	1.833
4.2. Overhead	Bruteringsreserve provinciale gebouwen			20	20
Totaal reserves		34	42	3.839	3.839

Structureel saldo

€ x 1.000

	Ultimo 2022
Gerealiseerd resultaat 2022	129.002
Incidentele lasten en toevoegingen reserves	449.625
Incidentele baten en onttrekkingen reserves	488.703
Structureel saldo jaarrekening 2022	89.924

6.6. Wet normering topinkomens

De WNT is van toepassing op Provincie Limburg. Het voor de provincie Limburg toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000 (algemene WNT-bezoldigingsmaximum).

Tabel: Bezoldiging topfunctionarissen

Gegevens 2022 bedragen x € 1	De heer G.H.E. Derks	De heer T.H.C. Schulpen	De heer A.O.J. Pregled
Functiegegevens	Secretaris / Algemeen directeur	(waarnemend) Secretaris / Algemeen directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 - 31/05	01/06 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	76.928	100.735	111.547
Beloningen betaalbaar op termijn	10.175	13.858	20.472
<i>Sub totaal</i>	<i>87.103</i>	<i>114.593</i>	<i>132.019</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	89.359	126.641	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	87.103	114.593	132.019
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2021 bedragen x € 1	De heer G.H.E. Derks	De heer A.O.J. Pregled
Functiegegevens	Secretaris / Algemeen directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	182.247	104.946
Beloningen betaalbaar op termijn	23.829	19.262
<i>Sub totaal</i>	<i>206.076</i>	<i>124.208</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000	209.000
Bezoldiging	206.076	124.208

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging hebben ontvangen boven het individueel toepasselijke drempelbedrag.

6.7. Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum relevant voor deze Jaarstukken 2022.

6.8. Verantwoording Specifieke uitkeringen 2022 (Single information - Single audit)

SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieversprekking SISA - d.d. 30-1-2023										
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
BZK	C13	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed	Provincies	Beestiging (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Indicator	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedgelegenen waarmee een ontzorgingstraject is gestart	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedgelegenen waarmee een ontzorgingstraject is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoed te verduurzamen	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedgelegenen waarmee ontzorgingsprogramma	Aantal gebouwde onroerende zaken dat hiermee wordt bereikt door het provinciaal ontzorgingsprogramma	Is binnen het provinciaal ontzorgingsprogramma uitkering gegeven aan het stimuleren van vastgoeddeling bij kleine maatschappelijk vastgoedgelegenen bij de verduurzaming van hun maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/NM)
					Aard controle n.v.t. Indicator: C13/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/06
					€ 219.011	23	0	33	int	
					Project afgegrond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen ivm SISA tussen medeoverheden (alleen van toepassing bij SISA tussen medeoverheden)				
					Aard controle n.v.t. Indicator: C13/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/09				
BZK	C26	Culturele voorzieningen provincies	Tranche 1 en 2 Provincies	Projectnaam/nummer	Nee	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
					Beestiging (jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen	Beestiging (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindeverantwoording (Ja/Nee)		
					€ 405.173	€ 46.501	€ 1.123.787	Ja		
					€ 0	€ 1.256.256	€ 1.256.256			

Verstrekker		Uitkeringscode		Specifieke uitkering		Juridische grondslag		Ontvanger		SISA-bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking SISA - d.d. 30-1-2023											
BZK	C13	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed	Provincies	Indicator	€ 144.832	Aard controle R Indicator: C1301	€ 219.011	Aard controle n.v.l. Indicator: C1302	Indicator	23	Aard controle n.v.l. Indicator: C1303	Indicator	0	Aard controle n.v.l. Indicator: C1304	Indicator	33	Aard controle n.v.l. Indicator: C1305	Indicator	nvt	Indicator	Aard controle n.v.l. Indicator: C1306
				Indicator	Is de opgedane regionale kennis en ervaring gedeeld met het Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed? (Ja/Neel/Nv)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Neel)	Cumulative besteding (in jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (inclusief uitvoering door derden)	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een onzorgingstraject is gestart	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een onzorgingstraject is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoede verduurzamen	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmede een onzorgingsprogramma door het provinciaal stimuleren van vraagbundeling bij kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren bij de verduurzaming van hun maatschappelijk vastgoed? (Ja/Neel/Nv)											
BZK	C26	Culturele voorzieningen provincies	Tranche 1 en 2 Provincies	Indicator	€ 48.50	Aard controle n.v.l. Indicator: C2601	€ 1.236.236	Aard controle n.v.l. Indicator: C2602	Indicator	€ 0	Aard controle n.v.l. Indicator: C2603	Indicator	€ 1.236.236	Aard controle n.v.l. Indicator: C2604	Indicator	€ 1.236.236	Aard controle n.v.l. Indicator: C2605	Indicator	Ja	Indicator	€ 1.236.236
				Indicator	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulative besteding (in jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Neel)												
				Tranche 1	€ 48.50	€ 0	€ 1.236.236	€ 1.236.236	€ 1.236.236	€ 0	€ 1.236.236	€ 1.236.236	€ 1.236.236	€ 1.236.236	€ 1.236.236	€ 1.236.236	€ 1.236.236	€ 1.236.236	€ 1.236.236	€ 1.236.236	€ 1.236.236
				Tranche 2	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking ssa - d.d. 30-1-2023										
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
BZK	C41	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Provincies		Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulative besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden	Cumulative cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd
					Aard controle R Indicator: C41/01	Aard controle R Indicator: C41/02	Aard controle R Indicator: C41/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C41/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C41/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C41/06
					€ 282.890	€ 586.140	€ 113.020	21	66	2.800
					Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
					Aard controle n.v.t. Indicator: C41/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C41/08				
					Nee	Nee				
BZK	C59	Kwalitatief hoogwaardige en duurzame woon- en leefomgeving in NOV/NOVEX-gebieden			Besteding over het totale project (jaar T-1)	Besteding over het totale project (jaar T)	Cumulative besteding over het totale project (t/m jaar T)	Zelfstandige uitvoering? (Ja/Nee)	Correctie indicator bestedingen (jaar T-1)	Activiteiten die zijn omschreven in het interbestuurlijk vastgestelde plan van aanpak/ontwikkelperspectief (Ja/Nee)
					Aard controle R Indicator: C59/01	Aard controle R Indicator: C59/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C59/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C59/04	Aard controle R Indicator: C59/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C59/06
					€ 0	€ 391.978	€ 391.978	Ja	€ 0	Ja
					Eindverantwoording? (Ja/Nee)					
					Nee					
					Aard controle n.v.t. Indicator: C59/07					
					Nee					

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking siSa - d.d. 30-1-2023									
Verstrekker	Uitringingscode	Specifieke uitkering	Uitdagslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator			
BZK	C75	Specifieke uitkering aan provincies ten behoeve van de financiering van (tijdelijke) capaciteit of externe expertise voor het opstellen en uitvoeren van de woondeals	Regiodeals 3 ^e tranche	Betreeft pijler	Besteding per pijler (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
					Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden)	Cofinanciering per pijler (jaar T)	Totale besteding per pijler (t/m jaar T)	Totale cofinanciering per pijler (t/m jaar T)	Toelichting
					Aard controle n.v.t. Indicator: C75/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C75/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C75/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C75/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C75/05
				1	Thema 1 - Future Farming	€ 0	€ 0	€ 0	Conform afspraak met Ministerie van LNV: besteding nadat project is gerealiseerd en de subsidie is vastgesteld.
				2	Thema 2 - Vitaal en gezond	€ 0	€ 0	€ 144.000	Idem als bij 1
				3	Thema 3 - Talent	€ 0	€ 0	€ 0	Idem als bij 1
				4	Thema 4 - Veilige en leefbare omgeving	€ 0	€ 0	€ 0	Idem als bij 1
				5	Thema 5 - GROS	€ 24.793	€ 24.794	€ 49.587	Idem als bij 1
					Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Totale uitvoeringskosten (t/m jaar T)	Totale compensabele BTW (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
					Aard controle n.v.t. Indicator: C75/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C75/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C75/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C75/10	
				Nee	€ 20.736	€ 0	€ 0	Nee	
					Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Aantal woondeals dat is tot stand gekomen met hulp van deze middelen	Zelfstandige uitvoering: Ja/Nee	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
BZK	C81	Specifieke uitkering aan provincies ten behoeve van de financiering van (tijdelijke) capaciteit of externe expertise voor het opstellen en uitvoeren van de woondeals			Aard controle n.v.t. Indicator: C81/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C81/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C81/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C81/04	
				€ 0	€ 0	Ja	Nee	Nee	

SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 30-1-2023																														
Verstreker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator																				
BZK	C86	Specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed tweede tranche	Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Aard controle n.v.t. Indicator: C86/01	€ 0	Worden kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren begeleid bij het opstellen van portefeuilleroutekaarten die richting geven aan het realiseren van de klimaatdoelstellingen in 2030 en 2050 (Ja/Nee/Nvt)	Aard controle n.v.t. Indicator: C86/07	inv	Cumulative besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Aard controle R Indicator: C210/01	€ 0	€ 0	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is gestart	Aard controle n.v.t. Indicator: C86/03	0	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	0	Eventuele toelichting	Aard controle n.v.t. Indicator: C86/10	0	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoed te verduurzamen	Aard controle n.v.t. Indicator: C86/04	0	Aantal gebouwde onroerende zaken dat hiermee wordt bereikt door het provinciaal ontzorgingsprogramma	Aard controle n.v.t. Indicator: C86/05	0	Is de opgedane regionale kennis en ervaring gedeeld met het Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt)	Aard controle n.v.t. Indicator: C86/06	inv
BZK	C210	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Provincies			inv	Worden kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren begeleid bij het aanvragen van subsidies voor verduurzamingsmaatregelen en het opstellen van relevante (advies-)documenten om te voldoen aan de voorwaarden voor subsidieverlening (Ja/Nee/Nvt)	Aard controle n.v.t. Indicator: C86/08	inv	Cumulative cofinanciering (t/m jaar T)	Aard controle R Indicator: C210/02	€ 0	€ 0	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Aard controle n.v.t. Indicator: C210/03	0	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	0	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd	Aard controle n.v.t. Indicator: C210/04	0	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Aard controle n.v.t. Indicator: C210/05	Ja	Emoventwoordig (Ja/Nee)	Aard controle n.v.t. Indicator: C210/06	Nee			

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 30-1-2023										
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
OCW	D13	Impuls regionale culturele infrastructuur 'verbreding en vernieuwing'		Naam instelling of samenwerkingsverband (per regel)	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband	Eindverantwoording (JaarNee)	Eventuele toelichting op niet afgerond projecten		
				Aard controle n.v.v.i. Indicator: D1301	Aard controle R Indicator: D1302	Aard controle n.v.v.i. Indicator: D1303	Aard controle n.v.v.i. Indicator: D1304	Aard controle n.v.v.i. Indicator: D1305		
				1 Stichting Hoge Fronten	€ 166.665	€ 166.665	Nee			
				2 Stichting Musica Sacra	€ 166.665	€ 166.665	Nee			
				3 Stichting Via Zuid	€ 333.330	€ 333.330	Nee			
lenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawazi		Hieronder per regel één beschikkingnummer en in de kolommen er naast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (t/m jaar T)	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen	Aard controle R Indicator: E306
		Subsidieregeling sanering verkeerslawazi		Aard controle n.v.v.i. Indicator: E301	Aard controle R Indicator: E302	Aard controle R Indicator: E303	Aard controle R Indicator: E304	Aard controle R Indicator: E305		
		Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Vgr)		1 IENM/BSK-2016/63016	0	0	0	0	0	0
				Kopie beschikkingnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)	Eindverantwoording (JaarNee)	
				Aard controle n.v.v.i. Indicator: E307	Aard controle n.v.v.i. Indicator: E308	Aard controle n.v.v.i. Indicator: E309	Aard controle n.v.v.i. Indicator: E310	Aard controle R Indicator: E311		Aard controle n.v.v.i. Indicator: E312
				1 IENM/BSK-2016/63016	0	0	0	0	0	Nee

SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 30-1-2023												
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator		
lenW	E10	Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes	Provincies	Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T)	Indicator	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Indicator	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk verantwoord o.b.v. voortopge boekingen?) (Ja/Nee)	Indicator
					Aard controle n.v.t. Indicator: E10/01	Aard controle R Indicator: E10/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/06		
					1 Snelfietsroute Maasricht-Sittard (gemeente Maasricht)	€ 0	Nee	€ 134.837	Nee	Nee	nvt	
					2 Snelfietsroute Maasricht-Sittard (gemeente Meerssen)	€ 0	Grote scope wijzigingen? (Ja/Nee)	€ 1.074.000	Ja	Nee	nvt	
					Kopie projectnaam/nummer		Eerstige vertragingen? (Ja/Nee)		Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) per project t/m aan andere medeoverheden overgeboekte middelen		
					Aard controle n.v.t. Indicator: E10/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/08	Aard controle D1 Indicator: E10/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/10	Aard controle R Indicator: E10/11			
					1 Snelfietsroute Maasricht-Sittard (gemeente Maasricht)	Nee	Nee	Nee	€ 0	€ 0		
					2 Snelfietsroute Maasricht-Sittard (gemeente Meerssen)	Nee	Nee	Nee	€ 0	€ 0		
					Totale besteding (jaar T)	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T (inclusief 2018))	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T (inclusief 2018))	Totale omvang per jaar T (inclusief 2018)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
					€ 0	€ 29.500	€ 29.500	€ 22.125	Nee	€ 0	€ 0	
lenW	E12	Regeling specifieke uitkering N-wegen	Provincies	Regeling specifieke uitkering N-wegen	Projectnaam/nummer	Project wijkt meer dan 10% af (Ja/Nee)	Indicator	Totale omvang per type maatregel	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Indicator		
					Aard controle n.v.t. Indicator: E12/01	Aard controle R Indicator: E12/02	Aard controle D1 Indicator: E12/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E12/04	Aard controle R Indicator: E12/05	Aard controle D1 Indicator: E12/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E12/07	Aard controle R Indicator: E12/08
					1 N276 km. 12.9-13.15, stalen geleiderail	Nee	Nee	250 m	Ja			
					2 N275 km 28.4-28.5, stalen geleiderail	Nee	Nee	100 m	Ja			
					3 Diverse wegen, sanering stalen lichtmasten voor botsveilige masten	Nee	Nee	588 stuks	Nee			
					4 N281 wegvak Simpeveld ten Eschen + saneren 20 beweewijzeringsmasten	Nee	Nee	10 stuks	Nee			
					5 N280 wegvak Horn, tweezijdige bermverharding	Nee	Nee	7500 m	Nee			
					6 N280 wegvak Leudal, tweezijdige bermverharding	Nee	Nee	8900 m	Nee			
					7 N280 wegvak Leudal, enkelzijdige bermverharding	Nee	Nee	12600 m	Nee			
					€ 0	Project wijkt meer dan 10% af (Ja/Nee)	Aard controle n.v.t. Indicator: E12/06	Aard controle D1 Indicator: E12/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E12/08			

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 30-1-2023														
Verstreker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator				
IenW	E17	Regeling specifieke uitkering Maas-pilots	Provincies en Gemeenten	Bevestiging (jaar T)	Project afgerond in (jaar T)?	Project afgerond in (jaar T)?	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Afspraken uit de bestuursovereenkomst nagekomen? (Ja/Nee)				
					(Ja/Nee)	(Ja/Nee)	(t/m jaar T)	(jaar T)	(t/m jaar T)	(Ja/Nee)				
					Aard controle R Indicator: E1701	Aard controle n.v.t. Indicator: E1702	Aard controle n.v.t. Indicator: E1703	Aard controle R Indicator: E1704	Aard controle n.v.t. Indicator: E1705					
				€ 1.167.941	Ja	€ 1.546.490	€ 583.970	€ 773.245	Ja	Aard controle n.v.t. Indicator: E1706				
		Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		Correctie besteding (jaar T-1) t/m aan andere medeoverheden overgeboekte middelen	Eindverantwoordiging (Ja/Nee)									
		Aard controle n.v.t. Indicator: E1707		Aard controle R Indicator: E1708	Ja									
IenW	E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	Provincies en Gemeenten	Bevestiging (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)					
					(Nee)	(Nee)	(jaar T)	(Ja/Nee)	(Ja/Nee)					
					Aard controle R Indicator: E2001	Aard controle n.v.t. Indicator: E2002	Aard controle R Indicator: E2003	Aard controle n.v.t. Indicator: E2004	Aard controle n.v.t. Indicator: E2007	Aard controle n.v.t. Indicator: E2008				
					€ 815.975	€ 815.975	€ 407.987	Nee	Nee	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk				
					Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuk, meters)	Aantal in dagen	Aantal in dagen	Aantal in stuks gerealiseerd: 4				
					Aard controle n.v.t. Indicator: E2005	Aard controle n.v.t. Indicator: E2006	Aard controle n.v.t. Indicator: E2007	aantal in dagen	aantal in dagen	aantal in meters				
					1 T04 Verharding - verwijderen sneffentreden	Nee								
					2 T04 Verharding - vullen gaten en scheuren	Nee								
					3 T30 - Aanleg van een fietsoversteek (middenland), alleen bij een kruispunt	Nee								
					4 T01 - Aanbrengen van kant- en esmarkering op fietspaden	Nee								
5 T18 Voegangsoversteekplaats (VOP) in gebiedsonsluitingsweg 50 km/uur	Ja	1 komingang												
6 T26 Veilige berm - geleiderail	Nee	aantal in meters/stuks												
7 T26 Veilige berm - begin- eindstuk geleiderail (24 m)	Nee	aantal in meters/stuks												

Sisa bilage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 30-1-2023										
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
lenW	E22	Tijdelijke regeling specifieke uitkering ERTMS regionaal personenvervoer per trein 2020-2031	Provincie Limburg		Storting Rijk (jaar T)	Besteding (jaar T)	Correctie over besteding (jaar T-1)	Eindsaldo (jaar T)	Eindsaldo (jaar T)	Eindsaldo (jaar T)
					Aard controle R Indicator: E22/01	Aard controle R Indicator: E22/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E22/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E22/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E22/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E22/06
					€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
lenW	E27	Brede doelluitkering verkeer en vervoer			Terugbetaling door derden vanuit BDU-bijdrage versprekte middelen in (jaar T)	Besteding (jaar T)	Correctie over besteding (T-1)	Eindsaldo/-reservering (jaar T)	Eindsaldo/-reservering (jaar T)	Eindsaldo/-reservering (jaar T)
					Aard controle R Indicator: E27/01	Aard controle R Indicator: E27/02	Aard controle R Indicator: E27/03	Aard controle R Indicator: E27/04	Aard controle R Indicator: E27/05	Aard controle R Indicator: E27/06
					€ 236	€ 0	€ 136.000	€ 136.225	€ 461	€ 461
lenW	E38	Tijdelijke stimuleringsregeling veilig, doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2020	Provincies		Cumulatieve besteding (T/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindsaldo/-reservering (jaar T)	Correctie over besteding (T-1)	Eindsaldo/-reservering (jaar T)	Eindsaldo/-reservering (jaar T)
					Zelfstandige uitvoering	Inclusief uitvoering door derden	€ 0	€ 136.225	€ 461	€ 461
					Aard controle R Indicator: E38/01	Aard controle R Indicator: E38/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E38/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E38/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E38/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E38/06
					€ 0	€ 0	Nee	Nee	Nee	Nee
					Projectnaam/nummer per project	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project				
					Aard controle n.v.t. Indicator: E38/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E38/06				
					1) Datagestuurd werken: Data top-1					

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 30-1-2023										
Verstreker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
lenW	E52	Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies 2021			Naam per concessie zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Naam concessiehouder zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Besteding (jaar T-2 (2019))	Besteding (jaar T)	Specifieke kosten van de concessiehouder in de periode van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2021 ter voorkoming van verdere verspreiding van het virus dat COVID-19 veroorzaakt	Totaal bedrag verstrekte subsidies concessieverlener conform concessie (jaar 2021) - zoals in de bijlage 3 van de regeling is opgenomen verleend
					Aard controle n.v.t. Indicator: E52/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E52/02	Aard controle R Indicator: E52/03	Aard controle R Indicator: E52/04	Aard controle R Indicator: E52/05	Aard controle R Indicator: E52/06
					1 Ariva Personenvervoer Nederland Kopie naam concessie	1 Ariva Personenvervoer Nederland Totale opbrengstenconform bijlage 3 (5A OCW-contract studentenkaart) van de regeling	Totale opbrengstenconform bijlage 3 (5B opbrengsten van reizigers) van de regeling	Totale opbrengstenconform bijlage 3 (5C Andere opbrengsten) van de regeling	Komt de concessiehouder voor deze concessie in aanmerking voor de 2% extra vergoeding (Ja/Nee)	€ -
					1 Ariva Personenvervoer Nederland BV	€ -	€ -	€ 0	Aard controle R Indicator: E52/10	Aard controle R Indicator: E52/11
						€ -	€ -	€ 0	Ja	€ -

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 30-1-2023									
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator			
tenW	E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord		Beschikkingnummer / naam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (om jaar T)	Daadwerkelijke startdatum van het project (dd/mm/jj)	Daadwerkelijke einddatum van het project (dd/mm/jj)	Ervaringen binnen 3 maanden na afronding project gedeeld (ja/nee)
				Aard controle n.v.t. Indicator: E53/01	Aard controle R Indicator: E53/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/06
		1	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetstations veehouderij	€ 0	€ 0	€ 0			
		2	Regeling Specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetstations grens	€ 0	€ 0	€ 0			
		3	Regeling Specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetnet ultrafijnstof	€ 0	€ 0	€ 0			
			Kopie beschikkingnummer /naam	Jaar waarin het project is opgenomen in een decentraal uitvoeringsplan					
			Aard controle n.v.t. Indicator: E53/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/08					
		1	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetstations veehouderij						
		2	Regeling Specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetstations grens						
		3	Regeling Specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetnet ultrafijnstof						
			Endverantwoording (Ja/Nee)	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/09					
			Nee						

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking ssa - d.d. 30-1-2023							
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	
lenW	E63	Kademuonitiatief Goederencorridors Oost en Zuidoost 2022-2026			Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: E6301 € 0	Cumulative besteding (i/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: E6302 € 0	Eindverantwoording (Ja/Nee) De prestatie moet zijn geleverd voor de indicator op ja gezet kan worden Aard controle n.v.t. Indicator: E6303 Nee
lenW	E70	Incidentele specifieke uitkering Spoorverbubbeling Heerlen-Landgraaf en perroncapaciteit Heerlen-Oost			Naam project Aard controle n.v.t. Indicator: E7001 € 0	Totale besteding (jaar T-1) per project Aard controle R Indicator: E7002 € 6.020.865	Totale besteding (jaar T) per project Aard controle R Indicator: E7003 € 17.296.575
					1 Spoorverbubbeling Heerlen-Landgraaf Aard controle n.v.t. Indicator: E7004 € 3.035.349	Cumulative besteding (i/m jaar T) per project Aard controle n.v.t. Indicator: E7005 € 26.351.789	Correctie (jaar T-1) per project Aard controle n.v.t. Indicator: E7005 € 3.035.349
					2 Perroncapaciteit Heerlen-Oost Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E7006 Nee	€ 0	€ 0
lenW	E74	Tijdelijke regeling specifieke uitkeringen decentraal spoor			Is de geëcentraliseerde spoor- of tramdienst uitgevoerd? (ja/nee) Ja	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E7402 Ja	

SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 30-1-2023							
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	
IenW	E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	Provincies en Gemeenten		Besteding (jaar T)	Indicator	Indicator
					Aard controle R Indicator: E84/01	Cumulative besteding (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)
					Aard controle n.v.t. Indicator: E84/02	Cumulative eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/04
		€ 0	Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	€ 0	Nee	
		1 301 Aanleg van openbare verlichtinglaant in Meters			De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuk, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk	
		2 310 Aanbrengen van kant- en asmarkering op fietspadenlaant in Meters					
		3 318 Verbreden van fietspadenlaant in Meters					
EZK	F11	Regeling specifieke uitkering MKB Deals 1e tranche			Aard controle n.v.t. Indicator: E84/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/07	
					€ 0	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T). Inclusief uitvoering door derde (sisa tussen medeoverheden) vanaf verantwoordingsjaar Sisa 2021	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)
		Zelfstandig uitvoering (exclusief uitvoering door derde)		Dit betreft het deel dat naast de Rijksmiddelen is ingelegd volgens afspraak uit MKB-deal	€ 175.000	Als bij 04 en 05 'Nee' is ingevuld, dan is toelichting verplicht	
		€ 0	Aard controle R Indicator: F11/01	€ 175.000	Aard controle n.v.t. Indicator: F11/04	Aard controle D2 Indicator: F11/05	
					Nee	Project is momenteel in uitvoering	

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 30-1-2023													
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator			
EZK	F12	Enmalige specifieke uitkering voor de uitvoering van regionale MIT-regeling 2018-2023	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Indicator Aard controle R Indicator: F12/01	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Indicator Aard controle R Indicator: F12/02	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Indicator Eventuele toelichting	Indicator	Indicator
EZK	F26	Specifieke uitkering tegemoetkoming omzetsderving watersnood 2021	Specifieke uitkering	Ontvanger	Specifieke uitkering	Besteding (jaar T)	Indicator Aard controle R Indicator: F26/01	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Indicator Aard controle n.v.t. Indicator: F26/02	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Indicator Eventuele toelichting	Indicator	Indicator
LNV	L7	Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland	Specifieke uitkering	Ontvanger	Specifieke uitkering	Gebiedsnaam/nummer	Indicator Aard controle n.v.t. Indicator: L7/01	Totale besteding (jaar T) Zelfstandige uitvoering	Indicator Aard controle R Indicator: L7/02	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Indicator Eventuele toelichting	Indicator	Indicator
						1 Propositie Heuveland	€ 0	€ 4.500.000	Ja	Ja	Stimulus is gemandateerd voor de uitvoering van deze regeling.		
							€ 48.323	€ 48.323	Nee	Nee			
							€ 48.323	€ 48.323	Totale Cumulatieve besteding (t/m jaar T) inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021	Aard controle R Indicator: L7/03	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Aard controle n.v.t. Indicator: L7/04	Aard controle n.v.t. Indicator: L7/05
							€ 27.461	€ 142.294	€ 142.294	Aard controle R Indicator: L7/03	Ja	Ja	Nee
													SISA tm 2021 L7/02 per abus totale bestedingen in jaar T ipv bestedingen t/m rijksmiddelen ingevuld. L7/04 moet ja zijn ipv nee: prv voert regeling uit; geen doorverzekering aan meedoverheden

sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 30-1-2023						
Verstreker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator
LNV	L8	Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden				
		Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
		Beschikingsnummer/naam	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) Automatisch ingevuld en betreft optelling indicatoren L8/09	Eindverantwoording (Ja/Ne)		
		Aard controle n.v.t. Indicator: L8/01	Aard controle n.v.t. Indicator: L8/02	Aard controle n.v.t. Indicator: L8/03		
		€ 0	Ne	Ne		
		Naamnummer overeenkomstig koopovereenkomst	Betreft dit een financiering uit deel A of deel B?	Indien deel A:	Indien deel B:	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per overeenkomst
			Als A indicator 06 verplicht, als B indicator 07 verplicht.	is sprake geweest van de verwerving van vermogensbestanddeel en die voor de provincie hebben geleid tot vermogensvorming w.o. opbrengsten; zo ja, welk bedrag betreft het?	is sprake geweest van de verwerving van vermogensbestanddelen die voor de provincie restwaarde zouden opleveren; zo ja, welk bedrag betreft het?	
		Aard controle n.v.t. Indicator: L8/04	Aard controle n.v.t. Indicator: L8/05	Aard controle D1 Indicator: L8/06	Aard controle D1 Indicator: L8/07	Aard controle n.v.t. Indicator: L8/09
		1 nvt	A	€ 0	€ 0	€ 0
		Kopie naam/nummer overeenkomstig koopovereenkomst	Is de aankoop gebaseerd op een taxatie door een onafhankelijke taxateur of marktwaarde en komt de overeengekomen koopsom met die taxatie overeen? (Ja/Ne/N.v.t.)	Toelichting		
				Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen. Verplicht als bij L8/11, "Ne" is ingevuld.		
		Aard controle n.v.t. Indicator: L8/10	Aard controle D1 Indicator: L8/11	Aard controle n.v.t. Indicator: L8/12		
		1 nvt	N.v.t.			

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 30-1-2023											
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
LNV	L16	Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur			Naam Uitvoeringsprogramma Aard controle n.v.t. Indicator: L16/01	Besteding (jaar T) per uitvoeringsprogramma - exclusief uitvoering door derden € 6.484.375 Toelichting	Aard controle R Indicator: L16/02	Cumulatieve besteding (t/m jaar T), Vanaf Sisa 2022 inclusief uitvoering door derden Aard controle R Indicator: L16/03	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma Aard controle n.v.t. Indicator: L16/04	Uitvoeringsprogramma volgens uitvoeringsplan uitgevoerd (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: L16/05	Uitvoeringsprogramma afgerond (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: L16/06
				1 Natuur Kopie Uitvoeringsprogramma	€ 6.484.375 Toelichting	Aard controle R Indicator: L16/02	€ 6.549.981 Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	€ 108.171 Ja	Nee		
LNV	L24	Regeling specifieke uitkering voorbereidingskosten landelijk gebied, versnellingsvoorstellen en PAS-meiders			Aard controle n.v.t. Indicator: L16/07 Natuur	Aard controle n.v.t. Indicator: L16/08 Is vastgesteld DOC-00234220	Aard controle n.v.t. Indicator: L16/09 Ja	Aard controle n.v.t. Indicator: L16/09			
				1 Besteding (jaar T)	Totale cumulatieve bestedingen (t/m jaar T)		Endverantwoording (Ja/Nee)?				
				€ 294.821 Naam versnellingsvoorstel	€ 294.821 Besteding (jaar T)	Aard controle n.v.t. Indicator: L24/02	Nee	Aard controle n.v.t. Indicator: L24/03			
LNV	L25	Regeling specifieke uitkering provinciale versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied			Aard controle n.v.t. Indicator: L25/01	Aard controle R Indicator: L25/02	Aard controle n.v.t. Indicator: L25/03	Aard controle R Indicator: L25/04	Aard controle n.v.t. Indicator: L25/05		
				1 Nvt Endverantwoording (Ja/Nee)?	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
				Nee	Aard controle n.v.t. Indicator: L25/06						

6.9. Uitvoeringsinformatie 2022

De Programmabegroting 2022 en hieruit volgende Jaarstukken 2022 heeft 16 begrotingsprogramma's, naast de posten 'Overhead', 'Algemene dekkingsmiddelen' en 'Provinciale Staten en Griffie'.

De begrotingsprogramma's zijn onderverdeeld in meerdere producten, waarbinnen de beschikbare middelen verder worden uitgesplitst in budgetten op unieke grootboeknummers. Wij maken onderscheid in 3 soorten budgetten: toegekende reguliere budgetten, door verdeelde personeelslasten en berekende kapitaallasten. Deze unieke grootboeknummers zijn vervolgens toebedeeld aan de taakvelden, conform de regeling van Ministerie van BZK en Iv3-informatievoorschrift 2018 Provincies.

Overzicht baten en lasten 2022 per taakveld

€ x 1.000

	Begroting			Begroting ná wijzigingen			Realisatie			Verschil begroting ná wijz. met realisatie		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0. Algemene dekkingsmiddelen												
0.1 Uitkering provinciefonds	197.037	0	197.037	211.261	0	211.261	211.032	0	211.032	229	0	229
0.2 Opbrengst provinciale belastingen	110.548	0	110.548	113.529	0	113.529	113.347	0	113.347	182	0	182
0.3 Geldleningen en uitzettingen	20.059	1.875	18.184	21.069	2.263	18.806	22.682	1.704	20.977	-1.613	559	-2.171
0.4 Deelnemingen	12.515	0	12.515	18.113	0	18.113	19.786	0	19.786	-1.673	0	-1.673
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	0	12.920	-12.920	2.053	2.862	-809	3.985	-8.549	12.534	-1.932	11.411	-13.343
0.6 Overhead	277	50.773	-50.496	277	52.401	-52.124	1.979	50.831	-48.851	-1.702	1.570	-3.272
0.7 Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.8 Mutaties reserves	166.463	122.203	44.260	420.544	305.302	115.242	437.201	306.347	130.854	-16.657	-1.045	-15.612
0.9 Resultaat	0	0	0	0	21.693	-21.693		129.002		0	-107.309	107.309
Totaal 0. Algemene dekkingsmiddelen	506.899	187.772	319.127	786.846	384.521	402.325	810.012	479.335	459.679	-23.166	-94.814	71.649
1. Bestuur												
1.1 Provinciale Staten	0	3.815	-3.815	0	4.064	-4.064	9	4.036	-4.027	-9	28	-37
1.2 Gedeputeerde Staten	0	3.029	-3.029	0	3.029	-3.029	2.094	2.329	-235	-2.094	700	-2.795
1.3 Kabinetszaken	5	590	-584	5	1.070	-1.065	0	991	-991	5	79	-74
1.4 Bestuurlijke organisatie	0	215	-215	0	312	-312	0	189	-189	0	123	-123
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	0	579	-579	0	607	-607	0	591	-591	0	16	-16
1.6 Openbare orde en veiligheid	0	2.803	-2.803	0	3.217	-3.217	63	2.330	-2.267	-63	887	-951
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	291	12.523	-12.232	291	17.243	-16.952	362	9.642	-9.280	-71	7.601	-7.672
Totaal 1. Bestuur	296	23.554	-23.257	296	29.543	-29.246	2.529	20.109	-17.580	-2.232	9.434	-11.666
2. Verkeer en vervoer												
2.1 Landwegen	500	41.321	-40.820	826	52.993	-52.167	524	41.173	-40.649	302	11.820	-11.518
2.2 Waterwegen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.3 Openbaar vervoer	22.018	91.882	-69.864	32.752	100.060	-67.308	10.550	81.593	-71.043	22.202	18.467	3.735
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	3.722	17.209	-13.488	3.120	17.493	-14.373	2.461	10.908	-8.447	659	6.585	-5.926
Totaal 2. Verkeer en vervoer	26.240	150.412	-124.172	36.699	170.547	-133.848	13.535	133.675	-120.139	23.164	36.872	-13.709
3. Water												
3.1 Waterkeringen	40	6.283	-6.243	40	7.796	-7.757	22	409	-387	18	7.388	-7.370
3.2 Kwantiteit oppervlaktewater	0	1.596	-1.596	0	9.351	-9.351	458	10.276	-9.818	-458	-925	467
3.3 Kwantiteit grondwater	1.011	1.532	-521	1.011	1.353	-342	1.025	1.602	-577	-14	-249	236
3.4 Kwaliteit oppervlaktewater	0	335	-335	0	973	-973	0	912	-912	0	62	-62
3.5 Kwaliteit grondwater	0	141	-141	0	547	-547	5	-53	58	-5	601	-605
3.9 Water, overige baten en lasten	0	4.798	-4.798	0	911	-911	0	891	-891	0	20	-20
Totaal 3. Water	1.051	14.684	-13.633	1.051	20.931	-19.880	1.509	14.036	-12.527	-458	6.895	-7.354
4. Milieu												
4.1 Bodembescherming	0	813	-813	0	2.480	-2.480	0	2.059	-2.059	0	420	-420
4.2 Luchtverontreiniging	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.3 Geluidhinder	8	154	-146	8	159	-151	0	148	-148	8	10	-2
4.4 Vergunningverlening en handhaving	904	14.541	-13.636	836	14.991	-14.155	701	14.581	-13.880	135	410	-275
4.5 Ontgronding	123	175	-52	141	183	-42	47	172	-125	94	11	83
4.6 Duurzaamheid	663	8.228	-7.565	1.286	14.513	-13.227	1.942	8.018	-6.076	-656	6.495	-7.151
4.9 Milieu, overige baten en lasten	0	1.366	-1.366	0	1.472	-1.472	25	1.261	-1.236	-25	211	-236
Totaal 4. Milieu	1.698	25.277	-23.579	2.272	33.798	-31.526	2.715	26.240	-23.525	-444	7.557	-8.001
5. Natuur												
5.1 Natuurontwikkeling	0	18.245	-18.245	4.434	11.935	-7.502	164	11.540	-11.377	4.270	395	3.875
5.2 Beheer natuurgebieden	0	19.110	-19.110	8.353	33.823	-25.471	6.834	27.575	-20.741	1.518	6.248	-4.730
5.3 Beheer flora en fauna	0	755	-755	0	1.809	-1.809	0	1.217	-1.217	0	592	-592
5.9 Natuur, overige baten en lasten	0	2.562	-2.562	78	11.018	-10.940	1.031	6.397	-5.366	-953	4.621	-5.574
Totaal 5. Natuur	0	40.672	-40.672	12.864	58.585	-45.721	8.029	46.729	-38.700	4.835	11.856	-7.021
6. Regionale economie												
6.1 Agrarische aangelegenheden	1.651	3.881	-2.230	10.573	25.135	-14.562	4.143	8.561	-4.418	6.430	16.574	-10.144
6.2 Logistiek	496	856	-360	496	1.398	-903	496	1.065	-569	0	334	-334
6.3 Kennis en innovatie	1.800	18.055	-16.255	959	25.330	-24.372	5.865	31.736	-25.871	-4.906	-6.406	1.500
6.4 Recreatie en toerisme	283	630	-347	283	1.671	-1.388	291	1.671	-1.380	-8	0	-8
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	372	5.008	-4.636	432	7.505	-7.073	1.859	7.013	-5.155	-1.427	492	-1.919
Totaal 6. Regionale economie	4.602	28.429	-23.828	12.742	61.039	-48.297	12.653	50.046	-37.393	89	10.994	-10.905
7. Cultuur en maatschappij												
7.1 Cultuur	3.733	39.466	-35.733	5.715	50.233	-44.518	5.799	42.724	-36.925	-84	7.509	-7.593
7.2 Maatschappij	0	17.748	-17.748	0	20.259	-20.259	2	14.164	-14.162	-2	6.095	-6.097
7.9 Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	0	2.760	-2.760	0	3.003	-3.003	0	2.989	-2.989	0	14	-14
Totaal 7. Cultuur en maatschappij	3.733	59.974	-56.241	5.715	73.495	-67.780	5.801	59.876	-54.076	-86	13.619	-13.704
8. Ruimte												
8.1 Ruimtelijke ordening	597	4.196	-3.598	1.271	5.137	-3.866	1.111	4.583	-3.472	159	554	-395
8.2 Volkshuisvesting	0	2.821	-2.821	360	4.144	-3.784	288	2.234	-1.947	72	1.910	-1.838
8.3 Stedelijke vernieuwing	0	5.290	-5.290	0	19.061	-19.061	0	19.292	-19.292	0	-231	231
8.9 Ruimte, overige baten en lasten	945	2.979	-2.034	16.579	15.894	685	17.735	19.762	-2.026	-1.156	-3.868	2.712
Totaal 8. Ruimte	1.542	15.286	-13.743	18.209	44.235	-26.026	19.134	45.871	-26.736	-925	-1.635	710
Totaal	546.061	546.061	0	876.694	876.694	0	875.916	875.916	129.002	778	778	0

Bijlagen

Bijlage 1: Lijst met afkortingen

A

AAC	ambtelijke adviescommissies
AB	Algemeen Bestuur
ABW	Aanbestedingswet
AI-Hub	Artificial Intelligence-Hub
AJZ	Algehele Juridische Zaken
AMIBM	Aachen-Maastricht Institute for Biobased Materials
ANLb	Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
AO	Ambtelijk Overleg
APA	Agenda Public Affairs
APG	Algemene Pensioen Groep
APPA	Algemene Pensioenwet politieke ambtsdragers
AS	Applied Sciences
AV	Aviation Valley
AVA	Algemene Vergadering van Aandeelhouders
AVB	Afsprakenkader Vervolg Bestuursopdracht
AVC	Aviation Valley Commandiet BV
AWR	Afwijkingenrapportage

B

B&W	Burgemeester en Wethouders
BAC	bestuurlijke adviescommissies
BAG	Basis Administratie Gemeente
BBP	Bruto binnenlands product
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BC	Business Cases
BCC	Brightlands Chemelot Campus
BCF	BTW-Compensatiefonds
BCGV	Brightlands Campus Greenport Venlo
BD	Business Development
BDU	Brede doeluitkering
BFFI	Brightlands Future of Farming Institute
BISCI	Brightlands Institute for Supply Chain Innovation
BIS	basisinfrastructuur
BISCI	Brightlands Institute for Supply Chain Innovation
BISS	Brightlands Institute Bright Society
BISS	Business Intelligence & Smart Service
BISS	Brightlands Institute Smart Society
BKL	Burgerkracht Limburg
BL-MHC	Brightlands Maastricht Health Campus
BMC	Brightlands Materials Center
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
BO-MIRT	Bestuurlijk Overleg - Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
BO	Bestuurlijk Overleg
BOS	Beslissingsondersteunend

BP	Bestemmingsplan
BP	Business Plan
BPL	Buitenring Parkstad Limburg
BRO	Basis Registratie Ondergrond
BRP	Bruto regionaal product
BSSC	Brightlands Smart Service Campus
BT	Brightlands Techruption
BTO	Brightlands Talent Office
BU	Brains Unlimited
BV	Besloten Vennootschap
BVOV	Beschikbaarheidsvergoeding OV
BVPF	Brightlands Venture Partners Fund IV
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

C

CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CAROU	Center for Actionable Research Open Universiteit
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCH	Chemelot Circular Hub
CCV	Chemelot Campus Vastgoed C.V.
CdK	Commissaris van de Koning
CEF	Connecting Europe Facility
CEL	Circulaire Economie Limburg
CEH	Clean Energy Hubs
CEP	Collectieve Energie Provincies
CHILL	Chemelot Innovation and Learning Labs
CHV	Campus Heerlen Huisvesting B.V.
CHV	Campus Huisvesting
CIP	Chemelot Industrial Park
CIV	Centre voor Innovatief Vakmanschap
CPB	Centraal Planbureau
CvdM	Commissariaat van de Media
CMD	Campus Management & Development
CM&D BV	Campus Heerlen Management & Development B.V.
CmK	Cultuureducatie met Kwaliteit
COM	Communicatie
CRF	Chemelot Research Facilities
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
CSP	Chemelot Scientific Participations
CTO	Chemelot Talent Office
CTO	Centrum voor Topsport en Onderwijs
CV	Commanditaire Vennootschap
CV	Chemelot Ventures
CvdM	Commissariaat van de Media
CVGV	Campus Vastgoed Greenport Venlo

D

DDC	Digital Deconstruction
DHZ	Deltaplan Hoge zandgronden Zuid Nederland
DPRA	Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
DSM	Dutch State Mines
DU	Doeluitkering
DU	Decentralisatie Uitkering
DUMO	Duurzame Monumenten
DVO	Dienstverleningsovereenkomst

E

EA	Ecologische Autoriteit
EAL	Educatieve Agenda Limburg
EC	Europese Commissie
ECB	Europese Centrale Bank
ECD	Expertise Centrum Data-intelligence
ECRN	European Chemical Regions Network
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EGTC	European Grouping of Territorial Cooperation
EGTS	Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
EIB	Europese Investeringsbank
EJB	Eindejaarsbijstelling
ELSA	Ethical, Legal and Societal Aspects
EMR	Euregio Maas-Rijn
EMU	Europese Economische en Monetaire Unie
EoT	Employment or Training
EPA	Energie Presentatie Advies
ERTMS	European Rail Traffic Management System
ESC	Euregional Sustainability Center
ESFRI	European Strategy Forum on Research Infrastructures
ESZL	Economische Samenwerking Zuid-Limburg
ET	Enabling Technologies
ET	Einstein Telescope
EU	Europese Unie
EV	Eigen Vermogen
EZ	Economische Zaken
EZK	Ministeries van Economische Zaken en Klimaat

F

FEB	Financiën, Economische zaken en Bestuur
FG	Functionaris voor Gegevensbescherming
FI	Foreign Investment
FIDO	Wet financiering decentrale overheden
FIN	Financiën
FPC	Fair Practice Code

G

GBT	Gezonde Basisschool van de Toekomst
GCC	Governance Code Cultuur
GCNE	Groene Chemie, Nieuwe Economie
GGA	Gebiedsgerichte Aanpak
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GLB-NSP	Gemeenschappelijke Landbouwbeleid-Nationaal Strategisch Plan
GLO	Gastvrij Limburg Overleg
GOL	Gebouwde Leefomgeving Limburg
GOW	Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GREX	Grondexploitatie
GROS	Gemeentelijk Regionaal Ondernemers Steunpunt
GROS	Grensoverschrijdende Samenwerking
GS	Gedeputeerde Staten
GTB	Green Transformable Building
GWW	Grond-, Weg- en Waterbouw

H

HBLM	Holding Businesspark Luchthaven Maastricht
HBO	Hoger beroepsonderwijs
HEFI	Healthy Eating and Food Innovation
HGN	Het Groene Net
HKL	Huis voor de Kunsten Limburg
HNP	Huis van de Nederlandse Provincies
HOV	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
HRM	Human Resource Management
HTL	Hiking Trail Liberation
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma

I

IBA	Internationale Bau Ausstellung
IBEL	Impuls Biocirculaire Economie Limburg
IBP	Interbestuurlijk Programma
IBT	Interbestuurlijk toezicht
i-DOP	Integrale dorpsontwikkeling
IKL	Instandhouding Kleine Landschapselementen
IKS	“Iedereen kan Sporten Limburg”
IOB	Integraal Ondernemingsbeeld
IP	Industrial Park
IPML	Integraal Programma Mobiliteitsopgaven Limburg
IPO	Interprovinciaal overleg
IPS	Industriepark Swentibold
IRM	Integraal Riviermanagement
IVN	Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid
iVRI's	intelligente Verkeersregelininstallaties
I&W	Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat

J

JIM	Jumping Indoor Maastricht
JTF	Just Transition Fund
JTM	Just Transition Mechanism

K

KB	Koninklijk Besluit
KBO	Katholieke Bond voor Ouderen
KLC	Kwaliteit Limburgse Centra
KRW	Kader Richtlijn Water
KVO	Keurmerk Veilig Ondernemen
kWh	kilowattuur
KYC	Know Your Customer

L

3LoD	Three Lines of Defense
LBDF	Limburg Business Development Fonds
LBI	Landelijke Bijdrage Index
LDAVM	Land Development AviationValley Maastricht
LEA	Limburgs Energie Akkoord
LEADER	Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale
LEF	Limburgse Energie Fonds
LHB	Limburgse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen
LIME	Limburg Meet
LIOF	Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering
LIVES	Litter Free Rivers and Streams
LL	Limburg Leert
LLOLL	Leven Lang Ontwikkelen Leo Loopbaan
LLTB	Limburgse Land- en Tuinbouwbond
LMC	Loopbaan Matching Centrum
LPLG	Limburgs Programma Landelijk Gebied
LSBMHC	Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus
LSCF	Limburg Startup Capital Fund
LSF	Limburg Seed Fonds
LVFF	Limburg Vroege Fase Fonds
LWM	Limburgse Woningmarkt
LWV	Limburgse Werkgevers Vereniging

M

M&O	Misbruik en Oneigenlijk gebruik
MA	Managementautoriteit
MAA	Maastricht Aachen Airport
MAABI	Maastricht Aachen Airport Beheer & Infrastructuur
MaaS	Mobility as a Service
MBO	Middelbaar beroepsonderwijs
MBvO	Meer Bewegen voor Ouderen

MD	Management Development
MEB	Missiegedreven Economisch Beleid
MED	Maastricht Europe Days
MED	Monitoring, Evaluatie en Data
MER	Milieueffectrapportage
MEZK	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
MGA	Maatregel Gerichte Aankoop
MHC	Maastricht Health Campus
MIEK	Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MIT	MKB-Innovatiestimulering-Topsectoren
MJP	Meerjarenplan
MJOP	Meerjarenonderhoudsplan
MJV	Ministerie van Justitie en Veiligheid
MKB	Midden- en Klein Bedrijf
MKB-L	Midden- en Klein Bedrijf - Leningenfonds
MLNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
MMA	Melding Misdaad Anoniem
M&O	Misbruik en Oneigenlijk gebruik
MOB	Mobiliteit
MRB	Motorrijtuigenbelasting
MSN	Maas-Swalm-Nette
MUMC	Maastricht Universitair Medisch Centrum
MVA	Materiële Vaste Activa
MvF	Ministerie van Financiën
MWoE	Maastricht Working on Europe

N

N2000	Natura 2000
NAL	Nationale Agenda Laadinfrastructuur
NBTC	Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen
NB-wet	Natuurbeschermingswet
NDA	Natuurdoelanalyses
NDW	Nationale Databank Wegverkeersgegevens
NEDAB	Niet Economische Diensten van Algemeen Belang
NEET	Not in Education, Employment or Training
NGf	Nationale Groeifonds
NIK	Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen
NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
NMDA	Niet Meer Dan Anders
NNN	Nationaal Natuur Netwerk
NP	Nationale Parken
NPCE	Nationaal Programma Circulaire Economie
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NOVI	Nationale omgevingsvisie
NV	Naamloze Vennootschap
NRW	Nordrhein Westfalen
NS	Nederlandse Spoorwegen
NTF	Nationaal Toekomstbeeld Fiets

NUBBV	niet uit balans blijvende verplichtingen
NVB	Nederlandse Vereniging van Binnenhavens
NWB	Nederlandse Waterschapsbank
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek

O

OCI	Orascom Construction Industries
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
ODNL	Omgevingsdienst Nederland
OESO	Organisatie Economische Samenwerking & Ontwikkeling
OGV	Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo
OL	Ondernemend Limburg
OLS	Oud Limburgs Schuttersfeest
OM	Openbaar Ministerie
OP-Zuid	Operationeel Programma - Zuid-Nederland
OU	Open Universiteit
OV	Openbaar Vervoer
OVL	Omgevingsverordening Limburg
OW	Ontgrondingenwet

P

PA	Public Affairs
PAF	Public Affairs Forum
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PAW	Programma Aardgasvrije Wijken
PBE	Publiek Belang Elektriciteitsproductie
PCB	Polychloorbifenyyl
P&C	Planning en Control
P&F	Participaties & Financiering
P&O	Personeel en Organisatie
PES	Provinciale Energie Strategie
PFAS	Poly- en Perfluoralkylstoffen
PIP	Provinciaal Inpassingsplan
PLA	Plattelandsontwikkeling
PLOOI	Platform Open Overheidsinformatie
PO	Primair Onderwijs
POB	Persoonlijk Ontwikkel Budget
POL	Provinciaal Omgevingsplan Limburg
POP-3	Plattelandsontwikkelingsprogramma
POVI	Provinciale Omgevingsvisie
PPS	Publiek Private Samenwerking
PS	Provinciale Staten
PSN	Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer
PSO	Prestatieladder Socialer Ondernemen
PvA	Plan van Aanpak

R	
R&D	Research and Development
Rc	Rekening courant
RCE	Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed
REBIS	Regionaal economisch bedrijventerreinen-informatiesysteem
RES	Regionale Energie Strategieën
RGP	Regeling Grote Projecten
RIEC	Regionale Informatie- en Expertise Centrum Limburg
RIF	Regionaal Investerings Fonds
RIT	Regionaal Interventieteam
RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RMT	Ruimte
RMT	Regionaal Mobiliteitsteam
RO	Ruimtelijke Ordening
ROB	Raad voor Openbaar Bestuur
ROVL	Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Limburg
RTP	Regiodeal Transformatie Parkstad
RUA	Rollende Uitvoeringsagenda
RUD	Regionale Uitvoerings Diensten
RUD-ZL	Regionale Uitvoerings Diensten Zuid Limburg
RUD-LN	Regionale Uitvoerings Diensten Limburg Noord
RUDDO	Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RvR	Ruimte voor Ruimte
RvS	Raad van State
RVWN	Regionaal Verbindend Wegen Net
RWS	Rijkswaterstaat
RZ	Richting Zuid

S	
SAL	Sociale Agenda Limburg
S-BB	Samenwerkingsorganisatie-Beroepsonderwijs Bedrijfsleven
SC	Strategie & Communicatie
SEGO	Sectorversnelling Energietransitie Gebouwde Omgeving
SEM	Studio Europe Maastricht
SFR	Snelfietsroute
SGA	Servicepunt Grensoverschrijdende Arbeidsbemiddeling
SIBL	Strategisch Informatiebeleid Limburg
SIP	Strategic Integrated Plant
SIS	Sturing in Samenwerking
SiSa	Single information Single audit
SKB	Schatkistbankieren
SKKL	Stichting Klankkleur Limburg
SKNL	Subsidierегeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap
SKNL	Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap
SML	Samenwerking Midden-Limburg
SMP	Soorten Management Plan
SNL	Subsidiestelsel Natuur en Landschap

SOK	Samenwerkingsovereenkomst
SPA	Strategische Public Affairs
SPP	Strategische Personeelsplanning
SpUK	Specifieke Uitkering
SROI	Social Return On Investment
SSC	Smart Services Campus
SSIL	Samen Sterk in Limburg
STEAM	Science Technology Engineering Arts & Maintenance
STLS	Stichting Team Limburg Sport
SuSy	Subsidieprocessysteem
SVHL	Spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf
SVL	Samenwerkende VVV's Limburg
SVn	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten
SVNL	Natuur- en Landschapsbeheer
SW	Sociale Werkplaatsen

T

TB	Taakbehartiging
TBO	Terrein Beherende Organisatie
TEFAF	The European Fine Art Foundation
TEN-T	Trans Europese Transport Netwerken
TIB	Talent in Bedrijf
TLS	Team Limburg Sport
TMH	Tram Maastricht Hasselt
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek
TPN	Trade Port Noord
TVC	Technische Veiligheidscommissie

U

UCV	University College Venlo
u/g	Uitgeleend geld
UM	Universiteit Maastricht
UP	Uitvoeringsprogramma
UvW	Unie van Waterschappen
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen

V

VDL	Van der Leegte
VGB	Vrijwillige Groene Brigade
VGR	Voortgangsrapportage
VHT	Verkeershandhavingsteam
VHR	Vogel Habitat Richtlijn
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet onderwijs
Vpb	Wet op de vennootschapsbelasting
VRO	Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
VRR	Verkehrsbund Rhein Ruhr

VSV	Voortijdig Schoolverlaten
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
VTV	Vereniging Treinreizigers Vervoer
VVM	Verkeers- en Vervoersmanagement
VVV	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
V&W	Ministerie van Verkeer en Waterstaat
VWO	Veilige Wielromgeving
W	
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WENR	Wageningen Environment Research
WHVBZ	Wet Hygiene en Veiligheid Badinrichtingen en Zwemgelegenheden
WL	Waterschap Limburg
WM	Wet Milieubeheer
WML	Waterleiding Maatschappij Limburg
Wnb	Wet natuurbescherming
WNT	Wet Normering Topinkomens
WO	Wetenschappelijk onderwijs
WOO	Wet Open Overheid
WRL	Waterveiligheid en Ruimte Limburg
WRO	Wet ruimtelijke ordening
WsN	Wet stikstofreductie en Natuurverbetering
WTS	Wet Tegemoetkoming Schade
WW	Waterwet
Z	
ZL	Zuid-Limburg
ZLSM	Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij

Bijlage 2: De bestuurlijke intenties vastgoed in verband met waardering op de provinciale balans

Op basis van de Jaarstukken 2016 zijn de bestuurlijke intenties vastgesteld met betrekking tot de waardering van provinciaal vastgoed (PS d.d. 30-6-2017). Onderstaand vastgoed is gekocht of ontwikkeld met een maatschappelijke intentie en in de regel bedoeld om duurzaam te exploiteren. Bij dit besluit is vermeld dat deze uitgangspunten in principe van kracht zijn, tenzij er nieuwe besluitvorming plaatsvindt over vastgoed. Uitgangspunt is 31-12-2022

A	In erfpacht uitgegeven gronden	Functie	Intentie duurzaam exploiteren	Duurzame waardevermindering van toepassing
1	Tuinbouwgebied Siberië	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee
2	Tradeport Noord/Heylen	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee
3	Andeno HG Storage	Bedrijfseconomisch	Nee	Nee
4	Watersley	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee
5	Railterminal Trade Port Noord Cabooter	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee
6	Organic Nutrition	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee
7	BCTN Venray (2022) Haven Wanssum	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee

B	Materiële vaste activa Maatschappelijk nut	Functie	Intentie duurzaam exploiteren	Duurzame waardevermindering van toepassing
1	Gouvernement	Maatschappelijk	Ja	Nee
2	Groot Buggenum	Maatschappelijk	Ja	Nee
3	Maastricht Aachen Airport	Maatschappelijk	Ja	Nee
4	Musea	Maatschappelijk	Ja	Nee
5	Station Simpelveld (en bedrijfsgebouwen)	Maatschappelijk	Ja	Nee
6	Steunpunten provinciale wegen	Maatschappelijk	Ja	Nee
7	Grondverwerving verbreding A2	Maatschappelijk	Ja	Nee
8	Gronden Ooijen Wanssum	Maatschappelijk	Ja	PM*
9	Grondverwerving N280 Leudal	Maatschappelijk	Ja	Nee
10	Gebiedsontwikkeling VDL	Maatschappelijk	Ja	Nee
11	Grondverwerving Via Venray	Maatschappelijk	Ja	Nee

* Voor wat betreft de waardering van de gronden van Ooijen-Wanssum wordt verwezen naar de Jaarrekening, onderdeel 6.3. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.

C	Materiële vaste activa Maatschappelijk nut	Functie	Intentie duurzaam exploiteren	Duurzame waardevermindering van toepassing
1	BPL Oostflank	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee

Bijlage 3: Overzicht BBV Indicatoren⁶

BBV 1 Kwaliteit oppervlaktewater

% oppervlaktewateren 'goed'	
2020	
Limburg	0%
Nederland	0%

Toelichting:

De ecologische toestand van oppervlaktewateren is beoordeeld volgens de beoordelingsmethode van de Europese Kaderrichtlijn Water (KWR). De KWR is in 2000 door het Europees Parlement vastgesteld. Deze kaderrichtlijn heeft als doel de kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren te verbeteren en in stand te houden. Weergegeven zijn de cijfers van alle oppervlaktewateren die in het beheer van de waterschappen zijn. De gegevens hebben betrekking op de ecologische waterkwaliteit. De score op de ecologische waterkwaliteit is opgebouwd uit de scores voor de fysisch-chemische toestand, verontreinigingen, hydromorfologie en biologische toestand. Deze zijn op zichzelf ook weer samengesteld uit afzonderlijke componenten. Daarbij hanteert de KRW het principe one-out-all-out: scoort één van de meetpunten in het waterlichaam op één van de componenten een onvoldoende, dan is de score op ecologische waterkwaliteit van het hele waterlichaam ook onvoldoende. De weergegeven percentages hebben betrekking op de beoordeelde waterlichamen. Niet-beoordeelde waterlichamen blijven buiten beschouwing.

Bron: Informatiehuis Water; bewerking: Tympaan Instituut

BBV 2 CO2-emissie

CO2-uitstoot (ton)	
2020	
Limburg	9.717.200
Nederland	119.672.600

Toelichting:

De CO2-uitstoot van energieverbruik wordt berekend door het verbruik van aardgas, elektriciteit en stadswarmte te vermenigvuldigen met jaarlijkse bepaalde emissiefactoren. Deze factoren geven weer hoeveel CO2-uitstoot het verbruik van een kWh elektriciteit, een m3 aardgas of een GJ stadswarmte gemiddeld veroorzaken. Voor verkeer en vervoer wordt de CO2-uitstoot modelmatig bepaald door Emissieregistratie (RIVM) op basis van een verkeersmodel dat deels wordt gevoed door verkeersmetingen. Vanwege bijstellingen in de Klimaatmonitor worden alle gegevens jaarlijks geactualiseerd. Niet voor alle jaren zijn alle gegevens bekend. Deze cellen zijn leeg gelaten.

Bron: Klimaatmonitor Rijkswaterstaat, bewerking Tympaan Instituut

⁶ Overzicht BBV Indicatoren. Geraadpleegd op 22 februari 2023, webpagina: <https://www.ipo.nl/thema-s/financien/overzicht-bbv-indicatoren/>

BBV 3 Energieneutraliteit

Productie (petajoule)	
2020	
Limburg	8,22
Nederland	194,28

Toelichting:

Hernieuwbare energie is energie afkomstig uit natuurlijke bronnen. Deze worden constant hernieuwd en zijn daardoor oneindig beschikbaar. Het gaat om energie uit zon, wind, biomassa, bodem, buitenlucht en water. Niet alle gegevens zijn op provinciaal niveau beschikbaar.

Dit betreft onder meer cijfers over hernieuwbare energie uit grootschalige technieken, zoals afvalverbrandingsinstallaties en het meestoken van biomassa in elektriciteitscentrales.

Uitsplitsing van deze cijfers naar provincie zou ertoe leiden dat cijfers van een individuele installatie herleidbaar zijn, wat in strijd is met vertrouwelijkheid. Voor een aantal andere technieken zijn geen regionale cijfers beschikbaar, omdat de cijfers worden vastgesteld aan de hand van opgaven van landelijk opererende leveranciers van hernieuwbare-energiesystemen (zonnewarmte, warmtepompen) of hernieuwbare energie (biobrandstoffen).

Voor technieken waarvoor geen gegevens op provinciaal niveau beschikbaar zijn, worden in de Klimaatmonitor een aantal verdeelsleutels toegepast. Cijfers worden jaarlijks met terugwerkende kracht bijgesteld. Niet voor alle jaren zijn alle gegevens bekend.

Bron: Klimaatmonitor Rijkswaterstaat; bewerking: Tympaan Instituut

BBV 4 Nieuwe natuur

Nieuwe natuur (hectare)	
2020	
Limburg	148
Nederland	4.901

Toelichting:

Dit betreft het oppervlakte verworven en ingerichte natuur in hectare in het kader van de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Bij verworven natuur gaat het om het aantal hectares blijvend beschikbare grond voor natuur, inclusief nieuwe natuur als gevolg van functiewijziging (bijvoorbeeld doordat boerenland als natuurland wordt aangeboden). Onder inrichting worden gebieden verstaan waar inrichtingsmaatregelen zijn uitgevoerd, die noodzakelijk zijn voor de versterking en het behoud van (kwetsbare) natuur en biodiversiteit. Als er geen inrichtingsmaatregelen nodig zijn, wordt het gebied ook beschouwd als ingericht. De cijfers geven de stand van zaken weer op 31 december van het desbetreffende jaar.

Bron: Voortgangsrapportages Natuur (publicaties IPO/BIJ12); bewerking: Tympaan Instituut

BBV 5 Beheerde natuur

Beheerd natuurgebied (hectare)	
2020	
Limburg	49.046
Nederland	698.253

Toelichting:

Dit betreft het oppervlakte grondgebied dat in beheer is als natuurgebied. Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL).

Bron: Voortgangsrapportages Natuur (publicaties IPO/BIJ12); bewerking: Tympaan Instituut

BBV 6 Waardering OV

Rapportcijfer	
2021	
Limburg	7,7
Nederland	7,8

Toelichting:

Dit betreft het gemiddelde waarderingscijfer (algemene oordeel) voor het regionaal openbaar vervoer. Dit cijfer is gebaseerd op de OV-Klantenbarometer: een jaarlijks terugkerend onderzoek naar de mening van reizigers in het stads- en streekvervoer. De weergegeven cijfers hebben betrekking op de vervoersgebieden waarvoor de Provincie de concessie heeft afgegeven. De vervoersgebieden van de metropoolregio's blijven dus buiten beschouwing. Vanwege de coronapandemie zijn er over 2020 geen resultaten van de OV-klantenbarometer.

Bron: OV-klantenbarometer CROW; bewerking: Tympaan Instituut

BBV 7 Bruto regionaal product

% groei t.o.v. voorgaand jaar	
2020*	
Limburg	-2,1%
Nederland	-1,6%

* Betreft voorlopige cijfers.

Toelichting:

Dit betreft het bruto regionaal product (tegen marktprijzen) per provincie. Het BRP is de totale geldwaarde van alle in een provincie geproduceerde goederen en diensten gedurende een jaar. Het getoonde percentage is de verandering in het BRP ten opzichte van het voorafgaande jaar.

Bron: CBS; bewerking: Tympaan Instituut

BBV 8 Werkgelegenheid

% bruto-arbeidsparticipatie	
	2021
Limburg	70,0%
Nederland	73,5%

Toelichting:

Werkgelegenheid wordt hier uitgedrukt in het percentage bruto-arbeidsparticipatie: het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking in de totale bevolking van 15-75 jaar (exclusief institutionele bevolking).

Bron: CBS; bewerking: Tympaan Instituut

BBV 9 Restauratievolume

% restauratievolume 'goed'	
Limburg	66,85%

Toelichting:

Cijfers over restauratievolume rijksmonumenten hebben betrekking op monumenten waarvan de staat van onderhoud matig of slecht is. Het betreft de globale staat van onderhoud gebaseerd op de uitvoeringsrichtlijn schouwen van gebouwde monumenten. Bij deze methodiek wordt niet de staat van het casco beoordeeld. Hiervoor is een separaat inspectierapport van een meer bouwkundig gespecialiseerde partij, als bijvoorbeeld de Monumentenwacht, vereist. De cijfers hebben betrekking op alle rijksmonumenten, exclusief de monumenten met de functie woning. De getoonde gegevens zijn de meest recente uit de afgelopen 4 jaar. Jaarlijks wordt in de meeste provincies circa 25% van de gegevens geüpdatet.

Bron: Fenicks; bewerking: Tympaan Instituut

BBV 10 Preventief toezicht gemeenten

Gemeenten onder toezicht	
	2022
Limburg	0
Nederland	1

Toelichting:

Gemeenten staan onder preventief financieel toezicht van de provinciale toezichthouder als er sprake is van een niet meer structureel en reëel sluitende begroting bij een gemeente.

Bron: Ministerie van BZK, Binnenlands Bestuur; bewerking: Tympaan Instituut

BBV 11 Opkomst verkiezingen

% opkomst Gemeenteraad	
	2022
Limburg	49,2%
Nederland	51,3%

Bron: Kiesraad; bewerking: Tympan Instituut

Colofon

Uitgave | Provincie Limburg, cluster Financiën
bezoekadres: Limburglaan 10 Maastricht | postadres: Postbus 5700 6202 MA Maastricht
tel.: +31 (0)43 389 99 99 | e-mail: postbus@prvlimburg.nl | www.limburg.nl

